Marek K. Jeleniewski, Edward Małachowski

100 lat
Bydgoskiej Szkoły Technicznej

Bydgoszcz 2010

Autorzy: Marek K. Jeleniewski, Edward Małachowski

Recenzent: prof. nadzw. Dr hab. Sławomir Kamosiński

Wydawca: Rada Rodziców przy Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 im. Franciszka Siemiradzkiego w Bydgoszczy

Zdjęcia: Marek Akoliński, fotoforum.gazeta.pl, Wojciech Fórmaniak, Andrzej Jeliński, Jerzy Jan Kamiński, Irena Kinasz-Różycka, Leonard Stanisław Kowalski, Czesław Łopatka, Tadeusz Łukanowski, Bolesław Łukasiewicz, Wiesław Michalak, Kazimierz Ollech, Zbigniew Ratajczak, Dariusz Rostowski, Kazimierz Rutkowski, Krzysztof Rydzewski, Andrzej Siermiński, Włodzimierz Sobecki, Bogdan Swobodziński, Aleksandra Tomaszuk, Krzysztof Warchał, Roman Warszewski, Andrzej Witt, Zespół Szkół Chemicznych w Bydgoszczy, Zespół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy oraz ze zbiorów autorów.

Projekt okładki: Paweł Majewski

Projekt logo na stronach pełnokolorowych: Maria Kwiatkowska-Grigorief

Opracowanie rysunków i tabel: Ewa Ankiewicz-Jasińska, Edward Małachowski, Kamil Trydryszewski

Oficjalni Sponsorzy: ORLEN transport S.A. Płock; „Bohamet-Armatura" Sp. J., Białe Błota; „GRAFORM" Zakład Produkcji Form, Narzędzi Specjalnych i Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych – Stanisław Grabowski, Bydgoszcz; „Elmontaż – BG" Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe, Partner Schneider Electric Polska, Białe Błota; „Margot – Engineering" Sp. J., Włodzimierz Sobecki, Lisi Ogon.

ISBN 978-83-930681-0-4

Druk:
Drukarnia ABEDIK Sp. z o. o.
ul. Glinki 84, Bydgoszcz, www.abedik.pl

Spis treści

Słowo wstępne Prezydenta Bydgoszczy – Konstantego Dąbrowicza

Słowo wstępne Dyrektora Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy – Ludwika Kowalskiego

Od autorów – Wielce Szanowny Czytelniku

Franciszek Siemiradzki

Ludwik Kowalski

Maria Ziółkowska

Narodziny

W II Rzeczypospolitej

Czas wojny

Współczesność

Dzień dzisiejszy Szkoły

Ludzie Szkoły

Aneks I Absolwenci

Aneks II Piosenka

Ostatnie dziesięciolecia zapisały się w kronikach ogromnym rozwojem cywilizacji, a co się z tym wiąże, także rozwojem technologii przemysłowych. To, czego w bydgoskim „Mechaniku" nauczali przed wiekiem mistrzowie, dziś jest historią godną muzealnych gablot. Rosnąca precyzja, określona wymaganiami przyszłości, przynosiła szkole wciąż nowe wyzwania.

Co zatem pozostało niezmienne – to, co najważniejsze, najcenniejsze – zaangażowanie i otwarcie młodych ludzi na przekazywane im przez wychowawców doświadczenia.

Trudno zliczyć osoby, które opuściły mury „Mechanika", a otrzymane kompetencje wykorzystały do realizacji życiowych marzeń. Długo wymieniać tych, którzy swą karierą zawodową i odniesionymi sukcesami wystawiły swej szkole najpiękniejszą opinię i najlepszą wizytówkę.

Wszystkim, o których myślę pisząc te słowa, wszystkim, którym Zespół Szkół Mechanicznych nr 1 w Bydgoszczy zawdzięcza swoją renomę, serdecznie dziękuję. Najlepszymi, urodzinowymi życzeniami obejmuję zaś przyszłość, w której nie zabraknie kolejnych jubileuszy, kolejnych sukcesów i wielu powodów do zasłużonej dumy.

Prezydent Bydgoszczy

Konstanty Dombrowicz

To już 100 lat „Mechanika”

W dniu 24 kwietnia 2010 roku inaugurujemy obchody 100-lecia naszej Szkoły, która złotymi zgłoskami wpisała się w historię edukacyjną naszego Miasta, regionu i Polski.

Piszę te słowa z ogromnym wzruszeniem, bo jestem związany z murami tej placówki, ludźmi tu pracującymi, uczniami i absolwentami – od 1976 roku, w tym jako dyrektor Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy od roku 1983.

Wielokrotnie zmieniała się nazwa Szkół pod dachem budynku przy ul. Św. Trójcy, ale niemal zawsze były to szkoły kształcące w zawodach technicznych, nadążające za potrzebami rynku pracy, postępem technicznym i organizacyjnym. Opuszczali je potrzebni Miastu i regionowi specjaliści z różnych dziedzin techniki, przyczyniając się swą pracą zawodową do wysokiego poziomu wielu gałęzi przemysłu, gospodarki i nauki. Wielu spośród nich wracało po pewnym czasie do swej Szkoły przesiadając się z ławy szkolnej na krzesło przy katedrze nauczycielskiej.

W 1924 roku dyrektorem Szkoły został inżynier dyplomowany Franciszek Siemiradzki, który poświęcając się bez reszty pracy pedagogiczno-organizacyjnej, prowadził ją aż do śmierci w roku 1948, z niespełna 5-letnią przerwą czasu wojny i okupacji.

Długi czas, tak znana i popularna Szkoła nie miała swego patrona! Na wniosek absolwentów, nauczycieli i uczniów wystąpiliśmy w latach 1980. do władz oświatowych o zgodę na nadanie placówce imienia dyrektora Franciszka Siemiradzkiego. Nastąpiło to w 1989 roku, i od tamtej pamiętnej uroczystość nazwa szkoły brzmi: Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 im. Franciszka Siemiradzkiego w Bydgoszczy.

Czas płynął i kolejne lata działalności Szkoły wpisywały się w jej historię, ale dzięki niezwykłej więzi absolwentów ze Szkołą, obchodzone były kolejne jubileusze: 85-lecia, 90-lecia, 95-lecia ... W tych niezapomnianych spotkaniach brały udział ogromne rzesze ludzi, w tym wielu absolwentów, którzy osiągnęli dostojeństwo osobistości w świecie gospodarki, nauki, polityki. Sądzę, że i teraz nie będzie inaczej!

Na jubileuszowe uroczystości kwietniowe zaprosiłem wszystkich sentymentalnie związanych z „Mechanikiem”. Swoją obecnością na 100-leciu Szkoły-Matki nie tylko potwierdzą istnienie tych więzi sentymentalnych, ale i dadzą dowód przekonaniu, iż Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 im. Franciszka Siemiradzkiego w Bydgoszczy powinien istnieć nadal, by kształcić kolejne kadry młodych, prężnych umysłów technicznych, które przyniosą chlubę naszej Szkole i Miastu.

Z całego serca życzę Szkole, jej wszystkim pracownikom, jej uczniom i absolwentom, by doczekali kolejnych, uroczystych jubileuszy.

Ludwik Kowalski
Dyrektor Szkoły w latach
1983-2010

Wielce Szanowny Czytelniku ...

... na łamach tej książki znajdziesz czas przeszły zapamiętany, prawdziwy i wyimaginowany. Pierwszy – zapisany na pożółkłych kartach, drugi w ludzkiej pamięci.

Nie upieramy się, że jest to opis obiektywny. Zaangażowanym uczuciowo, brakowało nam z pewnością stosownego w takich razach dystansu. Nawet nie sililiśmy się nań. Wszak to nasza Szkoła – najwspanialsza i najważniejsza ze wszystkich.

Wspomnienia mają to do siebie, że po latach łagodnieją. To co niegdyś urastało do rangi wielce ważnego wydarzenia, znacznej wagi problemu, dzisiaj budzi co najwyżej łagodny uśmiech na twarzy. Najbardziej wymagający Nauczyciele stają się po latach wspomnieniem najmilszym, tymi dzięki którym posiedliśmy szereg ważnych umiejętności, nie tylko zawodowych. Bo byli to Nauczyciele wyjątkowi, autorzy zdumiewających pomysłów, kreatorzy egzotycznych zachowań. I tak powstawała legenda. A dziś dołączamy do niej okruchy Ich życia; epizody, wydarzenia, etapy wędrówki, w tak wielu już przypadkach ostatnie pożegnanie. Zbieraliśmy je z prawdziwym wzruszeniem, układając w życiorysy, o które nigdy nie śmieliśmy zapytać.

Legendarny „Klepa", idący z marsową miną korytarzem, kopiący kilka butów, w otoczeniu smutnych delikwentów, przyłapanych w ubikacji na niecnym procederze palenia papierosów. „Klepa" siedzący w wygodnym fotelu i z udawaną troską przestrzegający wchodzących do kantorka słowami: „Uwaga rura!". „Tryb", który na wypadek zejścia dziesięciu plag egipskich wymagał znajomości, nikomu do niczego nie potrzebnych danych, wykuwanych tygodniami na pamięć. „Tryb" kontrolujący klasówkowiczów spoza gazety, w której uprzednio wydłubywał otwory na oczy. „Flor" dystrybuujący przed każdą klasówką gumę do żucia, swoistą przepustkę do bezpiecznej przyszłości. Wysławiający się z niewyszukaną galanterią „Maniuś", polecający: „zejście na górę", „przewietrzenie okien" czy zapraszający do odpowiedzi „ostatnie ławki". „Szczur" nie tolerujący dziewczyn w spodniach i długich spódniczkach, zachęcający je ku uciesze własnej i młodzieńców, do pisania na tablicy: „wysoko – wyżej – najwyżej".

„Mundek", „Papkin", „Pluja", „Fucha", „Onuca", „Kwas", Lantrop", „Funy", „Kruszynka", „Knor", każdy inny, lecz każdy równie oryginalny. Każdy świadomie lub nie, wymuszający dziwne reakcje uczniów – dorosłych młodzieńców, w absolutnej ciszy spacerujących parami po szkolnym korytarzu, poddających się wyszukanej celebrze na lekcjach chemii i trzęsących ze strachu przed tablicą na matematyce. Po latach zgodnie jednak przyznających: było warto.

Choć zmieniała swe oblicze, Szkoła nigdy nie traciła pozycji lidera. Przynosząc chlubę Miastu, kształciła zawsze na najwyższym poziomie. To przyczyna sukcesów, jakie osiągali Jej uczniowie w późniejszym dorosłym życiu.

Sprawujący najważniejsze funkcje w państwie, bywali i bywają absolwenci „Przemysłówki", „TME" i „Mechanika" posłami i senatorami, ministrami i kierownikami instytucji centralnych, wojewodami i prezydentami miast, prezesami największych firm i urzędnikami najwyższych szczebli, uczonymi i literatami, nauczycielami i dyrektorami szkół. Nade wszystko jednak są znakomitymi fachowcami, niekoniecznie zajmując eksponowane pozycje życiowe. Część z nich zdecydowała się pokazać kawałek swego życia. Dziękujemy Im za to bardzo serdecznie. Wpisaliśmy te biogramy tuż obok biogramów Ich Nauczycieli i Wychowawców, mając przeświadczenie, że to jest dopiero pełna lista „Ludzi Szkoły".

Zadając sobie trudu odtworzenia Jej historii, autorzy dokonali kwerendy archiwalnych zasobów. Że są niepełne dowodzi, nie tak obszerny jakby sobie tego życzyli, opis czasów dawnych i najdawniejszych. Te, które są nam bliższe zdołano uzupełnić wspomnieniami uczniów, Nauczycieli i przyjaciół Szkoły.

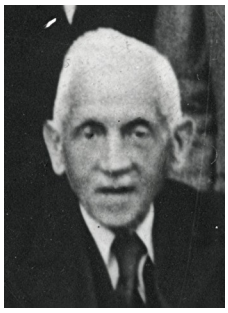
Nie da się wymienić wszystkich, dzięki którym ta publikacja mogła ujrzeć światło dzienne. Symboliczne zatem podziękowanie składamy znakomitym dyrektorom przyjaznych Szkół: Marii Czochańskiej, Wiesławie Dereżyńskiej, Wiesławie Sradze, Janowi Chylińskiemu, Edwardowi Okonkowi, Romanowi Wojciechowskiemu i Zbigniewowi Smutkowi. Równie serdeczne dzięki ślemy potomkom naszych Nauczycieli: Wandzie Przyborskiej-Tomaszuk, Irenie Kinasz-Różyckiej,

Markowi Akolińskiemu, Wojciechowi Fórmaniakowi, Kazimierzowi Ollechowi, Krzysztofowi Rydzewskiemu i Andrzejowi Siermińskiemu. Wdzięczność za pomoc wyrażamy red. Hance Sowińskiej i dyr. Henrykowi Siudzie. Bez nich opis dziejów „Mechanika" byłby o wiele uboższy.

Powstała z okazji Jubileuszu Szkoły publikacja jest symbolicznym ukłonem kierowanym ku Gronu Pedagogów i uczniów, współtworzących od 100. lat Jej rzeczywistość, hołdem składanym przez współczesnych, z dumą czerpiącym z ich doświadczeń. Niech absolwentom przypomina ich Alma Mater, zaś gościom daje świadectwo naszych dokonań.

autorzy

Siemiradzki Franciszek Sylwester (12 I 1870 Nowogródek[1] – 22 I 1948 Bydgoszcz)

Rok 1939. Uczniowie Gimnazjum Elektrycznego przy Państwowych Szkołach Przemysłowych. Czwarty od lewej – Józef Błaszkowski – przyszły nauczyciel w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych oraz Technikum Mechaniczno- Elektrycznym (foto Album Bydgoski Gazety Pomorskiej).

Wykształcenie podstawowe zdobywa w warunkach domowych, gdyż taką możliwość stwarzają rodzice – Franciszek i Zofia z domu Szalewicz. Naukę w szkole średniej rozpoczyna w gimnazjum w Siedlcach; ostatecznie kończy gimnazjum klasyczne – Męskie Gimnazjum Rządowe – w Kielcach[2], w 1890. Jesienią tego samego roku rozpoczyna studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Moskiewskiego. Po wysłuchaniu dwóch semestrów składa egzamin konkursowy do Cesarskiej Wyższej Szkoły Technicznej w Moskwie, którą kończy w 1897 z dyplomem inżyniera elektryka[3].

W okresie 1897-1921 pracuje na terenie Rosji jako inżynier w różnych zakładach oraz instytucjach zajmując stanowiska kierownicze, albo eksponowane, samodzielne. Pracuje m. in. w: Zarządzie Kolei Mikołajewskiej w Sankt Petersburgu (od sierpnia 1914 – Piotrogród), Cesarskim Michajłowskim Teatrze, Ministerstwie Dworu – jako inżynier pałacowy, Izbie Handlowej – jako ekspert, nadzoruje budowę Południowych Kolei Żelaznych. W czasie agonii Rosji carskiej oraz w pierwszych latach władzy radzieckiej (1917-21) jest dyrektorem Szlisselburskich[4] Fabryk Prochu i Materiałów Wybuchowych, w których pracuje około 1,5 tysiąca robotników Polaków. Organizuje tam „Szkołę Techników" o dwuletnim kursie, w której wykłada fizykę i elektrotechnikę. W tym

czasie prowadzi także wykłady na politechnice, jest stałym współpracownikiem pism technicznych, poświęcając szczególną uwagę zastosowaniu elektryczności w kolejnictwie.

W 1921 wraca do Nowogródka, skąd po krótkim wypoczynku przenosi się do Warszawy rozpoczynając w 1922 pracę pedagogiczną w Państwowej Szkole Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. Hipolita Wawelberga i Stanisława Rotwanda, posiadającej od 1919 status uczelni wyższej. Wkrótce awansuje w hierarchii oświatowej obejmując najpierw stanowisko referenta a później wizytatora w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Departament Szkolnictwa Zawodowego, Wydział I – Szkół Technicznych). W tej też roli wizytuje w 1923 bydgoską Państwową Szkołę Przemysłu Artystycznego; w Bydgoszczy trwa już w tym czasie burza[5] wywołana rządowym zamiarem likwidacji Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego (PSPA). Są, jak zwykle i zwolennicy i przeciwnicy, bo przecież i sama sprawa ma dwie strony medalu. Władze miejskie popierają pomysł rządowy motywowany tym, że w dobie powszechnego kryzysu gospodarczego bardziej trzeba rzemieślników, niż artystów. Przeciwnicy troszczą się raczej o kulturę wyższą, co nie przeszkadza, iż do sporu wciągają młodzież szkolną rozpisując jej nuty brzmiące nader patriotycznie: „(...) *Szkoła nasza jest wybitną placówką polskości w Bydgoszczy, o czem dobrze wiedzą wrogie nam siły gnieżdżące się w najbliższym sąsiedztwie i dla tego dokładają wszelkich starań, by ją usunąć.* (...) *Obywatele Bydgoszczy! Zwracamy się do Waszych polskich serc i ludzkich uczuć, nie dajcie sobie wydrzeć tej szkoły, z istnieniem której ściśle złączona jest nasza przyszłość, nie dajcie wyrzucić na bruk kilkudziesięciu ludzi, którzy może w przyszłości będą chlubą Bydgoszczy. – następuje kilkadziesiąt podpisów uczniów Szkoły*"[6].

Trwająca prawie trzy lata batalia kończy się porażką artystów i zwycięstwem decydentów, a racje ekonomiczne biorą górę. Inż. Siemiradzki na mocy rozporządzenia ministerialnego[7] przystępuje w 1923 do likwidacji PSPA a następnie przyjmuje – wykazując niewątpliwie siłę charakteru – nominację na dyrektora nowopowołanej Państwowej Szkoły Przemysłowej. Obowiązki dyrektora rozpoczyna pełnić od 01 I 1924, i w krótkim czasie zdobędzie serca młodzieży, uznanie dawniejszych obrońców szkoły artystycznej, szacunek wielu bydgoszczan.

Po szybkim i sprawnym zreorganizowaniu szkoły, opracowaniu i wcieleniu w życie nowych programów nauczania, nowy Dyrektor działając z upoważnienia ministerialnego, już w 1925 reguluje z władzami Miasta sprawy własnościowe nieruchomości szkolnej. W roku następnym, z Jego inicjatywy powstaje w Bydgoszczy Cywilna Szkoła Mechaników Lotniczych, podlegająca dyrekcji Państwowej Szkoły Przemysłowej oraz Towarzystwo Kursów Technicznych. Rozwinie ono ożywioną działalność organizując liczne i różnorodne kursy, jak np.: rysunku zawodowego dla pracowników przemysłu drzewnego, metalowego i dla mechaników; „elektromontażu"; rysunku odręcznego; rzeźbiarstwa i snycerstwa; kilimkarstwa. W maju 1928 doprowadza do zainstalowania przy PSP komisji egzaminacyjnej uprawnionej do nadawania absolwentom Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej (działającej w strukturze PSP) świadectwa czeladniczego, po pomyślnie zdanym egzaminie składanym w szkole.

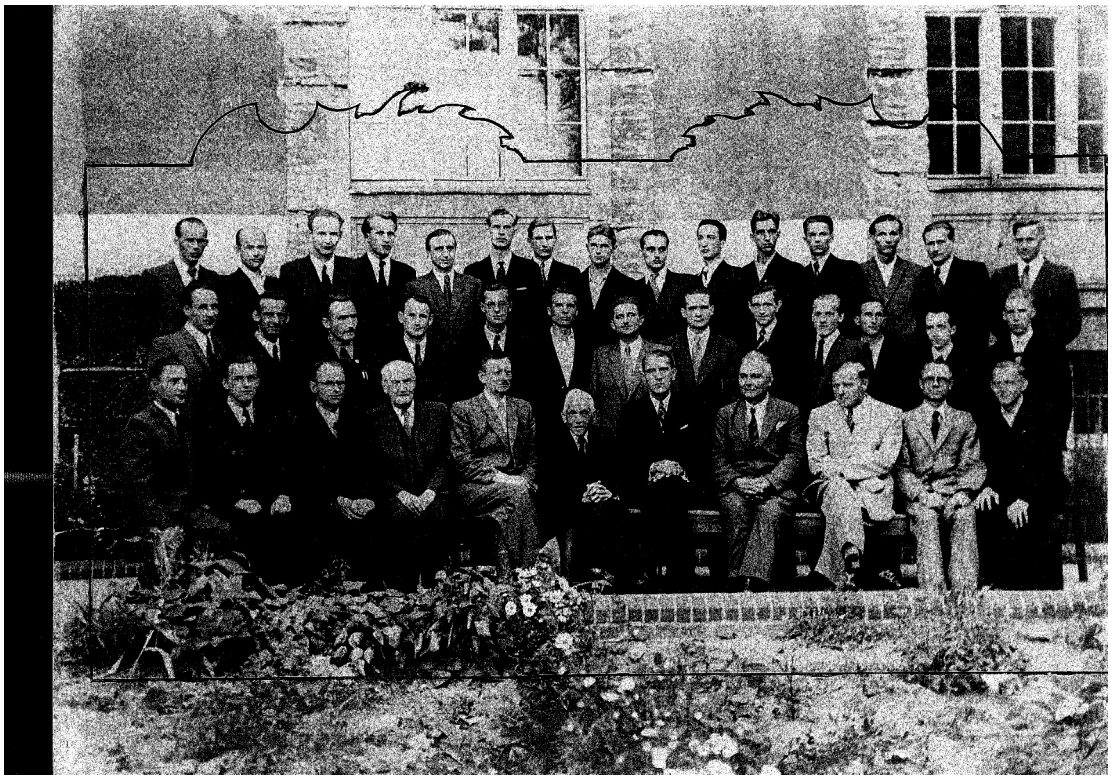
Żyjąc sprawami Szkoły, działa bardzo aktywnie na innych jeszcze polach; przez 12 lat jest radnym Miasta Bydgoszczy, 5 lat sprawuje funkcję radcy Izby Przemysłowo-Handlowej, w okresie 1926-30 jest prezesem bydgoskiego Oddziału Stowarzyszenia Techników Polskich, jako członek zasiada w Zarządzie Towarzystwa Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni, jest współorganizatorem i przez kilka lat prezesem Zarządu Muzeum Szkolnego w Bydgoszczy, zlokalizowanego w budynku nr 25 na ul. Warszawskiej.

Gorliwe pełnienie służby publicznej na stanowisku dyrektora szkoły, staranny dobór współpracowników pedagogicznych i administracji oraz wielu pozyskanych sojuszników w otoczeniu szkoły, skutkują wspaniałym jej rozwojem. Placówka przez wiele lat promieniuje przemyślaną organizacją pracy dydaktyczno-wychowawczej, doborową kadrą, świetnie zorganizowanymi i wyposażonymi pracowniami szkolnymi. Osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze powodują wzrost popularności. Wspaniała prezencja, ogólna ogłada, takt i zdyscyplinowanie wyróżniają młodzież PSP spośród jej rówieśników z innych bydgoskich szkół. Szkoła jest ośrodkiem kultury, oświaty i patriotyzmu. Placówka żywo reaguje na zapotrzebowanie rynku pracy. Wychodzeniu Kraju z kryzysu i podnoszeniu się miejscowego przemysłu

elektrotechnicznego oraz maszynowego towarzyszy uruchamianie odpowiednich szkół w strukturze Państwowych Szkół Przemysłowych: Gimnazjum Elektrycznego w 1936, Gimnazjum Mechanicznego w 1937, Gimnazjum Chemicznego w 1938.

Gdy w pierwszych dniach września 1939 bojówki niemieckie włamują się do budynku szkolnego i niszczą z furią wyposażenie Szkoły, jej Dyrektorowi udaje się opuścić szczęśliwie Bydgoszcz i dzięki pomocy dawnych swoich wychowanków zaszyć na niemal 5 lat w Brdowie pod Kołem. Ukrywając się przed Niemcami nie pozostaje bierny i mimo podeszłego już wieku poświęca się tajnemu nauczaniu młodzieży.

Niemal natychmiast po wyzwoleniu Bydgoszczy przyjeżdża do miasta i 13 IV 1945 obejmuje stanowisko dyrektora reaktywowanej szkoły technicznej, która w tym samym roku otrzyma nazwę „Państwowe Średnie Szkoły Techniczne". Mając ukończone już 75 lat rzuca się w wir działań organizatorskich nowej szkoły. Opracowuje nową instrukcję organizacyjną szkoły. Na podstawie Instrukcji Resortu Oświaty z 16 lipca 1945 r.[8] rozpoczyna organizację pierwszych w Szkole 4-letnich gimnazjów: mechanicznego, elektrycznego oraz chemicznego.

Maturzyści Liceum Elektrycznego w czerwcu 1947. Siedzą od lewej: Władysław Zawadzki, NN, Wacław Fórmaniak, Kazimierz Łaszkiewicz, Edward Laskowski, dyr. Franciszek Siemiradzki, Jan Makowski, J. Łukaszewicz, Edmund Świderski, J. Dziwura, Z. Nalazek. Pośród stojących Józef Błaszkowski (II rząd, pierwszy od prawej) oraz Józef Śledź (III rząd, pierwszy od prawej).

Budynek przy ul. Św. Trójcy 37 zajmują jeszcze wojska radzieckie oraz Wydział Kwaterunkowy Wojska Polskiego, dlatego zajęcia organizowane są w budynku przy ul. Bernardyńskiej. Jego intensywne staraniach o odzyskanie obiektu wsparte niewątpliwie Uchwałą Rady Ministrów z 16 sierpnia 1945 „w sprawie zwalniania budynków szkolnych zajętych na inne cele" przynoszą efekt. Po miesiącu (wrzesień) podstawowych prac modernizacyjno-porządkowych, od października rozpoczynają się w budynku własnym pierwsze lekcje w roku szkolnym 1945/46.

Społeczność szkolna nie zapomina o jubileuszu 50-lecia pracy zawodowej swego Dyrektora. W auli szkolnej odbywa się 01 X 1947 uroczysta akademia, a dwa tygodnie wcześniej mgr Edmund Świderski publikuje w „IKP" artykuł pt. „Niezwykły Jubileusz zasłużonego pedagoga", w którym pisze m. in.: „(...) Życie i praca inż. dyplomowanego F. Siemiradzkiego zrosły się niejako z Bydgoszczą. Tu na długie lata przed wojną zaczął swą pracę pedagogiczną, tu również rozwijał swą

pracę społeczną, a wszystkie czynności wykonywał z właściwą sobie sumiennością. Prócz pracy organizacyjnej, może na swoim rachunku zasług wypisać setki ludzi, których życiem umysłowym kierował, kształtując ich pogląd. O tym wszystkim w chwili tak miłej 50-letniej rocznicy pamiętać nam trzeba, bo na tym tle sympatie intelektualne pedagoga okazały piękny stygmat życiowej afirmacji.

Jubilat nasz przedstawia rzadki u nas typ pedagoga, który mistrzostwo swe osiąga przez pracę żmudną i wytężoną, przez wytrwałość, upór i wytrzymałość pokonującą wszystkie przeszkody. Zdobył on to co najważniejsze w zawodzie nauczycielskim – uznanie, zaufanie i uczucie przyjaźni ze strony młodzieży. Jest to człowiek z typu ludzi, o którym z głębokim przekonaniem powiedzieć można: nil humanum a me alienum puto[9]. W sercach jego uczniów pozostał głęboko wyryty ślad Jego słów tak pełnych prostoty i tak zawsze podniosłych. (...)".

W marcu 1979 r. namówiono inż. Józefa Rydzewskiego – dawnego wychowanka, a później podwładnego Dyrektora – do rejestrowanej wypowiedzi o inż. Siemiradzkim. Z tych wspomnień zapisano m. in.: „(...) Dyrektor Siemiradzki posiadał olbrzymi zasób wiedzy ogólnej i zawodowej z dziedziny mechaniki i elektrotechniki. Był człowiekiem zrównoważonym i bardzo skromnym. Stawiał duże wymagania nauczycielom, okazując jednak życzliwość i wyrozumienie. Świecił zawsze przykładem zdyscyplinowania, pracowitości i wyglądu zewnętrznego. (...) Dla uczniów był po prostu autorytetem. Był żarliwym patriotą i wychowanie patriotyczne młodzieży stawiał zawsze na pierwszym planie. Często do nauczycieli mówił, że bezpośredni przykład nauczyciela daje największe efekty wychowawcze. Bardzo wysoko cenił nauczycieli zdyscyplinowanych, zrównoważonych, subtelnych i uśmiechniętych, ale o wysokim intelekcie. Dyrektor Siemiradzki mieszkał w szkole. Żył problemami szkoły i młodzieży do tego stopnia, że nawet w okresie ferii letnich pozostawał w szkole, urządzając sobie jedynie częste przechadzki po śluzach. (...)".

Franciszek Siemiradzki, ożeniony z Teofilą Przygodzką miał dwoje dzieci – Franciszka i Mieczysławę.

Spoczywa na Cmentarzu Starofarnym przy ul. Grunwaldzkiej w Bydgoszczy. Jest także obecny w wirtualnej pamięci Miasta: pośród tych, którzy „Nie powinni odejść z tej ziemi nie zostawiając śladów, które polecać będą naszą pamięć potomności". I którzy właśnie dlatego mają swoje miejsce w Bydgoskiej Alei Zasłużonych[10].

Źródła: *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminarjów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych*, (red.) Zygmunt Zagórski, „Książnica Polska" TNSŚiW, Lwów-Warszawa 1924, s. 48; Siemiradzki F.: *W sprawie wydziału grafiki*, „Gazeta Bydgoska" (GB), nr 145, 1924, s. 4.; Siemiradzki F.: *Ks. Arcybiskup Cieplak*, GB, nr 60, 1926, ss. 4-5; *Spis inżynierów elektryków polskich*, Wyd. I, Naczelna Organizacja Inżynierów Rzeczypospolitej Polskiej, Związek Polskich Inżynierów Elektryków, Warszawa 1936, s. 45; Świderski E.: *Niezwykły jubileusz zasłużonego pedagoga*, „IKP", nr 252, 15 września 1947; [Iłowski F.?] *Życiorys inż. dypl. Franciszka Siemiradzkiego*, mps., bd., [1985?]; Błażejewski S., Kutta J., Romaniuk M.: *Bydgoski Słownik Biograficzny, T. II*, (red.) Janusz Kutta, Bydgoszcz 1995, ss. 134-5; http://en.wikipedia/wiki/User:Piotrus/List_of_Poles (dostęp 15.02.2010).

---

[1] Obecnie miasto w zachodniej Białorusi (biał. Навагрудак).

[2] Do szkoły tej uczęszczał nieco wcześnie Stefan Żeromski, o czym F. Siemiradzki wspomina w artykule zamieszczonym w gazecie szkolnej Państwowej Szkoły Przemysłowej „Myślą i Czynem" (Nr 2, 1932 r.).

[3] Pod koniec XIX w. nie istniało ścisłe rozgraniczenie inżynierskiego wykształcenia mechanicznego i elektrycznego. Niemniej inż. F. Siemiradzki figuruje w 1936 r. w ogólnopolskim spisie inżynierów elektryków, w szkołach uczy przedmiotów elektrycznych i jest członkiem najpierw Związku Polskich Inżynierów Elektryków, a później Stowarzyszenia Elektryków Polskich.

[4] Szlisselburg (ros. Шлиссельбург, niem. Schlüsselburg); miasto położone naprzeciw Sankt Petersburga przy ujściu rzeki Newy do Zatoki Fińskiej.

[5] Liczne głosy obrońców szkoły można w gorącym roku 1923 znaleźć m. in. na łamach „Gazety Bydgoskiej", np.: *Z Rady Miejskiej, Sprawa Szkoły Przemysłu Artystycznego*, nr 92, s. 4; *Młodzież w obronie Szkoły Przemysłu Artystycznego*, nr 97, s. 2; *Szkodliwy projekt w sprawie reorganizacji Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Bydgoszczy*, nr 99, s. 1; *Z Rady Miejskiej, Jeszcze sprawa Szkoły Przemysłu Artystycznego*, nr 103, s. 4; Z *tajnych krużganków magistrackich*, nr 104, s. 1; *Z Rady Miejskiej, Uchwała w sprawie reorganizacji Szkoły Przemysłu Artystycznego*, nr 109, s. 4; W *zreorganizowanej Szkole Przemysłu Artystycznego*, nr 110, s. 4; *W reorganizowanej szkole przemysłu artystycznego,* II, nr 112, s. 4.

[6] *Młodzież w obronie Szkoły Przemysłu Artystycznego*, „Gazeta Bydgoska", nr 97, 1923.
[7] *Rozporządzenie MWRiOP z dnia 12 lipca 1923 r.* (Dz. Urz. MWRiOP RP Nr 14/1923).
[8] Dz. Urz. Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego Nr 2, 1945 r., poz. 33.
[9] Nic co ludzkie nie jest mi obce (Terentius).
[10] *Bydgoska Aleja Zasłużonych*, [w:] http:/www.bydgoszcz.pl (dostęp 16.02.2010).

KOWALSKI Ludwik

Historia szkół działających pod jednym i tym samym dachem bydgoskiego budynku przy ulicy Św. Trójcy, dobiega stu lat. Zmieniała się nazwa ulicy dając dość wyraziste świadectwo wiatrów historyczno-społecznych (Berlinerstraβe 11; Św. Trójcy 37; Gen. Karola Świerczewskiego 37; Św. Trójcy 37). Zmieniały się nazwy szkół, a wraz z nimi profile i kierunki kształcenia. Przychodziły i odchodziły kolejne roczniki młodych, wynoszące nieco materii budynku na podeszwach butów, co widać na ubytkach w stopniach szkolnych schodów. Budynek jednak trwał, potrafił otrząsnąć się nawet po profanacji z lat 1939-45. I trwali w nim dyrektorzy. Ktoś musiał pilnować pokrywy kociołka, w którym w niewytłumaczalnym fizycznie procesie, nakładają się zjawiska wrzenia, fermentacji i klarowania; kipią uczniowskie aspiracje i marzenia, fermentują wybory wartości, klarują się efekty starań pedagogicznych. Najdłużej trwał dyrektor Ludwik Kowalski – 27[1] lat, bardziej znaczonych uroczystościami rozpoczynania i kończenia roku szkolnego, niż ostatnim dniem grudnia i pierwszym dniem stycznia.

Urodził się 23 VII 1945 w Ciechocinie koło Golubia-Dobrzynia. Świadectwo maturalne wraz z dyplomem technika mechanika o specjalności obróbka skrawaniem, uzyskuje w 1964 w toruńskim Technikum Mechaniczno-Elektrycznym. W szkole realizuje swe dwie pasje; zainteresowanie mechaniką i wielkie oddanie sprawom lotnictwa, które odezwie się echem po wielu latach, przydając wagi dyrektorskim działaniom. W klasie trzeciej, natychmiast po skończeniu 16 lat, zapisuje się przy niewiedzy rodziców do toruńskiego Aeroklubu; uzyskuje tam III klasę szybowcową ze srebrną odznaką. Po maturze, i po uzyskaniu pozytywnych wyników testów w Centralnym Instytucie Badań Lotniczych w Warszawie, otrzymuje z Wojskowej Komendy Rejonowej skierowanie na wakacyjny obóz przysposobienia lotniczego w Lisich Kątach. Był to już „przedpokój" wymarzonej Oficerskiej Szkoły Lotniczej w Dęblinie. Stanowcze matczyne veto, postawione w trosce o długie lata życia syna, kładzie kres tym marzeniom. Matka odsyła wojskowym skierowanie, a synowi każe iść na Politechnikę. Najbliższa geograficznie, znajduje się w Szczecinie, i tam po złożeniu dokumentów i zdaniu egzaminu wstępnego, dowiaduje się, iż nie może być przyjęty. Funkcjonuje bowiem wówczas w całej krasie niewyobrażalny dzisiaj kaprys biurokracji oświatowej, któremu na imię „rejonizacja". Najbliższa administracyjnie miejscu zamieszkania jest Wyższa Szkoła Inżynierska w Bydgoszczy, która właśnie od października 1964 uruchamia po raz pierwszy nabór na studia dzienne. Tu trafiają wydobyte z Politechniki Szczecińskiej dokumenty. Są jednak upstrzone pieczątkami tej Uczelni, co staje się powodem odmówienia wpisania na listę studentów w uczelni bydgoskiej.

W październiku 1964 rozpoczyna dwuletnie studia na kierunku mechanicznym włocławskiego Studium Nauczycielskiego. Wypadek motocyklowy przesuwa nieco w czasie egzamin dyplomowy i zmienia miejsce praktyki pedagogicznej, którym pierwotnie miało być bydgoskie Technikum Mechaniczno-Elektryczne. Studium Nauczycielskie kończy w 1966 i z dniem 01 IX, jako nauczyciel praktycznej nauki zawodu w Technikum Przemysłowo-Pedagogicznym, rozpoczyna trwającą lat 44 pracę pedagogiczną.

W 1969 przenosi się do Bydgoszczy; podejmuje pracę w Zespole Szkół Zawodowych Zakładów Rowerowych „Predom-Romet" jako nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych oraz studia na Wydziale Mechanicznym Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Praca w przyzakładowej szkole będzie trwała do 1976, przy czym okres 1971-76 to czas pełnienia funkcji zastępcy dyrektora szkoły; studia ukończy w 1974 z dyplomem inżyniera mechanika. W 1978 raz

jeszcze odbierze dyplom tej Uczelni, choć będzie miała nazwę „Akademia Techniczno-Rolnicza”; będzie to dyplom ukończenia uzupełniających studiów magisterskich wraz z rozszerzonym tytułem naukowo-zawodowym „magistra inżyniera mechanika”.

Rok 1976 otwiera w Jego życiu zawodowym nowy, trwający najdłużej rozdział; z dniem 01 IX zostaje przeniesiony służbowo do Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1, z którego odchodzi na emeryturę w 2010.

W latach 1976-83 pełni obowiązki kierownika warsztatów szkolnych, także nauczyciela teoretycznych przedmiotów zawodowych. W ten właśnie czas wpisuje się początek końca formacji społeczno-politycznej. Ten proces dziejowy nie tylko wpłynie później na zmianę sojuszników państwa, ale też przerwie okres prosperity warsztatów. Ludwik Kowalski przekształca je w tzw. wówczas „gospodarstwo pomocnicze przy jednostce budżetowej”. Oznacza to wypłynięcie na głębokie wody samodzielności finansowej (jedynie płace nauczycieli pokrywa budżet szkoły); warsztaty współpracują z Jelczańskimi Zakładami Samochodów Ciężarowych produkując dla nich w długich seriach półautomatyczne zaczepy holownicze do samochodów. Upadanie Zakładów w latach 1980-81 skutkuje uzyskaniem przez warsztaty certyfikatu Państwowego Instytutu Motoryzacyjnego na ten wyrób, i sprzedawanie go w niemałych ciągle ilościach pod własnym szyldem. W pogłębiającym się kryzysie gospodarczym, warsztaty opracowują projekt i wdrażają produkcję 4-kołowego pojazdu rowerowego – „ryksz”. Cieszy się on zainteresowaniem i zamówieniami klientów posiadających rozległe tereny; „ryksze” będzie można spotkać na poznańskiej „Malcie”, w warszawskich „Łazienkach”, w uzdrowiskach Ciechocinka.

Siedmioletni bilans pracy na stanowisku kierownika warsztatów, zamyka się władzom oświatowym widocznie z saldem dodatnim, skoro proponują Mu objęcie funkcji dyrektora szkoły. Wymóg składania przez kandydata na dyrektora szkoły, planów na przyszłość ujętych w pisemnym opracowaniu, pojawi się później, niemniej przyjmując propozycję kierowania szkołą w roku 1983, człowiek rozumny i odpowiedzialny, wizję szkoły musiał mieć.

Ludwik Kowalski, budowę przyszłości Szkoły rozpoczął na specjalnościach związanych z lotnictwem. Obok klasycznych dla technika mechanika specjalności, w ofercie szkolnej pojawił się technik mechanik budowy i eksploatacji samolotu oraz technik mechanik urządzeń pokładowych i sprzętu lotniczego. Z biegiem lat ich miejsce zajęły; technik mechanik lotniczy oraz technik awionik (przyrządy pokładowe, urządzenia radiowe i elektryczne statku powietrznego), a byt zupełnie nowy rozpoczęło nauczanie zawodów technik informatyk i technik mechatronik. Nauczaniu specjalności lotniczych towarzyszy wieloletnia i wypróbowana współpraca z bydgoskimi Wojskowymi Zakładami Lotniczymi Nr 2; w Szkole nauczają specjaliści z Zakładów, uczniowie odbywają tam praktyki zawodowe, Zakłady pomagają w organizacji specjalistycznej bazy dydaktycznej. Wieloletnie zaangażowanie w rozwój nauczania specjalności lotniczych owocuje w 2009 otrzymaniem przez trzech nauczycieli Szkoły, w tym dyr. Ludwika Kowalskiego, certyfikatów Centralnego Urzędu Lotnictwa (przyznanie certyfikatu poprzedza szkolenie i zdanie egzaminu): UE Part-66 oraz UE Part-147 „Szkolenie i licencjonowanie personelu technicznego”. Po uruchomieniu pracowni płatowca na bazie posiadanego przez Szkołę samolotu TS-11 „Iskra”, licencje, którymi dysponuje Szkoła pozwolą podnieść nauczanie specjalności lotniczych na wyższy poziom: możliwe stanie się uruchomienie przez Szkołę lotniczego ośrodka szkoleniowego oraz wpisywanie przez Centralny Urząd Lotnictwa w zakres własnych wymagań, niektórych zajęć dydaktycznych prowadzonych w Szkole. Także w 2009 Szkoła podpisuje trójstronne (Europejskie Technikum Lotnicze – Powodów k/Wolsztyna; Technikum Nr 9 Lotnicze – Warszawa; Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 – Bydgoszcz) porozumienie o współpracy w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i i organizacyjno-technicznej, które ma stanowić podwaliny do powołania Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Szkół Lotniczych.

Z Jego inicjatywy, za pośrednictwem Ministerstwa Edukacji Narodowej, Szkoła podpisuje w 1990 umowę o współpracy z holenderską firmą „Stichting Opleidingen Metaal” w ramach ogólnego programu „Phare Partnership”. Przedmiotem umowy jest 3-letni program kształcenia uczniów w obróbce metali, na poziomie odpowiadającym polskiej, zasadniczej szkole zawodowej. Udział w programie kończy się pełnym sukcesem: praktyczny, trzydniowy (3 x 8 godzin) porównawczy

egzamin przeprowadzany w tym samym czasie w Polsce i w Holandii pod nadzorem urzędnika UE, zdaje 12. spośród 14. uczniów Zespołu, otrzymując międzynarodowy dyplom tokarza. Jest to także sukces nauczycieli, spośród których 6-osobowy zespół pod przewodnictwem Dyrektora opracowuje pakiet dydaktyczny (zeszyt uczniowski, zeszyt nauczycielski, pomoce dydaktyczne, film wideo) do nauczania metrologii warsztatowej. Prezentacja pakietu w 1993 w Utrechcie przed międzynarodową komisją kończy się uzyskaniem certyfikatu zezwalającego na nauczanie otwarte (open learning).

Do udziału w kolejnym programie, Dyrektor mobilizuje nauczycieli – tym razem przedmiotów ogólnokształcących – w latach 1993-96. Jest to program modernizacji kształcenia zawodowego w Polsce, „Program – Move – PL 2910", polegający na zasadniczej modernizacji nauczania trzech przedmiotów wybranych przez szkołę spośród pięciu określonych z góry. Wybór w Zespole przedmiotów; fizyka, język angielski oraz informatyka skutkuje nie tylko podniesieniem kompetencji wielu nauczycieli na wyższy poziom (kierowanie procesem kształcenia, planowanie strategiczne, system zapewnienia jakości w szkole), wprowadzeniem nowoczesnych programów nauczania i podręczników, ale także pozyskaniem wyposażenia do trzech pracowni.

W działalność Szkoły zawsze wpisywał jej gotowość do wieloletniej współpracy z różnymi podmiotami środowiska lokalnego, m. in. z: Wojskowymi Zakładami Lotniczymi Nr 2; Uniwersytetem Technologiczno-Przyrodniczym na podstawie formalnego porozumienia (wcześniej – Akademią Techniczno-Rolniczą); Towarzystwem Wiedzy Powszechnej; środowiskiem inwalidów wojennych; Szkolnym Związkiem Sportowym; Wyższą Szkołą Środowiska w Bydgoszczy.

Z początkiem lat 90. w obszarze działalności dyrektora szkoły pojawiła się także możliwość – okazująca się najczęściej koniecznością – starań o pozabudżetowe dochody placówki. Pozyskiwaniu tych dodatkowych pieniędzy towarzyszyło intensywne samokształcenie umiejętności konstruowania komercyjnych umów, negocjacji, pozyskiwania partnerów. Ich lista w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 jest długa (m. in.: szkoły jazdy, szkoły językowe, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, poznańska Akademia Ekonomiczna, bydgoska Wyższa Szkoła Gospodarki), a wypracowywany od lat coroczny dochód, podnoszący jakość działania Szkoły, niebagatelny.

W gąszczu spraw i problemów szkolnych, w działaniu codziennym i nadzwyczajnym, znajduje czas na formalizowanie troski o własny rozwój zawodowy; w 1986 zdobywa II stopień specjalizacji zawodowej w zakresie nauczania teoretycznych przedmiotów mechanicznych, a w 2003 uzyskuje stopień awansu nauczyciela dyplomowanego. W latach 2000-2009, do historii tego rozwoju zawodowego wpisuje m. in.: studium podyplomowe „Zarządzanie oświatą w regionie" (2000); kurs „Podstawy zastosowań komputera w szkole" (2002); kurs „Nauczanie ku przyszłości" (2003); kurs „Komputerowe wspomaganie projektowania" (2005); wpis do ewidencji egzaminatorów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej, egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie technik mechanik (2006); certyfikaty UE Part-66 oraz UE Part-147 Centralnego Urzędu Lotnictwa „Szkolenie i licencjonowanie personelu technicznego" (2009).

Nagrodzony i odznaczony m. in.: nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania (1979); Odznaką Honorową Związku Inwalidów Wojennych (1985); medalem „40-lecia PRL" (1985); medalem „Za Zasługi dla Miasta Bydgoszczy" (1987); Złotym Krzyżem Zasługi (1987); srebrną odznaką „Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej" (1998); nagrodą Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty (2004); Złotym Medalem za Długoletnią Służbę (2008).

W tym życiorysie zawodowym nie ma sensacyjnych wydarzeń, jest raczej trwanie na niewzruszonych fundamentach. Takich, które Szkole zapewnią spokój w realizacji jej zasadniczych zadań, gdy wdzierają się do niej fale burz dziejowych, gdy przycicha rozprawianie o wychowywaniu przez szkołę, bo zabrakło nagle aksjologiczno-konstytucyjnych dyrektyw, gdy w imię naprawy i poprawy systemu edukacji, niszczy się to, co było w nim niezaprzeczalnie dobre. Nie przypadkiem zatem, z Jego inicjatywy i w Jego gabinecie, spotyka się w latach 1990. grupa dyrektorów bydgoskich techników, by podjąć działania w obronie istnienia technikum w systemie polskiej oświaty. Gabinet gości także, w regularnych odstępach 5-letnich, liczne grono absolwentów Szkoły przy ul. Św. Trójcy 37, których Dyrektor inspiruje i zachęca do urządzania kolejnych, uroczystych jubileuszy jej działalności.

W rozmowie o nieodległej przeszłości szkoły w Polsce i Szkoły swojej, nie wpada w zachwyt nad zasadami i skutkami ostatniej reformy systemu edukacji; żal Mu 5-letniego technikum, uczniowskich prac dyplomowych, prac maturalnych z języka polskiego, radujących serca szkolnych polonistek.

Pytany, komu w pierwszym rzędzie chciałby podziękować za obecność w tych wszystkich latach pracy, odpowiada bez wahania, że gronu pedagogicznemu – nauczycielkom i nauczycielom. Bo, jeśli potrafił sprawnie sprostać wymaganiom, jeśli umiał spełnić oczekiwania, jeśli udało Mu się skorzystać z nowych możliwości, to przecież dzięki nim. W sytuacji polowań na nauczycieli języka angielskiego w latach 90., w Szkole uczy w okresie 1992-97 pięciu nauczycieli angielskich. Gdy w 2002 do grona pedagogicznego dołącza kilkudziesięcioosobowa grupa nauczycieli z X Liceum Ogólnokształcącego włączonego w strukturę Szkoły, sama dyrektorska troska i działania, nie wystarczą by wkrótce powstał jeden, zintegrowany zespół. Gdy dla dobra uczniowskiego trzeba gruntownie i możliwie szybko poznać nowe standardy egzaminów zewnętrznych, kilkunastu nauczycieli ze Szkoły zostaje wpisanych na listę egzaminatorów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej. Gdy miejskie władze oświatowe zachęcają do brania celowych dotacji, to nauczyciele Szkoły pozyskują 18 grantów oświatowych w latach 2007-09.

Liczne jest także grono osób spoza szkoły, ale z „podwórka" bydgoskiej oświaty, które szczególnie przywołuje we wspomnieniach towarzyszących przybliżającemu się rozstaniu ze Szkołą: „(...) *Pamiętam kuratorów i wicekuratorów oświaty; Bożenę Adamską, Kazimierza Ollecha i Romualda Lisa; dyrektorów wydziału oświaty, później edukacji – Bogdana Kubskiego i Marka Szeflera, wicedyrektora wydziału oświaty i potem wizytatora – Grzegorza Hinza, wizytatorów kuratoryjnych – Ewę Hebę, Hieronima Bukowieckiego, Andrzeja Koniecznego oraz Andrzeja Stobrawę. Pamiętam jeszcze wielu innych, z którymi zawsze mogłem porozumieć się dla dobra Szkoły, nauczycieli i uczniów. Cenię sobie także dawną, dobrą współpracę ze związkami zawodowymi. Wszystkim, z którymi współpracowałem, najserdeczniej dziękuję.* (...)".

Pisze prof. Aleksander Nalaskowski o nauczycielach, a więc chyba i o dyrektorach szkoły: „(...) *W obszarze rozciągającym się pomiędzy edukacją a polityką jesteśmy zupełnie bezsilni i bezradni. Przede wszystkim nie wiemy, czy istnieje jakikolwiek obszar pomiędzy, czy jedno nie jest składnikiem drugiego i na wszelki wypadek nie zadajemy pytań o zdradę ideałów. Edukacja od chwili jej upaństwowienia i uczynienia obowiązkową stała się asumptem dworskim. Jesteśmy dworzanami władzy, która nas (tu tkwimy w takim przekonaniu) karmi i utrzymuje przy życiu.* (...)". Jeśli rzeczywiście tak jest, to istnieją różne sposoby wypełniania „dworskich" obowiązków. Można leżeć w progu królewskiej komnaty, można klęczeć u tronu. Ale można też godnie, na stojąco, z dystansem w rozmiarze koniecznym ... . Wtedy czas płynie jakby szybciej, wtedy nie wiadomo kiedy minęły te wszystkie lata.

Źródło: Notatka z rozmowy z Ludwikiem Kowalskim w dniu 30.10.2009.

[1] Należy do nielicznego grona bydgoskich pedagogów pełniących funkcje dyrektorów w tak długim okresie czasu. Znajdują się w nim jeszcze mgr Adam Zalewski – dyr. III LO w latach 1954-84 oraz mgr Marian Szczerba – dyr. V LO w latach 1969-96.

ZIÓŁKOWSKA Maria (07 II 1918 Chicago, USA – 15 V 2005 Naples, Floryda, USA)

Maria i Bronisław Ziółkowscy;
Bydgoszcz 1940.

Dobrodziejka Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy. Rodzice – Wincenty Warchoł (Warchał) i Wiktoria z domu Stygar – pochodzili z Małopolski i wyemigrowali do USA za chlebem. Po kilku latach ciężkiej pracy, Wincenty otwiera w Chicago restaurację; wkrótce sytuacja materialna rodziny pozwala na zgromadzenie kapitału wystarczającego, by zakupić w Bydgoszczy jednopiętrową kamienicę przy ul. Chocimskiej. W 1921 przyjeżdża do Bydgoszczy najpierw Wiktoria z córką Marią i synem Walterem; później dołącza do rodziny Wincenty i na świat przychodzą Józef i Janina. W zakupionej kamienicy rodzina prowadzi sklep branży spożywczej.

Kolejne lata życia Marii związane są z Bydgoszczą. Tutaj kończy szkołę powszechną i przez jakiś czas uczy się pod dachem budynku przy ul. Św. Trójcy 37. Po ukończeniu szkoły średniej podejmuje w 1938 pracę buchalterki w hurtowni „Pończoch, Skarpet, Trykotaży i Towarów Krótkich" Niemca – W. Schmidta – przy ul. Długiej 66; pracuje w niej także podczas okupacji, do 1944.

Chicago 1921; Maria z bratem Walterem i rodzicami Wincentym i Wiktorią.

W drugiej połowie lat 1930. poznaje Bronisława (właściwie Brunona Stefana) Ziółkowskiego, urodzonego 07 VI 1914, mieszkańca Jachcic; pod koniec maja 1940 biorą ślub, ale wkrótce los rozdzieli ich na cztery lata. W okolicznościach typowych dla wielu młodych mężczyzn żyjących na Pomorzu pod okupacją niemiecką, Bronisław trafia w 1943 do zachodniej Europy i w 1944 wstępuje do oddziałów Wojska Polskiego w brytyjskiej armii.

Najbliższe lata po zakończeniu wojny przynoszą zadziwiającą sytuację; łatwiej Marii opuścić Polskę, niż Bronisławowi – Wyspy Brytyjskie. Maria, mając obywatelstwo amerykańskie z uwagi na miejsce urodzenia, odbiera w ambasadzie USA paszport, i bez przeszkód żegna Polskę przybywając do Stanów w roku 1946. Bronisław, po zdemobilizowaniu trafia do wojskowego obozu repatriacyjnego[1] z którego czyni starania o wyjazd do USA. W zamęcie politycznym, którego

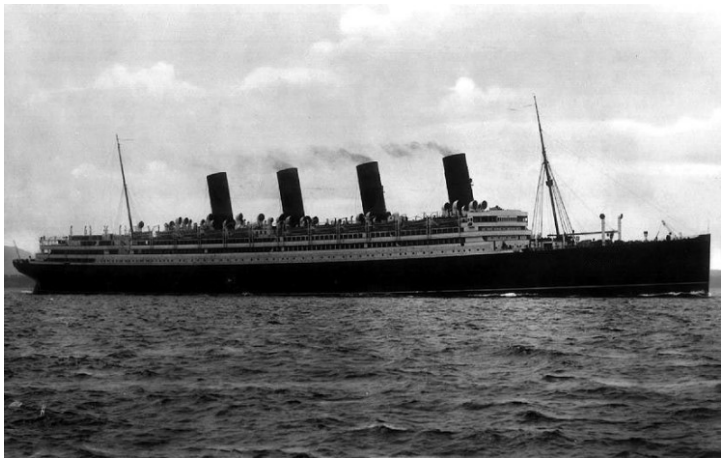
ofiarami padają polscy żołnierze tak niedawno walczący w interesie Imperium Brytyjskiego, nie przyśpiesza tych starań nawet fakt, iż zdemobilizowany żołnierz posiada żonę w USA z amerykańskim obywatelstwem.

W listach, które pisze do żony w Chicago, obok wyrazów tęsknoty i kalkulacji bytowych uwarunkowań, wyraźne miejsce zajmują refleksje o losie niedawnych sojuszników Anglii, którzy boleśnie zderzają się z bezdusznym systemem biurokratycznym i ekonomicznym wyzyskiem: *„(...) U mnie bez zmian (...) czekam teraz na odpowiedź z Banku, przez który próbuję Tobie gotówkę przesłać. Jak tylko zezwolenie nadejdzie, mam w tej chwili przeszło 35 £* [2] *gotówką i mogę je Tobie zaraz wszystko przesłać. Co się tyczy zasiłku Biura Wojskowego powinnaś takowy zasiłek już odebrać. Obawiam się tylko, czy nam dranie ten zaległy dodatek wypłacą, bo znowu dowiadywali się o datę Twego przybycia do USA, jestem z tego powodu very disapointed* [3]*, ale nie warto się naprzód przejmować, jedno jest pewne że zasiłek mi dekadowo 15 Sh.*[4] *potrącają więc Ty tam bez wszelkiej wątpliwości dostawać będziesz mie. przeszło £ 7 od grudnia 1946 r. Mój żołd na decade wynosi w tej chwili £ 2.10.0*[5] *czyli mies £ 7.10.0 teraz po potrąceniu Sh. 15 na dec. czyli – £ 2.50.0 pozostaje mi do wypłaty na mś. £ 5.5.0 takie są moje normalne dochody na terenie WBryt. w Wojsku Polskim przy Armji Bryt.*

Każdy o tem wie, że nas strasznie wykorzystują bo pracuje człowiek nieraz jak wół a za funkcje nic się nie dostaje. Ale robi się, bo mam przynajmniej lepsze warunki zakwaterowania i jestem panem w swoim znaczeniu. I tak musiałbym pracować może w lesie, lub przy tamach, więc wolę już to bezpłatne wynagrodzenie i mieć przynajmniej możliwe warunki egzystencji, jeśli to tak nazwać można. Poza tem człowiek się udoskonala w english co jest może dla mnie najważniejsze. Ale tęsknię do tej chwili gdy będę mógł powiedzieć good by Britain for ever. (...)”

(...)*Maryś tylko Ty się tam za bardzo nie martw już my sobie radę we dwójkę damy. Ja postaram się bez 100 £ do Ciebie nie przyjeżdżać, w jaki sposób je osiągnę przy moich podłych dochodach to się nie martw, ostatecznie jeszcze taki bezradny nie jestem i głowę też nie zgubiłem. Jakoś to z pomocą Bożą pójdzie. Do Ciotki napisałem ostatnio też list i prosiłem by Ci tam spokój dała, wiem że to nie łatwo żyć w podobnym otoczeniu ale Kocie to są momenty wobec życia a momenty są dobre i złe. Było gorzej a dawaliśmy sobie radę więc o przyszłość to się nie boję w żadnym przypadku. Zatem Kocie Kochany jeszcze troszeczkę cierpień a już niedługo zakończy się ta nasza rozłąka i wszystkie cierpienia.* (...)”.

Po pięciu dniach od daty napisania tego listu, w obozie rozpoczyna się strajk głodowy; przebywa w nim wtedy 251. polskich oficerów różnych stopni, 86 kobiet – ich żon, w tym 16 Angielek oraz 44. dzieci. Strajkujący wysyłają telegram do Ernesta Bevin, ministra spraw zagranicznych[6].

RMS „Aquitania” – statek szczęścia (fot. pl.wikipedia.org).

Bronisław, ostatni list[7] do Marii pisze na tydzień przed opuszczeniem Wyspy:
„*Kochana Marysieńko*

Jest to mój ostatni list pisany do Ciebie z Bony Scotland. Odpływam z portu Southampton (południ. Anglia) w dniu 23-go sierpnia br. Czyli dokładnie od dzisiaj za tydzień. Statek nazywa się „AQUTANIA[8]*" będę musiał płynąć via Canada, przez Nową Szkocję do Halifax. W tym celu muszę jeszcze po drodze wstąpić do Londynu i uzyskać wizę Canadyjską, ale to by the way. Jutro już wyjeżdżam stąd do Obozu Demob. w Greenock a stamtąd jak nadmieniłem do Londynu i Southampton.* (...)

(...) *O forsę się nie martw. Zabieram ze sobą przeszło 150 £ (tyle co zdążyłem nazbierać). Mam tylko trochę zmartwienia czy pozwolą mi taką dużą sumę zabrać bo jak wiesz jest ograniczenie dewizowe i obawiam się że będą stawiali obiekcje.* (...)

(...) *Byłoby fajno gdybyś na mój przyjazd dostała z dwa tyg. urlopu choćby bezpłatnego, moglibyśmy się urządzić i jeszcze pojechać na hollyday gdzieś do Indiana czy Texas. Co o tym myślisz? Gdy tylko znajdę jakąś możliwą pracę, że zapewni nam egzystencję dla dwóch, rzecz naturalna że natychmiast przestaniesz pracować i musisz przede wszystkim wrócić do normalnej formy, i być absolutely helth*[9]*. To już w tym moja głowa gdy ja tam przyjadę. Zobaczysz że wszystko będzie OKAY.* (...)".

Te wszystkie nadzieje na spokojne i dostatnie lata, kiedyś rzeczywiście się spełnią, ale najpierw przebrną przez pierwsze, trudne lata po rozpoczęciu wspólnego życia w USA. Na początku mieszkają w polskiej dzielnicy Chicago wspomagani przez rodzinę. Pod koniec lat 1940. Bronisław otrzymuje pracę w General Electric jako kreślarz, a po ukończeniu studiów awansuje na stanowisko projektanta. Jest pracowitym i zdolnym inżynierem cieszącym się bardzo dobrą opinią przełożonych, którzy dostrzegają Jego wiedzę w dziedzinie mechaniki, zdolności rysunkowe oraz doświadczenie zarówno w dziedzinie materiałów jak i mechanizmów[10]. Zarabia wystarczająco dużo, by Maria nie musiała pracować. Małżeństwo jest jednak bezdzietne, a Maria zbyt aktywna by siedzieć w domu; w latach 1950. podejmuje pracę księgowej w instytucjach polonijnych i pracuje do osiągnięcia wieku emerytalnego.

W 1974 umiera Bronisław i zostaje pochowany w Bydgoszczy na Cmentarzu Bielawki. Po powrocie do USA, Maria przeprowadza się z Chicago do położonej od niego w odległości 16 mil, cichej miejscowości Village of Skokie. Po upływie kilku lat sprzedaje nieruchomości w stanie Illinois i przenosi się na ciepłą Florydę; w miejscowości Naples kupuje mieszkanie (condominium), w którym przebywa do śmierci.

W 1962, po raz pierwszy po wyemigrowaniu, odwiedzają Polskę. Każdy następny pobyt w ojczyźnie, przypadający średnio co dwa lata, przynosi Ich wsparcie materialne dla różnych instytucji; pośród nich jest szpital dziecięcy w Warszawie oraz Obywatelski Komitet Odbudowy Zamku Królewskiego.

W 2000 rozpoczynająca się choroba Marii przerywa wyjazdy do Polski. Częściej odwiedzają Ją teraz członkowie rodziny, i w tym właśnie czasie kształtu ostatecznego nabiera zapis testamentowy Marii. Jest w nim znaczące miejsce dla Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, kontynuującego tradycje i zajmującego ten sam budynek szkolny, do którego kiedyś uczęszczała. Zapis uwzględnia także sumy dla Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz parafii pw. Św. Wincentego à Paulo w Bydgoszczy, a także dla szpitala dziecięcego w Warszawie.

Spoczywa obok Bronisława, na Cmentarzu Bielawki.

Źródła: *Księga adresowa miasta Bydgoszczy*, Rocznik 1936/37, ss. 478, 544; List Bronisława Ziółkowskiego z dnia 05.02.1947 do Marii Ziółkowskiej (w archiwum rodziny); List Bronisława Ziółkowskiego z dnia 16.08.1947 do Marii Ziółkowskiej (w archiwum rodziny); Notatka z rozmowy z Krzysztofem Warchałem w dniu 14.12.2009; www.skokie.org (dostęp 14.12.2009); www.naples-florida.com (dostęp 14.12.2009); www.heraldscotland.com (dostęp 14.01.2010).

---

[1] 99 Polish Repatriation Camp w miejscowości Monkton-Ayrshire w Szkocji.
[2] £ (ang. pound sterling): symbol funta szterlinga brytyjskiego.
[3] Rozczarowany (prawidłowo ang. disappointed)
[4] Sh.: nieprawidłowy symbol szylinga angielskiego (shilling, symbol – s.).
[5] £ 2.10.0: zapis oznacza 2 funty, 10 szylingów, zero pensów (jeden funt miał 20 szylingów; szyling miał 12 pensów).

[6] O wydarzeniu tym donosi miejscowa gazeta „The Herald" z dnia 10 lutego 1947: „*The 251 Polish officers and other ranks and their wives on hunger strike at number 99 Polish Repatriation Camp, Fairfield, Monkton, Ayrshire, decided to send a telegram to the Foreign Secretary, Mr Ernest Bevin. The camp total is 381 which includes 44 children. Sixteen of the women in the camp are the British wives of Poles. The strikers have already had casualties. A Polish private was removed to Ballochmyle Hospital.*"

[7] List Bronisława Ziółkowskiego z dnia 16.08.1947 do Marii Ziółkowskiej (w archiwum rodziny).

[8] „Aqutania": prawidłowo „Aquitania" (RMS); bliźniaczy parowiec „Lusitanii" pływający w latach 1914-50; od 1946 wywozi europejskich emigrantów za ocean (Cunard Line).

[9] Prawidłowo „health".

[10] W jednej z opinii można przeczytać m. in.: „(...) *He has excellent mechanical knowledge and excellent drawing ability and has had many years of experience in appliance design both in the sheet metal and in the mechanisms areas.*"; zob.: Opinia z dnia 31 maja 1963 wystawiona przez J.D. Warhus, Manager, Medical Systems and Equipment Engineering, X-ray Department, General Electric (w archiwum rodziny).

Narodziny

Najstarsze znaleziska archeologiczne dowodzą, iż rzemiosło w Bydgoszczy istniało już wiele tysięcy lat temu. Odkrycia glinianych naczyń, cegieł, ozdób i innych wytworów z brązu, itp., nie wskazują najczęściej na miejscowe pochodzenie przedmiotów, lecz znajomość rzeczy pozwala na domniemanie, iż wytwórcy miejscowi nie różnili się w żaden sposób od innych, a zatem tu, na miejscu oddawali się swemu powołaniu. Istnienie rzemiosła w sposób formalny potwierdzał, wydany w roku 1346 przez króla Kazimierza III Wielkiego, dokument lokacyjny miasta, w którym Jego Wysokość gwarantował, iż na równe trzy części dzielone będą czynsze od mieszczan prowadzących warsztaty rzemieślnicze. Po 1/3 dochodów otrzymywać mieli: król, wójt i rada miejska. Z pewnością pracowały już wówczas bydgoskie młyny i cegielnie, dzięki którym rok po nadaniu praw miejskich powstanie ceglany zamek obronny. Istniały kuźnie i warsztaty szkutnicze (w Bydgoszczy powstał, jeden z pierwszych w Polsce, cech szkutników). Ze swych znakomitych wyrobów znani byli, nie tylko w kraju, miejscowi garncarze. Działali cieśle, zdunowie i murarze. Rzemiosło było motorem napędowym miasta. W wiekach średnich – ale i później – potwierdzano już istniejące lub nadawano nowe statuty kolejnym bydgoskim cechom. Bez wątpienia, przez lata rzemieślnicy wpływali bezpośrednio (jako radni) i pośrednio na rozwój miasta.

Sześć wieków bydgoscy wytwórcy czerpali z własnych doświadczeń i kształcili następców we własnych warsztatach. System taki w żaden sposób nie wyróżniał Bydgoszczy wśród innych miast polskich i europejskich. Na inny – system nowoczesnego szkolnictwa zawodowego – przyszło czekać do początków XX w.

Dużo wcześniej otwarto w Bydgoszczy szkoły średnie o profilu ogólnym. Początki istnienia takich szkól sięgają XVII w. Wówczas to, niemal natychmiast po przybyciu do Bydgoszczy, jezuici stworzyli zalążek gimnazjum, otwierając niższe klasy, by po kilkunastu latach kształcić już młodzież w pełnym zakresie. Prócz swej zasadniczej roli, przez lata pełniło jezuickie kolegium także rolę animatora kultury. To przy nim istniały – jako jedne z pierwszych – teatr i zespół muzyczny, wystawiając przedstawienia nie tylko dla uczniów szkoły. Mimo różnych kataklizmów, jakie nie omijały Bydgoszczy, gimnazjum funkcjonowało niemal bez przerwy, także przed i w czasie zaborów. W okresie Księstwa Warszawskiego przekształcono je w Szkołę Departamentową, by później powrócić do pierwotnej nazwy. Miano „gimnazjum" nosiło aż do powrotu Bydgoszczy w granice Rzeczpospolitej. W 1878 r. szkolę przeniesiono z dotychczasowych pomieszczeń poklasztornych na Starym Rynku (dzisiejszego ratusza) do specjalnie wybudowanego w tym celu gmachu przy pl. Wolności. W 1820 r. powołano pierwsze bydgoskie seminarium nauczycielskie, zaś w 1853 r. pierwszą szkołę (od 1909 r. liceum) dla dziewcząt. Od 1907 r. działało w Bydgoszczy drugie, obok ewangelickiego – katolickie seminarium nauczycielskie.

Najstarsze bydgoskie gimnazjum powstało już w XVII wieku; w roku 1878 znalazło nową siedzibę specjalnie na jego potrzeby wybudowanym gmachu przy obecnym pl. Wolności.

Od 1851 r. istniało w Bydgoszczy kolejne gimnazjum – Miejska Szkoła Realna. Jej siedziba znajdowała się w gmachu przy ul. Grodzkiej. Trzecie gimnazjum powołano do życia w 1903 r., sytuując je cztery lata później w nowym budynku przy ul. Kopernika. W 1921 r. powołano Miejskie Katolickie Gimnazjum Żeńskie (ul. Staszica), a w 1930 r. Żeńskie Gimnazjum Humanistyczne przy ul. Kujawskiej 41. Szkoły te funkcjonowały w dwudziestoleciu międzywojennym. Młodzież niemiecka mogła w tym czasie uczęszczać zarówno do szkół miejskich, w których uczyła się razem ze swymi polskimi rówieśnikami i gdzie jej dostępu nie broniono, jak i do średnich szkół niemieckich. W 1939 r. istniały dwie takie szkoły.

O ile szkolnictwo ogólne było w Bydgoszczy dobrze rozwinięte, a liczba szkół wystarczająca, o tyle przez lata nie istniało w zasadzie szkolnictwo zawodowe. Co prawda, na uczniów praktykujących u rzemieślników nałożono obowiązek uczestniczenia w specjalnych szkoleniach pozawarsztatowych i kursach, jednak zakres tematyczny tych szkoleń był niewielki. Szukając dzisiaj odpowiedniej nazwy dla tych zajęć, można by je nazwać kursami dokształcającymi. W społeczeństwie bydgoskim świadomość potrzeby powołania szkoły zawodowej z prawdziwego zdarzenia stawała się jednak coraz bardziej powszechna. Stymulowały ją spostrzeżenia dokonywane przez bydgoszczan w innych miastach i państwach, a przede wszystkim – rozwój przemysłu i powstawanie coraz liczniejszych i nowocześniejszych zakładów pracy, wymagających zatrudnienia w nich wykwalifikowanych kadr. Trzeba pamiętać, iż Bydgoszcz stała się na przełomie XIX i XX w. prężnym ośrodkiem przemysłowym. Dotychczasowe niewielkie zakłady rzemieślnicze, podobnie jak w innych krajach europejskich, zaczęły zwiększać liczbę pracowników i przekształcać się w pokaźne fabryki.

Już w 1851 r. powstały w Bydgoszczy warsztaty Kolei Wschodniej (późniejsze Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego), przez wszystkie lata swego istnienia należące do największych przedsiębiorstw na terenie miasta, podobnie jak istniejąca od 1846 r. fabryka maszyn Eberhardta, gdzie zbudowano pierwszą bydgoską maszynę parową. Równie wiekowe są dwie inne fabryki: Löhnerta i Fiebrandta. Pierwsza – to późniejsze „Makrum", druga – Bydgoskie Zakłady Elektromechaniczne „Belma". Obie powstały w 1868 r. Dwa lata przed nimi swą fabrykę przy ul. Jagiellońskiej otworzył Carl Blumwe. Produkowała traki i maszyny do obróbki drewna. Po latach zakład przeniesiono do specjalnie w tym celu zbudowanych pomieszczeń przy ul. Nakielskiej. W pamięci współczesnych zachowała się jako Fabryka Obrabiarek do Drewna. Oprócz nich powstało na terenie miasta kilka garbarni i zakładów przeróbki drewna, działały już istniejące i nowo powstałe młyny, rozwijało się browarnictwo i przemysł tytoniowy.

Gdy zdecydowano o budowie Akademii Artystycznej, uznano, że najlepszym miejscem będzie wolny plac nad kanałem przy drodze prowadzącej do Nakła.

O potencjale gospodarczym miasta świadczy stale rosnąca liczba robotników zatrudnionych w bydgoskich przedsiębiorstwach i fabrykach. O ile w 1875 r. było ich 4654., o tyle 30 lat później już 14575.

Druga połowa XIX w. to okres, w którym na dobre dojrzała w Bydgoszczy idea powołania szkoły zawodowej. Choć – bez wątpienia – głównym powodem był rozwój przemysłu i anachroniczność dotychczasowego sposobu doskonalenia przyszłych kadr, nie wolno zapominać o tym, iż brak szkoły zawodowej powodował konieczność kierowania młodzieży na naukę do innych ośrodków. To zaś w znacznym stopniu podrażało proces kształcenia, a także stwarzało niebezpieczeństwo pozostawania tej młodzieży w miejscu pobierania nauki. Ciężar prac związanych z opracowaniem projektu i stworzeniem średniej szkoły przemysłowej wziął na siebie bydgoski Związek Rzemieślników. Dzięki jego zabiegom 14 września 1872 r. odbyła się w Bydgoszczy podniosła uroczystość. Goszczący tu cesarz Prus, Wilhelm I położył kamień węgielny pod gmach przy ul. Szkolnej (dziś Konarskiego). W budynku tym mieścić się miała Prowincjonalna Szkoła Rzemieślnicza. Zasady organizacji tej uczelni przedstawił Minister Handlu i Rzemiosła oraz Robót Publicznych w dokumencie z dnia 21 marca 1870 r. Niestety, w parze z deklaracją powołania szkoły zawodowej nie poszły decyzje natury ekonomicznej. Władze państwowe nie odżegnywały się – co prawda – od partycypowania w kosztach budowy i wyposażenia gmachu, jednak uznały, iż koszta te mają ponieść solidarnie wraz z nimi inicjatorzy tej inwestycji – a więc Związek Rzemieślniczy i władze miasta. Ta bariera okazała się bardzo długo nie do pokonania. Choć prowadzono specjalną zbiórkę i zebrano pokaźną sumę, nie była to kwota na tyle duża, by otworzyć szkolę przemysłową. Również władz miasta nie stać było na wystarczającą dotację. Ostatecznie, w miejscu wmurowania kamienia gmach powstał,
ale nie starczyło środków na jego należyte wyposażenie. Utworzono więc w nim – o wiele tańszą od rzemieślniczej – szkołę (zwaną wówczas wyższą) dla dziewcząt. Jednak idea założenia szkoły technicznej nie zginęła. Nadal czyniono liczne zabiegi dla jej powołania. 8 listopada 1897 r. przebywający w Bydgoszczy tajny radca rządowy Ministerstwa Handlu i Rzemiosła Simon, podtrzymał decyzję władz państwowych. Na spotkaniu z przedstawicielami Rady Miejskiej i Zarządu Miasta zadeklarował wolę oprocentowania kapitału przeznaczonego na budowę w stosunku 4,5 proc.

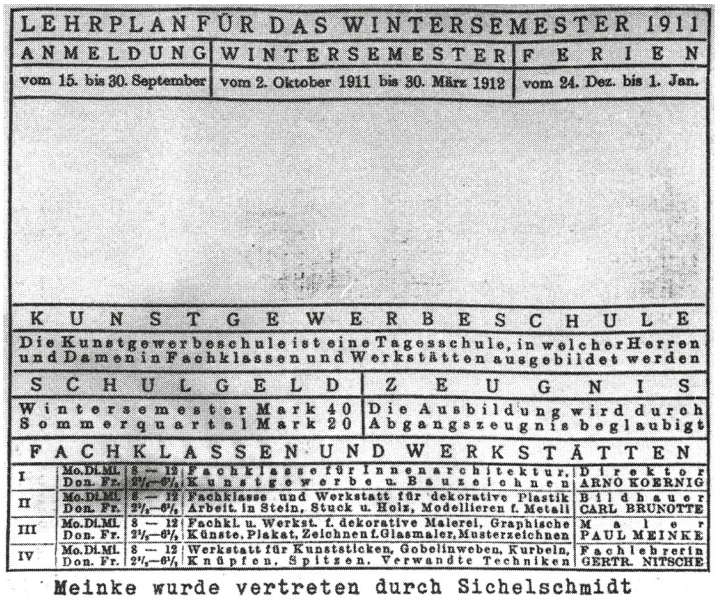
Namiastką przyszłej średniej szkoły technicznej stała się, utworzona w 1900 r., obowiązkowa szkoła dokształcająca dla rzemieślników. Pomieszczono ją w szkole dla dziewcząt przy ul. Szkolnej (dziś Konarskiego). Uroczystego otwarcia dokonał 8 sierpnia 1900 r. nadburmistrz bydgoski Alfred Knobloch. To jednak nie satysfakcjonowało komitetu powołania szkoły średniej. 12 kwietnia 1899 r. i 11 czerwca 1901 r. odbyły się kolejne spotkania z przedstawicielami ministerstwa – bez oczekiwanego skutku. Na rozmowy 3 września 1903 r. przybył naczelny prezydent von Waldow i prezydent rządowy von Günther. W ich trakcie uznano, iż powstanie w Bydgoszczy centrum kształcenia rzemieślników i artystów dla wschodnich prowincji monarchii pruskiej. Szkoła ta miała być instytucją zbudowaną i finansowaną przez państwo. I ta idea nie doczekała się realizacji. Rozmowy jednak prowadzono nadal. 30 marca 1905 r. Minister Handlu i Rzemiosła postanowił o przekazaniu funduszy na budowę 2/3 gmachu. Rok później tajny radca rządowy Dönhoff powiadomił o rezygnacji z pomysłu utworzenia ośrodka kształcenia kadr dla wschodnich rubieży Prus , na rzecz szkoły miejskiej. Uznano, iż taka szkoła może stać się zalążkiem uczelni międzyprowincjonalnej. Nadal jednak miała to być uczelnia państwowa.

Ostatecznie o powstaniu szkoły zdecydowano 15 stycznia i 27 lutego 1908 r., kiedy podpisano dwie stosowne umowy. Miała być to jednak, wbrew wcześniejszym deklaracjom, szkoła zbudowana i utrzymywana w większości z funduszy miejskich. Na jej miejsce wybrano plac przy ówczesnej ul. Berlińskiej 11. Magistrat zapłacił zań 43000 marek. Plany szkoły i jej otoczenia zamówił i opłacił rząd pruski. Rząd również zobowiązał się do udzielenia pożyczki celowej. Szczerym propagatorem idei powstania szkoły stał się kanclerz Rzeszy, Bernard von Bülow, którego umiejętnie do pomysłu bydgoszczan przekonał nadburmistrz Alfred Knobloch. Projektantami byli: architekt miejski Otto Brach i kierujący budową miejski radca do spraw budownictwa, Carl Meyer. Na miejscu prace budowlane nadzorowali: architekt Richard Koeppen i

technik budowlany Willy Zühlke. Budowę rozpoczęto w 1910 r., zakończono w 1911 r. Fundusze – to datki zebrane od 1872 r. (wraz z odsetkami wyniosły 62208 marek), pożyczka zaciągnięta w 1902 r. (357920 marek) oraz nowa pożyczka państwowa; w sumie 475000 marek. W końcowej fazie budowy do prac nad ostatecznym wyposażeniem i wystrojem szkoły włączył się jej późniejszy pierwszy dyrektor, berliński architekt Arno Koernig.

W II Rzeczypospolitej

Wraz z rozpoczęciem nowego roku szkolnego, 2 października 1911 r. otwarto w Bydgoszczy trzecią z kolei uczelnię o profilu artystycznym. Obok istniejącego od 1904 r. Bydgoskiego Konserwatorium Muzycznego (Bromberger Konservatorium der Musik) oraz Wyższej Szkoły Muzycznej (Bromberger Hochschule für Musik) zainaugurowała działalność Królewsko-Pruska Szkoła Rzemiosł i Przemysłu Artystycznego (Königliche Preussische Handwerker- und Kunstgewerbeschule). Pierwotnie otwarto cztery klasy i kierunki:
– architektura i rzemiosło artystyczne; nauczaniem przedmiotu zajmował się dyrektor szkoły Arno Koernig,
– malarstwo dekoracyjne i grafika; Paweł Meinke,
– rzeźbiarstwo; Karol Brunotte,
– tkactwo i haft artystyczny; Gertruda Nitsche.

LEHRPLAN FÜR DAS WINTERSEMESTER 1911

ANMELDUNG	WINTERSEMESTER	FERIEN
vom 15. bis 30. September	vom 2. Oktober 1911 bis 30. März 1912	vom 24. Dez. bis 1. Jan.

KUNSTGEWERBESCHULE

Die Kunstgewerbeschule ist eine Tagesschule, in welcher Herren und Damen in Fachklassen und Werkstätten ausgebildet werden

SCHULGELD	ZEUGNIS
Wintersemester Mark 40 Sommerquartal Mark 20	Die Ausbildung wird durch Abgangszeugnis beglaubigt

FACHKLASSEN UND WERKSTÄTTEN

I	Mo. Di. Mi. Do. Fr.	8 — 12 2½—6½	Fachklasse für Innenarchitektur, Kunstgewerbe u. Bauzeichnen	Direktor ARNO KOERNIG
II	Mo. Di. Mi. Do. Fr.	8 — 12 2½—6½	Fachklasse und Werkstatt für dekorative Plastik Arbeit. in Stein, Stuck u. Holz, Modellieren f. Metall	Bildhauer CARL BRUNOTTE
III	Mo. Di. Mi. Do. Fr.	8 — 12 2½—6½	Fachkl. u. Werkst. f. dekorative Malerei, Graphische Künste, Plakat, Zeichnen f. Glasmaler, Musterzeichnen	Maler PAUL MEINKE
IV	Mo. Di. Mi. Do. Fr.	8 — 12 2½—6½	Werkstatt für Kunststicken, Gobelinweben, Kurbeln, Knüpfen, Spitzen, Verwandte Techniken	Fachlehrerin GERTR. NITSCHE

Meinke wurde vertreten durch Sichelschmidt

Od samego początku nauki potencjalni uczniowie otrzymywali folder reklamowy, w którym zamieszczano plan lekcji, wysokość opłat oraz nazwiska profesorów.

Rok szkolny dzielił się na dwa semestry. Zimowy – trwający od października do marca z tygodniową przerwą świąteczno-noworoczną (od 24 grudnia do 1 stycznia) oraz letni – od kwietnia do czerwca. Za semestr zimowy czesne wynosiło 40 marek, a za letni 20. Jak wynika z powyższego, była to (przynajmniej w pierwszym okresie swego istnienia) uczelnia, w której większą wagę przykładano do kształcenia artystów niż rzemieślników. Twórcom szkoły wydawało się bowiem, iż taki jej profil będzie nobilitował zarówno uczelnię, jak i miasto. Cały czas bowiem żywa była w Bydgoszczy idea powołania uniwersytetu. Choć w 1911 r. od tej idei (chwilowo – jak wierzono) odstąpiono, artystyczny profil szkoły dowodził, iż ostatecznie z zamiaru stworzenia uniwersytetu nie zrezygnowano. Szkoła miała być zalążkiem jego artystycznych kierunków. W 1916 r. szkoła zmieniła nazwę. By uczelnię dowartościować, na wniosek licznej rzeszy zapaleńców, władze państwowe w Berlinie zgodziły się na nadanie jej miana akademii. Od tego roku zwała się więc Akademią Przemysłu Artystycznego (Kunstgewerbeakademie). Jej kierownictwo, tak jak do tej pory, sprawował Arno Koernig. Niestety, nie zachowały się do dziś dokumenty obrazujące zarówno skład ilościowy, jak i narodowościowy szkoły. Nie sposób więc dokonać podsumowania efektów jej pracy w tamtym okresie, jak i liczby absolwentów. Struktura narodowościowa szkoły z pewnością nie odbiegała od struktury innych szkół bydgoskich w końcowej fazie zaborów. W 1920 r. bydgoscy Polacy stanowili niespełna 19 proc. pośród germanizowanej przez blisko półtora wieku społeczności miasta (według danych oficjalnych, które – jak wykazały liczne badania – były celowo przez zaborców zaniżane). Działania zaborcy sprawiały również, iż większość Polaków kończyła swą edukację na obowiązkowej szkole powszechnej. Tylko nieliczni otrzymywali wykształcenie

średnie (częściej ogólne), a studia wyższe kończyła zaledwie garstka. Nie mogło więc ich być w szkole przemysłowej wielu.

W aktach urzędu policyjnego z 1920 r. znajdujemy opis uwieńczonych sukcesem zabiegów polskich patriotów, usiłujących przeszkodzić Niemcom w wywozie wyposażenia Akademii. Gdy na mocy rozstrzygnięć Traktatu Wersalskiego Bydgoszcz przyznano Polsce, zarówno władze niemieckie, jak i osoby prywatne z własnej inicjatywy przystąpiły do wywozu z miasta szeregu przedmiotów i materiałów stanowiących wyposażenie instytucji, urzędów, fabryk i przedsiębiorstw. W stronę przyszłej granicy polsko-niemieckiej z bydgoskiego dworca odjeżdżały codziennie pociągi, wywożące mienie miejskie. Proceder ów stał się nagminny. Niemcy dokonywali grabieży, opierając się na jednym z paragrafów traktatu, który – co prawda – mówił, iż mienie znajdujące się na terenach przyznanych Polsce należy do niej, jednak nie precyzował, czy za punkt wyjścia brać należy dzień uchwalenia traktatu, czy też jego ratyfikacji. Ten brak precyzji sprawił, iż Niemcy interpretowali zapis z korzyścią dla siebie.

Jednak bydgoscy Polacy nie czekali bezczynnie. Powołano specjalne komitety obywatelskie, złożone z członków Rady Ludowej na Miasto Bydgoszcz i Przedmieścia oraz polskich robotników, które reagowały natychmiast na każdą informację o kradzieży. Dzięki temu udało się uniknąć wielu strat. W ten sposób uratowano przed ogołoceniem również szkołę przemysłową. Z drugiej strony, wspomnieć należy godną uznania postawę dyrektora Arno Koerniga, który nie bacząc na własny, partykularny interes, z całym zaangażowaniem włączył się w walkę o zabezpieczenie wyposażenia szkoły. I choć część przedmiotów wywieziono, akcja zakończyła się sukcesem.

Okres oczekiwań na powrót Bydgoszczy do Polski był czasem organizowania licznych instytucji oświatowych, kulturalnych i społecznych. Poza nimi tworzono podstawy polskiej administracji. Nie tylko przygotowywano stosowne przepisy prawa i kadry. Istniejący w Poznaniu Komisariat Naczelnej Rady Ludowej – organ, który na terenie byłego zaboru pruskiego był w tych czasach namiastką rządu polskiego, dla optymalizacji swej działalności stworzył agendy – podkomisariaty, którym powierzono pieczę nad terenami, zarówno tymi, które wyzwolono w wyniku działań Powstania Wielkopolskiego, jak i tymi, które nie wyzwolone, pozostawały wciąż pod okupacja pruską. Dekretem z dnia 28 lipca 1919 roku powołano do życia Podkomisariat Rady Ludowej na Obwód Nadnotecki[1], z siedzibą w Bydgoszczy. Podkomisarzem mianowano znanego i szanowanego adwokata, członka bydgoskiej Rady Ludowej, Melchiora Wierzbickiego. Biurem kierował Władysław Depka[2]. Biuro znajdowało się w gmachu Akademii Przemysłu Artystycznego przy ówczesnej ulicy Berlińskiej. Tym samym szkoła wpisała się w sposób symboliczny w powrót Bydgoszczy do Macierzy. Była pierwszym bydgoskim gmachem w którym pomieszczono polską placówkę rządową po rozbiorach.

Pruską Kunstgewerbeakademie przemianowano w roku 1920 na polską Państwową Szkołę Przemysłu Artystycznego.

Zgodnie z postanowieniami konferencji w Paryżu, Bydgoszcz wróciła w granice Rzeczypospolitej po ratyfikacji traktatu, 19 stycznia 1920 r. Wówczas to władzę nad miastem i symboliczny klucz przejął od ostatniego niemieckiego burmistrza Hugo Wolfa, pierwszy polski prezydent Jan Maciaszek. Obok wielu innych problemów, z jakimi przyszło się borykać młodemu państwu, postawiono przed nim zadanie przywrócenia normalnego toku nauki szkolnej. System oświaty odziedziczony po zaborcach należało, ze zrozumiałych powodów, zmienić i dostosować do warunków polskich. Jednak problem ten, jako niezmiernie istotny, pozostawał w zainteresowaniu bydgoskich Polaków już na długo przed powrotem miasta do Macierzy. W Radzie Ludowej na Miasto Bydgoszcz i Przedmieścia – organizacji, która wzięła na siebie w latach 1918-1920 ciężar przygotowania społeczności polskiej do przejęcia miasta – stworzono w listopadzie 1918 r., specjalnie w tym celu, komisję szkolną. Jej zadaniem miało być: po pierwsze – przywrócenie nauki w języku polskim (jeszcze przed powrotem miasta do Polski), po drugie – przygotowanie kadry nauczycielskiej dla przyszłych bydgoskich szkół, i – po trzecie – opracowanie programów dla szkół odziedziczonych po zaborcy, zarówno powszechnych, jak i pozostałych. Na czele komisji stał ks. Jan Filipiak.

„(...) Dnia 3 lutego 1920 r. po mszy św. odprawionej w kościele św. Trójcy, wśród bicia we wszystkie dzwony – na znak, że rozpoczyna się nowa era – i po uroczystym odśpiewaniu Te Deum udała się młodzież polska po raz pierwszy do szkół polskich. (...)". O ile w przypadku szkół powszechnych zapewnienie polskiej kadry stało się możliwe niemal natychmiast, o tyle w szkołach ponadpodstawowych okazało się to sporym problemem. W Bydgoszczy (poza nielicznymi wyjątkami) w zasadzie takiej kadry nie było, dlatego też konieczne stało się zasilenie miejscowego grona pedagogicznego przybyszami z innych części kraju, przede wszystkim z Galicji. To jednak nie załatwiało sprawy do końca. Stąd długo jeszcze w bydgoskich szkołach ponadpodstawowych niektórych przedmiotów uczyli nauczyciele niemieccy.

Nie inaczej było w Akademii Przemysłu Artystycznego, którą w wolnej Polsce przemianowano na Państwową Szkołę Przemysłu Artystycznego. Nadal funkcję dyrektora sprawował Niemiec – Arno Koernig. Był on jednak osobą godną zaufania. Dowiódł tego zarówno przed przejęciem miasta przez władze polskie, zapobiegając grabieży szkoły, jak i w czasie kierowania uczelnią w 1920 r. Przede wszystkim był dobrym organizatorem i nauczycielem, który na pierwszym miejscu stawiał dobro szkoły i jej uczniów, pozostawiając
kwestie narodowościowe innym. Oprócz dyrektora Koerniga, pozostali w szkole również inni nauczyciele narodowości niemieckiej, wypełniając swoje obowiązki sumiennie, z pełnym zaangażowaniem.

Jak przystało na uczelnie wyższą, pierwszy pełen rok szkolny w niepodległej Polsce zainaugurowano 15 października 1920 roku. Na łamach ówczesnej prasy znajdujemy zachętę do wstępowania w jej mury. „Dziennik Bydgoski" pisał, że studenci mogą pobierać naukę na kierunkach : „a. architektura wewnętrzna (ze wszystkiemi gałęziami), b. metalownictwo (brązownictwo, kowalstwo i ślusarstwo artystyczne i c. koszykarstwo"[3].

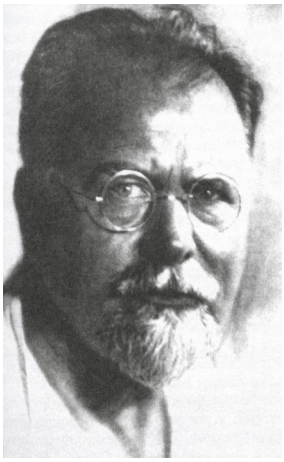
W końcu 1920 r. dyrektorem szkoły mianowano byłego naczelnika Wydziału Szkolnictwa Zawodowego i kierownika Departamentu Kultury i Sztuki Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej, architekta Kazimierza Ulatowskiego. Proces spolszczania szkoły trwał kilka lat, nie tylko z powodu braku kadry nauczycielskiej. Trzeba pamiętać, iż odziedziczona po zaborcy Bydgoszcz znajdowała się w fatalnej kondycji gospodarczej. Sprawiły to zarówno działania wojenne, które miały wpływ na gospodarkę miasta, jak i postępowanie władz i obywateli niemieckich w ostatnich miesiącach poprzedzających powrót Bydgoszczy do Polski. Wówczas to wywieziono, oprócz wyposażenia wielu instytucji i fabryk, także produkty niezbędne do funkcjonowania bydgoskiego przemysłu. Poza tym, odcięto miasto od dotychczasowego źródła zaopatrzenia, jakim były Niemcy, a na nowe drogi – z centrum Polski – przyszło jeszcze trochę poczekać. To wszystko sprawiło, że miasta nie było stać na takie dotowanie szkół, jakie było w pierwszym, najtrudniejszym okresie niezbędne. Nie stać było też na sprowadzanie nowych nauczycieli z innych części kraju. Nie wolno także zapominać, iż na skutek polityki germanizacyjnej zaborcy wielu bydgoszczan narodowości polskiej

nie znało języka ojczystego. Dlatego też jeszcze długo język niemiecki pozostawał w szkole językiem wykładowym. Później – nie zmieniając jeszcze niemieckich programów – zdecydowano się na ich tłumaczenie na język polski. Z kolei modyfikowano program, dostosowując go do nowych potrzeb.

Choć brak kadry bydgoskiej wyraźnie hamował rozwój szkoły, a przybyszów z innych części kraju, ze zrozumiałych powodów, nie mogło być zbyt wielu, to oni jednak, przynajmniej w pierwszej fazie, wpływali w sposób decydujący na rozwój bydgoskiego szkolnictwa artystycznego.

Przytoczoną wyżej ofertę kształcenia na trzech kierunkach bardzo szybko rozszerzono. W celu utrzymania najwyższego poziomu zwrócono się wybitnych twórców, wychodząc z założenia, iż na nich opierać się będzie fundament nowej uczelni. W ten sposób trafili do Bydgoszczy m. in.: malarz Bronisław Bartel, któremu powierzono nauczanie malarstwa sztalugowego i rysunku artystycznego, czy nie mniej znani w kraju i poza nim: rzeźbiarz Feliks Giecewicz – prowadzący klasę rzeźby oraz Karol Mondral – kierujący klasą grafiki.

Późniejszy artysta malarz Franciszek Gajewski, uczący się w szkole w 1920 r., tak wspomina swoich ówczesnych nauczycieli: „(...) Każdy z moich mistrzów posiadał swoistą, dobrze opanowaną dziedzinę malarstwa. Od Bartla nauczyłem się aktu i portretu. Dołżecki imponował mi rozmachem i ruchem, ale najwięcej cenię Mondrala – oczarował mnie swoją zwiewnością, światłem i kolorem. A grafik to doskonały – jego kreska jest niepowtarzalna. (...)". Karol Mondral, uczeń Wojciecha Gersona, był jednym z bardziej znanych artystów nauczających w bydgoskiej szkole. Związany z Akademią Sztuk Pięknych w Krakowie, w 1909 r. wyjechał do Paryża. Poszukujący kandydata pośród wybitnych polskich twórców, organizatorzy Akademii zaproponowali objęcie klasy grafiki Konstantemu Brandelowi. Ten, odmawiając, wskazał swego ewentualnego następcę – Karola Mondrala. Mondral zgodę wyraził i w 1921 r. wrócił do kraju. Jego córka, Camilla, tak wspomina przyjazd całej rodziny do Bydgoszczy: „(...) Jesteśmy w Polsce, w Bydgoszczy... Tato naucza w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego na ulicy Świętej Trójcy, w pięknym gmachu z wieżą zegarową. Za budynkiem ciągnie się rozległy ogród, z kilkoma klombami i gęstymi zaroślami, doskonałymi do bawienia się i chowania. Trójka dzieci dyrektora szkoły Kazimierza Ulatowskiego: Jaroś w moim wieku i młodsza parka, Ziemek i Ula – zapewnia mi towarzystwo. Przez kilka tygodni tuż po przyjeździe mieszkaliśmy w jednej z sal przy internacie, co było bardzo wygodne, bo nawet jedzenie mieliśmy na miejscu. Jednak dość prędko znalazło się mieszkanie, bo mama chodziła i szukała, przymierzając czynsz do pensji, co było dość skomplikowane, gdyż ceny leciały w górę. Było to mieszkanie po opuszczających Bydgoszcz Niemcach, choć większość już dawno wyjechała. Na ich miejsce zjechała inteligencja z Galicji i trochę z Kongresówki, a także sporo z Kresów... Tato od razu włącza się do pracy w swojej szkole, prowadzi kursy dla młodych drukarzy. Przewidując te zajęcia, przywiózł z Paryża fachową literaturę, nieraz muszę pomagać w tłumaczeniach technicznych opisów maszyn drukarskich i wskazówek, jakie należy stosować farby. Podciągam się przy tym z chemii, bo mowa jest również o różnych składnikach chemicznych. Potem tato naradza się z zawodowymi drukarzami, bo przecież sam zna się tylko na grafice artystycznej. Doucza się techniki reprodukcji, dla niego to zupełnie nowa dziedzina. (...)"[4].

Wśród wybitnych polskich artystów plastyków nauczających w szkole był również przybyły specjalnie z Paryża Jan Wysocki.

Wśród inteligencji, o której pisze C. Mondral we wspomnieniach, znalazło się kilku znanych polskich artystów zatrudnionych w charakterze wykładowców. Obok wymienionych, byli to m.in.: wspomniany przez Gajewskiego Leon Dołżycki, pochodzący (podobnie jak Bronisław Bartel) z Poznania, Antoni Procajłowicz z Warszawy, Piotr Chmura z Rosji, Bronisław Lewański, Stefan Kiersnowski i Barbara Sarczyńska, a także powracający do kraju Jan Wysocki. Autorka biografii tego ostatniego, Joanna Eckhardt, wspomina o bydgoskim epizodzie artysty: „(...) Po wojnie, w roku 1919 powraca Wysocki do wolnej Ojczyzny [z Paryża, przyp. aut.] biorąc odtąd żywy czynny udział we wszystkich sprawach życia artystycznego. Od 1920 r. pracuje jako profesor i kierownik Wydziału Rzeźby i Brązownictwa w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Bydgoszczy. Rozwija tam szeroką działalność nad jak najlepszym zorganizowaniem tego jedynego wówczas działu sztuki – na terenie szkolnictwa polskiego. Bierze też nie mniej czynny udział w kulturalno-artystycznych poczynaniach miasta. (...)”[5].

Cytowana tu Camilla Mondral poświęca szkole jeszcze jeden fragment swoich wspomnień, który warto przytoczyć: „(...) Najważniejsze były sprzęty do mieszkania, garnitur dla taty, bo przygotowywano wielki bal w Szkole Przemysłu Artystycznego. Bal sylwestrowy w Arce Noego. Aula szkoły przeistoczyła się w arkę, uczniowie i profesorowie zaprojektowali i namalowali wnętrze arki, odmęty potopu i wszelkie zwierzęta w sposób komiczny. Projektantem całości był profesor Bronisław Bartel, prowadzący w szkole Wydział Malarstwa. Panie natomiast naradzały się, jaką wymyślić toaletę i jak zaopatrzyć bufet, żeby przyniósł jak największy dochód dla Bratniej Pomocy, na zapomogi dla niezamożnych uczniów. Bal podobno udał się wspaniale, a przez następny tydzień publiczność mogła oglądać ścienne malunki, oczywiście pod warunkiem ofiarowania co łaska na szkolny cel. (...)”[6].

l września 1921 r. z inicjatywy grona profesorskiego i elity intelektualnej miasta powołano w Szkole Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych. W ten symboliczny sposób zainaugurowano misję, którą nauczyciele i uczniowie szkoły pełnili i pełnią do dzisiaj. Pierwotnie, tak długo, jak dane było istnieć Akademii, polegała ona na inicjowaniu licznych przedsięwzięć natury kulturalnej. Później, gdy profil placówki uległ zmianie, zmianie uległy także preferencje szkolnego środowiska. Nigdy jednak nie przestało wpływać na bliższe i dalsze otoczenie. Stałym, niezwykle istotnym wkładem w rozwój Bydgoszczy i regionu było uczestnictwo nauczycieli i studentów w odnowie miejscowych zabytków. W 1921 roku powstała w szkole nowa kurtyna dla Teatru Miejskiego, której projektantem był prof. Procajłowicz, zaś wykonawcą on sam i jego studenci i współpracownicy. Tu także przygotowano projekt odrestaurowania kościoła klarysek, pozbawionego wieży i architektonicznych detali, zamienionego przez Prusaków na remizę strażacką, jak również projekt „spolszczenia” wieży Bismarcka. Pierwsze dwa lata istnienia szkoły to czas niezwykle intensywnych prac.

Obie bydgoskie szkoły wyższe były niewątpliwie źródłem intelektualnych inspiracji nie tylko twórców, ale całego środowiska, na które wpływało w sposób widoczny. Były także powodem do dumy. Kiedy zatem w czerwcu 1921 roku odwiedził Bydgoszcz Józef Piłsudski w jego planach nie mogło zabraknąć wizytacji Akademii Rolniczej i Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego. Oprowadzany po tej drugiej zachwycał się poziomem artystycznym prac, zarówno profesorów, jak i studentów. Podziwiając ich dokonania przekonywał o swym poparciu dla istnienia szkół o profilu artystycznym, jako rozsadnika wzniosłych idei, niezwykle istotnych z patriotycznego punktu widzenia. Z tej przyczyny szczególnie przypadł do gustu Naczelnikowi wykład dyrektora o planach nadania polskich akcentów wieży Bismarcka.

Materialną pamiątka po wizycie Piłsudskiego w szkole stał się pamiątkowy medal, jaki wkrótce potem wykonał profesor J. Wysocki . Wspomniana wyżej J. Eckhardt pisze o tym wydarzeniu tak: „(...) Wówczas to wykonuje [J. Wysocki, przyp aut.] pierwszy z natury, modelowany portret Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, który bawiąc w Bydgoszczy z wielkim zainteresowaniem zwiedził Szkołę Przemysłu Artystycznego. Dla uczczenia i upamiętnienia tej niezapomnianej dla szkoły wizyty wykonał Wysocki medal ze znakomicie uchwyconym portretem Wodza i widokiem gmachu szkolnego na odwrocie. Szkic do tego portretu wykonał rzeźbiarz w plastelinie w czasie krótkich chwil przejazdu Marszałka statkiem z

Bydgoszczy do Grudziądza i oryginalny ten model przechowuje pieczołowicie jako cenną pamiątkę. (...)”[7].

Pięknie wykonany medal, dziś prawdziwy rarytas wśród kolekcjonerów, jest poza pamiątką po wizycie naczelnika, prawdopodobnie pierwszym, na którym odzwierciedlono sylwetkę szkoły.

O jej dokonaniach z niemniejszą dumą opowiadał dyrektor Ulatowski także kolejnemu dostojnemu gościowi, który odwiedził szkołę kilka miesięcy później. Gdy bowiem w listopadzie 1921 roku do Bydgoszczy przybył prezes rady ministrów Rzeczypospolitej Polskiej Antoni Ponikowski, i on skorzystał z zaproszenia do odwiedzin. Jak donosiła ówczesna prasa premier „zwiedzał pracownie profesorów i warsztaty szkolne” zachwycając się poziomem uczących w szkole artystów a także wynikami nauczania[8]. Przy okazji wysłuchał pan premier narzekań dyrektora Ulatowskiego na permanentny brak funduszy, uniemożliwiający poszerzenie kadry profesorskiej o kolejnych twórców, co w znacznym stopniu ograniczało jakościowy i ilościowy rozwój uczelni.

Jeśli zważymy, że w 1921 r. na terenie Rzeczypospolitej istniały tylko cztery szkoły artystyczne, obok bydgoskiej: w Krakowie, Lwowie i Poznaniu, troska dyrektora Ulatowskiego jest w pełni zrozumiała. Bez wątpienia państwa o dużym potencjale intelektualnym, jakim niewątpliwie była Druga Rzeczpospolita u początków swego istnienia, taki stan rzeczy nie powinien zadawalać.

To czego nie udało się przeforsować u władz, na tyle na ile było to możliwe usiłowano załatwić we własnym zakresie. Z tej przyczyny, szczególnie w pierwszej fazie istnienia, ale także w latach późniejszych dla uatrakcyjnienia oferty oraz optymalizacji kształcenia, szkoła doznawała licznych przeobrażeń natury organizacyjnej. Tworzono nie tylko kolejne kierunki czy oddziały. W gmachu przy ul. Św. Trójcy instalowano także nowe placówki pedagogiczne, których wspólnym mianownikiem była technika i rzemiosło. W lutym 1920 roku pomieszczono tu szkołę będącą bez wątpienia prekursorem szkolnictwa zawodowego na terenie miasta. Z jej doświadczeń czerpały i czerpią wszystkie bydgoskie zasadnicze szkoły zawodowe. Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa (bo o niej mowa) w chwili otwarcia do 37. klas przyjęła 715. uczniów. Jej dyrektorem mianowano Narcyza Weimanna, doświadczonego pedagoga, który sprawował także, przez krótki okres, kierownictwo w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego. Przy ul. św. Trójcy szkoła funkcjonowała do 1927 r., gdy przeniesiono ją na ul. Chwytowo. Nauka trwała rok. Ukończenie szkoły pozwalało absolwentowi na ubieganie się o tytuł czeladnika w różnych zawodach, np.: malarz, piekarz, szewc, fryzjer, drukarz, introligator[9].

W pierwszym dniu października 1922 roku otwarto kolejną szkołę techniczną, „specjalnie zakrojoną dla potrzeb miejscowego rzemiosła pracującego w drzewie i metalu, czyli krótko mówiąc szkołę stolarstwa i ślusarstwa” [10]. Niezorientowanemu w różnicach, powołujący się na wiadomości uzyskane od dyrekcji, publicysta „Dziennika Bydgoskiego” wyjaśniał, iż „Zasadnicza różnica

między dotychczas i nadal istniejącą szkołą Przemysłu Artystycznego, a nową tą szkołą rzemieślniczą jest ta, że pierwsza kształci twórców, druga wykonawców, w jednej i tej samej dziedzinie w rzemiośle artystycznym”[11]. W szkole wykładane były, podobnie jak w innych na tym samym poziomie kształcenia m.in.: język polski, historia ojczysta, krajoznawstwo, religia, kaligrafia, arytmetyka, algebra, nauki przyrodnicze. Pośród przedmiotów zawodowych: rysunek, kreślenie geometryczne „rzutowe i techniczne”, technologię, wytrzymałość, towaroznawstwo, „kalkulację warsztatową, książkowość”. Nauka trwała trzy lata, kończył ją egzamin czeladniczy. W prasowej publikacji znajdujemy niezwykle istotny pogląd dyrekcji, obrazujący istotę funkcjonowania szkoły, który wyartykułowany dziewięćdziesiąt lat temu nie uległ zmianie do dziś. Publicysta zauważa, że „w kwestii kształcenia (...) zasięgać będzie opinii miarodajnych ludzi z sfer rzemieślniczych i przemysłowych (…) w porozumieniu się z Izbą Rzemieślniczą i Magistratem (…) w celu osiągnięcia jaknajlepszych wyników w pracy kształcącej i wychowawczej”. Ten tok postępowania był obecny wówczas i nie uległ zmianie dzisiaj. Funkcjonująca w bardzo uprzemysłowionym środowisku szkoła od zawsze promieniowała na okolicę. Jej kierownictwo, dokonujące stałej analizy potrzeb, tak w przeszłości jak i obecnie dostosowuje profil kształcenia do permanentnie zmieniających się potrzeb, determinowanych rozwojem technologicznym, a co za tym idzie powstawaniem nowych obszarów.

Dr Jan Czajkowski z uczniami w swojej pracowni.

W pierwszych latach dwudziestych okazało się, że rozszerzenie profilu i zakresu kształcenia, rzekomo bardzo korzystne, w rzeczywistości zwiastowało istotne, źle służące szkole zmiany. Wkrótce stało się jasne, że (nie pierwszy i nie ostatni raz) pod płynącymi z góry propozycjami pozornej poprawy krył się podstęp. W odróżnieniu od dyrekcji szkoły, która przy zmianie programu nauczania kierowała się zawsze faktycznymi potrzebami i dobrem mieszkańców miasta i regionu, władze postanowiły załatwić własny partykularny interes, który sprowadzał się do … zamachu na Akademię. Fakt, że w końcu do jej zamknięcia doszło obciąża wyłącznie bydgoski magistrat. Liczne inne przypadki pokazują, bowiem, że „Warszawa” w całym Dwudziestoleciu przychylała się zawsze do pomysłów osłabiających siłę, pozostających z nią w ciągłym konflikcie

Wielkopolski i Pomorza. Wyłącznie ogromna determinacja miejscowych sprawiała, że szereg płynących z centrum zgubnych pomysłów nie doczekało się realizacji. W obronie Akademii takiej determinacji zabrakło. A była to sprawa prestiżowa tym bardziej, że kilka miesięcy wcześniej podobny los spotkał miejscową Akademię Rolniczą. Z tej przyczyny zamknięcie jedynej w Bydgoszczy szkoły wyższej nie da się niczym usprawiedliwić[12]. Na otwarcie kolejnej przyszło nam czekać blisko czterdzieści lat.

Obok miejscowych artystów, jedynym gremium, które zdecydowało się stanąć w obronie szkoły i któremu dobro Bydgoszczy leżało na sercu, była jej społeczność. Zaniepokojona nieprzychylnymi gestami magistratu i innych decydentów przystąpiła natychmiast do działań obronnych. Jeszcze w maju 1923 roku wystosowano apel do mieszkańców miasta w którym zauważając, że „Szkoła jest wybitną placówką polskości w Bydgoszczy, o czym dobrze wiedzą wrogie nam siły, gnieżdżące się w najbliższym sąsiedztwie i dlatego dokładają wszelkich starań, aby ją usunąć" , oraz to, że w ten sposób „podkopuje się byt kulturalny polskich ośrodków w Bydgoszczy" pisano : „Zwracamy się do Waszych polskich serc i ludzkich uczuć nie dajcie sobie wydrzeć tej szkoły z istnieniem której ściśle złączona jest nasza przyszłość"[13]. Apel nie przyniósł oczekiwanego skutku. Elitarnej Akademii Przemysłu Artystycznego, nie dane było istnieć długo. Władze miejskie, za przyzwoleniem państwowych, uznały, iż artystyczny profil szkoły w dobie powszechnego kryzysu gospodarczego winien ulec zmianie, że bardziej potrzeba rzemieślników niż artystów. Choć, środowisko artystyczne wciąż zdecydowanie przeciwstawiało się zamysłowi likwidacji, oficjalnego stanowiska nie zmieniono. Własny interes decydentów wygrał. Od tej pory artyści mieli się kształcić poza Bydgoszczą. Oczywiście, i wykładowcy – artyści malarze i rzeźbiarze, czyniąc ogromną stratę dla jego intelektualnego rozwoju, opuścili nasze miasto, wracając do Krakowa, Lwowa, Łodzi i Warszawy.

W roku szkolnym 1923/1924 w miejsce dotychczasowej Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego powołano Państwową Szkołę Przemysłową, z polskim programem szkoły średniej (jako pierwszą taką szkołę w Bydgoszczy) i z polską kadrą pedagogiczną. Dyrektorem szkoły został inż. Stark, który na krótko przejął obowiązki od Kazimierza Ulatowskiego. Nowa szkoła powstała na mocy rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 lipca 1923 r.[14]. Utworzono dwa wydziały: – techniczny – przygotowujący techników przetwórstwa płodów rolnych, oraz – rzemiosła artystycznego – przygotowujący stolarzy i ślusarzy artystycznych. Do szkoły przyjmowano po siódmej klasie szkoły powszechnej lub po czwartej klasie gimnazjum[15]. Poza tym powołano także szkołę rzemieślniczą, kształcącą czeladników o specjalnościach: ślusarz i stolarz, do której przyjmowano po ukończeniu czwartej klasy szkoły powszechnej. Do szkoły średniej obowiązywał egzamin wstępny (nie dotyczył absolwentów czwartej klasy gimnazjum lub Szkoły Wydziałowej). Nauka w Szkole Przemysłowej trwała cztery lata, a w rzemieślniczej trzy. Wraz z utworzeniem nowej szkoły uregulowano ostatecznie jej status finansowy. Magistrat bydgoski przekazał zarówno budynek, jak i jego wyposażenie ministerstwu, które od tej pory pokrywało koszty utrzymania szkoły; miasto płaciło za usługi komunalne (woda, gaz, kanalizacja, energia elektryczna). Czesne wynosiło od 125 do 205 złotych[16].

Uczniowie szkoły podczas zwiedzania elektrowni wodnej na Wdzie w Gródku.

W 1924 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego postanowiło zreorganizować program szkoły, który sprowadzał się do ograniczenia jej uprawnień. Od tej pory absolwenci nie mieli mieć prawa do ubiegania się o przyjęcie na studia wyższe. Tym samym, szkoła miała utracić status szkoły średniej. Takie decyzje spowodowały stanowczy protest zarówno kadry pedagogicznej, jak i uczniów szkoły. Doszło do strajku. Nie widząc możliwości dalszego kierowania uczelnią, z kierownictwa zrezygnowali: dyrektor inż. Stark i kierownik Wydziału Technicznego inż. Kazimierz Grabowski. Na miejsce inż. Starka mianowano dotychczasowego wizytatora ministerialnego inż. dypl. Franciszka Siemiradzkiego, który wcześniej wielokrotnie szkołę przemysłową wizytował, mając o niej jak najlepsze zdanie.

W maju roku 1924 podjęto decyzję o rozszerzeniu profilu nauczania. Z racji potrzeb postanowiono utworzyć trzyletni Wydział Grafiki Przemysłowej. Tak wówczas nazywano w szkole specjalności. Kierownictwo nowo utworzonego kierunku powierzono wybitnemu polskiemu grafikowi Karolowi Mondralowi. W sporządzonej przez J. Mulczyńskiego biografii artysty czytamy, iż wykładał on w szkole: „(...) technikę reprodukcyjną w druku wysokim, płaskim i głębokim, galwanoplastykę w zastosowaniu do reprodukcji płyt do druku, naukę o barwnikach i materiałach stosowanych w technice reprodukcyjnej, drukarstwo, litografię na cynku i kamieniu, optykę fotograficzną, fotografię reprodukcyjną, fotochemiografię, światłodruk, fotograwiaturę, a ponadto prowadził zajęcia praktyczne z litografii na cynku i kamieniu, fotolitografii, drzeworytu, kwasorytu i fotograwiatury ziarnowej na miedzi i ze światłodruku (...)”[17].

Od początku roku szkolnego 1924/1925 struktura szkoły przedstawiała się następująco:
– Wydział Przemysłów Rolnych z podwydziałami cukrowniczym (kierowanym przez dr. Jana Czajkowskiego) oraz młynarskim (kierowanym przez inż. Stanisława Małyszczyckiego);
– Wydział Grafiki Przemysłowej (Karol Mondral);
– Wydział Rzemieślniczo-Przemysłowy z podwydziałami ślusarskim (inż. Tadeusz Bodalski) oraz stolarskim (inż. Stefan Kiersnowski).

Nauka na Wydziale Przemysłów Rolnych trwała cztery lata. Abiturient otrzymywał świadectwo ukończenia szkoły średniej z wszelkimi uprawnieniami. Przedtem jednak musiał ukończyć roczną praktykę i zdać stosowny egzamin. Na pozostałych dwu kierunkach kształcono trzy lata. Ich ukończenie nie dawało absolwentowi tytułu technika, nie uprawniało też do podjęcia studiów wyższych, zapewniało jednak znakomite przygotowanie fachowe i pozwalało na wykonywanie wybranego przez siebie zawodu.

Uczniowie szkoły w czasie zwiedzania Bydgoskiej Fabryki Kabli.

Szkoła była otwarta na całe środowisko bydgoskie. Stale występowała z szeroką ofertą dokształcania, w postaci różnego rodzaju kursów, niekiedy zaledwie zbliżonych tematyką do jej

profilu. Na przykład – w listopadzie 1924 roku poinformowano za pośrednictwem prasy o organizacji „ogólnego kursu lotnictwa i kursu obrony przeciwgazowej". Zajęcia na obu kursach odbywać się miały w godzinach popołudniowych i miały trwać około 6. miesięcy. Na tym pierwszym zamierzano zapoznać słuchaczy z „ogólnymi podstawami i zasadami lotnictwa", co wstępnie przygotowywałoby „do bardziej gruntownych studiów tych słuchaczów, którzy chcieliby poświęcić się specjalnie lotnictwu"[18]. Drugi kurs miał służyć „zapoznaniu słuchaczów z obecnym stanem walki gazowej, z główniejszymi i prostszymi środkami obrony przeciwgazowej, organizacja takiej obrony w zależności od posiadanych środków oraz przygotowanie ogólne do dalszych gruntownych studiów, tych którzy zechcą poświęcić się takim studiom"[19].

Z tego fragmentarycznego opisu działalności widać, z jaką odpowiedzialnością i troską o wykształcenie podchodzili profesorowie do swych obowiązków. Dotyczy to zarówno nauki w trakcie realizacji programu szkolnego, jak i wszystkich innych zajęć organizowanych w szkole. Nie ulega wątpliwości, iż poziom był wysoki, a absolwenci otrzymywali wykształcenie wszechstronne z każdego wykładanego przedmiotu. Ważne jest także to, iż szkoła dysponowała wówczas najnowocześniejszymi w regionie pracowniami do praktycznej nauki zawodu, co z pewnością ponosiło je rangę. Była to jednak – choć wielce pozytywna – jedna strona medalu.

Kiedy dokonano zmian systemowych ci uczniowie, którzy rozpoczęli naukę według poprzednich zasad uważali, że były one niesprawiedliwe. Co prawda po ukończeniu szkoły trzyletniej można było kontynuować naukę w technikum, lecz zdaniem uczniów było to rozwiązanie dyskryminujące, wydłużające bez potrzeby okres kształcenia. W zawiązku z tym kilkakrotnie wyrażali publicznie swój negatywny stosunek do zmian. W kwietniu 1925 roku doszło do buntu pewnej liczby uczniów kierunków rolnych, którym niewystarczająco wytłumaczono ich status. Z opisu zmagań wynika, iż do konfliktu doszło na skutek nieporozumienia. Był to bowiem jedyny kierunek na którym kształcono przez cztery lata, zaś absolwent otrzymywał tytuł technika. Ostatecznie inż. Siemiradzki, który spotkał się ze strajkującymi uczniami, przywołując odpowiedni przepis ministerialnego rozporządzenia wyjaśnił, iż „absolwentom wydziału przemysłów rolnych przysługuje prawo do tytułu »technika przemysłów rolnych« o ile ukończy 4-letni kurs oraz odbędzie jednoroczną praktykę"[20].

Inż. dyplomowany Franciszek Siemiradzki piastował funkcję dyrektora szkoły w latach 1924-1948.

W archiwum bydgoskim zachowały się informacje na temat opłat wnoszonych przez uczniów przed i w trakcie nauki. Według „Informatora Państwowej Szkoły Przemysłowej", uczniowie Wydziału Przemysłów Rolnych płacili w 1925 r.:
– za egzamin na kurs wstępny 5 zł;
– za egzamin na drugi lub kolejny kurs 8 zł;
– za wpisanie na listę uczniów 5 zł;
– za korzystanie z laboratorium 40 zł (za pół roku);

– na fundusz pomocy naukowych 15 zł (za pół roku);
– kaucję laboratoryjną (zwrotną) 10 zł (na rok).

Po latach, gdy wpłaty z opłat okazały się zbyt małe, a dotacje niewystarczające, stawki podniesiono. W 1930 r. uczniowie płacili[21]:
– za egzamin wstępny 5 zł;
– za egzamin kolejny 10 zł;
– wpisowe 10 zł;
– za korzystanie z laboratorium 60 zł (za pół roku);
– na fundusz pomocy naukowych 35 zł;
– kaucję laboratoryjną (zwrotną) 25 zł.

Jeśli do wyżej wymienionych kwot doliczyć czesne płacone co miesiąc, okaże się, że nauka w tej szkole była przedsięwzięciem dość kosztownym i na przykład dla rodziny robotniczej stanowiła bardzo duże obciążenie. Trzeba bowiem pamiętać, iż w tamtym okresie robotnik zarabiał około 120 zł miesięcznie, podczas gdy urzędnik państwowy ok. 400, żołnierz zawodowy (kapitan) 500, a kolejarz ok. 300. Nie może więc dziwić fakt, iż pośród uczniów szkoły, dzieci robotników pozostawały w zdecydowanej mniejszości[22].

W szkole trzyletniej opłaty wynosiły[23]:
– na Wydziale Rzemieślniczo-Przemysłowym:
  – za egzamin wstępny 3 zł;
  – za wpisanie na listę uczniów 5 zł;
  – za korzystanie z warsztatów 30 zł;
  – kaucja warsztatowa (zwrotna) 10 zł;
  – fundusz pomocy naukowych 5 zł;
– na Wydziale Grafiki Przemysłowej:
  – za egzamin wstępny 5 zł;
  – za egzamin na kolejny kurs 8 zł;
  – za wpisanie na listę uczniów 5 zł;
  – za korzystanie z laboratorium 20 zł (za pół roku);
  – na fundusz pomocy naukowych 15 zł (za pół roku);
  – kaucja laboratoryjna 5 zł.

Zgodnie z tradycją w szkole prowadzono rozliczne kursy. W roku 1925 były to roczne: kurs kilimkarstwa i batiku[24], (na który uczęszczało 35 osób, kierownik prof. Bartel, instruktor p. Czerniakówna, 8 godzin dziennie), kurs rysunków zawodowych dla rzemieślników przemysłu drzewnego (25 osób, kierownik inż. Kiersnowski, 9 godzin tygodniowo), kurs dla mechaników i rzemieślników przemysłu metalowego (25 osób, kierownik inż. Tauchert, 9 godzin tygodniowo), kurs snycerstwa i rzeźbiarstwa dla kamieniarzy i rzemieślników przemysłu drzewnego (13 osób, prof. Giecewicz, 9 godzin tygodniowo). Dwa lata kształcono na kursie rysunku odręcznego, którym kierowali prof. Bartel i prof. Chmura. Brało w nim udział 31 osób, a zajęcia trwały 9 godzin tygodniowo. Poza tym, pod kierownictwem por. Piotrowicza i por. Pogorzelskiego prowadzono ogólny kurs lotnictwa, w którym uczestniczyło 45 osób oraz kurs obrony przeciwlotniczej, w którym brało udział 46 osób, i którym kierował kpt. Bartel

To wszystko sprawiało, iż zajęcia prowadzone do późnych godzin wieczornych odbywały się na okrągło, a budynek pękał w szwach. Tymczasem, z racji sporego zapotrzebowania, dyrekcja szkoły wciąż snuła plany dalszego poszerzenia jej oferty. Z tej racji jedynym wyjściem z sytuacji stała się rozbudowa gmachu. W maju 1925 roku dyrektor Siemiradzki za pośrednictwem prasy oficjalnie poinformował miejscową społeczność, iż „w niedalekiej przyszłości dobudowany ma być jeszcze jeden gmach trzypiętrowy, grunt pod który zaoferowało miasto". Dziennikarz informujący o deklaracji dyrektora był wielce zadowolony z przedstawionego mu projektu rozbudowy. W jego publikacji znajdujemy informacje, iż „Przyszły budynek i urządzenie uczelni przedstawiają się nader okazale"[25]. Jak wiadomo do realizacji śmiałych planów inż. Siemiradzkiego nie doszło.

W maju tego samego roku społeczeństwo Bydgoszczy odnotowało z dumą „pierwszy wzlot w powietrze uczniów kursu lotniczego przy Szkole Przemysłowej". W ten sposób symbolicznie

3. i 4. kurs

Państwowa Szkoła Przemysłowo-Dokształcająca.

Świadectwo.

Pan Jan Olszewski, ślusarz, uczęszczał na

Kurs Mistrzowski

w Państwowej szkole przemysłowo-dokształcającej w czasie od 2 czerwca do 19 sierpnia br.

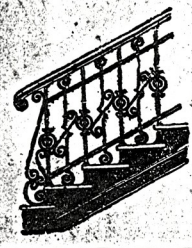
Komisja egzaminacyjna stwierdziła zdolności i wiadomości fachowe na mistrza.

Bydgoszcz, dnia 19 sierpnia 1921 r.

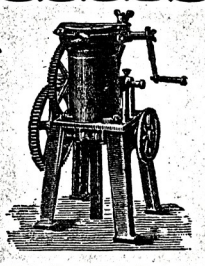
Komisja Egzaminacyjna:

Narcyz Weinann dyrektor i kierownik kursów.
Kreiner Broeckler
Józef Łaniński
Pobl.
J. Zamiej Lisowski Insp.
Wiśniewska

Państw. Szkoła Przemysłowa Dokształcająca w Bydgoszczy

DRUKARNIA DLA HANDLU I PRZEMYSŁU T. Z. O. P. BYDGOSZCZ

zainicjowano nową epokę w życiu szkoły, epokę lotnictwa cywilnego. Dziennikarz miejscowej gazety pisał z satysfakcją: „z uznaniem podkreślić trzeba z jednej strony oddanie się sprawie pierwszych cywilnych kursów lotniczych w Bydgoszczy, okazywane przez cały zespół oficerów lotników z pułk. Kieżuniem na czele, a z drugiej zaś strony zadawalające postępy uczniów, które są najlepszą zapłatą za okazywane im wszędzie życzliwości. Oby ten pierwszy wzlot umocnił naszych uczniów Szkoły Przemysłowej w dotychczas obranej pracy, aby doszli sami do możności samodzielnego prowadzenia samolotów i dla własnej satysfakcji i dla pożytku naszej Rzeczypospolitej”[26]. Pomysł okazał się na bardzo trafiony. Spotkał się dużym poparciem zarówno samych uczniów, jak i władz cywilnych i wojskowych. To zainspirowało inż. Siemiradzkiego do otwarcia kolejnego kierunku. Od nowego roku szkolnego 1926/1927 rozpoczęła swe istnienie, przeznaczona dla absolwentów szkoły trzyletniej, trzysemestralna Cywilna Szkoła Mechaników Lotnictwa. Była to obok poznańskiej Cywilnej Szkoły Pilotów druga w województwie szkoła lotnicza, utrzymywana w znacznym stopniu przez Komitet Wojewódzki Ligi Obrony Powietrznej Państwa w Poznaniu. Początkowo uczęszczało do niej 70 uczniów. Nauka teoretyczna odbywał się w Państwowej Szkole Przemysłowej, zaś praktyczna w warsztatach Wojskowej Szkoły Mechaników Lotniczych. Dla potencjalnych uczniów walorem szkoły było to, że jej absolwenci mogli po odsłużeniu zasadniczej służby wojskowej pozostać w wojsku jako zawodowi podoficerowie, którzy „dochodzą w swych poborach obecnie prawie do 300 złotych miesięcznie”. Innym, nie mniejszym atutem był fakt, iż absolwenci otrzymywali dyplom mechanika lotniczego „co umożliwi otrzymanie stanowiska w przemyśle lotniczym”[27]. Jako, że nowy kierunek spotkał się z ogromnym zainteresowaniem uczniów z całego kraju, w październiku 1927 roku przystąpiono do budowy okazałego gmachu bursy na bydgoskim lotnisku na Biedaszkowie. Jego pomysłodawcą i głównym darczyńcą, obok Komitetu Rozbudowy Miasta Bydgoszczy, był Komitet Obrony Państwa Pracowników Gdańskiej Dyrekcji Kolejowej. W nowocześnie zaprojektowanym budynku znalazły się zarówno pokoje sypialne dla uczniów i kadry, jak i zaplecze socjalne.

Na zakończenie roku szkolnego 1926/1927 w uczelnianej auli odbyła się podniosła uroczystość. W obecności dostojnych gości, rodziców i grona pedagogicznego dyrektor, inż. Franciszek Siemiradzki wręczył świadectwa dojrzałości pierwszym absolwentom pierwszej średniej szkoły technicznej w wolnej Bydgoszczy. Świadectwa i tytuł „Technik Przemysłów Rolnych” otrzymało 31 osób, w tym 19 na kierunku cukrowniczym i 12 na kierunku młynarskim[28]. W czasie całego Dwudziestolecia do Szkoły Przemysłowej uczęszczało:

Tab. 1. Stan uczniów i nauczycieli Państwowej Szkoły Przemysłowej w latach 1924-1937

Liczba/Rok	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
nauczycieli	30	35	35	39	39	39	37	37	31	22	23	24	33
uczniów	335	295	434	433	314	311	296	277	278	209	353	400	445
miejscowych	239	155	245	188	125	183	139	118	115	158	256	288	340
chłopców	313	275	428	426	306	306	296	277	278	269	253	400	445
dziewcząt	22	20	6	7	8	5	-	-	-	-	-	-	-

Źródło: *Bydgoszcz w latach 1920-1970, Materiały z sesji popularnonaukowej*, Bydgoszcz 1972, s. 182.

Szkic szkolnej społeczności w latach 20. XX w. byłby niepełny bez opisu największego w jej dziejach sukcesu sportowego. Sukcesu, z którego dumna była cała Polska. Gdy tylko w Bydgoszczy, jeszcze u schyłku XIX w., powstał pierwszy (niemiecki) klub wioślarski „Private Rudervereinigung” (Prywatne Towarzystwo Wioślarskie), przekształcony w 1895 r. w „Ruder Klub Frithjof” (Klub Wioślarski „Frithjof”), w jego składzie nie mogło zabraknąć studentów, czy absolwentów Akademii Przemysłu Artystycznego. Kiedy w czasach II Rzeczypospolitej Bydgoszcz stała się wioślarską stolicą Polski, zawodnicy tutejszych klubów sięgali po najwyższe trofea, zarówno okręgu, jak i kraju czy Europy. Na najlepszym krajowym torze regatowym w Brdyujściu (na jego trybunach mogło zasiadać nawet do 5000 widzów) odbywały się zawody najwyższej rangi, z mistrzostwami Europy włącznie. Nie mogło zatem w osadach Bydgoskiego Towarzystwa

Wioślarskiego, „Gryfa”, „Sparty”, Kolejowego Klubu Wioślarskiego czy innych istniejących w mieście, zabraknąć uczniów „Przemysłówki”. Pływali zatem i – co istotne – wstydu swej Alma Mater nie przynosili. Najwybitniejszymi, tzn. takimi, którzy sięgnęli po najwyższe laury, byli wioślarze Bydgoskiego Towarzystwa Wioślarskiego: absolwent Akademii Przemysłu Artystycznego w klasie stolarstwa artystycznego Franciszek Bronikowski i jego starszy kolega Edmund Jankowski. Obaj, wraz z Leonem Birkholcem i Bernardem Ormanowskim, oraz sternikiem Bolesławem Drewkiem na IX Igrzyskach Letniej Olimpiady w Amsterdamie, w 1928 r. zdobyli w czwórkach ze sternikiem pierwszy dla Polski medal (brązowy) w wioślarstwie. Zarówno Bronikowski, jak i Jankowski zdobywali również liczne medale na innych regatach. Pierwszy był m.in. trzykrotnym mistrzem Polski (w latach: 1926, 1929, 1946) i dwukrotnym brązowym medalistą mistrzostw Europy, drugi dwukrotnie mistrzem Polski (w latach 1927 i 1929), trzykrotnie wicemistrzem, zaś w 1929 r. brązowym medalistą mistrzostw Europy, jakie odbyły się w Bydgoszczy.

W statystyce obrazującej liczbę uczniów szkoły od 1936 r. ujęto również młodzież kształcącą się w powołanym w tym właśnie roku gimnazjum elektrycznym. Był to nowy rodzaj szkoły, utworzonej na mocy obowiązujących od 1932 r. przepisów, reorganizujących dotychczasowy proces kształcenia. Ponadto, jak wspomniano wyżej, od 1926 r. istniała Cywilna Szkoła Mechaników Lotnictwa, do której przyjmowano po ukończeniu Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej lub po uzyskaniu tytułu czeladnika. Absolwenci tej szkoły zapisali się w historii Polski w sposób szczególny. Większość z nich, zmobilizowana we wrześniu 1939 r., zasili pułki lotnictwa myśliwskiego i bombowego. Ci, którym będzie sprzyjało szczęście, przez Rumunię dotrą do Francji, by wstąpić do tworzonych tam jednostek Wojska Polskiego (przede wszystkim lotniczych, ale nie tylko). Inni, internowani pierwotnie na terenie ZSRR, przedostaną się do Wielkiej Brytanii wraz z armią gen. Władysława Andersa. Jeszcze inni wstąpią do pułków

lotniczych i innych jednostek Ludowego Wojska Polskiego. W dniu 11 marca 1932 r. Sejm RP uchwalił ustawę „O ustroju szkolnictwa". Jej przepisy weszły w życie już od rozpoczęcia roku szkolnego1932/1933. Reforma jędrzejewiczowska (od nazwiska braci-autorów) przewidywała podział dotychczasowej szkoły średniej na dwie – gimnazjum i liceum, a tym samym wprowadzała tzw. „małą maturę" po ukończeniu pierwszego szczebla, umożliwiającą podjęcie pracy zawodowej. W miejsce dotychczasowych wydziałów Szkoły Przemysłowej powstać miały gimnazja zawodowe. Szkoła zmieniła nazwę. Od 1932 r. są to Państwowe Szkoły Przemysłowe. Gimnazja otwierano systematycznie, w miarę organizacji poszczególnych kierunków. Najszybciej, bo w 1936 r., otwarto Gimnazjum Elektryczne, w 1937 r. – Mechaniczne, w 1938 r. – Chemiczne i w 1939 r. – Młynarskie. Kierunki, których jeszcze nie przekształcono, pracowały według dotychczasowych planów z niezmienionym programem nauczania. By uatrakcyjnić i unowocześnić proces nauczania, wkrótce po zmianie nazwy szkoły utworzono w miejsce Wydziału Przemysłów Rolnych dwa nowe: Chemiczny (kier. dr J. Czajkowski) z oddziałami – Chemiczno-Cukrowniczym i Gazowym oraz Młynarski (kier. inż. S. Małyszczycki). Genezę powstania Wydziału Gazowniczego i zajęcia na nim przybliża w swych wspomnieniach późniejszy docent Politechniki Warszawskiej dr inż. Zygmunt Zbichorski: „(...) W tymże mieście nad kanałem przy ulicy Świętej Trójcy była Państwowa Szkoła Przemysłowa z wydziałami cukrowniczym i młynarskim. Kierownictwo szkoły spoczywało w rękach dobrego inżyniera i wspaniałego wychowawcy Franciszka Siemiradzkiego. Nauka trwała cztery lata po co najmniej osiem godzin dziennie. Przedostatnie półrocze poświęcone było na praktykę w przemyśle, tak samo jak i każde wakacje. Personel szkoły, od dyrektora począwszy, składał się z wysoko kwalifikowanych inżynierów, posiadających długoletnią praktykę, co tłumaczy dyscyplinę, program, metodę wykładów, ćwiczeń i repetycji. Poza przygotowaniem młodzieży do zawodu, w uczelni prowadzono przysposobienie wojskowe, wychodząc z założenia, że absolwent powinien być przede wszystkim dobrym obywatelem. Hymn szkoły potwierdził tę ideę: z probówką i karabinem żyjemy jak matka z synem. Późniejsze lata pokazały, że szkoła dobrze wychowała swych słuchaczy, przekazując im podstawy miłości ojczyzny, umiłowanie pracy, szukanie nowych dróg, zamiłowanie do porządku i dyscypliny. W 1932 r. w Państwowej Szkole Przemysłowej, obok wymienionych wydziałów, otworzono oddział gazowniczy. Inicjatywa wyszła od dyrektora Gazowni Bydgoskiej, inż. Bronisława Klimczaka, który w trosce o poziom gazownictwa w Polsce chciał, wykorzystując dobrą organizację szkoły, jak również personel Gazowni Bydgoskiej – wyszkolić zastępy techników gazowników. Specjalizacja rozpoczynała się na trzecim kursie, pamiętam, jakby to było dzisiaj, jak nas zachęcano do przejścia z wydziału cukrowniczego na gazownictwo. Najważniejszymi argumentami było to, że gazownictwo jest podstawowym przemysłem, dającym materiały dla wielu tysięcy nowoczesnych wyrobów, że gazownictwo nie wykorzystuje produktów ubocznych, gdyż nie posiada odpowiednich specjalistów; że postęp techniki leży na drodze chemii węgla. Dwaj pracownicy gazowni, inż. Ignacy Banaszek i inż. Wyżnikiewicz, rozpościerali przed nami jasne horyzonty rozwoju gazownictwa. W wyniku tych propagandowych poczynań zapisało się nas na oddział dziewięciu. Był to pierwszy turnus gazowników. Z rozrzewnieniem wspominam te czasy, w których dla nas dziewięciu szereg wykładowców poświęcało wiele godzin, a nawet nocy, aby przygotować wykłady, rysunki, ćwiczenia. Głównymi wykładowcami na oddziale gazowniczym byli wyżej wymienieni inżynierowie gazowni, którzy prowadzili wykłady z dziedziny gazownictwa, a natomiast wykłady z chemii przemysłowej prowadzili wykładowcy zawodowi tej miary, co dr Jan Czajkowski, inż. Adam Dąbski, dr Ryszard Kwieciński. Byliśmy pracowitymi uczniami i zakorzenione krytyczne podejście do wszystkich wiadomości wpłynęło na to, że często były dyskusje, które podnosiły poziom wykładu i zmuszały nas do samodzielnych poszukiwań. Celem oddziału gazowniczego było przygotowanie nas do samodzielnego prowadzenia małych i średnich gazowni. W związku z tym program był bardzo rozbudowany, były przedmioty takie, jak: technologia gazownictwa, instalacje gazownicze, organizacja gazowni, analizy chemiczne w gazownictwie, technologia produktów ubocznych, organizacja pracy i płacy, pokazy wykorzystania gazu itp. W okresie wakacji wszyscy byliśmy na praktykach – mnie przypadła praktyka w Gazowni Bydgoskiej, przeszedłem wówczas wszystkie wydziały, pracując na wielu stanowiskach jako robotnik. Pracowałem w piecowni,

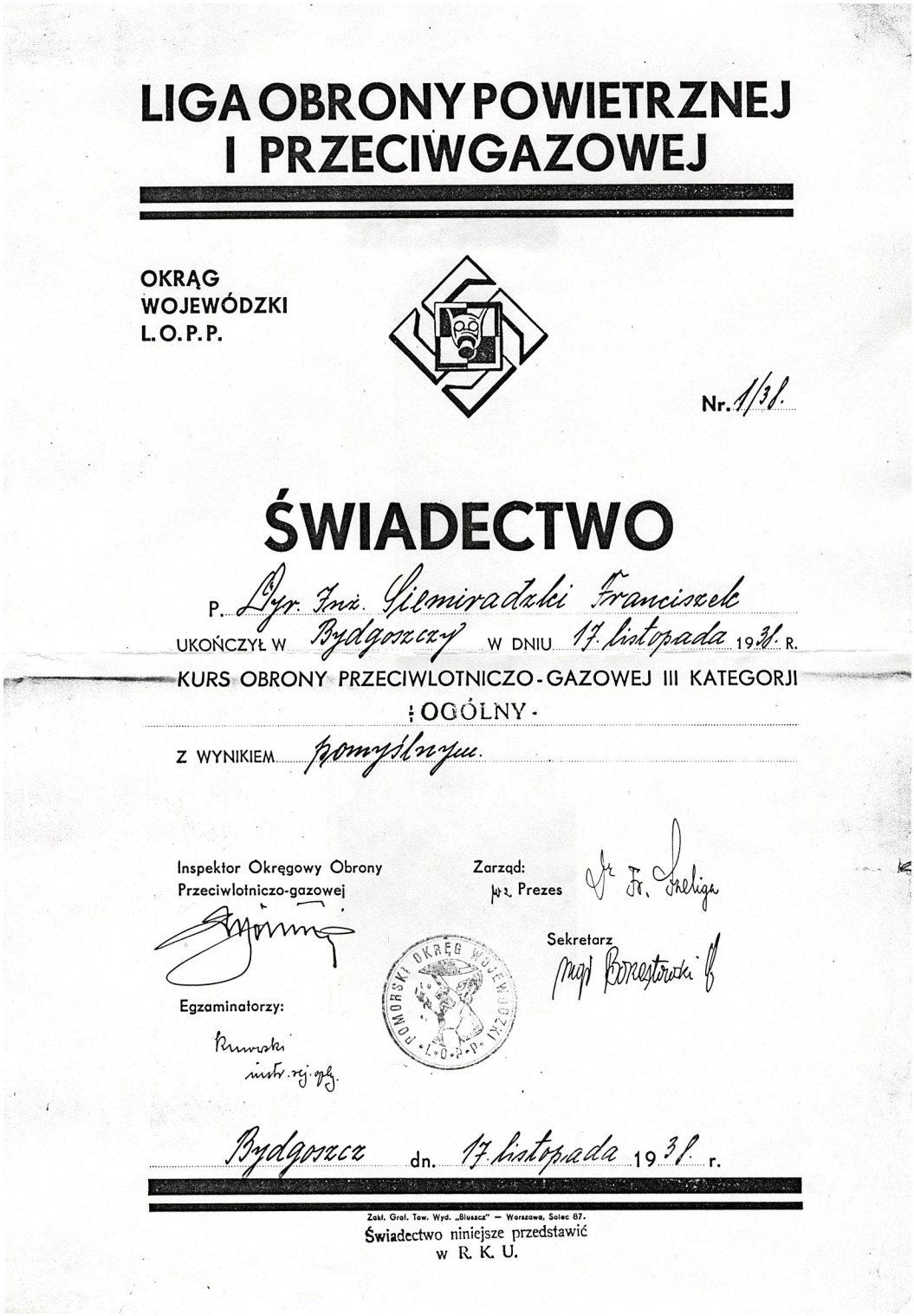
naprawie gazomierzy, pomagałem układać rurociąg na ul. Chopina, odwadniałem garnki kondensacyjne na ul. Gdańskiej, a pod koniec prowadziłem okresowe analizy w laboratorium. Drugą praktykę miałem w Gazowni Warszawskiej, podczas której wykazałem się już dość gruntowną wiedzą i pewnymi umiejętnościami. Szkoła przygotowała nas solidnie do pracy. Inżynierowie Gazowni Bydgoskiej, przystępując do dzieła, pewno nie zdawali sobie sprawy szczególnie z wysiłku, który musieli włożyć w przygotowanie wykładów. Wysiłek ten jednak był, tak sądzę dzisiaj, decydującym dla ich kariery zawodowej, a nam pokazał, jak należy pracować, właściwie wywiązywać się z obowiązków i stale się kształcić. Niewielka różnica lat, wspólna idea – gazownictwo, wpłynęły na raczej koleżeńskie stosunki. Zachęcony przez inż. Ignacego Banaszka, wstąpiłem do Państwowej Wyższej Szkoły Budowy Maszyn im. H. Wawelberga, którą on ukończył, z myślą, aby za jego przykładem zdobyć wiadomości potrzebne do prowadzenia wydziałów mechanicznych gazowni, stać się bardziej pożytecznym pracownikiem dla gazownictwa. Dalsze losy moje nie pozwoliły mi wrócić do gazownictwa, jednak zawsze pamiętam, że w Bydgoskiej Szkole Gazownictwa nauczono mnie nie tylko wytwarzania gazu, ale pracy, pracy w przemyśle i dla przemysłu. W 1947 roku był zjazd absolwentów Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy, zjechali koledzy dyrektorzy i inżynierowie gazowni z różnych stron Polski. Z dumą patrzyłem na ich oblicza i ręce, w które śmiało powierzono nie małe i średnie gazownie, a wielkie przedsiębiorstwa gazownicze i koksochemiczne. Nie wszyscy jednak przybyli na zjazd – szereg z nich zginęło w wojnie 1939 roku, w okresie okupacji, nad Oką, podczas powstania warszawskiego, w bitwie o Berlin – w walkach o Polskę. Z probówką i karabinem żyjemy jak matka z synem. Mijają lata, życie wydaje świadectwo ludziom, ludzie wydają świadectwo szkole, którą ukończyli. Na wspomnianym zjeździe dyrektor Franciszek Siemiradzki powiedział, że szkoła wykazała swoją wartość, wychowała dzielnych obywateli, którzy w chwilach ciężkich dla ojczyzny stanęli w jej obronie, teraz stanęli do jej odbudowy, przygotowani społecznie do pracy dla dobra całego społeczeństwa. (...)”[29].

Kształcący się w szkole gazownicy odbywali praktyki zarówno w gazowni bydgoskiej, jak i innych okolicznych: w Inowrocławiu, Chełmnie, Grudziądzu i Toruniu. Na zdjęciu Gazownia Bydgoska.

Jak wspomina Z. Zbichorski, nauka w szkole trwała cztery lata. Rok podzielono na dwa semestry. Tygodniowo były 42. godziny zajęć. Szkołę wieńczyła półroczna praktyka. Poza tym, nadal funkcjonowały: dwuletnia Szkoła Graficzna i trzyletnia Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa.

Autor opracowania dotyczącego historii szkoły, mgr Fryderyk Iłowski, wymienia nazwiska nauczycieli, którzy wykładali w „Przemysłówce” w dwudziestoleciu międzywojennym[30]. Byli to m. in.: prof. Michał Łubieński, dr R. Kwieciński, dr Dunin-Karwicki, dr Horodyski, inż. Wł. Szopowski, prof. dr Karaśkiewicz, dr Jan Czajkowski, prof.
dr Brzeskwiniewicz, inż. dypl. Bodalski[31]. W latach 1923-1939 wszystkie rodzaje szkół ukończyło: – 140. młynarzy; – 430. chemików cukrowników; – 630. ślusarzy; – 170. stolarzy; – 65. grafików; – 100. elektryków; – 200. elektromonterów; – 150. mechaników lotniczych.

LIGA OBRONY POWIETRZNEJ
I PRZECIWGAZOWEJ

OKRĄG
WOJEWÓDZKI
L.O.P.P.

Nr. 1/38.

ŚWIADECTWO

P. Dyr. Inż. Siemiradzki Franciszek

UKOŃCZYŁ W Bydgoszczy W DNIU 17. listopada 1938 R.

KURS OBRONY PRZECIWLOTNICZO-GAZOWEJ III KATEGORJI

- OGÓLNY -

Z WYNIKIEM pomyślnym.

Inspektor Okręgowy Obrony
Przeciwlotniczo-gazowej

Zarząd:
wz. Prezes

Sekretarz

Egzaminatorzy:

Bydgoszcz dn. 17. listopada 1938 r.

Zakł. Graf. Tow. Wyd. „Bluszcz” — Warszawa, Solec 87.
Świadectwo niniejsze przedstawić
w R. K. U.

W opisie funkcjonowania szkoły w dwudziestoleciu międzywojennym, nie może zabraknąć miejsca na pozalekcyjne zajęcia młodzieży, gdyż ta nie samą nauką żyła. Istniały więc w szkole liczne organizacje, skupiające spore grono społeczników. W 1924 r. powstała „Bratnia Pomoc”,

utworzona na wzór instytucji działających na wyższych uczelniach. Był to samorząd uczniowski, organizujący pozalekcyjne życie kulturalne i sportowe. W jej ramach utworzono np. klub sportowy, szkolny teatr, sklepik z podstawowymi przyborami szkolnymi, herbaciarnię. Pierwszym przewodniczącym wybrano Włodzimierza Batorskiego, drugim – w 1925 r. – Tadeusza Modzelewskiego. W tym czasie istniały w „Bratniaku" cztery sekcje: prasowa, muzyczna, dramatyczna i sportowa. Również w 1925 r. zaczęło się ukazywać czasopismo wydawane przez „Bratniaka" – „Myślą i Czynem". Kosztowało 40 groszy, a pisywali w nim m.in.: Alfons Langner, Jan Wierzba, Wacław Gostyński, Jan Ławnicki, Zygmunt Zbichorski i Wacław Chlebowski. Poza „Bratnią Pomocą" istniała także w szkole drużyna harcerska. Była ona organizatorem licznych zajęć, spotkań, biwaków i obozów. Harcerze uczestniczyli we wszelakich imprezach patriotycznych i obchodach świąt państwowych. Działały młodzieżowe przybudówki partii politycznych, jak choćby Związek Młodzieży Polskiej czy Związek Polskiej Młodzieży Demokratycznej, któremu przewodził syn dr. Czajkowskiego. W roku szkolnym 1934/1935 istniała Straż Przednia, którą kierował uczeń Wizer. W Towarzystwie im. Tomasza Zana (kier. Siarkowski, skarbnik Wódkiewicz) istniały cztery kółka: Techniczne (Kuberski), Literacko-Naukowe (Klimek), Krajoznawcze (Wizer) i Muzyczne (Szatkowski). Poza tym działał samorząd szkolny i szkolne koło Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.

Jak i w innych szkołach średnich, w Państwowej Szkole Przemysłowej powołano Przysposobienie Wojskowe. Szkolenia odbywały się w koszarach 62. Pułku Piechoty Wielkopolskiej przy ul. Warszawskiej. Zajęcia trwały 3-4 godziny, raz w tygodniu w ciągu roku szkolnego. W czasie wakacji organizowano specjalne obozy wojskowe. W szkole były początkowo dwie kompanie, trzecią utworzono z uczniów Wydziału Przemysłów Rolnych. Dowodził nią kpt. Kulwieć. „Trzecia a", sformowana z uczniów Szkoły Rzemieślniczej, była dowodzona przez por. Lindnera. W okresie późniejszym powołano specjalistyczną kompanię „siódmą", zwaną techniczną, w której służyli łącznościowcy i saperzy.

W latach 1928-1933 wraz z potrzebami systematycznie zmieniał się profil szkoły. W roku 1931/1932 zaprzestano uczyć na wydziałach stolarskim, graficznym i fotochemigraficznym. W roku szkolnym 1933/1934 w Państwowych Szkołach Przemysłowych istniały wydziały: chemiczny z oddziałem gazowniczym i młynarskim, na których uczyło się około 180 osób, oraz szkoła rzemieślniczo-przemysłowa, z oddziałem ślusarsko-mechanicznym, ze 145. uczniami. Ponadto nadal prowadzono kursy specjalistyczne.

Szkoła była utrzymywana z funduszy miejskich. Magistrat opłacał media: gaz, energię elektryczną, wodę i kanalizację. Koszty nauki:, wynagrodzenia nauczycieli, wyposażenie pracowni i warsztatów, zakup sprzętu, itp. ponosiło Państwo.

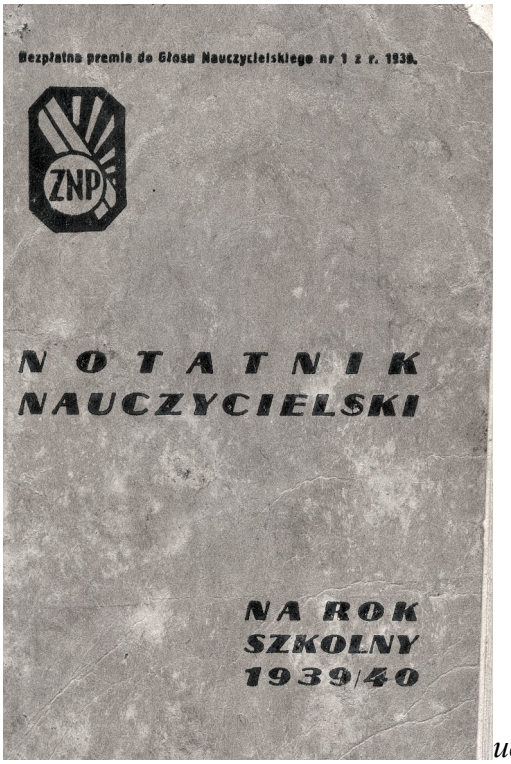
---

[1] Nazwa „Obwód Nadnotecki" przejęta została z nomenklatury niemieckiej („Netzediskrikt"). Gdy doszło do pierwszego rozbioru Polski tym mianem określono przyłączone do Prus ziemie części Kujaw i Wielkopolski.
[2] Polska Bydgoszcz, Bydgoszcz 1930. s. 10.
[3] Dziennik Bydgoski" (DB) 21 XI 1921 r.
[4] Mondral C.: *Bieg przez stulecie*, Warszawa 1998, s. 51.
[5] Eckhardt J.: *Jan Wysocki, jego rzeźby i medale*, Poznań 1939.
[6] C. Mondral, op. cit., s. 58.
[7] J. Eckardt op. cit.
[8] DB 2 XII 1921 r.
[9] Lewkow B.Z.: *Zarys rozwoju szkolnictwa zawodowego*, [w:] *Bydgoszcz w latach 1920–1970*, Bydgoszcz 1972, ss. 180-1.
[10] DB 14 IX 1922 r.
[11] Idem.
[12] Wcześniej zlikwidowano równie chętnie inną bydgoską szkołę wyższą – Akademię Rolniczą przy pl. Weyssenhoffa, przenosząc ją do Cieszyna.
[13] DB 1 V 1923 r.
[14] Dz. U. MWRiOP, Nr 7Z, poz. 53 z 1923 r.

[15] Od 1933 r. zmieniono system szkolnictwa ogólnego, wprowadzając tzw. „małą maturę" po IV klasie gimnazjum. Pozwalała ona na wstąpienie do liceum lub innej szkoły średniej.
[16] Danielewicz J., Figurska L.: *Bydgoskie szkolnictwo zawodowe w latach 1920–1939*, [w:] „Kronika Bydgoska", t. VII, Bydgoszcz 1986, s. 144.
[17] J. Mulczyński J.: *Słownik grafików Poznania i Wielkopolski XX wieku urodzonych do 1939 r.*, Poznań 1996, ss. 262–3.
[18] Program nauki obejmował: „*a. Ogólną teorię lotnictwa, z uwzględnieniem początków aerostatyki i aerodynamiki, b. Encyklopedię lotnictwa, c. Ogólnie używane typy silników ich konstrukcje i właściwości, d. Teorię lotu i budowę płatowców*".
[19] Program obejmował: „*1.Zarys chemii w zakresie gazów, 2. Walkę gazową, a. historię walki gazowej, b. chemię gazów bojowych i dymów, c. technikę walki gazowej, 3. Obronę przeciwgazową, a. obronę indywidualną, b. obronę zbiorową, c. ratownictwo doraźne, 4. Pokazy działania gazów bojowych, 5. Ćwiczenia w zakresie obrony przeciwgazowej*", „Gazeta Bydgoska" (GB) 6 XI 1924 r.
[20] GB 30 IV 1925 r.
[21] Lewkow B.Z., op. cit., s. 183.
[22] Dane zaczerpnięte z *Małego Rocznika Statystycznego*, Warszawa 1939, ss. 278, 280.
[23] Lewkow B.Z., op. cit., s. 183.
[24] Szkoła starała się przyciągać chętnych organizując na bazie posiadanych sił i środków różne modne w tym czasie kursy i szkolenia. Kurs batiku (pisankarstwa) wraz z kursem modniarstwa zorganizowano już w marcu 1923 roku. Oba trwały trzy miesiące, zob. GB 6 III 1923 r.
[25] GB 17 V 1925 r.
[26] GB 25 V 1925 r.
[27] GB 1 I 1927 r.
[28] Pierwszymi absolwentami Państwowej Szkoły Przemysłowej w maju 1927 roku byli: – Chemicy: Włodzimierz Balicki, Włodzimierz Batorski, Józef Chęcicki, Józef Dobrzański, Ryszard Gregorkiewicz, Edward Gruszczyński, Marian Horawski, Mieczysław Horodyski, Eugeniusz Imiłkowski, Zdzisław Kowalski, Kazimierz Kittel, Tadeusz Modzelewski, Mieczysław Molicki, Bolesław Niczko, Bolesław Pieńko, Stanisław Prejznar, Tadeusz Puczniowski, Zdzisław Rydzyński, T. Zaleskiewicz;
– Młynarze: Ludwik Chełkowski, Stanisław Dąbrowski, Bolesław Dwornik, Stanisław Ginejko, Antoni Jagielski, Konstanty Kościuszko, Henryk Krasnopolski, Eugeniusz Krummel, Z. Markiewicz, K. Sarnicki, Stanisław Woroch, K. Zeltzer.
[29] Zbichorski Z.: *Szkoła techników gazownictwa*, [w:] *100 lat Gazowni w służbie społeczeństwa miasta Bydgoszczy 1860–1960*, Bydgoszcz 1960, ss. 6 i n.
[30] Iłowski F.: *Zespół Szkół Mechanicznych nr 1 w Bydgoszczy w latach 1910–1985*, Bydgoszcz 1985 (z pracy tej zaczerpnięto szereg cennych informacji w całym opracowaniu).
[31] Z innych danych źródłowych wynika, że w Szkole w różnych okresach uczyli również: inż. A. Dąmbski, inż. Horoszkiewicz, inż. Stefański.

Czas wojny

Nie dane było rozpocząć Państwowym Szkołom Przemysłowym nowego roku szkolnego 1939/1940. Wracającym z wakacji uczniom i nauczycielom przyszło czynić w czasie niepokoju to, co innym mieszkańcom grodu nad Brdą. Angażowani więc byli do kopania rowów na terenie miasta, deklarowali swój udział w Ochotniczym Legionie Oswobodzenia Gdańska, zgłaszali się na żywe torpedy.

W czerwcu część z uczniów i absolwentów szkoły powołano do Bydgoskiego Batalionu Obrony Narodowej, a zmobilizowano. Lekcje miały się zacząć na dobre, w poniedziałek 4. września. W kieszonkowym „Notatniku Nauczycielskim", w terminarzu czynności kierownika i nauczyciela, na początku listy wrześniowej umieszczono m. in. odbycie posiedzenia rady pedagogicznej oraz zwołanie zebrania rodziców „(...) *w celu zapoznania ich z dążeniami i zamiarami szkoły oraz omówienia warunków współpracy ze szkołą.* (...)"[1]. We wtorek, dnia 5. września w godzinach przedpołudniowych do Bydgoszczy wkroczyły niemieckie wojska.

Tak samo jak pozostali bydgoszczanie, przez lata okupacji wielu uczniów i nauczycieli Szkoły przypłaciło swe oddanie polskiej sprawie, życiem. Ci ostatni figurowali już na listach będących w posiadaniu różnych formacji (gestapo, kripo, SD, Hilfspolizei, Selbstschutz) tworzących tzw. grupę operacyjną (Einsatzgruppe IV). Zadania wyznaczył jej w swojej instrukcji Albert Forster, szef NSDAP na Pomorzu: „(...) *Rzeczą bardzo ważną jest uchwycić i aresztować przodujących intelektualnie Polaków, do czego zaliczamy przede wszystkim nauczycieli, księży, wszystkie osoby z akademickim wykształceniem, ewentualnie kupców.* (...)"[2].

Nazajutrz po zajęciu miasta przez Niemców w budynku szkoły pomieszczono komendę policji[3]. Już nie przy ul. św. Trójcy, lecz przy Potsdamerstrasse. Przez całe pięć lat gmach byłej „Przemysłówki" kojarzył się z najgorszym. Zarówno w samym budynku szkoły, jak i w barakach usytuowanych na jej zapleczu przebywały rzesze aresztowanych. Niemieccy kaci nie szczędzili nikogo. Wielu Polaków straciło tu życie, dla wielu był to etap w drodze do obozów koncentracyjnych, z których nie było dane im wrócić.

W czasie niemieckiej okupacji w gmachu szkoły mieściła się siedziba prezydium miejskiej policji.

Okrucieństwo czasów wojny nie ominęło nauczycieli i pracowników szkoły. Niestety, nie znamy losów wszystkich, niektóre jednak zdołano ustalić:
– dr Jan Czajkowski: aresztowany przez Niemców w pierwszych dniach września 1939 r., zginął podczas masowej egzekucji w „Dolinie Śmierci" w bydgoskim Fordonie[4];
– inż. Edwin Finger: nauczyciel maszynoznawstwa i elektrotechniki, później wykładowca w Szkole Oficerskiej dla Podoficerów w Bydgoszczy, kpt. WP, zamordowany w Katyniu;
– Eustachy Garbicz: nauczyciel prawoznawstwa i zasad ekonomii politycznej, aresztowany w Warszawie w 1944 r., powieszony jako zakładnik przy ul. Hożej; współpracował z AK;
– inż. Władysław Horoszkiewicz: nauczyciel mechaniki, ofic. rez. 2. Pułku Łączności, zginął w Katyniu;
– Alojzy Kaźmierczak: instruktor stolarski i modelarski PSP, aresztowany przez Niemców po 17. września, rozstrzelany na przełomie października i listopada 1939 r. w „Dolinie Śmierci" pod Fordonem;
– Franciszek Klawiński: nauczyciel zawodu w PSP, aresztowany w połowie października 1939 r. i osadzony w koszarach 15. Pułku Artylerii Lekkiej przy ul. Gdańskiej, rozstrzelany pod koniec października w „Dolinie Śmierci";
– inż. Wincenty Podgórski: nauczyciel przedmiotów zawodowych, aresztowany przez gestapo 14. października 1939 r., osadzony w koszarach 15. PAL, rozstrzelany l listopada 1939 r. w „Dolinie Śmierci";
– Franciszek Schmidt: nauczyciel zawodu w PSP, aresztowany i osadzony w koszarach PAL 17. października 1939 r., zamordowany w „Dolinie Śmierci";
– Maksymilian Sitarek: instruktor ślusarstwa i mechanicznej obróbki metali, aresztowany w połowie października 1939 r., zginął w „Dolinie Śmierci" ;
– Narcyz Weimann: długoletni dyrektor Państwowej Szkoły Przemysłowej Dokształcającej, aresztowany przez Niemców l. listopada 1939 r. i zamordowany.

W 1940 r. rozstrzelany został również przez Niemców długoletni stróż PSP, 54-letni Wojciech Borysiak.

Inż. Franciszek Siemiradzki opuścił Bydgoszcz l. września 1939 r. Pomimo intensywnych poszukiwań, Niemcy nie zdołali go odnaleźć. Ukrywał się w majątku swych przyjaciół w Brdowie pod Kołem. Do Bydgoszczy wrócił w kwietniu 1945 r. i objął ponownie obowiązki dyrektora szkoły, zajmując się jej reorganizacją.

Gdy w styczniu 1945 roku Bydgoszcz została wyzwolona, warunki, w jakich przyszło odtwarzać szkolnictwo warunki były zdecydowanie gorsze od tych sprzed ćwierćwiecza. Szczególnie w szkołach średnich, które Niemcy w czasie okupacji zlikwidowali. Nie widzieli potrzeby kształcenia młodzieży polskiej na poziomie ponadpodstawowym, z wyjątkiem kursów przygotowujących do wykonywania prostych zawodów robotniczych. Szkołę Przemysłową ograbiono ze wszystkiego. Wywieziono pomoce naukowe, wyposażenie pracowni i warsztatów. Nie było nawet takich podstawowych sprzętów, jak krzesła i ławki.
Wiele sal wykładowych przebudowano, przystosowując je do potrzeb niemieckiej policji. Po odzyskaniu niepodległości w szkole nastał trudny okres. Jak wszędzie brakowało podstawowego sprzętu, podręczników i pomocy naukowych.

Pierwszy rok szkolny trwał niespełna pół roku kalendarzowego, rozpoczął się 12 lutego a zakończył 30 lipca 1945 r.

---

[1] *Notatnik Nauczycielski na rok szkolny 1939/40*, Nakładem Wydziału Wydawniczego Związku Nauczycielstwa Polskiego, ss. 29-30.

[2] Gorzycka A.: *Lista nauczycieli bydgoskich zamęczonych, zamordowanych i poległych w latach 1939-1945*, [w:] *Bydgoska oświata 1920-1995, Zbiór studiów pod redakcją Andrzeja Boguckiego*, Bydgoszcz 1996, s. 94.

[3] Polizeipräsidium; w Niemczech hitlerowskich organ koordynujący , a częściowo także dowódczy w dużym mieście. Pisze Zbigniew Raszewski: „(...) *U nas powstał już w 1939. Siedzibę miał w świetnie zbudowanym i przepięknie położonym gmachu Szkoły Przemysłowej przy Nakielskiej (wówczas Potsdammerstrasse) 37, nad starym kanałem.* (...).". Zob.: Raszewski Z.: *Pamiętnik gapia, Bydgoszcz, jaką pamiętam z lat 1930-1945*, Pomorze, Bydgoszcz 1994,s. 449.

[4] Jastrzębski W.: *Słownik Biograficzny Nauczycieli Bydgoskich – Ofiar II Wojny Światowej*, [w:] *„Kronika Bydgoska", t. XIII*, Bydgoszcz 1993, s. 211 i *t. XIV*, Bydgoszcz 1994, s. 252, a także informacje zaczerpnięte od prof. dr. hab. Włodzimierza Jastrzębskiego przez autora.
Dodajmy, że ta lista bydgoskich nauczycieli nie jest do dnia dzisiejszego zamknięta i pozostawia wiele jeszcze pytań. Po raz pierwszy została opublikowana w listopadzie 1945. Zob.: *Pamięci ofiarom wojny 1939-45, Lista strat*, „Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego", Toruń, dnia 1 listopada 1945 r., Nr 9, poz. 148, ss. 214-7.

Współczesność

Pierwsza, oficjalna nazwa Szkoły rozpoczynającej życie w roku 1945 pod dachem budynku przy ul. Św. Trójcy, to Państwowe Średnie Szkoły Techniczne. Główny ciężar odtworzenia szkoły technicznej w powojennej Bydgoszczy wziął po raz drugi na siebie inż. Franciszek Siemiradzki. Po przyjeździe do Miasta natychmiast rozpoczął starania o przywrócenie gmachowi przedwojennej funkcji. Budynek bowiem w styczniu 1945 r. zajęło wojsko. Jednak Szkoła już funkcjonowała; czasowo, od 15 kwietnia w budynku przy ul. Bernardyńskiej rozpoczęły się zajęcia w klasach przygotowawczych do gimnazjum elektrycznego, chemicznego i mechanicznego. Starania dyrektora u władz wojskowych i cywilnych o zwrot budynku, wsparte pomocą porucznika mgr. Edmunda Świderskiego, przyniosły wkrótce efekt. W czerwcu część zajęć odbywała się już w dwóch salach budynku macierzystego, w lipcu w czterech, a nowy rok szkolny 1945/46 zainaugurowano w gmachu w całości zwróconym Szkole. Uczniowie nie usiedli jednakże od razu w ławkach szkolnych. Lekcje rozpoczęły się dopiero 29 września[1] bowiem cały miesiąc wszyscy – uczniowie i nauczyciele – byli zaangażowani „w rozbiórce ścian oraz usuwaniu gruzów z klas".

W grudniu 1945 r. pod dachem budynku działało już kilka szkół[2], a liczba uczących się przekraczała 700 osób. W Państwowych Średnich Szkołach Technicznych skupiających 452. uczniów funkcjonowały gimnazja: Elektryczne (męskie), Chemiczne (koedukacyjne) oraz Mechaniczne (męskie). Szkoła udostępniała ponadto miejsce dla: Państwowego Żeńskiego Gimnazjum Krawieckiego (szkoła żeńska, 192. uczennice, dyr. Janina Oster); Państwowej Szkoły Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym I st. (szkoła żeńska, 44 uczennice, dyr. J. Oster); Kursu dla kandydatów na pracowników katastralnych (szkoła męska, 44. uczniów, dyr. inż. Modest Kamieński, prowadzenie Główny Urząd Pomiarów Kraju).

Kilka pierwszych lat powojennych to okres szczególnie trudny w życiu Szkoły. Brakowało wszystkiego; zarówno podstawowych pomocy dydaktycznych jak i wyposażenia sal. Choć powoli, lecz systematycznie wyposażenie sal ulegało poprawie. Jako jeden z pierwszych zdołano rozwiązać problem ogrzewania, instalując w salach lekcyjnych i pracowniach niewielkie żeliwne piecyki. Pomocy Szkole udzielało wiele podmiotów zewnętrznych. Na przykład Fabryka Budowy Maszyn udostępniła uczniom wydziału elektrycznego swoje warsztaty ślusarsko-mechaniczne, a chemicy odbywali zajęcia w laboratorium chemicznym Gazowni Miejskiej.

Istotnym utrudnieniem życia Szkoły z pewnością były ciągłe niemal zmiany ustroju szkolnego i przyporządkowania szkół resortom trwające do połowy lat 1950. Skutkowało to przede wszystkim ogromną różnorodnością form kształcenia, w których zmieniały się ponadto długości cykli nauczania. W 1945 r. Szkoła prowadziła gimnazja 4-letnie i licea 2-letnie (II st., inaczej starego ustroju); w roku szkolnym 1946/47 pojawiają się trzyletnie gimnazja zawodowe, oparte na VII klasie szkoły podstawowej; w r. 1949 wprowadzone zostaje 4-letnie liceum zawodowe na podbudowie 7-klasowej szkoły podstawowej (I st., inaczej nowego ustroju), w kolejnych latach liceum to zostaje przekształcone w technikum 4-letnie, i dalej w technikum o 5-letnim cyklu nauczania[3]. Także w r. 1949 prowadzenie większości szkół zawodowych przejmuje Centralny Urząd Szkolenia Zawodowego (CUSZ), działający za pośrednictwem Dyrekcji Okręgowej Szkolenia Zawodowego w Toruniu. Ustawa o przejęciu szkolnictwa zawodowego przez Ministerstwo Oświaty, pojawi się w 1956 r. W przedziale czasowym 1949-56 będą istnieć szkoły zawodowe administrowane i nadzorowane pedagogicznie przez CUSZ, nadzorowane przez CUSZ, ale prowadzone przez niektóre ministerstwa, administrowane i nadzorowane przez niektóre ministerstwa oraz administrowane przez ministerstwo oświaty za pośrednictwem kuratoriów.

Najistotniejsze zmiany przynosi rok 1951. Na mocy Uchwały Prezydium Rządu z dnia 23 czerwca 1951 r. Szkoła otrzymuje nazwę „Technikum Mechaniczno-Elektryczne", a szkoły działające w jego strukturze zostają przejęte od CUSZ przez Ministerstwo Przemysłu Maszynowego. Dyrektorem placówki zostaje Roman Szymałka, a jego zastępcą Bolesław Siermiński. Pod nazwą TME Szkoła istnieje do roku 1975. Kilka lat wcześniej wstrzymano nabór

na kierunek elektryczny. Pożegnaniu ostatnich absolwentów TME – techników elektryków – towarzyszyło przekształcenie Szkoły w Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1.

Przez cały czas swego istnienia „Mechanik" pozostaje największą średnią szkołą techniczną w całym rejonie pomorskim. Kształci tradycyjnie techników mechaników o specjalności obróbka skrawaniem i budowa maszyn, a także techników elektryków. Poza tym, gdy rodzi się zapotrzebowanie na specjalistów w innych branżach, w szkole powstają nowe wydziały: radiowo-telewizyjny i nukleoniczny. Szkoła, ciesząca się niezmiennie ogromną popularnością, nie nadąża z kształceniem kadr dla stale rozwijającego się przemysłu. Przyjmuje rokrocznie jedynie część chętnych.

Nie tylko miejscowe przedsiębiorstwa zatrudniały natychmiast każdego absolwenta. Ci, którzy decydowali się na studia wyższe, nie mieli żadnych problemów ze zdaniem egzaminów. Na przykład – w 1964 r. na ogólną liczbę 120. abiturientów, aż 75 proc. wybrało się na studia, z tego zdecydowana większość na bydgoską Wyższą Szkołę Inżynierską. Zakłady pracy złożyły zapotrzebowanie na 200 absolwentów.

Jak zawsze – nauka w Szkole nobilitowała. W efekcie licznych, płynących z różnych stron, postulatów, postanowiono stworzyć właściwe warunki dla nauczania większej liczby przyszłych techników. Rozważano różne warianty. W 1967 r. władze szkoły zostały poinformowane o decyzji Kuratorium Okręgu Szkolnego w Bydgoszczy, mocą której szkoła miała zmienić swe lokum, przenosząc się z ulicy Świerczewskiego do nowego gmachu wraz z zapleczem na ul. Wł. Bełzy. Uznano, że – spełniająca do tej pory znakomicie swe zadanie uczelnia – nie nadąża z kształceniem średniej kadry technicznej, o którą upominają się okoliczne przedsiębiorstwa i firmy, z racji ciasnoty. Zaplanowany z ogromnym rozmachem, nowoczesny kompleks miał być remedium na te problemy. Początek prac przewidziano na wiosnę 1970 r. W listopadzie 1967 r. „Ilustrowany Kurier Polski" pisał: „Opracowano już wstępne założenia na budowę nowoczesnego Technikum Mechanicznego w Bydgoszczy. Powstanie ono w rejonie ul. Władysława Bełzy na tzw. Osiedlu Wyżyny. Obok budynku głównego o kubaturze ok. 13 tys. m sześć., w którym naukę pobierać będzie 800. uczniów, powstaną warsztaty szkolne na 240 stanowisk pracy. Szkoła ponadto posiadać będzie dobrze wyposażone pracownie, gabinety naukowe, świetlicę i boiska do gier sportowych. Łączny koszt budowy wyniesie 22,5 mln. zł. Roboty ziemne rozpoczną się w 1970 r. Nowy obiekt w znacznym stopniu poprawi warunki nauczania w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym przy ul. Świerczewskiego, gdzie w przyszłości pozostaną jedynie wydziały elektryczne". Jednocześnie założono jednak, iż w przypadku przyspieszenia budowy nowego kompleksu dydaktyczno-naukowego na potrzeby sąsiadującej ze szkołą Wyższej Szkoły Inżynierskiej i przenosin jej do Fordonu, koncepcja budowy przy ul. W. Bełzy stanie się nieaktualna, gdyż technikum przejmie pomieszczenia po WSI. Dziś wiemy, że żaden z tych pomysłów nie doczekał się realizacji.

Jak w czasach II Rzeczypospolitej, i po wojnie rozwinęły swą działalność liczne organizacje młodzieżowe. Miejsce „Bratniej Pomocy" zajął samorząd uczniowski, początkowo o dość dużych, w latach 50.-70. znacznie ograniczonych kompetencjach. Odtworzony w połowie lat 80., będzie pełnił znów znaczącą rolę w życiu społeczności uczniowskiej. W miejsce dawnego Związku Młodzieży Polskiej i Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej powstał, początkowo noszący to samo miano, Związek Młodzieży Polskiej, przekształcony w Związek Młodzieży Socjalistycznej, a następnie w Socjalistyczny Związek Młodzieży Polskiej. W 1965 r. należało do ZMS 550. uczniów, zaś rok później istniało 21 grup klasowych. 28 kwietnia 1966 r. szkolne koło ZMS otrzymało sztandar „za dobre wyniki osiągnięte w pracy organizacyjnej".

Kierownictwo szkoły, wspierane przez organizacje młodzieżowe, inicjowało szereg działań natury społecznej. Uczniowie szkoły angażują się na rzecz dzieci ubogich (zwykle przewodzą w corocznych zbiórkach odzieży, zabawek i słodyczy w ramach prasowej „Gwiazdki dla wszystkich dzieci"), wspomagają budowniczych nowej szkoły na Skrzetusku, przedszkola, pełnią dyżury w domach spokojnej starości, spontanicznie oddają honorowo krew itp.

W pamięci niemal każdego ucznia TME pozostały wyjazdy na szkolne „wykopki". Kolejne pokolenia „mechaników" uczestniczyły w tych wyprawach z dużym zapałem, mniejszym może do pracy, zaś większym do wszelkiej maści psikusów.

Jak przed wojną, tak i po niej prężnie pracuje szkolna drużyna harcerska – organizatorka pozaszkolnych zajęć dla młodzieży. Działa Szkolne Koło Sportowe, którego członkowie mogą poszczycić się wieloma osiągnięciami. Z wymienienia wszystkich sukcesów w skali miasta, regionu, kraju czy świata powstałaby obszerna księga. Ograniczmy się zatem do niektórych. W marcu 1963 r. zakończyły się coroczne rozgrywki o tytuł mistrza szkolnej hokejowej ligi Bydgoszczy: „Na trybunach »Torbydu« zebrało się mimo stale padającego deszczu ok. 3 tys. młodych entuzjastów hokeja, którzy serdecznie dopingowali obydwa walczące w decydującym meczu zespoły: Technikum Mechaniczno-Elektryczne oraz II Lic. Ogólnokształcące. Stawką meczu szczególnie dla Technikum Mechaniczno-Elektrycznego było zdobycie po raz trzeci z rzędu, tym razem już na własność, pucharu ufundowanego przez redakcję IKP. Nic więc dziwnego, że mecz toczył się w bardzo nerwowej atmosferze. Niemały wpływ na taki właśnie obrót sprawy miała już pierwsza minuta meczu, kiedy to II Lic. Ogólnokształcące zdobyło prowadzenie ze strzału Giryna. Na wyrównanie czekaliśmy 9 minut, a bramkę dla Techn. Mechaniczno-Elektrycznego zdobył Zieliński. Druga tercja zakończyła się bezbramkowo, mimo wielu dogodnych okazji do zdobycia dalszych goli. Decydującą bramkę zdobyli uczniowie technikum na 9 minut przed zakończeniem meczu ze strzału Paszkiewicza. Zwycięski zespół grał w następującym zestawieniu: Kaczmarek, Biednik, Rowiński, Paszkiewicz, Z. Burchardt, Sosnowski, Zieliński, N. Burchardt, Hirsch, Wieczorek, Wrzesiński, Zygadło, Kresło, Kaczmarek, Mącewicz, Czerwiński. (...) Najlepszym strzelcem szkolnej ligi został zawodnik Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Jerzy Rowiński, który w pięciu meczach zdobył 15 bramek. (...) – Rozgrywki Szkolnej Ligi to pożyteczna impreza – mówi Dyrektor TME Bolesław Siermiński: – Nie ukrywam, że właśnie rozgrywki szkolnej ligi – mówi dyr. Siermiński – cementują szkołę, koledzy dopingują kolegów broniących na tafli barw szkoły, pomagają im w jakiś sposób. Sukces, który wywalczyli uczniowie naszego technikum, jest niewątpliwie sukcesem całej szkoły. Młodzież nasza żyje tymi rozgrywkami aż za wiele. Dziś na przykład zwolniłem uczniów z ostatniej lekcji, by mogli udać się na »Torbyd« dopingować swoich kolegów. Sądzę, że strata jednej godziny opłaci się dla takiej właśnie sprawy. Chodzi bowiem o to, aby młodzież najliczniej garnęła się na boiska i hale sportowe. To na pewno pożyteczniejsze, niż spędzanie czasu w różnego rodzaju »parnasikach«". (IKP nr 53 z 1963 r.)

W listopadzie 1967 r., po zdobyciu przez reprezentantów TME miana najlepszej w Polsce męskiej drużyny szkolnej w lekkoatletyce (o puchar „Przeglądu Sportowego"), „Ilustrowany Kurier Polski" pisał: „Nauczyciel WF Kazimierz Koszewski – jak sam powiada – nie bardzo chciał wystartować w imprezie »Przeglądu Sportowego«, gdyż sezon był zapełniony innymi zawodami. Teraz opowiada: – W końcu jednak zorganizowaliśmy zawody, zdobywając 1454 punkty. Była to jedyna impreza w ramach Pucharu. I ten wynik wystarczył, by zająć pierwsze miejsce. Chciałbym dodać, że mogliśmy uzyskać lepszy wynik, gdyż w sezonie 1962/1963 hokejowa reprezentacja TME zwyciężyła po raz trzeci, zdobywając puchar IKP na własność. Mamy zawodników, których stać na jeszcze bardziej wartościowe rezultaty niż te, które w sumie dały tych 1454 pkt. Tyle nasz rozmówca. Dodajmy, że Technikum Mechaniczno-Elektryczne posiada nie byle jakie tradycje sportowe sięgające jeszcze roku 1945–1946. Szkoła zdobyła dwukrotnie hokejowy Puchar naszej redakcji. Odnosiła sukcesy na wielu innych frontach. Teraz, zgodnie ze słuszną tendencją władz oświatowych, postawiono na lekkoatletykę. W technikum nie ma najlepszych warunków do uprawiania sportu. Dzisiaj, gdy nawet »podstawówki« mają swoje nowoczesne hale sportowe – gigant, jakim jest Technikum (uczęszcza tutaj wiele setek chłopców), nie ma nawet boiska z prawdziwego zdarzenia. O sali gimnastycznej nawet nikt nie marzy. Nie najlepsza jest też atmosfera wokół sportu. Wprawdzie dyrektor Technikum mgr inż. Jan Przyborski jest entuzjastą tej dziedziny życia, wprawdzie on pomaga bardzo sportowcom, już jednak wysokie »ciało pedagogiczne« podzielone jest na dwoje. Tych, którzy doceniają wychowanie fizyczne i sport, dostrzegając w nich elementy potrzebne do pełnego wychowania młodzieży oraz tych, którzy bardzo niechętnym okiem patrzą na »ćwiczenia fizyczne«, uganianie się młodzieży, za piłką czy bieganie po bieżni. Sukces więc bydgoskich reprezentantów spod znaku Technikum Mechaniczno-Elektrycznego jest wielki. Obciążenie nauką jest tutaj bardzo duże. Warunki, jak już powiedzieliśmy, nie nadzwyczajne. Wszystko to razem jeszcze bardziej podnosi wartość zwycięstwa".

W tym samym 1967 r. reprezentacje młodzików i juniorów TME, uczestniczące w rozgrywanych pod patronatem „Sztandaru Młodych" Igrzyskach Młodzieży Szkolnej, zdobyły mistrzostwo Polski w pięcioboju. Trenowani przez prof. K. Koszewskiego młodzicy wystąpili w składzie: Reszel, Sobowiec, Bolanowski, Dzięgiel, Janaszkiewicz i Mądrzejewski, zaś juniorzy: Bałdowski, Iwiński, Kałka, Szafrański, Spasowicz i Nawra.

W 1971 r. lekkoatleci TME zwyciężyli w I Bydgoskiej Olimpiadzie Młodzieży, wręcz deklasując pozostałe 16 reprezentacji szkolnych. W maju 1972 r. prasa bydgoska z dumą donosiła, że: „W Białymstoku odbył się finał kolejnej imprezy lekkoatletycznej – puchar redakcji »Przeglądu Sportowego«. Piękny sukces odnieśli podopieczni mgr. Kazimierza Koszewskiego z bydgoskiego Technikum Mechaniczno-Elektrycznego zajmując pierwsze miejsce, gromadząc 1804 pkt. Bydgoszczanie wyprzedzili ogólnego faworyta finału – Technikum Łączności z Warszawy o 36 punktów. (...) Bydgoska młodzież walczyła z olbrzymią ambicją, uzyskując szereg doskonałych wyników. Szyc wygrał trójskok z b. dobrym wynikiem 15,05 m, Wytkowski bieg na 400 m w czasie 48,7 sek., Kozłowski dysk z rezultatem 49,90 m, a Gawrych pchnięcie kulą 15,64 m. A oto inne ciekawsze wyniki bydgoskich uczniów i ich miejsca: 400 m – II Byzdra 50,2, dysk – II Zieliński 47,88, skok w dal – III Narożny 6,94 m (ma on 16 lat), 1500 – II Stępień 4,11,7, III Kardymowicz 4,11,8, sztafeta 4x100 m – II miejsce w czasie 43,5 (Lange, Przelaczyński, Witt, Wytkowski)". Najdziwniejszą jednak informacją była ta, iż „Technikum Łączności w Warszawie dysponuje na działalność sportową kwotą ponad miliona złotych, a Technikum bydgoskie 5 tysięcy".

W 1972 r. do największych osiągnięć sportowych szkoły zaliczono: – zdobycie po raz kolejny pucharu „Sztandaru Młodych" w pięcioboju lekkoatletycznym; – zajęcie III miejsca w Drużynowych Lekkoatletycznych Mistrzostwach Polski; – uzyskanie VIII miejsca w Pucharze Polski w Piłce Nożnej; – zdobycie I miejsca w Olimpiadzie Szkół Średnich; – zajęcie III miejsca w Młodzieżowych Mistrzostwach Polski w Piłce Ręcznej.

Za najbardziej spektakularne osiągnięcia indywidualne uznano: pobicie rekordu Polski juniorów w skoku w dal przez Tadeusza Narożnego (7,5 m); Zdobycie mistrzostwa Polski wśród juniorów w kajakach przez Czajkowskiego; – włączenie do kadry narodowej juniorów w piłce nożnej Henryka Miłoszewicza.

Przełom lat 50. i 60. XX w. przynosi rozwój nowej formy wypoczynku czynnego, w której uczestniczą licznie uczniowie technikum, działa Szkolne Koło Krajoznawczo-Turystyczne, z dwiema sekcjami: pieszą i rowerową, przez które przewinęło się tysiące uczestników różnego rodzaju imprez plenerowych – początkowo pod kierunkiem prof. Edmunda Świderskiego. Po nim opiekę nad kołem przejął prof. Bogusław Bogusławski, od początku wspierany bardzo aktywnie przez prof. Rajmunda Kądziorskiego, który w końcu lat 60. przejął opiekę nad kołem. Koło jest organizatorem obozów wypoczynkowych w czasie ferii letnich i zimowych. Do rywalizacji o Kolarską Odznakę Turystyczną i Górską Odznakę Turystyczną przystępują kolejne pokolenia uczniów „Mechanika". Kilkuset z nich poszczycić się może różnymi jej stopniami. Wielu najwyższym – złotym.

W połowie lat 80. opiekunem koła zostaje prof. Czesław Maniewski. Sekcja rowerzystów nie zadowala się już wycieczkami krajowymi, organizuje rajdy po całej Europie, m.in. po: Czechosłowacji, Bułgarii, Grecji, Włoszech, Szwajcarii, Austrii, Niemczech. Nadal organizowane są obozy, zarówno zimą, jak i latem. Najczęściej w górach, ale także w innych regionach Polski. W weekendy wielu chętnych wyrusza pieszo lub rowerami, by zwiedzać bliższe okolice. Ten rodzaj turystyki ma miejsce bez względu na pogodę czy porę roku.

W 1947 r. inauguruje swą działalność szkolny chór, założony przez profesora Michała Kinasza. Rok wcześniej, bo już w połowie 1946 r., powstaje szkolna orkiestra. Przez 35 lat (od 1949 r.) dyryguje nią Jan Mąka. Orkiestra cieszy się ogromną popularnością również poza murami uczelni, zdobywając liczne laury na przeglądach. Uczestniczy we wszystkich uroczystościach w szkole i wielu poza nią, szybko staje się bardzo popularna. Daje rocznie około 20 koncertów. Z roku na rok zwiększa swój repertuar. Utwory skomponowane na orkiestrę dętą uzupełnia muzyką popularną, ale również utworami symfonicznymi. Gdy 16 listopada 1991 r. obchodzono jubileusz 45-lecia istnienia Szkolnej Orkiestry Dętej połączony z jubileuszem 15-lecia pracy pedagogicznej

jej dyrygenta Andrzeja Jelińskiego (którego wspierał Józef Kaszowski), na program koncertu złożyły się: polonez „Dawne czasy” Karola Kurpińskiego, mazur z kantyleną Jana Kwiatkowskiego, marsz do-mi-sol Leona Landowskiego, koncert „Polka” H. Freivogla, foxtrot Otto Wagnera, Original Dixiland Concert J. Warringtona, Elvis selekcion nr I Willego Hautfasta, „Einsamer Hirte” Jamesa Lasta, marsz „Fly Past” Willego Hautfasta. Tak trudny repertuar świadczy o kunszcie szkolnych muzyków To – przede wszystkim – zasługa dyrygenta i jego asystentów (w 1991 r. Irena Poteracka, Ryszard Brzeziński). Od Andrzeja Jelińskiego w 1992 r. pałeczkę przejęli i szkolą kolejne pokolenia muzyków Ryszard Brzeziński i Ryszard Małek.

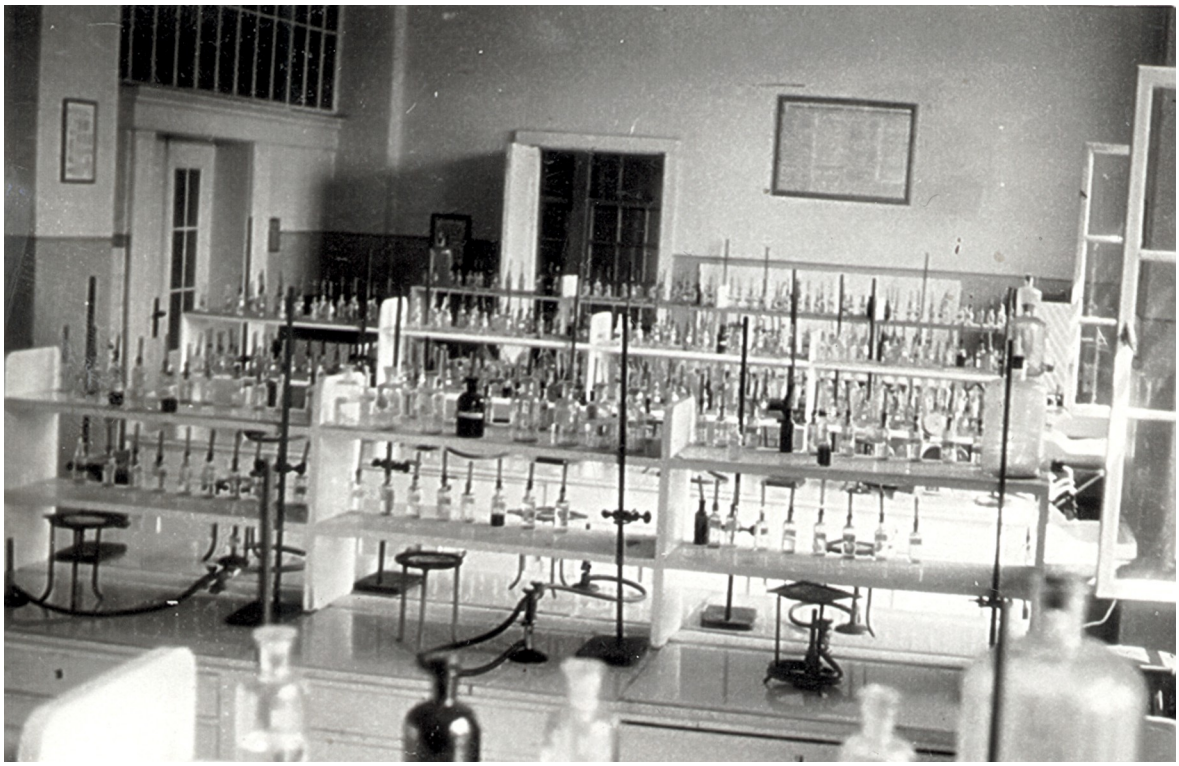
Jest pewnym ewenementem, iż w placówce borykającej się z wieloma problemami, szczególnie w pierwszych latach jej działalności, można odnaleźć początki bydgoskiego szkolnictwa chemicznego, geodezyjnego, a także zawodowego technicznego, w trybie zaocznym, a później – elektronicznego.

Kształcenie chemików[4]

Początek powojennemu kształceniu chemików w Bydgoszczy dało Gimnazjum Chemiczne w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych. Rozpoczęło działalność w kwietniu 1945 r. w budynku przy ul. Bernardyńskiej, ale już we wrześniu było pod dachem szkoły przy ul. Św. Trójcy. Z przedwojennych, doskonale urządzonych laboratoriów chemicznych pozostały tam jedynie kwasoodporne kanały wentylacyjne w ścianach. Pierwszą zatem troską kierowniczki Gimnazjum – mgr Teodory Kozłowskiej – była odbudowa laboratoriów chemicznych umożliwiających przeprowadzanie analiz jakościowych oraz ilościowych. Dzięki staraniom i pomysłowości młodzieży i nauczycieli znalazły się odczynniki chemiczne, szkło laboratoryjne, waga półanalityczna, wagi techniczne i trzy podstawowe podręczniki – Jana W. Zawidzkiego „Chemia nieorganiczna”oraz W.D. Traedwella „Lehrbuch der analytischen Chemie” w ilości dwóch egzemplarzy.

Teodora Kozłowska – pierwsze lekcje chemii w 1945 r.

Laboratorium w 1946 r.

Fot.3. Pracownia analityki jakościowej w 1946 r.

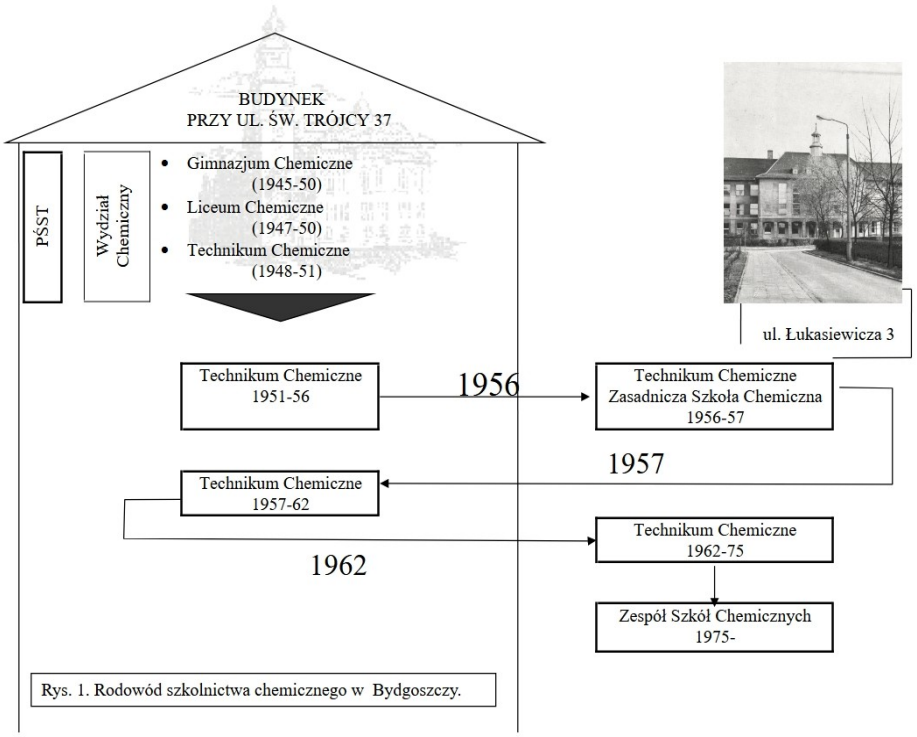
Fot.4. Zajęcia w laboratorium w 1948 r. (foto Album Bydgoski Gazety Pomorskiej)

W maju 1946 r. zakończono urządzanie laboratorium jakościowego łącznie z pokojem siarkowodorowym i pokojem przygotowawczym. W tym samym miesiącu przybył mgr Jan Kozłowski i z dniem 01 września przejął kierownictwo Gimnazjum. W roku szkolnym 1946/47 prowadzone są już zajęcia laboratoryjne z analizy jakościowej, ilościowej i preparatyki organicznej, dzięki uruchomieniu jeszcze jednej pracowni. Oprócz małżeństwa Kozłowskich, przedmiotów chemicznych nauczają niepełnoetatowi nauczyciele: mgr inż. Zbigniew Szczypiński z Zakładów Chemicznych w Łęgnowie oraz mgr Zdzisław Jankowski z Instytutu Higieny.

Od 01 września 1947 r. rozpoczyna działalność Liceum Chemiczne[5]. Laboratoria zostają wyposażone w metalowy osprzęt wykonany w warsztatach szkolnych: statywy, trójnogi, szczypce. W kolejnym roku szkolnym kończy się urządzanie nowej pracowni z 40. miejscami. Ministerstwo Oświaty poważnie rozszerza wyposażenie pracowni finansując zakup wag analitycznych i destylarek, a ze środków szkolnych zakupione zostają suszarki i piece muflowe. Czynne są pracownie: analizy jakościowej, ilościowej, technicznej i preparatyki organicznej. W tym samym roku (p. tab.1) zostaje uruchomione Technikum Chemiczne o 4-letnim cyklu nauczania.

Tab. 1. Kształcenie chemików w strukturze Państwowych Średnich Szkół Technicznych w latach 1945-1951.

<table>
<tr><th>szkoła</th><th colspan="2">45/46</th><th colspan="2">46/47</th><th colspan="2">47/48</th><th colspan="2">48/49</th><th colspan="2">49/50</th><th colspan="2">50/51</th></tr>
<tr><td rowspan="3">Gimnazjum Chemiczne</td><td>I</td><td rowspan="3">29</td><td>I</td><td rowspan="3">79</td><td>I</td><td rowspan="3"></td><td></td><td rowspan="4">154</td><td rowspan="3"></td><td rowspan="5">192</td><td colspan="2" rowspan="3"></td></tr>
<tr><td>II</td><td>II</td><td>II</td><td>II</td></tr>
<tr><td>III</td><td>III</td><td>II</td><td>III</td><td>III</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Liceum Chemiczne</td><td colspan="2" rowspan="2"></td><td colspan="2" rowspan="2"></td><td>I</td><td rowspan="2">115</td><td>I</td><td></td><td colspan="2" rowspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td>II</td><td>II</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Technikum Chemiczne</td><td colspan="2" rowspan="3"></td><td colspan="2" rowspan="3"></td><td colspan="2" rowspan="3"></td><td>I</td><td>I a,b</td><td>I a,b</td><td rowspan="3">253</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td>II</td><td>II a,b</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td><td>III a,b</td></tr>
<tr><td>liczba oddziałów</td><td colspan="2">2</td><td colspan="2">3</td><td colspan="2">4</td><td colspan="2">5</td><td colspan="2">5</td><td colspan="2">6</td></tr>
<tr><td>absolwenci gimnazjum</td><td colspan="2">-</td><td colspan="2">14</td><td colspan="2">?</td><td colspan="2">?</td><td colspan="2">24</td><td colspan="2">-</td></tr>
<tr><td>absolwenci Liceum</td><td colspan="2">-</td><td colspan="2">-</td><td colspan="2">-</td><td colspan="2">14</td><td colspan="2">29</td><td colspan="2">-</td></tr>
</table>

Rys. 1. Rodowód szkolnictwa chemicznego w Bydgoszczy.

W maju 1949 r. odbywa się pierwszy egzamin maturalny; zdaje go pomyślnie 14. absolwentów Liceum, uzyskując dyplom technika chemika. Ostatni rok szkolny działalności w strukturze PŚST upływa pod znakiem doskonalenia metod nauczania przedmiotów teoretycznych i prowadzenia zajęć laboratoryjnych. W poszukiwaniu sposobów obniżki kosztów kształcenia zawodowego, ustala się nową formę prowadzenia zajęć w pracowniach analizy jakościowej, jako tzw. „półmikro", polegającą na radykalnym zmniejszeniu ilości zużywanych odczynników i wykorzystaniu metod szybkich. Kierownikiem Zespołu Chemicznego Okręgowego Ośrodka Doskonalenia Kadr Pedagogicznych zostaje Teodora Kozłowska. Pracę w Technikum Chemicznym podejmują w charakterze asystentów absolwenci Liceum Chemicznego: Stefan Kurdelski (1949), Irena Frąckowiak (1950) oraz Lucyna Poprawska (1950).

Od września 1951 Technikum Chemiczne przechodzi pod zarząd Ministerstwa Przemysłu Chemicznego i uzyskuje samodzielność formalno-prawną i teoretycznie, organizacyjną. Dyrektorem jest Roman Szymałka (jest jednocześnie dyrektorem nowoutworzonego Technikum Mechaniczno-Elektrycznego), a kierownikiem laboratoriów zostaje Jan Kozłowski. Technikum pozostaje pod dachem budynku przy ul. Św. Trójcy do końca roku szkolnego 1955/56. Dalsze losy placówki pokazano na rys. 1.

Kształcenie geodetów[6]

Rys. 2. Przekształcenia szkół geodezyjnych 1947 – 1952.

rok nauki	47/48	48/49	49/50	50/51	51/52	
1	I GM					PŚST
2		II GM				
3			III GM II LM			
4				III TG		
5					IV TG	TG

GM – Gimnazjum Miernicze 3-letnie
LM – Liceum Miernicze 4-letnie (nowego ustroju)
TG – Technikum Geodezyjne 4-letnie
PŚST – Państwowe Średnie Szkoły Techniczne

Początek kształceniu geodetów dał 3-miesięczny kurs dla kandydatów na pracowników katastralnych, których brak, szczególnie w terenie, dawał się dotkliwie odczuć. Polecenie zorganizowania kursu inż. Modestowi Kamieńskiemu – kierownikowi Wydziału Pomiarów Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy – wydał w lipcu 1945 Główny Urząd Pomiarów Kraju (GUPK). Początkowo, warunkiem przyjęcia na kurs było posiadanie świadectwa ukończenia szkoły średniej nowego typu lub wykształcenia równorzędnego oraz zdanie egzaminu wstępnego z matematyki, rysunku i kaligrafii. Z powodu małej liczby chętnych obniżono próg wymaganego wykształcenia przyjmując osoby z ukończonymi przynajmniej 7. klasami szkoły powszechnej. Ostatecznie, po powtórzeniu naboru, przyjęto na kurs, po przeprowadzeniu egzaminu, 40 osób.

Równolegle z utworzeniem kursu tego kursu, GUPK wystąpił z inicjatywą utworzenia w Bydgoszczy 4-letniego gimnazjum mierniczego. Po uzyskaniu zgody Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego, desygnowany na kierownika nowej placówki oświatowej inż. Paweł Niemczyk przystąpił do jej organizacji w strukturze i w budynku Państwowych Średnich Szkół Technicznych. Po przeprowadzonym egzaminie wstępnym, dla przyjętych pierwszych 18. uczniów, zajęcia rozpoczęły się 25 II 1946 w ramach roku szkolnego 1945/46.

Gimnazjum Miernicze od początku istnienia borykało się z wieloma problemami charakterystycznymi dla szkół wszystkich wydziałów PŚST, związanymi z ciasnotą pomieszczeń,

brakiem podstawowego, a w szczególności specjalistycznego wyposażenia dydaktycznego, brakiem pracowni. Ale dodatkowo dochodził problem okresowego braku nauczycieli przedmiotów geodezyjnych, którzy z tytułu niskiego wynagrodzenia w szkole nie kwapili się do pracy w niej.

Tab. 2. Kształcenie geodetów w strukturze Państwowych Średnich Szkół Technicznych w latach 1945-1951.

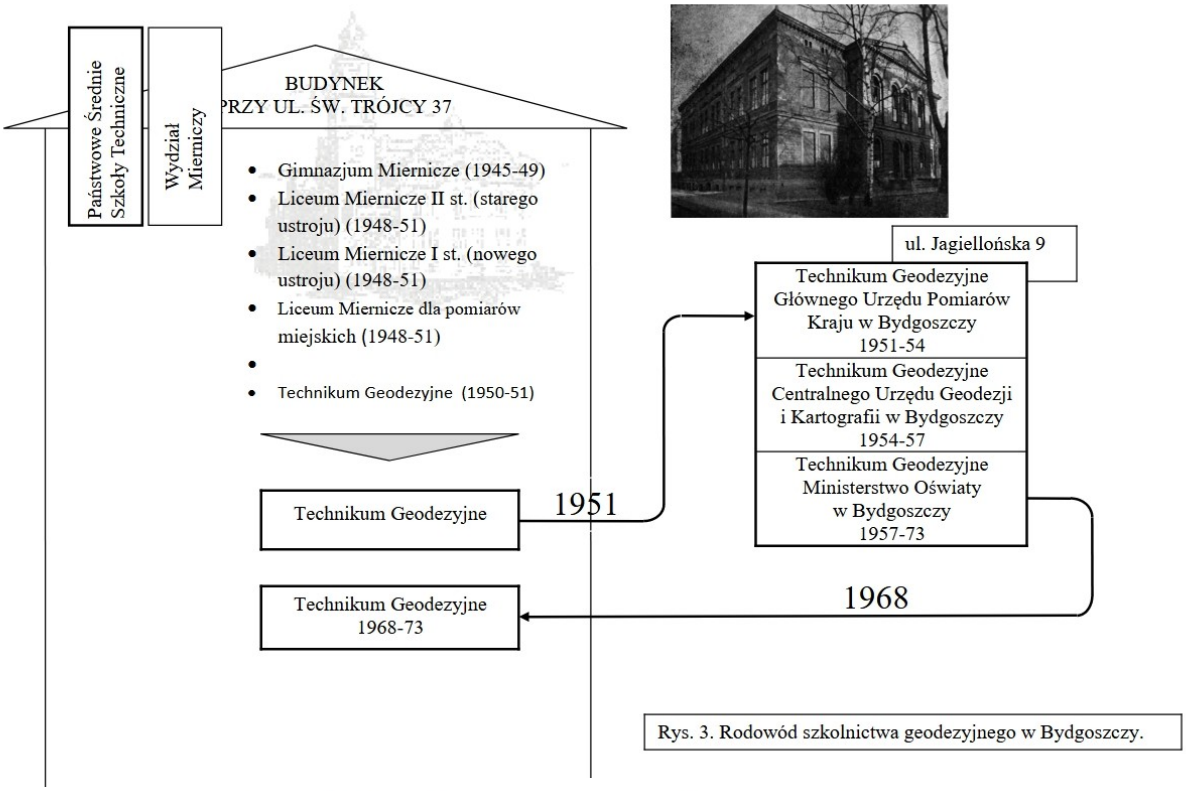
Szkoła	45/46		46/47		47/48		48/49		49/50		50/51	
GM	I 18	18	I 41 II 18	59	I 32 II 30 III 13	77	II 29 III 23	52				
LM II st.							I 29	29	I 29 II		I II	
LM I st.							I 30	30	I II a,b		I II	
TG											III	
LM pm							I 15	15	II		III	
liczba oddziałów	1		2		3		5		6		6	
absolwenci gimnazjum	-		-		10		21		-		-	
Absolwenci Liceum	-		-		-		-		13		27	

GM – Gimnazjum Miernicze
LM II st. – Liceum Miernicze 2-letnie (starego ustroju)
LM I st. – Liceum Miernicze 4-letnie (nowego ustroju)
TG – Technikum Geodezyjne 4-letnie
LM pm– Liceum Miernicze dla pomiarów miejskich

W pierwszym roku działalności Gimnazjum dysponowało tylko dwoma pomieszczeniami w gmachu. W roku szkolnym 1947/48 mały pokoik służył za gabinet oraz magazyn sprzętu geodezyjnego, natomiast kreślarnię urządzono w auli szkolnej. Pierwsze, niezwykle skromne wyposażenie specjalistyczne stanowił planimetr firmy „Wichmann" oraz dwa niwelatory i dwa teodolity bez statywów zakupione przez Wydział Pomiarów UW. W 1947 roku z funduszy GUPK zakupiono m. in. 3 podziałki transwersalne, przenośnik, 2 penatagony, planimetr firmy „Alwin Berger", liniał półtorametrowy, trzy taśmy 20-metrowe z kompletami szpilek, 2 łaty niwelacyjne 4-metrowe składane, arytmometr „Feniks". Uczniowie, w ramach pracy użytecznej wykonali w roku 1947 pomiar terenu pod ogród pracowniczy przy ul. Dolina przeznaczając zarobione 1800 zł (przed denominacją złotówki) na zakup podziałki transwersalnej i węgielnicy. Zapał do zdobywania wiedzy był ogromny, w czym niemała zasługa pierwszego kierownika Wydziału Mierniczego – inż. Pawła Niemczyka.

Wkrótce, Wydział Mierniczy PŚST zaczną nękać typowe dla szkolnictwa zawodowego w latach 1945-55, zmiany. Najpierw gimnazjum 4-letnie przechodzi na 3-letni cykl nauczania. W roku szkolnym 1948/49 obok liceum 2-letniego (starego ustroju) istnieje liceum 4-letnie (nowego ustroju); stan wszystkich oddziałów Wydziału w okresie 1945-51 pokazano w tab. 2. Ilustracją zamętu jaki wnosiła płynna sytuacja organizacji ustroju szkolnego jest przypadek uczniów klasy

gimnazjalnej, która rozpoczęła edukację w roku szkolnym 1947/48 (p. rys. 2). Będąc uczniami klasy III Gimnazjum Mierniczego rozpoczęli naukę w II półroczu roku szkolnego 1949/50 jako uczniowie II klasy Państwowego 4-letniego Liceum Mierniczego i po raz drugi otrzymali promocję do klasy trzeciej. Nie za długo, bo już na jesieni zasiedli do ławek szkolnych jako uczniowie klasy III w Państwowym Technikum Geodezji Rolnej i Leśnej. Natomiast klasę czwartą kończyli i zostali absolwentami Technikum Geodezyjnego. Klasa ta w swojej historii przeżyła cztery nazwy szkoły, została cofnięta z klasy trzeciej do drugiej, uczęszczała do szkoły 5 lat, a otrzymała świadectwo technikum 4-letniego.

Rys. 3. Rodowód szkolnictwa geodezyjnego w Bydgoszczy.

Tab. 3. Układ przedmiotów w Gimnazjum Mierniczym, 1945-1949

lp.	Przedmiot	klasa I	klasa II	klasa III
1	Język polski	●	●	●
2	Język niemiecki	●	●	●
3	Historia	●	●	-
4	Nauka o Polsce współczesnej	●	●	●
5	Geografia ogólna i gospodarcza	●	●	-
6	Matematyka	●	●	●
7	Geometria i trygonometria	●	●	●
8	Fizyka	●	●	-
9	Chemia	●	●	-
10	Higiena	-	-	●
11	Przysposobienie wojskowe	-	●	●
12	Ćwiczenia cielesne	●	●	●
13	Religia	●	●	●
14	Miernictwo	-	●	-
15	Ćwiczenia instrumentalne i rachunkowe	-	●	●
16	Ćwiczenia polowe z miernictwa	-	●	●
17	Elementy instrukcji katastralnej	-	-	●
18	Pismo techniczne i stylowe	●	●	-
19	Rysunek odręczny	●	●	-
20	Kreślenie, malowanie i opis planów	●	●	●
21	Elementy nauk inżynierskich	-	-	●
22	Prawoznawstwo	-	-	●

W tab. 3 przedstawiono układ przedmiotów w 3-letnim Gimnazjum Mierniczym. Jego absolwenci otrzymywali tytuł asystenta mierniczego, i choć byli bardzo wyczekiwani w wielu miejscach pracy, mogli po zdaniu egzaminu wstępnego kontynuować naukę w Liceum Mierniczym.

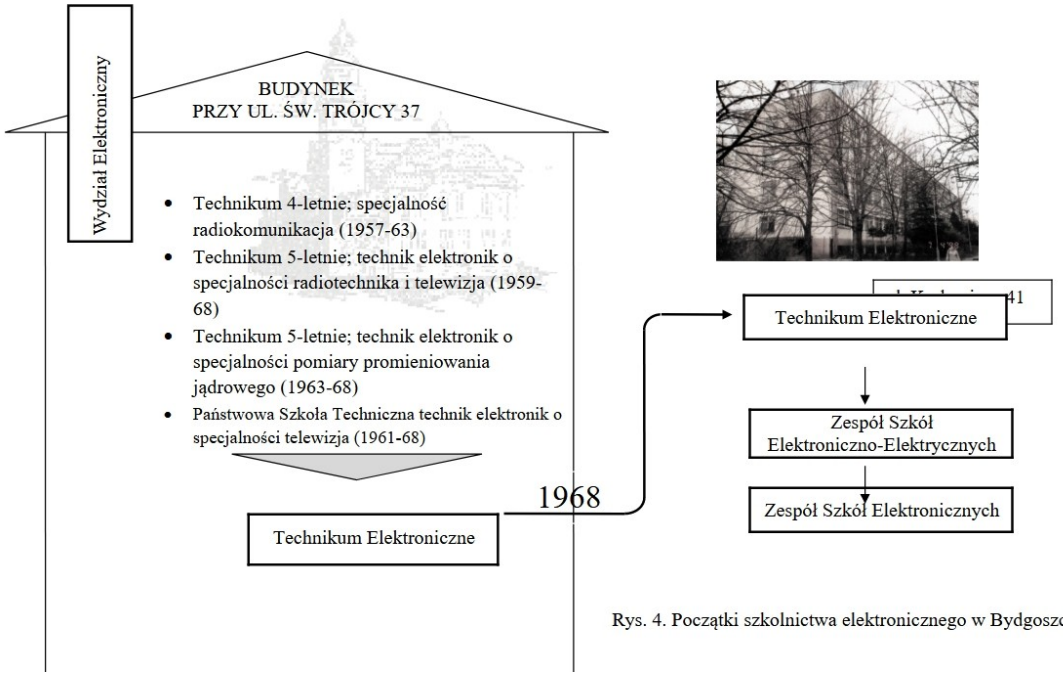
Od 01 września 1951 nie było już geodetów w budynku przy ul. Św. Trójcy 37. Utworzone w tym roku Państwowe Technikum Geodezji Rolnej i Leśnej uzyskało samodzielność i przeniosło się do budynku przy ul. Jagiellońskiej 9 (czasowo ul. Generała Józefa Stalina). Przeżyło jeszcze trzy kolejne zmiany nazwy. Po odejściu na emeryturę dyr. Tadeusza Tarkowskiego, funkcję dyrektora objął Bronisław Ollech. Szkoła wraz z nim wróciła do dawnego gmachu w 1968 roku i ostatecznie zakończyła żywot w roku 1973 (p. rys. 3).

Wspomnijmy jeszcze, iż na przełomie lat 1940/50. działało w strukturze Państwowych Średnich Szkół Technicznych Liceum Budowlane nowego ustroju, a więc szkoła z 4-letnim cyklem kształcenia, której ukończenie dawało świadectwo dojrzałości oraz dyplom technika budownictwa.

Kształcenie elektroników

Technikum Mechaniczno-Elektryczne przez długie lata pozostawało największą średnią szkołą techniczną w całym regionie pomorski. Znamiennym było to, że Szkoła żywo reagowała na zapotrzebowanie lokalnego rynku pracy. Tak było właśnie w przypadku specjalności elektronicznych. Wiosną 1963 r. „Dziennik Wieczorny" pisał: „Pod skromną nazwą Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy kryje się szkoła średnia o dużej rozmaitości kierunków nauczania. Od roku jest tu np. specjalność radiowa. Absolwenci szkół podstawowych otrzymują po pięciu latach tytuł technika radiowego. Ten kierunek zyskał sobie wielką popularność. (...) Nie mniejszą atrakcją jest specjalność telewizyjna, a właściwie studium telewizyjne mające charakter szkoły technicznej półwyższej. Na tym nie koniec. Ministerstwo Oświaty nosi się z zamiarem – o czym już donosiliśmy – otwarcia w bydgoskim Technikum Mechaniczno-Elektrycznym nowego kierunku z zakresu techniki jądrowej. Decyzje w tej sprawie będą podjęte w najbliższym czasie".

I rzeczywiście, w roku szkolnym 1963/64 nowy kierunek zainaugurowano. We wrześniu w „Gazecie Pomorskiej" scharakteryzowano go następująco: „Jest to zupełnie nowa dziedzina nauczania w szkolnictwie średnim, wprowadzona po raz pierwszy w naszym kraju. Poza bydgoską klasą nukleoniczną w br. otwarte zostało pierwsze Technikum Nukleoniczne w Otwocku". O zlokalizowaniu tej specjalności w Bydgoszczy zadecydowało przede wszystkim istnienie w mieście Biura Urządzeń Techniki Jądrowej, rozwijającego się przedsiębiorstwa.

Rys. 4. Początki szkolnictwa elektronicznego w Bydgoszczy

Tab. 4. Układ przedmiotów nauczania w zawodzie **„Technik elektronik”** specjalność „radiotechnika i telewizja”, 1962-67

lp.	Przedmiot	klasa I	II	III	IV	V
1	Język polski	●	●	●	●	●
2	Język rosyjski	●	●	●	●	●
3	Historia	●	●	●	-	-
4	Wiadomości o Polsce	-	-	-	-	●
5	Higiena wychowanie fizyczne	●	●	●	●	●
6	Przysposobienie wojskowe	-	-	●	●	●
7	Geografia gospodarcza	-	●	-	-	-
8	Chemia	●	●	-	-	-
9	Fizyka	●	●	●	-	-
10	Matematyka	●	●	●	●	●
11	Warsztaty	●	●	●	●	-
12	Urządzenia radiowo-nadawcze	-	-	-	-	●
13	Urządzenia radiowo-odbiorcze	-	-	-	●	●
14	Urządzenia telewizyjne	-	-	-	-	●
15	Podstawy elektrotechniki	●	●	●	-	-
16	Zarys teletechniki	-	-	-	-	●
17	Miernictwo elektryczne i radiowe	-	-	●	●	●
18	Pracownia elektryczna i radiotechniczna	-	-	●	●	●
19	Technologia drobnych konstrukcji	●	●	-	-	-
20	Rysunek techniczny	●	●	-	-	-
21	Ekonomika przedsiębiorstw	-	-	-	-	●
22	Śpiew	●	●	●	-	-
23	Podstawy radiotechniki	-	-	●	●	-
24	Lampy elektronowe	-	-	●	●	-
25	Urządzenia zasilające	-	-	-	●	-
26	BHP	-	-	-	-	●

Inna zupełnie atmosfera towarzyszyła powstaniu kierunku radiowo-telewizyjnego. W końcu lat 50. (gdy powstał) telewizja była traktowana przez wielu decydentów jako fanaberia. Jeszcze w 1968 r. po egzaminach wstępnych, w „Gazecie Pomorskiej” ukazał się artykuł pod wielce mówiącym tytułem: „Popularność zawodu bez pokrycia”, w którym można było przeczytać: „Od poniedziałku do środy trwały egzaminy wstępne do jednej z najpopularniejszych szkół bydgoskich – Technikum Mechaniczno-Elektrycznego. Mimo że szkoła dysponuje w klasach pierwszych (8 oddziałów) 330 miejscami, kandydatów zgłosiło się aż 624. Najwięcej chętnych było na wydział radiowo-telewizyjny – 263 (przyjętych zostało tylko 80 osób). Trochę dziwi tak ogromne zainteresowanie tym wydziałem, ponieważ obserwuje się ostatnio w naszym województwie nikłe zapotrzebowanie na tego rodzaju fachowców, brak natomiast np. mechaników i elektryków”.

Tab. 5. Kształcenie elektroników w strukturze Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w latach 1957-1968

Szk.	57/58	58/59	59/60	60/61	61/62	62/63	63/64	64/65	65/66	66/67	67/68
T4	I	I	I a I b	I							
	II	II	II a II b	II							
		III	III	III a III b							
				IV	IV	IV a IV b					
T5 R		I	I	I	I	I	I	I a I b	I	I	
				II	II	II	II	II	II	II a I b	II
					III	III	III	III	III	III	III a III b
						IV	IV	IV	IV	IV	IV
							V	V	V	V	V
PST				I/II	I/II	I/II	I/II	I/II	I/II a, b	I/II a, b	
					III/IV	III/IV	III/IV	III/IV	II/IV	III/IVa III/IVb	III/IVa III/IVb
						V	V	V	V	V	V a V b
T5 N							I	I	I		
								II	II	II	
									III	III	III
										IV	IV
											V

T4 – technikum 4-letnie (radiokomunikacja)
T5 R – technikum 5-letnie (radiotechnika i telewizja)
PST – Państwowa Szkoła Techniczna (telewizja)
T5 N – technikum 5-letnie (nukleoniczne)

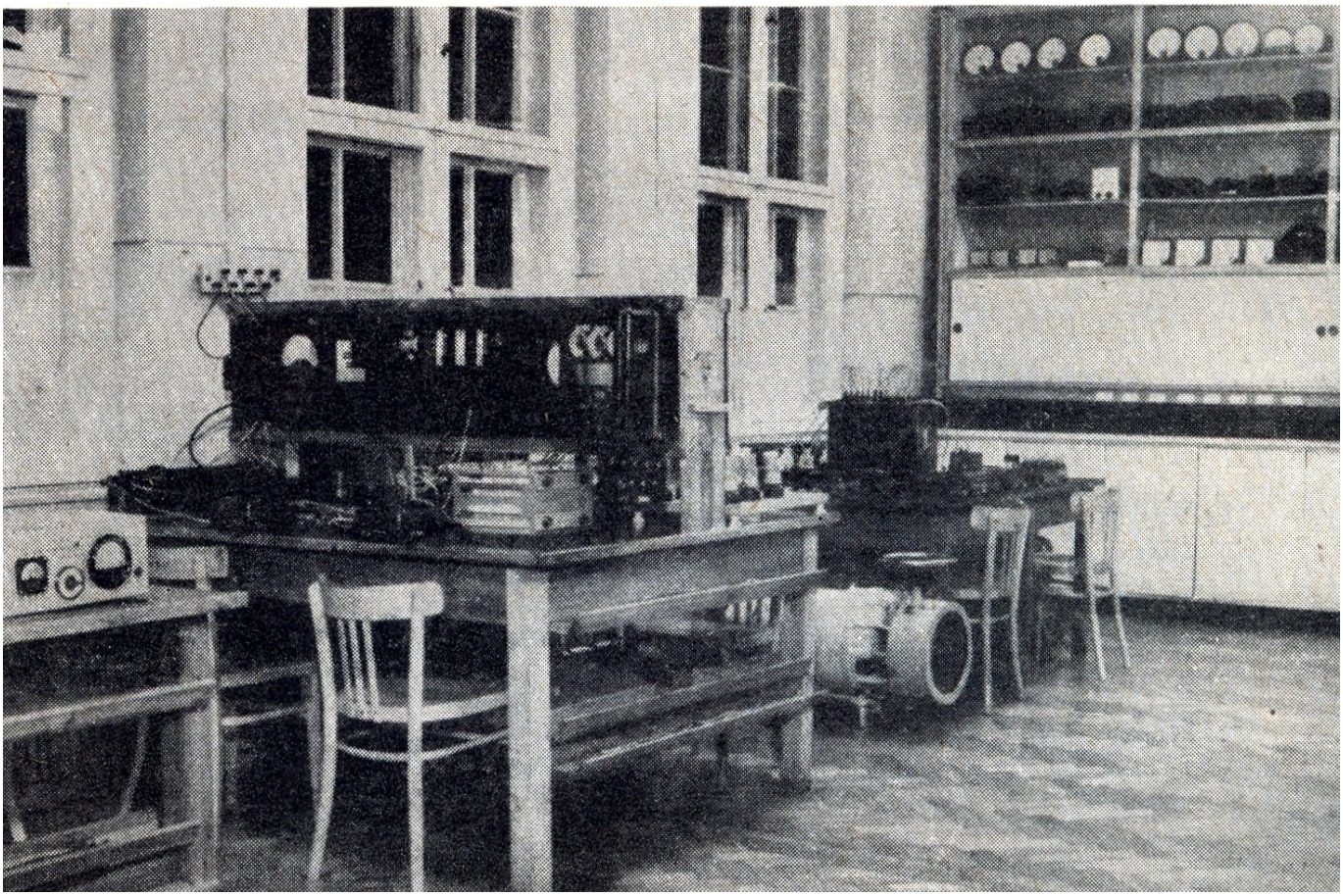
Choć egzamin wstępny, o którym było wyżej, młodzież zdawała do Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, miejsca w ławkach zajęła we wrześniu[7] już w innej szkole, w nowoutworzonym Technikum Elektronicznym. Decyzja o jego powstaniu zapadła na początku 1966 r. Z pierwotną nazwą „Technikum Telekomunikacyjne", miało powstać na podłożu kierunków elektronicznych, choć tak wtedy nienazywanych. Placówka ta przejęła od Technikum Mechaniczno-Elektrycznego wszystkie oddziały o specjalnościach elektronicznych, co oznacza, że pojawili się uczniowie, którzy naukę rozpoczęli w TME, ale zostali absolwentami Technikum Elektronicznego. Do pracy w tej placówce przeniesiono również służbowo część nauczycieli szkoły-matki.

W tab. 5 przedstawiono panoramę nauczania specjalności elektronicznych w TME w latach 1957-68, a więc do czasu utworzenia Technikum Elektronicznego. Najwcześniej rozpoczęto kształcenie techników radiotechników o specjalności radiokomunikacja. W cyklu technikum 5-letniego kształcono techników elektroników w dwóch specjalnościach: radio i telewizja oraz pomiary promieniowania jądrowego. Przebojem lat 1960. na bydgoskiej mapie oświatowej okazała się, działająca w strukturze TME, Państwowa Szkoła Techniczna. Była to 5-semestralna szkoła policealna, której ukończenie dawało dyplom technika elektronika o specjalności telewizja.

Kształcenie elektryków

Kształcenie elektryków pod dachem budynku przy ul. Św. Trójcy 37 rozpoczęto w roku szkolnym 1936/37 powołując Gimnazjum Elektryczne w strukturze Państwowych Szkół Przemysłowych. W 1938 r. uczyło się w nim 115 uczniów (w klasie I – 45.; II – 46.; III – 24.)[8]. Wybuch II wojny światowej przerwał losy dobrze zapowiadającej się placówki. Wobec ogromnych potrzeb powojennego rynku pracy, już w roku 1945 powołano takie gimnazjum w strukturze Państwowych Średnich Szkół Technicznych, a rok później uruchomiono także Liceum Elektryczne[9].

Program 3-letniego gimnazjum był obszerny. Ponad połowę wszystkich nauczanych przedmiotów (22) stanowiły przedmioty zawodowe ogólne i specjalistyczne, pośród których umieszczono także te, nazywane dzisiaj telekomunikacyjnymi i elektronicznymi. Na liście znajdowały się następujące przedmioty zawodowe: zajęcia warsztatowe, higiena, zagadnienia gospodarcze i społeczne państwa, organizacja zakładów elektrycznych, materiałoznawstwo z chemią, technologia metali, rysunek techniczny, podstawy elektrotechniki i miernictwa, urządzenia elektryczne, maszyny elektryczne i pomiar, linie teletechniczne, tele- i radiotechnika, telegrafia. Nauka w gimnazjum kończyła się egzaminem, po zdaniu którego absolwenci otrzymywali dyplom czeladnika elektryka „w dziale instalacji elektrycznych". Pomyślnie zdany kolejny egzamin – egzamin wstępny – otwierał drogę do dalszej nauki w Liceum Elektrycznym; jego ukończenie dawało świadectwo maturalne oraz dyplom technika elektryka.

Pracownia elektryczna w latach 1960.

Elektrycy po maturze w r. 1961. Siedzą od lewej nauczyciele: Józef Śledź, wicedyrektor Jan Przyborski, Feliks Florkowski, dyrektor Bolesław Siermiński, Edmund Świderski, Józef Błaszkowski, Józef Mierzbiczak, Wacław Fórmaniak.

O Wydziale Elektrycznym PŚST pisano pięć lat po jego założeniu, z okazji urządzonej w szkole wystawy prac uczniowskich: „(...) zaprezentował rzeczy może mniej efektowne, ale wymagające wielu obliczeń: projekt napowietrznej linii wysokiego napięcia 30 kV – z obliczeniem wszystkich słupów, przęseł, słupów kratowych wykonanych przez uczniów, tablice rozdzielcze dla siły i światła, mufy kablowe, elektryczne przyrządy pomiarowe – naprawiane i wyskalowane przez uczniów, projekty oświetleń ulicy i pomieszczeń, silniki i ich konstrukcje, projekt elektrowni, notatki, skrypty, wyroby – takie jak żyrandole, lampy i żelazka. (...)”[10].

Liceum Elektryczne przekształcono z biegiem lat w technikum o 4-letnim cyklu nauczania. Dawało ono dyplom technika elektryka o specjalności budowa aparatów lub urządzenia elektryczne w przemyśle. Najdłużej jednak istniejącą formą kształcenia techników elektryków pod dachem Szkoły było technikum 5-letnie funkcjonujące w strukturze Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w latach 1957-1975. Absolwenci otrzymywali dyplom technika elektryka w dwóch specjalnościach: elektromechanika ogólna oraz elektroenergetyka.

W krótkim okresie czasu (1968-72) działała pod nazwą „Pomaturalne Studium Zawodowe Elektromechaniki Medycznej” szkoła umożliwiająca uzyskanie dyplomu technika elektryka o specjalności mieszczącej się w nazwie.

W tab. 6 oraz tab. 7 pokazano układ przedmiotów nauczania w technikach 4- i 5-letnim.

Tab. 6. Układ przedmiotów nauczania w zawodzie **„Technik elektryk”** w roku szkolnym 1952/53

		klasa			
lp.	**Przedmiot**	**I**	**II**	**III**	**IV**
1	Język polski	●	●	●	●
2	Język rosyjski	●	●	●	-
3	Matematyka	●	●	●	●
4	Warsztat mechaniczny	●	●	-	-
5	Technologia metali	●	-	-	-
6	Rysunek techniczny	●	●	-	-
7	Higiena i bezpieczeństwo pracy	●	-	-	-
8	Chemia	●	-	-	-
9	Fizyka	●	-	-	-
10	Geografia gospodarcza	●	-	-	-
11	Historia	●	●	●	-
12	Wychowanie fizyczne	●	●	●	●
13	Religia	●	●	●	●
14	Pracownia elektryczna	-	●	●	-
15	Podstawy elektrotechniki	-	●	●	●
16	Materiałoznawstwo	-	●	-	-
17	Mechanika techniczna	-	●	●	●
18	Przysposobienie wojskowe	-	●	●	●
19	Warsztaty elektryczne	-	-	●	●
20	Aparaty elektryczne	-	-	●	-
21	Części maszyn	-	-	●	-
22	Urządzenia elektryczne	-	-	●	●
23	Miernictwo elektryczne	-	-	●	●
24	Gospodarka i technika smarowania	-	-	●	-
25	Nauka o Konstytucji	-	-	●	-
26	Biologia	-	-	●	-
27	Pracownia elektryczna – pomiary	-	-	-	●
28	Pracownia elektryczna – maszyny	-	-	-	●
29	Maszyny elektryczne	-	-	-	●
30	Napęd elektryczny	-	-	-	●
31	Projektowanie urządzeń	-	-	-	●
32	Organizacja produkcji i normowanie techniczne	-	-	-	●
33	Maszynoznawstwo ogólne	-	-	-	●
34	Sygnalizacja elektryczna	-	-	-	●
35	Przygotowanie zawodowe	-	-	-	●
36	Tele i radiotechnika	-	-	-	●

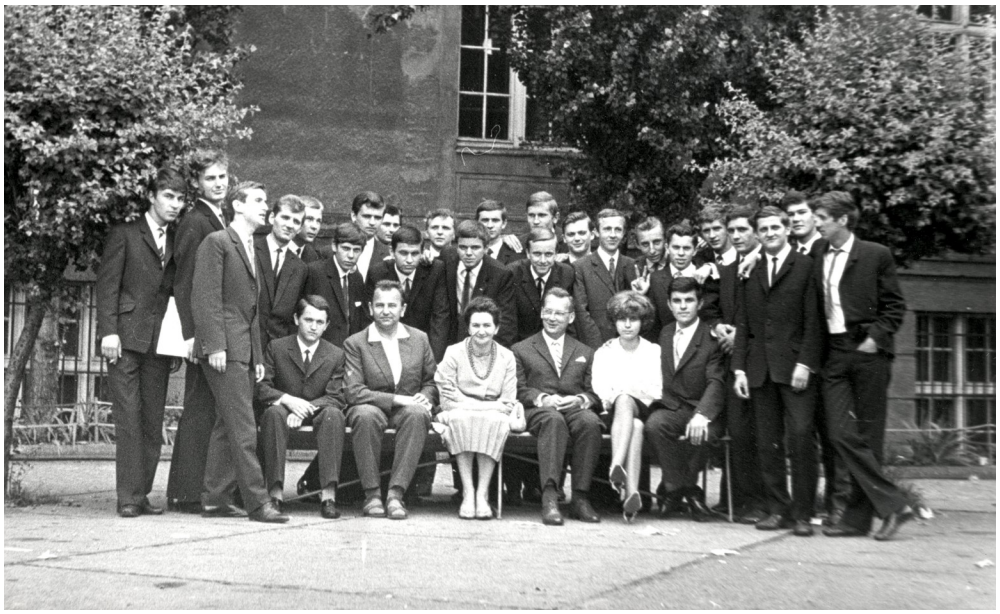
Tab. 7. Układ przedmiotów nauczania w zawodzie **„Technik elektryk”** specjalność „elektromechanika ogólna”, 1961-66

		klasa				
lp.	**Przedmiot**	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**
1	Język polski	●	●	●	●	●
2	Język rosyjski	●	●	●	●	-
3	Matematyka	●	●	●	●	●
4	Chemia	●	●	-	-	-
5	Fizyka	●	●	●	-	-
6	Historia	●	●	●	-	-
7	Wiadomości o Polsce	-	-	-	-	●
8	Geografia	-	●	-	-	-
9	Przysposobienie wojskowe	-	-	●	●	●
10	Śpiew	●	●	●	-	-
11	Wychowanie fizyczne	●	●	●	●	●
12	Higiena	-	●	-	-	-
13	BHP	-	-	-	-	●
14	Warsztat mechaniczny	●	●	-	-	-
15	Warsztat elektryczny	-	-	●	●	●
16	Podstawy elektrotechniki	-	●	●	●	-
17	Aparaty elektryczne	-	-	-	●	●
18	Urządzenia elektryczne	-	-	-	●	●
19	Miernictwo elektryczne	-	-	●	-	-
20	Maszyny elektryczne	-	-	●	●	●
21	Pracownia elektryczna	-	-	●	●	●
22	Materiałoznawstwo elektryczne	-	-	-	●	-
23	Technologia produkcji urządzeń elektrycznych	-	-	●	●	●
24	Technologia metali	●	-	-	-	-
25	Mechanika techniczna	-	●	●	-	-
26	Maszynoznawstwo z częściami maszyn	-	-	-	●	-
27	Pracownia pomiarów warsztatowych	-	-	-	-	●
28	Pasowania	-	-	-	-	●
29	Rysunek techniczny	●	●	-	-	-
30	Ekonomika przedsiębiorstw przemysłowych	-	-	-	●	●

Kształcenie mechaników

Uczniowie Liceum Mechanicznego – początek lat 1950.

Mechanicy rocznik 1966 po maturze z wychowawcą Alfonsem Tomaszewskim.

Najdłuższą tradycję pod dachem Szkoły przy ul. Św. Trójcy ma kształcenie mechaników na różnych poziomach, w różnych cyklach nauczania, w wielu zawodach i specjalnościach. Pierwsze Gimnazjum Mechaniczne utworzono w roku szkolnym 1936/37 w strukturze Państwowych Szkół Przemysłowych. W ostatnim przed wojną roku szkolnym uczyło się w nim 130 uczniów (w klasie I – 46.; II – 43.; III – 41.)[11].

W wyzwolonej Bydgoszczy, Gimnazjum Mechaniczne działa od 1945 przy Państwowych Średnich Szkołach Technicznych. Tutaj również zostanie utworzone w 1947 r. Liceum Mechaniczne[12]. Pomyślne ukończenie gimnazjum dawało świadectwo czeladnicze mechanika, a ukończenie liceum – świadectwo maturalne i dyplom technika mechanika.

Warsztaty szkolne z lat 1970: można tak ...

Warsztaty szkolne z lat 1970: można inaczej ...

O Wydziale Mechanicznym PŚST, przy okazji wystawy prac uczniowskich, pisała prasa w 1949 r.: „(...) Wiertarka stołowa – specjalność wytwórcza szkoły, imadła różnorodne, nożyce do cięcia blachy, drobne narzędzia jak młotki, punktaki, klucze, gwintowniki, kątowniki, kleszcze i drobne różne zawiasy, kombinerki – wszystko co wyrabiają pracowite ręce uczniów tychże szkół [PŚST, przyp. aut.] – prezentuje się swą dokładnością wykonania. (...) Kierownik warsztatów inż. Laskowski może być dumny ze swych wychowanków (a z nim i inni nauczyciele). (...)”[13].

W rozpoczynającym we wrześniu 1951 r. działalność Technikum Mechaniczno-Elektrycznym dobiegają jeszcze końca cykle kształcenia Liceum Mechanicznego, gdy pojawia się technikum 4-letnie. Kształci ono techników mechaników o specjalnościach: budowa obrabiarek, obróbka metali skrawaniem oraz produkcja narzędzi. W tab. 8 przedstawiono układ przedmiotów dla specjalności budowa obrabiarek. W 1957 w miejsce technikum 4-letniego zostaje wprowadzone technikum o 5-letnim cyklu kształcenia i ono utrzyma się najdłużej; przetrwa przekształcenie TME w Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 (1975 r.) i koniec jego żywota przyniesie dopiero reforma edukacji w 2002 r. redukująca cykl nauczania w technikum, znowu do lat 4.

Tab. 8. Układ przedmiotów nauczania w zawodzie **„Technik mechanik”** specjalność „budowa obrabiarek”, 1952-56

		klasa			
lp.	**Przedmiot**	**I**	**II**	**III**	**IV**
1	Język polski	●	●	●	●
2	Język rosyjski	●	●	●	-
3	Matematyka	●	●	●	●
4	Fizyka	●	●	-	-
5	Chemia	●	-	-	-
6	Biologia	-	-	●	-
7	Historia	●	●	●	-
8	Geografia gospodarcza	●	-	-	-
9	Nauka o Konstytucji	-	-	-	●
10	Wychowanie fizyczne	●	●	●	-
11	Przysposobienie wojskowe	-	-	●	●
12	Religia	●	●	-	-
13	Zajęcia warsztatowe	●	●	●	-
14	Rysunek techniczny	●	●	-	-
15	BHP	●	-	-	-
16	Materiałoznawstwo	●	●	-	-
17	Mechanika techniczna	-	●	●	-
18	Metaloznawstwo i obróbka cieplna	-	●	●	-
19	Skrawanie i narzędzia	-	-	●	●
20	Części maszyn	-	-	●	●
21	Budowa obrabiarek	-	-	●	●
22	Odlewnictwo i obróbka plastyczna	-	-	●	-
23	Pasowania i pomiary	-	-	●	●
24	Elektrotechnika	-	-	●	●
25	Technologia smarowania	-	-	●	-
26	Gospodarka i technika smarownicza	-	-	-	●
27	Maszynoznawstwo	-	-	-	●
28	Technologia budowy obrabiarek	-	-	-	●
29	Organizacja produkcji i normowanie techniczne	-	-	-	●
30	Planowanie i kalkulacja	-	-	-	●

Tab. 9. Układ przedmiotów nauczania w zawodzie **„Technik mechanik”** specjalność „obróbka skrawaniem”, 1963-68

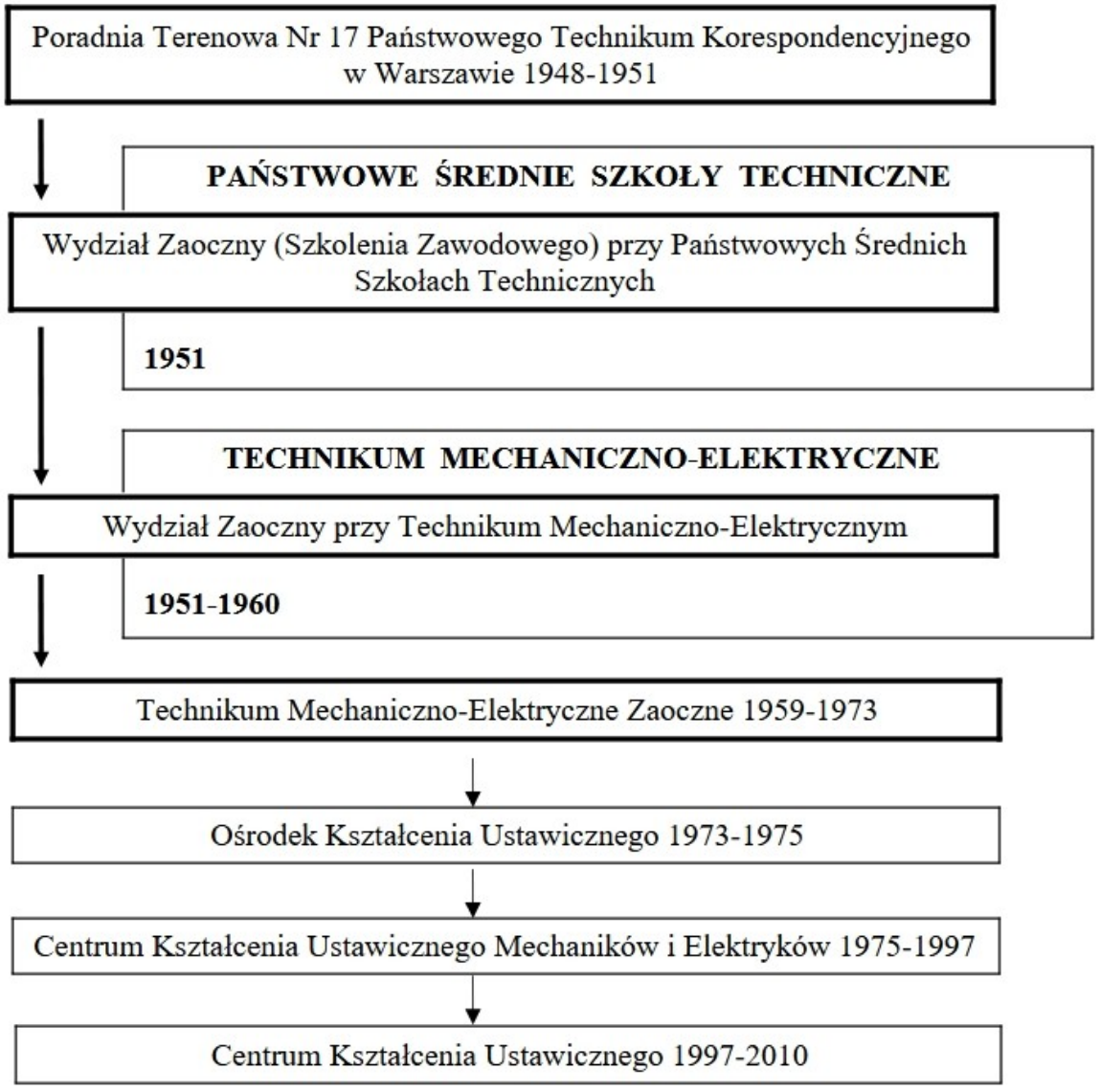
		klasa				
lp.	**Przedmiot**	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**
1	Język polski	●	●	●	●	●
2	Język rosyjski	●	●	●	●	●
3	Historia i wiadomości o Polsce	●	●	●	-	●
4	Higiena	-	●	-	-	-
5	Wychowanie fizyczne	●	●	●	●	●
6	Przysposobienie wojskowe	-	-	●	●	●
7	Geografia gospodarcza	-	-	-	●	-
8	Chemia	●	●	-	-	-
9	Fizyka	●	●	●	●	-
10	Matematyka	●	●	●	●	●
11	Warsztaty	●	●	●	-	-
12	Technologia metali	●	●	●	●	-
13	Rysunek techniczny	●	●	●	-	-
14	Rysunek odręczny	●	-	-	-	-
15	Śpiew	●	●	●	-	-
16	Mechanika techniczna	-	-	●	●	-
17	Elektrotechnika z elektroniką	-	-	●	●	-
18	Skrawanie i narzędzia	-	-	-	●	●
19	Obrabiarki	-	-	-	●	●
20	Pasowania i pomiary	-	-	-	●	-
21	Części maszyn	-	-	-	●	-
22	Technologia budowy maszyn	-	-	-	-	●
23	Maszynoznawstwo	-	-	-	-	●
24	Ekonomika przedsiębiorstw	-	-	-	-	●
25	Podstawy automatyki	-	-	-	-	●
26	BHP	-	-	-	-	●
27	Wychowanie obywatelskie	-	-	-	-	●

Działające w strukturze TME Technikum Mechaniczne 5-letnie (1957-75) kształciło techników mechaników w trzech specjalnościach: budowa maszyn, obróbka skrawaniem oraz obróbka plastyczna. W strukturze Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1, oprócz technikum 5-letniego działały jeszcze kształcące techników mechaników; technikum 3-letnie na podbudowie 3-letniej zasadniczej szkoły zawodowej oraz szkoła policealna – Policealne Studium Mechaniczne. We wszystkich tych szkołach kształcono techników mechaników o specjalnościach: budowa maszyn, obróbka skrawaniem, obróbka plastyczna, urządzenia pokładowe i osprzęt lotniczy, budowa i eksploatacja samolotu, technologia osprzętu lotniczego, żegluga śródlądowa. W tab. 9 przedstawiono układ przedmiotów w 5-letnim cyklu kształcenia technika mechanika o specjalności obróbka skrawaniem.

W TME oraz w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 prowadzono także nauczanie zawodów robotniczych w zasadniczej szkole zawodowej o 3-letnim cyklu nauczania. Pojawiła się ona po raz pierwszy w roku szkolnym 1970/71 pod nazwą „Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 3 w Bydgoszczy” kształcąc robotników w zawodach: ślusarz narzędziowy, ślusarz maszynowy oraz obróbka plastyczna. Zasadnicza szkoła zawodowa działała dalej w strukturze ZSM Nr1 i wraz z Liceum Zawodowym umożliwiała kształcenie robotników w zawodach: tokarz, ślusarz mechanik, ślusarz spawacz oraz marynarz żeglugi śródlądowej.

Kształcenie zaoczne[14]

Zarządzeniem Prezesa Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego powołano w 1951 r. Wydział Zaoczny przy Państwowych Średnich Szkołach Technicznych. Jego organizatorem oraz pierwszym kierownikiem był dyr. Henryk Błażewski. Egzamin wstępny odbył się 21. marca, i ponad 100. kandydatów składało go z następujących przedmiotów: język polski, matematyka, fizyka, nauka o Polsce i świecie współczesnym. Konferencja inaugurująca odbyła się 08 kwietnia; otworzył ją dyr. H. Błażewski, a sekretarz Wydziału, Wacław Fórmaniak zapoznał słuchaczy z obowiązkami i metodami pracy, charakterystycznymi dla trybu zaocznego. Od 01 września Wydział funkcjonuje już w strukturze Technikum Mechaniczno-Elektrycznego (p. rys. 5). W następnych latach funkcje kierowników Wydziału będą pełnić dyr. TME Roman Szymałka (1951-56) oraz Jan Malinowski (1956-59).

Rys. 5. Rodowód Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego

Tab. 10. Absolwenci Wydziału Zaocznego Technikum Mechaniczno-Elektrycznego z lat 1953-1959

		Wydział				
rok	**Poradnia Terenowa Nr 17**	**Mechaniczny**	**Elektryczny**	**Chemiczny**	**Drzewny**	razem
?	25	-	-	-	-	**25**
1953	-	6	3	-	-	**9**
1954	-	6	10	-	-	**16**
1955	-	14	5	3	-	**22**
1956	-	9	8	-	-	**17**
1957	-	13	10	-	-	**23**
1958	-	19	16	-	-	**35**
1959	-	20	3	-	5	**28**
razem	**25**	**87**	**55**	**3**	**5**	**175**

Tab. 11. Absolwenci Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w latach 1960-1973

wydział	liczba absolwentów
Mechaniczny	1212
Elektryczny	611
Drzewny	268
Samochodowy	213
Chemiczny	170
Radiowo-telewizyjny	134
Chłodniczy	29
Poligraficzny	24
razem	2661

W r. 1959 Wydział zostaje przekształcony w samodzielną placówkę o nazwie „Technikum Mechaniczno-Elektryczne Zaoczne" i pod kierownictwem dyr. Jana Malinowskiego rozpoczyna pierwszy rok działalności, jeszcze po dachem budynku przy ul. Św. Trójcy 37. W kolejnych latach wzrasta liczba słuchaczy, a edukacyjna oferta szkoły jest dostosowywana do potrzeb rynku pracy. W r. 1960 Szkoła notuje blisko 700. słuchaczy; w 1963 – 1250.; w 1965 – 1896.; 1971 – 2200.; w 1973 liczba słuchaczy przekracza 2400.

W tab. 10 oraz 11 przedstawiono liczbę absolwentów na poszczególnych kierunkach dla Wydziału Zaocznego TME w latach 1953-59 oraz dla TMEZ za okres 1960-73. Rok 1973 był ostatnim rokiem działalności Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego. Władze oświatowe przekształcają Szkołę w Ośrodek Kształcenia Ustawicznego z siedzibą przy ul. Sobieskiego 10, w budynku po zlikwidowanej Szkole Podstawowej Nr 3.

[1] Zob.: *Dziennik lekcyjny klasy przygotowawczej mechanicznej, rok szkolny 1945/46*; Archiwum Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy (AZSM1).
[2] Zob.: *Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego Nr 6 z dnia 15 kwietnia 1946, poz. 118.*
[3] Zob.: Skowroński M.: *Odbudowa i rozbudowa szkolnictwa w województwie pomorskim (bydgoskim) w latach 1945-1950*, PWN, Warszawa-Poznań 1978, ss. 54-67; Lewkow B., Lewkow Z.: *Zarys rozwoju szkolnictwa zawodowego*, [w:] *Bydgoszcz w latach 1920-1970*, BTN, Bydgoszcz 1972, ss.188-195.

[4] Akapit o kształceniu chemików oparto w głównej mierze na następujących opracowaniach: [mgr Eugeniusz Rosenthal] *Technikum Chemiczne w Bydgoszczy, Monografia*, mps, [Bydgoszcz] bd.; *Lista absolwentów Zespołu Szkół Chemicznych im. Ignacego Łukasiewicza w Bydgoszczy, Lata 1949-2003*, [Bydgoszcz], bd.

[5] *Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 9 sierpnia 1947 r. Nr III SP-2865/47 w sprawie otwarcia Państwowego Liceum Chemicznego w Bydgoszczy* (DU KOSP, Nr 10 z dnia 1 września 1947, poz. 257).

[6] Akapit o kształceniu geodetów oparto w głównej mierze na następujących opracowaniach: Szwankowski J.: *Początki szkolnictwa geodezyjnego w Bydgoszczy*, „Wiadomości Stowarzyszenia Geodetów Polskich", nr 60, 2008, ss. 14-7; *35-lecie Bydgoskiej Szkoły Geodezyjnej*, Stowarzyszenie Geodetów Polskich, Zarząd Oddziału w Bydgoszczy, 1980.

[7] Uściślając, nastąpiło to faktycznie w listopadzie 1968 r. Wcześniej zajęcia z młodzieżą nowopowołanego Technikum Elektronicznego odbywały się dalej pod dachem TME oraz w SP Nr 24 przy ul. Kruszwickiej.

[8] *Bydgoska oświata 1920-1995*, (red.) Andrzej Bogucki, Bydgoszcz 1996, s. 93.

[9] *Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 13 listopada 1946 r. Nr III P-3040/46 w sprawie otwarcia Państwowego Liceum Elektrycznego w Bydgoszczy* (DU KOSP, Nr 1 z dnia 1 stycznia 1947, poz. 3). Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, z ważnością od dnia 1 września 1946 r.

[10] Dereżyński M.: *Zwiedzamy wystawę prac uczniowskich Państwowych Średnich Szkół Technicznych w Bydgoszczy*, „Gazeta Pomorska", październik 1949.

[11] *Bydgoska oświata ...* , op. cit., s. 93.

[12] *Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 9 sierpnia 1947 r. Nr III SP-2837/47 w sprawie otwarcia Państwowego Liceum Mechanicznego w Bydgoszczy* (DU KOSP, Nr 10 z dnia 1 września 1947, poz. 256). Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, z ważnością od dnia 1 września 1947 r. W tym akcie prawnym Minister Oświaty oznajmia że: „(...) *otwieram PLM, które wchodzi w skład szkoły zbiorczej noszącej nazwę Państw owe Średnie Szkoły Techniczne w Bydgoszczy*. (...)".

[13] Dereżyński M.: *Zwiedzamy ...*, op. cit.

[14] Akapit oparto w głównej mierze na następujących opracowaniach: *20 lat Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1968; *25-lecie Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy*, (red.) Zofia Pietrzak, Bydgoszcz 1973. Obliczenia w tabelach własne.

Dzień dzisiejszy Szkoły

Fotografia dnia dzisiejszego Szkoły... Należy się Jej ten obraz w roku rozpoczynającym obchody jubileuszu 100-lecia, choć sporządzenie go nie jest tak proste jak uzyskanie fotografii urodzinowej pojedynczego jubilata sadzanego przed obiektywem aparatu fotograficznego w odświętnej szacie. Wszak mówimy o społeczności kilkusetosobowej, która pod dachem tego samego budynku trudzi się co prawda w tym samym celu, ale przecież ma rozróżnialne nader wyraziście grupy podmiotów: uczniów (mówimy uczniów, mamy na myśli uczennice i uczniów), nauczycieli (mówimy nauczycieli, mamy na myśli nauczycielki i nauczycieli), pracowników administracji szkolnej i pracowników gospodarczych szkoły.

Dobra fotografia, to pięknie ujęty i zarysowany obiekt centralny, tło z konieczną głębią ostrości, i odrobina czegoś nieuchwytnego, ale realnego, czegoś co sprawia, iż z przyjemnością jej przyglądamy się. Dobry opis szkoły, to wyczerpująca, wielostronna charakterystyka wszystkich jej podmiotów, opis warunków materialnych, w których działają, i opis atmosfery – delikatnej tkanki wzajemnych relacji. Spełnienie warunków sporządzenia takiego opisu wymaga ponadto dużo miejsca; z różnych przyczyn, możliwości w tej kwestii okazały się tutaj mocno ograniczone.

W roku 2010 w skład Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy wchodzi Technikum Mechaniczne Nr 1 – 17 oddziałów i 467. uczniów oraz X Liceum Ogólnokształcące – 11 oddziałów i 325 uczniów. Ostatnia reforma oświaty zmieniła długości cykli nauczania: nauka w technikum trwa 4 lata, a licealiści przebywają pod dachem szkoły 3 lata.

Licealiści mają do wyboru 4 rodzaje rozszerzenia przedmiotowego (jeszcze nie tak dawno temu nazywanego „profilem”, albo „nachyleniem”): język polski – historia; biologia – chemia; matematyka – informatyka; język angielski – język francuski. Dwa obowiązkowe języki obce nauczane w Liceum wybierane są spośród angielskiego, niemieckiego i francuskiego.

Młodzież z Technikum uczy się w 5. zawodach: technik mechanik lotniczy, technik awionik (przyrządy pokładowe oraz urządzenia radiowe i elektryczne statku powietrznego), technik informatyk, technik mechatronik oraz technik mechanik z proponowaną specjalizacją „narzędziowiec”. Dwa obowiązkowe języki obce nauczane w Technikum wybierane są spośród angielskiego, niemieckiego i rosyjskiego.

Tab. 1. Rozkład przedmiotów i godzin nauczaniu w zawodzie
„Technik mechanik lotniczy” (314[05]/T-4, SP/MENiS/2003)

		klasa			
lp.	**Przedmiot**	**I**	**II**	**III**	**IV**
1	Język polski	4	3	3	4
2	Język angielski	2	2	2	2
3	II język obcy	2	1	2	2
4	Historia	1	1	2	1
5	Wiedza o społeczeństwie	-	-	-	2
6	Wiedza o kulturze	1	-	-	-
7	Matematyka	2	2	3	2
8	Fizyka	1	2	1	-
9	Chemia	2	1	-	-
10	Biologia	1	2	-	-
11	Geografia	2	1	-	-
12	Podstawy przedsiębiorczości	1	1	-	-
13	Technologia informacyjna	2	-	-	-
14	Wychowanie fizyczne	3	3	3	3
15	Przysposobienie obronne	1	1	-	-
16	Godzina z wychowawcą	1	1	1	1
17	Religia	2	2	2	2
18	Język angielski zawodowy	-	-	3	3
19	Termodynamika techniczna	-	1	1	-
20	Mechanika i wytrzymałość materiałów	3	1	-	-
21	Podstawy konstrukcji maszyn	2	3	-	-
22	Aerodynamika i mechanika lotu	-	2	1	-
23	Elektrotechnika i elektronika	-	2	1	-
24	Technika cyfrowa i przyrządy elektroniczne	-	-	1	1,5
25	Materiałoznawstwo ogólne i lotnicze	2	-	-	-
26	Budowa i eksploatacja statków powietrznych	-	-	4	4
27	Budowa i eksploatacja silników lotniczych	-	-	2	3
28	Zajęcia praktyczne i laboratoryjne	-	5	5	-
29	Wychowanie do życia w rodzinie	-	-	-	0,5
30	Informatyka	-	-	-	2
	razem	36	36	37	33

Tab. 2. Rozkład przedmiotów i godzin nauczania w zawodzie
„Technik mechatronik” (311[50]/T-4, TU, SP/MEiN/2006)

		klasa			
Lp.	**Przedmiot**	**I**	**II**	**III**	**IV**
1	Język polski	4	3	3	4
2	Język angielski	2	2	2	2
3	II język obcy	2	2	1	2
4	Historia	1	1	2	1
5	Wiedza o społeczeństwie	-	-	2	-
6	Wiedza o kulturze	1	-	-	-
7	Matematyka	2	2	3	2,5
8	Fizyka	1	2	1	-
9	Chemia	2	1	-	-
10	Biologia	1	2	-	-
11	Geografia	2	1	-	-
12	Podstawy przedsiębiorczości	1	1	-	-
13	Technologia informacyjna	2	-	-	-
14	Wychowanie fizyczne	3	3	3	3
15	Przysposobienie obronne	1	1	-	-
16	Godzina z wychowawcą	1	1	1	1
17	Religia	2	2	2	2
18	Podstawy mechatroniki	3	2	2	2
19	Technologia i konstrukcje mechaniczne	1	3	3	3
20	Urządzenia i systemy mechatroniczne	-	4	3	3
21	Pracownia urządzeń mechatronicznych	3	3	3	3
22	Język angielski zawodowy	-	-	-	2
23	Zajęcia specjalizacyjne	-	-	4	3
24	Wychowanie do życia w rodzinie	-	-	0,5	-
25	Informatyka	-	-	-	2
	razem	35	36	35,5	35,5

Nauczaniem, wychowywaniem i sprawowaniem opieki zajmuje się 85. nauczycieli spośród których część pracuje w niepełnym wymiarze etatu. Wszyscy bez wyjątku posiadają wyższe wykształcenie i przygotowanie pedagogiczne. Powszechnym zjawiskiem na ich ścieżkach zawodowych jest stałe rozszerzanie i doskonalenie kompetencji pedagogicznych. Nie bez znaczenia jest fakt, iż tak w przeszłości, jak i dzisiaj, wielu nauczycieli to absolwenci Szkoły, w której pracują. Obecnie są to: Leszek Bagniewski, Franciszek Dorszewski, Andrzej Gawrych, Dariusz Leszczyński, Paweł Sankowski, Czesław Maniewski, Krzysztof Szot, Andrzej Tomyślak.

Zajęcia lekcyjne, to oczywiście zasadniczy nurt pracy szkoły, ale jest drugi jeszcze, trudny do przecenienia – zajęcia pozalekcyjne. Oferta Szkoły jest tu imponująca, co ilustruje poniższa lista; w nawiasie podano nazwiska nauczycieli – opiekunów:
- gazetka szkolna „*Nowiny Szkolne*” (Ewa Ankiewicz-Jasińska, Małgorzata Jankiewicz-Gruszka, Krzysztof Szot, Anna Błasik);
- koło chemiczne (Ewa Peszyńska);
- koło dekoratorsko-plastyczne (Maria Kwiatkowska, Dorota Płachta);
- koło fizyczne (Paweł Sankowski, Sylwester Kaźmierczak);
- koło geograficzne (Ewa Affelska-Urbańska, Beata Makowska);
- koło informatyczne (Ewa Ankiewicz-Jasińska, Krzysztof Szot);

- koło języka niemieckiego „*Moja kariera zawodowa*” (Joanna Komorowska);
- koło miłośników książki (Maria Kwiatkowska, Marlena Brzezińska);
- koło matematyczne (Magdalena Lubińska, Katarzyna Zarzyka, Joanna Rutkowska);
- koło Młodego Europejczyka (Ziemowit Kowalski, Anna Przybylska-Kitab, Małgorzata Jankiewicz-Guszka); koło recytatorsko-teatralne (Małgorzata Gutkiewicz, Hanna Pańczyk, Hanna Krüger);
- koło szachowe (Dorota Płachta);
- koło tańca towarzyskiego (Dorota Płachta);
- Międzyszkolne Koło Turystyki Kajakowej (Marek Lubiszewski);
- orkiestra szkolna (Ryszard Brzeziński, Ryszard Małek);
- Szkolny Klub Turystyczno-Krajoznawczy (Czesław Maniewski).

Szkolne Koło Sportowe (SKS) prowadzi zajęcia w 5. sekcjach: lekkoatletyki (Ryszard Seidel); piłki nożnej chłopców (Marek Lubiszewski, Dariusz Baryłka); piłki ręcznej dziewcząt (Magdalena Biegańska-Kowalska); piłki siatkowej dziewcząt (Roman Ryczak); piłki siatkowej chłopców (Marek Lubiszewski, Michał Florek).

Jest jedno jeszcze koło; nie działa stale i nie wymaga prowadzenia dziennika zajęć pozalekcyjnych. Aktywizuje się przez porywy młodych serc ludzkich, które innym mogą i chcą dać dar życia – dar krwi. Klubowi Honorowych Dawców Krwi przewodniczy Adam Nawrotek wspierany przez Marię Kielińską, Marię Kwiatkowską oraz Dorotę Płachtę. Honorowe krwiodawstwo to mocny i jasny punkt działalności wychowawczej Szkoły.

W Zespole realizowane są ponadto projekty UE, w następujących obszarach: programowanie robotów; komputerowe wspomaganie projektowanie CAD/CAM; Program Operacyjnego Kapitału Ludzkiego „Zawodowe Horyzonty” – Ja Obywatel Regionu; fizyka; matematyka; języki obce (angielski, niemiecki, rosyjski).

Szkoła dysponuje 37. salami lekcyjnymi, spośród których wyróżniają się pracownie specjalistyczne: komputerowe (5 pomieszczeń), awioniki, metrologii, materiałoznawstwa, elektroniki i elektrotechniki, mechatroniki. Towarzyszą im dwa centra multimedialne założone w bibliotece szkolnej oraz w pokoju nauczycielskim. Aktualnie trwają prace wykończeniowe w nowym budynku sali gimnastycznej, postawionym w bezpośrednim sąsiedztwie budynku szkolnego, i połączonym z nim krytym przejściem. Otwarcie sali nastąpi w dniu uroczystego jubileuszu Szkoły, i będzie to jednocześnie pożegnanie użytkowanych niemal przez 65 lat sal gimnastycznych poza szkołą (najdłużej chyba w KS „Gwiazda” i przy ul. Nakielskiej). Na ten sam dzień planowane jest otwarcie drugiej pracowni awioniki (pracownia płatowca), w której umieszczony będzie samolot „Iskra”, z wszystkimi działającymi systemami poznawanymi przez uczniów w ramach praktycznych ćwiczeń. Uruchomienie tej pracowni pozwoli „skonsumować” posiadane przez nauczycieli Szkoły certyfikaty Centralnego Urzędu Lotnictwa (UE Part-66; UE Part-147): Szkoła będzie mogła uruchomić lotniczy ośrodek szkoleniowy, a niektóre zajęcia w niej prowadzone, Centralny Urząd Lotnictwa wpisze do kategorii własnych wymagań. Dodajmy, iż Zespół jest jednym z trzech sygnatariuszy porozumienia o współpracy w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i organizacyjno-technicznej. Podpisały go jeszcze Europejskie Technikum Lotnicze (Powodowo koło Wolsztyna) oraz Technikum Nr 9 Lotnicze (Warszawa). Porozumienie to ma stworzyć podwaliny do powołania Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Szkół Lotniczych.

Biblioteka szkolna jest nowoczesną pracownią informacyjną. Jej całkowity zasób to ponad 18 tysięcy woluminów, w tym prawie 400 dokumentów audiowizualnych. Czynna jest przez 30 godzin w tygodniu. Czytelnia, która prenumeruje kilkanaście tytułów periodyków, otwarta jest dla młodzieży przez 34 godziny tygodniowo, a centrum multimedialne przez godzin 25. Ogólna liczba stanowisk komputerowych w bibliotece wynosi 16, w tym 10 stanowisk z dostępem do sieci InterNet. Od dłuższego czasu trwają mozolne prace nad komputeryzacją księgozbioru.

Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 jest przygotowany wyjątkowo do szerzenia edukacji informatycznej w zakresie dalece przekraczającym nauczanie samej informatyki. Dzięki przygotowaniu większości nauczycieli (certyfikaty ECDL oraz ECDL-Citizen) w minimalnym

choćby zakresie, informatyka jest obecna w nauczaniu wielu przedmiotów humanistycznych i zawodowych, a także w procesie zarządzania szkołą (kierownictwo szkoły, pracownicy administracji szkolnej). Z uwagi na nauczycieli posiadających uprawnienia egzaminatorów ECDL oraz ECDL-Citizen, w Szkole można uzyskiwać te europejskie certyfikaty umiejętności komputerowych. Pośród nauczycieli są także egzaminatorzy z listy Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej: egzaminatorów egzaminu maturalnego z informatyki oraz egzaminatorów egzaminu potwierdzającego przygotowanie zawodowe w zawodzie technik informatyk.

Tab. 3. Rozkład przedmiotów i godzin nauczania w zawodzie
„Technik informatyk” (312[01]/T-4, SP/MENiS/2004)

		klasy			
lp.	**Przedmiot**	**I**	**II**	**III**	**IV**
1	Język polski	4	3	3	4
2	Język angielski	2	2	2	2
3	II język obcy	2	2	1	2
4	Historia	1	1	2	1
5	Wiedza o społeczeństwie	-	-	2	-
6	Wiedza o kulturze	1	-	-	-
7	Matematyka	2	2	3	2,5
8	Fizyka	1	2	1	-
9	Chemia	2	1	-	-
10	Biologia	2	1	-	-
11	Geografia	2	1	-	-
12	Podstawy przedsiębiorczości	1	1	-	-
13	Technologia informacyjna	1	1	-	-
14	Wychowanie fizyczne	3	3	3	3
15	Przysposobienie obronne	1	1	-	-
16	Godzina z wychowawcą	1	1	1	1
17	Religia	2	2	2	2
18	Systemy operacyjne i sieci komputerowe	3	3	3	3
19	Oprogramowanie biurowe	-	-	3	4
20	Programowanie strukturalne i obiektowe	4	2	2	2
21	Urządzenia techniki komputerowej	-	2	1	1
22	Multimedia i grafika komputerowa	-	1	2	-
23	Język angielski zawodowy	-	-	-	2
24	Zajęcia specjalizacyjne	-	4	4	4
25	Wychowanie do życia w rodzinie	-	-	0,5	-
26	Informatyka	-	-	-	2
	razem	35	36	35,5	35,5

Szkoły średnie posiadające własną platformę nauczania opartą na technologii informatycznej (e-learning), są w naszym regionie zjawiskiem wyjątkowym. Jubilatka może pochwalić się taką platformą, funkcjonującą pod nazwą „EDUMECH – Centrum E-szkoleń Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy”. Dostępne obecnie kursy (opracowane i prowadzone przez nauczycieli: Ewę Ankiewicz-Jasińską, Adama Nawrotka oraz Krzysztofa Szota), to:
- „Matematyka – to lubię” ;
- „Test – systemy operacyjne”: pozwala sprawdzić i utrwalić umiejętności z zakresu podstaw systemów operacyjnych;

- „Lotnicze systemy nawigacji”: kurs z technicznych systemów nawigacji lotniczej oraz ich obsługi;
- „Test sprawdzający z instrukcji kierunkowej i instrukcji pętli”;
- „Aplikacje Windows z dostępem do danych”;
- „Bazy danych”;
- „Systemy liczbowe”;
- „Technik informatyk 312”: test odpowiadający testom na egzaminie z przygotowania zawodowego dla zawodu technik informatyk;
- „Badanie wyników po gimnazjum”: dwuczęściowy test pozwalający ocenić poziom wiadomości i umiejętności informatycznych po ukończeniu gimnazjum.

Szkolna sieć komputerowa łącząca niespełna 250 komputerów jest obecna w kluczowych pomieszczeniach budynku i łączy się z siecią szkieletową bydgoskiego Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego za pomocą światłowodowego łącza o przepustowości 2 x 10 Mbit/s. W szkolnej sieci pracują 2 serwery IBM Xenon (4 GB RAM, 2 x 320 GB) oraz 3 serwery SBS 2000-2003.

Pośród pięciu pracowni informatycznych króluje pracownia komputerowego wspomagania projektowania i wytwarzania z oprogramowaniem, m. in.: EdgeCAM 10.5 PL; ZERO OSN; SolidEdge 19 PL; Autodesk Inventor 2008 PL; Adobe Photoshop CS 3; CorelDRAW X3 p; FluidSim H 4.2 (hydraulika); FluidSim H 4.2 (pneumatyka). Dzięki tej pracowni i regularnym zajęciom w klasie czwartej Technikum (niezależnie od zawodu) absolwenci Zespołu są przygotowani do współczesnych potrzeb rynku pracy. Pozostałe pracownie (Windows/Linux), w których prowadzi się nauczanie wielu innych przedmiotów nie odbiegają poziomem wyposażenia od tej pracowni. Jedna z nich posiada stanowiska laboratoryjne z oscyloskopami oraz różnymi miernikami cyfrowymi pełniącymi rolę komputerowych interfejsów. W kolejnej pracowni realizowana jest budowa równoległej sieci strukturalnej z oprzyrządowaniem firmy CISCO. Zewnętrznym wyrazem obecności informatyki w szkole są zintegrowane z siecią informatyczną, dwa monitory o wielkiej przekątnej, zawieszone na korytarzach.

Dwa newralgiczne pomieszczenia – gabinety dyrektora Szkoły i wicedyrektorek oraz pokój głównej księgowej – dzieli obszerny sekretariat. Tu najpierw wpadają uczniowie, i tu właśnie życzliwość dla nich oraz profesjonalizm Pań Ewy Magierowskiej i Wiesławy Gorącej wyznaczają pierwsze parametry atmosfery szkolnej poza salami lekcyjnymi. Ani na drzwiach gabinetu dyrektora Ludwika Kowalskiego, ani na drzwiach prowadzących do gabinetu zastępczyń – Małgorzaty Bielskiej i Ewy Podgórskiej – nie ma tabliczek z godzinami przyjęć. Tabliczki są niepotrzebne, bo drzwi dla uczniów są zawsze otwarte, i to wyznacza kolejne parametry atmosfery szkolnej. Drzwi do pokoju głównej księgowej – Pani Gertrudy Michalak – są najczęściej zamknięte. Ale to Jej w udziale przypada codzienne rozwiązywanie jednego równania z kilkoma niewiadomymi, albo trud podziału oszałamiającej kwoty jednego tysiąca złotych na remonty w ciągu całego roku budżetowego.

Stuletnia Szkoła żyje. Stale rozbudowuje swój wielostronny potencjał, możliwie szybko reaguje na potrzeby otaczającego ją świata. I w tym nie różni się od Szkół działających pod dachem budynku wiele lat temu. Może właśnie dlatego, tak samo jak niegdyś, tak i dzisiaj, wielu bydgoszczan przysyła tutaj swoje córki i swoich synów.

Ludzie Szkoły

Można przerwać istnienie szkoły w różnych jej wymiarach: prawnym, administracyjnym, organizacyjnym (np. odebrać budynek szkolny). Niemożliwym wszakże okazuje się wykreślenie jej z pamięci uczniowskiej. A jest ona ogromna, terabajtowa, bo ta grupa „ludzi szkoły" liczy tysiące osób, najpierw uczniów, potem absolwentów. Wielu z nich, przechowując w serdecznej pamięci wspomnienia o innych „ludziach szkoły" – nauczycielach – nie ma wątpliwości, o wadze, znaczeniu i miejscu ich obecności, kiedyś, w życiu uczniowskim, i potem. Bo „(...) bez względu jednak na to, czy jest się dziś posłem, ministrem, profesorem czy dyrektorem pozostaje świadomość: nie bylibyśmy tacy, gdyby nie oni – nasi profesorowie. Jeśli nie zawdzięczamy im wszystkiego, to z pewnością wiele." (Marek K. Jeleniewski, 1995). Czasu, aby to przemyśleć jest wystarczająco dużo, gdyż „(...) perspektywa 30 lat w życiu jednego pokolenia wydaje się być wystarczająca by w sposób obiektywny dokonać oceny Ich wkładu w kształtowanie naszych charakterów i postaw w najbardziej chłonnym okresie życia. Wszak miarą dokonań Nauczycieli są osiągnięcia Wychowanków. (...)" (Józef Niegoda, 1993). Dobrze jest zatem „(...) wrócić po wielu latach do starej budy mając bagaż wiedzy i doświadczeń, sukcesów i porażek życiowych, uwikłania rodzinne, dobre i złe udziały osobiste i społeczne, zakręty historii przebyte i być może czekające jeszcze. Powrócić choć na chwilę w przeszłość wraz z tymi, którzy wtedy prowadzili za rękę, i których z roku na rok jest coraz mniejsze grono. Powiedzieć Im, niekoniecznie wprost i słowami, iż Szkoła w której uczyli i wychowywali, nie przytłoczyła małej skali ucznia-człowieka, że Ich trud i wysiłek obrócił się w kapitał wykorzystywany przez niego do dziś. (...)" (Edward Małachowski, 1996). Czas nie oszczędza nikogo. Z trzeciej grupy „ludzi szkoły", bez której też by nie istniała – pracowników administracyjnych i gospodarczych – odchodzą jedni, przychodzą następni, a wielu wpisuje się także w pamięć uczniowską. I tak „(...) mijają lata, życie wydaje świadectwo ludziom, ludzie wydają świadectwo szkole, którą ukończyli. (...)" (Zygmunt Zbichorski, 1959).

DYREKTORZY SZKOŁY (1910-1939)

Arno Kërnig (1919-1920); Narcyz Weimann (1920); Kazimierz Ulatowski (1920-1923); Stark (1923-1924); Franciszek Siemiradzki (1924-1939).

KIEROWNICY WARSZTATÓW SZKOLNYCH

Tadeusz Bodalski (do 1939); Marian Kiersnowski (do 1939); Edward Laskowski (1945-1950); Wacław Foryś (1950-1968); Czesław Pęsiek (1970-1973); Ryszard Janus (1973-1976);

Ludwik Kowalski (1976-1983); Wiesław Gęsikowski (1983-1986); January Nowicki (1986-1991); Mirosław Machowski (1991-2002); Brunon Szymański (2002-2004).

KIEROWNICY INTERNATU SZKOLNEGO

Jan Czajkowski (do 1939); Bronisław Ollech; Władysław Cieślak; Mateusz Balcerowicz; Józef Lisiak; Marian Olczyk (1976-1981); Zenon Imbierowski (1981-1983; Waldemar Hołtyń (1983-1984); Grażyna Kabacińska (1984-1997).

PRACOWNICY ADMINISTRACJI SZKOŁY (1945-2010)

Felicja Obremska (01 II 1923 – 31 XII 1965); Janina Niewiarowska; Alicja Rojszyk; Jadwiga Maciejowska; Lubomira Dreżewska; Zofia Woźniak; Teresa Hałas; Wanda Góral; Maria Szymańska; Krystyna Brzeska; Irena Małek; Zofia Pyra; Jolanta Woźniak; Lidia Kośmider; Wanda Lewandowska; Jolanta Rutkowska; Ewa Kilichowska; Alicja Dolacińska; Krystyna Potyrak; Maria Sosnowska; Ewa Żurek; Grażyna Szłapa; Barbara Sobczak; Tadeusz Wasilewski; Agnieszka Oszywa; Ewa Łabędź Ewa; Gertruda Michalak; Wiesława Gorąca; Ewa Magierowska.

	DYREKTOR	ZASTĘPCA(Y)
	FRANCISZEK **SIEMIRADZKI** 13 IV 1945 – 22 I 1948	
	EDWARD **LASKOWSKI** 01 II – 31 VIII 1948	
	HENRYK **BŁAŻEWSKI** 01 IX 1948 – 31 VIII 1951	• Roman SZYMAŁKA 01 IX – 30 XI 1951

Tab. 1. **Dyrekcja Państwowych Średnich Szkół Technicznych (1948-1951)**

	DYREKTOR	ZASTĘPCA(Y)
	ROMAN **SZYMAŁKA** 01 XII 1951 – 31 VIII 1962	• Bolesław SIERMIŃSKI 1951 – 1962
	BOLESŁAW **SIERMIŃSKI** 01 IX 1962 – 15 XI 1967	• Bernard NIEMCZYK 01VII 1962 – 06 IX 1963 • Jan PRZYBORSKI 1963 – 1967
	JAN **PRZYBORSKI** 17 XI 1967 – 28 II 1968	
	EUGENIUSZ **WYRODA** 01 III – 31 VIII 1968	• Jan PRZYBORSKI
	BRONISŁAW **OLLECH** 01 IX 1968 – 31 VIII 1972	• Zbigniew ŻARSKI 01 V – 31 VIII 1972 • Jan PRZYBORSKI 1968- 1972
	ZBIGNIEW **ŻARSKI** 01 IX 1972 – 31 VIII 1975	• Hieronim IGNASIAK 1972 – 1974 • Władysław JANS 1973 – 1975 • Ewa PIOTROWSKA 1974 – 1975

Tab. 2. **Dyrekcja Technikum Mechaniczno-Elektrycznego (1951-1975)**

	DYREKTOR	ZASTĘPCA(Y)
	ZBIGNIEW **ŻARSKI** 01 IX 1975 – 28 II 1977	• Władysław JANS 01 IX 1975 – 28 II 1977 • Ewa PIOTROWSKA 1975 – 1977
	WŁADYSŁAW **JANS** 01 III 1977 – 31 VIII 1979	• Ewa PIOTROWSKA 1977 – 1979 • Marian PRZYBYLSKI 01 XI 1977 – 31 VIII 1979 • Henryk PRZENIOSŁO 1978 – 1979
	ANDRZEJ **OLSTOWSKI** 01 IX 1979 – 31 VIII 1983	• Henryk PRZENIOSŁO 1979 – 1983 • Ewa PIOTROWSKA 1979 – 1982 • Andrzej STOBRAWA 1979 – 1983
	LUDWIK **KOWALSKI** 01 IX 1983 – 31 VIII 2010	• Henryk PRZENIOSŁO 1983 – 1991 • Małgorzata BIELSKA 1984 – • Ewa PODGÓRSKA 2002 –

Tab. 3. **Dyrekcja Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 (1975-2010)**

A

Adamczyk Walerian: inż., przedm. geodezyjne, wych., PŚST, 49-51;
Adamkiewicz Kazimierz: wych., mat., j. pol., hist., wf. PŚST, 45-51;
Affelska-Urbańska Ewa: mgr, geogr., ZSM1, 04- ;
Ajdacki Bronisław: mgr, wych. int., ZSM1, 90-91;

AKOLIŃSKI Władysław (15 X 1917 Krasnojarsk, Rosja – 09 I 1979 Bydgoszcz)

Grodno 1938 r.

Urodzony w rodzinie inteligenckiej, która wkrótce po rewolucji bolszewickiej emigruje do Polski i osiada w Drohiczynie. Tutaj kończy szkołę powszechną oraz gimnazjum, i po zdaniu egzaminu wstępnego rozpoczyna w 1933 naukę w Podoficerskiej Szkole Piechoty dla Małoletnich Nr 2 w Śremie. Szkołę wojskową kończy w 1936 z wynikiem dobrym i otrzymuje przydział służbowy do 76. Lidzkiego Pułku Piechoty stacjonującego w Grodnie. W pułku awansuje do stopnia sierżanta; będąc instruktorem pływania i wychowania fizycznego, kończy liczne kursy doskonalące, m. in. lekkoatletyczny (Grodno), narciarski (Oszmiana), pływacki (Grodno) oraz wieczorowy kurs dywizyjny dla oficerów zawodowych przy Gimnazjum im. Stefana Batorego w Grodnie.

We wrześniu 1939 walczy w macierzystym pułku będącym w składzie 29. Dywizji Piechoty uczestniczącej w działaniach bojowych armii „Prusy", która była odwodem Naczelnego Wodza. 3. września pułk osiąga rejon koncentracji w Lasach Sulejowskich nad Pilicą i w następnych dniach bierze udział w ciężkich walkach z siłami niemieckiej 1. Dywizji Pancernej. W ich przebieg wpisuje się także walka wręcz na bagnety w obronie sztandaru pułkowego, przechodzącego kilkakrotnie z rąk do rąk; w tej bitwie zostaje raniony bagnetem w rękę, a blizna na przedramieniu pozostanie trwałym śladem. Po początkowych sukcesach pododdziały polskie znajdą się w okrążeniu i zostaną rozbite uderzeniami nieprzyjacielskich czołgów. Ogółem w walkach nocnych z 5 na 6 września zginęło 32. oficerów i 652. szeregowców z 76. LPP. Większość rannych oficerów i szeregowych spośród poległych nie zginęła bezpośrednio w walce; wielu z nich zostało rozjechanych przez czołgi lub dobitych przez niemiecką piechotę na polu walki tuż po bitwie. W dniu 6 września na polach w pobliżu wsi Moryca, Niemcy rozstrzelali 19 wziętych do niewoli oficerów 76. LPP, a szeregowych tego pułku spalili żywcem w chacie dróżnika kolejowego w Morycy i w jednej z chat w Longinówce. Zbrodni dokonali żołnierze 4. Dywizji Pancernej.

Prace na dziedzińcu szkolnym; lata 1950.

Niemiecki odwet znajdował wyraz również i w tym, że jeńców wojennych zamiast do oflagów kierowali do obozów koncentracyjnych. Z tego powodu Władysław Akoliński trafia najpierw do KL Buchenwald, a później do męskiego podobozu KL Ravensbrück, którego więźniowie zajmowali się rozbudową zasadniczej, kobiecej części lagru. W 1941 ucieka z obozu i do wybuchu powstania ukrywa się w Warszawie.

Po wyzwoleniu trafia do Wrocławia, gdzie w Ośrodku Szkolenia Zawodowego Państwowej Fabryki Wagonów rozpoczyna powojenną, wieloletnią pracę pedagogiczną nauczyciela przysposobienia wojskowego, wychowania fizycznego, przysposobienia obronnego oraz wychowawcy.

W maju 1948 przenosi się do Bydgoszczy i jako nauczyciel pełnoetatowy zostaje zatrudniony w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych, a następnie w Technikum

Mechaniczno-Elektrycznym. W 1968 przenosi się do Technikum Spożywczego, gdzie pracuje do czasu przejścia na emeryturę w 1978. Jako nauczyciel niepełnoetatowy uczy m. in. w Technikum Przemysłu Metalowego (przy ul. Grodzkiej), Technikum Drzewnym, Technikum Budowlanym, Technikum Chemicznym i Technikum Kolejowym.

W okresie 1950-60 uczestniczy w licznych kursach nauczycielskich (Nysa – 1950; Olecko – 1951; Gdańsk – 1953; Elbląg – 1962; Wrocław – 1963) podnoszących kompetencje zawodowe. W 1962 kończy Technikum Mechaniczno-Elektryczne Zaoczne otrzymując dyplom technika mechanika o specjalności obróbka skrawaniem.

Odznaczony m. in.: Medalem X-lecia (1955); Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955); Złotym Krzyżem Zasługi (1964); Srebrną Odznaką LOK (1965).

Spoczywa na cmentarzu par. Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Ludwikowo w Bydgoszczy.

Źródła: AZSSp/to. Nr 20-1/290 „Akta osobowe – Władysław Akoliński"; 76. Lidzki Pułk Piechoty, [w:] pl.wikipedia.org (dostęp 08.01.2010); List Marka Akolińskiego z dnia 11.01.2010 do autora.

Ałaszewska Zofia: mgr, art. plastyk, pismo techn., GM, 46-48;
Andrysiak Bernard: pnz., 50-51;
Andrzejewski Edmund: pnz., ZSM1, 86-90;

ANKIEWICZ-JASIŃSKA Ewa

Absolwentka Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej – magister inżynier telekomunikacji.

Nauczycielka, wykładowca, ekspert komisji egzaminacyjnych i kwalifikacyjnych MEN w zakresie przedmiotów informatycznych i zarządzania oświatą, egzaminator Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w zakresie egzaminu maturalnego z informatyki oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie technik informatyk. Trener „*Programu Intel Nauczanie ku Przyszłości*" i egzaminator ECDL; rzeczoznawca MEN do spraw opracowywania merytorycznych opinii programów nauczania informatyki oraz programów nauczania technologii informacyjnej.

Członek-założyciel Polskiego Towarzystwa Kognitywistycznego[1], członek Zarządu Oddziału Polskiego Towarzystwa Informatycznego, koordynator projektu „*Zawodowe horyzonty* i *Zawodówki na Start*".

Doświadczenie zawodowe zdobywała pracując przez wiele lat m. in. jako wykładowca, informatyk, konstruktor podzespołów radiowych oraz prowadząc firmę informatyczną. Jest specjalistką w zakresie systemów operacyjnych i sieci komputerowych oraz uznanym wykładowcą problematyki związanej z księgowością budżetową. Autorka licznych artykułów i publikacji z dziedziny technologii informatycznej i informatyki oraz medycyny. W 2006 otrzymała nagrodę Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze.

Współautorka, m. in.: Ankiewicz-Jasińska E., Szot K.: *Informatyka, Klasa 4*, Wydawnictwo Adam Marszałek, 2000; Ankiewicz-Jasińska E., Szot K.: *Czy ECDL będzie standardem w polskich szkołach?*, „Komputer w Szkole", nr 2, 2000.

Źródło: Notatka autobiograficzna Ewy Ankiewicz-Jasińskiej z dnia 15.02.2010. .

[1] Towarzystwo zostało zawiązane 15 V 2001 przez uczestników II Krajowej Konferencji „Technologia informacyjna w zmieniającej się edukacji", odbywającej się na UMK w Toruniu. Skupia osoby zainteresowane multidyscyplinarnym obszarem nauki zajmującym się problemami umysłu, w tym modelami i symulacją zdolności umysłowych.

Antoszków Beata: mgr, biol., ZSM1, 02- ;
Ashman Raymond George: ww., (Univ. of Sussex, Anglia), j. ang., ZSM1, 95-96;

B

Bagniewski Leszek: mgr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 06-;
Bakalarski Mieczysław: npł., pnz., ZSM1, 80-83;
Bakalarz Bolesław, mgr, fiz., ZSM1, 78-89, npł., 90-91;

BALCEROWICZ Mateusz

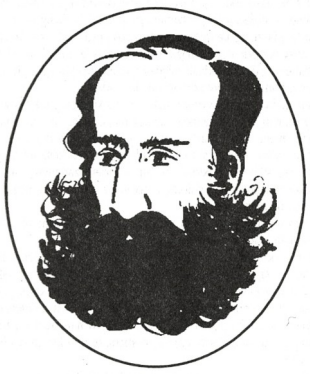
W latach 1932-39 pracuje w szkolnictwie ogólnokształcącym w Kcyni, Nakle i Chełmży. W czasie okupacji nauczyciel tajnego nauczania. Po wojnie jest w Bydgoszczy dyrektorem Państwowej Szkoły Dokształcającej Nr 6. W Technikum Mechaniczno-Elektrycznym pracuje od 1951; jest kierownikiem internatu szkolnego oraz uczy ekonomiki przedsiębiorstw i higieny. W 1968 przechodzi na rentę inwalidzką.

Odznaczony m. in.; Medalem „Za Warszawę 1939-1945", Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Balicki Marek: pnz., ZSM1, 76-84;
Baliński Zbigniew: mgr inż. elektryk, npł., tpz., TME, 65-68;
Ballant Władysław: inż. mech., tpz., PŚST, TME, 45-63;

BANACH Wojciech

Fot. Krzysztof Nowaczyk *Rys. Marek Rona*

Ur. 31 VIII 1953 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1973, technik elektryk o specjalności elektromechanika. Swoją klasę wspomina jako *„(...) solidarny monolit o rozmaitych odcieniach zainteresowań, również humanistycznych, które niekiedy zdominowały dalsze życie. Z historii klasowych, które utkwiły mi w pamięci, przytoczę jedną. Na początku 1972 roku trwał w szkole remont, a zajęcia odbywały się późnymi popołudniami. Podczas lekcji z dyr. Przyborskim, jako że wieczór specjalnie nie sprzyjał zainteresowaniu przedmiotem zawodowym, kilku z nas oddawało się niezwykle pasjonującej grze hazardowej. W pewnym momencie poczuliśmy na sobie dyrektorski wzrok i usłyszeliśmy: »No tak, przyjaciele chcą się bawić?« Wstaliśmy czekając na dalszy ciąg ... Za chwilę padło następne pytanie: »Kto jeszcze nudzi się na zajęciach?« Wstało chyba z ciekawości kilku następnych straceńców. Sytuacja stawała się napięta. »Weźcie teczki i idźcie do świetlicy« - powiedział z kamienną twarzą. Na miejscu przeznaczenia świat okazał się piękny. Czekała na nas klasa dziewczyn z I LO, które przybyły na »zakontraktowany« wieczorek karnawałowy, lecz z jakichś względów strona męska w TME nawaliła. Ratowaliśmy więc do późnego wieczora honor szkoły przeświadczeni, że szczerość też bywa niekiedy nagradzana.* (...)".

W 1978 kończy studia na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej z dyplomem magistra inżyniera elektryka i podejmuje pracę specjalisty-konstruktora w Zakładach Urządzeń Okrętowych „FAMOR" (obecnie „FAMOR" S.A.)

Poeta; w latach 1975-81 członek Grupy Faktu Poetyckiego „Parkan" i Koła Młodych ZLP. Od 1990 członek Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Debiutuje w 1976 na łamach czasopisma społeczno-kulturalnego „Fakty". Według Ewy Piechockiej poezja Wojciecha Banacha „(...) *to refleksja nad upływem czasu, potrzebą zostawienia śladu (twórczość), zmęczeniem codziennością i głębszym zrozumieniem konieczności wyjścia ku drugiemu człowiekowi. Szczególnym walorem* (...) *wierszy jest autentyzm.* (...)". Natomiast Dariusz Tomasz Lebioda poszukując inspiracji w twórczości W. Banacha napisze: „(...) *Cywilizacja jest dla poety wielką szachownicą, na której śmierć rozgrywa kolejne partie; jest śmietnikiem, pośród którego przemykają poetyckie cienie kloszardów; jest sacrum w obliczu czasu dewastującego każdy los i jest »ziemią jałową« przyszłych zdarzeń. Wojciech Banach stale odzwierciedla w swoich wierszach stan, w jakim cywilizacja się znajduje.* (...)".

W plebiscycie bydgoskiej redakcji „Gazety Wyborczej" zostaje wybrany „Artystą Roku 2002" w dziedzinie literatury; w 2005 jest laureatem Nagrody Artystycznej Prezydenta Bydgoszczy; w 2009 otrzymuje „Złotą Strzałę Łuczniczki" – nagrodę literacką Prezydenta Miasta za najlepszą bydgoską książkę poprzedniego roku.

Znany kolekcjoner bydgostianów. Pod patronatem władz miejskich i szeregu innych lokalnych sponsorów, czerpiąc z własnej kolekcji starych pocztówek, publikuje 2 obszerne albumy poświęcone Miastu oraz – poczynając od 1995 – szereg zestawów reprintów bydgoskich

widokówek (głównie w Wydawnictwie Labirynt), będących cennym źródłem ikonograficznym. Członek-założyciel Ogólnopolskiego Klubu Filokartystów z siedzibą w Warszawie.

Opublikował m. in.:

Tomiki poetyckie: 1977, *Chwilowy obraz świata*, Bydgoszcz; 1978, *Pole rażenia*, Wyd. Morskie, Bydgoszcz-Gdańsk; 1980, *Slalom*, Kujawsko-Pomorskie Towarzystwo Kulturalne (K-PTK), Bydgoszcz; 1981, *Symultana*, Wyd. Morskie, Gdańsk-Bydgoszcz; 1991, *Czarna skrzynka*, Biblioteka Oddziału Bydgosko-Toruńskiego Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, Bydgoszcz; 1997, *Było nas kilku*, Galeria Autorska J. Kaja i J. Soliński, Bydgoszcz; 1998, *Skrzyżowanie*, K-PTK, Bydgoszcz; 2000, *Punkty wspólne*, Galeria Autorska J. Kaja i J. Soliński, Bydgoszcz; 2004, *Wybór wierszy*, Bydgoski Dom Wydawniczy „Margrafsen", Bydgoszcz; 2008, *Odgrodzony przez przypadki*, „Multigraf", Bydgoszcz; 2009, *Nie tylko aniołowie*, Galeria Autorska J. Kaja i J. Soliński, Bydgoszcz.

Inne: 2001, *Czas odnaleziony, Bydgoszcz na dawnych pocztówkach (1894-1945)*, Galeria Autorska J. Kaja i J. Soliński, Bydgoszcz; 2007, *Nad Starym Bydgoskim Kanałem*, Muzeum Kanału Bydgoskiego, Bydgoszcz.

Źródła: Banach W.: *Żyliśmy nie samą nauką*, [w:] Jeleniewski M.K.: *Od „Przemysłówki" do „Mechanika"*, Bydgoszcz 2001, ss. 83-4; http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Banach (dostęp 21.02.2010; http://www.autorska.pl (dostęp 21.02.2010).

Banaszek Ignacy: inż., PSP;

BARANOWSKI Kazimierz

Ur. 03 II 1934 w Słoninie, pow. Kościań, woj. poznańskie. Wcześnie osierocony, jest wychowywany przez krewnych, którzy nie hamują Jego ambicji kształcenia się. Po ukończeniu szkoły podstawowej w Wielichowie, w 1953 uzyskuje maturę w Liceum Pedagogicznym w Lesznie i podejmuje pierwszą pracę nauczycielską jako wychowawca w Państwowym Domu Młodzieży w Zdunach, pow. Krotoszyn oraz jako nauczyciel w szkole zawodowej. W 1959 kończy toruńskie Studium Nauczycielskie na kierunku fizyka, a w 1964 uzyskuje dyplom inżyniera elektryka na Politechnice Poznańskiej; uzupełniające studia magisterskie kończy w 1976 w bydgoskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej uzyskując stopień magistra techniki.

W Bydgoszczy osiedla się w 1956 i początkowo uczy w SP Nr 16 (1956-62) oraz w Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 2 (1962-63). W okresie 1963-68 jest nauczycielem teoretycznych przedmiotów elektrycznych oraz wychowawcą w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym. Wraz z klasami specjalności elektronicznej, zostaje w 1968 przeniesiony służbowo do nowoutworzonego Technikum Elektronicznego w Bydgoszczy, które w 1969 przenosi się do własnego budynku przy ul. Karłowicza. Tam z dniem 01 IX 1986 przechodzi na emeryturę.

Odznaczony m. in. Złotym Krzyżem Zasługi (1975) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986).

Źródła: AZS1/to. „Baranowski Kazimierz"; List Kazimierza Baranowskiego z dnia 10.01.2010 do autora.

Barczykowski Eugeniusz: pnz., TME, ZSM1, 59-79

Barełkowski Jan: mgr inż. elektryk, npł., tpz., TME, 64-66

BARLIK Roman Bolesław

Ur. 26 VII 1947 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1966, technik elektryk o specjalności elektroenergetyka. W 1972 kończy studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej z dyplomem magistra inżyniera elektryka o specjalności automatyka przemysłowa. Tam też rozpoczyna drogę zawodową nauczyciela akademickiego zajmując kolejno stanowiska od asystenta do profesora zwyczajnego.

W 1977, na podstawie rozprawy pt. „*Analiza pracy falownika prądu zasilającego silnik klatkowy*" otrzymuje stopień doktora nauk technicznych; stopień doktora habilitowanego uzyskuje w 1989 także na Wydziale Elektrycznym PW na podstawie dorobku naukowego i rozprawy pt. „*Teoria i projektowanie tyrystorowych falowników prądu zasilających maszyny indukcyjne*". Tytuł profesora uzyskuje w 1997.

W latach 1989-90 oraz 1990-93 pełni kolejno funkcję zastępcy dyrektora ds. naukowych a następnie dyrektora Instytutu Sterowania i Elektroniki Przemysłowej Politechniki Warszawskiej. W latach 1993-99 jest prodziekanem do spraw naukowych Wydziału Elektrycznego Politechniki Warszawskiej a następnie przez dwie kadencje (1999-2002 i 2002-2005) dziekanem tegoż Wydziału. Obecnie pełni funkcję kierownika Zakładu Elektroniki Przemysłowej, wchodzącego w skład Wydziału Elektrycznego PW. Jest także kierownikiem Studiów Doktoranckich Wydziału Elektrycznego PW oraz wieloletnim członkiem Senatu Politechniki Warszawskiej.

Laureat ośmiu nagród ministra właściwego ds. nauki i szkolnictwa wyższego, osiemnastu nagród JM Rektora PW oraz kilku edycji konkursu im. Prof. Mieczysława Pożaryskiego na najlepsze artykuły opublikowane w czasopismach SEP. Odznaczony m. in.: Brązowym Krzyżem Zasługi (1994); Złotym Krzyżem Zasługi (2002); Medalem Zarządu Głównego SEP im. Kazimierza Szpotańskiego za zasługi dla przemysłu elektrotechnicznego i polskiej elektryki (2003); Medalem 60-lecia Instytutu Elektrotechniki (2006); Złotą Odznaką PTETiS (2006).

Blisko dwa lata, począwszy od 1982, przebywa na zagranicznych stażach naukowych, m. in. w Uniwersytecie Technicznym w Akwizgranie. Jest członkiem Komitetu Elektrotechniki Polskiej Akademii Nauk, Wydział IV Nauk Technicznych – Sekcja Energoelektroniki i Napędu elektrycznego; Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów – Sekcja VI Nauk Technicznych; Stowarzyszenia Elektryków Polskich; Zarządu Polskiego Towarzystwa Pojazdów Ekologicznych, Zarządu Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej oraz Institute of Electrical and Electronics Engineer (IEEE, od 2003 Senior Member). Kierował i brał udział w kilkudziesięciu pracach o charakterze wdrożeniowym. Jest głównym wykonawcą jednego z najistotniejszych wdrożeń w historii Instytutu Sterowania i Elektroniki Przemysłowej Politechniki Warszawskiej, dotyczącego budowy wielosilnikowych systemów napędowych przędzalni włókien sztucznych.

Prowadzi liczne projekty badawcze, w tym finansowane przez ministerstwo odpowiednie ds. nauki i szkolnictwa wyższego. Jest stałym recenzentem renomowanych krajowych i zagranicznych wydawnictw naukowych. Wypromował ośmiu doktorów.

W działalności naukowo-badawczej zajmuje się techniką przekształtnikową w układach

napędowych, elektroenergetyce rozproszonej a także w obszarze zastosowań nowych technologii w energoelektronice. Z tego zakresu jest autorem i współautorem 25. patentów i około 200. prac naukowych, opublikowanych w formie książek i monografii a także artykułów i referatów w czasopismach i materiałach konferencji krajowych i zagranicznych.

Żona (absolwentka SGGW, mgr ekonomiki rolnej) jest pracownikiem Głównego Urzędu Statystycznego. Jedna z córek jest absolwentką Uniwersytetu Warszawskiego (Wydział Prawa i Administracji) i aktualnie odbywa aplikację adwokacką. Druga z córek jest absolwentką pierwszego stopnia studiów na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej i aktualnie studentką studiów drugiego stopnia na tymże Wydziale. Córki są bliźniaczkami. Starszy brat Marcin (absolwent Technikum Geodezyjnego w Bydgoszczy) jest profesorem zwyczajnym Politechniki Warszawskiej. Kieruje Katedrą Geodezji i Astronomii Geodezyjnej. Młodsza siostra Bożena jest absolwentką Technikum Chemicznego w Bydgoszczy. Pracuje w firmie Lever w Bydgoszczy (dawniej Pollena).

Niektóre opublikowane prace:

Książki i monografie: 1982, Tunia H., Smirnow A., Nowak M., Barlik R.: *Układy energoelektroniczne – obliczanie, modelowanie, projektowanie*. Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa; 1983, 1988, 1994, 1997, Barlik R., Nowak M.: *Technika tyrystorowa*, Wyd. Naukowo-Techniczne, Warszawa; 1988, Barlik R.: *Teoria i projektowanie tyrystorowych falowników prądu zasilających maszyny indukcyjne*, Wyd. Politechniki Warszawskiej, Warszawa; 1992, 2003, Tunia H., Barlik R.: *Teoria przekształtników*, Wyd. Politechniki Warszawskiej, Warszawa; 1998, Barlik R., Nowak M.: *Układy sterowania i regulacji urządzeń energoelektronicznych*, WSiP, Warszawa; 1998, Barlik R., Nowak M.: *Poradnik inżyniera energoelektronika*, Wyd. Naukowo-Techniczne, Warszawa.

Tłumaczenia książek: 1982, Wirsum S.: *Łączenie, sterowanie, regulacja i wzmacnianie*, tłum. z j. niem. Marian Kaźmierowski, Roman Barlik, Wyd. Łączności i Komunikacji, Warszawa; 1983, 1985, 1987, Nührmann D.: *Elektronika łatwiejsza niż przypuszczasz*, tłum. z j. niem. Roman Barlik, Mieczysław Nowak, Wyd. Łączności i Komunikacji, Warszawa; 1986, Wirsum S.: *Nowe i najnowsze układy elektroniczne*, tłum. z j. niem. Roman Barlik, Mieczysław Nowak, Wyd. Łączności i Komunikacji, Warszawa.

Artykuły i referaty: 1998, Tunia H., Barlik R., Mysiak P.: *Połączenie równoległe dwóch trójfazowych prostowników diodowych w układzie z trójfazowym dławikiem sprzężonym*, „Jakość i Użytkowanie Energii Elektrycznej”, 2; 2003, Rąbkowski J., Nowak M., Matulka J., Barlik R.: *Rozszerzona struktura falownika trójpoziomowego do kompensacji impulsowych zmian mocy czynnej*, „Przegląd Elektrotechniczny” (PE), 2; 2004, Matulka J., Nowak M., Barlik R.: *Specyficzne problemy sterowania trójfazowych przekształtników sieciowych PWM o wyjściu prądowym*, PE, 3; 2004, Rąbkowski J., Nowak M., Barlik R.: *Równolegle łączone trójfazowe przekształtniki sieciowe PWM*, PE, 5; 2004, Barlik R. Mazur J.: *Elektromechatronika pojazdów samochodowych, Nauka i kształcenie studentów w Politechnice Warszawskiej*, PE, 7-8; 2005, Barlik R., Nowak M.: *Jakość energii elektrycznej - stan obecny i perspektywy*, PE, 7-8; 2006, Rąbkowski J., Barlik R., Nowak M.: Publikacja: *Właściwości jednofazowego falownika typu Z*, PE, 2; 2006, Barlik R., Rąbkowski J., Nowak M.: *Przyrządy półprzewodnikowe z węglika krzemu (SiC) i ich zastosowanie w energoelektronice*, PE, 11; 2007, Nowak M., Rąbkowski J., Barlik R.: *Badania symulacyjne prostych struktur sterowania jednofazowego falownika PWM*, „Elektronik”, 1; 2007, Barlik R.B., Nowak M., Rąbkowski J.: *Dobór elementów obwodu Z dla falownika współpracującego z siecią trójfazową*, VI Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Techniczna PES „Postęp w Elektrotechnice Stosowanej”; 2007, Barlik R.B., Nowak M., Rąbkowski J.: *Falowniki typu Z o dwukierunkowym przepływie energii*, VIII Krajowa Konferencja Naukowa „Sterowanie w energoelektronice i napędzie elektrycznym” SENE, Łódź, tom 2; 2007, Barlik R.B., Nowak M., Rąbkowski J.: *Falownik typu Z współpracujący z siecią trójfazową – wybrane zagadnienia doboru elementów*, PE, 12; 2008, M., Rąbkowski J., Barlik R.: *Measurement of temperature sensitive parameter characteristics of semiconductor silicon and silicon-carbide power devices*, Proc. Power Electronics and Motion Control Conference, Poznań; 2008, Barlik R., Rąbkowski J.: *Przekształtnik sieciowy typy Z do współpracy z magazynem energii*, X Międzynarodowa Konferencja „Nowoczesne urządzenia zasilające w energetyce”, Zakopane; 2008, Barlik R.B., Nowak M., Rąbkowski J., *Pulse width modulation methods for bidirectional high performance 2-source inverter*, 39th IEEE Annual Power Electronics Specialists Conference PESC, Rhodes, Greece.

Wynalazki: 1989, Barlik R., Nowak M.: *Przemiennik częstotliwości z tyrystorowym falownikiem napięcia o komutacji centralnej*, Wiadomości Urzędu Patentowego (WUP), Nr 11, s. 13; 1989, Nowak M., Maćkowiak K., Barlik R.: *Sposób sterowania trójfazowego falownika napięcia o komutacji wewnętrznej i układ sterowania trójfazowego falownika napięcia o komutacji wewnętrznej*, WUP, Nr 10, s. 560; 1999, Grochal P., Barlik R., Nowak M.: *Układ sterowania przekształtnika energoelektronicznego*, WUP, Nr 9, s. 1120; 2001, Barlik R., Nowak M.: *Układ falownika prądu i sposób sterowania falownika prądu.* Zgłoszenie patentowe Nr P. 346 357 z dnia 2001.03.09, 2004, Rąbkowski J., Nowak M., Barlik R., Matulka J.: *Układ trójfazowego trójpoziomowego rozszerzonego falownika napięcia i sposób sterowania trójfazowego, trójpoziomowego rozszerzonego falownika napięcia.* WUP, Nr 3, s.786, 2006, Rąbkowski J.,

Barlik R., Nowak M.: Układ *jedno – i trójfazowego dwukierunkowego falownika typu Z*. Zgłoszenie Patentowe Nr P.381019 z dnia 30.11.2006.

Źródła: *Sprawozdanie Rektora z działalności Politechniki Warszawskiej w okresie 1.09.2006-31.08.2007*, Politechnika Warszawska, 2007, s. 24; www.pw.edu.pl (17.12.2009); http://nauka-polska.pl (11.01.2010); Notatka autobiograficzna Romana Barlika z dnia 29.01.2010.

BARTEL Bronisław (03 XI 1887 Zawiercie k. Kielc – 1968 Poznań)

Usunięty ze szkoły powszechnej za uczestnictwo w strajku szkolnym w 1905. Artysta malarz, absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, którą kończy w 1910. Studiował tam m. in. w pracowniach Teodora Axentowicza, Ferdynanda Ruszczyca oraz Juliana Fałata.

W okresie 1922-26 przebywa w Bydgoszczy i uczy w szkołach w budynku przy ul. Św. Trójcy. Jest kierownikiem Działu Tekstylnego w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego. Prowadzi zajęcia m. in. z ornamentyki i zdobnictwa, uczy rysunku aktu. Po przekształceniu Szkoły w Państwową Szkołę Przemysłową uczy rysunku ogólnego i zawodowego na Wydziale Grafiki Przemysłowej, prowadzi wieczorowe kursy rysunku odręcznego oraz kieruje rocznym kursem kilimkarstwa dla instruktorów i instruktorek. Po likwidacji PSP wraca do Poznania, gdzie obejmuje stanowisko wykładowcy malarstwa dekoracyjnego w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego. W okresie 1947-51 dyrektor Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Poznaniu.

Jest twórcą m. in. plakatu plebiscytowego (Górny Śląsk) „Matko Boska Częstochowska, pod Twoją obronę uciekamy się" (1921, wraz z J. Fałatem); plakatu „Polska Państwowa Loterja Klasowa" (Poznań, 1932); polichromii kościoła w Szaradowie, koło Szubina (1926).

Źródła: „Gazeta Bydgoska", 211, 1924; „Gazeta Bydgoska", 210, 1926; Mulczyński J.: *Słownik grafików Poznania i Wielkopolski XX wieku*, Poznań 1996, ss. 23-5.

Bartel Zygfryd: kpt, PSP;

BARTH Grzegorz

Ur. 11 VI 1975 w Bydgoszczy. Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1995, technik mechanik o specjalności budowa maszyn.

Ksiądz rzymsko-katolicki; w 2001 kończy studia w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie i 2 czerwca przyjmuje święcenia kapłańskie z rąk ks. abp. Henryka Muszyńskiego; mgr teologii, absolwent Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Jako neoprezbiter rozpoczyna posługę duszpasterską w parafii pw. Św. Urszuli Ledóchowskiej w Bydgoszczy. W 2003 zostaje odwołany z obowiązków wikariusza i skierowany na studia specjalistyczne z zakresu teologii dogmatycznej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W czasie studiów odbywa kursy językowe w Austrii, Niemczech oraz Wielkiej Brytanii.

W 2005, na podstawie rozprawy pt. „*Personalizm integralny w myśli filozoficzno-teologicznej Wincentego Granata*" przedłożonej w macierzystej Uczelni, otrzymuje stopień doktora teologii. W tym samym roku rozpoczyna na KUL pracę naukowo-dydaktyczną jako asystent w nowoutworzonej Katedrze Personalizmu Chrześcijańskiego. Jej ukonstytuowanie się w ramach Instytutu Teologii Dogmatycznej KUL stanowiło uwieńczenie i owoc dotychczasowej refleksji personalistycznej jej polskich prekursorów, a zarazem twórców lubelskiej szkoły personalistycznej: ks. prof. Wincentego Granata, kard. prof. Karola Wojtyły i ks. prof. Czesława S. Bartnika. W 2009 awansuje na stanowisko adiunkta. W ramach prowadzonych w Katedrze systematycznych badań z zakresu filozofii i teologii osoby oraz humanizmu chrześcijańskiego, specjalizuje się w metodologii i hermeneutyce personalistycznej. Prowadzi wykłady z chrystologii w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Bydgoskiej. Obecnie jest sekretarzem Zarządu Towarzystwa Teologów Dogmatyków, a także kierownikiem Studiów Podyplomowych dla Nauczycieli i Wychowawców „Myśl Jana Pawła II". Jest autorem ponad 20 opublikowanych prac.

Opublikował m. in.:
2006, Barth G.: *Osoba ponad utopią i sceptycyzmem. Antyideologiczne przesłanki personalizmu Wincentego Granata,* „Roczniki Teologiczne, 53 (2); 2008, Barth G.: *Ku całościowej wizji osoby ludzkiej, Metodologiczne założenia personalizmu integralnego*, „Teologia w Polsce" , 2, (1); 2008, Barth G.: *Personalizm w teologii, Przyczynek do metody teologicznej*, „Teologia w Polsce", 2 (2); 2008, Barth G.: *Rozumienie – czyn – osoba, Karola Wojtyły hermeneutyka personalistyczna*, „Roczniki Teologiczne", 55 (2); 2008, Barth G.: *Teologia narracyjna a teologia dogmatyczna*, „Roczniki Teologiczne", 55 (2); 2009, Barth G.: *Ku pełni osoby w Chrystusie, Wincentego Granata personalizm integralny*, Wyd. KUL, s. 250; 2009, Barth G.: *Kobieta – drugie „ja" w integralnym człowieczeństwie i wezwanie do międzyosobowej komunii*, [w:] *Mulieris dignitas – promieniowanie kobiecości,* (red.) Teresa Paszkowska, Wyd. KUL; 2009, Barth G.: *Czy Bóg „przeliczył się" dając człowiekowi wolną wolę?*, „Katecheta", 12; 2009, Barth G.: *W poszukiwaniu personalistycznego wzorca uprawiania teologii, Koncepcja metodologii teologicznej*, [w:] *Księga na 80-lecie Księdza Profesora Czesława Bartnika*, tom 1 i 2, (red.) Krzysztof Góźdź, Wyd. KUL; 2009, Barth G.: *Jak wypowiedzieć Niewypowiedzianego? W poszukiwaniu adekwatnego języka w teologii,* „Roczniki Teologii Dogmatycznej", 56 (2); 2009, Barth G. *Chalcedon – koniec czy początek? Hermeneutyczne znaczenie orzeczenia soborowego*, Tydzień Eklezjologiczny, KUL, 9-11 III 2009.

Źródła: *Rocznik Diecezji Bydgoskiej 2005*, (red.) ks. Mariusz Kuciński, Bydgoszcz 2005, s. 278; List ks. Grzegorza Bartha z dnia 26.01.2010 do autora.

BARTOSZEK Marek Marek

Ur. 15 VIII 1949 w Pelplinie; rodzice – Władysław i Czesława z domu Bona. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1970.

Drogę zawodową rozpoczyna w Lubuskich Zakładach Przemysłu Skórzanego „CARINA" w Gubinie i tam pracuje najdłużej (1970-96) osiągając różne szczebla awansu i zajmując stanowiska: mistrza utrzymania ruchu, kierownika technicznego produkcji, głównego mechanika. W kolejnych pracuje w: Przedsiębiorstwie PHU „GULIAMA" w Gubinie jako kierownik zakładu (1997-2000); „KRONOPOL" Sp. z o. o. w Żarach jako specjalista do spraw transportu (2000-02); Przedsiębiorstwie Komunikacji Samochodowej S.A. w Żarach jako specjalista ds. transportu. Od 2005, także jako specjalista ds. transportu (sanitarnego) pracuje w 105 Szpitalu Wojskowym z Przychodnią SP ZOZ w Żarach.

W historię rozwoju zawodowego wpisuje m. in.: uzyskanie tytułu mistrza dyplomowanego (1978, KOiW, Zielona Góra); ukończenie kursu pedagogicznego i uzyskanie uprawnień instruktora praktycznej nauki zawodu (1987, ZDZ, Zielona Góra); uzyskanie specjalizacji II stopnia – technika w zakresie maszyn i urządzeń przemysłu obuwniczego (1990); uzyskanie uprawnień instruktora nauki jazdy kategorii B (2004).

W latach 1980. działa w NSZZ „Solidarność", 1986-90 – członek Zarządu Wojewódzkiego Klubu Techniki i Racjonalizacji w Zielonej Górze. W okresie 1990-94 radny i członek Zarządu Rady Miejskiej w Gubinie.

Odznaczony m. in.: Brązowym Krzyżem Zasługi (1978); odznaką i tytułem „Racjonalizator Produkcji" (1979, Zjednoczenie Przemysłu Skórzanego w Łodzi); Brązową Odznaką LZPS „CARINA" w Gubinie (1981, Uchwała Konferencji Samorządu Robotniczego Lubuskich Zakładów Przemysłu Skórzanego); odznaką i tytułem „Zasłużony Racjonalizator Produkcji" (1982, MPCiL);

Srebrną Odznaką Honorową Stowarzyszenia Włókienników Polskich (1986); Odznaką Honorową „Za Zasługi w Rozwoju Zielonogórskiego” (1986, Prezydium WRN w Zielonej Górze).

Żona Helena – pedagog; córki: Beata – pielęgniarka dyplomowana; Agnieszka – pracownik służby celnej.

Źródło: Notatka autobiograficzna Marka Bartoszka z dnia 20.01.2010.

BARTWICKI Andrzej

Ur. 29 XII 1947 w Lidzbarku Welskim, pow. Działdowo, obecnie województwo warmińsko-mazurskie. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1966, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

W 1981 kończy studia na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej otrzymując dyplom inżyniera elektryka; w 1995 kończy podyplomowe studia pedagogiczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie. Posiada pełne uprawnienia budowlane projektowe i wykonawcze w zakresie elektrycznym, uprawnienia inspektora ochrony radiologicznej, najwyższe uprawnienia SEP oraz jest wpisany do rejestru Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego. W 2005 otrzymuje stopień awansu nauczyciela dyplomowanego.

W latach 1966-2008 pracuje w: Przedsiębiorstwie Przemysłu Betonów „Profabet” w Lidzbarku, w ostatnich latach jako kierownik działu mechaniczno-energetycznego (1966-92); Iraku, na budowach eksportowych jako główny inżynier elektryk (1983-85); Niemczech (1992-94); Technikum Elektrycznym w Zespole Szkół w Lubawie jako nauczyciel przedmiotów zawodowych (1994-2008). Od 1988 prowadzi własny Zakład Usług Elektrycznych w Lidzbarku.

Odznaczony m. in. Złotym Medalem za Długoletnią Służbę (2008) oraz Srebrną Odznaką Honorową SEP (2009).

Żona Stefania – bydgoszczanka. Dzieci: Jarosław (1966), Jacek (1967), Izabela (1971), Edyta (1980).

Źródło: Notatka autobiograficzna Andrzeja Bartwickiego z dnia 08.01.2010.

BARYŁKA Dariusz

Ur. 05 V 1963 w Zwoleniu. Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1984, technik mechanik o specjalności budowa maszyn.

W 1987 kończy studia na Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu uzyskując tytuł magistra wychowania fizycznego oraz dyplom trenera II klasy piłki nożnej. Nauczyciel wychowania fizycznego w macierzystej szkole średniej od 1990; w 2003 uzyskuje stopień awansu nauczyciela dyplomowanego.

Baszkowska Jadwiga: ww., n. bibliotekarz, TME, ZSM1, 69-76;
Bebenow Orlin: mgr, npł., kapelmistrz orkiestry, ZSM1, 98;
Bednarski Mieczysław: inż., npł., pnz., ZSM1, 80-81;
Bejtka Marian: mgr, wych. Int., ZSM1, 86-88;
Berdych Andrzej: mgr prawa, tpz., ZSM1, 87-88;
Biadun Jacek: mgr inż. mech., pnz., ZSM1, 98-01;
Białecki Tadeusz: pnz., ZSM1, 78-91;
Biegańska-Kowalska Magdalena: mgr, wf, ZSM1, 06-;

BIELA Waldemar

Ur. 04 IX 1946 w Inowrocławiu. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1965, technik mechanik o specjalności budowa maszyn.

W 1969 kończy studia na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy uzyskując dyplom inżyniera elektronika o specjalności teletransmisja. Uzupełniające studia magisterskie kończy w 1978 na Wydziale Elektroniki Politechniki Gdańskiej, broniąc pracę magisterską pt. „Lokalna sieć telefoniczna LST". Przedmiotem tej pracy jest projekt systemu łączności wewnętrznej umożliwiający stworzenie sieci łączności głośnomówiącej dostosowanej do różnych systemów zarządzania. Na Wydziale Elektroniki i Telekomunikacji Politechniki Warszawskiej kończy w 1983 4-letnie studium doktoranckie w zakresie projektowania układów elektronicznych o dużej niezawodności z uwzględnieniem rozrzutów temperatury i starzenia się elementów, i z wykorzystaniem metody przeszukiwań ortogonalnych. W trakcie studium otwiera przewód doktorski, pozbawiony finału w postaci rozprawy. Na Politechnikę Warszawską wraca w 1987 będąc słuchaczem studium podyplomowego w zakresie telekomunikacji.

W latach 1969-71 pracuje jako konstruktor w Bydgoskich Zakładach Sprzętu Okrętowego „Famor". W 1971 przenosi się do Zakładów Wytwórczych Sprzętu Teletechnicznego „Telkom-Telfa" i rozpoczyna tu życie zawodowego trwające niemal 40 lat. Jako konstruktor, kierownik zespołu i projektant procesów jest żywym świadkiem historii tego Zakładu; radykalnych zmian asortymentu produkcji i wędrowania fabryki w stronę elektroniki, tzw. przekształceń własnościowych, wreszcie zmian nazw Zakładów. Pracuje zatem w Zakładach Wytwórczych Sprzętu Teletechnicznego „Telkom-Telfa", Zakładach Teleelektronicznych „Telkom-Telfa", Lucent Technologies Bell Laboratories, Alcatel-Lucent Polska Sp. z o. o., Bydgoszcz. Z tego ostatniego zakładu przechodzi w 2009 na emeryturę.

Posiada uprawnienia budowlane w telekomunikacji w zakresie projektowania urządzeń stacyjnych. Jest współtwórcą 3 wdrożonych patentów.

W 1972 poślubia Jolantę Wiśniowską; w 1975 zostaje ojcem córki Dominiki. Ma dwóch wnuków: Mikołaja (2002) i Maksymiliana 2006).

1976, Biela W., Gutowski Z.: *Układ eliminujący zakłócenia powstałe podczas przełączania kierunku transmisji*, PRL, Opis Patentowy 7443, 15.09.1976; 1976, Olachowski S., Młyński C., Biela W.: *Układ łączący aparat głośno mówiący z dwoma aparatami głośno mówiącymi oraz urządzeniem dyspozytorskim*, P 176636, Biuletyn Urzędu Patentowego Nr 15, 1976, s. 77; 1991, Gutowski Z., Biela W., Gozdalski H.: *Układ wybierania klawiaturowego*, RP, Opis Patentowy 151420, 28.02.1991.

Źródło: Notatka autobiograficzna Waldemara Bieli z dnia 11.01.2010.

BIELIŃSKI Marek

Ur. 24 VI 1953 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1973, technik mechanik o specjalności technologia budowy maszyn. Po ukończeniu studiów na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej, rozpoczyna na niej w 1978 drogę zawodową pracownika naukowo-dydaktycznego.

W kolejnych latach: asystent i starszy asystent, adiunkt (od 1985), profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego (od 2002). W 1984, na podstawie rozprawy pt. „*Wpływ zanieczyszczeń nawozami mineralnymi na właściwości i wytłaczalność PE-LD*", otrzymuje na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Poznańskiej stopień doktora nauk technicznych. W okresie 1987-88 oraz w 1992 przebywa na stypendium naukowym w TGM Kunststofftechnik w Wiedniu. Habilituje się w 1999 na Wydziale Mechanicznym Politechniki Krakowskiej na podstawie rozprawy pt. „*Materiałowa i przetwórcza charakterystyka wybranych termoplastycznych tworzyw wtórnych*". Obecnie kierownik Zakładu Przetwórstwa Tworzyw w Instytucie Technik Wytwarzania, Wydziału Inżynierii Mechanicznej UTP.

W latach 1993-96 prodziekan do spraw nauki Wydziału Mechanicznego ATR; od 2008 prorektor do spraw współpracy z gospodarką Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego.

W działalności naukowej zajmuje się problematyką przetwórstwa i recyklingu tworzyw polimerowych z szczególnym uwzględnieniem zagadnień projektowania narzędzi a także modyfikowania właściwości przetwórczych i użytkowych tworzyw.

Członek m. in.: Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego (od 2005 wiceprezes), SIMP (od 1978), Stowarzyszenia Inżynierów Niemieckich (VDI, od 1987), Towarzystwa Przetwórstwa Tworzyw Wielkocząsteczkowych w Częstochowie (członek zarządu od 1998), Stowarzyszenia Technicznego „Tworzywa Sztuczne" w Warszawie (członek zarządu od 2005), Bydgoskiego Klastra Przemysłowego (członek zarządu od 2006), rady programowej czasopisma „Przetwórstwo Tworzyw" w Gliwicach (od 1998).

Nagrodzony i odznaczony m. in.: medalem za rozdrabniacz wielotarczowy na światowej wystawie innowacji, badań i nowych technologii „Brussels Eureka" (1998), Złotym Krzyżem Zasługi (1999), medalem „Zasłużony dla Naczelnej Organizacji Technicznej w Bydgoszczy" (2004), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2006), Medalem Ministerstwa Infrastruktury

(2004), Medalem Wojewody Kujawsko Pomorskiego (2008), Medalem Prezydenta Bydgoszczy (2009).

Współzałożyciel rodzinnego zespołu muzycznego „Viva Aqua" działającego w latach 1975-92; kompozytor i wykonawca. W okresie 1975-86 zespół nagrywa dla Polskiego Radia oraz TVP. W 1977 oraz 1978 zespół występuje na Festiwalu Piosenki Studenckiej w Krakowie, otrzymuje wyróżnienia na festiwalu „YAPA" w Łodzi (1975, 1976) oraz „BAZUNA" w Gdańsku; na XIII Krajowych Spotkaniach „Z Pieśnią i Piosenką o Ojczyźnie" w Kraśniku koło Lublina, otrzymuje w 1984 I nagrodę za tryptyk „Polska-Ojczyzna-Chopin".

Autor i współautor ponad 160 opublikowanych prac. Niektóre z nich:

1985, Bieliński M.: *Extrudability of recycled polyethylene contaminated with chemical fertilizer*, „ International Polymer Science and Technology", Vol. 12, No. 4; 1988, Sikora R., Bieliński M.: *Festigkeitseigenschaften von verschmutztem, wiederaufbereitetem Polyethylen*, Kunststoffe, 78;1989, Bieliński M.: *Influence of impurities incorporated during use on the processing and mechanical properties of low-density polyethylene*, „International Polymer Science and Technology", Vol. 16, No.1;1990, Bieliński M., Wierzchowski K.: *Metody regenerowania i badanie właściwości wtórnego PVC*, „Polimery", 35; 1992, Bieliński M.: *Podstawy i badanie podatności termoplastycznych tworzyw wtórnych na wybrane procesy przetwórstwa*, Monografia, Wydawnictwa Uczelniane (WU) ATR, Bydgoszcz; 1993, Flizikowski J., Bieliński M.: *Zwischenscheibenquetschen bei der Quasischerung von Getreidekorner*, Maschinenmarkt, Wurzburg, 99; 1994, Bieliński M., Kasprzyk T., Wogrolly E.: *Untersuchung der Gebrauchseigenschaften einer PVC-Papiermischung*, Osterreichische Kunststoff Zeitschrift, 25, 9/10; 1994, Flizikowski J., Bieliński M.: *Ekologiczna niezawodność potencjałów rozdrabniania*, WU ATR, Bydgoszcz; 2001, Bieliński M.: Ресиклинг синтетических упаковок и аспекты окружающей среды, Минск, „Агропанорама", 6; 2004, Bieliński M., Burzyński P.: *Dozowanie w przetwórstwie tworzyw polime*rowych, „Polimery", 4; 2004, Bieliński M.: *Technika porowania tworzyw termoplastycznych*, Monografia, WU ATR, Bydgoszcz; 2005, Muzyczuk P., Bieliński M.: *Technika utylizacji pomedycznych tworzyw polimerowych*. Cz. 1 i Cz. 2, „Przetwórstwo tworzyw"; 2006, Pepliński K., Ohla A., Bieliński M.; *Projektowanie i wytwarzanie form do wytłaczania z rozdmuchiwaniem*, „Przetwórstwo Tworzyw", 2, 110, (cz. 1 i cz.2); 2009, Pepliński K., Bieliński M.: *Właściwości przetwórcze i użytkowe pojemników wytwarzanych w procesie wytłaczania z rozdmuchiwaniem w zmiennych warunkach przetwórstwa – ocena wydajności i jakość procesu*, „Polimery", 6; 2009, Bieliński M . Czyżewski P., Cieślak J.: *Testing the deformation of plastics screw caps*, Technomer 09, Technische Universitat Chemnitz.

Patenty: Sikora R., Bieliński M.: Sposób wytwarzania kształtowników konstrukcyjnych z polietylenu porowatego, Patent Polski P-179494; Bieliński M., Flizikowski J., Drążek A.: Sposób wytwarzania gradientowych kształtowników z poliolefin porowatych, Patent RP Nr 188744; Sikora R., Bieliński M.: Sposób wytłaczania polietylenu porowatego, Patent Polski P-181052; Flizikowski J., Bieliński M.: Zespół roboczy urządzenia do obłuskiwania materiałów ziarnistych, Patent Polski P-180219; Bieliński M.: Zderzak dzielony, zwłaszcza do samochodów, Wzór użytkowy Nr 40750; Bieliński M.: Zderzak dzielony, zwłaszcza do samochodów osobowych, Wzór użytkowy Nr 40727; Flizikowski J., Bieliński M.: Rozdrabniacz, zwłaszcza do materiałów ziarnistych, Patent Nr 144566; Flizikowski J., Bieliński M.: Rozdrabniacz wielotarczowy, zwłaszcza do materiałów ziarnistych, Patent Nr 140486.

Źródła: Jazdon A., Kozłowski M.M., Styp-Rekowski M.: *50 lat Wydziału Mechanicznego Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1951-2001*, Bydgoszcz 2001; ss. 63, 99, 178, 180-2, 241-3, 246, 248, 251, 328-30, 332-5, 337-8, 341, 352-3, 370-1; *Who is who w Polsce, Wydanie II uzupełnione*, Hübners blaues Who is Who, 2003; Notatka autobiograficzna Marka Bielińskiego z dnia 23.01.2010; http://ktt.utp.edu.pl/upload/prof_bielinski.pdf (dostęp 25.01.2010).

BIELIŃSKI Włodzimierz Jerzy

Ur. 05 X 1950 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1969, technik elektryk o specjalności elektroenergetyka.
W 1974 kończy w bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej (wtedy Wyższa Szkoła Inżynierska) studia inżynierskie na kierunku elektrotechnika i podejmuje na Uczelni pracę jako asystent naukowo-badawczy w Zespole Elektrotechniki Przemysłowej, przemianowanym w 1975 na Zakład Elektroenergetyki. W Zakładzie przejdzie wiele szczebli drogi zawodowej; jest asystentem i starszym asystentem naukowo-dydaktycznym, adiunktem, pełniącym obowiązki kierownika Zakładu (1981-82) i jego kierownikiem od 1 stycznia 2009. Członek Rady Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego.

W 1976 kończy magisterskie studium uzupełniające na Wydziale Elektrycznym Politechniki Poznańskiej. Na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej składa rozprawę doktorską pt. „*Metody rozdziału wyłączeń dyspozytorskich linii średnich napięć w warunkach deficytu mocy*", i tam w 1986 uzyskuje stopień doktora nauk technicznych.

W działalności naukowej zajmuje się między innymi zagadnieniami: modelowania obciążeń elektroenergetycznych, racjonalnego użytkowania energii elektrycznej, monitorowania zużycia mediów energetycznych, taryf i rozliczeń za energię elektryczną oraz oceny niezawodności zasilania odbiorców energii elektrycznej.

Jest autorem, współautorem, redaktorem i współredaktorem 30 opublikowanych prac.

Aktywny działacz Stowarzyszenia Elektryków Polskich: członek Rady Ośrodka Rzeczoznawców SEP, członek Zarządu Oddziału Bydgoskiego, przewodniczący Koła SEP przy Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym, członek Centralnej Komisji do Spraw Młodzieży i Studentów przy Zarządzie Głównym SEP. Jest również członkiem Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego oraz Stowarzyszenia Audytorów Energetycznych.

Nagrodzony i odznaczony m. in.: nagrodą zespołową ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (1978), „Medalem za Zasługi dla ATR" (1999), Medalem im. Stanisława Szpora (2009), statuetką 50-lecia BTN (2009) oraz kilkakrotnie nagrodami Rektora ATR i UTP.

Niektóre prace:

2000, *40 lat Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki, Akademia Techniczno-Rolnicza, tom I*, (red.) Zdzisław Drzycimski, Józef Stankiewicz, Maria Derecka, Włodzimierz Bieliński, Bydgoszcz; 2000, *40 lat Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki na zdjęciach, Akademia Techniczno-Rolnicza, tom II*, (red.) Zdzisław Drzycimski, Józef Stankiewicz, Maria Derecka, Włodzimierz Bieliński, Bydgoszcz; 2000, Bieliński K., Bieliński W., Flizikowski J.: *Gromadzenie i analiza danych w przemysłowym użytkowaniu energii*, Mat. VIII Konferencji „Racjonalizacja użytkowania energii i środowiska", Gliwice; 2000, Bieliński W.: *Badania własności probabilistycznych obciążeń elektromagnetycznych odbiorców z wykorzystaniem pakietu STATISTICA*, Mat. V Konferencji Naukowo-Technicznej „Zastosowania komputerów w elektrotechnice", Poznań; 2001, Bieliński W., Derecka M.: *Zmienność obciążeń elektroenergetycznych stacji trakcyjnych różnych typów*, Mat. VI Konferencji Naukowo-Technicznej „Zastosowania komputerów w elektrotechnice", tom 2, Poznań; 2001, Jaworski I., Derecka M., Bieliński W.: *Ocena możliwości zastosowania teorii procesów losowych o okresowej niestacjonarności do badania doborowej zmienności mocy pobieranej przez odbiorców*, Mat. VIII Konferencji Naukowo-Technicznej „Rynek energii elektrycznej: liberalizacja – szanse i zagrożenia" REE, tom 2, Lublin; 2002, Bieliński W.: *Ocena wyposażenia gospodarstw domowych w odbiorniki energii elektrycznej na podstawie badań ankietowych*, Mat. X Konferencji „Racjonalizacja użytkowania energii i środowiska", Łódź; 2002, Derecka M., Bieliński W.: *Nowe charakterystyki zmienności mocy pobieranej przez odbiorców*, Mat. VI Konferencji Naukowej „Prognozowanie w elektroenergetyce: prognozowanie, efektywność energetyczna" PE, Częstochowa; 2002, Bieliński W., Derecka M.: *Komputerowo wspomagane wyznaczanie charakterystyk stochastycznych przebiegów obciążeń elektroenergetycznych*, Mat. VII Konferencji Naukowo-Technicznej „Zastosowania komputerów w elektrotechnice", Poznań; 2003, Bieliński W.: *Profile zapotrzebowania mocy odbiorców jako procesy niestacjonarne o okresowym skorelowaniu*, Mat. XI Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Aktualne problemy w elektroenergetyce" APE; Gdańsk; 2003, Derecka M., Bieliński W.: *Wpływ sezonowych zmian zapotrzebowania mocy przez odbiorców na wyniki oceny zmienności dobowej i tygodniowej*, Mat. X Konferencji Naukowo-Technicznej „Rynek energii elektrycznej: od restrukturyzacji do Unii Europejskiej" REE, tom 2, Lublin; 2003, Derecka M., Bieliński W.: *Opis stochastyczny procesu zmian cen jednostkowych i wolumenu energii na rynku bilansującym*, Mat. IX Konferencji Naukowo-Technicznej „Rynek energii elektrycznej: od restrukturyzacji do Unii Europejskiej" REE, tom 2, Lublin; 2005, Derecka M., Bieliński W.: *Probabilistyczne cechy zapotrzebowania mocy z krajowego systemu*, Mat. XI Konferencji Naukowo-Technicznej „Rynek energii elektrycznej: bezpieczeństwo energetyczne Polski w strukturze Unii Europejskiej", Lublin; 2007, Zakrzewski S., Bieliński W.: *Evaluation of profitability of using prepayment tariff*, Poznan University of Technology Academic Journals, Electrical Engineering,

Issue 56, Poznań; 2007, Zakrzewski S., Bieliński W.: *Ocena opłacalności korzystania z taryfy przedpłatowej*, Mat. Konferencji Naukowej „Zastosowanie Komputerów w Elektrotechnice", Poznań; 2007, Bieliński W., Derecka M.: *Typowe i uśrednione profile dobowe obciążenia krajowego systemu elektroenergetycznego*, Mat. XIII Konferencji Naukowej „Rynek Energii Elektrycznej", Kazimierz Dolny; 2009, Bieliński K.S., Bieliński W.: *Wybrane problemy zarządzania energią elektryczną w sytuacjach kryzysowych – na przykładzie deficytu mocy elektrycznej w Polsce*, Mat. XXIII Krajowej Konferencji Naukowo-Technicznej „Ochrona ludności przed skutkami nadzwyczajnych zagrożeń", EKOMILITARIS, Kraków; 2009, Bieliński W.: *Struktura amplitudowo-fazowa profili obciążenia systemów elektroenergetycznych wybranych krajów*, „Rynek Energii", nr II, Wydawnictwo KPRINT Lublin.

Źródło: *40 lat Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki, Akademia Techniczno-Rolnicza, tom I*, (red.) Zdzisław Drzycimski, Józef Stankiewicz, Maria Derecka, Włodzimierz Bieliński, Bydgoszcz 2000, ss. 239, 247, 258, 262, 266, 378; List Włodzimierza Bielińskiego z dnia 16.02.2010 do autora.

BIELSKA Małgorzata

Ur. 18 IX 1953 w Bydgoszczy. Absolwentka bydgoskich szkół; IV Liceum Ogólnokształcącego oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej, w której uzyskuje w 1977 dyplom magistra filologii polskiej.

Zaraz po ukończeniu studiów, od 15 IX podejmuje pracę pedagogiczną w rodzinnym mieście, w Zespole Szkół Budowlanych i Rolniczych. W tej pierwszej pracy, ze względu na różnorodność zadań wrzuconych na barki początkującej nauczycielki oraz z uwagi na wpisanie do tzw. wówczas „rezerwy kadrowej", znajdują się pewnie ziarna owocujące później wieloletnią pracą w nadzorze pedagogicznym. Będąc w ZSBiR nauczycielką-bibliotekarką, nauczycielką języka polskiego w studium zaocznym, wychowawczynią w internacie szkolnym oraz wychowawczynią w świetlicy szkolnej, nabywa przez lat siedem rzadkie, bo szerokie i różnorodne zarazem doświadczenie zawodowe.

Trudniej dostrzec racjonalne motywy uporu z jakim realizowała myśl by zatrudnić się od roku szkolnego 1984/85, już jako zastępca dyrektora, właśnie w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Fakt, iż w rodzinie męża jest kilku absolwentów Technikum Mechaniczno-Elektrycznego nie rozjaśnia niczego. Punktem wyjścia była rzecz jasna propozycja ze strony władz oświatowych, ale wyraźnie zakreślono w niej proponowane miejsca pracy: wicedyrektor w Technikum Ekonomicznym, lub wizytator szkół rolniczych w odpowiednim wydziale Urzędu Wojewódzkiego. Wiedząc, iż zgrany duet kierowniczy „Kowalski-Przeniosło" ma od roku vacat drugiego wicedyrektora, prosi kuratora o skierowanie do pracy w ZSM Nr 1. Ta prośba nie wzbudza przychylnych reakcji u kilku przynajmniej osób; kuratorium „straszy" krótkimi jakoby okresami pracy dyrektorów w tej Szkole; reakcji osoby, która zamierzała objąć vacat można się tylko domyślać; w zachwyt nie wpada duet „Kowalski-Przeniosło", bo trio nie będzie przecież jednorodne płciowo.

Pracę w ZSM Nr 1 rozpoczyna od stycznia 1984. Pracuje najpierw „na zastępstwie", ucząc języka polskiego przyszłych marynarzy żeglugi śródlądowej w klasach Zasadniczej Szkoły Zawodowej. Z dniem 01 IX obejmuje stanowisko zastępcy dyrektora i trwa na nim do dzisiaj, czyli przez okres 26. lat. Jest to zapewne fakt wyjątkowy w historii bydgoskich szkół, choć nie upoważniający do błędnych ocen. Podobno, dyrektor Ludwik Kowalski, pytany jak długo jest dyrektorem ZSM Nr 1, odpowiada, że „on od 1983 roku, ale, że Bielska jest tu od zawsze".

„Bielska” nie jest oczywiście „od zawsze”, ale wystarczająco długo, by Jej sprawne działanie, w tym i na obszarach niekoniecznie zakreślonych przydziałem obowiązków, postrzegane było jako coś normalne i oczywiste.

W porządnej szkole taki przydział istnieje, i tak jest w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Ale też każdy porządny wizytator dostrzeże bez trudu rozbieżności pomiędzy zapisami w przydziale obowiązków Małgorzaty Bielskiej a Jej działalnością rzeczywistą. Zajmuje się m. in.: organizacją szkolnych uroczystości okolicznościowych, w tym stałą współpracą z komitetem organizacyjnym kolejnych jubileuszów działalności Szkoły; współpracą Szkoły z podmiotami zewnętrznymi (przede wszystkim Policja, Straż Miejska); corocznym opracowywaniem projektu kalendarza roku szkolnego, planu wychowawczego oraz arkusza organizacyjnego szkoły; organizacją „studniówek”; organizacją egzaminów maturalnych, nadzorem nad działalnością humanistycznych zespołów przedmiotowych, organizacją życia pozalekcyjnego.

W gąszczu spraw, którymi zajmuje się, znajduje czas na własny rozwój zawodowy. Do listy zrealizowanych form doskonalenia zawodowego wpisuje m. in.: kurs dla kadry kierowniczej (1983), studium bibliotekoznawstwa (1983), kurs modernizacji kształcenia zawodowego „Phare Move PL 2910” (1995-96), kurs komputerowy (1996), kurs „Planowanie polityki oświatowej w samorządzie” (2000), studia podyplomowe w zakresie zarządzania oświatą (Wyższa Szkoła Zarządzania i Finansów w Bydgoszczy, 2000), kurs ECDL („Europejskie komputerowe prawo jazdy”, 2000). Podnoszenie kompetencji zawodowych znajduje formalny wyraz m. in. w: uzyskaniu I stopnia specjalizacji zawodowej w zakresie organizacji i zarządzania oświatą (1984); uzyskaniu II stopnia specjalizacji zawodowej (1998); przyznaniu stopnia awansu zawodowego nauczyciela mianowanego (2000); wpisaniu na listę egzaminatorów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej jako egzaminatora egzaminu maturalnego z języka polskiego (2000); przyznaniu stopnia awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego (2002).

Autorka m. in.: 2000, *Strategia zarządzania jednostkami oświatowymi na przykładzie Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy*, mps, Biblioteka Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 2000, *Nowe elementy w zreformowanym systemie oświaty na przykładzie Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy*, mps, Biblioteka Wyższej Szkoły Zarządzania i Finansów w Bydgoszczy, Bydgoszcz.

Odznaczona i nagrodzona m. in.: nagrodą Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty „za szczególne osiągnięcia w pracy dydaktycznej i wychowawczej” (2007).

Jeszcze nie tak dawno mocno zaangażowana w turystykę: licencjonowany pilot wycieczek zagranicznych (do 2000) oraz opiekun obozów wędrownych, wykładowca na kursach dla pilotów, lektor języka esperanto.

Czasem wraca wspomnieniami do roku 1985, w którym po upływie pierwszych 12. miesięcy pracy w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 otrzymała niecodzienną i atrakcyjną finansowo ofertę pracy gdzie indziej. Podziękowała za nią wtedy, a dzisiaj niezmiennie wyraża przekonanie, że była to decyzja trafna i szczęśliwa.

Źródło: Notatka z rozmowy z Małgorzatą Bielską w dniu 30.11.2009.

BIELSKI Ireneusz

Ur. 18 IV 1949 w Bydgoszczy, syn Wacława i Felicji. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1968, technik mechanik. Po ukończeniu Technikum rozpoczyna na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej studia zakończone w 1972 uzyskaniem dyplomu inżyniera mechanika. W 1975 kończy uzupełniające studia magisterskie (ATR Bydgoszcz), w 1976 – pedagogiczne studium podyplomowe (WSP Bydgoszcz). Stopień doktora nauk technicznych otrzymuje w 1982 w Politechnice Poznańskiej.

W latach 1991-2007 kształci się podejmując studia podyplomowe: „Diploma in Management", Business Col. ECG, Paris, Bydgoszcz, 1993; „Food marketing", AE Poznań, SJU Philadelphia; menedżerskie, Bydgoska Szkoła Menedżerów TNOiK, 1991; „Socjologia wsi i procesy integracyjne z EU", UMK Toruń, 1998; oraz uczestnicząc w kursach i seminariach: Euromarketing, ICC, BAO i AMK Berlin West, 1990; w Warszawskiej Szkole Zarządzania, 1990-91; szkoleniu T&T, Plunkett Foundation Oxford, 1992; kursie syndyków i likwidatorów, ROUS Bydgoszcz, 1993; „Frankona Life Assurance Seminar", München, 1995; „Rozwój Teorii i Praktyki Nauk o Zarządzaniu", „ORGMASZ" Warszawa, 2005-2007.

W okresie 1972-1997 pracuje w: Wyższej Szkole Inżynierskiej jako asystent naukowo-dydaktyczny, później adiunkt w ATR, członek Senatu ATR jednej kadencji (1972-91); WOP „Ekopol" jako dyrektor ds. marketingu i wdrożeń (1988-90); „Pieco-Budowie" w Bydgoszczy jako dyrektor (1990-91); Agencji Marketingowej „European Consulting Group" jako szef Oddziału Polska (1992-2001); warszawskiej Radzie Fundacji „Talent-Promocja-Postęp" jako przewodniczący (1992-94); „Gryf-Life" jako wiceprezes ds. marketingu (1995); „KOMTEL-ERA" Sp. z o. o. jako wiceprezes ds. marketingu (1997).

Od 1997 adiunkt, obecnie w Katedrze Inżynierii Zarządzania, Kierownik Zakładu Zarządzania Innowacyjnego, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego im. J.J. Śniadeckich w Bydgoszczy. Od września 2008 prodziekan do spraw nauki na Wydziale Zarządzania.

W trwającej ponad 20 lat działalności dydaktycznej pełnił następujące funkcje:
przewodniczącego Sekcji Uczelni Technicznych w Ogólnopolskiej Radzie Młodych Pracowników Nauki (1982-84); prezesa Młodzieżowej Akademii Umiejętności (1985-86);
współzałożyciela i wykładowcy Akademii Młodych Mistrzów Techniki (1986-88); członka Rady Państwowego Funduszu Młodzieży (1988-89); wiceprzewodniczącego Zespołu Innowacyjnej Działalności Młodzieży Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów)1988-89);

Wykładowca: Plunkett Foundation, Oxford (1993-94); marketingu na studiach podyplomowych i zaocznych UMK Toruń (1995-2003); marketingu w Zachodniopomorskiej Szkole Biznesu w Szczecinie i Wyższej Szkole Ochrony Środowiska w Bydgoszczy (2000-2007); Wyższej Szkoły Mendżerskiej w Świeciu, Wyższej Szkoły Zarządzania i Finansów w Bydgoszczy, Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu.

Rektor Wyższej Szkoły Menadżerskiej w Świeciu. Promotor 24. prac inżynierskich, 23. magisterskich, 34. licencjackich oraz 31. prac końcowych na podyplomowych studiach ekonomicznych.

W pracy naukowo-badawczej koncentruje się na następujących tematach: strategie marketingowe przedsiębiorstw, w szczególności na rynku dóbr i usług industrialnych; dynamiczny model kształtowania strategii uwzględniający wrażliwość rynku; zagadnienie konkurencyjności przedsiębiorstw, w szczególności przewagi konkurencyjnej; poszukiwanie modelu firmy XXI wieku; innowacje a zarządzanie marketingowe przedsiębiorstwem – zagadnienie dojrzałości innowacyjnej i sposoby jej budowania; przedsiębiorstwo jako element systemu edukacyjnego współczesnego społeczeństwa.

Na liście dorobku naukowego ma 3 monografie, 15 podręczników, 83 publikacje recenzowane, około 100. projektów wynalazczych, w tym 67 wynalazków opatentowanych i wzorów chronionych.

Przez trzy kadencje – prezes AZS; opiekun studenckiego Koła Naukowego przez 11 lat.

Odznaczony i nagrodzony, m. in.: nagrodą Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1978); Medalem im. Mikołaja Kopernika za całokształt twórczości technicznej (1984); Srebrnym Krzyżem Zasługi (1985); odznaką „Zasłużony dla Województwa Bydgoskiego" (1985); odznaką „Zasłużony dla Wynalazczości i Racjonalizacji" (1986); dwukrotnie Nagrodą Naukową Wojewody, dwukrotnie nagrodą NOT.

Źródła: Jazdon A., Kozłowski M.M., Styp-Rekowski M.: *50 lat Wydziału Mechanicznego Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1951-2001*, Bydgoszcz 2001, ss. 47, 155-60, 166, 285, 355; http://wz.edu.pl (dostęp 15.02.2010); List Ireneusza Bielskiego z dnia 19.02.2010 do autora.

BIELSKI Krzysztof

Ur. w Bydgoszczy, syn Wacława i Felicji. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1970, technik mechanik.

W 1974 kończy studia na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej z dyplomem inżyniera mechanika, poczym odbywa roczną służbę wojskową najpierw w Wyższej Szkole Wojsk Samochodowych w Pile, później w jednostce wojskowej na praktyce. Do rezerwy zostaje przeniesiony w stopniu podporucznika.

Drogę zawodową rozpoczyna w bydgoskich Zakładach Rowerowych „Romet"; tam po wielu latach pracy awansuje na stanowisko kierownicze, ale też doczekuje likwidacji Zakładów. Od 1999 pracuje w bydgoskich Wojskowych Zakładach Lotniczych Nr 2.

W 1977 poślubia Małgorzatę nie podejrzewając, iż zasadnicza z Nią więź zostanie po kilku latach wzmocniona pełnieniem przez Nią funkcji wicedyrektora Szkoły, którą kończyło wielu członków rodziny Bielskich.

BIELSKI Wacław (1924 Koronowo – 1995 Bydgoszcz)

Głowa bydgoskiej Rodziny Bielskich, której wszystkie latorośle-synowie kończą Szkołę pod dachem budynku przy ul. Św. Trójcy 37: Ireneusz – Technikum Mechaniczno-Elektryczne, technik mechanik (1968); Krzysztof – Technikum Mechaniczno-Elektryczne, technik mechanik (1970) oraz Jerzy – Technikum Mechaniczno-Elektryczne Zaoczne, technik mechanik (1972). Hipoteza pedagogiczna mówiąca, że przykład idzie z góry, znajduje tu niepodważalny dowód, bowiem Wacław jest także absolwentem Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego z roku 1968 (Wydział Drzewny).

Synowie brata Wacława – Stanisława z Koronowa: Adam i Piotr są także absolwentami bydgoskiego Technikum Mechaniczno-Elektrycznego.

Źródło: *25-lecie Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Bydgoszczy*, (red.) Zofia Pietrzak, Bydgoszcz 1973, ss. 124, 126.

Biernacka Stefania: mgr, npł., j. niem., TME, 70-72;
Biskupski Witold: pnz., TME, ZSM1, 59-85;
Blaurok Zbigniew: wych. int., ZSM1, 80-81;

Błasik Anna: mgr, j. pol., ZSM1, 03-05, 08- ;

BŁASZKOWSKI Józef

Mgr inż. elektryk; 1938/39 uczeń Gimnazjum Elektrycznego PSPe, absolwent Liceum Elektrycznego w PŚST, rocznik 1947; 1948-64 nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych i wychowawca w PŚST oraz TME. Wykładowca w WSI oraz ATR w Bydgoszczy w Zakładzie Miernictwa Elektrycznego, kierownik Zakładu.

BŁAŻEWSKI Henryk (10 VII 1896 Warszawa – 10 III 1971 Bydgoszcz)

Syn Karola – ślusarza i maszynisty kolejowego. O sytuacji rodzinnej pisał: „(...) *Gdy byłem w III klasie zmarł ojciec; zostałem z matką bez środków do życia. Kupiliśmy maszynę do wyrobu pończoch i matka w dzień, a ja wieczorem zarabialiśmy na życie. Zacząłem udzielać korepetycji i zarabiałem początkowo 10 rb. miesięcznie, a jako uczeń 6-tej klasy doszedłem do 45 rb. miesięcznie.* (...)".

W 1913 wstępuje do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego Św. Jana w Warszawie, w którym przebywa do 18 IV 1918 kończąc trzy kursy filozoficzne i czwarty teologiczny; przerywając kurs piąty, odchodzi na własne żądanie ze wspaniałym świadectwem, którego mógłby pozazdrościć Mu niejeden współczesny student ...

01 IV 1919 podejmuje obowiązki nauczyciela w szkole powszechnej w Orlu, w gminie Czamanin (dziś powiat radziejowski). Po 3-letniej praktyce nauczycielskiej, Inspektorat Szkolny w Nieszawie kieruje Go na Wyższy Kurs Nauczycielski. Z uwagi na posiadane już wykształcenie, po jednomiesięcznym pobycie na Kursie, może się przenieść do Państwowego Instytutu Nauczycielskiego[1] w Warszawie, w którym studiuje na wydziale historycznym do 25 VI 1924; w tym dniu, po przedłożeniu pracy dyplomowej pt. „*Europa w przededniu wypraw krzyżowych*" i złożeniu egzaminów, otrzymuje dyplom potwierdzający kwalifikacje do nauczania historii Polski i historii powszechnej w średnich szkołach ogólnokształcących oraz seminariach nauczycielskich. W kolejnych latach uczy historii i pełni obowiązki wychowawcy internatu w Państwowym Nauczycielskim Seminarium Męskim w Lubawie.

Dobre wyniki pracy nauczycielskiej, a także wrodzone uzdolnienia organizacyjne zwracają uwagę władz szkolnych, i przyczyniają się do przejścia 01 XII 1928 do pracy w Kuratorium Pomorskim, w którym powierzono Mu obowiązki referenta oświaty pozaszkolnej. W Toruniu pracuje do 15 I 1932, a następnie zostaje przeniesiony na równorzędne stanowisko do Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Wyróżniający charakter przeniesienia służbowego potwierdza pismo pożegnalne Kuratora Okręgu Szkolnego Pomorskiego dr. M. Pollaka, w którym wyrażając uznanie i podziękowanie za „ (...) *bardzo sumienną, gorliwą i owocną pracę* (...)", jednocześnie podkreślał: „(...) *Stwierdzam zarazem, patrząc na działalność Pana i jej rezultaty, że zawsze mając na widoku dobro Państwa , bez zastrzeżeń poświęcał Pan Swe siły, czas i doświadczenie wszystkim tym praco, które zmierzały ku ugruntowaniu państwowości polskiej w okręgu szkolnym pomorskim.* (...)".

We Lwowie, niezależnie od obowiązków kierownika oddziału oświaty pozaszkolnej, piastuje też funkcję wizytatora szkół powszechnych w 3. powiatach (Lwów miasto, Lwów powiat, Kamionka Strumiłłowa). Działa społecznie będąc prezesem okręgu Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych; Jego działalność przyczynia się do budowy lub rozbudowy około 200. szkół powszechnych na terenie województw lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego.

W okresie wojny i okupacji znajduje schronienie w Otwocku pod Warszawą. Początkowo pracuje fizycznie w miejscowej rozlewni piwa i wytwórni wód gazowych. Od 16 I 1940 do 01 IV 1941 jest nauczycielem w szkole powszechnej w Aninie, a następnie w Publicznej Szkole Powszechnej im. Reymonta w Otwocku. Na tym terenie prowadzi też komplety tajnego nauczania w latach 1942-44.

Wkrótce po oswobodzeniu Pomorza, przybywa do Bydgoszczy i tu zostaje mianowany dyrektorem browaru. W 1945 wstępuje do Polskiej Partii Socjalistycznej. W latach 1945-48 jest stałym wykładowcą na kursach prelegentów, przewodniczącym Gromadzkiego Komitetu PPS w Bydgoszczy, członkiem i wiceprzewodniczącym Wojewódzkiej Międzypartyjnej Komisji Szkoleniowej, przewodniczącym Wojewódzkiego Komitetu Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych, członkiem wojewódzkiej i miejskiej rady narodowej.

W okresie od 01 IX 1948 do 30 XI 1951 jest dyrektorem Państwowych Średnich Szkół Technicznych w Bydgoszczy. W szybkim tempie buduje przy PŚST duże warsztaty szkolne i obszerne pomieszczenia świetlicowe. Kieruje pracą wielkiego, ponad 100. ludzi liczącego zespołu pedagogicznego i administracyjnego. W ogromie wykonywanej wówczas pracy zawodowej – przy jednoczesnej dalszej aktywności społecznej – wśród cech charakteryzujących Jego osobowość na pierwszy plan wysuwają się umiejętności organizatorskie, stanowczość i zdecydowanie, konsekwencja w realizowaniu wytkniętych celów. Na polecenie prezesa Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego organizuje przy PŚST wydział zaoczny, którego jest pierwszym kierownikiem (01 II-19 XII 1951).

We wrześniu 1951 składa na ręce władz oświatowych demonstracyjne wypowiedzenie pracy jako protest wobec polityki Dyrekcji Okręgowej Szkolenia Zawodowego w Toruniu, Jego zdaniem „(...) *sprzecznej z zasadami pedagogiki i podrywającej autorytet dyrektora* (...)".

W latach 1951-58 pracuje w bydgoskim budownictwie jako zastępca dyrektora Zarządu Budowlanego Nr 1, później jako dyspozytor, oraz w Instytucie Tele-Radiotechnicznym na stanowisku kierowniczym. Już po przejściu na rentę inwalidzką, w okresie 1958-69 pracuje w Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 1 w Bydgoszczy jako niepełnoetatowy nauczyciel języka polskiego, nauczyciel bibliotekarz oraz wychowawca w świetlicy szkolnej.

Odznaczony m. in. Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości (1929) oraz dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi (1934, 1937). Pochowany na cmentarzu przy ul. Kcyńskiej w Bydgoszczy.

Źródła: *25-lecie Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy*, (red.) Zofia Pietrzak, Bydgoszcz 1973, ss. 81-4; *20 lat Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1968, ss. 3-4.

[1] Państwowy Instytut Nauczycielski (1921-27): uczelnia umożliwiająca nauczycielom zdobycie dodatkowych kwalifikacji, uprawniających do zajmowania stanowisk w administracji szkolnej.

Bodalski Tadeusz: inż. dypl., kier. warszt., PSP;
Bogielska Anita: mgr, j. Franc., ZSM1, 02-;

BOGUCKI Andrzej

Ur. 26 XI 1951 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy, rocznik 1972, technik energetyk o specjalności chłodnictwo.

Wychowanek Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, z zawodu historyk. Napisał magisterium pt.: „*Geneza, recepcja i znaczenie dukata na ziemiach polskich w XIV-XVII wieku*". Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii. Rozprawę doktorską napisał na temat „*Sokół" na Pomorzu 1893-1939*". Ukończył studium pedagogiczne, podyplomowe studium w zakresie kierowania i zarządzania oświatą, posiada stopień awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego.

W latach 1965-82 pracuje w PKS Bydgoszcz oraz w Zakładzie Remontowo-Montażowym „Spomasz" w Poznaniu, Oddział w Bydgoszczy, jako kontroler jakości pomiarów elektrycznych.

Wieloletnią pracę pedagogiczną rozpoczyna w Zasadniczej Szkole Samochodowej Nr 2, gdzie uczy historii i jest wychowawcą (1982-88). W kolejnych latach, w Bydgoszczy, pracuje w: Zespole Szkół Elektrycznych jako wicedyrektor (1988-90); Szkole Podstawowej Nr 29 im. Wacława Wawrzyniaka jako dyrektor (1990-2005); Gimnazjum Nr 3 im. Gen. Józefa Hallera w Bydgoszczy, organizując placówkę i pełniąc później funkcję dyrektora (1999-2007). Od 2009 – nauczyciel akademicki, wykładowca kontraktowy w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy.

Działa, m. in. w: harcerstwie, Polskim Towarzystwie Turystyczno-Krajoznawczym, Towarzystwie Miłośników Miasta Bydgoszczy, Sokolstwie Polskim, Towarzystwie Pamięci Generała Józefa Hallera i Hallerczyków, Związku Szlachty Polskiej, Polskim Towarzystwie Historycznym, Oddział Bydgoszcz, Polskim Towarzystwie Ziemiańskim, Oddział Kujawsko-Pomorski w Toruniu, Bydgoskim Towarzystwie Heraldyczno-Genealogicznym, Bydgoskim Towarzytwie Naukowym.

W latach 1998-2002 członek Komisji Edukacji Rady Miasta Bydgoszczy.

Odznaczony, m. in.: Złotym Krzyżem Zasługi (1992); Medalem Prezydenta Bydgoszczy (1998); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1999); Medalem „Za Zasługi Dla Sokolstwa Polskiego" (2000); Złotym Krzyż Legii Honorowej Związku Sokołów Polskich w Wielkiej Brytanii (2001); Złotym Krzyżem Legii Honorowej Sokolstwa Polskiego w USA (2004); Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2005); Złotym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej (2005). Nagrodzony nagrodą II st. Ministra Edukacji Narodowej „Za wybitne osiągnięcia w pracy dydaktycznej i wychowawczej" (2006).

Członek honorowy: Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół" w Toruniu (1994), Towarzystwa Miłośników Lwowa (1999), Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół" Polski na Litwie, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół" w Austrii (2000), Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół" I w Bydgoszczy.

Prezes honorowy Związku Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce (2007) oraz Dzielnicy Kujawsko-Pomorskiej Związku Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce (2007).

Żonaty. Dzieci: Bartłomiej (1979) i Anna (1986).

Od 27. lat prowadzi działalność naukową, badawczą i publicystyczną z zakresu historii Polski, Regionu Pomorza i Wielkopolski, Polonii, krajów „inflanckich” – Łotwy, Białorusi, Estonii oraz Litwy, Czech i Słowacji, oraz nauk pomocniczych historii: numizmatyki, heraldyki, genealogii, archiwistyki. Opublikował 10 książek, 10 broszur i przeszło 300 artykułów naukowych, popularnonaukowych i innych.

Opublikowane książki :

1990, *Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” na Pomorzu Gdańskim i Kujawach Zachodnich w dobie powstania wielkopolskiego i walki o niepodległość Polski w latach 1918-1920*, Bydgoszcz; 1993, *Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce w latach 1989-1993*, Centrum Informacji Naukowej Sokolstwa Polskiego, Bydgoszcz-Fordon; 1995, *Szkoła Podstawowa 29 im. Wacława Wawrzyniaka w Bydgoszczy 1945-1995*, Bydgoszcz; 1996, Bydgoska Oświata 1920-1995, (red.) Andrzej Bogucki, Bydgoszcz; 1996, Sokoli na Pomorzu Nadwiślańskim w latach 1939-1988, Bydgoszcz; 1997, Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” na Pomorzu 1893-1939, Bydgoszcz-Fordon;. 1997, Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w latach 1993-1997, Bydgoszcz; 2004, Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce 2002-2004, (red.) Andrzej Bogucki, Bydgoszcz; 2005, Gimnazjum nr 3 im. gen. Józefa Hallera w Bydgoszczy 1999-2004, (red.) Andrzej Bogucki, Bydgoszcz; 2005, Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce 1997-2002, Bydgoszcz.

Źródło: Notatka autobiograficzna Andrzeja Boguckiego z dnia 18.12.2009.

Bogusławski Bronisław: inż. mech., tpz., TME, 63-68

BOHATYREWICZ Juliusz

Ur. 28 VIII 1944 w Opatowie. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1963, technik elektryk.

„Moja Szkoła”, bo tak ją nazywam, dała mi ogromnie dużo, co doceniłem w trakcie pracy zawodowej. Pamiętam moich wychowawców oraz nauczycieli wielu przedmiotów, bo byli to ludzie decydujący o bardzo wysokim poziomie Szkoły. Ulubionym moim wychowawcą był prof. Florkowski (uczył historii) zawsze pełen zrozumienia dla naszych wybryków. Prof. Mierzbiczak „dusił” mnie niesamowicie, ale dzięki Niemu na Wydziale Elektrycznym Politechniki Łódzkiej nie miałem problemów z fizyki i podstaw elektrotechniki. Prof. Niemczyk tak świetnie opowiadał o działaniu sił, że na Politechnice gładko rozwiązywałem zadania z mechaniki i wytrzymałości materiałów. A królowa nauk – matematyka – to oddzielny rozdział, w którym króluje postać prof. Fórmaniaka, potrafiącego tak pięknie przekazać nam swoją wiedzę. Nauczycielami na warsztatach byli instruktorzy Kwaśniewski i Wrzeszcz; dzięki Nim do dziś umiem wszystko wypiłować, wyfrezować i wytoczyć. Za mało tu miejsca by wymienić wszystkich, ale dziękuję Im gorąco za Ich trud, dzięki któremu, wiele osiągnąłem w moim życiu zawodowym.

Mieszkałem w internacie na ul. Długiej i tam, z Aeroklubu Bydgoskiego, przyszło dwóch instruktorów by nas namówić na kurs szybowcowy. Zgłosiliśmy się we dwóch ze Zdziśkiem Taborem. Ja swój pierwszy samodzielny lot odbyłem w maju 1961 roku. Latam do dzisiaj i od wielu lat startuję w Szybowcowych Mistrzostwach Polski. To moja ogromna pasja. Kto nie spróbował – niech żałuje.

Po maturze zdałem na Wydział Elektryczny Politechniki Łódzkiej, który ukończyłem w 1969 roku ze specjalnością elektrotechnika przemysłowa. Tematem pracy magisterskiej było zaprojektowanie, wykonanie i zbadanie wzmacniacza elektromagnetycznego. Pracę obroniłem na piątkę. Na czwartym roku podpisałem umowę o stypendium fundowane z Cukrownią „Malbork"; dawali mieszkanie, a ja na drugim roku ożeniłem się i urodził się nam syn. W Cukrowni „Malbork" przepracowałem 25 lat, najpierw jako główny energetyk, a potem dyrektor do spraw technicznych. Praca w cukrowni była bardzo kształcąca. Dzięki niej mogłem wyjechać na budowę cukrowni lub kampanię do takich krajów jak: Iran (1979), Syria (1982, 1987), Hiszpania (1989).

W 1979 roku nawiązałem kontakt z pracownikami Instytutu Automatyki Politechniki Łódzkiej i razem wdrożyliśmy w ciągu kolejnych lat, wiele nowatorskich rozwiązań w Cukrowni „Malbork". Był to jeden z ciekawszych okresów mojego zawodowego życia.

W 1994 roku odszedłem z Cukrowni „Malbork" i wraz z kolegą założyliśmy własną firmę, która zajmuje się przebudowami i modernizacjami cukrowni w Polsce i za granicą. W naszej pracy opieramy się na patentach własnych lub nabytych od innych twórców. Od 1999 roku zrealizowaliśmy kilkanaście poważnych inwestycji m. in. w cukrowniach: „Kopingebro" (Szwecja, 1999-2000); „Marjampol" (Litwa, 2001-2002); „Glinojeck" (Polska, 2004-2006); „Dobrzelin" (Polska, 2007); „Werbkowice" (Polska, 2008); „ Środa" (Polska, 2008); „Kluczewo" (Polska, 2009); „Oradea" (Rumunia, 2010, w trakcie realizacji). W okresie 16. lat działalności firmy wykonywaliśmy roboty we wszystkich cukrowniach w Polsce, a było ich kiedyś 76.

Mimo 65. lat dalej pracuję, kocham swoją żonę Różę (przeżyliśmy 45 lat) i moje wnuki Łukasza (1996) oraz Bartosza Jana (20010. Latam na szybowcach i lubię jeździć na nartach. Bywam na nich po kilka razy w ciągu zimy. Cieszę się życiem.

Juliusz Bohatyrewicz

BOHDANOWICZ Andrzej

Ur. 12 XII 1960 w Bydgoszczy. Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, matura-rocznik 1980, technik mechanik o specjalności budowa maszyn. Ksiądz rzymsko-katolicki Archidiecezji Gnieźnieńskiej, wyświęcony w 1986.

W latach 1988-1993 odbywa studia specjalistyczne z zakresu teologii moralnej w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, zakończone uzyskaniem stopnia doktora teologii na podstawie rozprawy pt. „*Założenia antropologiczne bioetyki Petera Singera*". Wykładowca teologii moralnej w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie, a w okresie 1991-2003 wicerektor tejże Uczelni; od 1998 adiunkt w Zakładzie Teologii Moralnej i Duchowości na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Członek Stowarzyszenia Teologów Moralistów, skupiającego przedstawicieli wszystkich ośrodków akademickich oraz wyższych

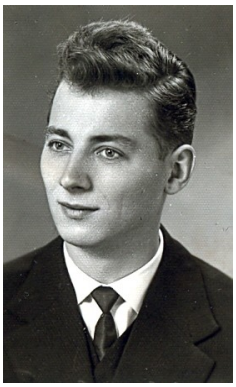
seminariów duchownych diecezjalnych i zakonnych. Autor dwóch książek z zakresu teologii moralnej, kilkudziesięciu artykułów oraz innych opracowań naukowych.
W roku 2000, przebywa w Wiedniu i Monachium, na rocznym urlopie habilitacyjnym. Książkę pt. *Integrująca rola miłości w małżeństwie. Studium na podstawie myśli fenomenologicznej Dietricha von Hildebranda*, publikuje w 2007, a rok później na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu uzyskuje stopień naukowy doktora habilitowanego. Jeden z recenzentów (Ks. prof. dr hab. Stanisław Urbański) napisze o rozprawie habilitacyjnej: „ *Lektura* (...) *rozprawy, napisanej dojrzałym i poprawnym językiem (choć sam język Hildebranda jest dość skostniały i trudny), dostarcza Czytelnikowi wielu cennych informacji dotyczących ewolucji spojrzenia na miłość, małżeństwo i ludzką płciowość w nauczaniu Magisterium. Należy podkreślić ogromne oczytanie Autora rozprawy nie tylko w dziełach von Hildebranda, ale i literaturze przedmiotu. Widać, że Autor »czuje« temat i pasjonuje się nim, unikając jednocześnie subiektywizmu i zbędnego patosu. Samą koncepcję pracy uważam za niezwykle trafną – podjętą i zrealizowaną we właściwym momencie. Hildebrandowska wizja miłości i małżeństwa, przedstawionego jako najwznioślejsza komunia typu Ja-Ty, wydaje się być pożądanym modelem dla zagubionych chrześcijan XXI wieku, szukających wskazówek jak żyć.* (...)".

Zainteresowania naukowe znajdują żywe odbicie w Jego praktyce duszpasterskiej choćby w postaci głoszonych wielokrotnie i w różnych środowiskach nauk rekolekcyjnych. Obdarzony przez władzę duchowną m. in.: godnością kanonika gremialnego Kapituły Kolegiackiej Kościoła pw. Św. Jerzego w Gnieźnie; zadaniami diecezjalnego duszpasterza służby zdrowia, a od 2007 także obowiązkami proboszcza parafii pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Opatówku koło Nekli.

Źródła: Jubileuszowy rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej, (red.) Andrzej Jasiński, Gniezno 2000, ss. 86, 92-3; Nowy proboszcz w Opatówku, „Przegląd Nekielski", nr 200, 2007, s. 1; Miłość małżeńska, O małżeństwie, fenomenologii i pisaniu rozprawy habilitacyjnej mówi ks. dr hab. Andrzej Bohdanowicz z Opatówka, [w:] www.września.info.pl (dostęp 06.01.2009); www.gaudentinum.pl (dostęp 06.01.2009); List ks. Andrzeja Bohdanowicza z dnia 08.02.2010 do autora.

Bolt Richard: ww., (Univ. Collegeof Wales, Wielka Brytania), j. ang., ZSM1, 93-94

BOROWSKI Janusz

Ur. 01 III 1936 we Włocławku. Egzamin maturalny składa w 1954 w Liceum Ogólnokształcącym w Lipnie i podejmuje studia na Wydziale Humanistycznym toruńskiego Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika. Kończy je w 1959, przedkładając pracę pt. „*Problem prawdy historycznej w »Ogniem i mieczem« Henryka Sienkiewicza*" i uzyskując dyplom magistra filologii polskiej.

W okresie wieloletniej pracy pedagogicznej pracuje m. in. w: Zasadniczej Szkole Handlowej (1959-61), Technikum Mechaniczno-Elektrycznym (1962-69, nauczyciel i wychowawca), Technikum Ekonomicznym Zaocznym (1972-75, kierownik wydziału), Centrum Kształcenia Ustawicznego Ekonomistów (1975-85), Centrum Kształcenia Ustawicznego Ekonomistów i Pracowników Administracji Państwowej (1985-91, kierownik wydziału), Centrum Kształcenia Ustawicznego Nr 2 (1991-2000, wicedyrektor). W 2000 przechodzi na emeryturę.

Źródła: *Centrum Kształcenia Ustawicznego Nr 2 w Bydgoszczy, 50 lat 1951-2001, Wczoraj Dziś Jutro*, (opr. tekstów) Dobromiła Marszalec, Bydgoszcz 2001; AZSM1/to. „Borowski Janusz".

Bręczewski Wiesław: tpz. elektryczne, op. harcerstwa, TME, 63-65;
Bromberek Franciszek: mgr inż. mech. (później dr), npł., tpz., ZSM1, 87-88, 92;

BRONIKOWSKI Franciszek (26 II 1907 Bydgoszcz – 01 XII 1964 Milanówek)

Absolwent Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Bydgoszczy w klasie stolarstwa artystycznego.

Od 1931 zajmuje się wykonywaniem mebli artystycznych w założonej przez siebie wraz z ojcem „Fabryce Mebli E. Bronikowski i Syn" przy ul. Nakielskiej 135. Pracuje w niej (od 1937 jako właściciel) do 1939. Uczestnik kampanii wrześniowej 1939 roku, m. in. w obronie Warszawy. W 1945 wraca do Bydgoszczy i przez pięć lat nadal kieruje swoją fabryką. W 1950 zostaje ona przejęta przez państwo, a w 1953 znacjonalizowana i przekształcona w filię Bydgoskiej Fabryki Mebli. Od 1956 mieszka w Milanówku koło Warszawy, gdzie prowadzi własny zakład stolarstwa artystycznego.

Wybitny sportowiec: od 1925 członek Bydgoskiego Towarzystwa Wioślarskiego, kilkakrotny mistrz Polski, dwukrotny brązowy medalista Mistrzostw Europy. Największym Jego osiągnięciem było zajęcie trzeciego miejsca w czwórce ze sternikiem na Olimpiadzie w Amsterdamie w 1928 (w drużynie był również inny absolwent Szkoły, Edmund Jankowski). Karierę zawodniczą kończy w 1930. Zostaje trenerem i sędzią, bardzo aktywnie działa nadal w BTW i Polskim Związku Towarzystw Wioślarskich.

Źródło: BSB, T. 7, ss. 24-5.

Brown Douglas: ww., (Univ. of Durham, University of Leeds, Anglia), j. ang., ZSM1, 94-95;
Bruch Zygmunt: npł., biol., TME, 57-58;
Brunotte Carl: (19 VI 1879-?): art. malarz, n. rzeźbiarstwa, K-PSRPA, APA;
Brzezińska Marlena: mgr, n. bibliotekarz, ZSM1, 07- ;

BRZEZIŃSKI Ryszard

Ur. 01 VII 1939 w Tarnopolu. Klarnecista, jeden z najbardziej zasłużonych muzyków orkiestry operowej w Bydgoszczy. Z wyróżnieniem kończy Średnią Szkołę Muzyczną w Toruniu, w której Jego mistrzem i pedagogiem jest znakomity muzyk, pierwszy flecista Filharmonii Pomorskiej – Feliks Tomaszewski. Pierwszą pracę podejmuje w bydgoskim Studium Operowym. W okresie 27. lat pracy w orkiestrze, będzie świadkiem kolejnych zmian nazwy instytucji i ich pracownikiem: Teatru Muzycznego Opery i Operetki (1959-64); Opery i Operetki (1964-80); Państwowej Opery (1980-90); Opery „Nova (od 1991).

Pierwszym przedstawieniem, w którym bierze udział jest „Halka" Stanisława Moniuszki. W kilku późniejszych sezonach jest inspektorem orkiestry. Współpracuje m. in. z „Estradą Bydgoską",

Zespołem Rozrywkowym Pomorskiego Okręgu Wojskowego „Czarne Berety”, „Zespołem Pieśni i Tańca Ziemi Bydgoskiej”.

Jako kapelmistrz, prowadzi od 1987 orkiestrę Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1.

Źródła: Notatka autobiograficzna Ryszarda Brzezińskiego z dnia 30.11.2009; Pruss Z.: *Brzeziński Ryszard*, [w:] *Bydgoski Leksykon Operowy*, Bydgoszcz 2002.

BRZESKWINIEWICZ Felicjan

Abolwent Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Poznańskiego, dr, nauczyciel j. polskiego w PSP i PSPE; więzień niemieckiego oflagu II C Woldenberg (Dobiegniewo), wykładowca obozowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Brzozowska Ewa: dr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 84-91;

BRZOZOWSKI Edward (11 VIII 1940 Płużnica, woj. Toruń – 05 XI 2001 Bydgoszcz)

Absolwent grudziądzkiego Technikum Chemicznego (1959), później Wydziału Elektro-Radiotechnicznego Wojskowej Akademii Technicznej, gdzie otrzymuje dyplom magistra inżyniera elektryka o specjalności osprzęt samolotów (1965). W 1984 kończy studium pedagogiczne dające uprawnienia do nauczania teoretycznych przedmiotów zawodowych.

Początkowo pracuje w bydgoskich Zakładach Radiowych „Eltra” jako kontroler (1958-59), a po skończeniu studiów, od 1965 w Wojskowych Zakładach Lotniczych Nr 2 w Bydgoszczy na stanowisku kierownika wydziału, skąd odchodzi na emeryturę w stopniu podpułkownika w 1991.

W Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 uczy teoretycznych przedmiotów zawodowych na specjalnościach lotniczych w latach 1982-2001; najpierw jako nauczyciel niepełnozatrudniony (1982-91), później, po przejściu na emeryturę, jako pełnoetatowy (1991-2001). Społeczność szkolna z wielkim żalem żegnała wielkiego przyjaciela Szkoły, fachowca z bezcennym doświadczeniem praktycznym, nauczyciela prawego, sprawiedliwego i oddanego młodzieży. Spoczywa na cmentarzu w podbydgoskich Białych Błotach.

Źródło: AZSM1/to. „Brzozowski Edward”.

Brzozowski Wacław: inż., tpz., PŚST, 51-52
Budnik Jan: pnz., TME, 66-68;
Bull Peter: ww., (Univ. of Cambridge, Anglia), j. ang., ZSM1, 93-94;
Burchard Agnieszka: mgr, j. niem., podst. przedsiębiorczości., ZSM1, 02- ;

BURCZYK Władysław Maria (05 VIII 1897 Lwów – 27 XII 1969 Bydgoszcz)

Urodził się w środowisku inteligencji urzędniczej, z ojca Mieczysława i matki Kamilii. W latach 1907-14 uczy się w gimnazjum klasycznym w Stryju, później we Lwowie, w IV Cesarsko-Królewskim Gimnazjum Klasycznym. Z jakichś powodów rodzinnych oraz dzięki zawierusze I

wojny światowej, po ukończeniu VI klasy lwowskiego gimnazjum, znajduje się w głębi Rosji, przebywając m. in. w Odessie, Woroneżu, Pawłowsku, Semipałatyńsku i Kijowie. W czasie tej wędrówki pracuje zarobkowo i działa społecznie, zwłaszcza w polskim środowisku w Kijowie. Tutaj też, 26 IV 1919 zdaje z odznaczeniem egzaminy maturalne w szkole filozoficznej Polskiego Towarzystwa Popierania Szkoły Średniej w Kijowie. W tym samym roku wraca do niepodległej już Polski i podejmuje studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Działa także społecznie będąc pierwszym prezesem Zarządu Bratniej Pomocy na USB (1919-20).

Studia filologii polskiej oraz filologii klasycznej przerywa w 1920 zgłaszając się ochotniczo do służby wojskowej w 4. Pułku Strzelców Podhalańskich. Niespełna miesiąc przed zakończeniem wojny polsko-sowieckiej, 16 VIII 1920 zostaje ranny w „Bitwie Warszawskiej", a ściślej określając podczas ofensywnych operacji polskich Armii 3. i 4. na południowej flance sowieckiej 16. Armii, nazywanych „Manewrem znad Wieprza".

Przeniesiony do rezerwy w stopniu kaprala, wraca na uniwersytet i kontynuuje studia, będąc jednocześnie od 1921 młodszym asystentem w katedrze filologii klasycznej kierowanej przez dziekana Wydziału Humanistycznego, prof. Jana Oko. W 1924 uzyskuje absolutorium i podejmuje próbę kontynuowania studiów we Francji. Najpierw pracuje w Paryżu (pomocnik nakładacza gumy w firmie Bracia Maurel i Spółka, Okrycia z materiałów gumowych i nieprzemakalnych) i kolejne pół roku w Algierze[1] (sekretarz korespondencji handlowej, daktylograf i tłumacz w firmie Handel Zagraniczny w Algerze), jednak uzyskiwany dochód jest niewystarczający na koszty studiów i pobytu, zwłaszcza, że towarzyszy Mu żona w ciąży. Podczas pobytu w Algierze, 28 XII 1924 przychodzi na świat pierworodny syn – Stefan, i od tej ziemi afrykańskiej rozpoczyna się podróż powrotna do kraju, połączona ze zwiedzaniem wielu krajów Europy.

Po powrocie do Wilna zamieszkuje w jego ubogiej raczej, prawobrzeżnej dzielnicy Śnipiszki i z początkiem r. szk. 1925/26 rozpoczyna pracę nauczycielską ucząc w różnych szkołach i w różnych okresach czasu; łaciny, greki, języka polskiego oraz historii starożytnej. Zapisuje się w historii szkół wileńskich: Państwowego Gimnazjum im. Elizy Orzeszkowej, Państwowego Gimnazjum im. Adama Mickiewicza, Państwowych Klas Gimnazjalnych Duchownego Seminarium Prawosławnego (1930-31), Państwowego Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta[2] (1933-41) oraz szkoły podwileńskiej w Nowej Wilejce – Państwowym Gimnazjum im. Św. Kazimierza (1931-33, 1944-45). Po uzyskaniu niezbędnej praktyki pedagogicznej i przedstawieniu pracy dyplomowej pt. „*Jakość i stopniowanie uczuć w poezji miłosnej Katulla i Horacjusza*" oraz zdaniu egzaminów, otrzymuje w 1928 dyplom nauczyciela szkół średnich.

We wspomnieniach byłych uczniów tych szkół oceniany jest bardzo wysoko: „ (...) *Znaną postacią na terenie całego przedwojennego Wilna był nauczyciel łaciny prof. Burczyk. Fanatyczny wielbiciel tego języka i myślę, że również nieprzeciętny jego znawca. Jego lekcje wymagały od uczniów maksymalnej mobilizacji uwagi i zaangażowania wszystkich sił duchowych.* (...)"; „ (...) *był w pełnym tego słowa znaczeniu humanistą, wybitnym, barwnym i bystrym wykładowcą.* (...)". We wspomnieniach przewijają się także wątki opisujące warsztat dydaktyczny: „ (...) *Miał bardzo ciekawą i skuteczną metodę wystawiania ocen: wszyscy mieliśmy na pierwszej stronie przedmiotowego zeszytu dwie części – na oceny pozytywne i negatywne. Po przepytaniu delikwenta profesor dyktował np.: 2 »g« (dwója z gramatyki), 3 »s« (trójka ze słówek), i 3+ »t« (trójka z plusem za tłumaczenie). Następnie ręcznym datownikiem potwierdzał »zdobycz« ucznia. Oceny ujemne musiały być podpisywane przez rodziców. Metoda ta pozwalała na określenie z dużą dokładnością ostatecznego stopnia z przedmiotu na koniec okresu. W czasie lekcji, już po odpytaniu dziennej puli uczniów, można było »zarobić« w każdej chwili ocenę za udział w lekcji.* (...)"; „ (...) *W ciągu godziny lekcyjnej potrafił przepytać prawie całą klasę, wystawić moc tzw. cząstkowych stopni, opracować tekst nowej lekcji i wyjaśnić lub utrwalić materiał gramatyczny.* (...)". Wspaniały łacinnik, wytrawny dydaktyk, był także „ (...) *głównym egzekutorem porządku w szkole.* (...)". Pochłonięty obowiązkami zawodowymi i zdobywaniem formalnych kwalifikacji, znajduje czas na układanie wierszy; w 1929 wydaje w Wilnie tomik poezji pt. „*Liryki*", obejmujący 50 wierszy będących czystą, bez domieszek, liryką osobistą o stosunkowo szerokim wachlarzu tematycznym.

W 1938-39 odkrywa u ucznia Tadeusza Konwickiego talent pisarski; Konwicki napisze później o tym, wymieniając nazwisko swego profesora[3].

Rok szkolny 1939/40 rozpoczyna się z opóźnieniem. Nauczyciele biorą udział w przystosowaniu budynków szkolnych do warunków wojennych, prowadzą bądź uczęszczają na kursy obrony przeciwlotniczej. Mieszkańcy Wileńszczyzny nie wiedzą jeszcze, iż w najbliższych pięciu latach, pięciokrotnie zmienią się władze okupacyjne[4], różniące się jedynie metodami tępienia polskości. Szczególnej próbie zostają poddani nauczyciele, bowiem szkoły jako pierwsze znajdą się w polu tych działań. Prof. Burczyk uczy do czerwca 1941, tj. do czasu zamknięcia polskich szkół średnich w Wilnie przez Niemców. W pamięci uczniowskiej wychodzi z tej próby zwycięsko: „ (...) *Podczas tych wszystkich zmian nie zmienił się tylko nasz wspaniały wychowawca prof. Władysław Burczyk, jedynie zamiast łaciny uczył języka polskiego. Po wejściu Litwinów bardzo nam zaimponował opanowaniem języka litewskiego w ciągu trzech miesięcy. Rozumieliśmy, że jako filolog korzystał z wszystkich możliwości poszerzenia swojej wiedzy przez poznanie nowego języka. W jego przypadku nie traktowaliśmy tego jako zdrady narodowej.* (...)".

Okupacja nie przerwała Jego działalności pedagogicznej. Pracując jako sekretarz i tłumacz w tartaku „Liepa" w Nowej Wilejce, uczy j. polskiego, niemieckiego oraz łaciny na tzw. Zorganizowanych Kompletach Tajnego Nauczania na terenie wileńskiej dzielnicy Zarzecze oraz w Nowej Wilejce. Tam też, władza sowiecka powróciwszy 13 VII 1944 na Wileńszczyznę, powierza Mu stanowisko dyrektora nowoorganizowanego gimnazjum polskiego. W niespełna pół roku później, 15 XII 1944 zostaje aresztowany przez NKWD i osadzony w obozie nr 0321 w Jełszance pod Saratowem. Zwolniony 01 IX 1945, przenosi się wkrótce do Polski i na początku 1946 rozpoczyna na Pomorzu powojenny etap życia swego i rodziny.

Początkowo pracuje w Wyrzysku (Tymczasowy Zarząd Państwowy[5]). W okresie od VIII 1946 do V 1951 pracuje w Gdańsku (Kierownictwo Budowy Lotnisk Okręgu Gdańskiego – kierownik referatu ogólnego; nauczyciel języka polskiego w Technikum Budowlanym 1949-51). Od 01 IX 1951 rozpoczyna wieloletnią pracę pedagogiczną w Bydgoszczy. Jest nauczycielem (j. polski, j. rosyjski), wychowawcą, lektorem (j. rosyjski), wykładowcą (dramaturgia) w szkołach dla młodzieży i w placówkach kształcących dorosłych. Pracuje m. in. w: Państwowej Szkole dla Instruktorów Teatru Ochotniczego (1951-54), Państwowym Liceum Kulturalno-Oświatowym, Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących Nr 2, Instytucie Doskonalenia i Specjalizacji Kadr Lekarskich, Liceum Ogólnokształcącym dla Wojskowych, Państwowym Liceum Muzycznym (1954-60), Technikum Mechaniczno-Elektrycznym (1962-68) oraz Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym (1960-69). W tej ostatniej szkole, 01 IX 1961 otrzymuje status nauczyciela mianowanego, pełnozatrudnionego.

Wyróżniała Go pasja językoznawcza i chroniczna potrzeba samodoskonalenia się. Znał dwa języki klasyczne (łacina i greka) oraz 6 nowożytnych (angielski, francuski, litewski, niemiecki, rosyjski, włoski). Owocem systematycznych studiów językoznawczych stała się praca pt. „*Teoria układów części mowy, myśli i zjawisk*", ukończona niedługo przed śmiercią. Miała być przedmiotem przewodu doktorskiego, na który nie starczyło już czasu, szczególnie w związku z trudnościami, jakie nastręczało znalezienie odpowiedniego promotora wobec niezwykłości tematu, dość rewolucyjnie traktującego tradycyjne konwencje gramatyczne.

Umarł nagle na zawał serca. Spoczywa na Cmentarzu Nowofarnym w Bydgoszczy. Był odznaczony Brązowym Medalem Zasługi (1938) oraz odznaką „Zasłużony Obywatel Miasta Bydgoszczy" (1968).

Źródła: *25-lecie Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy*, (red.) Zofia Pietrzak, Bydgoszcz 1973, ss. 90-6; *Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie, Wspomnienia wychowawców i wychowanków*, (red.) L. Jan Malinowski, Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej, Oddział w Bydgoszczy, Bydgoszcz 1999, ss. 188, 312, 365, 409, 485; Hrybacz J.: *Panie Boże! .... Zamień mi Niebo na Wilno*, „Magazyn Wileński", nr 10, 2001, ss. 35-51; Legutko W.: *Zarys historii wojennej 4-go pułku strzelców podhalańskich*, Wojskowe Biuro Historyczne, Warszawa 1929, s. 33; Lewandowska S.: *Życie codzienne Wilna w latach II wojny światowej*, Dom Wydawniczy „Bellona", Warszawa 2001, ss. 177, 237-8; Niedźwiecki J.: *Olsztyn kocham za ludzi, których tu poznałem*, „Gazeta Olsztyńska", 25 sierpnia 2009, [w:] www.teatry.art.pl (dostęp 29.09.2009); *Państwowe Gimnazjum im. św. Kazimierza w Nowej Wilejce*, (red.) L. Jan Malinowski, Biblioteka Wileńskich Rozmaitości, Bydgoszcz 2003, ss. 33, 100-1;

Zawistowski S.: *Wspomnienia z czasów wojny, cz. VI, Wilno*, „Gazeta AMG", nr 9, 1997; AZSM2/to., Sygn. Arch. 1/42, „Burczyk Władysław".

[1] Dzisiejsza Algeria, wówczas kolonia francuska.
[2] Od 1932 Państwowe Gimnazjum i Liceum im. Króla Zygmunta Augusta.
[3] Konwicki T.: „*Kalendarz i klepsydra*", 1976.
[4] 18 IX-28 IX 1939 – okupacja sowiecka; 28 IX 1939-15 VI 1940 – okupacja litewska;
15 VI 1940-23 VI 1941 – Litewska Socjalistyczna Republika Radziecka; 24 VI 1941-12 VII 1944 – okupacja niemiecka; od 13 VII 1944 – powrót LSRR.
[5] TZP utworzony 06 V 1945 administrował majątkiem porzuconym i opuszczonym przez Niemców.

Burlikowski Ryszard: inż. elektryk, npł., pnz., ZSM1, 95-00;
Bursztyński Marek: pnz., ZSM1, 91-98;
Bykowski Henryk: mgr inż. mech, npł., tpz., ZSM1, 75-80, 82-?;
Byszewski Marian: mgr inż. elektryk, npł., tpz., TME, 66-68;

C

Cegła Andrzej: mgr inż. elektronik, inform., ZSM1, 90-91;
Chmara Henryk: inż. elektryk, tpz., TME, 69;
Chmara Marian: npł., wf., ZSM1, 81-83;
Chmielewski Roman: mgr ekon., npł., tpz., ZSM1, 85-91;
Chmura Piotr (1888-?): art. malarz, rys. odręczny, malarstwo dekoracyjne, PSPA, PSP, 20-26

CHOJNACKI Edward

Ur. 21 XI 1946 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1965, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem.

Po ukończeniu Technikum odbywa dwuletnią służbę wojskową. W 1968 zatrudnia się w Zakładach Rowerowych „Romet" w Bydgoszczy i podejmuje studia wieczorowe na Wydziale Mechanicznym Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy; dyplom inżyniera mechanika odbierze w 1974 jako absolwent Instytutu Technologii i Eksploatacji Maszyn Akademii Techniczno-Rolniczej.

W następnych latach pracuje w filiach „Rometu" w Jastrowiu i w Wałczu do czasu przejścia na emeryturę w 2009. W okresie 35. lat pracy zawodowej zajmuje różne stanowiska, w tym dyrektora technicznego w Jastrowiu oraz głównego mechanika w Wałczu.

Żona Barbara (ślub w 1968); córki Katarzyna (1969) i Małgorzata (1978); wnuczki Andrea i Hanna.

Źródło: Notatka autobiograficzna Edwarda Chojnackiego z dnia 20.01.2010.

Chwiałkowski Janusz: inż. mech., pnz., ZSM1, 79-80;
Ciekot Eugeniusz: pnz., ZSM1, 87-91;

CIEMNIAK Bolesław

Ur. 03 I 1945 w Rekowie, gmina Kamień Pomorski. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1964, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

W 1969 uzyskuje w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Bydgoszczy dyplom inżyniera elektryka; w 1970 kończy na Politechnice Śląskiej w Gliwicach studium podyplomowe w zakresie automatyki i telemechaniki przemysłowej.

Jako stypendysta Zakładów Chemicznych w Bydgoszczy, podejmuje w nich w 1968 pracę starszego automatyka. W kolejnych latach pracuje w Bydgoszczy w: Biurze Projektowo-Technologicznym „BISPOMASZ" jako starszy projektant; Przedsiębiorstwie Projektowo-Usługowym „PROJMET" jako starszy projektant; Zakładzie Specjalistycznych Instalacji Elektrycznych „ELSET" jako starszy projektant, dyrektor i doradca. Jest współautorem projektu racjonalizatorskiego „*Nowe rozwiązanie układów sterowania, sygnalizacji i blokad turbosprężarek*", który znalazł zastosowanie w bydgoskich Zakładach Chemicznych „Zachem".

Działalność społeczną rozpoczyna już w Technikum, wstępując do Stowarzyszenia Elektryków Polskich; obecnie jest członkiem Sekcji Automatyki w Kole Terenowym SEP. Jest członkiem Stowarzyszenia Absolwentów WSI/ATR/UTP, w którym pełni funkcję zastępcy przewodniczącego komisji rewizyjnej. W Towarzystwie Polsko-Włoskim (członkostwo od 1999) pełni obecnie funkcję przewodniczącego komisji rewizyjnej, a w Związku Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Rezerwy Wojska Polskiego (członkostwo od 2002) jest sekretarzem Wojewódzkiej Komisji Rewizyjnej.

Od 1992 aktywnie działa na różnych szczeblach samorządu lokalnego pełniąc funkcje: członka Rady Osiedla Szwederowo (1992-95); radnego Rady Miasta Bydgoszczy (w kadencji 1994-98 udziela się w komisjach: Rewizyjnej, Ochrony Środowiska, Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki oraz Dyscyplinarnej II st.; w kadencji 1998-2002 pracuje w komisjach: Statutowo-Organizacyjnej jako wiceprzewodniczący, Gospodarki Komunalnej oraz Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki). Jest współzałożycielem Ruchu Społecznego „Region", który przyczynił się do powstania województwa kujawsko-pomorskiego ze stolicą administracyjną w Bydgoszczy. W 2009 został wybrany członkiem Rady Osiedla Czyżkówko.

Nagrodzony i odznaczony m. in.: tytułem „Młody Mistrz Techniki 1975" jako laureat nagrody w eliminacjach wojewódzkich; Brązową Honorową Odznaką Polskiego Związku Szachowego (1993); Honorową Złotą Odznaką TKKF (2000).

Obecnie jest na emeryturze. Żona Grażyna jest doktorem nauk chemicznych, specjalistką w zakresie zarządzania, obecnie posłanką na Sejm RP. Syn Robert jest absolwentem warszawskiej Szkoły Głównej Handlowej, MBA Columbia University (Nowy Jork) oraz MBA University of London – London Business School; posiada tytuł mistrza międzynarodowego w szachach.

Źródło: Notatka autobiograficzna Bolesława Ciemniaka z dnia 20.01.2010.

Ciesielska Anna: mgr, npł., ped. szkolny, ZSM1, 03-05;
Cieślak Władysław: kier. internatu;

Cieślińska Janina: mgr, npł., mat., ZSM1, 92-93;
Czajkowska Danuta: mgr, wych. int., ZSM1, 91-99;
Czajkowski Brunon: j. pol., hist., nauka o społ., Pśst, TME, 51-52;

CZAJKOWSKI Jan (1875-1939)

Dr, chemik, nauczyciel i kier. internatu w Państwowej Szkole Przemysłowej i Państwowych Szkołach Przemysłowych. Zamordowany przez Niemców w fordońskiej „Dolinie Śmierci".
Autor: Czajkowski J.: *Sprawozdanie z Podręcznika analizy wody do picia B. Koskowskiego*, „Chemik Polski", Tom IX, 1909, s. 94.

CZARLIŃSKA Eugenia (07 IX 1883 Bydgoszcz – 25 VI 1968 Kamień Krajeński)

W okresie zaboru pruskiego działaczka bydgoskiego Towarzystwa „Czytelnia dla Kobiet" – stowarzyszenia kulturalno-oświatowego skupiającego polskie życie narodowe. W okresie 1920-39 nauczycielka w Miejskim Katolickim Gimnazjum Żeńskim w Bydgoszczy; w czasie okupacji zaangażowana w tajne nauczanie. W Państwowych Średnich Szkołach Technicznych uczy języka niemieckiego w latach 1946-49.

Spoczywa na cmentarzu przy ul. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Bydgoszczy.

Źródła: *Opowieści bydgoskie*, (red.) Waleria Drygałowa, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1970, ss. 34, 84; www.bydgoszcz.pl: *Bydgoska Aleja Zasłużonych* (dostęp 15.11.2009).

CZARNECKA Elżbieta

Ur. 10 IV 1953 w Ciechocinku. Po ukończeniu w 1977 filologii germańskiej na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, podejmuje pracę nauczycielską w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 i stąd odchodzi na emeryturę w 2006.

Wieloletnią pracę nauczycielską i wychowawczą znaczą liczne nagrody dyrektora szkoły, świadectwa ukończenia wielu różnych form doskonalenia zawodowego, uzyskanie stopnia awansu nauczyciela dyplomowanego (2003) i wpisanie na listę egzaminatorów egzaminu maturalnego Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej. W 1988/89 otrzymuje nagrodę Kuratora Oświaty i Wychowania.

Źródło: AZSM1/to. „Czarnecka Elżbieta”.

Czarnocki Józef: geom. wykreślna, rys., nauka o społ., LB, PŚST, 47-49;
Czerniakówna Helena (1899-?): instruktorka kilimkarstwa, PSPA, PSP;
Czerwiński Ryszard: inż. bud., npł., tpz., ZSM1, 79-80;
Czubala Franciszek: j.pol., PŚST, 50-51;
Czyż Sławomir: mgr, wych. int., ZSM1, 89-90;

D

DACKI Ryszard

Ur. 01 I 1945 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1964, technik elektryk; od klasy II do V, piastuje w TME funkcję „wójta” klasy.

Po odbyciu zasadniczej służby wojskowej, będąc obarczonym już rodziną, podejmuje dalszą naukę. W 1977, w Instytucie Telekomunikacji i Elektrotechniki Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy otrzymuje dyplom inżyniera elektryka. W 1981 uzyskuje II stopień inżynierski oraz kończy na Wydziale Inżynierii Lądowej Politechniki Warszawskiej studium podyplomowe „Ochrona budowli przed korozją”. Posiada uprawnienia budowlane w specjalności instalacje i urządzenia elektryczne.

W retrospektywnej ocenie przeszłości zawodowej uważa, że: „(...) *Pracę zawodową miałem dość ciekawą i urozmaiconą; pracowałem bezpośrednio na budowie jako majster robót elektrycznych, byłem na kierowniczych stanowiskach w przedsiębiorstwie instalacji elektrycznych, piastowałem funkcję dyrektora technicznego w spółdzielni mieszkaniowej oraz wiceprezesa do spraw technicznych w spółdzielni lekarskiej. Obecnie jestem na emeryturze.* (...)”.

Źródło: Notatka autobiograficzna Ryszarda Dackiego z dnia 20.01.2010.

Dalewski Romuald: mgr prawa, npł., tpz., ZSM1, 88-89;
Damski Józef: mgr, kapelmistrz orkiestry, ZSM1, 97-98;
Daniels Magdalena: mgr, j. ang., ZSM1, 07-09;
Danisch Rupert: inż., tpz. teletechn., TME, 53-54;

DARNOWSKI Wojciech

Ur. 25 III 1952 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1971, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem.

W 1976 kończy studia na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej i otrzymuje dyplom inżyniera mechanika na kierunku obrabiarki, narzędzia i technologia budowy maszyn.

W ostatniej fazie studiów i po założeniu w 1975 rodziny, podejmuje dość rzadką w owych czasach decyzję o utrzymywaniu się z pracy na własny zupełnie rachunek, w tzw. wówczas sektorze prywatnym; z żoną Ireną zakłada i prowadzi produkcyjny warsztat rzemieślniczy. W obliczu kryzysu społeczno-gospodarczego, piętrzących się trudności w pozyskaniu surowców, także znalezieniu rynku zbytu, przegrywają pracowitość właścicieli warsztatu i Ich przedsiębiorczość. W latach 80. emigruje do Niemiec i rozpoczyna nowy rozdział życia swego i rodziny, z zerowym życiowym kontem w sensie dorobku zawodowego.

W pierwszych latach pobytu w Niemczech mieszka w rejonie Frankfurtu nad Menem i pracuje w firmie „Heinrich Rüster KG". W firmie tej, założonej w roku 1897, pracuje jako dyplomowany inżynier na stanowisku kierownika budowy. Zajmuje się budową rurociągów zaopatrujących budynki i gospodarstwa domowe w wodę i gaz (roboty ziemne oraz instalacyjne). Prowadzi również nadzór budowlany przy montażu oraz instalacji kotłów grzewczych dla dużych ciepłowni.

W kolejnych latach pracuje w firmie budowlanej „Wagenbrenner" GmbH na stanowisku kierownika budowy; profil pracy podobny jak w poprzednim miejscu, z rozszerzeniem na zadania związane z układaniem rurociągów ciepłowniczych w ziemi.

W ostatnich latach mieszka w rejonie Koblencji. Pracuje w elektrociepłowni „Heizkraftwerk" GmbH Mainz na stanowisku głównego inżyniera. Oprócz planowania nowych rurociągów ciepłowniczych układanych w ziemi, nadzoru budowlanego przy ich budowie i montażu, zajmuje się organizowaniem i nadzorem codziennej pracy elektrociepłowni w zakresie rozprowadzania i zaopatrzenia w ciepło budynków i gospodarstw domowych; odpowiada również za prowadzenie dokumentacji dotyczącej całej sieci ciepłowniczej w mieście.

Od 35. lat, i w okresach pokonywaniu przeciwności losu, i w latach spokoju oraz stabilizacji towarzyszy Mu żona Irena. Dochowali się dwóch synów (Jacek i Michał) oraz dwojga wnucząt (Tim i Leni).

Źródło: Notatka z rozmowy z Wojciechem Darnowskim w dniu 30.12.2009.

Daroszewski Rafał: mgr, npł., geogr., biol., ZSM1, 92-04;
Dauksza Anna: mgr, hist., ZSM1, 76-78;
Dąbrowska Jadwiga: mgr, npł., geogr., ZSM1, 89-91;

DĄBROWSKI Stanisław

Ur. 15 II 1949 w Wieldządzu. Długą i ambitną drogę zawodową rozpoczyna w 1967, podejmując pracę w Kujawskich Zakładach Mechanizacji Budownictwa „Zremb" w Solcu Kujawskim. W trakcie tej pracy, uzyskuje w 1976 na bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej, dyplom inżyniera mechanika, oraz awans na stanowisko starszego technologa.

01 IX 1978 rozpoczyna długoletnią pracę nauczycielską w warsztatach szkolnych ZSM Nr 1. Do 1996 jest głównym technologiem, szefem produkcji, pełniącym obowiązki kierownika biura warsztatowego oraz nauczycielem zawodu w niepełnym wymiarze godzin.
Od roku szkolnego 1996/97 przechodzi na pełen etat pracy nauczycielskiej. W okresie 2001-04 jest zastępcą kierownika warsztatów. W 2002 kończy na Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, 2-letnie, uzupełniające studia magisterskie i otrzymuje dyplom magistra wychowania technicznego.

Źródło: AZSM1/to. „Dąbrowski Stanisław".

Dąbski Adam: inż. chem., PSP;

DERKOWSKI Albin Maria Kazimierz (11 XII 1925 Dulsk pow. Inowrocław – 08 II 2010 Bydgoszcz)

W Bydgoszczy przebywa od 1933; tutaj uczy się w prywatnej Szkole Powszechnej Koedukacyjnej pod wezwaniem Św. Kazimierza (6-klasowa), Szkole Powszechnej im. Św. Trójcy (7-klasowa) a następnie w Miejskim Gimnazjum Męskim im. Mikołaja Kopernika. Dalszą edukację przerywa okupacja niemiecka, podczas której losy rzucają Go – tak jak wielu bydgoszczan – do zachodniej Europy, gdzie we Włoszech wstępuje do Armii Andersa. Na jej bojowym szlaku uczestniczy w bitwie pod Bolonią. Po zakończeniu wojny przenosi się do Anglii: tam uzupełnia przerwaną przez wojnę naukę w gimnazjum uzyskując tzw. małą maturę oraz zostaje zdemobilizowany.

Do Polski wraca w 1947 i jest więziony przez kilka miesięcy dla odbycia sanitarno-społecznej kwarantanny mającej w zamierzeniach władzy ludowej, przygotować byłych żołnierzy gen. Władysława Andersa do życia w nowej dla nich rzeczywistości społeczno-politycznej.

W 1948 zdaje egzamin dojrzałości w Liceum Ogólnokształcącym na pl. Wolności i podejmuje studia na toruńskim UMK ukończone w 1952 otrzymaniem dyplomu magistra matematyki.

Wieloletnią pracę pedagogiczną rozpoczyna jako nauczyciel matematyki w bydgoskim Liceum Pedagogicznym (1952-59). W kolejnych latach pracuje jako nauczyciel i wychowawca w III Liceum Ogólnokształcącym (1959-65), w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym (1965-73) oraz Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym. Przez kilka lat jest także wykładowcą w bydgoskiej Wyższej Szkole Nauczycielskiej. W 1972 zostaje mianowany na stanowisko profesora szkoły średniej, a w 1973 powołany przez Kuratora Okręgu Szkolnego Bydgoskiego na stanowisko wizytatora przedmiotowego. Z tego też stanowiska odchodzi w 1986 na emeryturę.

Jako znany i wysoko ceniony nauczyciel matematyki pracuje jeszcze przez wiele lat w niepełnym wymiarze godzin w kilku placówkach bydgoskich: Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, Zespole Szkół Drzewnych, Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków oraz w Inowrocławiu (CKU) i Solcu Kujawskim (technikum wieczorowe).

Spoczywa na cmentarzu par. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Ludwikowo w Bydgoszczy.

Źródła: AZSM1/to. „Derkowski Albin"; List Andrzeja Kornackiego z dnia 16.02.2010 do autora.

Dębski Józef: mgr, fiz., PŚST;
Ditrich Jacek: pnz., ZSM1, 90-98;
Dmochowska Maria: geogr., PŚST, 46-48;
Dobosz Stanisław: wych. int., TME, ZSM1, 73-81;
Dołkowski Tadeusz: mgr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 77-78;

DOŁŻYCKI Leon (1888 Lwów – 1965 Wrocław)

Malarz, grafik, scenograf, z ugrupowania formistów. W latach 1918-1921 studiuje w krakowskiej ASP, m. in. w pracowniach Ferdynarda Ruszczyca i Józefa Mehofera. Nauczyciel rysunku i ornamentacji w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego. We wrześniu 1922 wygłasza referat na rozpoczęcie roku szkolnego Scenograf Teatru Wielkiego w Poznaniu (1919-1921); w 1925 współzałożyciel Grupy Artystów Wielkopolskich.

W 1928/29 uczy rysunku w szkołach w Poznaniu (Gimnazjum Matematyczno-Przyrodnicze im. Bergera, uzupełnia etat w Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego).
Po wojnie współorganizator i wykładowca PWSSP we Wrocławiu (1946), kierownik Studium Pedagogicznego ASP Kraków (1945-1946); profesor zwyczajny (1959).

Źródła: *Sprawozdanie dyrekcji Państwowego Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu za 1-sze dziesięciolecie Zakładu w niepodległej i wolnej Ojczyźnie (1919-1929)*, Poznań 1930, s. 31; wsa.dbc.wroc.pl/biogramy (dostęp 16.09.2009).

Dołżyński Władysław: ochr. pracy, TME, 54-58;

DOMERACKI Ryszard

Ur. 15 I 1952 w Bydgoszczy, syn Jana i Genowefy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1971, technik mechanik o specjalności budowa maszyn. Dyplom inżyniera mechanika otrzymuje na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej w 1975; uzupełniające studia magisterskie kończy w 1980 w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie.

Po odbyciu rocznej służby wojskowej w Szkole Oficerów Rezerwy w Olsztynie, rozpoczyna w 1976 pracę zawodową jako starszy referent do spraw technicznych w Zakładach Radiowych „Unitra-Eltra" w Bydgoszczy.

W następnych latach zajmuje różne stanowiska na drodze zawodowej, w tym także specjalisty technologa zajmującego się zarządzaniem technologią w skali całego zakładu. Za aktywny udział w ruchu wynalazczym i racjonalizatorskim otrzymuje w 1985 nagrodę II st. NOT. Zaangażowanie w projektowanie i wdrażanie systemu zarządzania jakością, przynosi Mu w 1997 Medal Wojewody Bydgoskiego „(...) *za zasługi dla rozwoju polskiego przemysłu elektromechanicznego, promowanie najnowszych metod organizacji pracy i zarządzania oraz za szczególne zaangażowanie w opracowywanie i wdrażanie systemu zarządzania jakością ZR. Eltra S.A.* (...)".

Przetrwał kolejne zmiany nazwy zakładu (Zakłady Radiowe „Unitra-Eltra", Zjednoczone Zakłady Radiowe „Eltra", Zakłady Radiowe „Eltra" S.A.) i obecnie pracuje w firmie, która przejęła znaczną część dawnej „Eltry" – w Prettl Adion Polska Sp. z o. o. , Bydgoszcz – zajmującej się projektowaniem i wykonawstwem form wtryskowych, wykrojników i tłoczników wielotaktowych do produkcji skomplikowanych detali.

Zbliżenie się do niezależnych struktur związkowych i społecznych w burzliwym okresie 1976-80 zaowocowało zaangażowaniem się w zorganizowanie w 1980 wydziałowego szczebla NSZZ „Solidarność". Choć działalność wynikająca z własnych przekonań nie ułatwiała awansów na drodze zawodowej, nie żałuje podejmowanych kiedyś decyzji, i ma nawet poczucie drobnego udziału w początkach transformacji PRL w wolną Polskę.

Ciepło wspomina Szkołę, uważając, iż wywarła ona duży wpływ w latach samodzielnego urządzania się w życiu zawodowym i społecznym: „*(...) Myślę ,że cała moja droga życiowa wyznaczona została w dużej mierze przez tradycje rodzinne oraz postawy naszych profesorów i wychowawców. Część z nich, to byli wielcy patrioci i tradycjonaliści, a w ich postawach, nauczaniu i wychowywaniu wyraźnie widać było wartości, zaciekle zwalczane wtedy przez komunistyczny system.* (...)".

Źródło: Notatka autobiograficzna Ryszarda Domerackiego z dnia 10.02.2010.

Dornowski Bogdan: tpz. mechaniczne, TME, 54-55;

DORSZEWSKI Franciszek

Ur. 29 VIII 1956 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, rocznik 1975, technik elektryk o specjalności elektromechanika ogólna. W 1980 kończy studia w Instytucie Telekomunikacji i Elektrotechniki Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy, otrzymując tytuł magistra inżyniera elektryka w zakresie elektrotechniki, o specjalności przetwarzanie i użytkowanie energii elektrycznej.

Pracę zawodową, przerwaną służbą wojskową (Szkoła Oficerów Rezerwy i mianowanie na stopień podporucznika rezerwy), rozpoczyna w 1980 jako kontroler w Kombinacie Maszyn Przemysłu Materiałów Budowlanych „Zremb-Makrum" w Bydgoszczy, Zakład Produkcyjny w Solcu Kujawskim.

01 IX 1981 podejmuje pracę pedagogiczną jako wychowawca i nauczyciel elektrycznych, teoretycznych przedmiotów zawodowych w Zespole Szkół Elektrycznych w Bydgoszczy.

W kolejnych latach podnosi i doskonali kompetencje zawodowe. Kończy m. in.: studium pedagogiczne dla nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych (ODN Bydgoszcz, 1983); liczne kursy i warsztaty z zakresu informatyki (1987-98); kurs kwalifikacyjny z zakresu zarządzania oświatą (Centrum Kształcenia Kadr Bydgoskiego Zakładu Doskonalenia Zawodowego, 2000).

W 1990 uzyskuje I stopień nauczycielskiej specjalizacji zawodowej w zakresie nauczania przedmiotów elektrycznych. W lipcu 2002 otrzymuje stopień awansu nauczyciela dyplomowanego.

Od roku szkolnego 1985/86 pracuje w Technikum Kolejowym (później Zespole Szkół Kolejowych); jest wychowawcą klasy, uczy teoretycznych przedmiotów elektrycznych oraz informatyki; przewodniczy zespołowi przedmiotowemu; opiekuje się uczniowskim kołem informatycznym oraz Sekcją Młodzieżową SIiTK przy TK; współorganizuje kilka międzyszkolnych konferencji metodycznych nauczycieli szkół kolejowych; prowadzi liczne, uczniowskie prace dyplomowe wzbogacające wyposażenie pracowni elektrycznej; organizuje klasowe wycieczki turystyczno-krajoznawcze oraz międzyklasowe zawodowe; przez wiele lat organizuje i prowadzi kursy informatyczne dla nauczycieli macierzystej szkoły oraz słuchaczy z zewnątrz.

Od 01 IX 1990 zostaje powołany na stanowisko wicedyrektora Technikum Kolejowego (później ZSK). Z początkiem roku szkolnego 2002/03 obejmuje obowiązki dyrektora Zespołu Szkół Nr 13 „Copernicanum" w Bydgoszczy. Po likwidacji Zespołu w 2007 roku przechodzi na emeryturę, by ją zaraz zawiesić obejmując stanowisko kujawsko-pomorskiego wicekuratora oświaty, na którym pracuje do 2008. W okresie 2008-09 jest przedstawicielem oświatowym Uniwersyteckiej Szkoły Kształcenia Indywidualnego w Krakowie. W roku szkolnym 2009/10 wraca „pod tablicę" w budynku, w którym tak wiele się zaczęło w Jego życiu; podejmuje obowiązki nauczyciela niepełnoetatowego w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1.

W latach 1981-2002 aktywny członek NSZZ POiW „Solidarność"; przez jedną kadencję przewodniczący koła, kilkakrotnie delegat na związkowe zebrania sprawozdawczo-wyborcze.

Nagrodzony licznymi nagrodami dyrektora szkoły oraz dwukrotnie nagrodą Prezydenta Miasta Bydgoszczy (2002, 2007).

Źródła: Małachowski E.; *Dorszewski Franciszek mgr inż.*, [w:] *50 lat Technikum Kolejowego w Bydgoszczy, Leksykon 1952-2002*, (red.) Edward Małachowski, Bydgoszcz 2002, ss. 106-7; Łabenda P., Maciołek R., Małachowski E.: *Sto lat budynku, Od szkoły realnej do uniwersytetu*, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2007, s. 7.

Drążewski Andrzej: mgr, tpz., ZSM1, 84-86;
Drążkowski Stefan: ww., mat., TME, 66-68;
Drzewiecki Jan: pnz., TME, 67-75;
Duczyc Bolesław: pnz., ZSM1, 93-99;

DUDA Zbigniew

Ur. 19 IX 1949 w Bydgoszczy; rodzice – Tadeusz i Teresa z domu Michalska. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1968, technik mechanik o specjalności budowa maszyn. W latach szkolnych harcerz w bydgoskiej „Zielonej Siódemce" (7. Bydgoskie Drużyny Harcerskie im. Hetmana Jana Karola Chodkiewicza przy Technikum Kolejowym). W 1973 kończy studia na Wydziale Maszyn Górniczych i Hutniczych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie otrzymując dyplom magistra inżyniera o specjalności maszyny i urządzenia przeróbki mechanicznej kopalin.

Drogę zawodową rozpoczyna w 1973 jako projektant w Zakładach Badawczych i Projektowych Miedzi „Cuprum", Oddział Katowice. W kolejnych latach pracuje w: Biurze Projektów Przemysłu Metali Nieżelaznych „Bipromet" w Katowicach jako projektant (1979-86); Biurze Konstrukcyjno-Projektowym Manesmann GmBh w Lauhammerwerk jako pracownik kontraktowy (1986-89).

W okresie 1990-98 pracownik samorządu terytorialnego w Urzędzie Miasta i Gminy Trzebinia; przez dwie kadencje burmistrz Miasta i Gminy. Od 1998 prezes – członek Zarządu Spółki Euronaft Trzebinia w Grupie Kapitałowej Rafinerii Trzebinia S.A. (Grupa PKN Orlen).

W historię rozwoju zawodowego wpisuje m. in. ukończenie: kursów zarządzania kosztami i rachunkowości w Akademii Ekonomicznej w Katowicach (1992); kursu w zakresie zarządzania finansami samorządowymi w Uniwersytecie Techniczno-Ekonomicznym w Lille we Francji (1997); studiów podyplomowych w zakresie zarządzania strategicznego w warszawskiej Szkole Głównej Handlowej (1998); licznych kursów z zakresu przekształceń własnościowych i działania spółek prawa handlowego Skarbu Państwa; jest posiadaczem tytułów inżyniera górniczego III, II i I stopnia.

W działalności społecznej zaangażowany szczególnie w Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP (ZOSP RP); w latach 1991-96 członek Prezydium Zarządu Oddziału Wojewódzkiego w Katowicach, od 1996 członek Prezydium Zarządu Oddziału Wojewódzkiego w Krakowie, od 1994 prezes Zarządu Oddziału Powiatowego w Chrzanowie, dwukrotnie delegat na Zjazd Krajowy ZOSP RP. Obecnie także członek Stowarzyszenia Przyjaciół Harcerstwa Chorągwi Trzebińskiej im. ks. hm. Mariana Luzara w Trzebini.

Działalności zawodowej, samorządowej i społecznej, nie towarzyszyła nigdy żadna przynależność partyjna.

Odznaczony i wyróżniony m. in.: Odznaką Honorową „Zasłużony dla Województwa Katowickiego"; Złotym Medalem „Za Zasługi dla Pożarnictwa"; Srebrnym Krzyżem „Zasłużony dla ZHP"; Złotą Odznaką Honorową Przyjaciół Harcerstwa; Złotą Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej"; Złotą Odznaką Honorową PZPN, Brązowym Medalem Zasługi dla LOK.

Z żoną Sabiną – biologiem – dochował się dwóch synów: Tomasza (1971 – handlowca oraz Jakuba (1983) – informatyka-robotyka, absolwentów krakowskiej AGH.

Współautor m. in.:

1979, Duda Z., Kulig T.: *Urządzenie zabezpieczające niepoziomowo ułożony wał, zwłaszcza klasyfikatora spiralnego*, Biuletyn Urzędu Patentowego, Nr 3, s. 55; 1979, Gondarczyk M., Cieślik W., Duda Z.: *Urządzenie do wzbogacania i/lub sortowania minerałów użytecznych*, Wiadomości Urzędu Patentowego, Nr 11, s. 685.

Źródła: Who is who w Polsce, Hübners blaues Who is Who, Wyd. II, 2003; Notatka autobiograficzna Zbigniewa Dudy z dnia 10.01.2010.

DULCET Edmund Grzegorz

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1967, technik mechanik. Po ukończeniu w 1972 studiów na kierunku mechanizacja rolnictwa w Wyższej Szkole Rolniczej w Poznaniu, podejmuje pracę w Państwowym Ośrodku Maszynowym (POM) w Szczecinku. W latach 1973-80 jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Zakładzie Mechanizacji Produkcji Ogrodniczej Wydziału Rolniczego poznańskiej Akademii Rolniczej. Na tym Wydziale uzyskuje w 1980 na podstawie rozprawy pt. „*Badania energetyczno-siłowe mechanizmów tnących przyczepy zbierającej – biernego i aktywnego podczas zbioru i cięcia materiałów łodygowych i źdźbłowych*", stopień doktora nauk rolniczych w zakresie mechanizacji rolnictwa.

W 1980 rozpoczyna pracę na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej: profesor nadzwyczajny ATR (od 1998); profesor zwyczajny ATR; profesor nadzwyczajny (od 2005); habilituje się w 1996 na Wydziale Rolniczym wrocławskiej Akademii Rolniczej, przedstawiając rozprawę pt. „*Jakość procesu mieszania ciekłego konserwantu z zielonką w czasie jej zbioru sieczkarnią zbierającą*".

W latach 2000-2002 jest prodziekanem do spraw dydaktycznych i studenckich Wydziału Mechanicznego oraz przewodniczącym wydziałowej i członkiem senackiej Komisji ds. Dydaktycznych i Studenckich. Obecnie dyrektor Instytutu Eksploatacji Maszyn i Transportu na Wydziale Inżynierii Mechanicznej Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego.

Działalność naukową koncentruje głównie na pracach dotyczących metod i technik zbioru pasz objętościowych oraz ich konserwacji. Znaczą część dorobku stanowią prace dotyczące metod i technik aplikacji różnych preparatów chemicznych, mikrobiologicznych i mikrobiologiczno-enzymatycznych do zielonek przy ich zbiorze prasami zwijającymi, na sianokiszonki i siano. Te interdyscyplinarne prace bazowały na wieloletnich badaniach laboratoryjno-polowych oraz współpracy z kilkoma placówkami naukowymi (Katedra Żywienia Zwierząt i Paszoznawstwa ATR; Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa w Warszawie; Instytut Inżynierii Rolniczej AR w Poznaniu; Akademia Rolnicza we Wrocławiu).

Jest członkiem i rzeczoznawcą Stowarzyszenia Techników i Inżynierów Rolnictwa; należy do Polskiego Towarzystwa Inżynierii Rolniczej. Od 1993 wieloletni członek sekcji Mechanizacji Rolnictwa PAN. Od chwili powstania pisma, wchodzi w skład Rady Naukowej „Acta Scientarium Polonorum" serii „Technica Agraria". Od 1992 współpracuje z European Society of Agricultural Engineers oraz International Commission of Agricultural Engineering. W 2001 nawiązuje współpracę z prof. Brian D. Witney, redaktorem naczelnym „Biosystem Engineering" opracowując recenzje prac naukowych przewidzianych do druku. Jest ekspertem Państwowej Komisji Akredytacyjnej dla kierunku studiów technika rolnicza i leśna. .

Nagrodzony i odznaczony m. in.: 10. nagrodami Rektora (w tym jedna Rektora Akademii Rolniczej w Poznaniu); nagrodą zespołową (kierownik i współwykonawca pracy pt. „Opracowanie i wdrożenie techniki aplikacji konserwantów mikrobiologicznych podczas zbioru wilgotnego siana prasami zwijającymi") Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (2004); odznaczeniem „Racjonalizator Produkcji" (1986); Srebrnym Krzyżem Zasługi (2001).

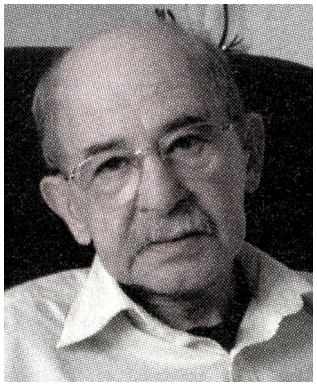
Autor i współautor kilkuset opublikowanych prac, w tym wielu stanowiących oryginalny dorobek twórczy. Niektóre z nich:

1987, Jedliński R., Dulcet E., Tyszczuk K.: *Pojazdy rolnicze, Materiały pomocnicze do ćwiczeń laboratoryjnych*, Wydawnictwa Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej (wyd. Ucz. ATR), Bydgoszcz; 1993, Dulcet E.: *Badania nad równomiernością wymieszania konserwantu z zielonką w procesie zbioru na kiszonkę oraz nad wielkością jego strat*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1995, Dulcet E., Jarmocik E., Ziętara W., Bayer J.: Przewodnik do ćwiczeń z mechanizacji rolnictwa, cz. 2, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1996, Dulcet E.: Jakość procesu mieszania ciekłego konserwantu z zielonką w czasie jej zbioru sieczkarnią zbierającą, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1999, Dulcet E., Kaszkowiak J., Mójta K.: *Wpływ wilgotności zielonki z dodatkiem preparatu mikrobiologiczno-enzymatycznego zbieranej prasą zwijającą na jakość uzyskiwanej sianokiszonki*, „Inżynieria Rolnicza", 4; 2000, Dulcet E., Jarmocik E., Mójta K., Ziętara W.: *Maszyny i urządzenia w technice rolniczej*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 2001, Dulcet E., *Nowoczesne techniki zbioru zielonek i metody ich zakiszania*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 2001, Dulcet E., Jarmocik E., Kaszkowiak J., Paluszak Z.: *Analiza ilościowa bakterii Bacillus Pumilus w sianie zebranym prasą zwijającą z dodatkiem preparatu mikrobiologicznego Inoculant 1155*, „Inżynieria Rolnicza", 13; 2001, Dulcet E.: *Mixing assessment and loss of additives in a forage harvester*, „Journal of Agricultural Engineering Research", 3; 2002, Dulcet E., Mikołajczak J., Olszewski T.: *Technika zastosowania konserwantów przy zbiorze wilgotnego siana prasami zwijającymi*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 2003, Dulcet E., Borowski S.: *Analiza kształtowania się temperatury w belach uzyskanych z siana, także z dodatkiem preparatu ciekłego*, „Technica Agraria", 2; 2003, Dulcet E., Mikołajczak J., Olszewski T.: *Technika zbioru wilgotnego siana prasą zwijającą z użyciem preparatu mikrobiologicznego*, „Przegląd Techniki Rolniczej i Leśnej", 6; 2003, Dulcet E.: *Urządzenia tnące w prasach zwijających*, „Rolniczy Przegląd Techniczny", 3; 2003, Dulcet E., Jarmocik E.,: *Technika zastosowania preparatu mikrobiologicznego przy zbiorze siana prasami zwijającymi*, IX Sympozjum im. Prof. Cz. Kanafojskiego „Problemy budowy oraz eksploatacji maszyn i urządzeń rolniczych", Płock; 2004, Dulcet E., Borowski S., Kaszkowiak J.: *Rozdzielacz*, WUP, Nr 10, s. 1961; 2004, Dulcet E., Woropay M., Kaszkowiak J., Borowski S., Haczkiewicz T.: *Analysis of uniformity of the application of granulated additive to hay harvesting with the baler*, Proc. of the 3th International Conference on Vibration Engineering and Technology of Machinery, vol. I, Kanpur, India; 2005, Dulcet E., Borowski S.: *Podstawy agrotechnologii*, (red.) Edmund Dulcet, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 2005, Dulcet E., Kaszkowiak J., Doroszewski P.: *Wpływ techniki zbioru zielonki prasą zwijającą z dodatkiem konserwantu na jakość otrzymanej sianokiszonki*, „Polskie Towarzystwo Agronomiczne", Olsztyn, 9 (05); 2006, Dulcet E., Woropay M., Kaszkowiak J., Borowski S., Haczkiewicz T.: *Effects of microbiological additive on baled wet hoy*, „Biosystems Engineering", 3; 2006, Dulcet E., Jarmocik E., Mikołajczak J., Kaszkowiak E.: *Zbiór wilgotnego siana prasą zwijającą z użyciem preparatu mikrobiologicznego Inoculant 1155*, Mat. Konferencji „Transfer osiągnięć nauki do praktyki", Warszawa; 2007, *Technologia prac maszynowych w rolnictwie ekologicznym*, (red.) Edmund Dulcet, Józef Fleszar, Wyd. Ucz. Politechniki Koszalińskiej; 2007, *Podstawy agrotechnologii*, (red.) Edmund Dulcet, Wydawnictwa Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego, Bydgoszcz; 2008, Dulcet E., Kaszkowiak J., Ledochowski P.: *Zakiszanie wysłodków buraczanych w belach cylindrycznych*, „Inżynieria Rolnicza", 4.

Źródło: Jazdon A., Kozłowski M.M., Styp-Rekowski M.: *50 lat Wydziału Mechanicznego Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1951-2001*, Bydgoszcz 2001, ss. 57, 63, 70, 168-70, 178, 241-2, 246-8, 251, 349-53; *Biuletyn Informacyjny ATR*, nr 2, 2005, ss. 9-11.

Dulka-Pakulnicka Ewa: mgr, mat., ZSM1, 77-85;
Dumanowski Zbigniew: mgr, wych. int., ZSM1, 91-97;
Dunin-Karwicki: dr inż., przedm zaw. gorzelnictwo, krochmalnictwo, PSP;
Dutka Zefiryn: npł., pnz., TME, ZSM1, 71-76;

DYAKOWSKI Maciej Leonard

Rys. Michał Dyakowski

Ur. 02 V 1944 w Boryszewie. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1963, technik elektryk. W latach nauki w TME członek szkolnych reprezentacji sportowych w jeździe szybkiej na lodzie oraz w hokeju; w klasie V prezes Szkolnego Koła Stowarzyszenia Elektryków Polskich.

W latach 1963-69 pracuje m. in. w Przedsiębiorstwie Robót Instalacyjno-Montażowych jako kierownik zaopatrzenia oraz w Zakładach Przetwórstwa Warzywnego „Fordon" jako kierownik działu zbytu.

Muzyk-perkusista, kierownik grup muzycznych, szef Agencji Impresaryjnej „Puls", autor tekstów i materiałów wspomnieniowych. Jeden z pionierów bydgoskiego rocka z lat 60.
Jako kilkunastoletni chłopak razem ze starszym bratem Andrzejem (pianistą) oraz kolegą z podstawówki – Zbyszkiem Bednarkiem – gra muzykę dixielandową w Klubie NOT. Potem bracia Dyakowscy zakładają zespół „Jokama", by w świetlicy Bydgoskiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Miejskiego przy ul. Marcinkowskiego 7 propagować muzykę „rhythm and blues".

Kolejne etapy kariery muzycznej związane są z zespołami rockowymi. W połowie lat 1960. byli to „Kosmonauci", a krótko potem – „Nietoperze" – najbardziej znany bydgoski zespół „mocnego uderzenia". Gdy wysokie loty „Nietoperzy" dobiegły kresu i wielu muzyków rozjechało się po świecie, także Maciej Dyakowski po kilku latach klezmerowania w bydgoskich lokalach gastronomicznych oddaje swe losy w ręce „PAGARTU". W różnych konstelacjach personalnych występuje w Austrii, Holandii, Niemczech. Gra w lokalach, klubach, hotelach i cyrkach. W firmowanej przez Niego grupie „DYKI" grało wielu czołowych muzyków z Bydgoszczy i Pomorza.

W latach 1975-87 artyści związani z grupą „DYKI" występowali w Polsce rzadko, dlatego wspomina ich w cyklu artykułów pisanych do „Gazety Pomorskiej" w okresie 2001-2005, zebranych później w formie albumu pt. „Bydgoska muzyka rozrywkowa" (Dyakowski M.: *Bydgoska muzyka rozrywkowa, Pamiętnik Macieja Dyakowskiego*, Studio Reklamy i poligrafii Forest Sp. z o. o. , [bm.], [bd.].)

Przez wiele lat, obok tekstów piosenek, pisze wiersze, ale dopiero z okazji jubileuszu 45-lecia pracy artystycznej, decyduje się wydać je w 2008 z ilustracjami wnuka – Michała Dyakowskiego (Dyakowski M.: *Wiersze potrzaskane Macieja Dyakowskiego*, „Dykus", Bydgoszcz 2008).

Założyciel i pierwszy prezes Radia „Elita", późniejszego Radia „Złote Przeboje" Jako prezes spółki „Indygo" zakłada kolejną rozgłośnię „Radio Gra Bydgoszcz". Do niezwykle aktywnego życia w ostatnich latach wpisuje także działalność charytatywną. Powołane przez Niego Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym organizuje koncerty wraz z odnoszącą sukcesy Orkiestrą Salonową Junior Pik, pod kierownictwem Mirosława Żyty. Owocem tej współpracy jest płyta z muzyką klasyczną i nieco lżejszym repertuarem.

Można spotkać i takie pokwitowanie przebytych lat życia: „*Maciej Dyakowski. Bydgoszczanin. Człowiek orkiestra. Naprawdę – trudno nazwać go inaczej. Perkusista. Muzyk. Poeta. Autor książek. Twórca tekstów piosenek. Animator życia artystycznego. Niepowstrzymany gejzer pomysłów. Renesansowa natura, którą los umieścił na przełomie XX i XXI stulecia. Lat 64. – A właściwie lat sześć – mówi z uśmiechem i przekorą w oczach. – Bo gdy zachorowałem i gdy wbrew wszelkim rachubom powróciłem do zdrowia, poczułem się, jakbym urodził się na nowo. To, co dzieje się teraz, to jakby moje drugie życie numer dwa – bardzo swoisty przypadek reinkarnacji ...* ".

Żona Mariola (ślub 1964); synowie: Wojciech (1966) – rzeźbiarz; Daniel (1973) – poligraf; wnuczęta: Michał – student ASP; Karolina – studentka; Albert – uczeń; Konrad – przedszkolak.

Źródła: Pruss Z.: *Dyakowski Maciej*, [w:] Pruss Z., Weber A., Kuczma R.: *Bydgoski leksykon muzyczny*, Bydgoszcz 2004, ss. 130-1; *Who is who w Polsce*, Hübners blaues Who is Who, wyd. III, 2004, ss. 836-7; Warszewski R.: *Życie numer dwa*, „Żyj Długo", nr 8, 2008, ss. 4-6; Cander H.: *Benefis Macieja Dyakowskiego*, „BIK", nr 6-8, 2008, s. 19.

Dyczkowski Zygmunt: rys. techn, TME, 54-55;
Dziegiel Eugeniusz, mgr inż. elektronik, inform., ZSM1, 90-91;
Dzięcioł Władysław: inż., przedm. geodezyjne, GM, LM, 49-50;

Dziwura J.: PŚST, 46-47.

E

Edelman Konrad: inż., rys., arytmetyka, fiz., przyrodoznawstwo, LB, LE, LM, 48-49;
Ejankowski Edmund: pnz., TME, ZSM1, 71-87;
Ejchman Jerzy: urz. elektryczne, PŚST, 47-48;
Eysmontt Wiesław: inż. elektryk, tpz, wychowawstwo, PŚST, 49-50.

F

Falkowski Władysław: pnz., ZSM1, 78-89;

FALTYŃSKI Ludwik

Absolwent Wydziału Budowy Okrętów Politechniki Gdańskiej – mgr inż. mechanik o specjalności wysokoprężne silniki okrętowe (1966). Pracę zawodową rozpoczyna w 1966 w Państwowym Przedsiębiorstwie „Żegluga Bydgoska" w Bydgoszczy. W okresie 1969-71 pracuje w Polskim Rejestrze Statków w Bydgoszczy na stanowisku rzeczoznawcy technicznego nadzoru i klasyfikacji statków śródlądowych. W 1971 powraca do PP „Żegluga Bydgoska" i tutaj, najpierw jako główny mechanik, później jako zastępca dyrektora do spraw technicznych, pracuje do 1995. Po przekształceniu Przedsiębiorstwa w spółkę akcyjną pełni w „Żegludze" do 1998 obowiązki głównego specjalisty do spraw technicznych oraz sekretarza rady nadzorczej.

W latach 1979-93 niepełnoetatowy nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Od 1990 rzeczoznawca Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji. Odznaczony m. in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1989).

Źródło: *Almanach absolwentów Politechniki Gdańskiej działających w Bydgoszczy*, (red.) Piotr Cyrklaff, Bydgoszcz 2004, s. 40

Feliński Tadeusz: dr inż., npł., wych. int., ZSM1, 82-86;

FELTYNOWSKA Hanka

Ur. 27 VI 1935 w Sokołowie; nauczycielka-bibliotekarka z wykształceniem wyższym zawodowym. W latach 1955-87 pracuje w Szkole Podstawowej w Kowalewie Pomorskim oraz w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 (1970-87), z którego odchodzi na emeryturę. W niepełnym wymiarze godzin pracuje w ZSM1 w latach 1987-2002.

Nagrodzona i odznaczona m. in.: Złotym Krzyżem Zasługi (1972); nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania (1976, 1986); nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania (1986).

Źródło: AZSM1/to. „Feltynowska Hanka".

Feenan Keith: dr, j. ang., ZSM1, 92-93;
Fiedler Zygmunt: ks. rzym.-kat.; nauczyciel religii w Państwowych Szkołach Przemysłowych w latach 1930;

FINGER Edwin (01 VIII 1891 - ? Katyń)

Kapitan marynarki wojennej; inż.; nauczyciel elektrotechniki i maszynoznawstwa w Państwowych Szkołach Przemysłowych; dyrektor techniczny firmy „Vacum."
Mianowany na stopień majora 09 XI 2005.

Źródła: Katyn Memorial Wall, [w:] www.electronicmuseum.ca (dostęp 05.10.2009); www.muzeumwp.pl (dostęp 05.10.2009).

Finkelstein Mieczysław: biologia, TME, 51-52;

FIUT Kazimierz

Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1978, technik mechanik o specjalności obróbka plastyczna.

Bermudzki trójkąt

Tak się składa, że moja 18-letnia edukacja odbywała się właściwie w jednym miejscu. Umownie nazwałem je „trójkąt bermudzki". Rozpocząłem edukację w Szkole Podstawowej Nr 24 przy ul. Kruszwickiej. Później przeniosłem się 100 metrów dalej do Technikum Mechanicznego przy ul. Świerczewskiego (obecnie Św. Trójcy), a następnie do sąsiadującej Akademii Techniczno-Rolniczej, przy ul. Olszewskiego (obecnie Kordeckiego). Ukończyłem w 1983 roku studia z dyplomem mgr. inż. mechanika o specjalności technologia maszyn, lecz w zawodzie nie przepracowałem ani jednego dnia. Zwyciężył sport.

Kiedy uczęszczałem do „podstawówki" godzinami biegałem z kolegami wokół działkowych ogródków, każdą wolną chwilę spędzałem na boisku szkolnym, bądź w sali gimnastycznej, nie mogło mnie zabraknąć na żadnym ligowym meczu piłkarzy Zawiszy, żużlowców, czy hokeistów Polonii. Systematyczne treningi podjąłem jednak dopiero w szkole średniej, właśnie w Technikum

Mechanicznym. Ktoś, kto miał smykałkę do sportu, a przede wszystkim, lekkoatletyki, nie mógł nie zostać zauważony przez Kazimierza Koszewskiego, nauczyciela wychowania fizycznego „Mechanika", a zarazem trenera „Budowlanych". Trafiłem do klasy sportowej. Szybko robiłem postępy i po 2. latach pojechałem na finały Spartakiady Młodzieży do Białegostoku. W biegu na 400 m do finałowej ósemki zabrakło mi 0,01 sekundy, za to w sztafecie 4x400 m zdobyłem wraz z kolegami złoty medal, co uznano za dużą niespodziankę. To, jak się później okazało był mój największy sportowy sukces. Pasja i zamiłowanie do królowej sportu jednak pozostały. Ukończyłem kurs instruktorski z lekkoatletyki, a następnie pedagogiczny i zgłosiłem gotowość pracy w szkole ... jako wuefista.

Inżynier z gwizdkiem

Trafiłem do Szkoły Podstawowej Nr 8 przy Placu Kościeleckich (niestety została już zlikwidowana), gdzie spędziłem 9 wspaniałych lat. Szkoła bez sali gimnastycznej, jedynie z wielokątną aulą i asfaltowym boiskiem do piłki ręcznej i również z pasjonatką Jadwigą Kolińską, w szybkim czasie dołączyła do czołowych w mieście. A wszystko za sprawą lekkoatletyki. Zajęcia na popularnych SKS oraz w sekcji lekkoatletycznej „Budowlanych" dały wspaniałe efekty. Młodzież „Ósemki" kwalifikowała się do zawodów centralnych Igrzysk Młodzieży Szkolnej, odnosiła sukcesy w biegach przełajowych oraz w innych konkurencjach lekkoatletycznych. W grach zespołowych królowała piłka ręczna.

Nabór do „Wyborczej"

W 1991 roku tworzył się oddział „Gazety Wyborczej" w Bydgoszczy. Za namową jednego z kolegów zgłosiłem się do działu sportowego. Zostałem przyjęty, jako współpracownik. Pierwszy tekst dotyczył meczu siatkarzy „Chemika". Później przyszły kolejne, sprawozdania, wywiady, teksty publicystyczne.

W 1992 roku niespodziewanie dostałem propozycję pracy, także jako nauczyciel wychowania fizycznego, w Ośrodku dla Niewidomych i Słabo Widzących im. L. Braille'a przy ul. Krasińskiego. Długo się zastanawiałem, czy podołam? To przecież zupełnie inna specyfika pracy, aniżeli w placówce masowej. Zaryzykowałem i po miesiącu chciałem uciekać. Przetrwałem, i w okresie 4. lat wraz z koleżanką Wandą Karluk udało mi się w Ośrodku stworzyć lekkoatletyczną potęgę. Do reprezentacji Polski niepełnosprawnych trafiło 3. zawodników, którzy sięgali po medale mistrzostw Europy i świata. Na Igrzyskach Paraolimpijskich w Sydney w 2000 roku wystartowało dwóch, z czego jeden sięgnął po srebrny medal, a drugi zajął 4. miejsce.

Przenosiny do „Pomorskiej"

W 1994 roku dziennikarską współpracę rozpocząłem z „Gazetą Pomorską". Początkowo łącząc to z pracą w Ośrodku, a 2 lata później już na pełnym etacie. Relacje lekkoatletyczne, siatkarskie, bokserskie, ze sportów wodnych: kajakarstwa i wioślarstwa i z innych dyscyplin, promowanie sportu osób niepełnosprawnych, rozmowy ze sportowcami, prowadzenie imprez dla dzieci i młodzieży („Biały Miś", „Zjazd na Byle Czym"), czy też biur prasowych lekkoatletycznych imprez rozgrywanych na stadionie Zawiszy, w hali Łuczniczka. Oj było tego, było.

Powrót do Braille'a

Ponoć dla zdrowia psychicznego w jednym miejscu pracy należy pracować co najwyżej 7-8 lat. Może i to prawda, bowiem w 2004 roku wróciłem do Ośrodka Braille'a. Zostałem tyflopedagogiem, wychowawcą internatu. Myślę, że już do emerytury. Z „Pomorską" nie zerwałem jednak kontaktu. Nadal piszę o wioślarstwie, kajakarstwie, siatkówce, niekiedy lekkoatletyce. Byłem jednym z autorów 5 książek dokumentujących poczynania wioślarzy LOTTO/Bydgostii, w tym Roberta Sycza, podwójnego mistrza olimpijskiego z Sydney i Aten.

W Ośrodku też nie mogę obyć się bez sportu. Ergometry, czyli wiosłowanie na sucho stały się zaczątkiem wioślarstwa niepełnosprawnych. Swoim pomysłem zaraziłem doświadczonego trenera Andrzeja Mazurowicza i Zygfryda Żurawskiego, prezesa LOTTO/Bydgostii. Od 2. lat przy tym Klubie funkcjonuje sekcja niepełnosprawnych, która może się pochwalić trzema medalami: złotym i 2. srebrnymi mistrzostw Europy w wiosłowaniu na ergometrze wywalczonymi przez absolwentów Ośrodka, licznymi medalami mistrzostw Polski. Co jednak najważniejsze, w reprezentacyjnej czwórce mikst ze sternikiem, wiosłuje dwójka reprezentantów LOTTO/Bydgostii,

absolwentów OSW. Naszym wspólnym celem i marzeniem jest zakwalifikowanie osady z bydgoskimi wioślarzami na tegoroczne mistrzostwa świata do dalekiej Nowej Zelandii, a za 2 lata na Igrzyska Paraolimpijskie do Londynu. W Ośrodku gramy też w bowling, kręgle klasyczne, spotykamy się z mistrzami sportu, kibicujemy bydgoskim zespołom. Wychowanie poprzez sport to jedna ze skuteczniejszych metod, którą realizuję.

A wszystko to udaje się całkiem nieźle pogodzić z życiem prywatnym. Żonaty od 30. lat, trójka dorosłych, studiujących dzieci.

Kazimierz Fiut

Współautor m. in.:

1998, Malinowski T., Fiut K., Urbanyi Z., Kamiński L., Piętka Z., Żurawski M.: *Dziesięć diamentów w wioślarskiej koronie, 70-lecie RTW „Bydgostia-Kabel"*, Bydgoszcz; 2001, Fiut K., Dąbrowski J., Urbanyi Z., Żurawski T., Piętka Z., Dzieweczyński F.: *Olimpijskie złoto, Wioślarski triumf w Sydney*, Bydgoszcz; 2003, Fiut K., Drozdowski J., Żurawski T., Kaszowski A., Radliński B., Piętka Z., Dzieweczyński F.: *Droga do mistrzostwa, Kronika 75-lecia RTW „Bydgostia-Kabel"*, Bydgoszcz; 2008, Kabat S., Fiut K., Malinowski T., Piętka Z., Żurawski T., Dzieweczyński F.: *Zwycięskie wiosła, Kronika 80-lecia Lotto-Bydgostii-WSG-Bank Pocztowy, Tom I*, Bydgoszcz; 2008, Kabat S., Fiut K., Malinowski T., Piętka Z., Żurawski T., Dzieweczyński F.: *Zwycięskie wiosła, Kronika 80-lecia Lotto-Bydgostii-WSG-Bank Pocztowy, Tom II*, Bydgoszcz.

Florek Michał: mgr, wf., ZSM1, 07- ;

FLORKOWSKI Feliks

Po wojnie współorganizuje w Jarocinie liceum ogólnokształcące. Po roku sprawowania funkcji dyrektora szkoły (1953/54) przenosi się do Bydgoszczy. W latach 1954-58 jest dyrektorem wydziału młodzieżowego Technikum Drzewnego.

W Technikum Mechaniczno-Elektrycznym oraz w TMEZ uczy historii, geografii oraz wiedzy o Polsce i świecie współczesnym. W 1969 przechodzi na emeryturę.

FORYŚ Wacław (23 VII 1917 Kannawurf w Saksonii – ? Bydgoszcz)

Drogę zawodową rozpoczyna w Bydgoszczy pracując w latach 1934-37 jako uczeń ślusarski i tokarski w firmie „W. Templin – Fabryka Konstrukcji Żelaznych i Maszyn". Po uzyskaniu świadectwa czeladniczego pracuje dalej w tej firmie jako ślusarz do początku lipca 1939. Traci wtedy pracę, a w otrzymanych referencjach napisano m. in.: „(...) *W całym tym czasie* [okresie zatrudnienia – przyp. aut.] *prowadził się dobrze i wszelkie mu powierzone prace wykonywał ku memu zupełnemu zadowoleniu. Musiałem go zwolnić z powodu braku pracy.* (...)".

Niemiecki nakaz pracy przymusowej, kieruje Go we wrześniu 1939 do zakładu, w którym niespełna dwa miesiące wcześniej stracił pracę. Tam przepracowuje cały okres okupacji hitlerowskiej. Po wyzwoleniu, Bydgoszcz opuszcza na krótko i w okresie 1945-46 zatrudnia się na PKP podejmując służbę w Wałczu, w Straży Kolei Państwowych.

Po powrocie do Bydgoszczy, w 1946 zostaje zatrudniony w Państwowych Średnich Szkołach Przemysłowych jako nauczyciel zawodu. W 1950 kończy Liceum Mechaniczne; uzyskuje maturę, dyplom technika mechanika oraz awans na stanowisko kierownika warsztatów szkolnych. Na stanowisku tym pozostaje po przekształceniu PŚST w Technikum Mechaniczno-Elektryczne, do 1968. W 1955 kończy bydgoską Wieczorową Szkołę Inżynierską z dyplomem inżyniera mechanika.

Władze oświatowe przenoszą Go od 01 IX 1969 do Zasadniczej Szkoły Zawodowej Nr 1 przy ul. Słonecznej, która wkrótce wejdzie w strukturę Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 2. W tej szkole zakończy drogę zawodową, przechodząc w 1982 na emeryturę.

Źródło: AZSM1/to. „Foryś Wacław".

FÓRMANIAK Wacław (06 IX 1913 Nowa Wieś Królewska, pow. Września – 27 IX 1988 Bydgoszcz)

Urodził się jako trzecie dziecko spośród sześciorga rodzeństwa. Rodzice; Józef oraz Marianna prowadzili w Nowej Wsi Królewskiej wzorcowe w woj. poznańskim gospodarstwo rolne, wizytowane przez prezydenta RP – Ignacego Mościckiego.

Do szkoły powszechnej uczęszcza w rodzinnej miejscowości. Naukę kontynuuje w szkole wydziałowej we Wrześni i po ukończeniu V klasy, zdaje egzamin na II kurs w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Koźminie Wlkp. Przygotowanie do zawodu nauczycielskiego kontynuuje w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Lesznie i 18 VI 1934 otrzymuje dyplom nauczyciela szkoły powszechnej.

W 1934-35 pełni służbę wojskową w Gnieźnie, kończąc Dywizyjny Kurs Podchorążych przy 69. Pułku Piechoty. Po ukończeniu służby, najpierw przez dwa lata pracuje jako wolontariusz ucząc w szkole powszechnej w Grabowie Królewskim w pow. Września, a z początkiem roku szkolnego 1937/38 rozpoczyna pracę jako nauczyciel mianowany, na tzw. Kresach Rzeczypospolitej, w szkole powszechnej w Woławlu, pow. Drohiczyn Poleski. Tam spotyka swą przyszłą żonę – Helenę Radowską, mieszkankę Bydgoszczy – również skierowaną w te strony do pracy nauczycielskiej.

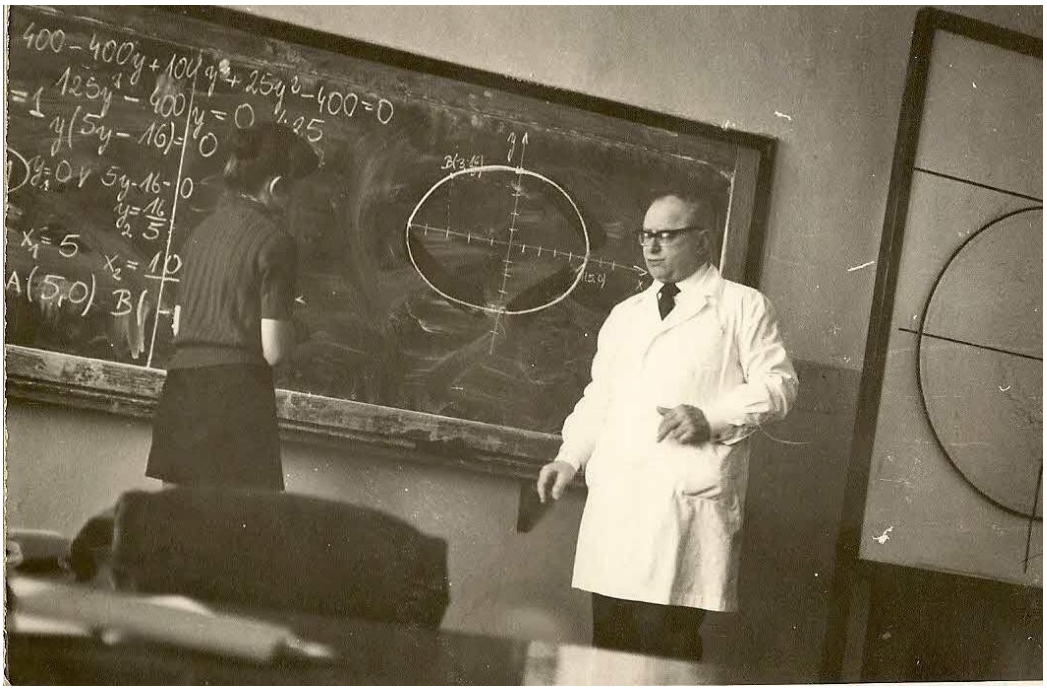
W 1939 r., w ramach powszechnej, wrześniowej mobilizacji, zostaje w stopniu podporucznika powołany do Ośrodka Zapasowego 17. Wielkopolskiej Dywizji Piechoty. Dywizja, będąc w składzie Armii „Poznań" wraz z Armią „Pomorze", bierze udział w największej bitwie wojny obronnej 1939 – „Bitwie nad Bzurą". W czasie odwrotu wojsk tego zgrupowania w kierunku Warszawy, pomiędzy 18 i 22 dniem września dostaje się do niewoli niemieckiej.

Niedolę jeńca wojennego rozpoczyna w oflagu II-B Arnswalde (Choszczno). Korzystając z szybko powstałych w obozie struktur kształcenia, uczestniczy w kursach organizowanych przez najprężniej działające pod kierownictwem dr. Rajmunda Galona[1] i dr. Szczepana Zimmera[2], Koło Nauczycielskie. Naukę kontynuuje w oflagu II-D Gross Born (Borne Sulinowo), do którego 14 V 1942 przeniesiono z Arnswalde wszystkich jeńców polskich; tutaj, 30 I 1943 kończy studia w zakresie matematyki w Instytucie Pedagogicznym, potwierdzone później zdaniem egzaminu magisterskiego w wyzwolonym kraju. Wobec zbliżania się frontu rosyjskiego, 28 I 1945 rozpoczyna się ewakuacja obozu, podczas której jeńcy pokonują na piechotę w ciągu 8. tygodni trasę około 500. kilometrów, prowadzącą do kolejnego obozu – stalagu X-B Sandbostel. W obozie tym, zaliczanym do najgorszych, położonym na bagnistym terenie, o klimacie wilgotnym i zimnym, przebywa krótko. Zbliżający się front, tym razem z wojskami brytyjskimi, skłania Niemców do kolejnej ewakuacji uwięzionych. Ostatnim obozem, do którego trafia jest oflag X-C Lübeck. Obóz wyzwalają 02 V 1945 oddziały gen. Maczka wchodzące w skład sił brytyjskich. Jednak część jeńców – wśród nich Wacław Fórmaniak – zaokrętowana przez Niemców na pokład jednego z czterech statków, znajduje się w tym czasie na wodach zatoki Neustädt. Tutaj, 03 V 1945 samoloty brytyjskie z 83. Grupy 2. Taktycznych Sił Powietrznych, zatapiają 3 statki załadowane jeńcami z obozu w Lubece oraz jeńcami i więźniami z wielu innych obozów jenieckich i koncentracyjnych. O wydarzeniu tym wspomina po wielu latach ocalały wówczas także z pogromu na morzu, 25-letni polski więzień – Berek Jakubowicz[3]. W pogromie ginie 7 tysięcy ludzi spośród 10 tysięcy znajdujących się na statkach niewielkiej flotylli, a motywy zgromadzenia ich przez Niemców na statkach, oraz ataku brytyjskiego lotnictwa, do dziś są niejasne. Jakubowicz-Jacobs nie ma wątpliwości, iż Anglicy wiedzieli, że na statkach oprócz kilkuset SS-manów i funkcjonariuszy NSDAP, znajdują się tysiące jeńców i więźniów.

Po powrocie do kraju podejmuje pracę nauczycielską w Bydgoszczy; 14 I 1946 zostaje zatrudniony przez dyr. inż. Franciszka Siemiradzkiego w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych jako nauczyciel matematyki oraz „*asystent w biurze warsztatowym i pracowniach fizykalnych*". Już następnego dnia obok podjętych lekcji matematyki, przejmuje po mgr. Władysławie Śmigielskim nauczanie języka polskiego w klasie przygotowawczej do Gimnazjum Elektrycznego; rozkłady materiału nauczania języka ojczystego, znajdujące się w dzienniku lekcyjnym mogą do dzisiaj być wzorem dla wielu nauczycieli. W lutym 1946 rozpoczyna działalność Państwowe Gimnazjum Miernicze, i tam, także w latach następnych prof. Fórmaniak realizuje większość godzin etatowych matematyki, łącznie z obowiązkami wychowawcy klasy. W roku szkolnym 1946/47 uczy jeszcze przysposobienia wojskowego w klasie pierwszej Gimnazjum Mierniczego oraz fizyki z maszynoznawstwem – w klasach drugich Państwowego Gimnazjum Elektrycznego. W lipcu 1950 otrzymuje dyplom uprawniający do nauczania matematyki w średnich szkołach zawodowych, i kolejni dyrektorzy nie utrudniają już Mu życia zleceniem nauczania innych przedmiotów.

Pracą w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych, oraz w innych znajdujących się z biegiem lat pod dachem budynku przy ul. Św. Trójcy 37, zdobędzie szybko opinię utalentowanego dydaktyka matematyki, wymagającego nauczyciela i wychowawcy, szorstkiego przy tablicy dla nieuków, cieszącego się szczerze z sukcesów swych uczniów i wychowanków, wpadającego bardzo łatwo w gniew na widok chleba poniewierającego się na podłodze korytarza szkolnego. Obok typowych i obowiązkowych zapisów ocen uczniowskich w dziennikach lekcyjnych, prowadzi własne notatki z ocenami i uwagami na temat osiągnięć i braków uczniów. Po latach, 27 takich notesów z 27. lat pracy w okresie 1946-73, Rodzina przekaże do archiwum Biblioteki Pedagogicznej w Bydgoszczy wraz z pokaźnym zbiorem bibliotecznym z zakresu matematyki.

W okresie ponad 40. lat pracowitego życia zawodowego uczy matematyki m. in. w następujących, bydgoskich szkołach: na Wydziale Zaocznym PŚST (1951-59), pełniąc także krótko (III –XI 1951) funkcję sekretarza szkoły, w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym (1951-73), Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym (1959-73), Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków (1973-80), Technikum Przemysłu Drzewnego, Technikum Ceramicznym, Zespole Szkół Budowlanych. Wiele lat jest pracownikiem i czynnym członkiem Spółdzielni Pracy „Oświata", prowadząc liczne kursy przygotowawcze do technikum i liceum z dziedziny rachunku zawodowego, matematyki i kalkulacji. Prowadzi także kursy przygotowawcze do egzaminu wstępnego z matematyki na wyższą uczelnię, organizowane przez Wyższą Szkołę Inżynierską w Bydgoszczy.

Profesor „Funy" i Marysia.

W sierpniu 1938 poślubia Helenę Radowską. Z małżeństwa tego przychodzi na świat czwórka dzieci: Jerzy, Andrzej, Elżbieta oraz Wojciech; wszystkie uzyskują wyższe wykształcenie (3. inżynierów mechaników i lekarz medycyny). Po przejściu na emeryturę w 1973 pozostaje czynnym zawodowo do czerwca 1988, udzielając korepetycji, przygotowując do matury i na studia o profilu ścisłym.

Nagrodzony i odznaczony m. in.: odznaką „Zasłużony Obywatel Miasta Bydgoszczy" (1968), Złotą Odznaką Związku Nauczycielstwa Polskiego, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Spoczywa na cmentarzu par. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Ludwikowo w Bydgoszczy.

Źródła: Fórmaniak J.: *Mój Dziadek*, [w:] *Jednodniówka z okazji 30-lecia matury absolwentów Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, Klasa Va el., 1966-1996*, (red.) Edward Małachowski, mps, Bydgoszcz 1996; *20 lat Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1968; „*Niemieckie obozy jenieckie 1939-1945*", pl.wikipedia.org (dostęp 21.09.2009); „*Portal Rodziny Radowskich*", www.rodzina.radowski.pl (dostęp 18.09.2009); Szwankowski J.: *Początki szkolnictwa geodezyjnego w Bydgoszczy*, „Wiadomości Stowarzyszenia Geodetów Polskich", nr 60, 2008, ss. 14-6; AZSM1/dz. lek.: „kl. przyg. el., 1945/46", „kl. II a el., 1946/47", „kl. II b el., 1946/47".

[1] Galon Rajmund (1906-1986); geograf, późniejszy profesor UMK.

[2] Zimmer Szczepan K.; późniejszy emigracyjny naukowiec (biograf S. Wyspiańskiego, badacz historii kultury polskiej i amerykańskiej), profesor amerykańskich uniwersytetów.
[3] Jacobs Benjamin, Pool Eugene, *Tragedia na morzu, Utajniona misja RAF-u*, Wyd. Wołoszański, 2005.

Frankiewicz S.: matematyka, PŚST, 50-51;
Franz Maksymilian: rys. techn., wych., PŚST, 49-51, TME, 53-54;
Frąckowiak Irena: chem., GCh, LCh, 50-51;
Frąszczak Roman: mgr inż. mech., tpz., wf, ZSM1, 79-83;
Frelichowska Hanna: mgr, npł., tpz. ekon., ZSM1, 83-84;
Frelichowski Henryk: inż. elektronik, npł., tpz., ZSM1, 83-84;
Frost Beata: mgr, npł., j. ang., ZSM1, 04- .

G

GAJEWSKI Franciszek (30 i 1897 Bydgoszcz – 17 IV 1969 Bydgoszcz)

Brat Teodora Gajewskiego. Szkołę powszechną kończy w Bydgoszczy. Powołany do pruskiej armii, w 1918 znajduje się w niewoli belgijskiej. Od roku 1918 w Armii Polskiej gen. Józefa Hallera, do której wstępuje ochotniczo. W 1920 uczestnik wojny polsko-radzieckiej.

Od 1920 pobiera naukę w klasie malarstwa Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Bydgoszczy. Szkołę kończy w 1923. Autor licznych rysunków i obrazów Bydgoszczy; szczególnie chętnie maluje starą Bydgoszcz, rynek, bydgoską Wenecję. Członek bydgoskiego oddziału Związku Artystów Plastyków Pomorskich i Rady Artystyczno-Kulturalnej. Wiele prac wystawiał m. in. w bydgoskim Miejskim Muzeum.

W okresie po odzyskaniu wolności, aktywny działacz oddziału Związku Polskich Artystów Plastyków w Bydgoszczy. Ponownie wystawia swe prace w Muzeum Bydgoskim. W 1958 laureat nagrody plastycznej miasta Bydgoszczy za całokształt pracy artystycznej. Jego liczne prace znajdują się w Muzeum Okręgowym im. L. Wyczółkowskiego w Bydgoszczy. Odznaczony orderem Virtuti Militari V kl. a także odznaką „Bydgoszcz Zasłużonemu Obywatelowi".

Spoczywa na cmentarzu przy ul. J. Kossaka w Bydgoszczy.

Źródło: BSB, T. 2, s. 62.

Gajewski Kazimierz: pnz., ZSM1, 75-79;

GAJEWSKI Teodor (30 V 1902 Bydgoszcz – 07 X 1948 Bydgoszcz)

Brat Franciszka Gajewskiego. Do szkoły powszechnej uczęszcza w Bydgoszczy. W latach 1920-1923 wraz z bratem uczy się w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego, jednak w odróżnieniu od niego, w klasie rzeźbiarstwa.

Wykonuje liczne rzeźby w drewnie i gipsie. Po zakończeniu służby wojskowej, jaką odbywa w 8. Pułku Strzelców Konnych w Chełmnie, w 1925 zakłada wraz ze szkolnym kolegą – Piotrem Trieblerem – pracownię artystyczno-rzeźbiarską w Bydgoszczy przy ul. Królowej Jadwigi 13. Podobnie jak brat uczestniczy w pracach bydgoskich stowarzyszeń kulturalnych, m. in. Grupie Plastyków Pomorskich i Radzie Artystyczno-Kulturalnej. W Bydgoszczy tworzy m. in. pomnik Najświętszego Serca Jezusowego na Placu Poznańskim (wraz z Piotrem Trieblerem) i krzyż stojący u zbiegu ulic Ks. Skorupki i Orlej (zniszczony niemieckim czołgiem w czasie okupacji, odtworzony i uroczyście odsłonięty w 1992).

Spoczywa na cmentarzu przy ul. J. Kossaka w Bydgoszczy.

Źródło: BSB, T. 2, s. 63.

Galiński Leonard: npł., wych. int., ZSM1, 76-78;
Gałka Edward: mgr, npł., mat., ZSM1, 92-93, 95-96;

GAŁKA Gizela

Ur. 09 VI 1942 w Bydgoszczy. Absolwentka bydgoskiego Liceum Pedagogicznego (1961) oraz toruńskiego Studium Nauczycielskiego, kierunek matematyczny. Dyplom magistra matematyki uzyskuje w 1971 na Uniwersytecie Gdańskim. Drogę zawodową rozpoczyna od pracy pedagogicznej w okresie 1961-72 (SP w Wojnowie, SP Nr 14 w Bydgoszczy, II Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszczy). W latach 1972-85 pracuje w Zakładzie Statystyki Medycznej Wojewódzkiego Ośrodka Informatyki (kierowniczka działu) oraz w Wydziale Zdrowia i Opieki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego (inspektor wojewódzki).

W Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 uczy matematyki oraz jest wychowawczynią w okresie 1985-95, i stąd przechodzi na emeryturę; w latach 1995-2001 pracuje jako nauczycielka niepełnoetatowa.

Źródło: AZSM1/to. „Gałka Gizela”.

Gano Kazimierz: inż. mech., tpz., TME, 63-67;
Garbicz Eustachy (1900-1944): ekon. polityczna, prawoznawstwo, PSP, PSPe;

GAWRYCH Andrzej

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, rocznik 1973, technik mechanik. Od roku 1982 nauczyciel teoretycznych, przedmiotów zawodowych oraz wychowawca klasowy w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1; magister inżynier mechanik.

Gehrke Eugeniusz: mgr inż. łączności, npł., tpz. radiotechniczne, TME, 66-68;
Geruzel Wiesław: pnz., ZSM1, 90-04;
Gęsikowski Wiesław: mgr inż. mech., kier. warszt., tpz., ZSM1, 80-86;

GIECEWICZ Feliks (1874-1942 Warszawa)

Giecewicz Feliks; „Madonna z Dzieciątkiem" na fasadzie kościoła pw. Najświętszego Zbawiciela w Warszawie

Artysta rzeźbiarz, nauczyciel rzeźby ornamentacyjnej, kierownik wieczorowych kursów rzeźbiarstwa i snycerstwa dla kamieniarzy i rzemieślników przemysłu drzewnego, PSPA, PSP.

Gierszewska Dorota: mgr, j.ang., ZSM1, 07-08;
Gil Magdalena: mgr, biol., ZSM1, 02- ;
Gill Józef: urz. spawalnicze, TMR, 54-55;
Gliński Czesław: inż., przedm. geodezyjne, GM, LM, 51-52;
Gliszczyński Jerzy: inż. elektryk, npł., tpz., TME,73-75;
Głąb-Głębowicz Jan: inż., fiz., technologia, org. przedsiębiorstw, LE, GE, 47-49;
Głowacka Ilona: mgr, ped. szkolny, ZSM1, 02-;
Głowacka Józefa: mgr, geogr., hist., TME;
Golik Adam: dr inż. mechanik, npł., tpz., ZSM1, 84-91;
Gołębiowski Adam: mgr, wych. int., ZSM1, 91-97;
Gonerko Mirosław: biologia, TME, 56-57;
Gordon-Zastawna Dorota: mgr, wych. świetl., ZSM1, 92-06;
Goryński Zbigniew: TME, 54-55;

GOŹDZIEWIŃSKI Mariusz Wojciech

Ur. 25 VIII 1942 w Bydgoszczy; rodzice – Maria z domu Marciniak i Wojciech. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1961, technik mechanik.

Uczyłem się w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym w klasie „a" mechanicznej w latach 1956-61. Przez te wszystkie lata byłem opiekunem dziennika klasowego, a na koniec roku szkolnego przyklejałem ostatnią stronę do okładki. Koledzy wiedzą, dlaczego. Dzięki prof. Niemczykowi nie palę przez całe życie papierosów, a dzięki prof. Fórmaniakowi zdecydowałem się studiować. Chwała Im. Jako jedyny z absolwentów klasy mechanicznej 1961 r. odliczyłem się na Wydziale Mechanicznym Politechniki Łódzkiej, którą ukończyłem w 1966 r. ze specjalnością „konstrukcja i eksploatacja maszyn i urządzeń włókienniczych". W 1984 r. na Uniwersytecie Łódzkim ukończyłem studium podyplomowe „Kierowanie przedsiębiorstwem w warunkach reformy gospodarczej".

Będąc stypendystą Bydgoskich Zakładów Taśm Technicznych „PASAMON"; w 1966 r. podjąłem w nich pracę w dziale głównego mechanika. W 1968 r. ożeniłem się z łodzianką Elżbietą Nałęcz-Gembicką i przeniosłem się do Łodzi. Tam, w ramach tego samego Zjednoczenia podjąłem pracę w Centralnym Laboratorium Technicznych Wyrobów Włókienniczych (dzisiaj Instytut MORATEX) i pracowałem na stanowisku kierownika Zakładu Techniki do 1977 r. Dziwne to były czasy i obyczaje w zapleczu naukowym. Byłem niespokojnym duchem. Jeden z ówczesnych dyrektorów powiedział mi: „panie inżynierze, w życiu jeszcze wielokrotnie, diametralnie zmieni pan kierunek zainteresowań", i nie mylił się.

W kolejnych latach pracowałem w: Przedsiębiorstwie Gospodarki Maszynami Budownictwa na stanowiskach zastępcy dyrektora do spraw techniki i rozwoju, do spraw technicznych i do spraw produkcji (1977-86); Przedsiębiorstwie Zagranicznym „ILORI" na stanowisku dyrektora (1986-89); SKR „NOWOSOLNA" na stanowisku zastępcy prezesa do spraw technicznych (1989-90); własnym przedsiębiorstwie „Izolacje Termiczne", produkującym piankę krylaminową oraz oferującym usługi na obiektach budowlanych (1990); Zakładzie Ubezpieczeń „WESTA" jako kierownik transportu (1990-93); „MOTO-GLOB" Sp. z o. o. jako prezes zarządu (1993-94); „DAMIS MOTOR" Poland na stanowisku dyrektora: w byłym obiekcie Instytutu Włókiennictwa (2,8 ha dachu w jednym kawałku) uruchomiłem przemysłową montownię samochodów TAVRIA.

W drugiej połowie 1996 r. podjąłem współpracę z Wojewodą Łódzkim i prowadziłem procesy naprawcze jako Zarządca Komisaryczny kolejno w: Przedsiębiorstwie Zaopatrzenia PKS Stryków, Miejskim Przedsiębiorstwie Elementów Budowlanych Łódź, Zakładach Urządzeń Technicznych Przemysłu Lekkiego „UNIPROT" Łódź, Zakładach Remontowych Przemysłu Jedwabniczo-Dekoracyjnego w Łodzi; część z nich udało się sprywatyzować.

W 1999 r. likwidowałem Hurtownię Farmaceutyczną „DISFAPOL"w Łodzi. W 2000 r. wygrałem konkurs na dyrektora Zakładu Metalowo-Elektrycznego „APAREL" w Topoli Królewskiej k. Łęczycy, które sprywatyzowałem w VIII 2005 r. przez sprzedaż i przeszedłem na emeryturę. Kierowanie tym ostatnim Zakładem sprawiło mi wielką frajdę, gdyż było to przedsiębiorstwo, które jako pierwsze w Polsce na skalę przemysłową produkuje między innymi płaskie, cieczowe kolektory słoneczne. Ja od 1977 r. bardzo interesowałem się metodami pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych. W 1984 r., jako pierwszy w Łodzi zainstalowałem w dachu swojego domu kolektory słoneczne. Jest to instalacja grawitacyjna, oparta na bazie kaloryferów panelowych, pracująca bez zastrzeżeń do dzisiaj.

Czuję się spełniony. W swej karierze zawodowej uzyskałem prawa ochronne nr 23491 i 96093 Urzędu Patentowego (namiot bez stelaża i szczeliwo kanalizacyjne); nadzorowałem realizację pierwszego w Łodzi przykrycia obiektu powłoką balonową (basen „OLIMPIA); wdrożyłem jako pierwszy w Polsce przewóz żurawi wieżowych w całości, między placami budów; opracowałem i wdrożyłem do produkcji „sygnalizator zbliżania się maszyny do linii wysokiego napięcia"; nadzorowałem przejęcie przemysłowych obiektów produkcyjnych i ich adaptację na obiekty biurowe z zachowaniem zewnętrznych cech zabytkowych dla ZU „WESTA" S.A. , użytkowanych obecnie przez TU S.A. „UNIQA" w Łodzi przy ul. Gdańskiej 132.

Dzisiaj jestem dziadkiem dwóch wnuczek, 4- i 2-letniej, i jak to zwykle bywa, dla mnie „najfajniejszych na świecie". Żona Elżbieta jest najstarszą, czynną w Polsce trenerką gimnastyki artystycznej. Mam córkę Magdę i syna Jakuba, oraz – odpukać – dobre zdrowie. Pozdrawiam wszystkich.

1974, Ostaszewski L., Goździewiński M.: *Namiot pneumatyczny*, Wiadomości Urzędu Patentowego, Nr 5, s. 483; 1976, Goździewiński M., Sieradzki S., Pokorski Z., Przychodniak J., Szynalski A., Wypych J.: *Sposób wytwarzania szczeliwa przewodów wodno-kanalizacyjnych*, Biuletyn Urzędu Patentowego, Nr 12, s. 66.

Goździewska Magdalena: mgr, j. ang., ZSM1, 04- ;
Górecki Henryk: mgr, wych. int., ZSM1, 89-91;
Górny Bogdan: npł., pnz., TME, 64-69;
Górowski Edward: inż. elektryk, npł., tpz., TME, 74-75;
Grabowski Edmund: npł., pnz., ZSM1, 79-80;
Graczyk Zygmunt: inż. mech., npł., pnz., TME, 71-72;
Gradek Jolanta: mgr inż. telekom., npł., tpz., ZSM1, 92-95, 09- ;

GROBELNY Grzegorz

Ur. 21 II 1963 roku w Bydgoszczy. Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1985, technik mechanik o specjalności budowa maszyn. W latach nauki w szkole pasjonuje się sportem, szczególnie koszykówką i piłką nożną. W 1979 jako zawodnik „Astorii" Bydgoszcz uczestniczy w VI Ogólnopolskiej Spartakiadzie Młodzieży dzieląc wraz z drużyną sukces zdobycia III miejsca. Działa w katolickim ruchu Światło- Życie. Od 1981 organizuje i bierze udział w Pieszej Pielgrzymce „Promienistej" na Jasną Górę.

Ksiądz rzymsko-katolicki; w 1991 kończy studia w Wyższym Prymasowskim Seminarium Duchownym w Gnieźnie i 25 maja przyjmuje święcenia kapłańskie z rąk Prymasa Polski ks. kard. Józefa Glempa. Absolwent Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Jako neoprezbiter rozpoczyna posługę kapłańską w parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Solcu Kujawskim, gdzie nieprzerwanie pielgrzymuje z „promienistymi" do Częstochowy. W latach 1994-2000 pracuje w parafiach w Kwieciszewie i Gębicach. W okresie 2000-2008 kontynuuje posługę wikariusza w par. pw. Św. Jadwigi Królowej w Bydgoszczy; do typowych kapłańskich, obowiązków zostaje Mu dodane dzieło redagowania „Tygodnika Parafialnego", któremu poświęca wiele serca i czasu, publikując liczne, własne teksty.

W październiku 2008, bydgoski biskup ordynariusz, ks. Jan Tyrawa wydziela z terytorium parafii pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Solcu Kujawskim – parafię pw. Nawrócenia Św. Pawła – i ustanawia w niej proboszczem, ks. Grzegorza Grobelnego. Tak oto, zaczął się w Jego życiu kapłańskim okres szczególny, budowania „od zera" Kościoła parafialnego w dwóch wymiarach jednocześnie – duchowym i materialnym – najlepiej, w niczym nie zakłócanej harmonii. W kwietniu 2009 rozpoczyna budowę kaplicy, którą ks. bp Jan Tyrawa poświęcił 15 listopada 2009 roku.

Źródła: *Jubileuszowy rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, (red.) ks. Andrzej Jasiński, Gniezno 2000, s. 241; Notatka autobiograficzna ks. Grzegorza Grobelnego z dnia 23.01.2010.

Grochocki Henryk: pnz., wych. int., TME, 61-69;
Groele Stanisław: wych., PSST, 49-50;

GRONOWSKI Paweł

Ur. 25 IX 1967. Ksiądz rzymsko-katolicki, wyświęcony w 1992; magister teologii. W latach 1998-2003 wikariusz w par. pw. Św. Trójcy w Bydgoszczy i nauczyciel religii w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1.

Źródło: *Jubileuszowy Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej 2000*, (red.) ks. Andrzej Jasiński, Gniezno 2000, s. 225.

Grubicki Erhard Bernard: pnz., TME, ZSM1, 66-76;
Gruse Beata: mgr, j. ang., ZSM1, 05- ;
Gruszka Marian: npł., pnz., ZSM1, 96-98;
Grymuza Joanna: mgr, j. ang., ZSM1, 02- ;
Grzybowska Grażyna: mgr, n. bibliotekarz, ZSM1, 78-86;
Gutkiewicz Małgorzata: mgr, j. pol., ZSM1, 92- ;

GUTMAJER Maciej

Ur. 28 VII 1946 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1966, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem. Ksiądz rzymsko-katolicki; po ukończeniu studiów w gnieźnieńskim Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym wyświęcony 1972; magister teologii.

W latach 1972-86 pełni posługę duszpasterską wikariusza w parafiach: Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Trzemesznie (1972-73); katedrze gnieźnieńskiej (1973-76); Chrystusa Króla w Bydgoszczy. W tej ostatniej, w okresie 1982-83 prowadzi Ośrodek Duszpasterstwa Akademickiego „Logos".

W 1986 zostaje pierwszym proboszczem par. pw. Opatrzności Bożej w Bydgoszczy, erygowanej 01 I 1984. Parafię w obu jej wymiarach – duszpasterskim i materialnym – buduje od podstaw. W okresie 1992-2000 wznosi kościół wraz z pomieszczeniami pomocniczymi, tworzącymi z nim całość architektoniczną. W czasie budowy, przebiegającej nie bez wyjątkowych przeszkód (dwukrotny pożar dachu w 1996 i 1997), wspominał Szkołę: „(...) *Opatrzność Boża zaprowadziła mnie zamiast na morza, oceany i budowę okrętów do Łodzi Piotrowej* (...). *Dziś buduję Kościół w ludzkich sercach moich parafian oraz kościół ze stali i betonu, a budowniczowie – robotnicy i inżynierowie pytają: »Skąd Ksiądz proboszcz tak się zna na fachowych terminach technicznych, konstrukcyjnych?«. A ja wiem! To dzięki Technikum Mechanicznemu. Nie straciłem w nim czasu. Dziś to wszystko przydaje się na większą chwałę Boga.* (...)".

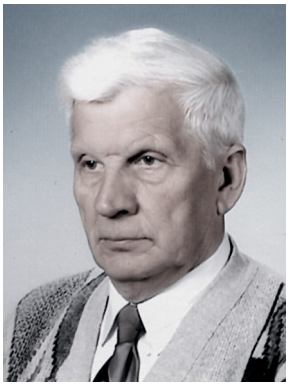
W 2000 mianowany kanonikiem gremialnym Kapituły Kościoła Konkatedralnego (Fary bydgoskiej); od 2006 kanonik gremialny Kapituły Katedralnej Diecezji Bydgoskiej. Od 1985 kapłan-prezbiter, koordynator bydgoskich wspólnot neokatechumenalnych; od 2000 egzorcysta diecezjalny.

Autor: 2006, *Mit czy prawda o naszym technikum?*, [w:] Jeleniewski M.K.: *Bydgoska Szkoła Techniczna*, Bydgoszcz, ss. 87-8; 1995, *„Syn Parafii" – wspomnienie*, [w:] Gołębiewski J.: *Pan jest moim Pasterzem*, Bydgoszcz, ss. 150-2.

Gzella Stanisław: npł., pnz., ZSM1, 76-78;

H

HAJKOWSKI Zdzisław

Ur. 18 IV 1934 w Białutach, pow. Działdowo. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1953, technik mechanik. Pierwszą pracę po ukończeniu Technikum podejmuje w Bydgoskiej Fabryce Narzędzi.

Po odbyciu dwuletniej służby wojskowej przenosi się do Wałbrzycha i rozpoczyna w 1957 pracę w Zakładach Aparatury Elektrycznej „REFA" w Świebodzicach. W kolejnych latach pracuje w: Zakładach Zmechanizowanego Sprzętu Domowego „Predom-Termet" w Świebodzicach jako kierownik sekcji oprzyrządowania (1961-63); Dolnośląskich Zakładach Naprawczych Przemysłu Węglowego w Wałbrzychu będąc także zastępcą głównego konstruktora (1963-73); Dolnośląskich Zakładach Artykułów Technicznych w Głuszycy jako główny konstruktor, od 1973 do czasu przejścia na emeryturę.

W 1958 kończy kurs z zakresu technologii kół zębatych (SIMP, Warszawa), a w 1977 kurs konstrukcji form i technologii wtrysku tworzyw sztucznych (Ośrodek Doskonalenia Kadr SIMP, Warszawa). W 1971, na Wydziale Mechanicznym Politechniki Wrocławskiej uzyskuje dyplom inżyniera mechanika o specjalności obrabiarki, narzędzia i technologia budowy maszyn.

Współtwórca czterech wynalazków (Urząd Patentowy PRL, numery: 19969, 58218, 47248, 29929). Członek Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich. W 1968 otrzymuje tytuł honorowy „Twórcy Nowej Techniki" oraz nagrodę II stopnia Zarządu Oddziału Wojewódzkiego NOT we Wrocławiu za osiągnięcia naukowo-techniczne.

Źródło: Notatka autobiograficzna Zdzisława Hajkowskiego z dnia 10.01.2010.

HARASYMOWICZ Jan ps. „Janek” (18 III 1921 Kraków – 05 III 2008 Kraków)

Urodził się w rodzinie zawodowego wojskowego. Po ukończeniu gimnazjum w Krakowie, rozpoczyna w 1939 studia na Politechnice Lwowskiej, przerwane wojną. W okresie 1941-44 działa w konspiracji, najpierw w Związku Walki Zbrojnej, później w Armii Krajowej okręgu lwowskiego.

W 1946 kończy studia na krakowskiej Akademii Górniczo-Hutniczej otrzymując dyplom inżyniera mechanika. Po przybyciu do Bydgoszczy, jako niepełnoetatowy nauczyciel w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych, później Technikum Mechaniczno-Elektrycznym uczy w okresie 1947-54 rysunku technicznego, metaloznawstwa i organizacji przedsiębiorstw; pełni także obowiązki wychowawcy. Jest jednym z organizatorów bydgoskiej Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej oraz autorem pierwszego skryptu w dziejach tej Uczelni (mgr inż. Jan Harasymowicz: *Teoria skrawania metali, (Wykłady wygłoszone w Wieczorowej Szkole Inżynierskiej w Bydgoszczy)*, Bydgoszcz 1953).

W 1954 przenosi się do Krakowa i do 1991 kieruje Katedrą (Zakładem) Obróbki Skrawaniem i Narzędzi na Politechnice Krakowskiej uzyskując stopnie i tytuły: doktora (1962), doktora habilitowanego (1970), profesora nadzwyczajnego (1972), profesora zwyczajnego (1990), doktora honoris causa Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego im. J.J. Śniadeckich w Bydgoszczy. Specjalizuje się w budowie i eksploatacji maszyn. Publikuje 45 oryginalnych prac, 227 artykułów w czasopismach naukowych, 15 książek i podręczników, 35 patentów krajowych i 2. zagraniczne.

Do Jego najważniejszych osiągnięć naukowych zalicza się opracowanie jednego z pierwszych na świecie modeli matematycznego zużycia wytrzymałościowego ostrzy narzędzi z węglików spiekanych, opracowanie obróbki wielościanów w ruchu obrotowym oraz współopracowanie metody obróbki magneto-ściernej.

Nagrodzony i odznaczony m. in.: Krzyżem Armii Krajowej, Wojennym Medalem Wolności i Zwycięstwa, złotym medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Wojennym Medalem Kombatantów Belgii; Kawaler Legii Honorowej Republiki Francji (2007) przyznanej za pomoc niesioną w latach 1942-44 francuskim więźniom niemieckiego Stalagu Nr 369 w Kobierzynie.

Autor i współautor m. in.: 1976, 1980, 1989, Górski E., Harasymowicz J.: *Podstawy projektowania narzędzi skrawających wraz z zagadnieniami technologicznymi*, PWN, Warszawa; 1986, Gawlik J., Harasymowicz J.: *Wybrane zagadnienia z organizacji gospodarki narzędziowej*, Wyd. Politechniki Krakowskiej, Kraków; 1990, Gawlik J., Harasymowicz J.: *Wybrane zagadnienia z badań konstrukcyjnych i eksploatacyjnych narzędzi skrawających*, Kraków; 1994, *Obróbka gładkościowa*, Wyd. Politechniki Krakowskiej, Kraków; 2006, *Stalag 369*, Wyd. Politechniki Krakowskiej, Kraków.

Źródła: Jazdon A., Kozłowski M.M., Styp-Rekowski M.: *50 lat Wydziału Mechanicznego Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy, 1951-2001*, Bydgoszcz 2001, ss. 25, 28-30, 85-7, 144, 152, 185, 307, 347, 369, 378; www.utp.edu.pl (dostęp 16.11.2009); pl.wikipedia.org (dostęp 24.11.2009).

HERMANOWSKI Jerzy Franciszek

Ur. 12 III 1944 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1963, technik elektryk. W 1963 rozpoczyna w macierzystej szkole średniej długoletnią pracę pedagogiczną. W TME pracuje do 1972; uczy teoretycznych, elektrycznych przedmiotów zawodowych, jest wychowawcą; jako drugi opiekun, przemierza z prof. Rajmundem Kądziorskim i młodzieżą, setki kilometrów na obozach rowerowych. W 1965 kończy studia pedagogiczne dla nauczycieli szkół zawodowych, a w 1969 studia na Wydziale Elektroniki i Elektrotechniki Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy, otrzymując tytuł inżyniera elektryka o specjalności elektrotechnika przemysłowa. W okresie 1972-74 pracuje w Technikum Elektroniczno-Elektrycznym w Bydgoszczy, gdzie od podstaw organizuje pracownię maszyn elektrycznych.

W latach 1974-90 asystent projektanta i projektant w biurach projektowych „Biprokabel" (1974-75) oraz Wojskowym Biurze Projektów Budowlanych, w którym organizuje i prowadzi komputerowy ośrodek obliczeniowy.

W 1990 wraca do pracy nauczycielskiej podejmując ją w Technikum Kolejowym. Jest nauczycielem teoretycznych przedmiotów elektrycznych, a od 01 IX 1994 wicedyrektorem Zespołu Szkół Kolejowych. Charakteryzując Jego sylwetkę jako kandydata na wicedyrektora, dyrektor Zespołu, na posiedzeniu rady pedagogicznej w czerwcu 1994 r. mówił m. in. „ (...) *Będąc w roku szkolnym 1965/66 uczniem klasy maturalnej w tej szkole* [Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, przyp. autora] *miałem już wówczas zdecydowany i określony pogląd na wysokie walory osobiste i pedagogiczne kol. Hermanowskiego, gdyż był moim nauczycielem w pracowni elektrycznej*. (...) *Los zetknął nas powtórnie w maju 1973 roku, gdy po ukończeniu uczelni podjąłem pierwszą pracę nauczycielską w Technikum Elektroniczno-Elektrycznym w Bydgoszczy. Kolega Hermanowski pracował tam w latach 1972-74 i w trudnych początkach mojej pracy był dla mnie wzorem nauczyciela-elektryka, ale także serdecznym kolegą.* (...)".

W latach pracy w TK (później w ZSK) przez wiele lat przewodniczy zespołowi przedmiotowemu, pełni funkcję członka, a później przewodniczącego państwowej komisji egzaminacyjnej egzaminu z przygotowania zawodowego oraz wiceprzewodniczącego państwowej komisji egzaminacyjnej egzaminu dojrzałości; jest opiekunem licznych, uczniowskich prac dyplomowych wzbogacających wyposażenie pracowni elektrycznej; modernizuje pracownię elektryczną w zakresie sprzętu i dokumentacji dydaktycznej oraz włączając do procesu dydaktycznego technikę komputerową (wdrożenie pakietu oprogramowania MiniLab); podwyższa własne kompetencje zawodowe kończąc liczne, zorganizowane formy doskonalenia zawodowego w zakresie informatyki oraz jej stosowania w nauczaniu.

Z dniem 01 IX 2001 przechodzi na emeryturę. W okresie 2001-07 pracuje w niepełnym wymiarze godzin dydaktycznych w Zespole Szkół Nr 13 „Copernicanum". Nagrodzony i odznaczony m. in.: nagrodą dyrektora szkoły (1991, 92, 93, 94, 95, 98, 2000, 01), medalem brązowym „Za Zasługi dla Obronności Kraju" (1986), brązową i srebrną odznaką „Siły Zbrojne w Służbie Narodu".

Źródło: Małachowski E.: *Hermanowski Jerzy Franciszek inż.*, [w:] *50 lat Technikum Kolejowego w Bydgoszczy, Leksykon, 1952-2002*, (red.) Edward Małachowski, Bydgoszcz 2002, s. 204.

Hohenberg Karol: mgr, npł., tpz., ZSM1, 77-78;
Hołtyń Waldemar: mgr, kier. int., ZSM1, 83-84;
Hopfer Jerzy: mgr administr., npł., tpz., ZSM1, 79-84;
Horodyski: dr, org. i ustawodawstwo pracy, PSP;

HOROSZKIEWICZ Władysław Marian (13 VII 1893 - ? Katyń)

Absolwent Politechniki Lwowskiej, inżynier mechanik (1933); porucznik łączności, w 1939 kapitan. Nauczyciel przedmiotów zawodowych w Państwowych Szkołach Przemysłowych. Mianowany na stopień majora 09-10 XI 2007.

Źródła: Katyn Memorial Wall, [w:] www.Electronicmuseum.ca (dostęp 08.10.2009); www.muzeumwp.pl (dostęp 08.10.2009).

HUBERT Halina

Ur. 03 V 1946 w Bydgoszczy. Tutaj kończy Państwową Szkołę Muzyczną, Liceum Ogólnokształcące Nr 4 i Studium Nauczycielskie na kierunku filologia polska.

W 1971 uzyskuje tytuł magistra filologii polskiej na Wydziale Filologiczno-Historycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu.

Swą długoletnią pracę pedagogiczną rozpoczyna w 1967 w Szkole Podstawowej Nr 61 w Bydgoszczy. Przez kilka następnych lat zdobywa potrzebne doświadczenie zawodowe w VI Liceum Ogólnokształcącym i Liceum Zawodowym Nr 1. Od 1978 do 2006 roku, w którym odchodzi na emeryturę, pracuje w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1.

W latach 1984-99 współpracuje z bydgoskim Pałacem Młodzieży. Pod Jej kierownictwem wielu wychowanków z Koła Młodych Dziennikarzy, Studium Literackiego i Koła Miłośników Teatru zdobywa nagrody i wyróżnienia.

Za sumienną pracę dydaktyczną i wychowawczą oraz dobre wyniki nauczania jest wyróżniana nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania i nagrodami dyrektora szkoły.

Źródło: AZSM1/to. „Hubert Halina".

Hypszer Michał: wych. int., TME, 73-74;
Hypszer Wiesław: mgr, matem., TME;

HYPSZER Włodzimierz

Urodzony 29 VII 1953 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1973, technik elektryk. Po ukończeniu Technikum podejmuje studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej, które kończy w 1978 uzyskując dyplom magistra inżyniera elektryka o specjalności elektroenergetyka.

Po ukończeniu studiów podejmuje zatrudnienie w bydgoskiej firmie „Projprzem-Projekt", w której pracuje do 1982. Od tego roku wiąże się z Zakładem Energetycznym w Bydgoszczy towarzysząc kolejnym jego przekształceniom własnościowym i organizacyjno-technicznym. W latach 1993-1998 jest wiceprezesem i dyrektorem technicznym. Po powstaniu firmy ENEA S.A. Oddział Bydgoszcz, w okresie 2004-2006 pełni w niej funkcje zastępcy dyrektora Oddziału, zastępcy dyrektora Departamentu Dystrybucji oraz dyrektora Zakładu Zarządzania Dystrybucji. Po utworzeniu spółki ENEA Operator Sp. z o. o. obejmuje w niej stanowisko dyrektora Oddziału Dystrybucji w Bydgoszczy.

W historię rozwoju zawodowego wpisuje m. in. ukończenie studiów podyplomowych „Zarządzanie przedsiębiorstwem w gospodarce rynkowej" na Wydziale Ekonomicznym Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, uzyskanie licencji członka „Zarządów i Rad Nadzorczych Spółek Skarbu Państwa", uzyskanie certyfikatu „Wojewódzkiego specjalisty do spraw ratownictwa w zakresie gazownictwa i energetyki".

Odznaczony m. in. Srebrnym Krzyżem Zasługi. Żonaty, ojciec dwóch córek.

Źródło: Notatka autobiograficzna Włodzimierza Hypszera z dnia 03.02.2010.

HYS Wiktor

Ur. 12 IV 1936 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego (Technikum Przemysłu Elektrycznego), rocznik 1955, technik elektryk.

W 1940 wysiedlony z Bydgoszczy do Niemiec, tuła się wraz z rodzicami – Janem i Franciszką – po różnych obozach pracy. W 1946 rodzina wraca do Bydgoszczy, i tu kończy szkołę podstawową.

Po ukończeniu Technikum otrzymuje nakaz pracy do Gdańskiego Przedsiębiorstwa Elektryfikacji Rolnictwa, w którym pracuje jako kierownik budów. W kolejnych latach pracuje w: Bydgoskich Zakładach Terenowego Przemysłu Materiałów Budowlanych jako główny energetyk (1961-63); Spółdzielni Pracy „Proczesam" jako główny energetyk (1963-64). W okresie 1965-95 pracuje w bydgoskiej Energetyce Cieplnej zajmując stanowiska; kierownika rejonu, inspektora odbiorów inwestycyjnych, kierownika zakładu EC w Bydgoszczy, wojewódzkiego szefa produkcji. W 1995 przechodzi na emeryturę.

W 1975 kończy zaoczne studia na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej z dyplomem inżyniera elektryka o specjalności elektrotechnika przemysłowa.

W latach 80., przez dwie kadencje jest członkiem Komisji Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska Miejskiej Rady Narodowej w Bydgoszczy.

W połowie lat 80. jest zastępcą przewodniczącego Zarządu Miejskiego Stronnictwa Demokratycznego; rekomendowany przez tę partię znajdzie się w 1991 na liście kandydatów na senatora RP.

Odznaczony m. in.: srebrną i złotą odznaką „Zasłużony dla energetyki"; odznaką „Zasłużony dla Bydgoszczy"; odznaką honorową „Za szczególne zasługi dla rozwoju województwa bydgoskiego"; Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Żona Stefania jest emerytowaną nauczycielką. Od córki Doroty oraz syna Grzegorza doczekał się czworga wnucząt (trzech chłopców i dziewczynka).

Źródło: Notatka autobiograficzna Wiktora Hysa z dnia 08.01.2010.

Hyży Leon: pnz., ZSM1, 90-03;

I

Idziak Stanisław: pnz., ZSM1, 92-96;
Ignasiak Hieronim: mgr, bhp., ekon. przeds., zast, dyr., TME, 72-74;
Iłowska Renata: mgr, npł., po., ZSM1, 75-76, 92-93;

IŁOWSKI Fryderyk (23 VI 1928 Hucisko Litewskie, pow. Brody, woj. Tarnopol – 22 V 1993 Bydgoszcz)

Ziemia, na której się urodził i wzrastał do wieku 16. lat, leżąca do 1939 w granicach II Rzeczypospolitej, znajduje się dziś na zachodniej Ukrainie. Historia nie była łaskawa dla jej polskich mieszkańców. Eksterminację Polaków na Podolu rozpoczęli banderowcy z UPA wraz z

ukraińską dywizją SS Galizien na wielką skalę w latach 1943-44, i do dnia dzisiejszego trwa ustalanie liczby wymordowanych w bestialski sposób mężczyzn, kobiet i dzieci. Z rodziny Iłowskich, Ukraińcy mordują w marcu 1944 w Maleniskach i Podkamieniu, sześć osób: Franciszka (76 lat), Jana (68), Franciszkę (58), Józefa (53), Eugenię (35) i Bronisława (32).

Wkrótce po tych nieszczęściach, część rodziny porzuca ojcowiznę przenosząc się na zachód, do miejscowości Linów-Pasy koło Sandomierza. Tutaj 16-letni Fryderyk zostanie zaprzysiężony jako żołnierz Armii Krajowej i zdąży jeszcze przed wyzwoleniem wziąć udział w kilku akcjach bojowych, głównie przejęciu zrzutów alianckich.

W 1945, rodzina na prawach przesiedleńców otrzymuje gospodarstwo rolne w miejscowości Kiełp koło Chełmna, w gminie Kijewo Królewskie.

Po ukończeniu Liceum Pedagogicznego w Chełmnie podejmuje studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, które kończy w 1959. W 1972 kończy uzupełniające studia uzyskuje dyplom magistra pedagogiki na Uniwersytecie Gdańskim.

W latach 1949-68 pracuje w: Szkole Podstawowej w Ostromecku (1949-50); Szkole Podstawowej w Wiewiórkach (kierownik szkoły, 1950-51); Liceum Pedagogicznym i Studium Nauczycielskim w Bydgoszczy (kierownik internatu, 1951-68).

W 1968 rozpoczyna wieloletnią pracę nauczyciela przysposobienia obronnego i przedmiotów społeczno-psychologicznych w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, i dalej w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. W okresach 1977-82 oraz 1988-91 pracuje jako nauczyciel niepełnoetatowy w Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków w Bydgoszczy. Jest pomysłodawcą nadania Zespołowi imienia Franciszka Siemiradzkiego.

Umiera kilkanaście dni przed pożegnaniem emerytalnym przygotowywanym w Szkole, i niespełna rok po przeprowadzonej operacji onkologicznej.

Odznaczony i nagrodzony m. in.: brązowym i srebrnym medalem „Za zasługi dla obronności kraju", nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania, nagrodą Ministra Obrony Narodowej, nagrodą dowódcy Pomorskiego Okręgu Wojskowego, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Spoczywa na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Wiślanej w Bydgoszczy

Autor: 1985, *Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy w latach 1910-1985*, Bydgoszcz.

Źródło: ZSM2/to. Sygn. Arch. 1/355, „Iłowski Fryderyk"; Kubów W.: *Terroryzm na Podolu*, Warszawa 2003, ss. 39-40; Notatka z rozmowy z Renatą Iłowską w dniu 16.01.2010.

IMBIEROWSKI Zenon

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1975, technik elektryk o specjalności elektromechanika ogólna. Mocno przywiązany do życiowego motta „W życiu piękne są tylko chwile" („DŻEM").

W latach dorastania w TME harmonijnie łączy w pełni uświadomione konieczności życiowo-szkolne z pasjami społecznymi, posiadającymi wyrazisty profil. Przygotowuje się do

egzaminu maturalnego, poważnie traktuje pracę dyplomową i finałowe spotkanie egzaminacyjne z nauczycielami przedmiotów zawodowych, ale też pisze teksty satyryczne, reżyseruje programy szkolnego kabaretu, występuje w nim. I jeszcze, w jakimś przedziwnym sensie, zadatkuje przyszłe lata działalności zawodowej, przewodnicząc Szkolnemu Kołu PCK, swoistemu przedszkolu przygotowującemu do niesienia pomocy innym, wiele lat później.

Przechowuje w serdecznej pamięci lata szkolne i ludzi w nie wpisanych: „(...) *Inicjatorem powołania kabaretu był mój kolega z klasy mechanicznej Zdzisław Zachwieja oraz moja skromna osoba. Oprawę muzyczną zapewniał bardzo dobry mechanik, a zarazem muzyk Marek Bieliński. Poza tym, w pierwszym podstawowym składzie występował brat Zdzisława Janusz, a także piękne dziewczyny z klasy mechanicznej: Gosia Lewandowska i Danka Jankowska. Kabaret, który przyjął nazwę »Pamflet«, zachwycił całą społeczność szkoły, krótko mówiąc, zrobił furorę nie tylko w szkole, ale także poza jej murami. Brał udział w przeglądach miejskich, pojedynkował się z kabaretami z liceów ogólnokształcących. Brał również udział w imprezach okolicznościowych w szkole oraz w naszym mieście. Śpiewając piosenkę „o łysych", narażaliśmy się kierownikowi warsztatów prof. Janusowi (z wiadomych względów). Śpiewając piosenkę pt. »Przez dziurkę od klucza«, wywołałem uśmiech na srogiej twarzy prof. Fórmaniaka, który po naszym występie w auli szkoły umożliwił mi poprawę oceny z matematyki.* (...)".

W 1979 kończy studia w bydgoskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej dając początek własnej historii rozwoju zawodowego i ciągłego podnoszenia poziomu pedagogicznych kompetencji. W historię tą wpisze z biegiem lat, m. in.: studia podyplomowe z tyflopedagogiki, studia podyplomowe z zarządzania oświatą, kurs kwalifikacyjny z oligofrenopedagogiki, uzyskanie stopnia awansu nauczyciela dyplomowanego w 2002, a więc w pierwszej fazie funkcjonowania nowego systemu awansu zawodowego nauczycieli, i w pierwszej ich grupie w województwie kujawsko-pomorskim; wpisanie na listę ekspertów Ministerstwa Edukacji Narodowej, będących członkami komisji awansu zawodowego nauczycieli.

Pierwszy rok pracy po ukończeniu studiów, w organizacji młodzieżowej, przerywa służba wojskowa; po jej odbyciu podejmuje pracę w Bydgoszczy, najpierw w internacie Zespołu Szkół Samochodowych, później jako kierownik internatu szkoły macierzystej, mającej już wtedy nazwę „Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1". Z biegiem lat wspina się na kolejne szczeble hierarchii w systemie oświatowym: jest zastępcą dyrektora SP Nr 61, dyrektorem SP Nr 28, wizytatorem w Kuratorium Oświaty.

Jest jeszcze czas jakiś prężnym kierownikiem „Klubu Nauczyciela" ZNP, by potem przez 15 kolejnych lat pracy zaangażować się całym sercem w służbę dzieciom i młodzieży niewidomym, głuchoniewidomym i słabo widzącym, jako dyrektor Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Dla Dzieci i Młodzieży Słabo Widzącej i Niewidomej im. L. Braille'a w Bydgoszczy (1993-2008).

W okresie tych piętnastu lat stowarzysza Ośrodek z UNESCO, pozyskuje liczne granty i certyfikaty, kształtuje oblicze Szkoły otwartej, integrującej środowiska pełnosprawne i niepełnosprawne, rozszerza profil kształcenia zawodowego dzieci niewidomych; tworzy w placówce nowoczesną bazę dydaktyczną w oparciu o środki budżetowe i granty UE.

Mobilizuje współpracowników pedagogicznych i pomaga im w opracowaniu autorskich programów rewalidacji dzieci głuchoniewidomych, które zostały wysoko ocenione przez specjalistów krajowych i zagranicznych. Od kilkunastu lat aktywnie współpracuje z Centrum Kształcenia Kadr Bydgoskiego Zakładu Doskonalenia Zawodowego oraz z Regionalnym I Centrum Edukacji, prowadząc wykłady na kursach i studiach podyplomowych z zarządzania oświatą oraz z zakresu pedagogiki specjalnej.

W latach 2000-2004 jest prezesem Zarządu Miejskiego Szkolnego Związku Sportowego w Bydgoszczy.

Za pracę pedagogiczną otrzymuje liczne wyróżnienia i nagrody, z których ceni sobie najbardziej: Medal Komisji Edukacji Narodowej, nagrodę Ministra Edukacji I stopnia, nagrodę Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Medal Prezydenta Bydgoszczy, nagrodę Kuratora Oświaty i Wychowania, Złotą Odznakę Polskiego Związku Niewidomych, odznakę Towarzystwa Walki z Kalectwem oraz Odznakę Honorową „Przyjaciel Dziecka".

Autor i współautor, m. in.:

1997, Imbierowski Z.: *Najstarszy w kraju*, „Wiadomości, Głosy, Rozmowy o Szkole”, Nr 10; 1999, Imbierowski Z., Sołtysik Z.: *Młodzież słabo widząca o przyszłych rolach społecznych*, [w:] *Rehabilitacja oraz edukacja dzieci i młodzieży z dysfunkcją wzroku*, (red.) Jan Pilecki, Mieczysław Kozłowski, Wyd. Edukacyjne, Kraków; 2001, Imbierowski Z.: *Utrudnienia w procesach integracji młodego pokolenia z zaburzeniami wzroku – uwagi krytyczne i propozycje zmian*, [w:] *Polska młodzież – zaburzenia i zagrożenia w aktualnej rzeczywistości społecznej*, (red.) Teresa Sołtysiak, Małgorzata Karwowska, Wyd. Akademii Bydgoskiej; 2002, Imbierowski Z.:*130 lat Ośrodka im. L. Braille'a*, „Wiadomości, Głosy, Rozmowy o Szkole”, Nr 7-8; 2002, Imbierowski Z.: *Integracja, czy segregacja?*, „Głos Nauczycielski”, Nr 37; 2003, Imbierowski Z.: *Europejski Rok Osób Niepełnosprawnych*, „Gazeta Pomorska”, 20 października 2003; 2006, Imbierowski Z.: *Kabaret w TME*, [w:] Jeleniewski M.K.: *Bydgoska Szkoła Techniczna*, Bydgoszcz; 2009, Imbierowski Z.: *Refleksje o nadzorze pedagogicznym*, „Gazeta Szkolna” z 20.10.2009.

Źródła: Imbierowski Z.: *Kabaret w TME*, [w:] Jeleniewski M.K.: *Bydgoska Szkoła Techniczna*, Bydgoszcz 2006, ss. 94-6; Notatka autobiograficzna Zenona Imbierowskiego z dnia 15.02.2010; http://rce.pl (dostęp 15.02.2010).

Iwanowska Maria: j. ang., j. ros., PŚST, 46-49;

J

Jacheć Feliks: fiz., mat., wych., PŚST, 45-47;
Jachowski Jerzy: inż. elektryk, ZSM1, 95-02;
Jagiełło Janusz: mgr inż. mech. bud. okr., npł., tpz., ZSM1, 81-82;

JAGODZIŃSKA Anna

Po uzyskaniu dyplomu magistra filologii polskiej na toruńskim UMK, podejmuje w 1973 pierwszą pracę pedagogiczną w III Liceum Ogólnokształcącym w Bydgoszczy, ucząc języka angielskiego. W następnych latach pracuje w: VII LO jako nauczycielka języka polskiego i wychowawczyni (1974-83), Instytucie Kształcenia Nauczycieli w Warszawie – Oddział Doskonalenia Nauczycieli w Bydgoszczy na stanowisku referenta do spraw wydawniczych (1983-89), Wojewódzkim Ośrodku Metodycznym na tym samym stanowisku (1989-91) oraz Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, ucząc języka polskiego i angielskiego oraz pełniąc obowiązki wychowawczyni w okresie 1991-2006.

Formalne kompetencje nauczyciela języka angielskiego uzyskuje w 1995: wraz z egzaminem dającym dyplom FCE i CAE Uniwersytetu w Cambridge składa egzamin państwowy oraz kończy kurs metodyczny języka angielskiego organizowany przez bydgoskie Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych. W 2002 wpisana na listę egzaminatorów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej

Źródło: AZSM1/to. „Jagodzińska Anna".

JANCZEWSKA Felicja (? – 1972)

Absolwentka Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Grudziądzu. W latach 1945-51 nauczycielka matematyki i wychowawczyni w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych; „Śrubka" z III tomu „*Mostu Królowej Jadwigi*" Jerzego Sulimy-Kamińskiego. Spoczywa na cmentarzu par. NSPJ przy ul. Ludwikowo w Bydgoszczy.

Janicka Hanna: mgr, j. franc., ZSM1, 03- ;

JANICKI Paweł

Ur. 30 IX 1948 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy (ps. Klemens – nadany przez prof. W. Fórmaniaka), rocznik 1967, technik elektronik o specjalności radiotechnika i telewizja.

Po ukończeniu studiów na Wydziale Reżyserii Dźwięku w Państwowej Wyższej Szkole w Warszawie, rozpoczyna pracę w Rozgłośni Polskiego Radia w Bydgoszczy. Początkowo pracuje w Redakcji Muzycznej najpierw jako zastępca kierownika, później jako kierownik. W tym okresie pracy wprowadza na antenę muzykę dawną współpracując z ówczesnym dyrektorem „Capelli Bydgostiensis" – Włodzimierzem Szymańskim oraz – jako jeden z nielicznych – programy „na żywo", m. in. słynne „Studio Gama" z Bydgoszczy, później z Warszawy.

W kolejnych latach pracuje w ogólnopolskich programach Polskiego Radia w Warszawie – I, II i III. W 1990, zmieniając sferę zainteresowań, zostaje zastępcą kierownika Redakcji Programów Społeczno-Politycznych.

O swoich pasjach zawodowych i całkiem prywatnych, pisze m. in.: „(...) *W działalności Radia nie było programu, którego bym nie prowadził. Większość programów w jakiś sposób starałem się naznaczyć moim wrednym charakterem. Zimą sypiam w nartach, latem łowię ryby, żegluję po morzach, akwenach szuwarowo-bagiennych, bardzo często z moim przyjacielem Janem Rubczakiem. Przyznaję się do swojej grzesznej natury i wyznawania mocno niemoralnej zasady, że »praca wprawdzie uszlachetnia, ale lenistwo uszczęśliwia«.* (...)".

Źródło: Notatka autobiograficzna Pawła Janickiego z dnia 26.01.2010.

Jankiewicz-Gruszka Małgorzata: mgr, hist., ZSM1, 02- ;

JANKOWIAK Jan

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1952, technik elektryk.

Taką drogę mi wytyczono

Tych, którzy zechcą to przeczytać, proszę
o pobłażliwość i wyrozumiałość.

Opisanie spraw, faktów i zdarzeń sprzed 60. lat zmusza do powtórnego ich przeżywania. Dzisiaj trudną jest do uchwycenia atmosfera tamtych młodzieńczych, powojennych lat; trudną dlatego, że jesteśmy starsi, bardziej dojrzali i często patrzymy przez pryzmat dnia dzisiejszego. Kto z kolegów pamięta suwak logarytmiczny, gdy dziś jest komputer i jest komórka? Były jednak chwile, które nie ulegają zapomnieniu.

Do naszej budy, ciuchcią z Koronowa jechaliśmy zimą, w słabo ogrzewanym wagonie szkolnym. Jedzie nas siedmioro; jedzie również Pan Kotlęga – nauczyciel w kuźni. Po półtorej godzinie jazdy jesteśmy w Bydgoszczy i ulicą Grunwaldzką, przez most Władysława IV przerzucony przez Kanał, idziemy do szkoły. W klasie grzejemy się przy piecu żeliwnym – „kozie" – i siadamy wokół stołu na krzesłach, bądź taboretach. Mnie przypadło siedzieć tyłem do tablicy. Oto uroki lat pięćdziesiątych.

Nauczycielami byli w części dawni wojskowi, chodzący w mundurach polskich. Gdy korytarzem szedł Pan Dyrektor Siemiradzki, to uczniowie na baczność stali pod ścianą; dyscyplina, a może uznanie ojcowskiego autorytetu?

Tak odbywała się moja nauka w latach 1946-49 w Gimnazjum Elektrycznym przy Państwowych Średnich Szkołach Technicznych w Bydgoszczy. Potem Liceum Elektryczne w tej samej szkole. W roku szkolnym 1951/52 zmieniono nazwę szkoły na Technikum Mechaniczno-Elektryczne. Od drugiej klasy uczyłem się w nim wieczorowo po podjęciu pracy w Zakładzie

Energetycznym w Bydgoszczy. Dnia 27 maja 1952 r. otrzymałem świadectwo dojrzałości nr 15/5e/52 i tytuł technika elektryka.

Świadectwo dojrzałości .... Nie mogę więc w dalszej drodze życiowej zawieść mojej Szkoły, mojego wspaniałego wychowawcy – Pana Profesora Wacława Fórmaniaka. Po roku bezruchu edukacyjnego podjąłem studia na Politechnice Poznańskiej, które ukończyłem w 1957 r. z dyplomem inżyniera elektryka o specjalności elektrotechnika przemysłowa.

Inną szkołę – „szkołę praktycznego zawodu" – przechodziłem w 1961, prowadząc prace rozruchowe jako główny energetyk (kierownik Zespołu Rozruchowego Elektrycznego i Aparatury Kontrolno-Pomiarowej) z uprawnieniami górniczymi, w Kujawskich Zakładach Wapienniczych w Bielawach. Układ obejmował, według cytatu z pisemnej opinii „(...) *około 300 silników prądu zmiennego i stałego wraz z układami Leonarda powiązanych w automatyce, oraz aparaturę kontrolno-pomiarową z analizatorami i pisaczami.* (...)". W tym działaniu współpracowałem z niemieckim dostawcą urządzeń.

Pracując w swoim kierunku na budowie oraz w biurze projektów, uzyskałem w 1965 r. uprawnienia budowlane do sporządzania „*projektów wszelkiego rodzaju instalacji i urządzeń elektrycznych*" oraz kierowania robotami w tym samym zakresie. Tak przygotowany, w wiedzę i doświadczenie praktyczne, podjąłem się w latach 1975-80 dodatkowego zajęcia – nauczania automatyki przemysłowej w mojej dawnej szkole, w Technikum Mechanicznym przy ul. Św. Trójcy. Dlatego w roku 1976 ukończyłem studium pedagogiczne przy Instytucie Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Bydgoszczy.

Podkreślę dwa znaczące dla mnie dokonania:

1. W marcu 1996 r. opracowałem projekt i wykonawstwo modernizacji instalacji elektrycznej dla Oddziału Intensywnej Opieki Noworodków. Biorąc pod uwagę duży stopień ważności odbiorcy energii elektrycznej oraz niezawodności jej dostawy, zastosowałem po raz pierwszy w szpitalnictwie zasilacze UPS o mocy 10 kVA, uzyskując zerową przerwę w zasilaniu.
2. W maju 1998 opracowałem projekt i wykonawstwo rozliczeniowego, mikrokomputerowego pomiaru energii elektrycznej i mocy, w układzie sumującym z wyjściem monitorującym.

Po likwidacji mojego Zakładu Pomiarów Elektrycznych i przejściu na emeryturę, zająłem się całkowicie pracą społeczną. Myślę, że z dobrym skutkiem skoro otrzymałem: w 1994 r. Złotą Odznakę Honorową SEP; w 2001 złotą odznakę „Zsłużony Działkowiec"; w 2002 r. Srebrną Honorową Odznakę „Przyjaciel Harcerstwa"; w 2007 r. Medal Prezydenta Rzeczypospolitej; w 2008 Srebrną Odznakę Honorową NOT; w 2009 Medal Prezydenta Miasta Bydgoszczy (za trzy kadencje, tj. 12 lat przewodniczenia Radzie Osiedka Błonie).

I na koniec: uwaga – Moja córka Elżbieta ukończyła w1985 roku Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 przy ul. Św. Trójcy, z dyplomem technika mechanika; refleksja – Czy kroczyłem słuszną drogą?; pytanie – Jak oceniłby ten biogram, to „wypracowanie domowe", mój polonista, wielce lubiany i wymagający Pan Profesor Edmund Świderski?

Jan Jankowiak

Jankowiak Tadeusz: inż., org. produkcji, TME, 53-57;

JANKOWSKI Edmund Bernard (28 VIII 1903 Wrocki k. Brodnicy – 01 XI 1939 Fordon)

Szkołę powszechną ukończył w Toruniu. Absolwent Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Bydgoszczy, rocznik 1923 w klasie stolarstwa artystycznego.

Po ukończeniu Szkoły pracuje w Bydgoszczy jako sekretarz techniczny w Urzędzie Pocztowym, a także w filii Polskiego Siemensa. Od 1932 dyrektor należącej do jego teścia fabryki rowerów i maszyn do szycia „A. Wasielewski", ul. Dworcowa 41. W latach 1925-29 należy do najwybitniejszych członków Bydgoskiego Towarzystwa Wioślarskiego. Dwukrotny mistrz i trzykrotny wicemistrz Polski. Wraz z innym absolwentem PSPA – Franciszkiem Bronikowskim – reprezentuje Polskę na Olimpiadzie w Amsterdamie, gdzie zdobywają brązowy medal w czwórce ze sternikiem (obok Jankowskiego i Bronikowskiego w osadzie byli jeszcze: Leon Birkolc, Bernard Romanowski i sternik Bolesław Drewek). Oprócz wioślarstwa uprawiał sporty zimowe – hokej i łyżwiarstwo. Po zakończeniu kariery sportowej był działaczem klubu. W czasie kampanii 1939 brał

udział w Bitwie nad Bzurą i obronie Warszawy. Po powrocie do Bydgoszczy aresztowany przez Niemców i zamordowany w fordońskiej Dolinie Śmierci. Spoczywa na Cmentarzu Bohaterów na Wzgórzu Wolności w Bydgoszczy.

Jankowski Zdzisław: mgr chem., npł, GCh, LCh, 46-47;
Jakubowski Edmund: mgr, npł., j. niem., ZSM1, 78-79

JANS Władysław (17 X 1930 Marianówko, pow. Równe – 28 VII 1981 ?)

Absolwent średniej szkoły zawodowej w Gnieźnie oraz Politechniki Poznańskiej, na której po przedstawieniu pracy pt. „*Projekt hamowni dla zakładu produkującego czterosuwowe silniki trakcyjne*" oraz zdaniu egzaminów, otrzymuje w 1960 dyplom magistra inżyniera. W 1965 kończy studium pedagogiczne.

W latach 1958-73 pracuje w: Katedrze Teorii Maszyn Cieplnych Politechniki Poznańskiej (asystent, 1958-60), Centralnym Biurze Konstrukcyjnym Przemysłu Taboru Kolejowego (konstruktor), Kujawskich Zakładach Przemysłu Wapienniczego (st. inżynier), Pomorskich Zakładach Budowy Maszyn, Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Bydgoszczy (st. technolog). W okresie 1966-77 jest wykładowcą w bydgoskiej Wyższej Szkole Inżynierskiej, a w 1968-69 uczy w niepełnym wymiarze godzin w Technikum Kolejowym w Bydgoszczy.

W 1973 przechodzi z pracy w Bydgoskich Zakładach Elektromechanicznych „Belma" do pracy w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym i dalej w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Jest nauczycielem mechanicznych, teoretycznych przedmiotów zawodowych, zastępcą dyrektora Szkoły (01 IX 1973-28 II 1977) oraz dyrektorem (01 III 1977-31 VIII 1979). W okresie 1979-81 jest zastępcą dyrektora bydgoskiego Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków.

Pochowany na Cmentarzu Komunalnym Nr 2 na Junikowie w Poznaniu.

Źródło: AZSM2/to. Sygn. Arch. 1/234, „Jans Władysław".

JANTARSKI Zbigniew

Ur. 20 IX 1949 w Kroczyniu, pow. Chełm, woj. Lublin. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1968, technik elektronik o specjalności pomiary promieniowania jądrowego.

Po ukończeniu TME podejmuje studia na Wydziale Cybernetyki Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie, zakończone w 1973 uzyskaniem dyplomu magistra inżyniera oraz stopnia podporucznika. W latach 1973-74 współtworzy w Orzyszu[1] oprogramowanie do sterowania lotem rakiet operacyjno-taktycznych. Począwszy od 1974, skierowany do Zespołu Informatyki Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy, pełni zawodową służbę wojskową kierując kolejnymi zespołami projektowo-programowymi. Projektuje i wdraża znaczącą liczbę systemów informatycznych wspierających proces dowodzenia. Zwolennik szerokiej wymiany doświadczeń we współpracy z ośrodkami cywilnymi, a także udzielania im pomocy w możliwym zakresie; w 1986 jest w grupie oficerów-informatyków będących wykładowcami na jednym z pierwszych w Bydgoszczy kursów informatycznych dla nauczycieli, odbywającym się w Technikum Kolejowym.

Pełniąc funkcję głównego technologa, wspólnie z Wojskowym Instytutem Informatyki, bierze udział w opracowaniu koncepcji informatyzacji Sił Zbrojnych RP.
Rozkazem Ministra Obrony Narodowej, zostaje mianowany w 1995 na stopień pułkownika.
Pożegnanie z bronią przeżywa 31 VIII 2002.

Począwszy od 1996 prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą BydNet w ramach, której między innymi: dostarcza Internet instytucjom i osobom fizycznym, projektuje i wdraża oprogramowanie wspierające procesy biznesowe dla banków, operatorów telefonii komórkowej, instytucji ubezpieczeniowych, windykacyjnych.

Ciągle aktywny fizycznie; wprawdzie nie skacze już o tyczce, ale jeździ na nartach, rowerze, żegluje i podróżuje.

Źródła: Manikowski J.: *Informatyka w Szkole*, [w:] *50 lat Technikum Kolejowego w Bydgoszczy, Leksykon 1952-2002*, (red.) Edward Małachowski, Bydgoszcz 2002, s. 221; Notatka autobiograficzna Zbigniewa Jantarskiego z dnia 22.01.2010; *32 Brygada Rakiet Operacyjno-Taktycznych*, [w:] pl.wikipedia.org (dostęp 22.01.2010).

[1] Orzysz, pow. Pisz (obecnie woj. warmińsko-mazurskie); stacjonowała tutaj, powstała w 1961, 32 Brygada Rakiet Operacyjno-Taktycznych mająca na podstawowym uzbrojeniu m. in. rakiety R-14 (nazwa natowska – SCUD); w celu zachowania przeznaczenia jednostki w tajemnicy, Brygada funkcjonowała pod nazwą poprzedniczki – 32 Brygady Artylerii.

Janus Ryszard: inż. mech., kier. warszt., pnz., tpz., op. zespołu muz., TME, ZSM1, 72-77, npł., 78-79;
Januszewski Jerzy: pnz., ZSM1, 80-87, npł., 91-92;
Jarząb Józef: pnz., ZSM1, 76-78;
Jasiakiewicz Anna: mgr, hist., wos, ZSM1, 02-04;
Jaśkowiak Maciej: mgr inż., npł., informat, ZSM1, 09- ;
Jasiński Stanisław (? – 1970): pnz., PŚST, TME;
Jaster Brunon: inż., przedm. geodezyjne, GM, LM, 50-51;

JAWORSKA Wiesława

Ur. 06 XII 1946 w Gniewkowie, pow. Inowrocław. W 1964 uzyskuje maturę w Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu i podejmuje studia na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii poznańskiego Uniwersytetu Adama Mickiewicza. Dyplom magistra matematyki otrzymuje w 1969 po przedłożeniu pracy pt. „*Nierówność typu Markowa-Bernsteina*".

Pracę pedagogiczną rozpoczyna w SP Nr 7 w Bydgoszczy w 1969. W okresie 1970-98 uczy w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym i Zespole Szkół Mechanicznych Nr1. Po przejściu na emeryturę, pracuje w Zespole jako nauczycielka niepełnoetatowa w latach 1998-2001.

Źródło: AZSM1/to. „Jaworska Wiesława"

Jaworski Tadeusz: inż. elektryk, npł., tpz., pnz., PŚST, TME, 49-60;

JELENIEWSKI Marek Krzysztof

Ur. 05 VII 1957 w Bydgoszczy, na Czyżkówku. Tu ukończył szkołę podstawową. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1977, technik mechanik o specjalności obróbka plastyczna.

Kształcił się w Akademii Spraw Wewnętrznych w Warszawie, Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu, Louisiana State Police Academy i Louisiana State University Baton Rouge (USA), Szkole Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie.

Doktor nauk humanistycznych. Prawnik, administratywista, politolog, regionalista – kolekcjoner bydgostianów i historyk Bydgoszczy. Radny Miasta Bydgoszczy.

W latach 1977-2003 zatrudniony w Komendzie Wojewódzkiej Policji. Obecnie pracownik naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

Członek założyciel Polskiego Towarzystwa Naukowego Prawa Prasowego, członek Zrzeszenia Prawników Polskich, Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego, Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy, Towarzystwa Pamięci Powstania Wielkopolskiego.

Odznaczony wieloma odznaczeniami państwowymi i resortowymi, z których za najważniejsze uważa: medal Prezydenta Miasta Bydgoszczy „Za Szczególne Zasługi dla Miasta Bydgoszczy" oraz medal Starosty Bydgoskiego „Za Zasługi dla Powiatu Bydgoskiego".

Żonaty, ojciec Marty. Mieszka w Bydgoszczy.

Autor licznych publikacji naukowych, popularno-naukowych i popularnych, zamieszczanych na łamach periodyków o zasięgu lokalnym i ogólnopolskim oraz audycji radiowych i telewizyjnych. Jego książka „*Z biegiem lat z biegiem Brdy*" uznana za najlepszą publikację w latach 2002-2003, otrzymała „Strzałę Łuczniczki". Autor m. in.:

1994, *Bydgoskie wybory 1920-1939*, Bydgoszcz; 1995, 2001, *Od „Przemysłówki" do „Mechanika"*, Bydgoszcz; 1995, 2006, *Bydgoskie obrazki*, Przedsiębiorstwo Marketingowe (PM) „Logos", Dom Wydawniczy Margrafsen, Bydgoszcz; 1997, *Obrazki z Bydgoszczy*, PM „Logos", Bydgoszcz; 2001, *... której nie ma, Bydgoszcz na starej widokówce*, PM

„Logos” Bydgoszcz; 2002, *Gdzie Wenecja bydgoska i most*, PM „Logos”, Bydgoszcz; 2002, *Z biegiem lat z biegiem Brdy*, Bydgoski Dom Wydawniczy (BDW) „Margrafsen”, Bydgoszcz; 2004, *Powiat bydgoski inny niż wszystkie*, Starostwo Powiatowe, Bydgoszcz; 2004, *Polska myśl samorządowa w dwudziestoleciu międzywojennym*, [w:] *Demokracja i samorządność na Kujawach i Pomorzu w dobie nowożytnej*, (red.) Zdzisław Biegański, Włodzimierz Jastrzębski, Prace Komisji Historii, BTN, t. XVIII, Bydgoszcz; 2006, *Bydgoskie obrazki*, BDW „Margrafsen”, Bydgoszcz; 2006, *Bydgoska Szkoła Techniczna*, Bydgoszcz; 2006, *Powiat bydgoski, życie toczy się dalej*, Starostwo Powiatowe, Bydgoszcz; 2006, *Początki lokalnej prasy bydgoskiej w roku 1945*, [w:] *Rok 1945 na Kujawach i Pomorzu, Koniec wojny, Początki nowej rzeczywistości*, (red.) Zdzisław Biegański, Zbigniew Karpus; 2007, *Kreis Bromberg, Touristikführer*, Bydgoszcz; 2008, *Rola Brdy i Kanału Bydgoskiego w powstaniu i rozwoju Bydgoszczy*, [w:] *Zasoby przyrodnicze i kulturowe drogi wodnej Wisła – Odra*, (red.) Danuta Szumińska, Tom II, Bydgoszcz; 2010, *Razem z gazem 150 lat*, BDW „Margrafsen”, Bydgoszcz; 2010, *Prawa i obowiązki dziennikarza*, Toruń.

Źródło: Notatka autobiograficzna Marka Jeleniewskiego z dnia 09.02.2010.

JELIŃSKI Andrzej

Ur. 27 III 1953 w Bydgoszczy. Absolwent bydgoskiego Liceum Muzycznego w klasie kontrabasu (1972). W 1976 kończy studia w bydgoskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej z dyplomem magistra wychowania muzycznego. W czasach studenckich udziela się intensywnie na polu artystycznym: gościnnie gra w zespole muzyczno-poetyckim „Imo Pectore” i jest współzałożycielem oraz członkiem zespołu kabaretu „Spółka z Zaułka” przy Klubie Studenckim „Beanus” (1973).

Pracę pedagogiczną rozpoczyna w SP Nr 16 zakładając szkolne zespoły; cygański, instrumentalny, wokalny (1976-78). W latach 1978-92 jest nauczycielem muzyki i dyrygentem orkiestry dętej w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy.

W 1988 kończy studium podyplomowe z wychowania muzycznego, w 1989 uzyskuje II st. nauczycielskiej specjalizacji zawodowej; w 2001 kończy studium podyplomowe z zarządzania oświatą, a w 2003 uzyskuje stopień awansu nauczyciela dyplomowanego.

Po odejściu z ZSM Nr 2 obejmuje stanowisko dyrektora Zespołu Szkół w Łochowie otwierając nowy i ważny etap w historii Szkoły.

W 20. rocznicę pontyfikatu Jana Pawła II rada pedagogiczna i społeczność uczniowska podejmują jednogłośnie decyzję o nadaniu szkole imienia Papieża. 18 V 1998, przy udziale Metropolity Gnieźnieńskiego, ks. abp. Henryka Muszyńskiego oraz wielu znakomitych przedstawicieli najwyższych władz państwowych i lokalnych, Zespołowi Szkół w Łochowie nadano imię Jana Pawła II. W tym też dniu poświęcono sztandar szkoły i otwarto salę tradycji. Od 2000 funkcjonuje 10-stanowiskowa pracownia komputerowa z dostępem do Internetu; we wrześniu 2001 oddano do użytku salę gimnastyczną; w rozbudowanej części szkoły powstaje świetlica ze

stołówką i zapleczem kuchennym, gabinet pielęgniarki i biblioteka. W roku szkolnym 2004/2005 zostaje otwarta druga pracownia komputerowa. W tym też roku szkoła zostaje ogrodzona. W maju 2007, w związku z 87. rocznicą urodzin Patrona oraz 8 rocznicą nadania imienia szkole, zostaje oddane do użytku nowe skrzydło budynku szkoły przeznaczone dla gimnazjalistów.

W 2008, pożegnaniu emerytalnemu zgotowanemu Andrzejowi Jelińskiemu przez społeczność szkolną, towarzyszy Nr 4 gazetki uczniowskiej „Nudy z Budy", a w nim z serca wzięte słowa do odchodzącego Dyrektora i przestroga dla następcy: *„(...) mamy nadzieję że jeszcze Pan do nas wpadnie na małe co nieco i nie jeden raz zagra i zaśpiewa z nami, bo przecież »Nie wszyscy wielcy już przestali grać ... « !!! A jeśli chodzi o następcę Pana Andrzeja Jelińskiego* (...) *nasza redakcja będzie bacznie przyglądać się jego poczynaniom i mamy nadzieję, że będzie Pan dla nas – uczniów takim przyjacielem, jakim był dla nas Pana poprzednik.* (...)".

Odznaczony i nagrodzony m. in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (2001) oraz nagrodą Ministra Edukacji Narodowej II st. (2001).

Źródła: *Wszyscy ludzie BEANUSA, Historia klubu studenckiego BEANUS 70, Złote lata (1981-1985), Odcinek III*, „Kwartalnik Akademicki", nr 4, 2004, s. 30; *Who is who w Polsce, Encyklopedia biograficzna z życiorysami znanych Polek i Polaków, wyd. VI uzupełnione*, Hübners Who is Who, 2007, s. 1271; Twardowska A.: *Nie wszyscy wielcy już przestali grać*, „Nudy z Budy", Gazetka uczniowska Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Łochowie, nr 4, 2008; Notatka z rozmowy z Andrzejem Jelińskim w dniu 28.01.2010; http://www.lochowo.cominfo.pl (dostęp 28.01.2010).

JELIŃSKI Jerzy

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1961, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem. W 1961 podejmuje pracę jako stażysta w Zakładach Rowerowych „Romet" w Bydgoszczy i pracuje w nich bez przerwy do 1991. Po kilku latach własnej działalności gospodarczej przechodzi na emeryturę.

Źródło: Notatka autobiograficzna Jerzego Jelińskiego z dnia 11.01.2010.

Jesionowski Grzegorz: mgr, wych. int., ZSM1, 83-86;
Jędryka Michał: fiz., ZSM1, 91-92;

JURASZCZYK Hanna

Ur. 17 VIII 1950 w Wałdowie Szlacheckim, pow. Grudziądz. Absolwentka Liceum Pedagogicznego w Grudziądzu. W 1972 kończy studia w Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Bydgoszczy na kierunku historia z przysposobieniem obronnym; dyplom magistra nauk pedagogicznych uzyskuje w 1976 w krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej. Po ukończeniu WSN podejmuje pracę w bydgoskim Liceum Zawodowym Nr 1, w którym uczy do 1978. Po likwidacji Liceum przechodzi do Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1; pracuje tutaj do 1992 ucząc historii.

Źródło: AZSM1/to. „Juraszczyk Hanna”.

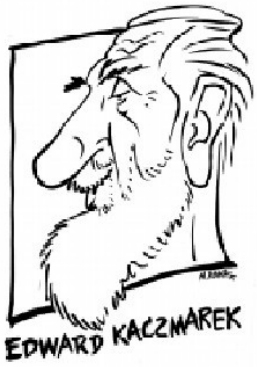
Jurek Waldemar: mgr, wf., ZSM1, 81-82;
Jurgielewicz Zdzisław: por., mgr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 79-80;
Jurkowska Marianna: mgr inż., wych. int., ZSM1, 79-83;

K

Kabacińska Grażyna: mgr, kier. int., ZSM1, 84-97;
Kaczorowska Teresa → Tomaszewska Teresa
Kaczmarek Edmund: zast. kier. warszt., pnz., TME, 62-66;

KACZMAREK Edward

Rys. Marka Rony

Ur. 03 V 1930 w Więcborku. Absolwent Gimnazjum Mechanicznego (1948) oraz Liceum Mechanicznego(1951) w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych w Bydgoszczy. W 1955 kończy studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Gdańskiej z dyplomem inżyniera mechanika o specjalności samochody i ciągniki.

W okresie 1955-87 nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych w szkołach w Lęborku, Solcu Kujawskim i w Bydgoszczy. W Technikum Mechaniczno-Elektrycznym w

Bydgoszczy uczy w latach 1967-72. Zatrudniony ponadto w Polskim Związku Motorowym (1960-63), Wojewódzkim Wydziale Komunikacji (1963-65) i jako wykładowca w Jednostce Wojskowej w Chełmnie (1965-67). Od 1965 rzeczoznawca w Zespole Rzeczoznawców Techniki Samochodowej i Ruchu Drogowego Polskiego Związku Motorowego, biegły sądowy do spraw wypadków drogowych (1970-80).

Poeta i prozaik; członek Związku Literatów Polskich, wiceprzewodniczący Klubu Literackiego Związku Nauczycielstwa Polskiego Nauczycieli Pomorza i Kujaw (1981-90).

Jako poeta debiutował w „Pomorzu" w 1965 wierszem „*Goniąc czas przemijania*", a jako prozaik – opowiadaniem „*Miłość piękniejsza od wszystkich mórz*" w 1970, także w „Pomorzu". Jego pierwszy tom opowiadań ukazuje się w 1976. Utwory i artykuły drukuje m. in. na łamach takich czasopism jak: „Pomorze", „Kamena", „Fakty i Myśli", „Fakty", „ITD.", „Motor", „Literacki Głos Nauczycielski", „Zbliżenia", „Kujawy i Pomorze", „Gazeta Pomorska".

Za twórczość otrzymał m. in. nagrody: „Faktów i Myśli" – za opowiadanie „*Wygrać start*" (1973), „Głosu Nauczycielskiego" – za opowiadanie „*Maturitas*" (1984) oraz „*Dotyk wieczności*" (1989); w 1986 , w Ogólnopolskim Konkursie Poetyckim „Pokój" w Słupsku i podczas IX Międzynarodowego Listopada Poetyckiego „Poezja i Pokój" w Poznaniu, zdobył II nagrody.

Autor m. in. zbiorów wierszy:
1989, *Rzeźbiarze ziemi*, KL ZNP NPiK, Bydgoszcz; 1990, *Zadumanie*, Wyd. „Czarno-Białe", Bydgoszcz; 2003, *Bale na Błękitnym Pyłku*, Wyd. „Czarno-Białe", Bydgoszcz; prozy: 1976, *Płyń do wielkiego morza*, Wyd. Morskie, Gdańsk; 1988, *Sąd bogów*, Wyd. „Pomorze", Bydgoszcz; 1996, *Maturitas*, Instytut Wydawniczy (IW) „Świadectwo", Bydgoszcz; 1998, *Magister*, IW „Świadectwo", Bydgoszcz; 1999, *Władca strychu*, Agencja Wydawnicza SiS, Bydgoszcz; 2000, *Honoratus*, IW „Świadectwo", Bydgoszcz; felietonów: 1997, *O gadaczach, słuchaczach i głupcach*, Kujawsko-Pomorskie Studium Edukacyjne, Bydgoszcz; 2000, *Rozmowy myślących osiołków*, Agencja Wydawnicza SiS, Bydgoszcz.

Źródła: *Edward Kaczmarek pseud. Marek Ward, Jan Dąb*, [w:] *Słownik pisarzy województwa bydgoskiego, Bio-bibliografia, Część I*, WiMBP w Bydgoszczy, Bydgoszcz 1993, ss. 156-9; *Almanach absolwentów Politechniki Gdańskiej działających w Bydgoszczy*, (red.) Edward Cyrklaff, Bydgoszcz 2004, s. 57; *Kaczmarek Edward (poeta, prozaik)*, [w:] *Słownik pisarzy regionu bydgoskiego, Bio-bibliografia*, WiMBP w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2008, ss. 53-4; www.mok.bydgoszcz.pl (dostęp 04.11.2009).

KACZMAREK Henryk Jan

Ur. 27 VIII 1942 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1961, technik elektryk. W 1968 uzyskuje w bydgoskiej Wyższej Szkole Inżynierskiej dyplom inżyniera elektryka; uzupełniające, dyplom magistra inżyniera elektryka otrzymuje na Wydziale Elektrycznym Politechniki Poznańskiej w 1978. W 1983 kończy studium doktoranckie w zakresie ekonomii budownictwa na Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Najpierw pracuje CPN, a potem w latach 1962-72 w Przedsiębiorstwie Robót Kolejowych Nr 12 w Bydgoszczy. W 1972 wiąże się z przedsiębiorstwem PPI MUEB „Elektromontaż" Gdańsk, Oddział w Bydgoszczy. Jest twórcą i założycielem wyodrębnionego bydgoskiego przedsiębiorstwa PPI MUEB „Elektromontaż Bydgoszcz", który potem przekształcono w PP-M „Elektromontaż Pomorski" SA. W latach 1989-2001 kieruje przeobrażeniem organizacyjno-kapitałowym przedsiębiorstwa i przystosowaniem go do działalności rynkowej z uwzględnieniem eksportu.

Poseł X kadencji Sejmu RP w latach 1989-92. W komisjach sejmowych szczególnie aktywnie popiera budowę elektrowni atomowej w Żarnowcu, znajdującej się na terenie bydgoskich Zakładów Elektroenergetycznych Okręgu Północnego.

W okresie przemian ustrojowych i budowy rynku usług i produkcji branży elektrycznej przyczynia się w istotny sposób do powstania i rozwoju licznych prywatnych przedsiębiorstw na terenie miasta i okolic Bydgoszczy. Firmy te, m. in.; „PRE Elektromontaż", „Elmontaż", „Pro-Elmont", „Pro-SEP", „Taurus" i „Mewat" zakładają byli pracownicy „Elektromontażu Bydgoszcz".

Udziela wielkiej pomocy bydgoskiemu szkolnictwu zawodowemu, w szczególności Zespołowi Szkół Elektrycznych, tak przy jego powstawaniu, jak i w codziennej działalności. Organizuje także pomoc klubom sportowym, m. in. dla BKS „Polonia" i WKS „Zawisza".

Działacz Stowarzyszenia Elektryków Polskich; prezes Zarządu Okręgu Bydgoskiego SEP w latach 1981-87. Okres ten charakteryzuje się intensywną współpracą przedstawicieli elektryków bydgoskich z Komisjami Centralnymi Zarządu Głównego SEP, zwłaszcza w sprawie norm i przepisów.

Odznaczony m. in.: Medalem 40-lecia PRL, Złotym Krzyżem Zasługi, Tytułem „Pracodawca roku 1999 w Budownictwie w Polsce", Złotą i Srebrną Odznaką NOT, Złotą i Srebrną Odznaką SEP, Złotą Odznaką Honorową PZM, Honorową Odznaką „Za Szczególne Zasługi dla Rozwoju Województwa Bydgoskiego", Medalem Prezydenta Miasta Bydgoszczy, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Źródło: Notatka autobiograficzna Henryka Kaczmarka z dnia 15.01.2010.

KACZMAREK Jan

Ur. 19 VI 1946 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1965, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem. W 1967 zdobywa przygotowanie pedagogiczne uzyskując dyplom nauczycielski na kierunku mechanicznym Studium Nauczycielskiego we Włocławku. Dyplom inżyniera mechanika otrzymuje w 1980 na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej; w 1985 kończy uzupełniające studia magisterskie w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy otrzymując dyplom magistra techniki.

W historię rozwoju zawodowego wpisze m. in.: uzyskanie uprawnień kierownika wycieczek szkolnych (1970), ukończenie kursu kadr kierowniczych I stopnia (1983), uzyskanie uprawnień instruktora kajakowego Polskiego Związku Kajakowego (1988), ukończenie kursu „Podstawy marketingu" (1992), ukończenie „Akademii Controllingu OdiTK" (Gdańsk, 1994), ukończenie studium podyplomowego „Zarządzanie oświatą" (Wyższa Szkoła Zarządzania i Finansów w Bydgoszczy, 2002).

W okresie 1967-2002 pracuje w bydgoskich szkołach: Zasadniczej Szkole Zawodowej Zakładów Rowerowych „Predom-Romet" jako nauczyciel; Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 jako

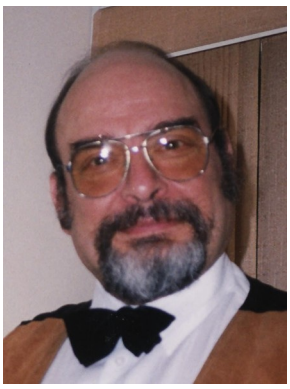
zastępca kierownika warsztatów szkolnych 1977-83; PKP Zasadniczej Szkole Zawodowej ZNTK jako zastępca dyrektora szkoły (1983-84) oraz jako dyrektor (1984-94); Zespole Szkół Kolejowych jako kierownik warsztatów szkolnych (1994-2002).

Nagrodzony i odznaczony m. in.: nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania (1975); odznaką TPD „Przyjaciel Dziecka" (1979); odznaką honorową „Za Zasługi dla Miasta Bydgoszczy" (1981); odznaką honorową „Za Szczególne Zasługi dla Rozwoju Województwa Bydgoskiego" (1986); złotą odznaką „Zasłużony w Pracy PTTK Wśród Młodzieży" (1988); Złotym Krzyżem Zasługi (1988).

Po 35. latach pracy pedagogicznej w szkołach technicznych, przechodzi w 2002 na emeryturę. Jako prezes Zarządu Stowarzyszenia Wspierania Aktywnych Form Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej „SEMAFOR", jest pomysłodawcą i organizatorem pierwszego w województwie kujawsko-pomorskim, Zakładu Aktywności Zawodowej, przy ul. Ludwikowo w Bydgoszczy. Od 2006 pracuje na rzecz profilaktyki zdrowia.

Źródło: Notatka autobiograficzna Jana Kaczmarka z dnia 27.01.2010.

KACZMAREK Lech

Ur. 28 IV 1947 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1967, technik elektronik o specjalności radiotechnika i telewizja.

Po ukończeniu Technikum podejmuje pracę w Bydgoskiej Rozgłośni Polskiego Radia jako realizator audycji radiowych. Studia wieczorowe rozpoczęte w bydgoskiej Wyższej Szkole Inżynierskiej kończy w trybie zaocznym w Instytucie Techniki Wytwarzania Wydziału Mechanicznego Politechniki Koszalińskiej, gdzie w roku 1976 uzyskuje dyplom inżyniera mechanika o specjalności budowa maszyn. Po wielu latach napisze: „(...) *Zdradziłem więc elektronikę na korzyść mechaniki. Prawdopodobnie nie pokochałem wystarczająco mocno tranzystorów, czy też obwodów scalonych. Wolałem stal i rzeczy z nią związane. Samo życie ...* (...)".

W kolejnych latach pracuje w Bydgoszczy w Wyższej Szkole Inżynierskiej, Regionalnym Związku Spółdzielni Inwalidów oraz w Zakładach Remontowo-Montażowych Przemysłu Mięsnego. W 1981 wyjeżdża do Republiki Federalnej Niemiec i mieszka tam prawie 10 lat. Po krótkim pobycie w Polsce, przenosi się w 1993 do Australii, gdzie mieszka i pracuje w swoim zawodzie do chwili obecnej.

Źródło: Notatka autobiograficzna Lecha Kaczmarka z dnia 08.02.2010.

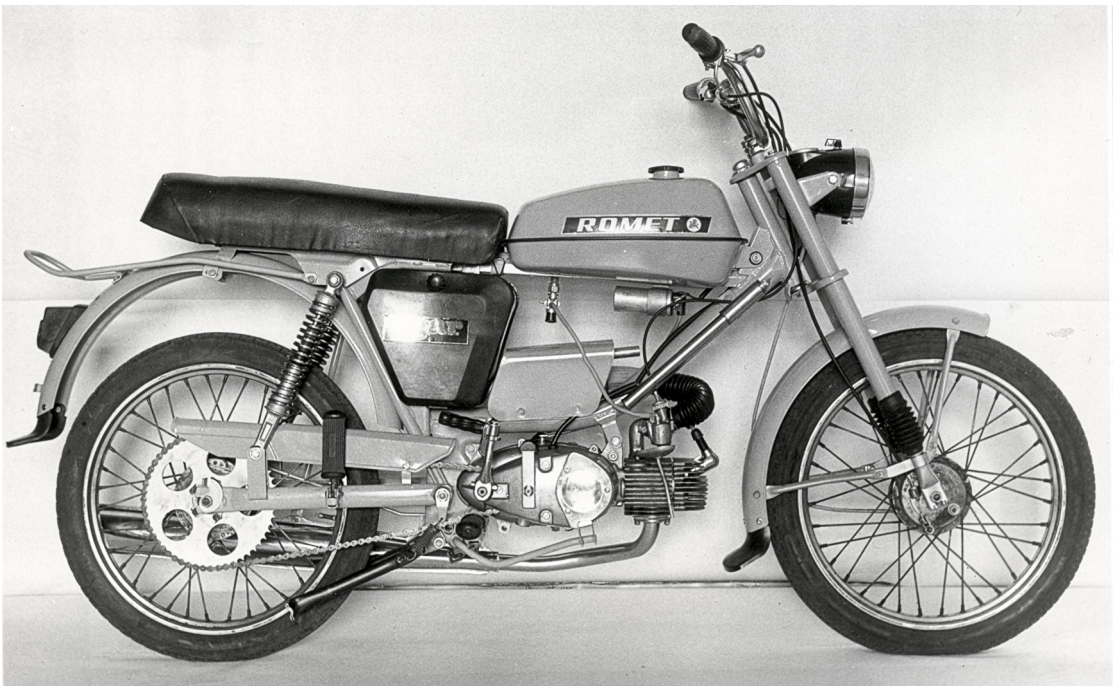
KACZMAREK Tadeusz Jan

Ur. 14 VI 1946 w Bydgoszczy; rodzice – Jan i Łucja z domu Rolbiecka. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1966, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem. W latach szkolnych zapalony sportowiec, przyczyniający się do sukcesów szkolnych reprezentacji hokejowych oraz piłki nożnej.

W 1974 kończy studia na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej z dyplomem inżyniera mechanika.

Po ukończeniu Technikum rozpoczyna jako stażysta długoletnią pracę w Zakładach Rowerowych „ROMET" w Bydgoszczy. Tutaj przejdzie wiele stopni w hierarchii awansów pracując m. in. jako laborant, kierownik działu sterowania jakością, zastępca do spraw technicznych kierownika wydziału produkcji motorowerów, kierownik wydziału produkcji motorowerów, kierownik działu sprzedaży. Także w „Romecie" wpisuje na listę wiele inżynierskich dokonań, w tym m. in. uruchomienie produkcji jednośladów „Romet-Ogar 200", „Komar 3", „Motorynka-Pony" oraz zainstalowane i uruchomienie automatycznej linii spawalniczej ram motorowerów.

Motorower OGAR 200

W latach 1997-2007zastępca dyrektora do spraw administracyjno-eksploatacyjnych Szpitala Miejskiego im. Dr. Emila Warmińskiego w Bydgoszczy; na ten okres czasu przypada rozbudowanie bloku operacyjnego Szpitala.

W 2008 kończy kurs dla kandydatów na członków rad nadzorczych. Obecnie prowadzi własną działalność gospodarczą.

Odznaczony i nagrodzony , m. in.: wyróżnieniem honorowym zespołowym Rady Wojewódzkiej NOT „Za wybitne osiągnięcia w dziedzinie techniki w roku 1987" (1988);
Srebrną Odznaką „Za Zasługi dla Rozwoju Przemysłu Maszynowego" (1989); tytułem „Zasłużony Pracownik Zakładów Rowerowych „ (1994).

Żona (ślub w 1976) – Izabela Gordon-Kaczmarek, lekarz ginekolog-położnik; dzieci: Szymon (1977) – dr ekonomii, absolwent szwajcarskiego Uniwersytetu St. Gallen; Maria (1980) – ukończone studia prawniczo-administracyjne.

Źródło: Notatka autobiograficzna Tadeusza Kaczmarka z dnia 03.02.2010.

Kaczyński Mirosław: pnz., ZSM1, 80-81;

KALACZYŃSKI Ireneusz

Ur. 02 III 1964 w Bydgoszczy. Ksiądz rzymsko-katolicki, wyświęcony 1990. W latach 1995-96 wikariusz w par. pw. Św. Trójcy w Bydgoszczy i nauczyciel religii w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Od 2007 proboszcz par. pw. Św. Rafała Kalinowskiego w Murowańcu, w Diecezji Bydgoskiej.

Źródło: *Jubileuszowy Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej 2000*, (red.) ks. Andrzej Jasiński, Gniezno 2000, s. 738.

Kałużny Wojciech: dr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 86-87;

KAMIŃSKI Jerzy Jan

Ur. 02 X 1931 w Bydgoszczy. Absolwent Państwowych Średnich Szkół Technicznych: w 1948 kończy Państwowe Gimnazjum Elektryczne i otrzymuje dyplom czeladnika elektryka; w 1951 składa egzamin dojrzałości w Państwowym Liceum Elektrycznym i uzyskuje tytuł technika elektryka.

W latach 1951-52, skierowany nakazem pracy, kontynuuje naukę na kierunku elektrycznym Państwowego Wyższego Kursu Techniczno-Pedagogicznego we Wrocławiu. Po jego ukończeniu rozpoczyna w 1952 wieloletnią pracę pedagogiczną w bydgoskich szkołach: Zasadniczej Szkole Energetycznej w Smukale (1952-56), Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 2 (1956-57) oraz w Technikum Kolejowym.

Pracę w TK rozpoczyna 14 I 1957 najpierw jako laborant w pracowni pomiarów elektrycznych. W latach następnych jest wychowawcą, nauczycielem elektrycznych przedmiotów teoretycznych oraz kierownikiem wydziału (od 1974), odpowiedzialnym za nadzór pedagogiczny i organizację „elektrycznych" specjalności nauczania: trakcji elektrycznej, telekomunikacji kolejowej, automatyki zabezpieczenia ruchu kolejowego. W Technikum pracuje do czasu przejścia na emeryturę w 1984. W tym najdłuższym przedziale życia zawodowego kończy studia na

Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej uzyskując w 1962 dyplom magistra inżyniera, zostaje nauczycielem mianowanym (1972), otrzymuje tytuł profesora szkoły średniej. W latach 60., w ramach godzin zleconych prowadzi zajęcia dydaktyczne w Zespole Miernictwa Elektrycznego bydgoskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej.

W 1967 wstępuje do Szczepu VII Bydgoskich Drużyn Harcerskich im. J.K. Chodkiewicza; w okresie 1968-75 pełni funkcję zastępcy komendanta Szczepu.

Nagrodzony i odznaczony m. in.: Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983), srebrną odznaką „Przodujący Kolejarz" (1979), nagrodami Ministra Oświaty i Wychowania II st. (1973) i st. I (1980).

W 2004 opracował i nagrał na płycie wykonanie piosenki szkolnej pt. „*Nasza szkolna piosenka*" śpiewanej w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych.

Źródła: Betański H.: *Kamiński Jerzy mgr inż.*, [w:] *50 lat Technikum Kolejowego w Bydgoszczy, Leksykon 1952-2002*, (red.) Edward Małachowski, Bydgoszcz 2002, s. 249.

Kamieński Modest: inż. geodeta, kier. Wydz. Pomiarów UW w Bydgoszczy, organizator kursu (1945) dla kandydatów na pracowników katastralnych, tpz. geodezyjne i budowlane, GM, LM, LB, 46-51;
Kaniewska Barbara: mgr, npł., mat., ZSM1, 07-08;
Kaniewska Sylwia: mgr, wf., ZSM1, 92-06;

KAPKA Adam

Ur. 15 XII 1959. Ksiądz rzymsko-katolicki wyświęcony 1985. W latach 1992-98 wikariusz w par. pw. Św. Jadwigi Królowej w Bydgoszczy oraz nauczyciel religii w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Od 1998 proboszcz par. pw. Św. Michała Archanioła w Grzybowie w Archidiecezji Gnieźnieńskiej.

Źródło: *Jubileuszowy Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej 2000*, (red.) ks. Andrzej Jasiński, Gniezno 2000, s. 731.

Kapłoński Stanisław: pnz., wych. int., TME, ZSM1, 73-84;
Karaś Stefan: inż. mech., nł., tpz., ZSM1, 79-81;
Karbownicki Lechosław: inż. mech., tpz., wych., PŚST, 49-55;
Karnowska Maria: mgr, npł., mat., ZSM1, 92-93;
Karolewski Henryk: mgr inż. elektryk górniczy, npł., tpz., TME, 70-73;
Karowski Bogdan: inż. mech., npł., tpz., TME, ZSM1, 65-66, 76-79;
Karwacki Zbigniew: mgr inż. łączności, npł., tpz. radiowo-telew., TME, 63-68;
Karwowska Beata: mgr, j. franc., ZSM1, 05- ;
Kasprowicz Albin: pnz., PŚST, 51-55;
Kaszewski Józef: mgr, instr. orkiestry, ZSM1, 83-88;
Kawecki Stefan: inż. mech., tpz., wych., PŚST, 49-52;

KAŹMIERCZAK Alojzy (1896 – 1939 Fordon): od 1928 instruktor stolarski i modelarski, nauczyciel zawodu w PSP i PSPe. Zamordowany przez Niemców w fordońskiej „Dolinie Śmieci".

Kaźmierczak Henryk: pnz., odlewnictwo, spawalnictwo, PŚST, 56-57;
Kaźmierczak Sylwester: mgr, fiz., ZSM1, 02- ;

KĄDZIORSKI Rajmund (27 IX 1932 Bydgoszcz – 09 X 2002 Bydgoszcz)

W drugim roku funkcjonowania Państwowych Średnich Szkół Technicznych, rozpoczyna we wrześniu 1946 naukę w 3-letnim Państwowym Gimnazjum Mechanicznym, zakończoną uzyskaniem świadectwa czeladniczego z zakresu ślusarstwa. Jak wspomina „(...) *W tygodniu mieliśmy trzy dni zajęć warsztatowych i trzy dni zajęć teoretycznych. Zajęcia warsztatowe odbywały się w piwnicach szkoły.* (...) *Robiliśmy wówczas młotki, zasuwki, nożyce do cięcia metali, taborety, wiertarki stołowe. Właśnie w tym czasie wykonaliśmy i postawiliśmy parkan dla szkoły od ulicy Kruszwickiej.* (...)". Po ukończeniu gimnazjum w 1949, składa egzamin wstępny i pod dachem tej samej szkoły kontynuuje naukę w 3-letnim Państwowym Liceum Mechanicznym. Kończy ją w szkole, która nazywa się już „Technikum Mechaniczno-Elektryczne"; 12 V 1952 zdaje egzamin dojrzałości i otrzymuje dyplom technika mechanika.

Już od 25 VI tegoż roku zostaje skierowany do pracy w Bydgoskiej Fabryce Sygnałów Kolejowych[1]. Będzie w niej pracował w latach 1952-62, nabywając doświadczenia praktycznego na stanowiskach; technika normowania, technologa, konstruktora, energetyka cieplnego, starszego inspektora gospodarki energetycznej. W okres tych dziesięciu lat wpiszą się także służba wojskowa w 73. batalionie saperów w Złocińcu i ukończenie szkoły podoficerskiej w stopniu kaprala (1953-55), oraz studia (1957-62) na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej, zakończone otrzymaniem dyplomu inżyniera mechanika o specjalności technologia budowy maszyn.

W 1962 rozpoczyna w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym pracę pedagogiczną, która będzie trwać równo niemal 40 lat. Jako pełnoetatowy nauczyciel teoretycznych przedmiotów mechanicznych, najpierw w TME (od 1963), później w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 pracuje do 1989; po przejściu na emeryturę uczy jeszcze w ukochanej Szkole w niepełnym wymiarze godzin przez kolejne trzy lata.

Syntetyczny opis tej pracy pedagogicznej można napotkać w uczniowskich wspomnieniach: „(...) *Okazem spokoju i poświęcenia był bez wątpienia Profesor Rajmund Kądziorski »Mundek« – animator życia pozalekcyjnego.* (...)". Swoje dwie wielkie pasje – nauczanie mechaniki i szkolną turystykę – potrafił rozdzielić na dwa autonomiczne światy; „(...) *Niezwykle wymagający na mechanice, po lekcjach przeistaczał się we wspaniałego przewodnika i propagatora turystyki w każdej postaci: pieszej, górskiej i rowerowej. Uwielbiany przez uczniów, zabierał ich na liczne rajdy po całym kraju. Kilkadziesiąt roczników poznało dzięki niemu bliższe i dalsze okolice.* (...)". Działalność Szkolnego Klubu Krajoznawczo-Turystycznego PTTK, nad którym sprawował opiekę nie tylko przyciągała kolejne roczniki uczniowskie i była niezmiennie chlubą dyrekcji Szkoły; wprawiała w zachwyt także wizytatorów kuratoryjnych. Jeden z nich pisał w 1983, m. in.: *„(...) SKKT-PTTK – działalność w b. r. szkolnym rozpoczęło od 14 września i skupia 32 członków na 842 uczniów. Do dnia wizytacji przeprowadzono 35 zajęć. Klub działa w 4 sekcjach: pieszej, rowerowej, obozowej, technicznej. Organizuje wycieczki i rajdy piesze, rowerowe oraz obozy stałe i wędrowne w trakcie wakacji letnich i zimowych.* (...) *Dokumentacja SKKT-PTTK – jej prowadzenie oraz bogato prezentowane nagrody różnego typu za udział i zwycięstwa w rajdach mogą być wzorem dla szeregu SKKT-PTTK działających w innych placówka. Duża w tym zasługa i zaangażowanie obu*[2] *opiekunów, a w szczególności wieloletniego działacza turystyczno-krajoznawczego inż. Rajmunda*

Kądziorskiego. (...) *W zakresie wypoczynku młodzieży szkoła obejmuje rocznie około 180 uczniów różnymi formami jak: obozy stałe i wędrowne, żeglarskie itp.* (...)".

Rok 1970: na wycieczce w okolicach Szubina.

W 1969 zakłada dwa zbiory dokumentujące działalność Klubu: zbiór kronik oraz zbiór fotografii. W końcu lat 1990. opiekę nad zbiorami i ich rozszerzaniem objął Czesław Maniewski. Zbiór kronik liczy dziś 23 tomy (I/1969-1971; II/1971-1972; III/1973-1974; IV/1976-1978; V/1979-1981; VI/1982-1984; VII/1984-1987; VIII/1987-1988; IX/1989-1991; X/1991-1992; XI/1992; XII/1993-1995; XIII/1996; XIV/1996; XV/1997-1998; XVI/1999; XVII/2000; XVIII/2001-2002; XIX/2003; XX/2006; XXI/2006/2007; XXII/2007/2008; XXIII/2008-). Zbiór fotografii otwiera pierwsza koperta z roku 1969; zarówno koperty jak i każde zdjęcie w nich przechowywane posiadają opisy.

W 1964 kończy studia pedagogiczne, a w 1967 uzupełniające studia magisterskie na Wydziale Mechaniczno-Technologicznym Politechniki Gdańskiej. Na profesora szkoły średniej powołany jest w 1973. Kolejne oceny pracy pedagogicznej otrzymuje najwyższe z możliwych. Tak było i w 1986, gdy w uzasadnieniu oceny szczególnie wyróżniającej można przeczytać m. in.: „(...) *Wzorowo pełni służbę nauczyciela i wychowawcy. Jest talentem organizatorskim zarówno w zakresie działalności dydaktycznej, jak i pozalekcyjnej. Jest autorem wzorowo zorganizowanej klasopracowni przedmiotowej. Sumiennie wypełnia swe obowiązki. Stale jest na usługi młodzieży w czasie zajęć i poza nimi. Organizuje grupy samokształceniowe, opiekuje się młodymi nauczycielami podejmującymi pracę w szkole. Poza wzorową działalnością pedagogiczną wiele czasu poświęca dla rozwoju turystyki szkolnej, którą ściśle wiąże z kształtowaniem cech patriotycznych.* (...)".

Nagrodzony i odznaczony m. in.: odznaką honorową „Za Szczególne Zasługi dla Rozwoju Województwa Bydgoskiego", Złotym Krzyżem Zasługi, złotą odznaką PTSM, nagrodą specjalną Ministra Oświaty i Wychowania.

Spoczywa na cmentarzu przy ul. Kossaka w Bydgoszczy. „(...) *Postać niezwykła, człowiek, który stał się symbolem naszej Szkoły, jej legendą i historią, ukochany nauczyciel wielu pokoleń uczniów* (...)" – tak społeczność szkolna wyrażała w nekrologu słowa pożegnania z prof. Rajmundem Kądziorskim.

Źródła: Kądziorski R.: *Byłem pierwszym absolwentem TME*, [w:] Jeleniewski M.K.: *Od „Przemysłówki" do „Mechanika"*, Bydgoszcz 2001, s. 73-4; Jeleniewski M.K.: *Bydgoska Szkoła Techniczna*, Bydgoszcz 2006; ss. 12-3; *Ocena realizacji zadań wychowawczych w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy*, pismo Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy z dnia 18 lutego 1983 r.; AZSM1/to. „Kądziorski Rajmund".

1) Od 1958 Bydgoskie Zakłady Elektromechaniczne „Belma"; obecnie jednoosobowa spółka Skarbu Państwa Bydgoskie Zakłady Elektromechaniczne „Belma" S.A.

2) Od 1975 Szkolnym Kołem opiekował się także mgr inż. Czesław Maniewski.

KĘDZIERSKA Halina

W 1952 kończy studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, kilka lat później studiuje zaocznie chemię w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. Pracę pedagogiczną rozpoczyna w 1952 w Technikum Celulozowo-Papierniczym we Włocławku, gdzie uczy chemii do końca roku szkolnego 56/57.

Drugiemu miejscu pracy – Technikum Mechaniczno-Elektrycznemu przekształconemu w Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 – pozostaje wierna do czasu przejścia na emeryturę. Tutaj w przedziale lat 1958-84, daje przykład pracy pedagogicznej na najwyższym poziomie. Ma ona różne oblicza, m. in.: stawiania wysokich wymagań co do uczniowskiej wiedzy i zachowania, żywej dydaktyki chemii na lekcjach teorii i zajęciach laboratoryjnych, wzorcowego warsztatu nauczyciela chemii.

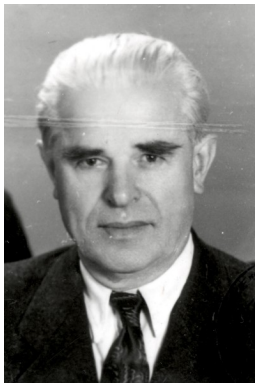
Nagrodzona i wyróżniona, m. in.: Odznaką 50-lecia PCK (1969); nagrodą Kuratora Okręgu Szkolnego Bydgoskiego za „szczególne osiągnięcia w dziedzinie popularyzacji myśli pedagogicznej" (1972); Złotym Krzyżem Zasługi (1975); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1981); odznaką „Zasłużony Opiekun PCK" (1983). W 1969 uzyskuje II miejsce w konkursie na klasopracownię w technikach niechemicznych, organizowanym przez Okręgowy Ośrodek Metodyczny; w 1968 otrzymuje Okręgową Nagrodę Pedagogiczną tego Ośrodka za „szerzenie postępu w zakresie wychowania i nauczania"; w 1970 zajmuje III miejsce w konkursie OOM na odczyt pedagogiczny za odczyt pt. „Jak wykorzystuję zeszyt uczniowski w procesie nauczania chemii".

Autorka m. in.: 1969, artykuł o dydaktyce chemii, „Chemia w Szkole", nr 4; 1971, *Zbiór zadań obliczeniowych z chemii organicznej*, Wyd. Okręgowego Ośrodka Metodycznego, Bydgoszcz 1971.

Źródła: AZSM1/to. „Kędzierska Halina.

Kępczyński Wiesław: mgr, npł., mat., ZSM1, 77-79;
Kęsicki Adam: pnz., ZSM1, 76-89;
Kielińska Maria: mgr, po., ZSM, 72- ;
Kiersnowski Marian (1873-?): inż., rys. odręczny i konstrukcyjny, kier. warszt., PSPA, PSP;
Kijek Aleksander: matem. PŚST, TME, 49-53;

KINASZ Michał (16 IV 1903 Ładyczyn, pow. Tarnopol – 31 IV 1994 Bydgoszcz)

Budynek Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Tarnopolu

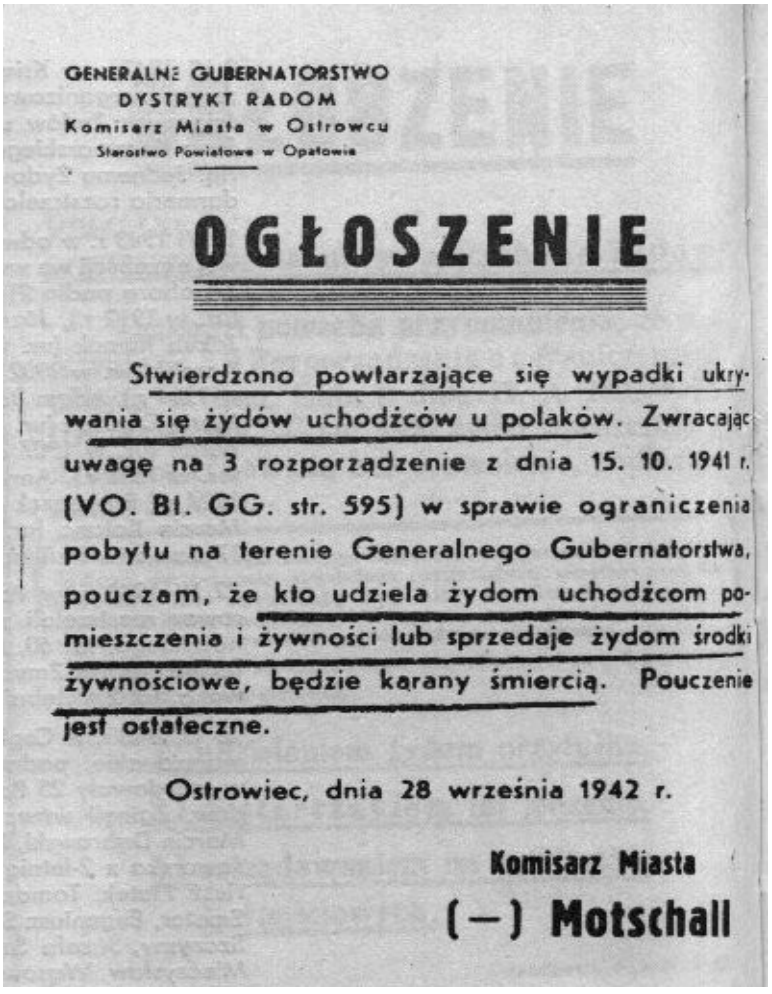
Ładyczyn, obecnie w granicach Ukrainy (Ладичин), to wieś na Podolu, leżąca w odległości 20 kilometrów na południe od Tarnopola (obecnie Тернопіль). Przychodzi tutaj na świat w rodzinie robotnika rolnego, która w kilka lat po Jego narodzinach przenosi się do tego powiatowego miasta. Rodzina dalej znajduje się w trudnych warunkach życiowych, ale Tarnopol zwiększa szanse na znalezienie pracy. Po ukończeniu trzeciej klasy szkoły powszechnej wspomaga już budżet rodzinny najpierw pracą u piekarza, później u stolarza i dalej w kolejnictwie. Wrodzone zdolności pozwalają łączyć pracę z nauką; kończy szkołę powszechną i gimnazjum, a po zdaniu w 1922 egzaminu wstępnego rozpoczyna naukę w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim Towarzystwa Szkoły Ludowej (T.S.L.) w Tarnopolu.

Maturzyści, rocznik 1926; w drugim rzędzie, czwarty od lewej Michał Kinasz

W 1926 składa egzamin maturalny i w latach 1927-28 odbywa czynną służbę wojskową w szkole podchorążych rezerwy w Krakowie. Po jej ukończeniu pozostaje rok bez pracy: w 1929 udaje Mu się znaleźć zatrudnienie w 4-klasowej szkole powszechnej w Iwanówce, w sąsiednim powiecie Trembowla (obecnie Іванівка, pow. Теребовля). Po roku przeniesie się do 7-klasowej szkoły powszechnej w Budzanowie (obecnie Буданів) i w historię życia wpisze kolejnych dziewięć, szczęśliwych lat. W Budzanowie poznaje nauczycielkę – Stanisławę z domu Barylską – którą poślubi w 1930; w 1932 przyjdzie na świat Ich pierwsza córka – Bożena. Stabilizuje również status zawodowy zdając w Tarnopolu państwowy egzamin praktyczny na nauczyciela publicznych szkół powszechnych. W latach tych zacznie także swą działalność pedagogiczną na polu muzyki. Gry na skrzypcach nauczył się jeszcze w gimnazjum. Teraz zakłada zespoły chóralne i orkiestry zarówno młodzieżowe, jak i dziecięce. Biorą one udział w licznych uroczystościach organizowanych z okazji różnych świąt państwowych i regionalnych.

Wybuch wojny zakończy wkrótce etap życia rodziny związany z Podolem. Ale jej członków dotknie jeszcze doświadczenie życiowe znamienne dla tysięcy mieszkańców tzw. Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej. Ziemię wydzierać będzie Polsce najpierw Armia Czerwona (wrzesień 1939), później przyjdą wojska niemieckie (1941) i znowu w 1944 władza radziecka. Jednym i drugim towarzyszą kolaboranci ukraińscy. Wszyscy bez wyjątku organizują ludobójstwo polskich mieszkańców. Niemcy specjalizują się w eksterminacji ludności polskiej pochodzenia żydowskiego i w latach 1941-44 wymordują w Tarnopolu 40% jego mieszkańców – Żydów. Pomoc niesioną Żydom będą karać śmiercią[1]. Pośród tych, którzy mimo wszystko jej udzielają, są Michał i Stanisława Kinaszowie z kilkunastoletnią dziewczynką Bożeną, mającą udziały swego własnego, małego serca, które dołączy do wielkich serc rodziców. Po wielu latach – w roku 1987 – wdzięczna pamięć ludzka wpisze Ich imiona na listę „Sprawiedliwych wśród Narodów”[2] na Murze Honorowym w jerozolimskim Ogrodzie Sprawiedliwych w Yad Vashem.

GENERALNE GUBERNATORSTWO
DYSTRYKT RADOM
Komisarz Miasta w Ostrowcu
Starostwo Powiatowe w Opatowie

OGŁOSZENIE

Stwierdzono powtarzające się wypadki ukrywania się żydów uchodźców u polaków. Zwracając uwagę na 3 rozporządzenie z dnia 15. 10. 1941 r. (VO. Bl. GG. str. 595) w sprawie ograniczenia pobytu na terenie Generalnego Gubernatorstwa, pouczam, że kto udziela żydom uchodźcom pomieszczenia i żywności lub sprzedaje żydom środki żywnościowe, będzie karany śmiercią. Pouczenie jest ostateczne.

Ostrowiec, dnia 28 września 1942 r.

Komisarz Miasta
(—) Motschall

Władza radziecka największą uwagę zwraca na potencjalnych wrogów ideologicznych eksterminując różne grupy inteligencji. Wszelkie formacje i bandy ukraińskie najchętniej zajmują się rzezią wiejskiej ludności, etnicznie polskiej. W Budzanowie miało to miejsce w nocy z 21 na 22 marca 1944; Ukraińcy zamordowali wtedy kilkanaście osób, część z nich paląc żywcem w zabudowaniach. Kinaszowie, uprzedzeni o napaści na miasteczko przez znajomą Ukrainkę, uciekają saniami, ratując życie.

Po udziale w krótkiej kampanii wrześniowej wraca w pierwszym tygodniu października 1939 na ziemię rodzinną, która wkrótce zamieni się w piekło. Władza radziecka pozwala Mu pełnić obowiązki inspektora szkolnego w Wydziale Oświaty Ludowej w Budzanowie. W czasie okupacji niemieckiej jest nauczycielem w 6-klasowej polskiej szkole powszechnej, funkcjonującej zgodnie z hitlerowskimi planami edukacyjnymi dla ludności polskiej żyjącej w Generalnej Guberni. W niespełna trzy miesiące po reaktywacji Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej –10 VII 1944 – wstępuje do I Armii Wojska Polskiego i wchodzi na jej bojowy szlak.

Wojna kończy się dla Niego w Bydgoszczy; tu zostanie zdemobilizowany w stopniu podporucznika, i tu rozgląda się by podjąć decyzje dotyczące powojennego rozdziału życia. O powrocie w strony rodzinne nie myśli, gdyż wiadomo już, iż nie jest to możliwe. Nie może natomiast przestać myśleć o rodzinie – żonie z dwiema już córkami (druga córka, Irena, przychodzi na świat w 1942) – o której nie ma żadnych informacji. Pokonując niewyobrażalne dzisiaj trudności w podróżowaniu po Polsce w 1945 roku, jeszcze w mundurze i z przepustką wojskową, dociera na wschód kraju, i tam za pośrednictwem przypadkowo spotkanej na dworcu rzeszowskim szwagierki, odnajduje w Rzeszowie Stanisławę z Bożeną oraz Ireną. Wszyscy przyjeżdżają do Bydgoszczy.

Z dniem 15 IX 1945 rozpoczyna pracę pedagogiczną w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych, która będzie trwać do 1953. Jest wychowawcą klasowym i nauczycielem geografii gospodarczej, ćwiczeń cielesnych (obecna nazwa: wychowanie fizyczne) oraz śpiewu. W 1946 zakłada pierwszy chór mieszany, międzyszkolny, w którym śpiewa młodzież z wielu szkół, nie tylko znajdujących się pod dachem budynku przy ul. Św. Trójcy, oraz niewielką orkiestrę akompaniującą temu chórowi. W okresie 1953-54 mieszka wraz z rodziną w Mińsku Mazowieckim (uczy w miejscowym Technikum Budowlanym), by być bliżej Warszawy, gdzie przebywa starsza córka. Fatalne warunki bytowania w Mińsku Mazowieckim skłaniają do powrotu do Bydgoszczy. Po powrocie napotyka poważne problemy z odzyskaniem mieszkania, i przez jakiś czas mieszka w gabinecie dyrektora Technikum Mechaniczno-Elektrycznego – Romana Szymałki. Uczy w tym czasie w TME, a żona z córką przybędą po roku czasu, po odzyskaniu mieszkania w Bydgoszczy.

Rok 1947; międzyszkolny mieszany chór Michała Kinasza
(fot. Album Bydgoski Gazety Pomorskiej)

Od 1956 zajmuje się już wyłącznie pracą pedagogiczną w dziedzinie muzyki. Na pełnym etacie zatrudniony jest w Technikum Przemysłu Piekarskiego, ale zapisze się w historii wielu innych szkół bydgoskich, m. in.; Gimnazjum Krawieckiego, Technikum Budowlanego, Technikum Ceramicznego, Technikum Łączności, I i IV Liceum Ogólnokształcącego. We wszystkich tych szkołach oprócz nauki śpiewu, wyłania uzdolnioną młodzież i zakłada mniejsze lub większe zespoły śpiewające oraz orkiestrowe. Sam opracowuje aranżacje utworów granych i śpiewanych przez te zespoły. Występowały one na licznych uroczystościach i brały udział w wielu konkursach zespołów młodzieżowych, zajmując czołowe miejsca i zdobywając nagrody. W jednym z zespołów zaczęła swoje występy Jego starsza córka, która następnie ukończyła kierunek wokalny w Wyższej Szkole Muzycznej w Warszawie i została śpiewaczką operową. W latach l962-1965 śpiewała jako solistka w Operze Bydgoskiej. W tej właśnie Operze, Michał Kinasz był jednym z dyrygentów przygotowujących chór operowy do występu w pierwszych operach wystawianych w Bydgoszczy; były to „Flis" i „Verbum nobile" Moniuszki.

Na emeryturę odchodzi z Technikum Spożywczego w 1963, ale nie oznacza to zakończenia współpracy ze szkołami i młodzieżą. Działalność pedagogiczną i artystyczną zakończy w 1968, mając 65 lat.

Spoczywa na cmentarzu par. Św. Trójcy przy ul. Lotników w Bydgoszczy.

Źródła: AZSSp/to., 120-1/431, „Kinasz Michał, 1956"; Kinasz-Różycka I.: *Michał Kinasz – nauczyciel muzyki*, [w:] *Nauczyciele muzyki na Pomorzu i Kujawach*, (red.) Aleksandra Kłaput-Wiśniewska, Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2008; http://www-archiwummuzyczne.pl (dostęp 20.12.2009); http://www.times.te.ua/images/t_old/pic/06_jpg (dostęp 02.02.2010); http://www1.yadvashem.org/righteous_new/index.html (dostęp 02.02.2010); http://stankiewicze.com/ludobójstwo/1944_2.html (dostęp 02.02.2010); Notatka z rozmowy z Ireną Kinasz-Różycką w dniu 03.02.2010.

---

[1] Znamienne dla tej kwestii jest zdanie z angielskojęzycznej strony poświęconej martyrologii narodu żydowskiego: „(...) *Few people know that among all the countries occupied by the Third Reich during the Second World War (1939-1945) only in Poland was any kind of help to a person of Jewish faith or origin punishable by death.* (...)", p. http://www.savingjews.org/righteous/mv.html (dostęp 01.02.2010). Pytanie – dlaczego mało osób wie, że tylko w Polsce, każdy rodzaj pomocy niesionej Żydom, Niemcy karali śmiercią? – pozostaje ciągle otwarte.

[2] W 2009 na liście znajdowało się 22.765 osób, w tym: Polaków – 6.135; Holendrów – 4.947; Francuzów – 2.991, p. http://pl.wikipedia.org/wiki/Sprawiedliwy (dostęp 02.02.2010).

KINASZ Stanisława (19 III 1908 Tarnopol – 14 XI 1994 Bydgoszcz)

Z domu Barylska. Absolwentka seminarium nauczycielskiego żeńskiego w Tarnopolu. W 1930 poślubia Michała Kinasza. Do wybuchu wojny uczy w Budzanowie. W latach 1946-53 uczy historii i jest wychowawczynią w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych (później TME) w Bydgoszczy. W 1954 przechodzi na rentę.

Spoczywa na cmentarzu par. Św. Trójcy przy ul. Lotników w Bydgoszczy.

Rodzina Barylskich z Tarnopola. Siedzą, od lewej: Karolina (1899-1963) – najstarsza z córek, prowadziła gospodarstwo, opiekowała się rodzicami, przechowywała broń dla Armii Krajowej; Elżbieta z d. Skorska (1887-1946) – matka; Piotr (1871-1958) – ojciec, w swojej pasiece ukrywał w ulach broń dla AK; Stefania Sitowicz (1901-1941) – nauczycielka, której syn zginął w Powstaniu Warszawskim. Stoją od lewej: Emilia (1906-1991) – nauczycielka sprawująca opiekę medyczną nad zgrupowaniami AK w Kretowcach i w Hrycowcach; Maria Trzcińska (1904-1986) – nauczycielka, żołnierz AK ps. „Matka Przełożona"; Piotr (1910-1971) – absolwent Politechniki Lwowskiej, kierownik punktu produkcji broni dla AK; Janina – żołnierz AK, ps. „Cyganka", opiekowała się archiwum obwodowym AK w Kretowcach; Elżbieta Zielińska (1913-1994) – żołnierz AK, ps. „Grażyna", kierowniczka oddziału łączności AK Zbaraż, prowadziła tajne nauczanie; Stanisława Kinasz (1908-1994) – nauczycielka, w czasie wojny w jej rodzinie ukrywał się m. in. Jerzy Urban, żona Michała i matka córek; Bożeny, solistki operowej (Warszawa) oraz Ireny, biologa (Bydgoszcz).

Źródła: Łukasiewicz B.: *Wspomnienia ze Stryjówki koło Zbaraża*, Nakładem autora, [1995], s. 126; Notatka z rozmowy z Ireną Kinasz-Różycką w dniu 03.02.2010).

Kinder Anastazy (1876-1927): instr. stolarstwa, PSPA, PSP;
Kinder Jerzy: mgr, tpz., ZSM1, 97-98;
Kiryło Teresa: mgr, j. niem., ZSM1, 79-99;
Klawiński Franciszek (1893-1939): instruktor stolarstwa, PSP, PSPe, zamordowany przez Niemców w fordońskiej „Dolinie Śmierci";
Klein Janusz: mgr, wych. int., ZSM1, 90-97;

KLEPCARZ Jan (27 XII 1915 Lublin – ?)

Jan Klepcarz z klasą Va mech., 1973.

Ojciec Teofil – tokarz w warsztatach PKP, matka Kazimiera z Sawickich. Po ukończeniu w 1935 gimnazjum matematyczno-przyrodniczego w Lublinie i uzyskaniu świadectwa dojrzałości, pozostaje dwa lata bez pracy. W kolejnych dwóch latach pracuje jako archiwista w Urzędzie Wojewódzkim oraz jako pracownik kontraktowy w Urzędzie Skarbowym w Lublinie. Gdy wybucha wojna, jest znowu bez pracy; w okresie okupacji niemieckiej pracuje dorywczo w lubelskich firmach budowlanych. W okresie 1944-45 pełni służbę w Wojsku Polskim.

Po zdemobilizowaniu pracuje w Urzędzie Pełnomocnika Rządu w Łobezie (Pomorze Zachodnie). W latach 1946-49 pracuje jako inspektor, najpierw w Związku Samopomocy Chłopskiej, później w Urzędzie Wojewódzkim w Gdańsku. W następnych latach powraca w rodzinne strony i w okresie 1951-53 pracuje w Kraśniku w Fabryce Wyrobów Metalowych.

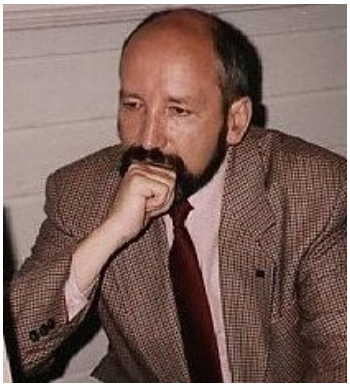
Wieloletnią pracę pedagogiczną rozpoczyna we Włocławku, gdzie w latach 1953-54 jest nauczycielem w Technikum Przemysłowo-Pedagogicznym. W Technikum Mechaniczno-Elektrycznym zatrudnia się w 1958 i pracuje w nim do połowy lat 1970. W 1958 finalizuje studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Gdańskiej, na której otrzymuje dyplom inżyniera mechanika. W latach 1960-66 pracuje w niepełnym wymiarze godzin w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym.

Bydgoszcz opuszcza po smutnych wydarzeniach w rodzinie i przenosi się do Warszawy. Ale właśnie tam dopełnia się tragedia rodzinna.

Źródło: AZSM2/to. Sygn. Arch. 1/29, „Klepcarz Jan”.

Kloss Piotr: mgr inż. mech., pnz., ZSM1, 86-88;

KLUJ Stefan

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1968, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem. Dr inż., adiunkt w Katedrze Siłowni Okrętowych Akademii Morskiej w Gdyni.

Zainteresowania naukowe skupia głównie na konstrukcji komputerowych symulatorów siłowni okrętowych.

Niektóre prace:

1986, Kluj S.: *Relation between engine technical state and specific fuel consumption of the engine SULZER 6Z40/48*, „Joint Proceedings of Gdynia Maritime Academy and Hochschule Bremerhaven", 1; 1988, Kluj S., Król W., Włodarski J.K.: *Training marine engineering officers for ship of the future*, Proc. of „Shipbuilding 2000", Maritime Conference - BALTEXPO '88, Gdańsk; 1988, Kluj S.: *Marine diesel engine diagnostic computer simulator ARGUS*, Tagungsmaterial der 18 Internationale Tagung der Ingineur Hochschule für Seefahrt, Warnemünde; 1993, Kluj S.: *Diagnostyka urządzeń okrętowych*, Gdynia; 1994, Kluj S.: *Informatik in der Instandhaltung*, Hochschule Bremerhaven; 1995, Kluj S.: *Role and mission of a PC-based engine room simulator*, Proc. of 2nd International Conference on Engine Room Simulators, Rimouski; 1996, Kluj S.: *Role and mission of the engine room simulator*, Proc. of the 9th Ship Power Plants Symposium, Gdynia; 1997, Kluj S.: *Architecture and application of the engine room simulator*, „Joint Proceedings of Gdynia Maritime Academy and Hochschule Bremerhaven", 1; 1997, Kluj S.: *Modular engine room simulator*, Proc. of 11th Ship Control Systems Symposium, Southampton; 1997, Kluj S.: *Computer aided assessment for engine room simulator*, Proc. of 3rd International Conference on Engine Room Simulators, Svendborg; 1998, Kluj S.: *New method of the ship engineer assessment and its application for engine room simulators*, Proc. of the International Conference „Safe Navigation Beyond 2000", Gdynia; 1999, Kluj S.: *Use of checklists in engine room simulator*, Proc. of 4th International Conference on Engine Room Simulators, Vallejo; 1999, Kluj S.: *Engine room simulators and the ISM code implementation*, Proc. of SMT 99 Conference, Hamburg; 2000, Kluj S.: *New educational methods applied in engine room simulator*, Proc. of 11th IMLA Conference, Malmo; 2000, Kluj S.: *Multilevel classification of the engine room checklists and its application in a simulator*, Proc. of 2nd International Conference „Safe Navigation Beyond 2000", Gdynia; 2000, Kluj S.: *Implementation of checklists in engine room simulator training*, „Marine Engineers Review", February; 2001, Kluj S.: *Relation between learning objectives and the appropriate simulator type*, Proc. of 5th International Conference on Engine Room Simulators, Singapore; 2001, Kluj S.: *Computer aided assessment for engine room simulators*, Proc. of 5th Baltic Region Seminar on Engineering Education – GMA, Poland, Gdynia 2001, Monash University, Melbourne; 2002, Kluj S.: *Potential of the computer aided learning and its impact for marine engineers education and training*, Proc. of 3rd Global Congress on Engineering Education, Glasgow 2002, Monash University, Melbourne; 2002, Kluj S.: *On the application of the appropriate type of simulators for the specific learning objectives*, „Polish Maritime Research", 1 (9); 2003, Kluj S.: *Usability of the ship engine room simulators*, Proc. of the Huntsville Simulation Conference, Huntsville; 2003, Kluj S.: *On approximation of engine combustion pressure data measured by means of electronic indicator*, „Polish Maritime Research", 1 (10); 2004, Kluj S.: *Application of the diesel engine simulator for the diagnostic training*, Proc. of the IASTED Conference „Applied Simulation and Modeling", Rhodes; 2004, Kluj S.: *Selected aspects of the steam engine simulator*, Proc. of 6th International Conference on Engine Room Simulators, Wuhan; 2005, Kluj S.: *Diesel engine fault simulation applied for engineering training*, Proc. of 9th Baltic Region Seminar on Engineering Education, Poland, Gdynia 2005, Monash University, Melbourne; 2005, Kluj S.: *Teaching practice when using a diagnostic simulator Turbo Diesel 3*, Proc. of 7th International Conference on Engine Room Simulators, Portoroz; 2006, Kluj S.: *Modular architecture of the engine room simulator*, Proc. of the 17th IAESTED „Conference on Modelling and Simulation", Melbourne; 2006, Kluj S.: *How to select the proper simulator type for the marine engineering educati*on, Proc. of 6th Global Congress on Engineering Education, New York 2006, Monash University, Melbourne; 2007, Kluj S.: *Speech synthesis application in the engine room simulator training*,

Proc. of 8th International Conference on Engine Room Simulators, Manila; 2007, Kluj S.: *Application of a diagnostic simulator Turbo Diesel 4 for maritime engineering training*, „Joint Proceedings of Gdynia Maritime Academy and Hochschule Bremerhaven", 20; 2008, Kluj S.: *Implementation of speech synthesis in engine room simulator training*, Proc. of 11th International Conference on Computers and Advanced Technology in Education, Crete; 2008, Kluj S.: *Komputerowo wspomagana ocena kwalifikacji mechanika wachtowego podczas testów na symulatorze siłowni okrętowej*, Zeszyty Naukowe, Akademia Morska w Szczecinie, 15; 2008, Kluj S.: *Symulator siłowni okrętowej ER-SIM*, Zeszyty Naukowe, Akademia Morska w Szczecinie, 15.

Źródło: www.am.gdynia.pl/~kluj/_private/home.htm (dostęp 06.01.2010).

KLUNDER-NIKOŁOWA Barbara

Ur. 31 XII 1942 w Bydgoszczy. Magister pedagogiki (studia w Akademii Muzycznej w Poznaniu pod kierunkiem prof. Stefana Stuligrosza) oraz historii i archeologii (studia w Bułgarii na sofijskim Uniwersytecie im. Św. Klemensa z Ochrydy); absolwentka Prymasowskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Bydgoszczy.

W latach 1966-71 nauczycielka etatowa w podstawowych i średnich szkołach w Kaliszu i w Poznaniu. Od 1990 nauczycielka-katechetka w szkołach podstawowych i średnich w Bydgoszczy. W Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 pracuje w latach 2002-2007, ucząc religii oraz przedmiotu „wychowanie do życia w rodzinie".

Źródło: Notatka własna Barnary Klunder-Nikołowej.

Kluszczyński Jan: npł., pnz., TME, 58-59;
Kłos Zdzisław: pnz., ZSM1, 92-05;
Knasiakowska Maria: j. pol., TME, 51-52;

KNOROWSKI Zenon (20 III 1922 Ciechanów – ?)

Ur. 20 III 1922 w Ciechanowie. Tutaj kończy szkołę powszechną, a naukę w gimnazjum kontynuuje do czasu rozpoczęcia okupacji niemieckiej. W ramach pracy niewolniczej pracuje w Ciechanowie jako robotnik magazynowy, później czeladnik stolarski. Po zamordowaniu przez Niemców brata Bogdana w obozie koncentracyjnym Stutthof, poszukiwany przez gestapo, ukrywa się od 1943 do stycznia 1945.

Po intensywnych przygotowaniach do egzaminu wstępnego na Politechnikę Gdańską uzyskuje pomyślny wynik i 01 X 1945 rozpoczyna studia na Wydziale Budowy Okrętów, w Sekcji Elektrotechniki Okrętowej. Sekcja zostaje przeniesiona w 1947 na Wydział Elektryczny, na którym pozostaje do końca studiów, otrzymując w 1951 dyplom magistra nauk technicznych i inżyniera elektryka. W celu zapewnienia środków na utrzymanie, pracuje w czasie studiów jako nauczyciel niepełnoetatowy w Państwowym Gimnazjum i Liceum oraz w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym w Gdańsku.

W ramach nakazu pracy zostaje po ukończeniu studiów skierowany do województwa wrocławskiego, do Bielawskiej Fabryki Wzmacniaczy Radiowych w Bielawie. W 1952,

Departament Kadr Ministerstwa Przemysłu Motoryzacyjnego kieruje Go do pracy pedagogicznej do Technikum Mechaniczno-Radiotechnicznego w Dzierżoniowie; w okresie do 1956 odbywa tutaj praktykę pedagogiczną, jest nauczycielem teoretycznych przedmiotów zawodowych i wychowawcą oraz kierownikiem Wydziału Radiowego.
W czerwcu 1956 przeprowadza się do Bydgoszczy; przez rok pracuje w Zakładach Wyrobów Elektrotechnicznych „Eltra", a w latach 1957-62 w Zakładzie Doświadczalnym Instytutu Tele i Radiotechnicznego. W tym okresie czasu jest twórcą wynalazku „Generator częstotliwości akustycznych w układzie oporowo-pojemnościowym z modulacją częstotliwości" – właścicielem patentu są Zakłady Wytwórcze Sprzętu Teletechnicznego „Telfa" (Urząd Patentowy PRL, Opis Patentowy Nr 44726, 10 października 1961).

W 1962 wraca do pracy pedagogicznej zatrudniając się w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym w Bydgoszczy, gdzie oprócz obowiązków nauczyciela i wychowawcy, od 1964 pełni funkcję kierownika Wydziału Telekomunikacyjnego; w 1968, wraz z grupą nauczycieli uczących na kierunkach elektronicznych, zostaje służbowo przeniesiony do nowoutworzonego Technikum Elektronicznego przy ul. Karłowicza. Współorganizuje tam pracownię radiowo-telewizyjną oraz pełni funkcję prezesa ogniska ZNP. W 1972 zostaje powołany przez Kuratora Okręgu Szkolnego Bydgoskiego na profesora szkoły średniej.

Od 01 IX 1974, na zasadzie przeniesienia, rozpoczyna nowy, ale i ostatni rozdział życia zawodowego, jako nauczyciel i wychowawca w Technikum Rybołówstwa Morskiego w Kołobrzegu. Tutaj opracowuje projekt oraz organizuje (razem z Jerzym Jaworskim i Ryszardem Chomejem) najnowocześniejszą wówczas w Polsce pracownię sygnalizacji z kilkunastoma magnetofonami „Grundig" na wyposażeniu. Uczy elektrotechniki i przedmiotów radiotechnicznych w Technikum oraz w Policealnym Studium Zawodowym Radiokomunikacji Morskiej, którego absolwenci po zdaniu egzaminów przed komisją Państwowej Inspekcji Radiowej, zasilają szeregi radiooficerów na statkach. Pośród epizodów z udziałem Profesora Knorowskiego, wspominanych po latach przez uczniów szkoły, jest i taki: „(...) *W 1976 r. po rocznym kursie języka polskiego w Łodzi, przybyła do szkoły grupa z Wietnamu Północnego. Dla przypomnienia starszym i do wiadomości, młodym: w tym czasie trwała wojna Wietnamu Północnego, wspieranego przez »blok państw socjalistycznych« z Wietnamem Południowym i wojskami amerykańskimi. Miało to odzwierciedlenie w zachowaniach i postawach słuchaczy. Nauczyciel Zenon Knorowski omawia na elektrotechnice pojęcie pola magnetycznego, Wietnamczycy wertują swoje słowniki, na twarzach widać radość zrozumienia: – Tak, tak, my rozumieć, u nas dużo pola ryżowego.* (...)".

Źródła: AZSE/to. „Knorowski Zenon mgr inż."; edwardbernat.blox.pl (dostęp 20.01.2010).

Kochanowski Edward: pnz., ZSM1, 76-86, npł., 88-89;
Kocikowski Tomasz: mgr, npł., fiz., j. ang., ZSM1, 90-91;
Kociński Klaudiusz: inż., npł., tpz., TME, 62-64;
Kocoń Edward: inż. mech., npł., ZSM1, 83-84, 90-91;
Kohl Klemens: npł., pnz., ZSM1, 79-81;
Kolbuszewska Agnieszka: mgr, j. ang., ZSM1, 09- ;
Kolicki Kazimierz: mgr, npł., tpz., ZSM1, 76-77;
Kołodziejczyk Tadeusz: mgr, npł., fiz., ZSM1, 93-95;
Komorowska Joanna: mgr, j. niem., ZSM1, 02- ;

KONARSKI Zbigniew

Ur. 21 XII 1949 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1968, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem. Po ukończeniu TME podejmuje studia na Wydziale Mechanicznym Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy, zakończone w 1972 uzyskaniem dyplomu inżyniera mechanika o specjalności obróbka skrawaniem.

W pracy zawodowej od początku związany z zagadnieniami energetyki (głównie ciepłownictwo) oraz instalacjami chemicznymi. W latach 1972-73 pracuje w Urzędzie Dozoru

Technicznego, gdzie po intensywnym szkoleniu, a później praktykach, m. in. w hutach „Batory" i „Jedność" i Okręgowym Laboratorium Badawczym UDT w Poznaniu oraz po zdanym egzaminie, uzyskuje stanowisko młodszego rzeczoznawcy. W krótkim czasie odstępstwa od tej tematyki, pracuje w Instytucie Organizacji Przemysłu Maszynowego w Warszawie, Oddział Bydgoszcz zajmując się m. in. opracowywaniem procedur Modularnego Systemu Organizacji Przedsiębiorstw – rozwiązania o dekadę wyprzedzającego zachodnie prace związane z ISO 9000. Kolejne biura projektowe, w których pracuje to bydgoski oddział „Energochemu" Gliwice oraz Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego; w biurach tych współuczestniczy w projektowaniu kotłowni i ciepłowni, m. in. dla miasta Żnina, Świecia oraz Chojnic.

W okresie 1980-2000 pracuje w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Energetyki Cieplnej, a po jego komunalizacji w Komunalnym Przedsiębiorstwie Energetyki Cieplnej w Bydgoszczy. W przedsiębiorstwie tym pełni różne funkcje: specjalisty do spraw związanych z UDT, kierownika warsztatu mechanicznego, kierownika remontów, kierownika działu badawczo-wdrożeniowego, pełnomocnika Zarządu do spraw wdrażania ISO 9000.

W okresie po otwarciu się Polski na zachodnioeuropejski dorobek techniczny, przyczynia się do wdrażania nowoczesnych technologii ciepłowniczych, w tym do szybkiego zastosowania w regionie, rur preizolowanych. Zastosowanie nowych rozwiązań pomp i automatyki – w tym zaworów regulacyjnych – wymusiło poprawę jakości wody ciepłowniczej poprzez zastosowanie specjalnych filtrów. Jego doświadczenie z licznych kontaktów z firmami zachodnimi, zaowocowało opracowaniem i zgłoszeniem w Urzędzie Patentowym dwóch wzorów użytkowych: filtra workowo-magnetycznego i filtra szczelinowo-magnetycznego. Filtry te znalazły zastosowanie w wielu instalacjach ciepłowniczych w kraju.

Jest pomysłodawcą, twórcą i pierwszym kierownikiem Centrum Racjonalnego Użytkowania Energii Cieplnej, utworzonego w bydgoskim KPEC. Trudno przecenić edukacyjną rolę tego Centrum przybliżającego zagadnienia racjonalnej gospodarki energią cieplną z uwzględnieniem ochrony środowiska, młodzieży szkolnej, samorządowcom, środowisku dziennikarskiemu, w końcu mieszkańcom Miasta. Centrum nawiązuje współpracę z Wydziałem Mechanicznym miejscowej Akademii Techniczno-Rolniczej, a jej owocem są studia podyplomowe z zakresu ciepłownictwa oraz studium pomaturalne dla pracowników KPEC. Za działalność związaną z Centrum odznaczony medalem „Za Zasługi dla Województwa Bydgoskiego".

W 1990 kończy studia podyplomowe w „Danish Institute of Environmental Energy" w Herning w Danii, a w 1997 na Wydziale Mechanicznym ATR w Bydgoszczy, w zakresie nowoczesnych technik ciepłowniczych.

Od 2000 pracuje w firmie „SAMSON" Sp. z o.o. Automatyka i Technika Pomiarowa w Warszawie, i jest szefem Regionalnego Biura Bydgoszcz. Firma znana jest w Polsce w branży ciepłowniczej dzięki armaturze i automatyce węzłów cieplnych, a jej oferta obejmuje dostawy urządzeń, serwis, doradztwo techniczne i prace projektowe. Zajmuje się w niej wdrażaniem nowoczesnych urządzeń automatyki w zakładach chemicznych oraz w firmach ciepłowniczych Polski północno-zachodniej.

Od wielu lat współpracuje z organizacjami naukowo-technicznymi, w tym ze Stowarzyszeniem Inżynierów Mechaników Polskich, Oddział w Bydgoszczy, przy którym jest członkiem państwowej komisji egzaminacyjnej Urzędu Regulacji Energetyki.

Autor i współautor m. in.: 1994, Klinger W., Konarski Z.: *Filtr wody ciepłowniczej*, Biuletyn Urzędu Patentowego (BUP), Nr 23, s. 48; 1996, Konarski Z., Klinger W.: *Filtr wody ciepłowniczej*, BUP, Nr 12, s. 10; 1996, Konarski Z., Klinger W.: *Filtr wody ciepłowniczej*, BUP, Nr 21, s.79; 1997, Konarski Z.: *Zastosowanie niekonwencjonalnych nośników energetycznych w ciepłownictwie*, Wydaw. Uczelniane ATR, Bydgoszcz.

Źródło: Notatka autobiograficzna Zbigniewa Konarskiego z dnia 08.01.2010.

KONITZER Franciszek (21 VIII 1882 Czersk – 07 VIII 1952 Bydgoszcz)

Pochodzi z rodziny wielce zasłużonej dla polskości. W Czersku kończy szkołę powszechną, zaś gimnazjum w pobliskich Chojnicach. Następnie odbywa studia malarstwa na Akademiach w

Antwerpii, Monachium i Krakowie. Po powrocie w 1905 do Chojnic naucza malarstwa w tutejszym gimnazjum. Po wybuchu I Wojny Światowej, unikając poboru do pruskiego wojska zbiega do Francji, gdzie wstępuje do Legii Cudzoziemskiej. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości zamieszkuje w Grudziądzu, gdzie nadal pracuje jako nauczyciel rysunków.

Około 1925 przybywa do Bydgoszczy i rozpoczyna pracę pedagogiczną w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego. Uczy także w Państwowym Gimnazjum Humanistycznym oraz w Miejskim Katolickim Żeńskim Gimnazjum Humanistycznym. W 1938 otwiera własną Szkołę Sztuki Malarskiej. Jest autorem licznych akwafort i rysunków, a także ex-librisów, w tym wielu o tematyce bydgoskiej. Spod Jego ręki wyszły także akwaforty przedstawiające Szkołę. Stworzył m. in. teki zawierające cykle rysunków: Stary Grudziądz i Widoki Bydgoszczy. Po wybuchu wojny usunięty z mieszkania i pracowni.

Źródła: Mulczyński J.: *Słownik grafików Poznania i Wielkopolski XX wieku*, Poznań 1996, s. 186; Borzyszkowski J., Obracht-Prondzyński C.: *Ludzie Czerska i okolicy XIX i XX wieku*, Gdańsk-Czersk 2007, ss. 172-3.

Konieczny Andrzej: mgr, npł., tpz., ZSM1, 76-77, 83-85;
Konikowska Ewa: mgr, npł., wych. int., ZSM1, 87-90;
Koperski Jan: pnz., ZSM1, 80-06,
Korczyc Kazimierz: inż., tpz. geodezyjne, LM, 49-52;
Kornacki Andrzej: mgr inż. mech., zast. kier. warszt., pnz., tpz., ZSM1, 85-86;
Korzeniowski Kazimierz: instr. modelarstwa lotn., ZSM1, 83-90;
Kosmala Sławomir: inż. mech. bud. okr., npł., tpz., ZSM1, 80;

KOSMOWSKI Kazimierz Tadeusz

Ur. 12 V 1947 w Nakle nad Notecią. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1966, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

W 1972 uzyskuje dyplom magistra inżyniera elektryka na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej i rozpoczyna pracę w Zakładzie Automatyki Instytutu Elektroenergetyki i Automatyki jako asystent naukowo-dydaktyczny. W kolejnych latach przejdzie niemal wszystkie szczeble awansu zawodowego obejmując w 2006, jako dr hab. inż., profesor nadzwyczajny Politechniki Gdańskiej, stanowisko kierownika Katedry Automatyki na Wydziale Elektrotechniki i Automatyki.

Stopnie naukowe uzyskuje na macierzystej Uczelni. Na podstawie rozprawy pt. „*Metody analizy niezawodnościowej kontrolowanych układów automatyki zabezpieczeniowej i układów awaryjnych elektrowni atomowej*, otrzymuje w 1981 tytuł doktora nauk technicznych. Stopień doktora habilitowanego uzyskuje w 2003 na podstawie rozprawy pt. „*Metodyka analizy ryzyka w zarządzaniu niezawodnością i bezpieczeństwem elektrowni jądrowych*".

W Katedrze Automatyki przewodniczy Zespołowi Technologii Sieciowych i Inżynierii Bezpieczeństwa. Zespół ten zajmuje się metodami analizy, modelowaniem i syntezą oraz projektowaniem systemów monitorowania, sterowania i automatyki zabezpieczeniowej z wykorzystaniem programowalnych systemów elektrycznych, elektronicznych i programowalnych

elektronicznych (E/E/PE), a także diagnostyką i zarządzaniem procesem eksploatacji złożonych obiektów technicznych podwyższonego ryzyka oraz projektowaniem systemów z bazą wiedzy (systemów ekspertowych) stosowanych do wspomagania decyzji.

W tak zakreślonym obszarze badawczym i projektowo-użytkowym mieszczą się prace dotyczące wielu interesujących zagadnień, jak np.: niezawodność i bezpieczeństwo systemów technicznych podwyższonego ryzyka z analizą warstw zabezpieczeniowo-ochronnych, zarządzanie bezpieczeństwem funkcjonalnym programowalnych systemów sterowania i zabezpieczeń z wyznaczaniem wymaganego poziomu nienaruszalności bezpieczeństwa SIL (ang. *safety integrity level*) funkcji związanych z bezpieczeństwem oraz weryfikacją tego poziomu w procesie modelowania probabilistycznego rozważanych architektur sprzętowych systemów E/E/PE, analiza niezawodności człowieka-operatora z uwzględnieniem aspektów behawioralnych i kognitywnych, ocena funkcjonalności sterowni i interfejsów operatorskich wraz z systemem alarmowym, obsługa techniczna zorientowana na niezawodność RCM (ang. *risk centered maintenance*), ochrona informacji w komputerowych systemach sterowania, zarządzanie bezpieczeństwem w obiektach i systemach infrastruktury krytycznej.

Przewodniczący Komitetu Programowego ds. Certyfikacji osób odpowiedzialnych za bezpieczeństwo funkcjonalne przy Urzędzie Dozoru Technicznego w Warszawie, zastępca przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Bezpieczeństwa i Niezawodności, członek Komitetu Programowego Polskiej Platformy Technologicznej Bezpieczeństwa Pracy w Przemyśle przy Centralnym Instytucie Ochrony Pracy – Państwowym Instytucie Badawczym w Warszawie, członek Komitetu Eksploatacji Maszyn Polskiej Akademii Nauk, członek Komitetu Programowego ETPIS (European Technology Platform on Industrial Safety), członek Komitetu Czynników Ludzkich (Human Factors Committee) przy ESRA (European Safety and Reliability Association), członek Komitetu Technicznego Nr 50 przy Polskim Komitecie Normalizacyjnym, członek Komitetu Redakcyjnego Zeszytów „Eksploatacja Maszyn" (kwartalnik PAN) odpowiedzialny za tematykę bezpieczeństwa, członek Rady Programowej kwartalnika „Magazyn Ex", ekspert (funkcja opiniująca i doradcza) w programie Foresight Polska 2020. Organizator, współorganizator i członek komitetów programowych licznych konferencji krajowych i zagranicznych.

Uzyskał nagrodę indywidualną II stopnia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z tytułu osiągnięć dydaktyczno-wychowawczych. Liczba nagród Rektora Politechniki Gdańskiej za działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną, indywidualnych i zespołowych, przekroczyła 30. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Autor i współautor m. in.:

Redakcja publikacji zbiorowych: 2007, *Functional Safety Management in Critical Systems* (Zarządzanie bezpieczeństwem funkcjonalnym w systemach krytycznych), (ed.) Kosmowski K.T., Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk; 2008, *Modele systemów oceny ryzyka i diagnostyki technicznej*, (red.) Wojciech Cholewa, Kazimierz T. Kosmowski, Stanisław Radkowski, Politechnika Śląska, z. 138, Gliwice.

Publikacje indywidualne i zespołowe: 1979, Uenosono Ch., Kaneko K., Kosmowski K.: *Reliability aspect of the application of DDC computer in power plants*, Memoirs of the Faculty of Engineering, Kyoto University, Vol. XLI, Part 4; 1984, Kosmowski K.T.: *Reliability of nuclear power stations as a function of subsystems structures and safety restrictions*, [in:] *Risk and Benefits of Energy Systems*, International Atomic Energy Agency (IAEA), Vienna; 1990, Strupczewski A., Kosmowski K.: *System barier powstrzymujących rozprzestrzenianie się produktów rozszczepienia*, [w:] *Bezpieczeństwo elektrowni jądrowych*, cz. I, Wyd. Politechniki Gdańskiej, Gdańsk; 1991, Kosmowski K.T., Duzinkiewicz K., Chotkowski W., Beker Z.: *Developing of Reliability and Safety Related Expert Systems at Gdansk Technical University*, *Report of the Co-ordinated Research Programme*, International Atomic Energy Agency, Vienne; 1993, Kosmowski, K.T.: *Wspomagane komputerowo analizy probabilistyczne złożonych systemów technicznych,* Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrycznego Politechniki Gdańskiej, 3, Gdańsk; 1994, Marecki J., Kosmowski K.T., Frydryk R.: *Conditions of restarting the development of nuclear power in Poland*, Transactions of the International Nuclear Congress - Atoms for Energy, Vol. II, ENC'94, Lyon; 1994, Kosmowski K.T., Degen G., Mertens J., Reer B.: *Development of advanced methods and related software for human reliability evaluation within probabilistic safety analyses*, Institut für Sicheheitsforschung und Reaktortechnik, Forschungszentrum Jülich GmbH, KFA; 1996, Kosmowski K.T.: *Diagnozowanie systemu zabezpieczeniowego z uwzględnieniem baz wiedzy obiektowo zorientowanego modelowania logicznego i probabilistycznego*, Mat. Kongresu Diagnostyki Technicznej, KDT'96, tom

III, Gdańsk; 1998, Kosmowski K.T.: *Integrated approach to knowledge acquisition and safety management of complex plants with emphasis on human factors*, IAEA-TECDOC-1019 „ Use of Computer Aids Including Expert Systems to

Enhance Diagnosis of NPP Status and Operator Response", Vienna: International Atomic Energy Agency, Vienna; 1999, Dobrzański A., Kosmowski K.T.: Projektowanie komputerowych systemów wizualizacji procesów technologicznych, „Studia z Automatyki i Informatyki", t. 24; 2000, Kosmowski K. T.: *Zarządzanie bezpieczeństwem i sterowanie ryzykiem w systemach socjotechnicznych*, „Zagadnienia Eksploatacji Maszyn", vol. 35, z. 2 (122); 2001, Kosmowski K.T.: *Sterowanie ryzykiem w systemach technicznych z uwzględnieniem analizy kosztów i efektów*, [w:] *Zarządzanie ryzykiem w przemyśle chemicznym i procesowym,* (red.) A.S. Markowski), Wyd. Politechniki Łódzkiej, Łódź; 2003, Kosmowski K.T.: *Metodyka analizy ryzyka w zarządzaniu niezawodnością i bezpieczeństwem elektrowni jądrowych*, Politechnika Gdańska, Monografie nr 33, Gdańsk; 2004, Marecki J., Kosmowski K.T.: *Problemy analizy ryzyka i zarządzania bezpieczeństwem w systemach krytycznych*, „Energetyka", R. 57, nr 3; 2004, Kosmowski K.T.: *Modelling and uncertainty in system analysis for safety assessment, Probabilistic Safety Assessment and Management*, (Eds.) C. Spitzer, U. Schmocker, V.N. Dang, PSAM 7 – ESREL'04. Springer-Verlag, London; 2006, Kosmowski K.T.: *Functional safety concept for hazardous systems and new challenges*, „Journal of Loss Prevention in the Process Industries", Vol. 19, iss. 2-3; 2006, Kosmowski K.T.: Safety and security governance problems of critical systems and infrastructures, „Journal of KONBiN", T. 2, no 2; 2006, Kosmowski K.T., Śliwiński M.: An integrated analysis of protection layers in hazardous systems, „Journal of KONBiN", T. 1, no 1; 2006, Kosmowski K.T., Śliwiński M., Barnert T.: Methodological aspects of functional safety assessment, „Zagadnienia Eksploatacji Maszyn", T. 41, nr 4 (148); 2007, Barnet T., Kosmowski K.T., Śliwiński M.: Analiza bezpieczeństwa funkcjonalnego i ochrony informacji w rozproszonych systemach komputerowych pełniących funkcje sterowania i zabezpieczeń, „Pomiary Automatyka Kontrola", Vol. 53, nr 4; 2007, Kosmowski K.T., Śliwiński M.: Analiza ryzyka i modelowanie probabilistyczne oparte na wiedzy w projektowaniu i użytkowaniu programowalnych systemów sterowania i zabezpieczeń, „Pomiary Automatyka Kontrola", Vol. 53, nr 4; 2007, Kosmowski K.T.: Functional safety in the context of risk appraisal criteria and cost-benefit analysis, [in:] Functional safety management in critical systems, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk; 2007, Kosmowski K.T.: Functional safety and human factors, [in:] Functional safety management in critical systems, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk; 2007, Dźwiarek M., Kosmowski K.T.: General concept of functional safety - standarisation and sector aspects, [in:] Functional safety management in critical systems, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk; 2007, Kosmowski K.T., Rogala I.: Technological innovation and cost-benefit analysis of safety-related solutions, [in:] Functional safety management in critical systems, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk; 2008, Kosmowski K.T., Barnert T., Śliwiński M.: Security aspects in verification of the safety integrity level of distributed control and protection systems, „Journal of KONBiN", Vol. 3, no 3; 2008, Kosmowski K.T.: Human reliability analysis in the context of accident scenarios, „Journal of KONBiN", Vol. 3, no 3; 2008, Kosmowski K.T., Zawalich J.: Modelowanie bezpieczeństwa maszyn i instalacji krytycznych, [w:] Modele systemów oceny ryzyka i diagnostyki technicznej, (red.) Wojciech Cholewa, Kazimierz T. Kosmowski, Stanisław Radkowski, Politechnika Śląska, z. 138, Gliwice; 2008, Kryger M., Kosmowski K.T.: System awaryjnego odstawienia instalacji na przykładzie morskiej platformy wydobywczej, [w:] Bezpieczeństwo przemysłowe (Klub Paragraf 34), (red.) K. Kraule, [et al.], Tom 2, Siemens, Warszawa; 2009, Kosmowski K. T.: Wyzwania dotyczące edukacji i zarządzania kompetencjami w zakresie inżynierii bezpieczeństwa, [w:] Bezpieczeństwo przemysłowe (Klub Paragraf 34), (red.) M. Urbaniak, T. Missala, K. Kosmowski, K. Krause, W. Sobczykiewicz, A. Dębowski, M. Dźwiarek, K. Selder, I. Sosnowski, Tom 3, Siemens, Warszawa; 2009, Kasprzak P., Kosmowski K. T.: Czynniki ludzkie w analizie rozwiązań bezpieczeństwa funkcjonalnego, [w:] Bezpieczeństwo przemysłowe (Klub Paragraf 34), (red.) M. Urbaniak, T. Missala, K. Kosmowski, K. Krause, W. Sobczykiewicz, A. Dębowski, M. Dźwiarek, K. Selder, I. Sosnowski, Tom 3, Siemens, Warszawa; 2009, Barnert T., Kosmowski K.T., Śliwiński M.: Wybrane zagadnienia analizy bezpieczeństwa funkcjonalnego programowalnych systemów sterowania i zabezpieczeń instalacji procesowych, [w:] Bezpieczeństwo przemysłowe (Klub Paragraf 34), (red.) M. Urbaniak, T. Missala, K. Kosmowski, K. Krause, W. Sobczykiewicz, A. Dębowski, M. Dźwiarek, K. Selder K, I. Sosnowski, Tom 3, Siemens, Warszawa; 2009, Kosmowski K.T.: Problemy zarządzania bezpieczeństwem obiektu przemysłowego podwyższonego ryzyka, [w:] Systemy wykrywające, analizujące i tolerujące usterki, (red.) Z. Kowalczuk, Pomorskie Wydawnictwo Naukowo-Techniczne (PWNT), Gdańsk.

Źródła: *Jednodniówka z okazji 30-lecia matury absolwentów Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, klasa V a el.*, (red.) Edward Małachowski, mps., Bydgoszcz 1996; *Raport z prac naukowo-badawczych i współpracy międzynarodowej Politechniki Gdańskiej w roku 2006*, Politechnika Gdańska, Biblioteka Główna, Gdańsk 2007, ss. 199-205; *Raport z prac naukowo-badawczych i współpracy międzynarodowej Politechniki Gdańskiej w roku 2007*, PG, BG, Gdańsk 2008, ss. 207-12; *Katalog prac naukowo-badawczych Politechniki Gdańskiej*, [w:] www.bg.pg.gda.pl (dostęp 21.12.2009).

Kostrzycki Stefan: inż., były pracownik Państwowych Zakładów Graficznych w Petersburgu, Instruktor zajęć praktycznych z „fotochemigrafii" w Państwowej Szkole Przemysłowej;

KOSZEWSKI Kazimierz

Ur. 22 IV 1937 w Pokrzydowie pow. Brodnica. W 1955 uzyskuje maturę w Liceum Ogólnokształcącym w Brodnicy i rozpoczyna studia w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego w Poznaniu zakończone 1959 otrzymaniem dyplomu magistra wychowania fizycznego. W szkole średniej uprawia kilka dyscyplin lekkoatletyki, uzyskując najlepsze rezultaty w skoku w dal i skoku o tyczce. W tej ostatniej, w 1958 zostaje akademickim mistrzem Polski.

Wieloletnią, pełną sukcesów pracę pedagogiczno-sportową i wychowawczą z młodzieżą, rozpoczyna zaraz po studiach – w Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 1 w Bydgoszczy, w której pracuje do 1964 – oraz w bydgoskim klubie „Budowlani" (od 1960), któremu pozostał wierny przez długie lata. W 1964 rozpoczyna pracę w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, kontynuując ją w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 do czasu przejścia na emeryturę w 1989. W okresie 1989-2001 pracuje w Zespole jako nauczyciel niepełnoetatowy. W latach 1978-80 , urlopowany za zgodą Ministerstwa Oświaty i Wychowania, jest trenerem skoku o tyczce w Czechosłowackim Związku Lekkoatletyki.

Gwiazdy sportowe wynajduje i szlifuje w każdej ze szkół, w których przyszło Mu pracować. W udzielonym wywiadzie (1973) mówi: „(...) *Zdolnej młodzieży nie brakuje nigdzie. Inna sprawa, to fakt, że udało mi się wychować w początkowym okresie rekordzistę okręgu juniorów na 110 m ppł. – Cudaka (15,0 sek.) i reprezentanta Polski juniorów w skoku o tyczce – Laskowskiego. Obydwaj byli uczniami ZSZ nr 1. Młodzież Technikum M-E wykazywała jednak większe predyspozycje. Szafrański ustanowił rekord Polski juniorów na 200 – 21,2 sek., Murawski w skoku o tyczce doszedł do wyniku 5,40 m, Czara jako junior uzyskiwał w oszczepie wyniki ponad 65 m, wreszcie Paweł Iwiński ustanowił rekord Polski.* (...)" .

W listopadzie 1967, po zdobyciu przez reprezentantów TME tytułu najlepszej w Polsce męskiej drużyny szkolnej w lekkoatletyce w zawodach o puchar „Przeglądu Sportowego", bydgoski „IKP" pisał: „(...) *Nauczyciel WF Kazimierz Koszewski – jak sam powiada – nie bardzo chciał wystartować w imprezie »Przeglądu Sportowego«, gdyż sezon był zapełniony innymi zawodami. Teraz opowiada: - W końcu jednak zorganizowaliśmy zawody, zdobywając 1454 punkty. (...) Chciałbym dodać, że mogliśmy uzyskać lepszy wynik, gdyż mamy zawodników, których stać na jeszcze bardziej wartościowe rezultaty niż te, które w sumie dały tych 1454 pkt.* (...)". Drugi sukces roku 1967 to mistrzostwo Polski w Igrzyskach Młodzieży Szkolnej zdobyte w pięcioboju przez reprezentacje młodzików i juniorów. Trenowani przez prof. Koszewskiego młodzicy wystąpili w składzie: Reszel, Sobowiec, Bolanowski, Dzięgiel, Janaszkiewicz i Mądrzejewski, zaś juniorzy: Baldowski, Iwiński, Kałka, Szafrański, Spasowicz i Nawra.

W 1971 lekkoatleci TME zwyciężają w I Bydgoskiej Olimpiadzie Młodzieży, wręcz deklasując pozostałe 16 reprezentacji szkolnych.

W maju 1972 prasa bydgoska z duma donosi o następnych sukcesach uczniów-sportowców: „(...) *W Białymstoku odbył się finał kolejnej imprezy lekkoatletycznej – puchar redakcji »Przeglądu Sportowego«. Piękny sukces odnieśli podopieczni mgr. Kazimierza Koszewskiego z bydgoskiego*

Technikum Mechaniczno-Elektrycznego zajmując pierwsze miejsce, gromadząc 1804 pkt. (...) Bydgoska młodzież walczyła z olbrzymią ambicją, uzyskując szereg doskonałych wyników. Szyc wygrał trójskok z b. dobrym wynikiem 15,05 m, Wytkowski bieg na 400 m w czasie 48,7 sek., Kozłowski dysk z rezultatem 49,90 m, a Gawrych pchnięcie kulą 15,64 m. (...) Najdziwniejszą jednak informacją była ta, iż »Technikum Łączności« w Warszawie [zdobywca II miejsca, przyp. red.] *dysponuje na działalność sportową kwotą ponad miliona złotych, a Technikum bydgoskie 5 tysięcy.* (...)". Inne sukcesy roku 1972 to III miejsce w Drużynowych Lekkoatletycznych Mistrzostwach Polski oraz miejsce I w Olimpiadzie Szkół Średnich. Za najbardziej spektakularne osiągnięcie indywidualne trzeba uznać pobicie rekordu Polski juniorów w skoku w dal przez Tadeusza Narożnego w kategorii juniorów młodszych (7,65 m).

W 1973 spośród 13. szkół biorących udział w krajowym finale zawodów lekkoatletycznych „Sztandaru Młodych", reprezentacja męska TME zajmuje pierwsze miejsce gromadząc 909 pkt. (II m. – Technikum Łączności z Warszawy z 873. punktami). W zawodach tych Pawłowski biegnie 100 m w czasie 11,1 sek., Narożny skacze w dal 7,09 m, a sztafeta 4x100 m osiąga wynik 43,8 sek.

Rozwój kompetencji zawodowych znaczą m. in.: 1974 dyplom trenera klasy specjalnej (mistrzowskiej) w lekkoatletyce (1974), II stopień specjalizacji zawodowej w zakresie wychowania fizycznego oraz ocena pracy „szczególnie wyróżniająca" (1985), stopień nauczyciela mianowanego (2000).

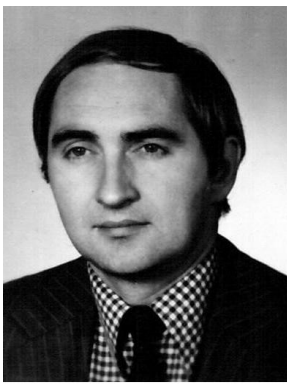
Nagrodzony i odznaczony m. in.: brązowym (1969) i srebrnym (1971) Odznaczeniem im. Janka Krasickiego (ZG ZMS); dyplomem Laureata Wojewódzkiego Plebiscytu „Trener Wychowawca – Nauczyciel Młodzieży" (1970, 1972, ZW ZMS w Bydgoszczy); dyplomem Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego „za aktywny udział w rozwijaniu sportu wśród młodzieży szkolnej" (1973); Srebrnym Krzyżem Zasługi (1973); tytułem „Zasłużony działacz kultury fizycznej"; Medalem 30-lecia Polski Ludowej (1974); nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania III st. (1977); dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi (1982, 2005); Medalem Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego (1983); Medalem 40-lecia Polski Ludowej 1984); odznaczeniem „Za szczególne zasługi dla województwa bydgoskiego" (1986); tytułem „Zasłużony trener lekkiej atletyki" (1994); Medalem 650-lecia Bydgoszczy (2005).

Powyższa lista, niezależnie jaką miałaby długość, wymaga uzupełnienia, bowiem dla nauczyciela-trenera nagrodą najważniejszą za starania, są bezspornie sukcesy jego wychowanków. Spośród podopiecznych mgr. Kazimierza Koszewskiego, wymieńmy tych, którzy w swoich sportowych karierach zdobyli trofea największe: Sebastian Chmara (mistrz świata w halowym siedmioboju w 1998, olimpijczyk), Paweł Iwiński (skok o tyczce: w 1968 wicemistrz Europy juniorów – Lipsk; w 1972 rekordzista Polski), Romuald Murawski (skok o tyczce: w 1970 brązowy medalista Mistrzostw Europy Juniorów – Paryż), Robert Michniewski (skok wzwyż: w 1993 zdobywa IV miejsce wynikiem 2,18 m na Mistrzostwach Europy Juniorów). Uczniowie-sportowcy różnych konkurencji, startujący w reprezentacji Polski, to; sprinterzy: Marek Mądrzejewski, Andrzej Szafrański, Wiesław Wszelaczyński; trójskoczkowie: Tomasz Chwieduk, Robert Michniewski, Michał Napierała, Paweł Romanowski, Krzysztof Szyc; skoczkowie w dal: Tadeusz Narożny, Zdzisław Zachwieja; sprinterzy 400 m.: Ryszard Byzdra, Kazimierz Fiut, Andrzej Lange, Andrzej Pawłowski, Roman Pietrowski, Włodzimierz Sobis, Robert Stępniak, Andrzej Świtała, Ireneusz Wytkowski; tyczkarze: Paweł Iwiński, Andrzej Kleineder, Romuald Murawski, Mariusz Reszel, Jerzy Rybak, Leszek Serwiński; miotacze: Andrzej Gawrych (kula), Andrzej Czara (oszczep); płotkarze: Grzegorz Kałka, Andrzej Spasowicz, Włodzimierz Sobis; skoczkowie wzwyż: Wojciech Depta, Robert Michniewski.

Źródła: AZSM1/to. „Koszewski Kazimierz"; *Sylwetki – Kazimierz Koszewski*, „Ilustrowany Kurier Polski", 12 czerwca 1973 r.; *Sukces bydgoskich uczniów*, „Gazeta Pomorska", 12 czerwca 1973; Jeleniewski M.K.: *Bydgoska Szkoła Techniczna*, Bydgoszcz 2006, ss. 61-2, 64-5.

Koth Edward: npł., pnz., ZSM1, 79-81;
Kotlarek Małgorzata: mgr, tpz. ekonomiczne, ZSM1, 02- ;

KOWALCZUK Jerzy

Ur. w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1966, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

Opowieść o podróży, która zaczęła się wiele lat temu i trwa ...

Ponad miesiąc temu, gdy jak zwykle samochodem przemierzałem z Marią po US 32 – stanowej autostradzie – odległość z Westfield do Noblesville słuchając naszego ulubionego programu radiowego, niespodziewanie zadała mi pytanie: „Jerzy, czy czytałeś e-mail od twojego kolegi, Edzia Małachowskiego z Bydgoszczy? Organizują obchody 100-lecia waszego Technikum i chcą, abyś podzielił się swoimi wrażeniami i dotychczasową historią życiową. Może znajdziesz nawet czas na wyjazd i zobaczysz się ze swoimi przyjaciółmi? ”.

Tak więc moi przyjaciele, wiecie już teraz jak do tego doszło, że zacząłem pisać tą biografię.

Z perspektywy czasu widzę wyraźnie, że okresem który ukształtował moją osobowość i myślenie był czas nauki w naszym Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, a później okres studiów w Gdańsku. Mimo, że upłynęło sporo czasu od chwili, gdy ukończyliśmy Technikum, ciągle mam w pamięci ten okres, wspaniałych pedagogów, z których każdy był swego rodzaju indywidualnością o bardzo interesującej osobowości. Był to okres, gdy my jako uczniowie, mieliśmy duży respekt do naszych profesorów. Ceniliśmy Ich wiedzę i zaangażowanie, mimo że okazyjnie usiłowaliśmy uzyskać lepsze oceny, przy minimalnym wysiłku. Czasami nawet opuszczając lekcje. Jednakowoż chodzenie na wagary było raczej wyjątkiem, w sumie, o ile pamięć mnie nie zawodzi, zdarzyło się to tylko chyba raz, z pewnością nie więcej, niż dwa razy.

Profesorowie, jak Józef Mierzbiczak, Wacław Fórmaniak, Józef Śledź, czy też Władysław Burczyk, wraz z całą radą pedagogiczną tworzyli rzeczywistość, ale i legendę naszej Szkoły. Przetrwała ona do dzisiaj i będzie na zawsze w naszej pamięci i sercach.

Mimo wielu lat, które minęły od skończenia Technikum, do dziś pamiętam nazwiska przyjaciół jak Edzio Małachowski, Zenek Kowalski, Eugeniusz Polaszek, Zbyszek Różalski, Gienek Morzyński i wielu, wielu innych, z którymi dzieliłem szkolną ławkę, razem zgłębiając tajniki wiedzy. Z wieloma, mimo odległości dzielącej Stany i Polskę, spotykam się, kiedy tylko mogę, podczas pobytów w Polsce. Ten fakt jest prostym dowodem, że przyjaźń zawarta w okresie szkolnym jest unikalna, i zdecydowanie przetrwała próbę czasu czasu.

Kolejna podróż, w czasie i przestrzeni, to studia na Wydziale Elektroniki na Politechnice w Gdańsku. Z naszej klasy maturalnej, sześciu wyjechało do Gdańska. Na Wydział Elektroniki wybierali się Gienek Morzyński, Gienek Polaszek i ja, a na Wydział Elektryczny Edziu Małachowski, Wiesław Szynkiewicz i Kaziu Kosmowski. Wszyscy zostaliśmy przyjęci w poczet studentów Politechniki Gdańskiej, co na pewno jest wartym do odnotowania sukcesem. Okres studiów, który został mi w pamięci, to pasmo stresów przy zaliczeniach i egzaminach, godzin spędzonych na wykładach, w laboratoriach, w sali nauki, i w bibliotece. Ale z drugiej strony był to także czas rajdów, klubów studenckich, i wolnego studenckiego życia, przeplatanego ze zdarzeniami które przeszły do legendy. (...)

Po otrzymaniu dyplomu zacząłem pracę w firmie zajmującej się programowaniem i naprawą komputerów i maszyn księgujących. Praca polegała na podróżowaniu po Polsce północnej i obsługiwaniu klientów. Regularnie wyjeżdżałem w poniedziałki, by wracać do domu w piątek.

Z Marią pobraliśmy się rok po studiach. Maria zajęła się wkrótce doktoratem na Uniwersytecie Gdańskim, a ja kontynuowałem pociągowo-autobusowe podróże służbowe po Polsce.

Kolejna firma zaoferowała lepsze stanowisko, i bardziej atrakcyjne, jak na tamte czasy podróże służbowe. Wyjazdy były do tak zwanych Krajów Bratnich; Rumunii, Węgier i Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Były też wyjazdy do Anglii, ale tu lista chętnych była bardzo długa. Z czasem Firma kupiła licencję z Anglii na produkcję wszelakich łożysk, i w kolejce chętnych na wyjazd na Zachód zaczęło być naprawdę tłoczno. Były to lata późne 70. i znajomość języków nie była zbyt popularna. Firma brytyjska, która sprzedała nam licencję, zatrudniła tłumacza, aby umożliwić komunikację między Anglikami i naszymi pracownikami podczas służbowych wizyt na Wyspach Brytyjskich. Raz niestety sytuacja była ambarasująca, gdy tłumaczka zachorowała, a na londyńskim lotnisku lądował samolot z 30-osobową delegacją z naszej Firmy. Wśród jej członków, nikt nie mówił po angielsku. Jakimś wysiłkiem, używając języka migowego udało się przewieźć naszą delegację do hotelu. O żadnej wymianie wiadomości i komunikacji nie było mowy. Delegacja przesiedziała cały tydzień w hotelu, czekając na ratunkowego tłumacza z Polski. Były to czasy, gdy nawet na paszport służbowy czekało się dość długo.

Ponieważ produkcja była zarządzana i sterowana komputerowo, po pewnym czasie zostałem dołączony do grupy pracowników na kolejny wyjazd. Dyrektor wezwał mnie na rozmowę przed wyjazdem pytając jaka jest moja znajomość języka, i stwarzając wrażenie, że teraz każdy wyjeżdżający musi być biegły w angielskim. Powiedziałem, że na pewno nie jestem ekspertem, nigdy nie byłem na zachodzie, a angielski znam z płyt, czytania kilku dostępnych magazynów z zakładowej biblioteki i słuchania BBC. Na wyjazd zostałem zakwalifikowany. Tłumaczka zatrudniona przez Brytyjczyków była filologiem anglistyki i tłumaczenie na język techniczny zajmowało jej dużo czasu i sprawiało wyraźnie trudności. Postanowiłem spróbować moich sił. Anglicy zaczęli coś między sobą dyskutować, i po chwili poprosili, abym po skończeniu mojego tematu zajął się tłumaczeniem dla pozostałych grup. Okazało się, że efektywność komunikacji wzrosła do takiego poziomu, że Anglicy poprosili Firmę, aby zawsze do grupy wyjeżdżającej dołączyć osobę ze znajomością angielskiego słownictwa technicznego. Po powrocie zostałem zaproszony do dyrektora, który sam nie znał angielskiego, i poinformowany, że oprócz moich obowiązków będę tłumaczem obsługującym wizyty Anglików przyjeżdżających do Polski. Tak to w niezamierzony sposób zostałem zmuszony do poprawy angielskiego, który do tej pory znałem raczej biernie.

Po kilku latach nadarzyła się kolejna okazja wyjazdów zagranicznych. Tym razem do Niemiec Zachodnich, a ściślej mówiąc do Bawarii. Maria była już po obronie pracy doktorskiej, mieliśmy dwie córki, a ja pracowałem na Uniwersytecie Gdańskim w charakterze starszego wykładowcy, przymierzając się również do doktoratu.

Poprzez całkowity zbieg okoliczności i przypadek zacząłem współpracować ze średniej wielkości firmą w Bawarii. Firma umożliwiła mi dostęp do najnowszej technologii i pism naukowych, a to z kolei pomagało mi uatrakcyjnić moje wykłady dla studentów. W niemieckiej Firmie, współpracując z zespołem inżynierów, posługiwałem się angielskim, a po godzinach uczyłem się uczyłem się niemieckiego; wypłacane diety wspomagały budżet rodzinny, a oficjalne zaproszenie od Firmy dawało możliwość otrzymania paszportu i wizy. W zasadzie było cudownie i myślałem, aby stan ten trwał wiecznie.

W czasie kolejnego pobytu w Niemczech odebrałem telefon od Marii, że mam wracać jak najszybciej do Polski i zająć się dziećmi, gdyż ona wyjeżdża za dwa tygodnie do USA, na post doktoranckie stypendium naukowe. W domu w zasadzie się minęliśmy. Był rok 1985 i sytuacja w kraju bardzo napięta. Po pół roku razem z dziećmi poleciałem do Stanów. Kasia i Ania poszły do

lokalnych szkół, Maria kontynuowała swoją pracę naukową, a ja podjąłem pracę na Purdue University, School of Engineering and Technology, jako Visiting Scientist.

Po dwóch latach mój kontrakt się skończył i podjąłem pracę w GM (General Motors) jako projektant. W międzyczasie odbyliśmy kilka podróży po Stanach i Kanadzie, ciesząc się bezmiarem przestrzeni, różnorodnością klimatów, przyrodą i pięknem parków narodowych. Każdą podróż prywatną planujemy dokładnie, gdyż w Stanach liczba dni urlopowych jest bardzo ograniczona. Z czasem postanowiliśmy zwiększyć odległość wypraw, wybierając podróże statkiem na Wyspy Dziewicze, Bahamas, czy też Wyspy Karaibskie. Te miejsca zawsze wydawały się nam egzotyczne i upiększone fotografiami z kolorowych folderów turystycznych. Ale zetknięcie się z rzeczywistością otworzyło nam oczy na lokalną biedę i trudy życie codziennego mieszkańców. Obraz większości tych egzotycznych miejsc jest zawsze taki sam, lub bardzo podobny. Nabrzeże, gdzie przybijają statki, i jedna lub dwie ulice przylegle do portu są zadbane, sklepy klimatyzowane, chociaż sprzedające tą samą tandetę wyprodukowaną w Chinach, jako dzieła lokalnych artystów. Tylko kilka kroków dalej, gdzie tłum typowych turystów już nie dociera, lub dociera bardzo rzadko, można zobaczyć ubogie domy, choć słowo dom jest użyte z braku lepszego określenia. Jest to świat kontrastów, które uwypuklają się po powrocie na statek. Tu jest wyszukane jedzenie, są wymuskane sale teatralne, kawiarnie udekorowane w wyszukanym stylu, luksusowe kasyna, gdzie przeciętny gracz wydaje w ciągu kilkunastu minut tygodniowy zarobek mieszkańca zwiedzanej wyspy.

Fuzje i podziały firm spowodowały że GM sprzedało naszą korporację tworząc samodzielną firmę „Delphi Automotive Systems". Ja znalazłem się w sektorze zajmującym się elektroniką. W zasadzie firma (a raczej jej nazwa) zmieniała się kilka razy, chociaż ja pracowałem i pracuję w tym samym mieście i budynku. Jedną z najciekawszych przygód było wysłanie mnie przez Delphi Automotive na kilka lat do Polski, do Krakowa, aby utworzyć tam centrum techniczne. Była to prawdziwa satysfakcja i przyjemność przyjechać do Polski po wielu latach i obserwować zmiany, które doprowadziły do włączenia Kraju do Unii Europejskiej i zniesienia granic, kiedyś tak bardzo dzielących od reszty Europy.

Gdy wróciłem do Stanów, kryzys ekonomiczny spowodował, że Delphi jak i cały przemysł motoryzacyjny znalazły się w kłopotach. Po czterech latach firma wyszła ze stanu zapaści, jednak znacznie mniejsza. Z ponad 20. tysięcy ludzi zatrudnionych w latach prosperity, pozostało mniej, niż 3 tysiące. Sam się dziwię, że jakoś przetrwałem, ale to chyba nasza Polska specjalność, że w każdej sytuacji jakoś sobie potrafimy poradzić.

Wyjazdy, podróże i doświadczenia z pobytów w krajach azjatyckich jak Indie, czy kraje Ameryki Południowej spowodowały, że nauczyłem się cieszyć dniem dzisiejszym, doceniać to, co jest naprawdę ważne w życiu, nabierać właściwej perspektywy do wielu spraw, i w końcu zawsze z ulgą i radością wsiadać do samolotu, by wrócić do domu.

Cóż, podróż ciągle trwa ...

Jerzy Kowalczuk

Kowalewski Dariusz: mgr inż. mech., tpz., ZSM1, 90-93;
Kowalski Joachim: inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 75-76;
Kowalski Marek: mgr inż. mech., pnz., ZSM1, 86-88;

KOWALSKI Zenon

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1966, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

Po niezapomnianej (w najlepszym tego słowa znaczeniu) pięcioletniej nauce w naszym Technikum – dzisiaj z ogromnym sentymentem wspominam tamte dni, pedagogów i rówieśników (Koleżanki i Kolegów); zapadły mi na zawsze i w pamięć i w serce.

Na samym początku pracy zawodowej trafiłem do Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego, gdzie po rocznym stażu w warsztatach tramwajowych i uzyskaniu „uprawnienia dozoru bez ograniczenia napięcia", pracowałem jako mistrz elektryk do 1971 roku. Od wiosny 1971 do wiosny 1972 poznawałem pracę „w terenie" – w budownictwie – jako energetyk w Przedsiębiorstwie Budownictwa Rolniczego w Brodnicy.

Powrót do Bydgoszczy następuje ze względów ekonomicznych. Zakłady Energetyczne oferują atrakcyjne pobory, i tutaj rozpoczynam pracę jako samodzielny elektryk do spraw eksploatacji sieci. Praca zgodna z zawodem, ale mnie jednak „ciągnęło" do pracy twórczej, zgodnie z maturalną pracą dyplomową – do projektowania.

I tak od 1.07.1974 podejmuję pracę w Biurze Projektowo-Badawczym Budownictwa Ogólnego „Miastoprojekt-Bydgoszcz". Początkowo pracuję na stanowisku starszego asystenta a po uzyskaniu uprawnień budowlanych w 1984 roku (do których uznana została cała poprzednia praktyka zawodowa), na stanowisku projektanta. Z biegiem lat powstają projektowane przeze mnie stacje transformatorowe hotelu „City" i „City Banku" Handlowego, sieci linii kablowych i napowietrznych 15 kV oraz niskiego napięcia osiedli mieszkaniowych w dzielnicy Fordon, system elektroenergetyczny szpitala w Chojnicach, linie oświetleniowe wielu bydgoskich ulic, a także instalacje zasilające wielu gabinetów rentgenowskich i tomograficznych.

W „Miastoprojekcie" pracuję do 1997 roku, by dalej już prowadzić własną pracownię, w której powstają projekty sieci telekomunikacyjnych gmin w powiatach brodnickim, szamotulskim i tucholskim, a także projekt sieci w centrum Bydgoszczy. W styczniu 2009 r. przechodzę na emeryturę, pozostając nadal czynnym zawodowo. Jestem członkiem rzeczywistym Kujawsko-Pomorskiej Izby Inżynierów Budownictwa, od początku jej powstania.

Żonaty (1994) – córka Aleksandra (1995).

Zenon Kowalski

Kowalski Ziemowit: mgr, wych. obyw., ZSM1, 04- ;
Koza Jan: tpz. budowlane, geom. wykr., LB, 48-49;
Koziczak Piotr: mgr inż. mech., pnz., ZSM1, 88-89;
Kozłowska Krystyna: mgr, nauczyciel bibliotekarz, ZSM1, 02-05;

KOZŁOWSKA Teodora (31 III 1910 Dzieżąznia, pow. Płońsk - ? Gdańsk)

Rodzice – Józef Brodzki i Malwina z domu Pol. Po ukończeniu w 1929 Państwowego Gimnazjum Humanistycznego im. Klementyny z Tańskich Hoffmanowej, rozpoczyna studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego im. Józefa Piłsudskiego (sekcja chemiczna). W 1932 uzyskuje dyplom nauczyciela uprawniający do „nauczania chemii w szkołach zawodowych i przedmiotów zawodowych w szkołach zawodowych grupy technologiczno-chemicznej". Studia finalizuje w 1935; po przedstawieniu pracy pt. „*O szybkości rozpuszczania się sodu w niewodnych roztworach benzenowych i toluenowych alkoholu etylowego*" oraz zdaniu egzaminów otrzymuje dyplom magistra filozofii w zakresie chemii.

Pracę pedagogiczną rozpoczyna w 1934 jako nauczycielka w Prywatnym Koedukacyjnym Gimnazjum Kupieckim w Pińsku; uczy fizyki, chemii oraz towaroznawstwa.

Po wybuchu wojny przenosi się w 1940 z Pińska do Warszawy i przez kolejne 4 lata pracuje jako opiekunka terenowa w X Ośrodku Opieki Społecznej. W latach 1942-44 jest nauczycielką w zorganizowanym tajnym nauczaniu.

W laboratorium 1946 r.

Pierwsze lekcje chemii w 1945 r.

W Bydgoszczy pojawia się w kwietniu 1945 i od 01 maja zostaje zatrudniona w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych jako nauczycielka chemii oraz kierowniczka Gimnazjum Chemicznego. Fatalnym warunkom bytowym i niepewności co do losów męża – Jana Kozłowskiego poślubionego w 1933 – przebywającego w niemieckim oflagu, towarzyszy Jej wielkie zaangażowanie w organizację Gimnazjum. Już w lipcu tego roku, dyr. Franciszek Siemiradzki wysyła pismo do władz oświatowych, w którym pisze m. in.: „(...) *Dyrekcja Państwowych Średnich Szkół Technicznych w Bydgoszczy niniejszym zaświadcza, że ob. Kozłowska Teodora, jest nauczycielką i kierowniczką gimnazjum Chemicznego, lokuje się ona tymczasowo w kuchni Liceum Rolniczego*[1]*, co mogło być tolerowane przez czas pewien, zanim zostanie jej przydzielone mieszkanie. Taki stan był dopuszczalny przez krótki bardzo okres czasu jako spowodowany koniecznością i nadal trwać nie może, z powodów nie potrzebujących ani wyjaśnienia ani komentarzy.*

Dyrekcja prosi usilnie aby Kozłowskiej Teodorze bezzwłocznie przyznano mieszkanie z umeblowaniem i aby jej dano możliwość produkcyjnie i sumiennie spełniać obowiązki jako nauczycielki i kierowniczki gimnazjum Chemicznego. (...)".

Po powrocie do Polski w 1946, obowiązki kierownika Gimnazjum i Liceum Chemicznego w PŚST przejmuje Jan Kozłowski. W kolejnych latach Teodora Kozłowska kontynuuje pracę pedagogiczną w Technikum Chemicznym oraz przewodniczy zespołowi chemii w Ośrodku Metodycznym Szkolenia Zawodowego w Toruniu. Jako „przodująca nauczycielka" zostaje wytypowana w 1953 na Zjazd Nauczycieli Przodujących w Warszawie. W 1954 otrzymuje mianowanie na nauczyciela Technikum Chemicznego Ministerstwa Przemysłu Chemicznego, a w 1957 na nauczyciela Technikum i Zasadniczej Szkoły Chemicznej. W okresie 1960-61 pełni obowiązki dyrektora Technikum Chemicznego. W 1971 kończy pracę zawodową po przyznaniu renty inwalidzkiej.

Źródło: AZSCh/to., Sygn. Akt III/416, „Mgr Teodora Kozłowska".

[1] Mowa o budynku przy ul. Bernardyńskiej, w którym do 1939 r. mieściło się Liceum Rolnicze; w jego murach rozpoczęły w kwietniu 1945 r. działalność Państwowe Średnie Szkoły Techniczne.

Kozłowska Krystyna: mgr,nauczyciel bibliotekarz, ZSM1, 02-05;

KOZŁOWSKI Bogdan Piotr

Ur. 01 V 1947 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1966, technik mechanik. Po odbyciu zasadniczej służby wojskowej podejmuje studia na Wydziale Mechanicznym Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy i kończy je w 1973 uzyskując dyplom inżyniera mechanika.

Do 1990 pracuje w PKP Kolejowych Zakładach Łączności w Bydgoszczy na stanowisku konstruktora. Za osiągnięcia zawodowe w zakresie konstrukcji otrzymuje wiele nagród i wyróżnień, m. in.: nagrodę NOT „Za wybitne osiągnięcia w dziedzinie techniki" – nagroda zespołowa za „Wielostrefowy automat biletowy ABW-80" (1973); nagrodę zespołową II st. za „Urządzenie do

słownego zapowiadania nazwy automatycznej centrali telefonicznej MAGNETONA-24/60" (1980); nagrodę Ministra Komunikacji I st. za udział w projekcie „Elektroniczna centrala dyspozytorska typ KTE" (1981); nagrodę zespołową II st. za „Analizator poprawności numerów APN" (1985). Od 1990 pracuje w firmach prywatnych oraz zajmuje się własną działalnością gospodarczą.

W 1988 za twórcze osiągnięcia zawodowe w zakresie konstrukcji uzyskał I stopień specjalizacji zawodowej inżyniera oraz został wpisany do rejestru specjalistów, prowadzonego przez Zarząd Głónwy NOT. W dorobku zawodowym ma także 44. wdrożone projekty racjonalizatorskie oraz 8 świadectw współautorskich Urzędu Patentowego o charakterze międzydyscyplinarnym, mechaniczno-elektronicznym, z uwagi na specyficzną produkcję ówczesnych PKP KZŁ. Jest współautorem, m. in.:

1987, Suchomski J., Kufel P., Kozłowski B.: *Zamek zatrzaskowy, zwłaszcza do kaset i szaf sprzętu elektronicznego*, Biuletyn Urzędu Patentowego (BUP), Nr 11, s. 84; 1987, Kozłowski B., Sutarzewicz R.: *Uchwyt, zwłaszcza do płytek obwodów drukowanych*, BUP, Nr 11, s. 84; 1987, Kozłowski B., Sutarzewicz R.: *Moduł wymienny do aparatury sprzętu elektronicznego*, BUP, Nr 11, s. 84; 1991, Rohloff W., Królikowski K., Dąbrowski H., Kozłowski B., Suchomski J., Kufel P.: *Pulpit manipulacyjno-kontrolny*, Wiadomości Urzędu Patenowego, Nr 7.

Jako poeta debiutuje w 2005 na łamach „Głosu Pomorza" wierszem pt. „*Pomimo że*". Uprawia poezję, publicystykę i satyrę. Od 2005 pisze do bydgoskiego miesięcznika literackiego „AKANT", gdzie publikuje swoje wiersze, utwory satyryczne a także artykuły w ramach cyklu „*Pomniki pisarzy*". Jego poezja była publikowana także m.in. w antologiach poezji ekologicznej „*Kochać zielonym sercem*" (2005) i „*Od rajskiego ogrodu do dzisiaj*" (2008), w „*Antologii »Akantu« 2003-2007*" (2008), w almanachach pokonkursowych VI i VIII Agonu Poetyckiego „*O wieniec Akantu*" (2006, 2008) oraz w wydaniu pokonkursowym X Ogólnopolskiego Konkursu Literackiego im. Stanisława Jerzego Leca (2008).

Za limeryki i fraszki otrzymuje dwukrotnie I nagrodę w konkursie „Inspiracje Wierzchowskim" (2007 i 2008) przyznaną przez Wielką Kapitułę Zakonu Rycerzy Polskiej Korony – Fundacja POLSKA KORONA w Katowicach. Za aforyzmy i fraszki uzyskuje II nagrodę oraz nagrodę Burmistrza Nowego Targu w X Ogólnopolskim Konkursie Literackim im. Stanisława Jerzego Leca (2008).

W 2009 roku nakładem bydgoskiego Instytutu Wydawniczego „ŚWIADECTWO" publikuje książkę pt. „Pisarze w brązie, marmurze, granicie … ".

Źródła: *Antologia „Akantu" 2003-2007*, (red.) Stefan Pastuszewski, Instytut Wydawniczy „Świadectwo", Bydgoszcz 2008, s. 100; Notatka autobiograficzna Bogdana Kozłowskiego z dnia 04.02.2010.

KOZŁOWSKI Jan (24 IV 1909 Wiedźma, pow. Baranowicze, woj. Nowogródek – ? Gdańsk)

Rodzice – Julian i Helena z domu Mordasewicz. Po ukończeniu w 1927 gimnazjum matematyczno-przyrodniczego w Baranowiczach, podejmuje studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego (sekcja chemiczna), przerwane w latach 1932-33 czynną służbą wojskową w szkole podchorążych, którą opuszcza w stopniu podporucznika piechoty. W 1936 przedstawia pracę pt. „*Elektroliza niektórych soli w bezwodnej glicerynie*" i po zdaniu egzaminów otrzymuje dyplom magistra filozofii w zakresie chemii. Od września rozpoczyna pracę pedagogiczną w Prywatnym Koedukacyjnym Gimnazjum Kupieckim w Pińsku, jako nauczyciel towaroznawstwa; w 1938 kończy kurs pedagogiczny i uzyskuje państwowe uprawnienia nauczyciela szkół zawodowych.

Po napaści Niemiec na Polskę bierze udział w wojnie obronnej i trafia do niemieckiej niewoli, w której przebywa od 29 IX 1939 do 05 V 1945; najdłużej jest więziony w oflagu VII A Murnau w Bawarii i tam doczekuje wyzwolenia przez oddziały brytyjskie. Wspomnienia uczniowskie potwierdzają, że do niej wstąpił: „(...) *Przypominam sobie pewną zabawną historię. Byłam przypadkowym świadkiem, jak nasza chemiczka, magister Teodora Kozłowska nieomal spadła ze schodów, gdy zobaczyła swojego męża w angielskim mundurze; małżonek szczęśliwie i cało powrócił z wojny. Najprawdopodobniej był to rok 1946 lub 1947. Mężem pani Teodory był magister Jan Kozłowski, nasz późniejszy nauczyciel.* (...)".

W Bydgoszczy pojawia się w maju 1946 i od 01 VI rozpoczyna pracę pedagogiczną w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych ucząc przedmiotów chemicznych oraz materiałoznawstwa z chemią, i pełniąc funkcję kierownika Państwowego Gimnazjum Chemicznego oraz Państwowego Liceum Chemicznego.

W 1949 uczestniczy w jednorocznym kursie pedagogiczno-administracyjnym, stanowiącym przygotowanie do objęcia funkcji kierowniczych w administracji szkolnej. W kolejnych latach pracuje w: Technikum Chemicznym (kierownik laboratorium, 1951-57; dyrektor, 1957-60), Kuratorium Okręgu Szkolnego Bydgoskiego (wizytator, 1961-60), Technikum Chemicznym (dyrektor, 1960-64), Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym (1964-73).

Odznaczony m. in. Krzyżem Walecznych „Modlin 1939" oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955).

Źródła: AZSCh/to., Sygn. Akt III/406, „Kozłowski Jan"; AZSM2/to. Sygn. Arch. 1/74, „Kozłowski Jan"; „Album Bydgoski" z 20 października 2005, s. 4.

Kozłowski Mieczysław: mgr, npł., tpz. ekonomiczne, ZSM1, 81-82;
Kozłowski Paweł: mgr, j. ang., ZSM1, 09- ;
Kozuszek Jerzy: npł., pnz., ZSM1, 86, 88-98;
Körnig Arno (19 VII 1870 Rittergut Hütten – ok. 1927 Berlin): architekt, dyr. K-PSRPA, APA, PSPA, 1911-1920; po opuszczeniu Bydgoszcz wykładowca i dyrektor Kunstgewerbeschule Berlin-Wilmersdorf.
Kradyna: wych. Internatu, TME;
Krakowiak Stanisław: dr n. ekon., npł., tpz., ZSM1, 86-89;
Krakowski Zbigniew: inż. mech., tpz., TME, 54-55;
Krenz Walerian: mgr, npł., wychowanie muzyczne, ZSM1, 78-79;
Krusik Magdalena: mgr, npł., biol., ZSM1, 07-08;
Krupa Jerzy: pnz., ZSM1, 76-89;

KRUSZELNICKI Piotr

Ur. 18 IX 1966 w Inowrocławiu. Ksiądz rzymsko-katolicki, wyświęcony 1993, magister teologii – absolwent Wydziału Teologicznego UAM w Poznaniu.

Jako neoprezbiter rozpoczyna posługę wikariusza w par. pw. Św. Katarzyny DM w Rynarzewie. W latach 1995-96 jest kapelanem bydgoskiego biskupa ks. Jana W. Nowaka.
Dalszą posługę wikariusza pełni w bydgoskich parafiach Św. Wojciecha (1996-2002) oraz Św. Piotra i Pawła (2002-2005).

Od 2005 wikariusz w par. pw. Św. Trójcy w Bydgoszczy i nauczyciel religii w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Organizator dorocznej pielgrzymki maturzystów na Jasną Górę.

Źródło: *Jubileuszowy Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej 2000*, (red.) ks. Andrzej Jasiński, Gniezno 2000, s. 227; *Rocznik 2007 Diecezji Bydgoskiej*, (red.) ks. Mariusz Kuciński, Bydgoszcz 2007, ss. 104, 209.

Krüger Hanna: mgr, j. pol., ZSM1, 02- ;
Krzyżelewski Klemens: pnz., LB, 48-49;
Kubera Justyna: mgr, chem., ZSM1, 99- ;
Kubicki Henryk: mgr, npł., instr. plastyki, ZSM1, 84-85;
Kuciński Jerzy: pnz., TME, 72-74;
Kuczma Rajmund: mgr, j. pol., hist., nok., wych., PŚST, TME, 50-57;
Kudrewicz Olgierd: mgr, fiz., TME, 51-53;
Kurdelski Stefan: che., asystent, GCh, LCh, 49-51;
Kurzyński Henryk: inż. mech., tpz, TME, 54-55;
Kuziel Tadeusz: pnz., TME, 72-74;

KWAŚNIEWSKI Czesław ps. „Młody"

Ur. 10 VII 1919 w Pleszewie, pow. Jarocin. Po ukończeniu szkoły powszechnej, w 1935 rozpoczyna 3-letni kurs nauki na wydziale metalowym Publicznej Szkoły Dokształcającej Zawodowej w Pleszewie. W tym samym mieście, rok później, stawia pierwsze kroki na drodze zawodowej jako terminator w zawodzie ślusarsko-maszynowym, w firmie „B. Samulski i Sp. – Fabryka Maszyn, Spółka Komandytowa, Pleszew". Wybuch wojny przeszkadza w zakończeniu 3-letniego terminowania i otrzymaniu świadectwa czeladniczego; nastąpi to dopiero 13 X 1945, po złożeniu egzaminu czeladniczego przed komisją poznańskiej Izby Rzemieślniczej.

W okresie okupacji pracuje jako ślusarz w tej samej fabryce; zostaje ona zrabowana polskim właścicielom przez Niemców i oddana niejakiemu Walterowi Treuz. Przywołane zostało to nazwisko, gdyż wiele lat później zostanie wspomniane w oficjalnych dokumentach dotyczących tych kart życia Czesława Kwaśniewskiego, o których roztropnie należało przemilczeć w kilkustronicowej ankiecie osobowej z początku lat 50. Ujawnienie bowiem przynależności do Armii Krajowej wiązało się z ryzykiem szykan i represji ze strony władzy ludowej, rozprawiającej się z „zaplutymi karłami reakcji"[1]. Dopiero w okresie „późnego Gierka"[2] pojawia się klimat sprzyjający uzyskaniu oficjalnego statusu „bojownika o wolność i demokrację". W 1978 Józef Beker z Pleszewa, w oficjalno-urzędowym oświadczeniu, pod rygorem kary za złożenie fałszywego świadectwa, pisze: „(...) *Ob. Kwaśniewski Czesław, syn Jana, (...) jest mi znany od 1938 r. Wymieniony pracował w okresie okupacji hitlerowskiej w Fabryce Maszyn B. Samulski, a następnie firmie Walter Treuz w Pleszewie w okresie od października do 1942 r. do października 1943 r. dostarczał mi danych o produkcji zbrojeniowej firmy Walter Treuz w Pleszewie, które to dane przekazywałem jako członek ruchu oporu do komendy okręgowej Armii Krajowej. Ponadto wiem również, że wymieniony w okresie okupacji jako ślusarz wykonywał gwoździe metalowe, które były następnie rozrzucane na głównych drogach komunikacyjnych celem powodowania niszczenia dętek niemieckich transportów wojskowych.* (...)". Świadectwo daje w tym samym roku także Stanisław Borkowski: „(...) *W czasie okupacji dokonaliśmy wspólnie niszczenia sprzętu zbrojeniowego, a w czasie ucieczki Niemców z Pleszewa za namową członków ruchu oporu załadowaliśmy na samochód uciekającemu właścicielowi niemieckiemu Walterowi Treuzowi i trzem gestapowcom niezdatne do użytku narzędzia samochodowe, co uniemożliwiło im ucieczkę do Niemiec.* (...)". Jeszcze jeden świadek w formalno-prawnym oświadczeniu, stwierdza w 1979: „(...) *Wstąpił* [Czesław Kwaśniewski, przyp. red.] *do działającej w Pleszewie organizacji ZWZ-AK i po złożeniu przysięgi na ręce kol. Juliana Kuleszy został mu powierzony kolportaż prasy podziemnej pt. »Dla Ciebie Polsko« i »Orzeł Biały« wśród robotników firmy Walter Treuz w Pleszewie, gdzie był zatrudniony jako robotnik.*".

Ujawnienie pełnych danych o żołnierskiej, okupacyjnej przeszłości następuje dopiero po roku 1990. W 2001, Prezydent RP awansuje Go na stopień podporucznika Wojska Polskiego, a rozkazem Ministra Obrony Narodowej z 07 VIII 2005, żołnierz AK – Czesław Kwaśniewski, pseudonim „Młody" – zostaje awansowany ze stopnia podporucznika na stopień porucznika.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, jeszcze przez rok pracuje w pleszewskiej Fabryce Maszyn i 01 IX 1946 rozpoczyna w Gimnazjum Przemysłowym w Inowrocławiu (późniejszym Technikum Budowy Maszyn Rolniczych) wieloletnią pracę pedagogiczną jako nauczyciel praktycznej nauki zawodu. Równolegle, kontynuuje intensywne podnoszenie

kwalifikacji zawodowych. W 1946 uzyskuje dyplom mistrzowski w rzemiośle ślusarsko-maszynowym oraz kończy Kurs Instruktorów Warsztatów Szkolnych; w 1950 kończy Kurs Pedagogiczny Kwalifikacyjny dla nauczycieli zawodu szkół Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego; w 1951 otrzymuje z Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego dyplom nauczyciela zawodu, uprawniający do praktycznego nauczania obróbki ręcznej metali w zasadniczych szkołach zawodowych. W 1957, Dyrekcja Okręgowa Szkolenia Zawodowego mianuje Go nauczycielem zawodu w Technikum Przemysłu Elektrycznego w Bydgoszczy, a w 1973 Kuratorium powołuje na stanowisko nauczyciela dyplomowanego praktycznej nauki zawodu. Ostatni etap podnoszenia kwalifikacji zawodowych zamyka w 1974; mając lat 55 kończy Pedagogiczną Szkołę Techniczną we Włocławku, uzyskując tytuł technika mechanika o specjalności obróbka skrawaniem.

Czesław Kwaśniewski z kl. I a przed ślusarnią na ul. Chrobrego, 1956.

W 1952 rozpoczyna pracę w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, która zakończy się przejściem na emeryturę w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, w 1979. Już w 1953 otrzymuje wysoką ocenę przełożonych. Dyr. Roman Szymałka pisze: „(...) *Ob. Kwaśniewski Czesław – nauczyciel zawodu w Technikum Przemysłu Elektrycznego M.P.M. w Bydgoszczy. W/w posiada duży zmysł organizacyjny i umiejętność przekazywania posiadanych wiadomości młodzieży. Potrafi utrzymać karność i dyscyplinę. Przez młodzież szanowany.* (...)”.

Nagrodzony i odznaczony m. in.: nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania (1973); Złotym Krzyżem Zasługi (1974); nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania (1978); Złotą Odznaką ZNP (1980); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1981); Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1989); Krzyżem Armii Krajowej (1993); Odznaką Pamiątkową „Akcji Burza” (1994); Krzyżem Partyzanckim (1995); odznaką „Za 50-letnią przynależność do ZNP”.

Po przejściu na emeryturę pracuje w latach 1979-81 w macierzystej Szkole jako nauczyciel niepełnoetatowy.

Źródło: AZSM1/to. „Kwaśniewski Czesław”.

[1] Powszechnie funkcjonująca w latach 50., propagandowa nazwa żołnierzy Armii Krajowej.

[2] Gierek Edward (1913-2001), I sekretarz Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w latach 1970-80.

KWIATKOWSKA-GRIGORIEF Maria

Absolwentka Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; dyplom otrzymuje w 1986 w pracowni docent Barbary Steyer.

Pracę pedagogiczną rozpoczyna jako nauczycielka wychowania plastycznego. W Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy zatrudniona od 1990. Początkowo, jako kierownik zajęć pozalekcyjnych organizuje, nadzoruje i animuje różne ich formy, jednorazowe i cykliczne (coroczne) m. in.: imprezę muzyczną pt. „Przeglądy Poezji Śpiewanej", konkurs plastyczny pt. „Stworzone pod Wpływem", Szkolne Turnieje Szachowe; odpowiada za organizację Akcji Honorowego Krwiodawstwa w Szkole; zajmuje się szeroko pojętą estetyką szkoły – projektuje i wykonuje niezliczone dekoracje, plakaty, dyplomy, itp.

Po ukończeniu w 2002 studiów podyplomowych „Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowa" na bydgoskim Uniwersytecie im. Kazimierza Wielkiego, przechodzi do pracy w bibliotece szkolnej jako nauczyciel-bibliotekarz. Kontynuuje prace plastyczne na rzecz Szkoły; do ostatnich należy projekt kolorystyczny pomieszczeń przyległych do budowanej sali gimnastycznej.

Źródło: Notatka autobiograficzna Marii Kwiatkowskiej-Grigorief z dnia 12.12.2009.

Kwieciński Ryszard: dr chemik, PSP;

L

Lange Otto (1879 Drezno – 1944): artysta malarz, nauczyciel w K-PSRPA, APA, 1915-1920;

LASKOWSKI Edward (1892 – 15 X 1979 Bydgoszcz)

Przed wojną pracuje w Brześciu nad Bugiem, początkowo jako nauczyciel w Szkole Technicznej, następnie w Kuratorium Okręgu Brzeskiego najpierw jako wizytator, a potem naczelnik Wydziału Szkół Zawodowych.

W okresie okupacji nauczyciel w tajnym nauczaniu na kursach technicznych.

Od 1945 nauczyciel i kierownik warsztatów szkolnych w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych; po śmierci inż. Franciszka Siemiradzkiego – dyrektor Szkoły w okresie do 31 września 1948. W Technikum Mechaniczno-Elektrycznym kierownik Wydziału Mechanicznego; w 1968 przechodzi na emeryturę.

Odznaczony, m. in. Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi oraz Odznakami Honorowymi „Bydgoszcz Zasłużonemu Obywatelowi" i „Za Zasługi dla Rozwoju Miasta Bydgoszczy".

Źródło: Kronika Szkolna, 1973-1999.

Laskowski Kazimierz: chem., fiz., materiałoznawstwo, TME, 51-57;

LATOŚ Hubert Władysław

Ur. 27 X 1937 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1955, technik mechanik o specjalności produkcja narzędzi.

Jednolite studia magisterskie kończy w 1961 na Wydziale Technologii Maszyn Politechniki Gdańskiej, otrzymując dyplom magistra inżyniera technologa mechanika. Podczas studiów, w 1956 był finalistą olimpiady matematycznej Politechniki. Po studiach odbywa 5-letni staż pracy w przemyśle, w zakładach bydgoskich. Jako inżynier montażu w Pomorskich Zakładach Budowy Maszyn „MAKRUM", prowadzi nadzór nad montażem maszyn i urządzeń w Kombinacie Cementowo-Wapienniczym „Nowiny" w Sitkówce koło Kielc. Następnie, jest zastępcą głównego konstruktora, a później głównego technologa w Fabryce Okuć Meblowych w Bydgoszczy.

Od 1966 kolejno starszy asystent, lektor, wykładowca, adiunkt, docent, profesor w: Wyższej Szkole Inżynierskiej, Akademii Techniczno-Rolniczej i Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym w Bydgoszczy.

W latach 1969-72 odbywa studia doktoranckie na Wydziale Mechanicznym Politechniki Krakowskiej, gdzie w 1972 uzyskuje stopień doktora nauk technicznych, zaś w 1978 stopień doktora habilitowanego w zakresie technologii maszyn. Tytuł profesora nauk technicznych uzyskuje w 1999 z rekomendacji Wydziału Budowy Maszyn i Zarządzania Politechniki Poznańskiej.

W latach: 1978-81 oraz 1984-90 prodziekan Wydziału Mechanicznego; 1979-1991 kierownik Zakładu Technologii Maszyn; 1981-84 prorektor ds. organizacji i rozwoju; 1990-1993 dziekan Wydziału Mechanicznego; 1992-2000 kierownik Katedry Technologii Maszyn; 2001-2008 kierownik Katedry Inżynierii Produkcji.

Autor i współautor około 250 opublikowanych prac: książek, artykułów, referatów i wynalazków (patentów i wzorów użytkowych). Promotor 7. zakończonych przewodów doktorskich, w tym jednego honoris causa.

Członek m. in.: Akademii Inżynierskiej w Polsce, Sekcji Podstaw Technologii Komitetu Budowy Maszyn PAN (od 2002), Komisji Budowy Maszyn oddziału PAN w Poznaniu (od 1984), Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego, RTW Bydgostii. W latach 1979-83 prezes Zarządu Środowiskowego AZS Bydgoszcz.

Żeglarstwo uprawia od 1952: „(...) *Dziadek mój w młodości był flisakiem. Spławiał z Borów Tucholskich do Brdyujścia przez wiele lat drewno. Coś widocznie było we mnie, skoro też zainteresowałem się wodą.* (...) *W drugiej klasie technikum zdobyłem pierwszy stopień żeglarski. Gdy na początku studiów miałem za sobą już kurs kierownika żeglarskich wczasów wędrownych Zrzeszenia Studentów Polskich, prowadziłem co roku obozy studenckie, rzecz jasna w formie rejsów. Bazą wypadową były wówczas Mazury.* (...)". Na czas nauki w Technikum przypada fascynacja literaturą marynistyczną oraz pierwszy rejs śródlądowy „Bączkiem" z żaglem, po wodach podbydgoskich Chmielnik. W 1968 uzyskuje uprawnienia instruktora żeglarstwa, stopień jachtowego kapitana żeglugi bałtyckiej zdobywa w 1971. Pięciokrotnie jest wśród laureatów krajowej, prestiżowej honorowej nagrody „Rejs Roku".

W pierwszym rejsie wyczynowym uczestniczy jako II oficer (w drugiej fazie rejsu – I oficer): „(...) *To była wyprawa na Horn. Na »Eurosie*[1]*« oczywiście. Byłem już wtedy jachtowym kapitanem żeglugi bałtyckiej. Wypłynęliśmy w 1973 roku, a jachtem dowodził Olek Kaszowski.* (...)". Rejs wokół Przylądka Horn trwał: I etap – 40 dni; II etap – 90 dni w morzu bez portów (8276 mil morskich). Oprócz członkostwa w elitarnym Bractwie Kaphornowców oraz udziału w uzyskaniu dwóch II Nagród Honorowych „Rejsu Roku 1973", rejs przyniósł doświadczenia i przemyślenia egzystencjalne niedostępne w zaciszu uczelnianego laboratorium, i rzutujące na całe już dalsze życie: „(...) *myślałem, że to już jest mój koniec. Była druga połowa lutego, szykowaliśmy się do wzięcia Hornu. Jesteśmy na środku Pacyfiku, barometr idzie w dół, wiatr tężeje. »Pięćdziesiątki« szykowały się już na powitanie. Wieczorem siedzieliśmy pod pokładem. Sztormujemy na żaglach, opowiadamy różne historie. Jedyne światło dawała świeczka ustawiona na pudełku po sucharach szalupowych. W pewnym momencie wszystkie rozmowy urwały się. Wielka góra wodna wymierzyła »Eurosowi« celny i straszliwy cios. Jacht powalony masztami leżał jakieś 110 stopni. W gasnącym płomieniu świeczki, która uniosła się w powietrze, dostrzegłem wdzierającą się do środka szerokim strumieniem wodę. Wybiło nam bulaj. Świat stanął na głowie. Pomyślałem sobie, że pewnie to już*

koniec, że nie wyjdziemy z tego żywi. W takiej chwil przelatuje przez głowę w ułamkach sekundy całe życie. W obrazkach, lecz ze wszystkimi szczegółami. (...)".

Na pokładach głównie trzech jachtów przepłynął już ponad 45 tysięcy mil morskich (Mm). Istotną część w tym bilansie zajmują rejsy, w których był kapitanem. Było ich kilkadziesiąt. Oto niektóre z nich:

na pokładzie „Eurosa": 1971, Leningrad, Tallin, Ryga, Hel (1786 Mm); 1971, Gdańsk, Wamemünde, Stralsund, Sassnitz, Władysławowo, Gdynia (942 Mm); 1974, Ryga (880 Mm); 1975, Gdańsk, Visby, Sztokholm, Maarianhamina, Turku, Hanko, Helsinki (1169 Mm); 1976, Ryga, Venspils, Kłajpeda (886 Mm); 1978, Kopenhaga, Helsingör, Backviken, Göteborg, Surte, Trollhatan, Vanersborg, Sjotorp, Soderboda, Karlborg, Motala, Berg, Veneberg, Mem, Visby (1139 Mm); 1979, Visby, Sztokholm, Maarinhamina (996 Mm);

na pokładzie „Zentka"[2]: 1986, Kilonia, Travemünde, Lubeka (928 Mm); 1988, Nexö, Christiansö, Kopenhaga, Holtenau, Gdańsk (922 Mm);

na pokładzie „Solanusa"[3]: 1991, Halmstad, Göteborg, Helsingör, Brekwiken, Kopenhaga, Aligne, Svaneke, Gdynia, Górki Zachodnie (1397 Mm); 1993, Świnoujście, Holtenau, Kilonia, Cuxhaven, Helgoland, Amsterdam (667 Mm); 1994, Amsterdam, Rotterdam, Calais, Brighton, Dieppe, Ostenda, Amsterdam; 1995, Cuxhaven, Helgoland, Ostenda, Southampton, Cowes, Guersney, Roscof, Dublin, Belfast, Kirkwall, Lowestoft, Boulogne, Brighton (1422 Mm); 1996, Wilhelmshaven, Helgoland, Świnoujście (608 Mm); 1996, Świnoujście, Oslo, Świnoujście (906 Mm); 1997, Cherbourg, Saint Peter (Guernsey), Swansea (371 Mm); 1997, Wyprawa „Wiking III" – Swansea, Dublin, Belfast, Kirkwall, Reykjawik, Kirkwall, Lerwick, Skagen, Świnoujście; w czasie rejsu opłynięto Islandię ze wschodu na zachód, dwukrotnie pokonano Pentland Firth oraz zaliczono wejście do Scapa Flow (3949 Mm); 1998, Flensburg, Eckernförde, Lubeka, Trawemünde, Sassnitz, Świnoujście (336 Mm); 1999, Świnoujście, Kołobrzeg, Christiansö, Kalmar, Łeba, Gdynia (557 Mm); 2000, Gdynia, Christiansö, Helsingör, Kopenhaga, Dziwnów, Kołobrzeg (526 Mm); 2002, Świnoujście, Rone, Nexö, Władysławowo, Gdańsk (289 Mm); 2002, Gdańsk, Svaneke, Gdańsk (360 Mm).

Na liście najważniejszych osiągnięć żeglarskich, oprócz opłynięcia Przylądka Horn ma wpisany rejs „non-stop" Buenos Aires – Hel (1972, I oficer); osiągnięcie Longyearbyen na Spitsbergenie (1978, I oficer); przejście Pentland Firth (1995, kapitan); opłynięcie Islandii (1997, kapitan).

Nagrodzony i odznaczony m. in.: nagrodą indywidualną III st. Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki; nagrodami III st. indywidualną oraz zespołową Ministra Edukacji Narodowej; Złotą Odznaką Honorową NOT, Brązowym i Złotym Krzyżem Zasługi, tytułem „Wicemistrz Techniki FSNT-NOT, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Złotą Odznaką Honorową z jednym diamentem – IV stopnia (1998, RTW „Bydgostia"); Medalem Prezydenta Miasta Bydgoszczy, Krzyżami – Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Niektóre publikacje:

1969, Latoś H.: *Analiza skoku przesuwu materiału w odcinakach wielotaktowych*, „Mechanik", 1; 1973, Latoś H.: *Badanie przywarć stopów Al do ostrzy narzędzi skrawających*, Instytut Obróbki Skrawaniem i Sekcja Podstaw Technologii Maszyn PAN, Kraków; 1973, Latoś H.: *Frez kształtowy*, Wiadomości Urzędu Patentowego, Nr 1, s. 37; 1978, Latoś H.: *Zastosowanie ostrzy o prostoliniowych krawędziach do obróbki powierzchni kształtowych*, Zesz. Nauk. ATR w Bydgoszczy, „Mechanika", 51; 1986, Latoś H.: *Pył metaliczny powstający przy toczeniu wzdłużnym i frezowaniu czołowym*, „Archiwum Technologii Budowy Maszyn, PAN", Poznań; 1989, Latoś H., Smarzyński S.: *Przyrząd do skrawania wypływki w czasie tarciowego zgrzewania czołowego prętów*, „Przegląd Polskiej Techniki" (w 4 językach obcych), 5; 1991, Latoś H: *Metody obróbki gwintów i ich charakterystyki technologiczne*, [w:] Poradnik Inżyniera, „Obróbka skrawaniem", Tom I, Rozdział XII WNT, Warszawa; 1996, Latoś H., Duszyński Z.: *Research into a new shape of brake block insert for rail vehicles*, „World Railway, Equipment & Technology", Update 1996/97, Published by Kensington Publications Limited in conjunction with the International Railway Congress Association (IRCA), London; 1997, Latoś H.: *Elastyczność geometryczno-kinematyczna narzędzi skrawających*, Wyd. Ucz. ATR w

Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1999, Latoś H.: *Ocena zapalności iskrzenia pary trącej*, Zesz. Nauk. Pol. Śląskiej, „Transport", 39; 2002, Latoś H., Leppert T.: *Wpływ promienia zaokrąglania krawędzi skrawającej na chropowatość powierzchni przy skośnym skrawaniu*, Zesz. Nauk. ATR w Bydgoszczy, 52; 2008, Latoś H., Latoś M.: *Ostrze skrawające do obróbki płaszczyzn*, Biuletyn Urzędu Patentowego, Nr 6, s. 7.; 2008, Latoś H., Latoś M., Bigaj A., Duszyński Z.: *Klocek hamulcowy*, Urząd Patentowy RP, Opis patentowy nr 197774; 2009, H. Latoś, W. Rozwadowski, R. Polasik: *Toczenie skośne stali ostrzem specjalnym z dwiema krawędziami skrawającymi,* „Archiwum Technologii Maszyn i Automatyzacji", Vol. 29. nr 2, Poznań; 2009, Latoś H., Grzesik W: *Możliwości i potrzeby wspomagania nauką przemysłu z uwzględnieniem wysokowydajnego skrawania*, „Inżynieria Maszyn", 4; 2009, Latoś H., Latoś M.: *Nóż tokarski*, Biuletyn Urzędu Patentowego, Nr 15, s. 5.

Źródła: Kwaśniewska K., Rak M.: *Naukowcy Bydgoszczy, Słownik biograficzny 1994*, (red.) Stefan Pastuszewski, Instytut Wyd. „Świadectwo", Bydgoszcz 1994, ss. 103-4; Malinowski T., Fiut K., Urbanyi Z.: *Dziesięć diamentów w wioślarskiej koronie, 70-lecie RTW Bydgostia-Kabel*, Bydgoszcz 1998, ss. 217-20, 265; Fiut K., Drozdowski J., Żurawski T., Kaszowski A., Radliński B., Piętka Z., Dzieweczyński F.: *Droga do mistrzostwa, Kronika 75-lecia RTW Bydgostia-Kabel*, Bydgoszcz 2003, ss. 133, 151-4, 156-62; *Almanach absolwentów Politechniki Gdańskiej działających w Bydgoszczy*, (red.) Edward Cyrklaff, Bydgoszcz 2004, s. 77; Kabat S., Fiut K., Malinowski T., Piętka Z., Żurawski T., Dzieweczyński F.: *Zwycięskie wiosła, Kronika 80-lecia LOTTO-Bydgostii-WSG-Bank Pocztowy, tom 1*, Bydgoszcz 2008, ss. 192-4, 198-9, 256.

[1] „Euros" s/y – dwumasztowiec z kadłubem stalowym, spawanym; powstał w ZNTK Bydgoszcz; pływał w okresie 1967-84; zatonął na torze wodnym w Górkach Zachodnich po rozbiciu się o falochron.
[2] „Zentek" s/y (późniejszy s.y. „Anel") – zbudowany w latach 1977-79 w ZNTK Bydgoszcz.
[3] „Solanus" s/y – jacht typu J-80; kadłub stalowy spawany, zbudowany w ZNTK Bydgoszcz; na morzu od 1992.

Lau Florian: org. przedsiębiorstw, planowanie, księgowość, sprawozdawczość, zagadnienia społeczne, PŚST, TME, 47-58;

LEDZIŃSKI Henryk (16 VI 1927 Bydgoszcz – 15 I 2004 Bydgoszcz)

W okresie okupacji kończy w Bydgoszczy, w niemieckiej szkole, rozpoczętą przed wojną szkołę powszechną. Później pracuje jako goniec i podejmuje naukę w zawodzie ślusarz-mechanik. Zaraz po odzyskaniu niepodległości rozpoczyna naukę w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych w Bydgoszczy; w 1948 kończy Gimnazjum Elektryczne i składa egzamin czeladniczy; w 1951 wraz z maturą uzyskuje dyplom technika elektryka w Liceum Elektrycznym i w ramach nakazu pracy zostaje skierowany na naukę do Wrocławia; tam, w 1952 kończy Państwowy Wyższy Kurs Techniczno-Pedagogiczny o kierunku elektrycznym. Po odbyciu praktyki w Dolnośląskich Zakładach Wytwórczych Silników Elektrycznych (Piechowice, pow. Jelenia Góra) wraca do Bydgoszczy i rozpoczyna pracę nauczycielską.

Pierwszy od lewej prof. Wacław Fórmaniak, drugi Henryk Ledziński – I połowa lat 1950.

W latach 1952-55 jest nauczycielem i wychowawcą pełnoetatowym w Technikum Przemysłu Elektrycznego, będącym w strukturze Technikum Mechaniczno-Elektrycznego oraz nauczycielem niepełnoetatowym w Technikum Przemysłu Drzewnego i Technikum Kolejowym. Do tej ostatniej szkoły przenosi się 01 IX 1955 i pracuje w niej do czasu przejścia na emeryturę w 1984. W niepełnym wymiarze godzin, uczy w TK do roku szkolnego 1986/87.

W 1962 kończy studia zaoczne na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej uzyskując dyplom magistra inżyniera. W 1972 otrzymuje powołanie na stanowisko profesora szkoły średniej. Nagrodzony i wyróżniony, m. in.: srebrną (1971) i złotą odznaką „Przodujący Kolejarz" (1977), Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983).

Umiera po kilku latach ciężkiej choroby. Spoczywa na cmentarzu par. Św. Trójcy przy ul. Lotników w Bydgoszczy.

Źródło: Małachowski E.: *Ledziński Henryk mgr inż.*, [w:] *50 lat Technikum Kolejowego w Bydgoszczy, Leksykon 1952-2002*, (red.) Edward Małachowski, Bydgoszcz 2002, s. 296.

Leppert Tadeusz: inż. mech., npł., tpz., TME, 72-74;

LESZCZYŃSKI Dariusz

Ur. 04 XI 1961 w Bydgoszczy. Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1981, technik mechanik o specjalności budowa maszyn. W 1987 uzyskuje na Wydziale Mechanicznym Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy dyplom magistra inżyniera mechanika i w podejmuje pracę w bydgoskich zakładach przemysłowych, m. in. w Fabryce Automatów Tokarskich, gdzie pracuje jako konstruktor przyrządów specjalnych.

W 1992 rozpoczyna w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy pracę nauczyciela teoretycznych przedmiotów zawodowych oraz wychowawcy. W historię rozwoju zawodowego wpisuje m. in. ukończenie podyplomowych studiów z przedsiębiorczości (UMK w Toruniu) oraz wpisanie na listę egzaminatorów (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna) egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodach: technik mechanik, technik mechanik lotniczy oraz technik awionik.

Żonę Iwonę – nauczycielkę fizyki – poznaje pod dachem (w pokoju nauczycielskim?) tej samej Szkoły, w której przebywa już ćwierć wieku (5 lat nauki w ławce szkolnej plus 18 lat pracy pedagogicznej). Ma trójkę dzieci: Patrycję, Mateusza i Gabrielę.

Źródło: Notatka autobiograficzna Dariusza Leszczyńskiego z dnia 18.01.2010.

Lewandowska Jolanta: mgr, po., ZSM1, 02- ;
Lewandowski Bogdan: npł., pnz., ZSM1, 75-76;
Lewandowski Lech: pnz., TME, 51-52;
Lewandowski Ryszard: inż. techn. żywności, npł., tpz., ZSM1, 87-91;
Lewandowski Włodzimierz: pnz., ZSM1, 92-05;
Lewański Bolesław (1881-1952): artysta malarz, PSPA

LICA Henryk (30 XII 1923 Puck – 20 XII 1990 Bydgoszcz)

Od września 1935 do wybuchu II wojny światowej uczeń Miejskiego Gimnazjum i Liceum im. Mikołaja Kopernika w Bydgoszczy.

W czasie okupacji niemieckiej pracuje jako goniec, potem jako uczeń w firmie budowlanej „Elmar". Po zakończeniu wojny rozpoczyna naukę w Państwowym Koedukacyjnym Liceum i Gimnazjum Ogólnokształcącym dla Dorosłych w Bydgoszczy i składa tam w 1947 egzamin dojrzałości. Studia podejmuje na Wydziale Elektrycznym Szkoły Inżynierskiej w Poznaniu, gdzie w 1951 uzyskuje tytuł inżyniera elektryka o specjalności radiotechnika.

Po roku pracy w Zakładach Teletechnicznych „Telfa" w Bydgoszczy, przechodzi do długoletniej pracy pedagogicznej, którą rozpoczyna w 1952 w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym.

W okresie 1953-83 jest nauczycielem w Technikum Kolejowym w Bydgoszczy; współorganizuje pracownię elektryczną i teletechniczną, jest wychowawcą klasowym, uczy teoretycznych przedmiotów zawodowych – elektrycznych i radiotechnicznych; przez wiele lat pełni funkcję kierownika wydziału ruchowo-przewozowego i elektryczno-telekomunikacyjnego.

Umiera nagle na serce; spoczywa na cmentarzu par. Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Ludwikowo w Bydgoszczy.

Źródło: Wysocka-Jucewicz Z., *Lica Henryk inż.*, [w:] *50 lat Technikum Kolejowego w Bydgoszczy, Leksykon 1952-2002*, (red.) Edward Małachowski, Bydgoszcz 2002, s. 298.

Linkowski Kazimierz: kier. warsztatów,TME, 51-52;
Lipski Andrzej: pnz., ZSM1, 88-89;
Lisak Józef: (20 XI 1909-20 VIII 1979); kier. internatu, TME;
Lisiecki Mieczysław: mgr, pnz., ZSM1, 89-04; TME;
Listewnik Alfons: inż. mechanik, npł., tpz.,
Lubińska Magdalena: mgr, mat., ZSM1, 02- ;
Lubiszewski Marek: mgr, wf., ZSM1, 02- ;

Ł

Łabuda Marceli: mgr inż., wych. int., ZSM1, 85-90;

ŁANGOWSKI Bronisław

Ur. 04 XI 1944 w Olimpinie, pow. Bydgoszcz. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, rocznik 1965, technik elektryk o specjalności elektromechanika. Po ukończeniu Technikum rozpoczyna w nim pracę nauczycielską oraz podejmuje studia na Wydziale Elektroniki i Elektrotechniki Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy; studia kończy w r. 1971 z dyplomem inżyniera elektryka; w 1985 uzyskuje tytuł magistra wychowania technicznego w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy.

Po likwidacji TME, pracę nauczycielską na pełnym etacie kontynuuje w Technikum Elektroniczno-Elektrycznym (1975-78) oraz Zespole Szkół Elektrycznych (od 1979) przemianowanym w 2001 na Zespół Szkół Nr 12 im. Jana III Sobieskiego.

Stale doskonali kompetencje zawodowe, kończąc m. in.: studium pedagogiczne (1967), kurs „Doskonalenie metod nauczania w pracowni elektrycznej" (1975), kurs specjalny problemowy z informatyki (1989), kurs „Przygotowanie nauczycieli do efektywnego wdrażania założeń reformy edukacji" (2001). W 1989 uzyskuje II st. specjalizacji nauczycielskiej; w 2003 otrzymuje stopień awansu nauczyciela dyplomowanego; w 2006 zostaje wpisany na listę egzaminatorów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej jako egzaminator egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie technik elektryk.

W historii wielu szkół zapisuje się jako wysoce ceniony nauczyciel niepełnoetatowy. Uczy w Technikum Elektronicznym w Inowrocławiu oraz w szkołach bydgoskich: Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków (1973-89), Ośrodku Doskonalenia Zawodowego w Smukale, Technikum Kolejowym (1995-2002), Zespole Szkół Mechanicznych Nr 2,

Niepublicznym Zespole Szkół Akademickich im. H. Wawelberga, także w murach swej Szkoły macierzystej – dawnego TME, obecnie Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1.

Ta wielka pracowitość nie uchodzi uwadze uczniowskiej; świadczy o tym fragment studniówkowego wierszyka z roku 1998: „(...) *parę lat temu widziany we fiacie, teraz pomyka beemwicą w city, BO TO JEST CZŁOWIEK BARDZO PRACOWITY* (...)". Wspomnienia uczniowskie odnotowują bezbłędnie charakterystyczną również dla prof. Łangowskiego pogodę ducha: „(...) *Człowiek, który nigdy nie krzyczał na uczniów. Przynajmniej tego nigdy nie zauważyliśmy. Zawsze uśmiechnięty. Tak bez nerwów to można naprawdę zawsze młodo wyglądać i ... zawsze chodzić do szkoły*. (...)".

Nagrodzony i wyróżniony m. in.: nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania st. III (1974), nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania (1993), nagrodą Prezydenta Bydgoszczy (1997), Złotym Krzyżem Zasługi 1986), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2000).

Źródła: Małachowski E.: *Łangowski Bronisław mgr inż.*, [w:] *50 lat Technikum Kolejowego w Bydgoszczy, Leksykon 1952-2002*, (red.) Edward Małachowski, Bydgoszcz 2002, ss. 304-5; *30 lat Elektryka 1976-2006*, Bydgoszcz 2006, ss. 10, 37.

Łaszkiewicz Kazimierz: inż. dypl. elektryk, tpz., PŚST, 45-52;
Łechtański Edward: mgr, wych. int., ZSM1, 90-91;
Łepek Kazimierz: mgr, npł., mat., ZSM1, 97-05;
Łęgowski Antoni: przedm. geodezyjne, GM, LM, 46;
Łoboda Zdzisław: mgr inż. elektryk, npł., tpz., TME, 66-68;
Łojewska Patrycja: mgr, j. ang., ZSM1, 02- ;

ŁOPATKA Czesław

Ur. 15 IX 1928 w Bydgoszczy. Rozpoczętą w 1935 naukę w szkole powszechnej, kontynuuje w okresie okupacji, w szkole niemieckiej dla Polaków. Natychmiast po jej ukończeniu w 1943, hitlerowska machina pracy niewolniczej kieruje Go do niemieckiej firmy „OEMLER", działającej w Bydgoszczy i daleko poza jej granicami, zajmującej się budową dróg asfaltowych. Jako pracownik fizyczny, posługując się głównie szczotką i łopatą, pracuje w tej firmie do 1945.

Zaraz po odzyskaniu niepodległości, po miesiącu pracy w Milicji Obywatelskiej jako goniec, w maju 1945 podejmuje naukę na przygotowawczym kursie do Gimnazjum Elektrycznego w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych. Gimnazjum kończy w 1948 uzyskując dyplom czeladniczy i kontynuuje naukę w Liceum Elektrycznym. W 1951 składa w nim egzamin maturalny oraz otrzymuje dyplom technika elektryka. Po ukończeniu Liceum, w ramach nakazu pracy, zostaje skierowany do Wrocławia na roczny, Państwowy Wyższy Kurs Techniczno-Pedagogiczny (kierunek elektryczny), którego ukończenie daje uprawnienia do pracy nauczycielskiej w średnich szkołach technicznych. W okresie 1949-52 odbywa praktyki w następujących zakładach przemysłowych: Warszawskich Zakładach Wytwórczych Materiałów Elektrotechnicznych w Ożarowie (1949), Społecznym Przedsiębiorstwie Budowlanym – Elektryfikacja Wsi w Warszawie (1950), Dolnośląskich Zakładach Wytwórczych Specjalnych Silników Elektrycznych M-13 w

Piechowicach (1952). Stosownie do kolejnego nakazu pracy, 01 IX 1952 rozpoczyna wieloletnią, pedagogiczną pracę nauczyciela teoretycznych, elektrycznych przedmiotów zawodowych oraz wychowawcy w bydgoskich szkołach: Technikum Mechaniczno-Elektrycznym (1952-75), Zespole Szkół Samochodowych (1975-78) oraz Zespole Szkół Elektrycznych (1978-84); w Technikum Chemicznym pracuje w niepełnym wymiarze etatu w okresie 1952-55.

W 1962 kończy z oceną bardzo dobrą zaoczne studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej, uzyskując tytuł magistra inżyniera po przedłożeniu pracy pt. „*Synchroniczny prostownik pomiarowy*". W latach 1966-75 jest kierownikiem Wydziału Elektrycznego w TME. W 1972 uzyskuje najwyższy wówczas stopień nauczycielskiego awansu zawodowego – tytuł profesora szkoły średniej

W okres lat pracy w Zespole Szkół Elektrycznych, wpisuje się prof. Łopatce trzyletni romans z autentyczną demokracją i bardzo rzadkie w życiu dyrektora szkoły zadanie – przenosiny szkoły.

Romans z demokracją zapowiada się dobrze, ale ma kiepskie zakończenie. W 1980 władza zwierzchnia akceptuje wybór i wolę rady pedagogicznej i powołuje Go 01 IX na dyrektora szkoły. Funkcję tą pełni do końca r. szk. 82/83. Przyczyna odwołania wyłożona jest bez ogródek w piśmie, które otrzymuje 04 V 1983: „(...) *UW – Kuratorium Oświaty i Wychowania stwierdza, że Obywatel Dyrektor naruszył art. 11, ust. 1 Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela i przekraczając swoje kompetencje zawarł umowę o pracę z Ob. inż. Stefanem Pastuszewskim zatrudnionym w trakcie roku szkolnego.* (...)". Zważywszy, iż zatrudnianie w trakcie roku szkolnego było praktykowane powszechnie przez dyrektorów szkół w sytuacji niespodziewanego odejścia pracownika zatrudnionego wcześniej, przyczyna odwołania okazuje się wyłącznie pretekstem. Pozwala on władzom oświatowym pozbyć się niepartyjnego dyrektora, wybranego demokratycznie, a także wyrzucić z pracy Stefana Pastuszewskiego[1], notorycznego opozycjonistę, gnębionego latami przez SB.

Przenosiny szkoły to operacja, w której trzeba cały jej majątek materialny przenieść z jednego budynku szkoły do drugiego, w niełatwych warunkach: czas jest ograniczony do dwóch miesięcy wakacyjnych, no i nie ma nauczycieli, bo są właśnie na wakacjach. Dyrektor Łopatka realizuje to zadanie w lipcu i w sierpniu 1982 z powodzeniem, choć dodatkowe utrudnienie polega na tym, iż szkołę przenosi z dwóch budynków zajmowanych przez ZSE (ul. Konarskiego 2 oraz ul. Grunwaldzka 42) do budynku przy ul. Stawowej 41, opuszczonego przez Liceum Pielęgniarskie.

Na emeryturę przechodzi w 1984. W okresie 1984-93 pracuje jako nauczyciel niepełnoetatowy w Zespole Szkół Elektrycznych. W pamięci uczniowskiej zapisuje się złotymi zgłoskami: „*Wyjątkowy nauczyciel, wyjątkowy wychowawca. Niekwestionowany autorytet dla wielu pokoleń elektryków. Wspaniały dyrektor szkoły! Na ostatnim spotkaniu klasowym zaskoczył nas wyjątkową pamięcią. Ja osobiście wspominam czas, kiedy jako młody chłopak goniłem za pozyskaniem jak najszerszej władzy uczniowskiej w szkole i wtedy Profesor Łopatka zwrócił mi uwagę na jedną ważną rzecz – kultura. To była niesamowita refleksja i tak zwany kubeł zimnej wody. Dziękuję!*".

Jest nagrodzony m. in.: Złotą Odznaką ZNP (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986).

Źródła: *30 lat Elektryka 1976-2006*, Bydgoszcz 2006; Notatka z wywiadu udzielonego 09.10.2009 przez Czesława Łopatkę.

[1] Pastuszewski Stefan (1949-): inż. mechanik, mgr filologii polskiej i pedagogiki, bydgoski pisarz, działacz społeczny i polityczny.

Łubieński Michał: filolog, PSP;
Łukasiewicz Jan: dr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 96-97;
Łukaszewicz J.: inż. dypl., PŚST, 46-47;
Łuniewski Grzegorz: inż. elektryk, tpz., wych., TME, 51-56;

Łyszkiewicz Mieczysław: pnz., ZSM1, 80-86;

M

MACHERSKA Danuta

Zakończenie roku szkolnego1955/56.

Zakończenie roku szkolnego 1954/55.

Uroczystość szkolna w 100-lecie śmierci Adama Mickiewicza.

Od lat 1950. w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, później w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1; animatorka życia pozalekcyjnego oraz wszelkich uroczystości szkolnych.

Nauczycielka języka rosyjskiego w Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 1 oraz w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym.

MACHOWSKI Mirosław Kazimierz (29 I 1944 Kcynia – 22 VII 2007 Szubin)

W Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 pracuje w latach 1988-2003; nauczyciel praktycznej nauki zawodu, zastępca kierownika warsztatów szkolnych (1989-91), kierownik warsztatów (1991-2002). W okresie 1962-86, w kilku zakładach, pracuje jako tokarz, ślusarz, kierownik. Naczelnik Miasta i Gminy Szubin w latach 1986-88. W 1985, na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Częstochowskiej uzyskuje dyplom magistra mechaniki.

Źródło: AZSM1/to. „Machowski Mirosław”.

MAJCHERCZAK Jolanta

Ur. 01 I 1942 w Grodnie (obecnie Гродна w Republice Białoruskiej). Absolwentka II Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w Bydgoszczy (1959). Dyplom magistra chemii uzyskuje w 1964 na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu po przedstawieniu pracy pt. „*Próby syntezy dwuhydrocynchenu z dwuhydrocynchoninonu za pośrednictwem merkaptalowych pochodnych*". W 1993 kończy studium podyplomowe z zakresu ochrony środowiska.

W latach 1964-72 pracuje w przemyśle: w Bydgoskich Zakładach Fotochemicznych (1964-70) oraz w Zakładzie Doświadczalnym Bydgoskich Zakładów Fotochemicznych. W kolejnych latach uczy chemii w bydgoskich szkołach: SP Nr 3, SP Nr 20 oraz Liceum Zawodowym Nr 1 (1972-78).

W Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 pracuje w okresie 1978-97, i stąd odchodzi na emeryturę. Uczy chemii, fizyki i ochrony środowiska; jest wychowawczynią, z wielkim zaangażowaniem sprawuje opiekę nad Szkolnym Kołem PCK, w ramach którego prężnie działa uczniowski „Klub Dobrego Serca" niosący pomoc ludziom starszym i schorowanym. Jako nauczycielka niepełnoetatowa uczy w ZSM1 w latach 1997-2001.

Źródło: AZSM1/to. „Majcherczak Jolanta".

Majchrzak Jowita: mgr, j. niem., ZSM1, 99- ;

MAJEWSKA Maria

Ur. 12 II 1954 w Bydgoszczy. Absolwentka bydgoskich szkół: I Liceum Ogólnokształcącego (1973) oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej (1977), gdzie uzyskuje dyplom magistra pedagogiki o specjalności pedagogika kulturalno-oświatowa. W okresie 1977-83 pracuje w Przedsiębiorstwie Imprez Artystycznych „Estrada" zajmując się upowszechnianiem kultury wśród dzieci i młodzieży.

W 1983 rozpoczyna wieloletnią pracę w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Jako kierowniczka zajęć pozalekcyjnych organizuje życie pozalekcyjne oraz wszelkie szkolne imprezy i uroczystości okolicznościowe (do 1991); po spełnieniu koniecznych wymagań merytorycznych oraz formalnych, uczy języka angielskiego oraz jest wychowawczynią wykazującą się wyjątkowym

talentem pedagogicznym. W 2001 uzyskuje uprawnienia egzaminatora Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej. Na emeryturę przechodzi w 2006.

Źródło: AZSM1/to. „Majewska Maria".

MAJEWSKI Feliks Leszek

Ksiądz rzymsko-katolicki; w latach 1960.-1970. wikariusz w par. pw. Św. Trójcy w Bydgoszczy i nauczyciel religii młodzieży z Technikum Mechaniczno-Elektrycznego: „(...) *wielki przyjaciel młodzieży. Potrafił w przystępny sposób wykładać i co najważniejsze zainteresować młodzież nauką religii. Z wielką cierpliwością i serdecznością traktował też nieco »trudniejsze jednostki«. Znał problemy swoich uczniów, miał dla nich czas, rozmawiał z nimi. Znam przykład, gdy dwom braciom, bliźniakom, wychowywanym przez ubogą ciocię pomógł w zakupie materiału na garnitur maturalny. Ksiądz Majewski nie agitował do Seminarium. Wielu jednak wyszło z tej parafii kapłanów zapatrzonych w przykład tego skromnego ale gorliwego księdza.* (...)".

W latach 1974-80 proboszcz par. pw. Św. Jana Chrzciciela w Wójcinie.

Źródła: Gutmajer M.: *„Syn Parafii" – wspomnienie*, [w:] Gołębiewski J.: *Pan jest moim Pasterzem, Bydgoszcz 1995*, s. 150; *Jubileuszowy Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej 2000*, (red.) ks. Andrzej Jasiński, Gniezno 2000, s. 639.

Makarewicz Emil: inż. chemik, PŚST, TMEZ
Makowska Beata: mgr, geogr., ZSM1, 02- ;

MAKOWSKA Halina (27 XII 1920 Wąbrzeźno – ? Wąbrzeźno)

Nazwisko rodowe – Zarębska. Po ukończeniu szkoły powszechnej zostaje oddana przez rodziców na praktykę handlową do delikatesowego sklepu Jana Hoffmanna w Wąbrzeźnie. Jednocześnie uczy się w szkole dokształcającej, którą wraz z praktyką kończy w 1939. W czasie okupacji pracuje jako „wykwalifikowana siła handlowa" w tym samym sklepie, który zrabowany przez Niemców polskiemu właścicielowi, prowadzi Emil Zilz. W 1944 poślubia Tadeusza Makowskiego, urzędnika ziemskiego, który zaginął w 1945 i nie odnalazł się do końca Jej życia.

Po okupacji zapisuje się na 6-miesięczny Państwowy Kurs Przysposobienia Nauczycieli Szkół Średnich (Katowice) i podejmuje pierwszą pracę nauczycielki matematyki w szkole podstawowej w Łopatkach, pow. Wąbrzeźno. Dokształcanie i doskonalenie zawodowe będzie towarzyszyć prof. Makowskiej przez większość lat Jej pracy: 1948 – zdaje egzamin dojrzałości w Liceum Ogólnokształcącym w Wąbrzeźnie; 1949 – kończy Liceum Pedagogiczne w Toruniu i powtórnie przystępuje do egzaminu maturalnego; 1954 – kończy w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku 2-letnie studia matematyczne dla czynnych nauczycieli szkół średnich będących po kursie przysposobienia; 1958 – kończy studia wyższe I stopnia w zakresie matematyki na Uniwersytecie Łódzkim; 1968 – po przedłożeniu pracy pt. „*Wybrane zagadnienia dla szkolnych kół matematycznych*" i zdaniu egzaminów, kończy studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach, otrzymując dyplom magistra matematyki.

W okresie 1945-48 uczy w szkołach podstawowych Łopatek, Myśliwca i Wąbrzeźna. Kolejne miejsca pracy to: SP Nr 2 w Świeciu nad Wisłą (1948-51); Liceum Pedagogiczne w Tucholi (1951-54); Liceum Pedagogiczne w Bydgoszczy (1954-61). W Technikum Mechaniczno-Elektrycznym pracuje w latach 1961-75 i po pierwszym roku działalności szkoły przekształconej w Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1, przechodzi na emeryturę w 1976. Jako nauczycielka niepełnoetatowa, uczy w Zespole do 1988.

W serdecznej pamięci uczniowskiej zapisała się jako nauczycielka „(...) *oddana* (...) *bez reszty młodzieży. Bardzo surowa i niezwykle wymagająca. Uczeń TME matematykę MUSIAŁ umieć. Nie miał wyjścia. Tak skutecznie był pytany, tak często oceniany, że o prześlizgnięciu się pomiędzy palcami (gest bardzo chętnie przez Panią Profesor pokazywany) nie mogło być mowy. Zdarzało się nierzadko, iż delikwent otrzymywał po kolei kilkanaście dwój (...), by po opanowaniu materiału i zaliczeniu go »na trzy« dostać ocenę pozytywną. Profesor Makowska uczyła racjonalnego myślenia.* (...)".

Nagrodzona i odznaczona, m. in.: nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania (1973); Złotym Krzyżem Zasługi (1974); nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania II stopnia (1976); Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1982); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1986).

Umiera po ciężkiej chorobie. Spoczywa na cmentarzu w Wąbrzeźnie.

Źródła: AZSM1/to. „Makowska Halina"; Jeleniewski M.K.: *Bydgoska Szkoła Techniczna*, Bydgoszcz 2006, ss. 11-2.

MAKOWSKI Jan

W pracowni Technikum Energetycznego w Warszawie w 1958 r.

Inżynier elektryk. W latach 1946-51 nauczyciel teoretycznych przedmiotów elektrycznych oraz wychowawca w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych; uczy także fizyki z maszynoznawstwem oraz technologii metali. W 1951 przenosi się do Poznania; od 01 IX jest dyrektorem nowopowstałej Zasadniczej Szkoły Energetyczno-Elektrycznej. Po dwóch latach wyjeżdża do Warszawy i rozpoczyna wieloletnią pracę pedagogiczną (jest także wicedyrektorem) w Technikum Energetycznym przy ul. Puławskiej. Członek Oddziału Pomorskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich.

Autor m. in.: 1964, *Instalacje elektryczne odbiorcze*, PWSZ, Warszawa; 1976, *Urządzenia elektryczne*, PWSZ, Warszawa.

Źródła: *Elektryka Bydgoska, 80 lat SEP*, (red.) Józef Owczarek, Włodzimierz Sobecki, SEP Oddział Bydgoszcz, Bydgoszcz 2008; www.zse2.poznan.pl (17.10.2009).

Makowski Zygmunt: inż., biologia, PŚST, TME, 51-55;
Malak Maria: mgr, npł., przysp. do życia w rodzinie, ZSM1, 78-79;
Malak Stefan: inż. mechanik, tpz., TME, 51-56;

MALINOWSKI Leszek Jan

Ur. 09 IV 1925 w Wilnie. W 1938 rozpoczyna naukę w wileńskim Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta. Świadectwo dojrzałości uzyskuje w latach okupacji, w strukturach tajnego nauczania i rozpoczyna studia na konspiracyjnym Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Od 1941 sam jest nauczycielem tajnych kompletów, a w 1944 wstępuje do Armii Krajowej. Jest żołnierzem 3. Brygady Partyzanckiej Armii Krajowej „Szczerbca", w składzie której uczestniczy 6 i 7 lipca 1944 w operacji „Ostra Brama", mającej na celu wyzwolenie Wilna. Kilka dni później znajdzie się pośród około 6. tysięcy żołnierzy AK internowanych przez NKWD w Miednikach Królewskich; z obozu pod gołym niebem, zorganizowanym na dziedzińcu zrujnowanego zamku ucieka i znajduje schronienie w Seminarium Duchownym w Wilnie. Dłuższe przebywanie tam nie jest jednak możliwe.

W lutym 1945 przyjeżdża do Lublina; kontynuuje tu studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (asystent przy katedrze historii sztuki) oraz wznawia działalność konspiracyjną. W latach 1945-46 pełni funkcję łącznika między Komendą Ośrodka Mobilizacyjnego Okręgu Wileńskiego a Polskimi Siłami Zbrojnymi na Zachodzie oraz organizuje przerzut ludzi zagrożonych, na Zachód.

Z kresami Polski, z ukochaną Ziemią Wileńską żegna się ostatecznie w 1946. Zmieniając dane personalne w kamuflażu ochronnym przed represjami UB (m. in. rezygnując z pierwszego imienia – Leszek), organizuje nowy rozdział życia w okrojonej terytorialnie Polsce. Czas dzieli pomiędzy dwie uczelnie, na których finalizuje studia w 1950; na lubelskim KUL uzyskuje magisterium z historii sztuki, a w Toruniu, na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika otrzymuje dyplom magistra filologii polskiej.

Wieloletnią pracę pedagogiczną wychowawcy, nauczyciela i wykładowcy (Studium Nauczycielskie, Wyższa Szkoła Nauczycielska, Wyższa Szkoła Pedagogiczna) języka polskiego, dyrektora szkoły i wyższego urzędnika administracji oświatowej, rozpoczyna w 1947.

W 1948 jest nauczycielem-konsultantem w bydgoskiej Poradni Terenowej Nr 17 Państwowego Technikum Korespondencyjnego w Warszawie. Po likwidacji Poradni i przekazaniu jej słuchaczy Państwowym Średnim Szkołom Technicznym w kwietniu 1951, zostaje nauczycielem

Wydziału Zaocznego tej Szkoły, a od września 1951 Wydziału Zaocznego Technikum Mechaniczno-Elektrycznego. We wrześniu 1956 zostaje kierownikiem Wydziału Zaocznego TME; w 1959 Wydział rozpoczyna samodzielną działalność jako Technikum Mechaniczno-Elektryczne Zaoczne, a Jan Malinowski zostaje powołany na jego dyrektora. W latach 1957-62 uczy języka polskiego także młodzież niepracującą TME.

Funkcję dyrektora TMEZ pełni do roku 1972, w którym zostaje przeniesiony do pracy w Kuratorium Okręgu Szkolnego Bydgoskiego na stanowisku naczelnika Działu II (kształcenie zawodowe i ustawiczne), później wicekuratora do spraw kształcenia zawodowego i ustawicznego. W kolejnych latach jest nauczycielem akademickim z tytułem docenta w bydgoskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej. Jego działalność naukowa owocuje stukilkudziesięcioma publikacjami; artykułami, rozprawami i książkami z zakresu literatury, sztuki oraz polityki.

Działa społecznie m. in. w ZNP (zakładając i rozbudowując Nauczycielską Spółdzielnię Mieszkaniową do około 1000 mieszkań), w Bydgoskim Towarzystwie Naukowym, Kujawsko-Pomorskim Towarzystwie Kulturalnym.

Od 1989 działa w oddziale bydgoskim Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej (TMWiZW). Zakłada i redaguje dwumiesięcznik „*Wileńskie Rozmaitości*" oraz tworzy dzieło nie mające precedensu na krajowej mapie Towarzystwa; „*Bibliotekę Wileńskich Rozmaitości*", która do 2009 wydaje prawie 100 tytułów książek poświęconych Wilnu i Ziemi Wileńskiej. Pracuje również w Światowym Związku Żołnierzy Armii Krajowej, organizując w jego okręgu bydgoskim Środowisko Wileńsko-Nowogródzkie, którego był pierwszym prezesem, a następnie działając w Zarządzie Okręgu Wileńskiego, gdzie pełni obowiązki przewodniczącego Komisji Historycznej tegoż Okręgu, a od 1977 wydaje i redaguje „*Pamiętnik Okręgu Wileńskiego Armii Krajowej*".

Odznaczony m. in.: Medalem Wojska Polskiego, Krzyżem Armii Krajowej, Krzyżem Partyzanckim, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Autor, współautor, redaktor, współredaktor m. in.:

1968, Dubowik H., Konieczny J., Malinowski J.: *Polska powieść historyczna, Wybrane zagadnienia z dziejów recepcji i warsztatu twórczeg*o, PWN, Bydgoszcz; 1987, *Mariana Turwida twórczość i działalność, Refleksje z kręgu kultury wielkopolsko-pomorskiej*, KPTK, Bydgoszcz; 1992, *Malarstwo Renaty Uzarskiej-Bielawskiej*, TMMB, Bydgoszcz; 1993, *Wiersze o Matce Boskiej Ostrobramskiej, Antologia*, (red.) Jan Malinowski, TMWiZW w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1994, Brzozowski J., Krasucki S., Malinowski L.: *„Burza" na Kresach Wschodnich, TMWiZW w Bydgoszczy*, Bydgoszcz; 1995, *Słownik Polski walczącej na kresach północno-wschodnich Rzeczypospolitej*, (red.) L. Jan Malinowski, TMWiZW w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1999, *Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie, Wspomnienia wychowawców i wychowanków*, (red.) L. Jan Malinowski, TMWiZW w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 2001. *Stanisław Kiałka, Legenda wileńskiej konspiracji*, (red.) L. Jan Malinowski, TMWiZW w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 2001, *Łączniczki okręgu Wileńsko-Nowogódzkiego Armii Krajowej*, (red.) L. Jan Malinowski, TMWiZW w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 2003, *Państwowe Gimnazjum im. św. Kazimierza w Nowej Wilejce*, (red.) L. Jan Malinowski, TMWiZW w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 2004, *XXI Zjazd Okręgu Wileńskiego AK w Międzyzdrojach*, (red.) L. Jan Malinowski, TMWiZW w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 2008, *Wileński słownik biograficzny*, (red.) Henryk Dubowik, Leszek Jan Malinowski, wyd. 2, TMWiZW w Bydgoszczy, Bydgoszcz.

Źródła: Dubowik H.: *Leszek Jan Malinowski*, [w:] *Gimnazjum in. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie, Wspomnienia wychowawców i wychowanków*, (red.) L. Jan Malinowski, Tow. Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej, Oddział Bydgoszcz, Bydgoszcz 1999, s. 474; *50 CKU, Bydgoszcz,1948-1998*, (red.) Bożena Escher, [et al.], Bydgoszcz 1998, ss. 9, 11, 14-15, 17; *20 lat Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1968, s. 6; *25 lat Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy*, (red.) Zofia Pietrzak, Bydgoszcz 1973, ss. 102-3, 106.

Malinowski Tadeusz: geogr. gospodarcza, hist., TME, 52-53;

MAŁACHOWSKI Edward

Ur. 08 V 1947 w Bydgoszczy; rodzice – Antoni i Helena z domu Mołczanowicz. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, rocznik 1966, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

W 1973 kończy studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej otrzymując dyplom magistra inżyniera i jako stypendysta Kuratorium Okręgu Szkolnego Bydgoskiego, z początkiem maja tego roku podejmuje pracę nauczycielską w Zespole Szkół Elektroniczno-Elektrycznych w Bydgoszczy. W latach 1974-81 asystent i st. asystent naukowo-dydaktyczny w Zakładzie Podstaw Elektrotechniki Instytutu Telekomunikacji i Elektrotechniki Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy. W okresie 1981-84 pracuje w Zespole Szkół Elektrycznych w Bydgoszczy.

W 1984 podejmuje pracę w Technikum Kolejowym: kierownik wydziału (1984-90); dyrektor (1990-94, najpierw mianowany przez DG PKP po uzyskaniu akceptacji rady pedagogicznej, później w wyniku konkursu); dyrektor Zespołu Szkół Kolejowych (1994-2002). W latach 1989-91 sekretarz Zarządu Bydgosko-Toruńskiego Ośrodka Mikroelektroniki TOSUMI SA. jgu. w Bydgoszczy.

W historii rozwoju zawodowego notuje: ukończenie studium pedagogicznego (1983); Studium Podyplomowe dla Nauczycieli z Elektroenergetyki (1985, Politechnika Gdańska); uzyskanie II (1986) i III st. nauczycielskiej specjalizacji zawodowej (1990); Podyplomowe Studium Technologii Kształcenia (1988, UAM w Poznaniu); uzyskanie stopnia awansu nauczyciela dyplomowanego (2001); wpisanie na listę ekspertów MEN, członków komisji kwalifikacyjnych i egzaminacyjnych w procedurach awansu zawodowego nauczycieli.

Z Alicją w pierwszomajowy poranek A.D. 1966.

W latach 1969-73 działa w ZSP (m. in. Rada Samorządu DS Nr 16; wiceprzewodniczący Uczelnianego Sądu Koleżeńskiego ZSP oraz członek rektorskiej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów); 1986-90 członek-założyciel i wiceprezes Oddziału Bydgoszcz Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Włoskiej Oddział Bydgoszcz; 1991-94 członek Społecznego Towarzystwa Edukacyjnego w Bydgoszczy (wiceprezes Zarządu 1992-93); 1992-2002 członek Regionalnego Towarzystwa Wioślarskiego „Bydgostia-Kabel" (wcześniej KKW ZNTK Bydgoszcz); 1997-2002 członek-założyciel i sekretarz Zarządu Stowarzyszenia Sympatyków Dziennikarstwa Młodzieżowego w Bydgoszczy; od 1997 członek Akcji Katolickiej, współredaktor biuletynów Akcji w archidiecezji gnieźnieńskiej i diecezji bydgoskiej; 1999-2004 członek Rady Duszpasterskiej Archidiecezji Gnieźnieńskiej; 2000/2001 uczestnik III Powojennego Synodu Archidiecezji Gnieźnieńskiej.

Odznaczony, m. in.: Złotą Odznaką Honorową Polskiego Związku Filatelistów (1982, Zarząd Główny PZF); Honorową Odznaką „Siódemki" (1991, Rada Szczepu 7 Bydgoskich Drużyn Harcerskich im. J.K. Chodkiewicza w Bydgoszczy); Złotą Odznaką Honorową z Jednym Diamentem (1997, Zarząd RTW „Bydgostia-Kabel"); Srebrnym Krzyżem Zasługi (1998).

Za pracę pedagogiczną otrzymuje nagrody: Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej (I st. – 1993, 1998, II st. – 1995); Dyrektora Generalnego PKP (1991, 1992); Kuratora Oświaty i Wychowania (1984, 1986); nagrodę II st. w XXI Edycji Konkursu Odczytów Pedagogicznych na szczeblu rejonowym za opracowanie pt. „*Zastosowanie przepisów algorytmicznych w nauczaniu niektórych zagadnień z podstaw elektrotechniki*" (1986).

W 2002 przechodzi na emeryturę; w niepełnym wymiarze godzin uczy do 2007 w Zespole Szkół Nr 13 „Copernicanum" w Bydgoszczy; pisuje także do bydgoskiego miesięcznika „AKANT" (Dzieje starań o uniwersytet w Bydgoszczy, nr 9, 2004; Supermarket, nr 12, 2004; Witam cię, świecie mój, nr 2, 2005; Z wizytą sanitarną na plebanii, nr 1, 2006; Zwycięstwo elit?, nr 8, 2008); redaktor działu (oświata) w opracowywanej Encyklopedii Bydgoszczy.

Żona Alicja z domu Polaszek (ślub 1973); córka Katarzyna (1975) – mgr filologii angielskiej; wnuczęta – Karol (2003), Zofia (2005), Krystyna (2007).

Autor i współautor, m. in.:

1978, Małachowski E., Banach G., Granowski P., Hinz G., Lach S.: *Zależności energetyczne w przekaźniku miniaturowym*, Mat. konferencji „Kontaktronika 78", ATR w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1978, Małachowski E., Hinz G.: *Obliczanie geometrycznej permeancji szczeliny roboczej przekaźnika z uwzględnieniem rozrzutów niektórych istotnych wymiarów jego magnetowodu*, Mat. Sesji Naukowej SEP „Przetworniki elektromechaniczne w automatyce i teleelektronice", ATR w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1978, Małachowski E., Mierzbiczak J., Ksycki R.: *Elektrotechnika i elektronika, Ćwiczenia rachunkowe*, Wyd. Ucz. ATR w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1982, Małachowski E., Granowski P., Hinz G.: *Badanie własności dynamicznych przekaźnika miniaturowego*, Zesz. Nauk. nr 100, Elektrotechnika (3), ATR w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1984, Małachowski E., Pracki T.: *Poradnik dyplomanta średniej szkoły zawodowej*, IKN ODN w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1988, Małachowski E.: *Podejście systemowe jako metoda strukturalizacji materiału nauczania w kształceniu zawodowym*, IKN ODN w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1988, Małachowski E.: *Zastosowanie mikrokomputera w procesie dydaktycznym pracowni elektrycznej*, [w]: *Technologia kształcenia w pracy szkoły*, (red.) Wacław Strykowski, Tadeusz Pracki, IKN ODN w Bydgoszczy, Bydgoszcz;1989, Małachowski E., Pracki T.: *Charakterystyka kwalifikacji nauczyciela przedmiotów elektrycznych i elektronicznych*, [w]: *Charakterystyka kwalifikacji nauczycieli szkół zawodowych*, (red.) Zygmunt Wiatrowski, WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1990, Małachowski E., Pracki T.: *Charakterystyka kwalifikacji nauczyciela przedmiotów elektrycznych i elektronicznych*, Cz. I, „Szkoła Zawodowa", nr 4; 1990, Małachowski E., Pracki T.: *Przygotowanie zawodowe nauczycieli przedmiotów elektrycznych i elektronicznych w okresie przemian*, [w]: *Nauczyciel szkoły zawodowej w okresie przemian*, Mat. konferencji naukowej w Zaciszu k/Bydgoszczy, WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1990, Małachowski E., Pracki T.: *Znaczenie charakterystyki kwalifikacyjnej w systemie kształcenia i doskonalenia nauczycieli przedmiotów technicznych*, [w]: *Podstawowe idee i twierdzenia pedagogiki pracy oraz ich percepcja i realizacja społeczna*, (red.) Zygmunt Wiatrowski, Ryszard Gerlach, Mat. konferencji naukowej, WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1992, Małachowski E., Dorszewski F., Janowski J., Jarzębowska W., Kujawski Z., Sadowski K., Smeja A., Zagłoba L.: *Vademecum dyrektora szkoły, Część I*, (red.) E.Małachowski, Społeczne Towarzystwo Edukacyjne w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1993, Małachowski E., Pracki T.: *Przeobrażenia w elektryce a przygotowanie zawodowe nauczycieli*, [w]: *Studia Pedagogiczne, z. 22, Szkoła zawodowa i praca zawodowa w nowej rzeczywistości polskiej*, (red.) Ryszard Gerlach, Zygmunt Wiatrowski, Zesz. Nauk. WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1994, Małachowski E.: *Umiejętności intelektualne nauczyciela przedmiotów zawodowych*, [w]: *Nauczyciel szkoły zawodowej w integrującej się Europie*, (red.) Henryk Błażejowski, Mat. z seminarium naukowego w Ciechocinku, WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1995, Małachowski E.: *Edukacja informatyczna w szkołach resortu MTiGM w roku szkolnym 94/95*, Mat. konferencji metodycznej nauczycieli

informatyki szkół resortu MTiGM, MTiGM, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, Zespół Szkół Kolejowych w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1996, Od wspólnoty akademickiej do absolwenckiej, (red.) Edward Małachowski, Wyd. par pw. NSPJ w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 2000, Małachowski E.: *Plan rozwoju zawodowego nauczyciela, Propozycja opracowania dla nauczycieli*, „Wiadomości. Głosy. Rozmowy o Szkole", nr 10; 2002, *50 lat Technikum Kolejowego w Bydgoszczy*, Leksykon 1952-2002, (red.) Edward Małachowski, Bydgoszcz; 2004, *40 lat Duszpasterstwa Akademickiego w Bydgoszcz*, (red.) Edward Małachowski, WSTiH w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 2007, Łabenda P., Maciołek R., Małachowski E.: *Sto lat Budynku, Od szkoły realnej do uniwersytetu*, (red.) Edward Małachowski, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz.

MAŁEK Ryszard

Ur. 24 II 1936 w Aleksandrowie. Naukę gry na puzonie rozpoczyna w 1953 w toruńskiej Średniej Szkole Muzycznej. Na początku drogi zawodowej zatrudnia się w 1960 w Zjednoczonych Przedsiębiorstwach Rozrywkowych w Warszawie. W przedziale 45 lat pracuje w: orkiestrze Opery i Operetki w Bydgoszczy (1964-68); orkiestrze Teatru Muzycznego w Gdyni (1968-70); Niemczech i w Szwajcarii (1970-77); Zespole Estradowym Pomorskiego Okręgu Wojskowego „Czarne Berety" w Bydgoszczy (1978-87);

W 1978 przechodzi na emeryturę. W 1989 ponownie podejmuje pracę w Europie zachodniej. Gra w orkiestrze teatru Theater Carré w Amsterdamie, obchodzącego w 1987 100-lecie działalności; w jego repertuarze występują najczęściej musicale, ale także muzyka baletowa – klasyczna i współczesna. Drugim zespołem, w którym gra jest orkiestra Reto Parolariego (Orchester Reto Parolari). Założona w 1973 w Monte Carlo jest około 40-osobowym zespołem, w którym artyści muszą być w stałej gotowości na wezwanie do prób i koncertów. W bogatym repertuarze orkiestry są operetki, musicale, opery i muzyka popularna; zespół jest organizatorem październikowego, dorocznego festiwalu tej muzyki w Winterthur.

Współpraca z tymi zespołami trwająca do 2005, nie koliduje z przyjęciem w 2002 obowiązków nauczyciela muzyki w orkiestrze Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, które pełni do dnia dzisiejszego. Spośród wielu godnych uznania i podziwu uczniów, którzy przewinęli się przez orkiestrę w ostatnich latach, jako najbardziej utalentowanych, wymienia: Aleksandra Babińskiego, późniejszego studenta Akademii Muzycznej w Bydgoszczy (saksofon tenorowy, puzon); Krzysztofa Bossaka (saksofon tenorowy); Marcina Murasa (puzon); Dawida Petrycyna (trąbka); Przemysława Staszaka (bas).

Źródła: Notatka autobiograficzna Ryszarda Małka z dnia 07.12.2009; http://www.theatercarre.nl/EN/geschiedenis-EN (dostęp 29.01.2010); http://www.retoparolari.ch/html/orchester.html (dostęp 29.01.2010).

MAŁYSZCZYCKI Stanisław (1857 Warszawa – ?)

Inżynier, absolwent Politechniki w Rydze; współzałożyciel „Arkonii", najstarszej, istniejącej współcześnie polskiej korporacji akademickiej, założonej w 1879 przez Polaków studiujących na Politechnice Ryskiej.

Autorytet w dziedzinie techniki młynarstwa; nauczyciel na Wydziale Młynarskim Państwowej Szkoły Przemysłowej i Państwowych Szkół Przemysłowych.

Napisał m. in.:

1885, Małyszczycki S.: *Sprawozdanie z działu młynarstwa zbożowego na wystawie rolniczo-przemysłowej w Warszawie 1885 r.*, „Czasopismo Techniczne”, nr 11; 1885, Małyszczycki S.: *System mielenia zboża na walcach*, „Inżynierya i Budownictwo”; 1885, Małyszczycki S.: *Rezultaty mielenia zboża na walcach i kamieniach*, „Inżynierya i Budownictwo”; 1885, Małyszczycki S.: *Wentylacja w zastosowaniu do złożeń ziarnowych*, „Inżynierya i Budownictwo”; 1885, Małyszczycki S.: *Nakuwanie kamieni*, „Przegląd Techniczny”; 1885, Małyszczycki S.: *Metody nakuwania kamieni młyńskich*, „Przegląd Techniczny”; 1885, Małyszczycki S.: *Wystawa przemysłowo-rolnicza w Warszawie w r. 1885*., IV., Przemysł młynarski, „Przegląd Techniczny”; 1886, Małyszczycki S.: *Zarys rozwoju młynarstwa walcowego*, „Przegląd Techniczny”; 1887, Małyszczycki S.: *W sprawie młynarstwa krajowego*, „Tellus”; 1890, Małyszczycki S.: *Młynarstwo zbożowe, T. 1, cz. 1*, *Przemysł młynarski w ogólnym zarysie, cz. 2, Maszyny rozdrabniające*, Nakładem „Arkonii”, Warszawa; 1892, Małyszczycki S.: *Młynarstwo gospodarskie*, „Gazeta Rolnicza”; 1898, Małyszczycki S.: *Młynarstwo zbożowe*, [w:] *Encyklopedia Rolnicza, T. VI*; 1924, Małyszczycki S.: *O potrzebie reformy młynarstwa i piekarstwa*, „Gazeta Bydgoska”, nr 147; 1924, Małyszczycki S.: *O potrzebie reformy młynarstwa i piekarstwa, Dokończenie*, „Gazeta Bydgoska”, nr 148; 1926, Małyszczycki S., Apelkowski K.: *Kalendarz-poradnik młynarstwa na rok 1926 i 1927*, Księgarnia J. Idzikowskiego, Bydgoszcz.

Źródła: Kucharzewski F.: *Piśmiennictwo techniczne polskie, III, Mechanika*, „Przegląd Techniczny”, nr 7, 1914, s. 83; Kucharzewski F.: *Piśmiennictwo techniczne polskie, III, Mechanika, c.d.*, „Przegląd Techniczny”, nr 31, 1914, s. 411; www.arkonia.pl (dostęp 14.09.2009).

MANIEWSKA Maria Teresa

Ur. 11 IV 1944 w Kleszczynie k. Rypina; nazwisko rodowe – Kruszewska. Świadectwo dojrzałości uzyskuje w Liceum Ogólnokształcącym w Kłodawie, a dyplom magistra filologii polskiej na Uniwersytecie Gdańskim w 1970. Jako stypendystka Kuratorium Oświaty w Szczecinie, zostaje skierowana do pracy w Liceum Ekonomicznym w Gryficach.

W 1972 przenosi się do Bydgoszczy i podejmuje nauczanie języka polskiego najpierw w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym (do czasu zlikwidowania w 1975) oraz przez dwa kolejne lata w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Od 1977 poświęca się całkowicie pracy nauczyciela-bibliotekarza, którą kończy przechodząc na emeryturę w 2007.

Systematycznie podnosi kwalifikacje zawodowe kończąc m. in. studium przedmiotowo-metodyczne, kierunek bibliotekoznawstwo (1982) oraz studium specjalne z zakresu wiedzy o książce (1989). W 1989 uzyskuje II stopień nauczycielskiej specjalizacji zawodowej z zakresu bibliotekoznawstwa. Ostatnią przed pójściem na emeryturę formę doskonalenia zawodowego realizuje w 2001, kończąc kurs modelowania pracy samorządu szkolnego.

Za wzorowe prowadzenie biblioteki szkolnej, jej unowocześnianie i modernizację; za organizację wystawek i konkursów; za szerzenie czytelnictwa; za prowadzenie wzorcowych lekcji pokazowych z przysposobienia czytelniczego dla nauczycieli bibliotekarzy, otrzymuje liczne nagrody dyrektora szkoły.

Fakt poślubienia 16 VIII 1975 kolegi z grona nauczycielskiego – Czesława Maniewskiego – nie został przeoczony we wspomnieniach absolwentów: „(...) *»Maniuś« (...) ożenił się z Panią »od polskiego«, kobietą niezwykle subtelną, zbyt subtelną jak na taką szkołę i takich uczniów. Żaden (...) nie był w stanie docenić jej poświęcenia, z jakim oddawała się pracy. (...) Profesor Maria*

Kruszewska »Kruszynka« swe przezwisko zawdzięczała raczej wyglądowi niż nazwisku. Choć wielkiego serca, była faktycznie istotą kruchą. (...)".

Źródła: AZSM1/to. „Maniewska Maria"; Jeleniewski M.K.: *Bydgoska Szkoła Techniczna*, Bydgoszcz 2006, s. 11.

MANIEWSKI Czesław

Ur. 01 VII 1949 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1968, technik elektryk o specjalności elektroenergetyka. W 1972 kończy studia na Wydziale Mechanicznym Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy i otrzymuje dyplom inżyniera mechanika o specjalności budowa maszyn i projektowanie procesów technologicznych. W tym samym roku rozpoczyna trwającą do dzisiaj pracę pedagogiczną w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, przekształconym w 1975 w Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1. Fakt podjęcia nauczania teoretycznych przedmiotów mechanicznych został wyraziście zauważony we wspomnieniach absolwenckich: „*Po latach w dziedzinę opanowaną do tej pory przez »Klepę« i »Tryba« wkraczać zaczął ich niegdysiejszy uczeń, młody nauczyciel »pasowań i pomiarów« Profesor Czesław Maniewski »Maniuś«. Ten jednak był oryginalny w zgoła odmienny sposób. Oryginalnie się bowiem wyrażał. Do historii szkoły przeszły jego stwierdzenia: »Zejdźcie na górę«, »Przewietrzcie okna«, »Temperatura pokojowa 1138 stopni«, czy »Do odpowiedzi przyjdzie ostatnia ławka«*".

Barwne wyrażanie się to pewnie za mało by znaleźć trwałe miejsce w historii Szkoły. Prof. Maniewski zapisuje się w pamięci wielu pokoleń uczniowskich jako współpracownik mgr. inż. Rajmunda Kądziorskiego, a po Jego śmierci wyłączny organizator szkolnej turystyki różnego rodzaju. W 1992, Szkolnemu Klubowi Krajoznawczo-Turystycznemu „Mechanik", którego jest opiekunem (od 1975) rozpoczyna nadawać specyficzne oblicze związane z rowerami alternatywnymi. Studia nauczycielsko-uczniowskie, najpierw nad konstrukcją tych rowerów, później ich wykonywaniem, rozpoczynają się od partii 15. rowerów poziomych typu „jamnik" sprezentowanych Szkole przez bydgoskie Zakłady Rowerowe „Romet".

W związku z rowerami, współpracuje z prototypownią „Rometu" i pozyskuje granty oświatowe dla uczniowskiego koła modelarskiego. Tematykę rowerową włącza do uczniowskich prac dyplomowych, spośród których wiele uzyskuje nagrody i wyróżnienia w konkursie na najlepszą pracę dyplomową: 1989, Andrzej Neumann „*Pomiar momentu skrawania przy pomocy momentometru*", nagroda II stopnia, (SIMP, O/Bydgoszcz); 1990, Michał Klomfas, Adam Lipski, „*Przykład tensometryczny do pomiaru siły i momentu skrawania przez wiercenie*", nagroda II stopnia, (SIMP, O/Bydgoszcz, Kuratorium Oświaty i Wychowania w Bydgoszczy): 1996, Sławomir Mojsiewicz, „*Rowery III generacji. Rowery udziwnione i poziome. Pojazdy mięśniowe*", I nagroda (Bydgoska Rada Federacji Naukowo-Technicznych NOT, KOiW); 1998, Piotr Cieśla, Tomasz Michalski, „*Zaprojektować i wykonać hulajnogę z napędem nożnym „Tompio"*, wyróżnienie (BRF SN-T NOT, Kuratorium Oświaty); 2001, Marcin Szmyt, „*Rower poziomy dwukołowy z długą bazą*", wyróżnienie, (BRF SN-T NOT); 2002, Krzysztof Tomczyk, Michał Nowakowski, Łukasz Zieliński, „*Wykonanie prasy mimośrodowej PMSt1 z dokumentacją*", wyróżnienie (BRF SN-T NOT, SIMP,

O/Bydgoszcz); 2005, Dawid Sobiech, „*Budowa hulajnogi z silnikiem spalinowym*", I miejsce (BRF SN-T NOT, KO).

Rowery zaprojektowane i wykonane w Klubie „Mechanik" biorą czynny udział w wielu rajdach turystycznych i wystawach (Bydgoszcz, Poznań, Katowice, Opole) oraz uczestniczą w wielu imprezach miejscowych i poza Bydgoszczą. Przynoszą Szkole liczne wyróżnienia, np.: 1998, „Wyróżnienie dla ZSM Nr 1 w Bydgoszczy za konsekwentne wprowadzanie techniki rowerowej do procesu dydaktycznego" (Międzynarodowe Targi Pomorza i Kujaw w Bydgoszczy – VI Międzynarodowe Targi Rowerowe i Motocyklowe CYCLING-MOTO-EXPO '98); 2009, „Wyróżnienie dla ZSM Nr 1 w Bydgoszczy za najciekawsze stoisko przedstawione na Targach Edukacji i Pracy „Start 2009".

W historię własnego rozwoju zawodowego wpisuje ukończenie m. in.: studiów uzupełniających magisterskich w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy i uzyskanie tytułu magistra w zakresie wychowania technicznego (1977); studiów w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie w zakresie pilotowania wycieczek zagranicznych (1979); „Kursu obsługi mikrokomputera z elementami programowania dla nauczycieli szkół ponadpodstawowych" (ODN Bydgoszcz, 1986); „Kursu obsługi mikrokomputera typu IBM-PC (Centrum Informatyki Szkolnej, Warszawa, 1991). Posiada uprawnienia przodownika turystyki pieszej i rowerowej, kierownika wycieczek szkolnych oraz prowadzącego placówkę wypoczynku dzieci i młodzieży. Okręgowa Komisja Egzaminacyjna trzykrotnie wpisuje Go na listę egzaminatorów egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe; w zawodzie technik mechanik (2006), technik awionik oraz technik mechanik lotniczy (2007).

W bogatej kolekcji nagród, którą zgromadził, znajdują się liczne nagrody dyrektora szkoły; urzędów marszałkowskich i wojewódzkich; Prezesa FSN-T NOT i Redaktora Naczelnego „Przeglądu Technicznego"; Urzędu Miasta i Kuratorium („Bydgoskie Dni bez Tytoniu", „Europejski Dzień bez Samochodu", za szczególne zaangażowanie w organizacji letniego wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej).

Źródła: AZSM1/to. „Maniewski Czesław"; *Who is who w Polsce*, Hübners blaues Who is Who, 2005, s. 3467; Jeleniewski M.K.: *Bydgoska Szkoła Techniczna*, Bydgoszcz 2006, s. 11; gosciniec.pttk.pl

Mańkowski Gabriel Arkadiusz: mgr, npł., wf., ZSM1, 96-02;

MARCINKOWSKA Halina (03 II 1919 Powidz k. Gniezna – ?)

W 1938, po skończeniu gimnazjum w Inowrocławiu i uzyskaniu tzw. „małej matury", przerywa naukę ze względu na trudne warunki materialne w rodzinie. W 1939 poślubia nauczyciela szkoły powszechnej. Po klęsce wrześniowej, wraz z nim ucieka z Inowrocławia, w którym Niemcy rozpoczynają aresztowania i eksterminację nauczycieli. Chronią się w Aleksandrowie Kujawskim, gdzie mąż jest zaangażowany w tajne nauczanie i pracuje jako robotnik w folwarku niemieckim. Po aresztowaniu męża w 1942 i wywiezieniu do Niemiec, podejmuje niejako w jego zastępstwie tajne nauczanie. Aresztowana oraz przeznaczona do wywózki, ucieka i ukrywa się do wyzwolenia.

W 1945, po powrocie męża z Niemiec, przenoszą się na Ziemie Odzyskane (pow. Kołobrzeg), gdzie oboje podejmują pracę pedagogiczną. Po pięciu latach (1945-50), w ciągu których uczy w szkołach podstawowych w Konecku, Rymaniu, Mileżynie i Gościnie, wraca w rejon kujawsko-pomorski. W okresie 1950-65 pracuje w szkołach podstawowych w Powidzu i Lubaniach (przez r. szk. 1962/63 jest tu kierowniczką szkoły) oraz w toruńskich szkołach – Technikum Zawodowym dla Pracujących oraz w Technikum Budowlanym.

W 1949 uzyskuje maturę w Liceum Pedagogicznym w Poznaniu, a w 1959 kończy Wydział Filologiczny Uniwersytetu Warszawskiego otrzymując dyplom magistra filologii polskiej. W okresie 1965-74 uczy języka polskiego w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym. Po przejściu na emeryturę, w latach 1974-79 pełni obowiązki nauczyciela-bibliotekarza, zatrudniona na niepełnym etacie.

Źródło: AZSM1/to. „Marcinkowska Halina".

Marcinkowski Jerzy: npł., ZSM1, 77-79;
Marcysiak Wiesław: mgr, j. ang., ZSM1, 04;
Marszałek Władysław: mgr, j. Ros., noK., encyklopedia prawa, wych., TME, 51-55;
Matusiak Jan: inż. mech., pnz., zast. kier. warszt. szk., TME, 58-60;
Matuszczak Beata: mgr, j. niem., ZSM1, 02- ;

MATUSZCZAK Zbigniew

Ur. 11 VIII 1963 w Januszkowie. Absolwent Technikum Mechanicznego w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1983, technik mechanik o specjalności osprzęt lotniczy i urządzenia pokładowe. Po ukończeniu Technikum rozpoczyna studia w Wojskowej Akademii Technicznej ukończone w 1988 z dyplomem magistra inżyniera o specjalności osprzęt lotniczy i automatyka.

Z biegiem lat wpisze do historii rozwoju zawodowego m. in.: podyplomowe studia pedagogiczne na Politechnice Gdańskiej (1998-99); kursy języka angielskiego (1990, 1997, 2001, 2002); szkolenia „Wymagania NATO dotyczące zapewnienia jakości" (2002) oraz „Model i wymagania normy PE-EN ISO 9001-2001 oraz podejście procesowe w zarządzaniu".

Pierwszą pracę zawodową podejmuje w 1988 w Centralnym Ośrodku Szkolenia Specjalistów Technicznych Wojsk Lotniczych w Oleśnicy, w którym przygotowywano techników-chorążych do obsługi samolotów naddźwiękowych. W latach 1988-90, w jednostce wojskowej w Świdwinie jest dowódcą klucza eksploatacji osprzętu eskadry lotniczej.

Od 1990 pracuje w bydgoskich Wojskowych Zakładach Lotniczych Nr 2 przechodząc różne szczeble awansu zawodowego i wojskowego: technologa sekcji remontu urządzeń osprzętu, w której przygotowuje uruchomienie remontu samolotu SU-22 (1990-92); kierownika sekcji remontu urządzeń osprzętu, w której przygotowuje uruchomienie remontu samolotu MIG-29 (1992-97); kierownika wydziału organizującego prace przy modernizacji samolotów SU-22 oraz MIG-29

(1997-2001); głównego technologa (2001); szefa produkcji (2001-2004); zastępcy dyrektora do spraw technicznych.

Po komercjalizacji Firmy, zajmuje w 2006 w Wojskowych Zakładach Lotniczych Nr 2 S.A. w stopniu podpułkownika, stanowisko dyrektora technicznego.

Źródło: Notatka autobiograficzna Zbigniewa Matuszczaka z dnia 03.02.2010.

MATUSZEWSKI Bernard

Ur. 21 I 1944 w Bydgoszczy; rodzice – Jan i Barbara z domu Hałas. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1963, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

W 1972 kończy studia na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki bydgoskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej z dyplomem inżyniera elektronika; w 1977 na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej kończy studia podyplomowe w zakresie energetyki jądrowej; w 1988 uzyskuje świadectwo mistrzowskie młynarza.

Pierwszym miejscem pracy jest Kopalnia Węgla Kamiennego „Anna" w Pszowie (Okręg Rybnicki), w której pracuje jako samodzielny elektryk dołowy. W latach 1967-69 pracuje jako majster robót elektrycznych w Przedsiębiorstwie Robót Instalacyjno-Montażowych.

W okresie 1970-2004 pracuje w Zespole Elektrociepłowni Bydgoszcz zajmując stanowiska, m. in.: inspektora nadzoru robót elektrycznych, kierownika Wydziału Nadzoru Robót Elektrycznych i Aparatury Kontrolno-Pomiarowej i Automatyki, zastępcy dyrektora do spraw inwestycji, głównego inżyniera EC II, kierownika Wydziału Produkcji. Na ten najdłuższy okres pracy przypadają też najważniejsze dzieła na liście dorobku zawodowego. Po realizacji skomplikowanych faz przygotowawczych (sporządzenie dokumentacji projektowej, dobór wykonawców, nabór personelu) nadzoruje zadania inwestycyjne i przekazanie do eksploatacji:
- Bloku Ciepłowniczego BC 55 (turbina 13UP55, kocioł OP230) w EC II Bydgoszcz;
- kotła wodnego WP 120 w EC II Bydgoszcz;
- 4. kotłów wodnych WR 25 o mocy cieplnej 29 MW każdy w EC I Jachcice;
- Elektrociepłowni Toruń-Grębocin (2 kotły wodne WP 120).

W 2004 przechodzi na emeryturę i podejmuje pracę w Firmie „Megazec" Sp. z o. o. jako pełnomocnik do spraw jakości.

Od 1970 działacz SEP; członek Zarządu Koła przy ZEC, Zarządu Oddziału Bydgoszcz SEP, członek Komisji Kwalifikacyjnej przy Zakładzie Elektrociepłowni. Autor wielu wdrożonych wniosków racjonalizatorskich.

Źródło: Notatka autobiograficzna Bernarda Matuszewskiego z dnia 11.02.2010.

Masiarz Wiesław: mgr, wych. int., ZSM1, 79-81;
Mączyński Michał: npł., wych. int., TME, ZSM1, 71-76;

MĄKA Jan (18 VIII 1908 Chojna, gm. Gołańcz, pow. Wągrowiec – 06 III 1988 Bydgoszcz)

Zainteresowanie zawodem nauczycielskim przejawia już w szkole powszechnej. Może dlatego, po jej ukończeniu wstępuje w 1921 do gimnazjum – Szkoły Ćwiczeń przy Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Bydgoszczy.

W 1926 zostaje elewem Szkoły Muzycznej w 62. Pułku Piechoty Wielkopolskiej, stacjonującym w Bydgoszczy. Tutaj, w okresie 6. lat poznaje różne instrumenty dęte i pod ich urokiem pozostanie do końca życia. W 1933 rozpoczyna prywatne nauczanie muzyki. Bieg szczęśliwych i satysfakcjonujących lat życia przerywa wojna. Okres okupacji niemieckiej przetrwa jako robotnik w tartaku.

Już od 15 V 1945 wpisuje się w życie muzyczne Bydgoszczy. W okresie 1945-49, w stopniu sierżanta, dyryguje orkiestrą Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej, ale też rozpoczyna działalność pedagogiczną w bydgoskich szkołach. W 1946 zakłada orkiestrę dętą przy szkołach mieszczących się w budynku przy ul. Staszica 4 (Gimnazjum i Liceum Męskie oraz Gimnazjum i Liceum Żeńskie), a w 1948 orkiestrę przy Poradni Terenowej Nr 17, której siedzibą były pomieszczenia Ośrodka Szkolenia Zawodowego przy ul. Długiej. Pośród nauczycieli Poradni spotka tam wtedy m. in. Jana Malinowskiego oraz Alfonsa Tomaszewskiego. Jesienią 1950 Poradnia zostaje przeniesiona na ul. Zygmunta Augusta 20, gdzie dzieli pomieszczenia z Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Nr 2. W I połowie 1952 wojsko upomni się swój obiekt, likwidacji ulegnie TME Nr 2 i prof. Jan Mąka wraz z kilkoma innymi nauczycielami przejdzie do pracy w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym przy ul. Św. Trójcy.

W TME, później w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 pracuje do 1978, w którym przechodzi na emeryturę; uczy śpiewu (w okresie czasu, gdy był przedmiotem obowiązującym), dyryguje chórem szkolnym, ale przede wszystkim prowadzi orkiestrę szkolną. Cieszy się ona ogromną popularnością również poza murami Szkoły, zdobywając liczne laury na przeglądach. Uczestniczy we wszystkich uroczystościach szkolnych, w murach szkoły i poza nimi; znana jest na

ulicach bydgoskich z żywych przemarszów pierwszomajowych. Orkiestra daje rocznie około 20. koncertów i z każdym rokiem rozszerza swój repertuar.

Orkiestra szkolna w dniu 1 maja 1970.

Jako nauczyciel niepełnoetatowy pracuje do roku 1988 ze szkolną orkiestrą Zespołu kierowaną przez mgr. Andrzeja Jelińskiego; jest instruktorem, dyrygentem, i jak zawsze,

przyjacielem muzykującej młodzieży. Na cmentarzu parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Ludwikowo w Bydgoszczy, gdzie jest pochowany, żegna Go szkolna orkiestra.

Koncert na pożegnanie Profesora, marzec 1988 r.

Źródła: *50 CKU, 1948-1998*, (red.) Bożena Escher, et al., Bydgoszcz 1998, s. 9; „Verba Veritatis", Numer specjalny gazetki szkolnej Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, 2000; Giedrojć D., Pielacka M., Powel N.: *VI Liceum Ogólnokształcące im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich*, [Bydgoszcz 2008], s. 19.

Meinke Paul (ok. 1900-?): malarstwo dekoracyjne, grafika, K-PSRPA, APA;

MELLER Ryszard

Ur. 10 X 1949 w Bydgoszczy; rodzice – Józef i Stefania z domu Lubańska. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1968, technik elektryk o specjalności elektroenergetyka.

Po ukończeniu Technikum wyjeżdża do Gdyni i wstępuje do Szkoły Chorążych Marynarki Wojennej, w której kończy naukę w 1970 z dyplomem technika Marynarki Wojennej w specjalności eksploatacja urządzeń pokładowych. W 1987 ukończy Wyższą Szkołę Marynarki Wojennej

uzyskując dyplom inżyniera nawigatora w specjalności nawigacja morska, łączność i obserwacja techniczna.

Drogę zawodową w całości wiąże z Marynarką Wojenną RP. W Wyższej Szkole Marynarki Wojennej pełni funkcję starszego technika w Katedrze Nawigacji (1970-78), adiutanta komendanta (1978-83) oraz pomocnika szefa Wydziału Planowania Szkolenia (1983-88). Po przekształceniu WSMW w Akademię Marynarki Wojennej rozpoczyna w 1988 drogę zawodową pracownika naukowo-dydaktycznego od stanowiska starszego asystenta w Zakładzie Nawigacji Instytutu Nawigacji i Hydrografii Morskiej na Wydziale Nawigacji i Uzbrojenia Okrętowego; w okresie 1993-99 jest wykładowcą.

Na macierzystej uczelni przedkłada rozprawę pt. „*Metoda generowania numerycznej mapy radarowej do określania pozycji okrętu metodą porównawczą*" i na jej podstawie uzyskuje w 1999 stopień doktora nauk technicznych, dyscyplina – geodezja i kartografia, specjalność – nawigacja morska. W latach 1999-2009 jest adiunktem, kierownikiem Zakładu Nawigacji oraz dyrektorem Instytutu Nawigacji i Hydrografii Morskiej.

W latach 1994-2008 kieruje realizacją 4. projektów zleconych przez Komitet Badań Naukowych, a w 4. innych bierze udział jako współautor. Wszystkie te projekty dotyczą nawigacji okrętów i mają znaczenie praktyczne. Jako kierownik realizuje następujące projekty: „*Metoda generowania numerycznej, symulowanej w pamięci komputera mapy radarowej do określania pozycji metodą porównawczą*" (1997-98); „*Projekt oznakowania radarowego Zatoki Gdańskiej do automatycznego pozycjonowania jednostki metodami porównawczymi*" (2002-2004); „*Nawigacyjno-hydrograficzne zabezpieczenie (NHZ) okrętów w misjach pokojowych NATO, ONZ i EU*" (2003-2005); „*Ocena możliwości wykorzystania zestawu tachimetr – GPS total station do budowy komórek map elektronicznych na obszarach cienia radarowego*" (2006-2008).

W związku z reorganizacją uczelni i planowanym odejściem z zawodowej służby wojskowej, 01 II 2009 żegna się z bronią w stopniu komandora i przekazuje obowiązki dyrektora instytutu, odchodząc do rezerwy. Jako cywilny nauczyciel akademicki dalej pracuje w Instytucie Nawigacji i Hydrografii Morskiej AMW na stanowisku starszego wykładowcy.

Od 1976 roku działa w Spółdzielczości Mieszkaniowej, pełniąc różne funkcje w organach samorządowych. Aktualnie jest przewodniczącym Rady Nadzorczej Gdyńskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Odznaczony m. in.: brązowymi, srebrnymi i złotymi medalami resortowymi; Srebrnym Krzyżem Zasługi (1987); Złotym Krzyżem Zasługi (1996); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2000); odznaką „Zasłużony Działacz Ruchu Spółdzielczego".

Żona Teresa (ślub 1972) pochodzi z Bydgoszczy. Dochowali się dwójki dzieci – Michała (1973) i Aleksandry (1978) – oraz trojga wnucząt: Marty, Stanisława i Maksymiliana.

Źródła: Notatka autobiograficzna Ryszarda Mellera z dnia 02.02.2010.

Melnicka Alicja: mgr, npł., inform., ZSM1, 90-91;
Meszyńska Ewa: mgr, j. ros., ZSM1, 91-93;
Michaelis August: przedm. geodezyjne, GM, LM, 46;
Michalak Andrzej: mgr inż. mech., tpz., ZSM1, 91-97, npł., 97-98;
Michalak Kazimierz: inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 78-79;
Michałowska Danuta: mgr, npł., instr. plastyki, ZSM1, 84-91;
Michniewski Robert: mgr, npł., wf., ZSM1, 97-01;
Mielnicki Stanisław: inż., tpz. budowlane, chemia, LB, PŚST, 49-49;

MIERZBICZAK Józef

Nauczyciel w szkole średniej, nauczyciel akademicki, wychowawca kilkudziesięciu roczników bydgoskich elektryków – techników, inżynierów i magistrów, uznany autorytet w dziedzinie metodyki nauczania teoretycznych, elektrycznych przedmiotów zawodowych, zwłaszcza podstaw elektrotechniki, członek komisji egzaminacyjnej nadającej stopnie nauczycielskiej specjalizacji zawodowej w zakresie przedmiotów elektrycznych (IKN ODN Bydgoszcz).

Ur. 20 VII 1927 w Krzeszkowicach, pow. Szamotuły. W latach okupacji, w wieku 14. lat zostaje wyrwany ze środowiska rodzinnego i wywieziony do pracy w gospodarstwie rolnym Niemca, która kończy się wraz z wyzwoleniem. Po uzyskaniu matury w Liceum Ogólnokształcącym im. Ks. Piotra Skargi w Szamotułach (1949) zostaje powołany do odbycia w latach 1949-50 służby wojskowej w Szkolnej Baterii Oficerów Rezerwy w Węgorzewie.

Po zakończeniu służby podejmuje studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Poznańskiej, z którą związany jest przez wiele kolejnych lat: w 1954 uzyskuje na niej tytuł inżyniera elektryka, w 1962 stopień magistra (w dziedzinie sieci i układów elektroenergetycznych), w 1978 stopień doktora nauk technicznych na podstawie przedłożonej rozprawy pt. „*Problemy pracy ustalonej transformatora wielouzwojeniowego służącego do współpracy generatora MHD z siecią elektroenergetyczną*”. W 1964, po odbyciu studiów pedagogicznych dla nauczycieli szkół zawodowych uzyskuje kwalifikacje pedagogiczne; w latach 65-67 odbywa studia matematyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W okresie 1954-55 pracuje jako główny energetyk w Przedsiębiorstwie Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Odra” w Świnoujściu. Z dniem 01 IX 1955 podejmuje pracę nauczycielską w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym w Bydgoszczy; pełni funkcję kierownika Wydziału Elektrycznego, jest wychowawcą, uczy przedmiotów: podstawy elektrotechniki, sieci elektryczne, aparaty elektryczne, urządzenia elektryczne, opiekuje się wieloma uczniowskim pracami dyplomowymi.

Od 01 II 1966 rozpoczyna pracę w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Bydgoszczy, późniejszej Akademii Techniczno-Rolniczej (jako nauczyciel niepełnoetatowy pracuje w TME do 1969), gdzie jest wykładowcą i kierownikiem (od 1967) Zakładu Podstaw Elektrotechniki. W Zakładzie chętnie zatrudnia swych byłych uczniów, absolwentów Technikum Mechaniczno-Elektrycznego (są to, m. in.: Zenon Stefaniak, Grzegorz Banach, Stanisław Lach, Edward Małachowski, Andrzej Mikołajun, Grażyna Pipowska, Henryk Zawodny).

W całym okresie 26-letniej działalności akademickiej stwarza doskonały klimat pracy dydaktycznej i naukowo-badawczej Zakładu; kształtowany jest on na comiesięcznych wewnątrzzakładowych seminariach pracowników naukowo-dydaktycznych, które owocują kilkoma doktoratami i wdrożonymi urządzeniami pomiarowymi w Zakładach Teletechnicznych „Telkom-Telfa” w Bydgoszczy, wykonanymi w Zakładzie w ramach prac zleconych. Po zmianie lokalizacji Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki, organizuje od podstaw nowoczesne laboratoria: Elektrotechniki Teoretycznej, Teorii Obwodów oraz Elektroniki i Elektrotechniki; studenci trzykrotnie w wyborach ankietowych uznawali pracowników Zakładu Podstaw Elektrotechniki za najlepszych nauczycieli akademickich.

Ostatnia klasa wychowawcza prof. Józefa Mierzbiczaka – V a el., rocznik 1966.

Po przejściu na emeryturę, w latach szkolnych 93/94-95/96 uczy w Technikum Kolejowym podstaw elektrotechniki na kierunku telekomunikacja kolejowa; na zakończenie 3-letniego cyklu nauczania tego przedmiotu opracowuje test końcowy.

Bezpartyjny. Członek PTTK, SEP, Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego oraz Polskiego Towarzystwa Cybernetycznego. Nagrodzony i odznaczony m. in.: wielokrotnie nagrodą JM. Rektora ATR, nagrodami Ministra Szkolnictwa Wyższego (1974, 1980), Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Autor i współautor, m. in.:
1972, *Podstawy elektrotechniki, Ćwiczenia rachunkowe*, *Cz. 1*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1974, *Podstawy elektrotechniki, Ćwiczenia rachunkowe*, *Cz. 2*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1976, *Podstawy elektrotechniki, Ćwiczenia rachunkowe*, *Cz. 3*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1975, Chęciński B., Ksycki R., Mierzbiczak J.: *Laboratorium elektrotechniki i elektroniki*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1977, Mierzbiczak J., Ksycki R., Małachowski E.: *Elektrotechnika i elektronika, Ćwiczenia rachunkowe*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1982, 1989, Mierzbiczak J, Lach S.: *Elektrotechnika teoretyczna, Ćwiczenia rachunkowe*, *Cz.1 i Cz. 2*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1984, Ksycki R., Mierzbiczak J.: *Laboratorium elektrotechniki i elektroniki*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz.

Źródła: Małachowski E.: *Mierzbiczak Józef dr inż.*, [w:] *50 lat Technikum Kolejowego w Bydgoszczy, Leksykon 1952-2002*, (red.) Edward Małachowski, Bydgoszcz 2002, s. 327; *40 lat Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki, Akademia Techniczno-Rolnicza, Tom I*, (red.) Zdzisław Drzycimski, [et al.], Bydgoszcz 2000, ss. 73, 75, 238, 241, 248-9, 294-7; AZSM1/to. „Mierzbiczak Józef".

Mieszkowski Józef: mgr, npł., rel., ZSM1, 93-96;
Mika Adam: inż. elektryk, npł., tpz., TME, 66-70;
Mikołajczak Bożydar: pnz., ZSM1, 82-02;
Miller Romualda: mgr historii, wych., ZSM1, 70-03;
Minta Bogusław: pnz., TME, 54-55;
Misiak Tadeusz: inż. mech., npł., pnz., ZSM1, 96-98;

Miszczuk Lidia: j. Ros., PŚST, 47-49;
Mokrzycki Tadesz: mgr, art. plastyk, rys. techn., rys. odręczny, pismo tech., LM,

MONDRAL Karol (26 I 1880 Warszawa – 1957 Poznań)

Rys. Antoniego Procajłowicza

„Portret żony z naparstnicami”; znaczek obiegowy Poczty Polskiej z 1979 r.

Szkołę powszechną kończy Warszawie. Od 1894 pobiera lekcje rysunku w Klasie Rysunkowej Wojciecha Gersona, a w 1901 otrzymuje w studiach artystycznych wsparcie Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych. W 1902 oczarowany Jego talentem Leon Wyczółkowski, po ominięciu wymaganych kursów niższych, przyjmuje Go na Wydział Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W latach 1902-1909 uczestniczy w licznych wystawach w Krakowie i Warszawie. W 1909 wyjeżdża do Francji i zamieszkuje w Bretanii (Saint-Brieuc, Saint-Quay-Portrieux).

Zaproszony przez Kazimierza Ulatowskiego wraca do Polski w 1921 i obejmuje stanowisko profesora w dziale grafiki w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Bydgoszczy. Pomimo zmiany statusu Szkoły pozostaje w niej. W latach 1924-27 jest kierownikiem Wydziału Grafiki Przemysłowej. Wykłada: reprodukcję w druku wysokim, płaskim i głębokim, galwanoplastykę, naukę o barwnikach i materiałach stosowanych w technice reprodukcyjnej, drukarstwo, litografię na cynku i kamieniu, optykę fotograficzną, fotografię reprodukcyjną, fotochemigrafię, światłodruk i fotograwiurę. Jest prezesem powstałego w Bydgoszczy w 1929 Zrzeszenia Związku Zawodowego Pomorskich Plastyków.

W 1931 przenosi się do Poznania, gdzie obejmuje funkcję wykładowcy w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego. Na tym stanowisku pracuje do 1939, i w tym czasie projektuje i wykonuje m. in. ryciny w kabinach polskiego transatlantyka „Piłsudski”. W czasie wojny przebywa w Warszawie. Do Poznania wraca w 1945, by objąć stanowisko nauczyciela w Szkole Zdobniczej, a następnie w Państwowej Szkole Sztuk Plastycznych. W 1949 z racji słabego wzroku przechodzi emeryturę. Był żonaty, miał córkę Camilę, autorkę książki „Bieg przez stulecie”, w której opisano epizody z życia Szkoły.

Źródła: *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminarjów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych*, (red.) Zygmunt Zagórski, „Książnica Polska” TNSŚiW, Lwów-Warszawa 1924, s. 411; Mulczyński J.: *Słownik grafików Poznania i Wielkopolski XX wieku*, Poznań 1996, ss. 262-7.

Moraczewska-Bielak Bożena: mgr, j. ang., ZSM1, 02- ;
Morelski Wincenty: mgr, j. Pol., TME;
Mójta Wiesław: mjr, mgr inż., npł., tpz., ZSM1, 77-79;
Mroczyński Henryk: npł., pnz., TME, 62-63, 69-70; 48-51;
Mrozińska Monika: mgr, j. ang., ZSM1, 06- ;

MROZIŃSKI Adam

Ur. 13 III 1972w Lnianie; syn Emiliana i Jadwigi z domu Ginter; żona Sylwia, syn Szymon. Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1992, technik mechanik o specjalności budowa maszyn.

W 1997 kończy studia na Wydziale Mechanicznym (kierunek: mechanika i budowa maszyn; specjalność: technologia maszyn; profil dyplomowania: projektowanie procesów technologicznych) Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy z dyplomem magistra inżyniera mechanika i tam rozpoczyna pracę jako asystent naukowo-dydaktyczny. Po złożeniu na macierzystym Wydziale rozprawy pt. „*Badanie poboru mocy przez zespół rozdrabniający makulaturową masę włóknistą w warunkach zmiennej szczeliny roboczej młyna tarczowego*”, zdaniu egzaminów oraz obronie, uzyskuje w 2005 stopień doktora nauk technicznych; za osiągnięcia studialne i badawcze towarzyszące rozprawie, zostaje ona wyróżniona przez Radę Wydziału.

Obecnie jest adiunktem w Zakładzie Systemów Technicznych i Ochrony Środowiska, Wydziału Inżynierii Mechanicznej, Instytutu Technik Wytwarzania Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy oraz kierownikiem Studiów Podyplomowych o specjalności Budowa i Eksploatacja Odnawialnych Źródeł Energii.

W pracy naukowo-badawczej zajmuje się zagadnieniami związanymi z recyrkulacją tworzyw wtórnych i z wykorzystywanymi w tej dziedzinie maszynami. Zainteresowania naukowe to zagadnienia recyrkulacji materiałów wtórnych (papierniczych, tworzywowych), w tym systemów ich zbierania, przetwarzania oraz powtórnego wykorzystywania. W szczególności Jego zainteresowania naukowe dotyczą obróbki wtórnych mas włóknistych w młynach mielących oraz zagadnień poboru mocy w tych urządzeniach.

Samodzielnie kierował dwoma projektami badawczymi MNiSW: projektem badawczym dla młodych pracowników nauki pt. „Analiza poboru mocy przez młyn tarczowy przy obróbce mas włóknistych” (2001-2002) oraz projektem badawczym pt. „Badania procesu mielenia mas papierniczo-makulaturowych w młynach w kierunku podwyższenia efektywności energetycznej” (2009-2011); w kilku innych projektach był wykonawcą.

Członek Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego.

Jest autorem (współautorem) ponad 50. opublikowanych prac, w tym:

2005, Mroziński A.: Badanie poboru mocy przez zespół rozdrabniający makulaturową masę włóknistą w warunkach zmiennej szczeliny roboczej młyna tarczowego, Rozprawa doktorska, ATR Bydgoszcz, Wydział Mechaniczny; 2006, Mroziński A.: Badania młynów mielących do mas makulaturowych w warunkach przemysłowych (Bydgoskie Zakłady Papiernicze), „Ekologia i Technika”, 5; 2006, Mroziński A., Kikiewicz Z.: Rozwój w konstrukcji młynów do mas włóknistych, „Inżynieria i Aparatura Chemiczna”, 3, Vol. 45 (37); 2007, A. Mroziński: Inteligentne opakowania

żywności, „Inżynieria i Aparatura Chemiczna”, 1, Vol. 46 (38); 2008, Mroziński A.: Recykling a światowy rozwój produkcji tworzyw sztucznych, „Inżynieria i Aparatura Chemiczna”, 5, Vol. 47 (39); 2009, Mroziński A.: Power consumption investigation in disc refiner at waste paper treatment, „ Journal of POLISH CIMAC”, 3, Vol. 4; 2009, Mroziński A.: Podstawy rozwoju przetwarzania mas makulaturowych w młynach, „Ekologia i Technika”, 4, Vol. 101; 2009, Mroziński A.: Recycling of combined packages, „Ekologia i Technika”, 6, Vol. 102.

Źródło: Notatka autobiograficzna Adama Mrozińskiego z dnia 26.01.2010.

Mróz Marcin: inż. mech., npł., tpz., TME, 72-73;

MUĆKO Jan Ludwik

Ur. 16 I 1955 w Łodzi. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1975, technik elektryk o specjalności elektroenergetyka. W 1980 kończy studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej otrzymując dyplom magistra inżyniera z wyróżnieniem. W okresie studiów działacz Klubu Turystycznego Elektryków „Styki”.

Od 1984 pracownik naukowo-dydaktyczny w Zakładzie Maszyn i Napędów Elektrycznych na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej; stopień doktora nauk technicznych uzyskuje w 1984 na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej przedstawiając rozprawę pt. „*Analiza i synteza tyrystorowego stabilizatora napięcia przemiennego o komutacji wymuszonej*”; adiunkt, członek Komisji Wydziałowej do spraw Nauki (od 1990). Obecnie zastępca dyrektora Instytutu Elektrotechniki oraz kierownik Zakładu Energoelektroniki i Sterowania (od 2002) na Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym.

W okresie 1987-89 odbywa staż w Institut für Stromrichtertechnik und Elektrische Antriebe RWTH[1] w Aachen (Akwizgran). W działalności naukowej zajmuje się m. in. identyfikacją procesów, symulacją, analizą i algorytmami sterowania przekształtnikami, w celu umożliwienia kształtowanie wybranych przebiegów wielkości elektrycznych z uwzględnieniem zadanych funkcji celu; układami przekształtników ac/ac w zastosowaniach regulatorów i stabilizatorów napięcia oraz kondycjonerów energii wraz z procesami sterowania związanymi z tymi układami; układami aktywnych filtrów dla wybranych harmonicznych; wpływem topologii obwodów głównych oraz metod i układów sterowania na wybrane parametry przekształtników energoelektronicznych. Autor wielu unikatowych rozwiązań technicznych i patentów, koordynator prac badawczo-wdrożeniowych realizowanych w RWTH w Aachen, w bydgoskim „Famorze” oraz w warszawskiej firmie „APS Nowoczesne Systemy Zasilania S.C.”; w okresie 2000-01 główny wykonawca grantu KBN „Uruchomienie produkcji typoszeregu generatorów mocy 4-10 kVA do aktywatorów folii polietylenowej”.

Aktywny działacz SEP, w szczególności długoletni współorganizator Ogólnopolskiej Olimpiady Elektrycznej i Elektronicznej „EUROELEKTRA” dla uczniów techników elektrycznych i elektronicznych: członek Komitetu Głównego, członek i wiceprzewodniczący Komitetu Naukowego (autor i weryfikator zadań konkursowych)

Nagrodzony i odznaczony m. in.: nagrodami indywidualnymi i zbiorowymi Rektora ATR, nagrodą II st. Wojewody Bydgoskiego, Medalem im. Profesora Stanisława Fryzego[2] (2009).

Autor i współautor m. in.:

1989, Mućko J., Langer H.G., Bendien J.C.: *A novel resonant DC to DC converter with high power density and high efficiency*, 3rd European Conference on Power Electronics and Applications, Aachen; 1995, Mućko J., Greczko E.: *Falownik rezonansowy o poprawionych charakterystykach wyjściowych*, Mat. II Konferencji „Elektrotechnika prądów niesinusoidalnych”, Zielona Góra; 2003, Meckien G., Mućko J., Strzelecki R.: *Jednofazowy, beztransformatorowy kondycjoner energii elektrycznej*, „Przegląd Elektrotechniczny” (PE), 2; 2004, Mućko J.: *Jednofazowy układ impulsowego tranzystorowego stabilizatora/regulatora napięcia przemiennego z transformatorem dodawczym, o mocy do 5 kVA*., „Energoelektronika”; 2005, Mućko J.: *Aktywator fali z falownikiem rezonansowym – właściwości, metody i układy sterowania*, PE, 11; 2006, Mućko J.: *Jednofazowy transformator hybrydowy ze sterowaniem matrycowym*, PE, 3; 2006, Mućko J.: *Analiza zjawisk w układach falowników z wyjściowym szeregowym obwodem rezonansowym*, PE, 3; 2006, Mućko J.: *Szeregowy falownik rezonansowy, Metody sterowania z możliwością zastosowania łączników miękko przełączających*, PE, 3; 2006, Mućko J.: *Szeregowy falownik rezonansowy obciążony szeregowo lub równolegle, Porównanie charakterystyk dla różnych założeń upraszczających i różnych typów obciążeń*, PE, 11; 2007, Mućko J.: *Szeregowy falownik rezonansowy z układem powielacza napięcia*, Mat. VI Ogólnopolskiej Konferencji Naukowo-

Technicznej „Postępy w elektrotechnice stosowanej” PES-6, Kościelisko; 2008, Mućko J.: *Corona treatment system with resonant inverter – selected properties*, 13th Power Electronics and Motion Control Conference, EPE-PEMC 2008, Paper No 511, Poznań; 2008, Mućko J.: *New control methods of a series-resonant inverter for purpose of corona surface treatment*, PE, 4; 2009, Mućko J.: *Wybrane zastosowania technologiczne falowników rezonansowych*, PE, 9; 2009, Mućko J.: *Układ do bezdotykowego transferu energii elektrycznej o sinusoidalnym prądzie wejściowym i miękko przełączających tranzystorach*, Mat. VII Ogólnopolskiej Konferencji Naukowo-Technicznej „Postępy w elektrotechnice stosowanej” PES-7, Kościelisko ; 2009, Mućko J.: *Wybrane zastosowania technologiczne falowników rezonansowych*, PE, 9; 2009, Mućko J.: *Laboratorium energoelektroniki*, Wyd. Ucz. Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego, Bydgoszcz; 2009, Mućko J.: *Sposób sterowania falownikiem rezonansowym w zastosowaniu aktywatora fali*, Biuletyn Urzędu Patentowego, nr 21, s. 26.

Źródła: *40 lat Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki, Akademia Techniczno-Rolnicza*, (red.) Zdzisław Drzycimski, Józef Stankiewicz, Maria Derecka, Włodzimierz Bieliński, Bydgoszcz 2000, ss. 239, 247, 279; *Who is who w Polsce, Wyd. II uzupełnione*, Hübners blaues Who is Who, 2003, s. 2932.

---

[1] RWTH: Reinish-Westfälische Technische Hochschule.

[2] Fryze Stanisław (1885-1964): inż. elektryk, profesor elektrotechniki teoretycznej; m. in. autor oryginalnej pracy na temat „*mocy rzeczywistej, urojonej i pozornej w obwodach elektrycznych o przebiegach odkształconych napięcia i prądu*” (1932).

Murawski Zdzisław: pnz., TME, 61-71, npł., wych. int., 62-64;
Musielewicz Marcelina: mgr, j. ang., ZSM1, 04-05;
Musolf Karol: mgr ekon., npł., tpz., ZSM1, 80-81;

MYŚLIWIEC Romuald

Ur. 10 XI 1942 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1961, technik mechanik.

W 1967 kończy studia na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Szczecińskiej z dyplomem magistra inżyniera mechanika o specjalności siłownie okrętowe. W późniejszych latach, specjalizując się w dziedzinie systemów jakości odbędzie staże w uczelniach wyższych w Hiszpanii (Walencja), Belgii (Liège) oraz w Niemczech (Hamburg). W 1987 uzyska dyplom „Inżyniera Energetyki II stopnia”.

Pracę zawodową rozpocznie w Szczecińskiej Stoczni Remontowej, gdzie w latach 1967-71 pracuje jako starszy technolog i mistrz remontów. W kolejnych latach pracuje w Szczecinie w: „CPN” Oddział Szczecin jako główny mechanik (1971-72); Inspektoracie Dozoru Technicznego jako rzeczoznawca specjalizujący się w kotłach, zbiornikach i rurociągach (1972-91) oraz w okresie 1991-2001 jako dyrektor. Od 2001 jest dyrektorem Urzędu Dozoru Technicznego Oddział w Szczecinie.

Jest aktywnym działaczem Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich: od 1991 wiceprzewodniczący SIMP Oddział Szczecin; od 1994 członek Rady Wojewódzkiej NOT; w okresie 1997-2006 prezes SIMP Oddział Szczecin; od 1998 przewodniczący Komisji Kwalifikacyjnej przy Ośrodku Doskonalenia Kadr SIMP, nadającej uprawnienia energetyczne.

W latach 1955-68 uprawia wyczynowo wioślarstwo. Początkowo w Bydgoskim Towarzystwie Wioślarskim, a w okresie studiów w AZS Szczecin. Wielokrotnie odbierze laury mistrza i wicemistrza Polski oraz będzie reprezentantem Kraju, członkiem Kadry Narodowej i Olimpijskiej. W okresie 1967-80 jest trenerem i instruktorem wioślarstwa; wychowawcą wielu mistrzów Polski i olimpijczyków, trenerem osad reprezentujących Polskę w kategoriach juniorów i seniorów. Od 1985 prezes Zachodniopomorskiego Związku Towarzystw Wioślarskich; w 2000 zostaje obdarzony tytułem Prezesa Honorowego tego Związku, w którym działa nieprzerwanie w latach 1978-86. W 1978 uzyskuje uprawnienia sędziego wioślarskiego. W okresie 1995-2000 jest prezesem Zachodniopomorskiej Federacji Sportu w Szczecinie.

W historię niezwykle aktywnego życia wpisuje także ponad 20 lat działalności politycznej. W 1970 jest członkiem Komitetu Strajkowego Szczecińskiej Stoczni Remontowej „GRYFIA", nic zatem dziwnego, iż 10 lat później znajdzie się pośród członków NSZZ „Solidarność". W latach 1990-99 jest członkiem „Porozumienia Centrum" (PC): członkiem Naczelnej Rady Politycznej (1992-99) oraz prezesem Zarządu Wojewódzkiego PC w Szczecinie. W okresie 1999-2001 pełni funkcję przewodniczącego Zachodniopomorskiego Zarządu Porozumienia Polskich Chrześcijańskich Demokratów; w PPChD-AWS jest członkiem Zarządu Głównego oraz członkiem Rady Politycznej.

Odznaczony m. in.: Srebrną Odznaką AZS (1969); Złotą Odznaką AZS (1975); odznaką „Gryf Pomorski" (WRN, 1976); odznaką „Zasłużony dla Energetyki" (Minister Energetyki, 1978); medalem „100 lat Polskiego Wioślarstwa" (PZTW, 1978), odznaką „Zasłużony dla Wioślarstwa" (PZTW, 1982); Srebrną Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej" (GKKF, 1984); Srebrnym Krzyżem Zasługi (1985); Srebrną Honorową Odznaką SIMP (1988); odznaką „Zasłużony dla Dozoru Technicznego" (UDT, 1995); Złotą Honorową Odznaką SIMP; Złotą Odznaką Szczecińskiego Stowarzyszenia Wioślarskiego (2000); medalem „75-lecie SIMP" (2001); medalem „60-lecie Sportu w Szczecinie (UM Szczecin, 2005); Odznaką im. Prof. Henryka Mierzejewskiego (ZG SIMP, 2006).

Żona jest lekarzem; syn Rafał (1971) – dyrektor Oddziału „Warty" w Szczecinie; syn Łukasz (1976) – zastępca dyrektora w Urzędzie Marszałkowskim w Szczecinie.

Źródło: Notatka autobiograficzna Romualda Myśliwca z dnia 11.01.2010.

N

Nalazek Z.: PŚST, 46/47;
Namysł Lechosław: inż. mech., tpz., TME, 51-52;
Nawrotek Adam: mgr, inform., ZSM1, 02- ;

NIEGODA Józef

Ur. 16 I 1944 w Dorohusku; rodzice – Stanisław i Janina z domu Kogucik. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1963, technik mechanik. W

klasach I-V pełni całorocznie lub w II półroczu powinności wójta klasowego. To zaangażowanie w życiu wspólnoty klasowej rodzi także owoce wiele lat później: w roku 1973 oraz w latach[1] $a_n=a_1+(n-1)r$, gdzie $a_1=1983$, n=6, r=5, inicjuje i organizuje spotkania klasowe z udziałem wychowawców i nauczycieli; w 1993 opracowuje zeszyt okolicznościowy pt. „*Dwudziestolatki po trzydziestu latach, czyli absolwenci Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy klasy V^a mech. z 1963 r.*"; w 2003, na spotkanie klasowe w 50. rocznicę rozpoczęcia nauki w TME, opracowuje na płycie CD zbiór ponad 150. zdjęć szkolnych i ze spotkań klasowych; w latach 1985, 2001 oraz 2006 bierze udział w uroczystościach jubileuszowych Szkoły.

W 1969 kończy studia na Wydziale Mechanicznym-Technologicznym Politechniki Gdańskiej z dyplomem magistra inżyniera mechanika; 9 lat później przedłoży na tym Wydziale (nosi wtedy nazwę: Wydział Budowy Maszyn) rozprawę pt. „*Badanie możliwości zastosowania podparcia bezprzegubowego w pompach i silnikach wielotłoczkowych osiowych*" i po jej obronie otrzyma stopień doktora nauk technicznych.

W okresie 1969-70 odbywa staż w Gdańskich Zakładach Nawozów Fosforowych, a po jego ukończeniu rozpoczyna w październiku 1970 pracę na Wydziale Mechanicznym Politechniki Gdańskiej, trwającą do dzisiaj. Pracuje na stanowiskach konstruktora, asystenta i starszego asystenta naukowo-dydaktycznego, adiunkta i docenta. W 2007, jako „Gastdozent" prowadzi wykłady na wydziale mechanicznym (Maschinenbaubereich) Hochschule w Bremie.

W działalności naukowo-badawczej zajmuje się w szczególności napędami i sterowaniem hydraulicznym i pneumatycznym; w Katedrze Hydrauliki i Pneumatyki organizuje specjalistyczne laboratoria dydaktyczno-naukowe wdrażając nowe układy (m. in. napędu serwopneumatycznego, manipulatory). W 2006 współorganizuje laboratorium mechatroniki.

Na Politechnice pełni wiele funkcji, m. in.: kierownika studiów dla pracujących na Wydziale Budowy Maszyn 1991-93); pełnomocnik rektora ds. współpracy z Hochschule Bremen (od 1999); prodziekana ds. kształcenia podstawowego na Wydziale Mechanicznym (2002-2005); prodziekana ds. kształcenia na Wydziale Mechanicznym (2005-2008).

W bogatym dorobku inżynierskim ma liczne patenty i wdrożone projekty konstrukcyjne, m. in. w: „PONAR" Wadowice, Zakładach Mechanicznych w Gorzowie, Instytucie Budownictwa i Górnictwa Skalnego w Warszawie, Zakładach Papierniczych w Kwidzynie, Politechnice Gdańskiej (przyrządy pomiarowe, stanowiska badawcze elementów hydrauliki); ZD Toruń i Elektrowni Jaworzno (instalacje pneumatyczne). Jest rzeczoznawcą SIMP

Nagrodzony i odznaczony m. in.: 22. nagrodami JM Rektora Politechniki Gdańskiej stopnia I, II i III, indywidualnymi i zbiorowymi (1978-2009); nagrodami Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego II stopnia (1978, 1985, 1988); Złotym Krzyżem Zasługi (1991); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1998); złotą Odznaką Honorową SIMP (2000); Złotą Odznaką Wydziału Mechanicznego Politechniki Gdańskiej (2005).

Żona – Grażyna, absolwentka Wydziału Mechanicznego-Technologicznego Politechniki Gdańskiej. Dzieci: córka – Monika, absolwentka Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego; syn – Jacek, absolwent Wydziału Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Wnuki – Kuba i Bartek, sześciolatki bliźniaki.

Jest autorem i współautorem około 100 opublikowanych prac naukowo-badawczych i dydaktycznych: artykułów, referatów, skryptów, wynalazków, m. in.:

1977, Osiecki A., Niegoda J.: *Urządzenie do badania tarcia w tłokowym węźle konstrukcyjnym pomp i silników wielotłokowych*, Biuletyn Urzędu Patentowego, Nr 9, s. 88; 1980, Balawender A., Niegoda J.: *Przepływomierz tłokowy*, Urząd Patentowy PRL, Opis Patentowy 106256, 10.04.1980; 1982, 1985, Niegoda J.*: Uszczelnianie urządzeń hydraulicznych, Pomocnicze materiały dydaktyczne do prac projektowo-konstrukcyjnych*, Wydawnictwa Politechniki Gdańskiej (Wyd. PG), Gdańsk; 1983, Niegoda J., et al.: *Napędy hydrauliczne, Ćwiczenia laboratoryjne*, Wyd. PG, Gdańsk; 1987, Niegoda J.: *Energochłonność napędu hydraulicznego urządzeń połowowo-pokładowych statku rybackiego*, Mat. konferencji „Rozwój napędu sterowania hydraulicznego", SIMP, Oddział Gdańsk; 1996, Niegoda J., et al.: *Laboratorium napędów hydraulicznych, Część I, Podstawy hydrauliki*, Wyd. PG, Gdańsk; 1998, Niegoda J., Pomierski W.: *Sterowanie pneumatyczne, Ćwiczenia laboratoryjne*, Wyd. PG, Gdańsk; 2004, Mikielewicz D., Niegoda J., Wróblewski A.: *100 lat Laboratorium Maszynowego na Politechnice w Gdańsku*, IPPU Masta; 2005, Niegoda J.: *Zjazd absolwentów Wydziału Mechanicznego Politechniki Gdańskiej roczników 1946-1952*, Wyd. PG, Gdańsk.

Źródło: Notatka autobiograficzna Józefa Niegody z dnia 12.01.2010.

[1] Lata: 1983, 1988, 1993, 1998, 2003, 2008.

NIEMCZYK Bernard (06 VIII 1923 Bydgoszcz – ? Bydgoszcz)

Osierocony w wieku dwóch lat przez ojca listonosza, wychowuje się u babki, we wsi Kazimierowo w powiecie Wyrzysk. Szkołę powszechną kończy w 1937 w Bydgoszczy i podejmuje naukę w Szkole Rzemieślniczo-Przemysłowej przy Państwowych Szkołach Przemysłowych, w budynku przy ul. Św. Trójcy 37. Wybuch wojny przerywa naukę na 3-letnim kursie w oddziale ślusarskim. W okresie okupacji niemieckiej najpierw ukrywa się, później pracuje niewolniczo; w latach 1943-45 dotykają go również inne doświadczenia życiowe, typowe dla wielu młodych mieszkańców Pomorza.

Po powrocie z Europy zachodniej, w październiku 1945 zatrudnia się jako pomocnik ślusarski w Parowozowni Głównej I klasy w Maksymilianowie. W czerwcu 1946 przenosi się do Zjednoczonych Zakładów Przemysłu Chemicznego „Erg" Nr 9 w bydgoskim Łęgnowie, gdzie początkowo pracuje jako kreślarz, a od 1947 jako konstruktor. Pracując tam do 1950, uczy się jednocześnie w Państwowym Liceum Mechanicznym Nr 2, w którym składa egzamin dojrzałości i zdobywa dyplom technika mechanika. W 1951 podejmuje w nowopowstałej w Bydgoszczy Wieczorowej Szkole Inżynierskiej, studia na Wydziale Mechanicznym, zakończone w 1955 otrzymaniem dyplomu inżyniera mechanika o specjalności technologia budowy obrabiarek. W latach 1963-67 studiuje na Wydziale Mechaniczno-Technologicznym Politechniki Gdańskiej; studia kończy z dyplomem magistra inżyniera mechanika.

Wieloletnią pracę pedagogiczną rozpoczyna w 1950 podejmując obowiązki technologa oraz nauczyciela praktycznej nauki zawodu w warsztatach szkolnych Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Nr 2 (przy ul. Zygmunta Augusta nr 20) oraz nauczyciela teoretycznych przedmiotów zawodowych w Państwowej Średniej Szkole Zawodowej Nr 4. W latach 1952-53 pracuje w toruńskim Okręgowym Ośrodku Kształcenia i Doskonalenia Kadr Pracowniczych.

Do budynku przy ul. Św. Trójcy (wówczas ul. Gen. K. Świerczewskiego), w którym zaczynał drogę zawodową jako uczeń, powraca w 1953 i pod jego dachem pracuje do 1973 w: Technikum Mechaniczno-Elektrycznym z młodzieżą niepracującą, na Wydziale Zaocznym Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym; w okresie 01 VII 1962-06 IX 1963 pełni funkcję zastępcy dyrektora TME, z której rezygnuje na własną prośbę.

W kolejnych latach pracuje w Ośrodku Kształcenia Ustawicznego (1973-75) oraz w Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków (1975-92).

Źródła: AZSM1/to. „Niemczyk Bernard"; *50 CKU Bydgoszcz, 1948-1998*, (red.) Bożena Escher, [et al.], Bydgoszcz 1998, s. 57.

Niemczyk Paweł: inż., przedm. geodezyjne, GM, LM, 46-49 (prowadził biuro mierniczego przysięgłego w Bydgoszczy, przedwojenny geodeta i katastralnik, organizator i kierownik Gimnazjum Mierniczego);
Niklewicz Franciszek: pnz., TME, 54-55;
Nikolski Borysław: mgr inż. elektryk, tpz., PŚST, TME, 49-55;
Nitsche Gertruda: instruktorka tkactwa i haftu art., K-PSRPA, APA;
Nowacka Anna: mgr, chem., biol., j. niem., ZSM1, 02- ;

NOWACZYK Wincenty (25 V 1914 Grodziec, pow. Konin – 04 IV 1992 Bydgoszcz)

Urodzony na ubogiej wsi, wychowuje się w bardzo trudnych warunkach; ojciec ginie na froncie I wojny światowej pozostawiając żonę z trójką dzieci w fatalnej sytuacji życiowej. Szkołę powszechną kończy w Kaliszu, i jako prymus szkolny otrzymuje stypendium władz oświatowych umożliwiające podjęcie nauki w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Słupcy.

Po ukończeniu Seminarium przenosi się do Bydgoszczy, w której mieszka już brat Wiktor. Nie mogąc początkowo znaleźć miejsca pracy w szkole, pierwszy rok utrzymuje się z pracy w Polskim Białym Krzyżu[1], ucząc języka polskiego żołnierzy poborowych, pochodzących z dalekich, wschodnich rejonów Polski. W latach 1933-39 uczy rysunku w szkołach bydgoskich: Publicznej Szkole Powszechnej III st. im. Stanisława Staszica oraz w Publicznej Szkole Dokształcającej Zawodowej.

Na początku września 1939 opuszcza Bydgoszcz wraz z falą uchodźców. O tym, iż nie była to decyzja specjalnie uzasadniona, świadczy powrót do miasta w przeciągu krótkiego czasu. W październiku aresztowany jest przez Niemców, którzy poszukują przede wszystkim Jego brata – lotnika. Zostaje osadzony w stajniach koszar 15. Pułku Artylerii przy ul. Artyleryjskiej – w największym bydgoskim, tymczasowym więzieniu w pierwszych miesiącach okupacji. Zakwalifikowany do grupy przybyszów z Kongresówki, zostanie stąd wywieziony i wysiedlony do Radomia, gdyż szczęśliwie nie figuruje ani na liście osób o nastawieniu antyniemieckim (wg hitlerowskich kryteriów), ani na liście członków Związku Zachodniego.

Z Radomia przedostaje się do Warszawy i tam jakiś czas pracuje jako robotnik w fabryce opon. Dorabia jednocześnie w nielegalnym handlu wyjeżdżając w dość odległe, południowo-wschodnie rejony tzw. Generalnej Guberni. Tam, w Łysakówku poznaje przyszłą żonę Zofię i z Warszawy przenosi się do Opatowa. Pracuje w cukrowni we Włostowie jako mierniczy pól, a w Opatowie uczy na tajnych kompletach, w tym na kursach maturalnych.

Po zakończeniu wojny pojawia się wraz z żoną w Bydgoszczy 25 IV 1945 i natychmiast dołącza do grona pedagogicznego Publicznej Szkoły Dokształcającej Zawodowej Nr 1, w której rok szkolny rozpoczął się 23 kwietnia. Po podziale tej Szkoły w 1946, kontynuuje pracę pedagogiczną w Publicznej Szkole Dokształcającej Zawodowej Nr 4 (tzw. metalowej), przekształconej w 1947 w Publiczną Średnią Szkołę Zawodową Nr 4; uczy dalej rysunku zawodowego oraz jest wychowawcą

klasowym. Na przełomie lat 40/50 uczy także języka polskiego w bydgoskim Technikum Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych i Ludowych[2].

W 1953 rozpoczyna wieloletnią pracę w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, z którego odchodzi na emeryturę w 1976. W okresie 1960-62 pracuje w niepełnym wymiarze godzin w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym. W 1955 składa na Politechnice Warszawskiej uproszczony egzamin dla nauczycieli szkół zawodowych w zakresie rysunku technicznego, „*równoważny z dyplomem ukończenia odpowiedniej wyższej szkoły*". Jest cenionym wykładowcą w Okręgowym Ośrodku Metodycznym oraz autorem programów nauczania z zakresu rysunku zawodowego.

Autor: *Kursy zawodowe prowadzone przy Publicznych Średnich Szkołach Zawodowych w Bydgoszczy w latach 1945-1948*, [w:] *Jednodniówka Publicznych Średnich Szkół Zawodowych Nr 1-3-4-6 w Bydgoszczy wydana z okazji poświęcenia sztandaru i odsłonięcia tablicy pamiątkowej 10.V.1948*, Bydgoszcz, ss. 54-5.

Spoczywa na cmentarzu par. pw. Św. Trójcy przy ul. Lotników w Bydgoszczy.

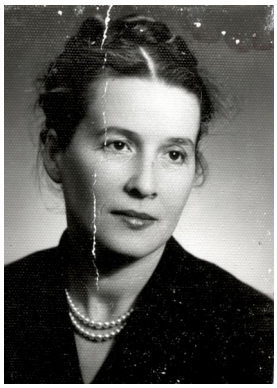
Źródła: *Jednodniówka Publicznych Średnich Szkół Zawodowych Nr 1-3-4-6 w Bydgoszczy wydana z okazji poświęcenia sztandaru i odsłonięcia tablicy pamiątkowej 10.V.1948*, Bydgoszcz, ss. 54-5; Jastrzębski W.: *Terror i zbrodnia, Eksterminacja ludności polskiej i żydowskiej w rejencji bydgoskiej w latach 1939-1945*, Wyd. Interpress, Warszawa 1974, ss. 64, 78; AZSM2/to. Sygn. Arch. 1/4, „Nowaczyk Wincenty"; Notatka z rozmowy z Zofią Nowaczyk w dniu 15.01.2010.

---

[1] Polski Biały Krzyż: paramilitarna organizacja cywilna, w okresie II Rzeczypospolitej zajmująca się szerzeniem kultury i oświaty wśród żołnierzy służby zasadniczej WP; kursy dla analfabetów, kursy dokształcające oraz inne formy działalności realizowane były w tzw. świetlicach żołnierskich.

[2] Organizacja kulturalno-oświatowa mająca szerzyć oświatę w środowisku robotniczym i wiejskim; powstała w 1948 z połączenia Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego (TUR, założone w 1923) oraz Towarzystwa Uniwersytetów Ludowych Rzeczypospolitej Polskiej (TUL RP, założone w 1945); w 1950 TURiL zostało przejęte przez Towarzystwo Wiedzy Powszechnej.

NOWACZYK Zofia

Ur. 05 IV 1916 w Łysakówku (Łysakówek, gmina Czermin, pow. Mielec, woj. Rzeszów, obecnie podkarpackie) jako siódme dziecko spośród jedenaściorga dzieci Jana i Józefy z domu Adamczyk. Ojciec był znaną i szanowaną miejscową osobistością, cieszącą się wielkim autorytetem; samodzielnie nauczył się czytać, pisać i liczyć, prowadził wzorowe gospodarstwo rolne, z jego inicjatywy „Macierz Szkolna"[1] postawiła w Łysakówku budynek i uruchomiła 2-klasową szkołę powszechną.

Po ukończeniu w 1935 Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego im. Emilii Plater w Mielcu, początkowo pozostaje bez pracy. Otrzymuje ją w końcu w szkole powszechnej w

rodzimej miejscowości, we wrześniu 1939, i zdąży przepracować niepełny rok szkolny. W okresie 1940-44 uczy w Łysakówku na tajnych kompletach, a w latach 1943-44 w szkole rolniczej w Borowie (pow. Mielec).

W Łysakówku poznaje Wincentego Nowaczyka, przyjeżdżającego tutaj dla okupacyjnych interesów handlowych. Ślub biorą w 1944.

Do Bydgoszczy przyjeżdża wraz z mężem w 1945 i podejmuje długoletnią pracę pedagogiczną, głównie jako nauczyciel-bibliotekarz. Najpierw pracuje w Szkole Podstawowej Nr 14 (1945-50) oraz w administracyjno-spółdzielczo-handlowej, Państwowej Średniej Szkole Zawodowej Nr 3 (1950-52) kształcącej pracowników „Kobry"; w tym początkowym okresie uczy chemii, rysunku technicznego, gimnastyki i śpiewu.

Z początkiem roku szkolnego 1952/53 rozpoczyna pracę w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym; tutaj od podstaw organizuje bibliotekę szkolną, która na wiele lat stanie się niemal drugim domem rodzinnym, także dla własnych dzieci, przechowywanych pośród książek po przyjściu ze szkoły, do czasu powrotu do domu z którymś z rodziców.

W 1960 kończy w trybie zaocznym Liceum Bibliotekarskie w Warszawie; egzaminy zdaje przed komisją, która zjeżdża do Bydgoszczy, i w miejscu, w którym odbywała praktykę – w pomieszczeniach Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej na Starym Rynku.

Z Technikum odchodzi na emeryturę w 1970 roku.

> *„Po przymknięciu powiek często pojawia się obraz zimowych wieczorów w domu rodzinnym. Rozświetlająca powierzchnię stołu lampa, nie ma stałego miejsca. Przy stole wianuszek czytelników – rodzice i starsze dzieci, wszyscy przy lekturze zakłócanej nieco przez któreś dziecko, usiłujące przesunąć lampę bliżej siebie, aby przybliżyć krąg światła do kart czytanej książki. Młodsze dzieci kręcą się pośród czytających, próbując znaleźć osobę, która także im przeczyta słowa książki. Najczęściej wypadało na Mamę.*
>
> *Spod przymkniętych powiek wypływa łza. Najpiękniejsza danina za wspomnienia osób kochanych, za którymi tak mocno się tęskni, i których tak bardzo brakuje."*
>
> Pani Zofii – E.M.

Źródło: AZSM1/to. „Nowaczyk Zofia"; Notatka z rozmowy z Zofią Nowaczyk w dniu 15.01.2010.

[1] „Macierz Szkolna": stowarzyszenie oświatowe działające na przełomie XIX i XX w. oraz w okresie międzywojennym.

NOWAK Grzegorz

Ur. 28 XI 1956 w Budziejówku. Ksiądz rzymsko-katolicki, wyświęcony 1981, prałat. Mgr teologii oraz mgr nauk humanistycznych; wykładowca łaciny i greki w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Bydgoskiej. Od 2004 proboszcz par. pw. Św. Wawrzyńca w Nakle.

W latach 1990-92 katecheta w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy.

Źródła: *40 lat duszpasterstwa Akademickiego w Bydgoszczy*, (red.) Edward Małachowski, WPSTiH, CKK „Wiatrak" Bydgoszcz 2004, s. 181; *Rocznik 2007 Diecezji Bydgoskiej*, (red.) ks. Mariusz Kuciński, Bydgoszcz 2007, ss. 65, 149, 213.

NOWAK-SZEWS Elżbieta Stanisława

Ur. 17 IX 1950 w Bydgoszczy. Absolwentka bydgoskiego IV Liceum Ogólnokształcącego (1968). W 1972 kończy studia w Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Bydgoszczy na kierunku historia i wychowanie obywatelskie; dyplom magistra historii uzyskuje w 1979 na toruńskim Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. W latach 1972-82 uczy historii i propedeutyki nauki o społeczeństwie w Szkole Podstawowej w Kościelisku pod Zakopanem oraz w bydgoskim Zespole Szkół Budowlanych. W Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 pracuje w okresie 1982-2004; uczy historii oraz jest pedagogiem szkolnym.

Źródło: AZSM1/to. Nowak-Szews Elżbieta".

Nowakowska Lidia: mgr inż. chem., TME, 71-73;
Nowakowski Piotr: mgr inż. mech., tpz. lotnicze, ZSM1, 09- ;
Nowakowski Zygmunt: inż., chem., fiz., TME, 52-53;
Nowaczewski Jerzy: npł., pnz., ZSM1, 81-82;

NOWASTOWSKI Janusz

Ur. 09 XI 1952 w Bydgoszczy w rodzinie rzemieślniczo-kupieckiej; syn Stefana i Bogumiły z domu Nowickiej. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1972, technik elektryk o specjalności elektroenergetyka.

Jakkolwiek powszechną cechą ludzką jest upiększanie przeszłości, a szczególnie swej młodości, to trzeba wspomnieć, że nasze TME nie było znów szkołą codziennej szczęśliwości. Formalny dryl, całkowita władza wielu profesorów przybierała czasami karykaturalne rozmiary. Dziś wspominamy to z rozbawieniem, lecz wtedy nie było nam do śmiechu. Unikalny na skalę Bydgoszczy był system „kluczników", „dziennikarzy", „szatniarzy" oraz „dyżurnych" w portierni.

Po szczęśliwym zakończeniu Technikum, wraz z dużą grupą kolegów z klasy, rozpocząłem w roku 1972 studia dzienne inżynierskie 4-letnie, na kierunku elektrycznym bydgoskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej przy ulicy Olszewskiego, obecnie Kordeckiego.

Studenckość pojmowałem jako aktywne działanie na różnych polach organizacji studenckich. Wstąpiłem do Zrzeszenia Studentów Polskich, które zmieniono nam odgórnie w 1973 roku w Socjalistyczny Związek Studentów Polskich. Próbowałem z kolegą Ryszardem Śledzińskim – też absolwentem TME – „robić" kabaret, ale w tym inni okazali się dużo lepsi.
Mnie przypadła działalność socjalna; stypendia, domy studenckie, stołówki, akademicka służba zdrowia i spółdzielczość studencka. Podczas całych studiów byłem tak pochłonięty tą działalnością, że nie wiem jakim cudem ukończyłem je, a nawet w indywidualnym toku uzupełniłem na poziomie magisterskim. Otrzymałem za tę działalność społeczną szereg odznaczeń organizacyjnych ruchu studenckiego, m. in. medal „Za Zasługi dla Akademii Techniczno-Rolniczej" oraz medal Prezydenta Miasta Bydgoszczy.

Zwieńczeniem mojej działalności studenckiej było zawiązanie w Bydgoszczy w roku 1976, Studenckiej Spółdzielni Pracy „INVENTUS" i zostanie jej pierwszym prezesem.
Tworzenie firmy od podstaw, doprowadzenie do zatrudniania ponad 1500. studentów i 60. pracowników etatowych, było niezapomnianym osobistym przeżyciem.

W 1982 roku rozpocząłem pracę jako rzemieślnik – prywatny producent sprzętu elektrotechnicznego. W malutkim warsztacie z zatrudnieniem czterech osób produkowaliśmy wtyczki i gniazda elektryczne domowego użytku, przedłużacze, a w końcu braki zaopatrzeniowe stanu wojennego, zmusiły nas do podjęcia produkcji przewodów i kabli.
Należałem do Cechu Rzemiosł Metalowych i jako prywatny producent, byłem zrzeszony w Rzemieślniczej Spółdzielni Wytwórczości Różnej „GALGOS" – takie były wymogi tamtych lat. Byłem członkiem Rady Nadzorczej, a w kolejnej kadencji członkiem Zarządu tej Spółdzielni.

Po zmianach ustrojowych firma wstąpiła do Kujawsko-Pomorskiego Związku Pracodawców i Przedsiębiorców już na zupełnie dobrowolnych zasadach; obecnie jestem tu przewodniczącym Komisji Rewizyjnej. Moja firma o nazwie „ ELNOWA", do dnia dzisiejszego, czyli już 28 lat, produkuje kilkanaście typów kabli i przewodów elektrycznych oraz prowadzi branżowe portale internetowe: przewody.pl; gielda-rezerw.pl; aukcje-przetargi.pl.

Jestem autorem kilku zastrzeżonych wzorów użytkowych osprzętu elektrycznego oraz współautorem monograficznego albumu „Polski Przemysł Kablowy" wydanego w 2007 roku.

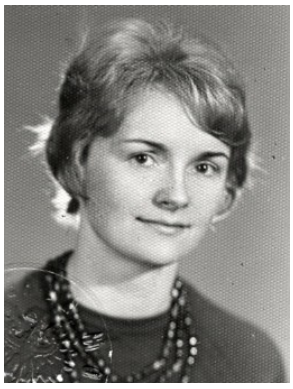
Obecnie prowadzę organizacyjnie ogólnopolskie Stowarzyszenie Producentów Kabli i Osprzętu Elektrycznego z siedzibą w Bydgoszczy, zrzeszające ponad 50 firm, należę do Stowarzyszenia Elektryków Polskich oraz światowego ruchu rotariańskiego poprzez członkowstwo w Rotary Club Bydgoszcz.

Za działalność na polu przedsiębiorczości zostałem odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi RP w roku 2003. Mam 34 letni staż małżeński (Krystyna), trójkę dorosłych dzieci (Magdalena, Paweł, Katarzyna) oraz na razie tylko dwie wnusie.

Janusz Nowastowski

Nowicka Aleksandra: mgr ekon., npł., tpz., TME, 70-71;
Nowicka Jadwiga: mgr, npł., geogr., noP, TME, 51-52, ZSM1, 83-89;

NOWICKA Wacława

Ur. 30 VIII 1938 w Zbrachlinie, pow. Świecie. Po zdaniu w 1956 egzaminu dojrzałości w Prywatnym Liceum Ogólnokształcącym SS. Urszulanek w Gdyni, podejmuje studia na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Studia kończy w 1961. Po przedstawieniu pracy pt. „*Witold Noskowski*[1] *jako redaktor »Działu Kultury i Sztuki« w »Kurierze Poznańskim« (1925-1939)*" i zdaniu egzaminów otrzymuje dyplom magistra filologii polskiej.

W okresie 1961-65 pracuje w szkołach: Liceum Ogólnokształcącym w Rogoźnie Wlkp., SP Nr 31 i Nr 16 w Bydgoszczy, SP w Zbrachlinie. W kolejnych latach 1965-72 uczy języka polskiego i pełni obowiązki wychowawczyni w bydgoskim Technikum Geodezyjnym. Najdłuższy okres Jej pracy pedagogicznej wiąże się z Technikum Mechaniczno-Elektrycznym (1972-75) i Zespołem Szkół Mechanicznych Nr 1, w którym pracuje do czasu przejścia na emeryturę w 1991. Jako nauczycielka niepełnoetatowa uczy w szkole macierzystej w latach szkolnych 1991/92 oraz 1992/93.

Nagrodzona m. in. nagrodą Kuratora Oświaty (1974) i nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania (1980).

Źródło: AZSM1/to. „Nowicka Wacława".

[1] Noskowski Witold (1873-1939?): dziennikarz, krytyk literacki, muzyczny i teatralny.

NOWICKI January

Ur. 12 VII 1940 w Bydgoszczy. W okresie 1956-71 pracuje w Pomorskich Zakładach Budowy Maszyn „Makrum" najpierw jako tokarz, później jako kontroler w dziale obróbki mechanicznej. W 1964 uzyskuje dyplom mistrza ślusarskiego w zakresie tokarstwa w metalu, a w 1971 dyplom technika mechanika o specjalności obróbka skrawaniem w bydgoskim Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym.

W Technikum Mechaniczno-Elektrycznym i następnie w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 pracuje w latach 1971-91. Jest nauczycielem praktycznej nauki zawodu, szefem działu kontroli technicznej w warsztatach szkolnych, zastępcą kierownika warsztatów (1981-85) oraz kierownikiem warsztatów (1986-91). W 1975 otrzymuje mianowanie na dyplomowanego nauczyciela praktycznej nauki zawodu; w 1980 kończy Studium Kształcenia Nauczycieli Przedmiotów Technicznych na Politechnice Warszawskiej, uzyskując dyplom magistra mechaniki.

Źródło: AZSM1/to. „Nowicki January".

O

OGONOWSKI Jerzy

Ur. 1934 w Ostrołęce. Mgr inż. elektryk; absolwent Wydziału Elektrycznego Politechniki Warszawskiej (1959). W okresie 1962-66 niepełnoetatowy nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym.

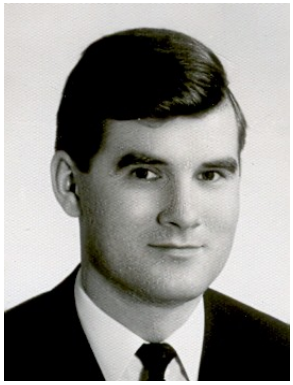
Od 1961 w Zakładach Energetycznych Okręgu Północnego; st. inżynier w służbie zabezpieczeń, zastępca kierownika działu eksploatacji, naczelny inżynier; od 1981 dyrektor naczelny Zakładów.

W latach 1978-81 oraz 1987-89 prezes Bydgoskiego Oddziału SEP. Odznaczony m. in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984).

Źródło: *Elektryka bydgoska, 80 lat SEP*, (red.) Józef Owczarek, Włodzimierz Sobecki, Bydgoszcz 2008, ss. 21, 36.

Ogórkiewicz Krzysztof: npł., instr. orkiestry, ZSM1, 97-98;

OLCZYK Marian

Ur. 29 VII 1939 w Bełdówce, pow. Brzeziny, woj. łódzkie. W latach 1964-70 nauczyciel praktycznej nauki zawodu; 1970-81 – wychowawca w internacie szkolnym oraz jego kierownik (od 1976).

Drogę zawodową rozpoczyna jako ślusarz maszynowy w Elektrowozowni PKP Łódź-Olechów (1952-62). Do 1964 pracuje jako mistrz w Bydgoskich Zakładach Sprzętu Okrętowego „Famor". Rozwój zawodowy znaczy m. in.: uzyskaniem dyplomu mistrza w zawodzie ślusarz maszynowy (1959); ukończeniem studium pedagogicznego dla nauczycieli szkół zawodowych (1966); ukończeniem TMEZ z dyplomem technika mechanika o specjalności obróbka skrawaniem (1967); uzyskaniem dyplomu magistra pedagogiki (WSN Bydgoszcz, 1980).

Źródło: AZSM1/to. „Olczyk Marian".

OLEJNICZAK Eugeniusz (13 IV 1938 Bydgoszcz - ? Bydgoszcz)

Drogę zawodową w rodzinnym mieście rozpoczyna jako tokarz w Fabryce Obrabiarek do Drewna w latach 1954-56. W 1956 przenosi się do warsztatów szkolnych Technikum Mechanicznego-Elektrycznego; po przekształceniu szkoły w Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 pracuje w jego warsztacie prowadząc pracownię tokarek do 1988, w którym przechodzi na emeryturę; przez kolejne dwa lata jest w macierzystej szkole nauczycielem niepełnoetatowym praktycznej nauki zawodu.

Stale podwyższa kwalifikacje zawodowe: 1954 – zdaje egzamin czeladniczy w Zasadniczej Szkole Metalowej; 1962 – otrzymuje dyplom mistrza ślusarskiego i tokarskiego w metalu i przechodzi na etat nauczycielski; 1964 – kończy studia pedagogiczne dla nauczycieli szkół zawodowych; 1974 – kończy Pedagogiczną Szkołę Techniczną we Włocławku; 1985 – uzyskuje I stopień specjalizacji zawodowej w zakresie praktycznego nauczania przedmiotów mechanicznych.

Nagrodzony m. in. nagrodami Kuratora Oświaty (1973, 1982), nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania (1977) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1983). Przez wiele lat pełni obowiązki ławnika sądu rejonowego.

Źródło: AZSM1/to. „Olejniczak Eugeniusz".

Olek Krzysztof: mgr, wf., ZSM1, 92-93;

OLENCKI Jerzy

Ur. 22 IV 1954 w Gdańsku. W 1978, w Instytucie Technologii i Eksploatacji Maszyn bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej otrzymuje dyplom magistra inżyniera mechanika. W tym samym roku rozpoczyna w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 pracę pedagogiczną, którą kończy w 2008 przejściem na emeryturę; jest nauczycielem teoretycznych przedmiotów zawodowych, wychowawcą, propagatorem i organizatorem akcji honorowego oddawania krwi przez młodzież; prowadzi uczniowskie prace dyplomowe uzyskujące pozaszkolne wyróżnienia i nagrody; opracowuje autorski program nauczania przedmiotu „maszyny cieplne" wraz z I częścią podręcznika.

W 1981 kończy kurs pedagogiczny dla nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych, a w 2004 studia podyplomowe z zakresu ochrony środowiska oraz w zakresie fizyki z astronomią (Uniwersytet Warszawski).

Z bogatym dorobkiem pedagogicznym uzyskuje bez trudności w 2003 stopień awansu nauczyciela dyplomowanego. Osiąga rzecz dość niezwykłą wpisując się dwukrotnie do ewidencji egzaminatorów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej: w 2005 jako egzaminator egzaminu maturalnego z zakresu fizyki i astronomii; w 2007 jako egzaminator egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie technik mechanik lotniczy. W roku akademickim 2009/10 nauczyciel akademicki w Wyższej Szkole Środowiska w Bydgoszczy.

Autor i współautor m. in.: 1993, Olencki J.: *Rotacyjny silnik spalinowy*, Biuletyn Urzędu Patentowego, Nr 4, Warszawa, s. 30; 1993, Olencki J., Jasiecki W.: *Rotacyjny silnik spalinowy*, Biuletyn Urzędu Patentowego, Nr 26, Warszawa, s. 27.

Źródło: AZSM1/to. „Olencki Jerzy"

OLLECH Bronisław (28 II 1911 Czarnków – 28 VII 1988 Bydgoszcz)

Lata dorastania, młodości i nauki spędził w swym rodzinnym miasteczku, leżącym wtedy tuż przy granicy polsko-niemieckiej, a dziś w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim województwa wielkopolskiego. W 1930 składa egzamin maturalny w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim. W części pisemnej zdaje egzamin z języka polskiego oraz z pedagogiki wybierając jeden z trzech tematów (Język polski: 1. Okres pozytywizmu w literaturze polskiej; 2. Bohaterowie skazani na zagładę w dziełach poznanych romantyków polskich; 3. Gospodarcze i mocarstwowe znaczenie morza dla Polski; Pedagogika: 1. Wychowanie do samodzielności; 2. Wpływ reformacji i humanizmu na rozwój szkolnictwa w Polsce; 3. Znaczenie wychowawcze t. zw. technicznych przedmiotów nauczania.). Grupę majowych absolwentów żegna ostatnim słowem dyrektor Seminarium – Marian Nowosielski:

„Kochani Przyjaciele!

Przychodzi chwila, w której opuścicie nasz zakład, w której staniecie się samodzielni, chcę więc w tym przełomowym w życiu Waszym dniu, zwrócić się do Was z kilkoma radami, które jako doświadczeńszy dać Wam mogę.

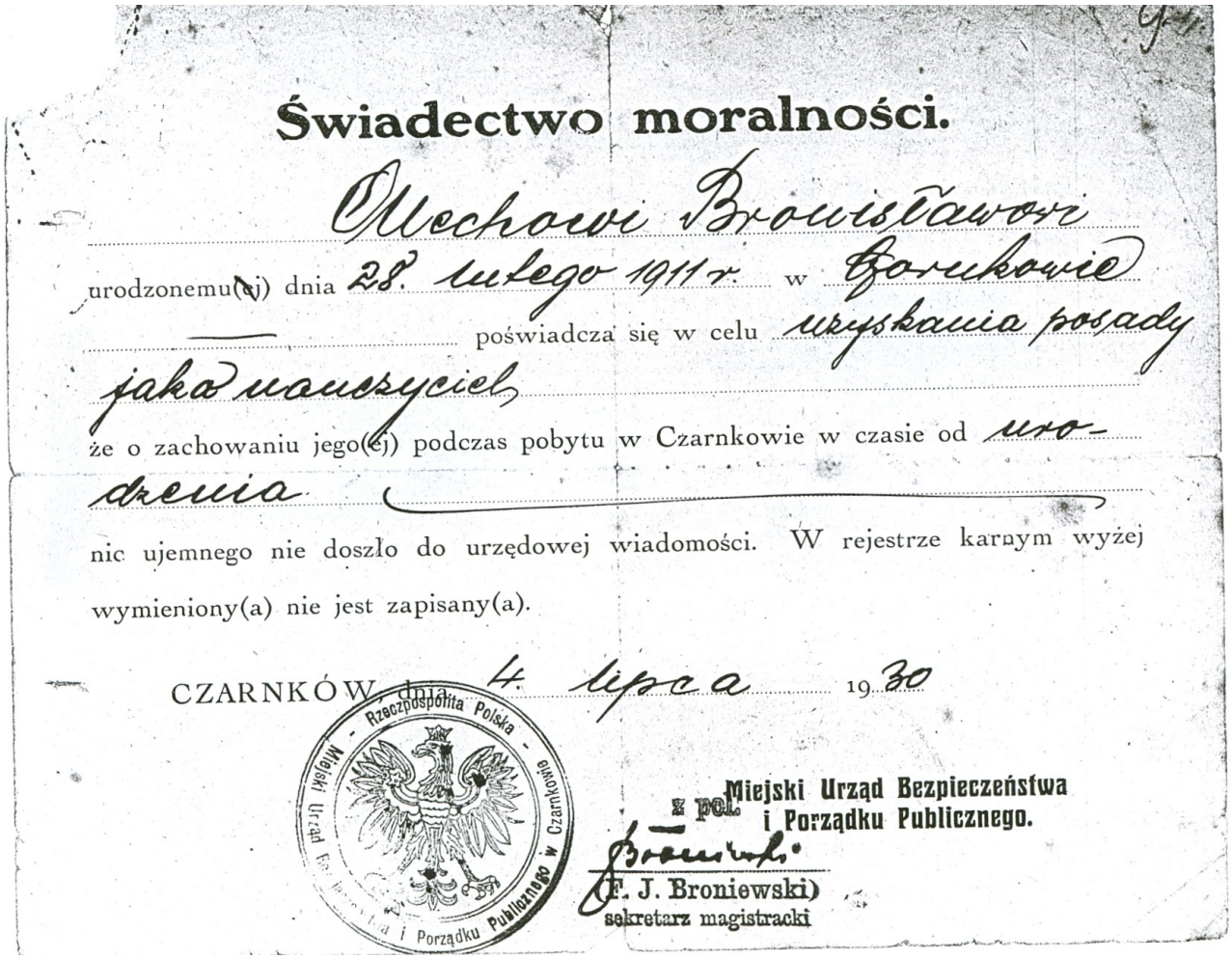
Od dziś najważniejszą troską Waszą i tajemnicą będzie to jutro zakryte dla wszystkich, a najwięcej dla młodych, którzy z życia sobie może jeszcze niewiele robią. Jakież będzie jutro? Ono nie do nas, lecz do Was młodzi koledzy, należy. My starzy już na odlocie i na Was spoczywa obowiązek nie tylko utrzymać tego, co my stworzyliśmy, lecz spadek ten prowadzić do dalszego rozwoju i udoskonalenia.

Wiem, bo i ja byłem młody, co czasem w młodych głowach się roi, wiem i to, że życie jest twarde, że aby praca była skuteczną, to trzeba jaknajdalej odsunąć od pracownika, zwłaszcza od nauczyciela, troskę o chleb powszedni, wiem że stan nauczycielski, o ile ma być sumiennie wykonany, obarczony jest wielką i ciągłą pracą, lecz zarazem wiem, że w każdej pracy, szczególnie nauczycielskiej, winien przyświecać ideał jakiś bo w nauczycielstwie, zaznaczam w nauczycielstwie szczególnie niema miejsca jedynie dla zjadaczy chleba, potrzeba nam ludzi, którzy zdają sobie sprawę, iż działalność nauczycielska jest cząstką wielkiej pracy obywatelskiej, z której rośnie Majestat Polski, ludzi, którzy zawód swój całem sercem kochają i w imię tej miłości zdolni są do ofiar.

Stan nauczycielski już sam w sobie jest za dostojny, by bytowanie w nim można oprzeć jedynie na pełnej kieszeni i wygodnem życiu. Pamiętajmy o tem, że Polska w pierwszym dziesiątku lat, swej niepodległości, nie była w stanie jeszcze zagoić piekących ran wojny i niewoli, nie dziwmy się zatem, że Ona wymaga jeszcze ofiar, i dlatego wpatrzeni w przyszłość zapomnijmy co nas boli,

co nam dolega i dumni w nasze posłannictwo, dumni jako szafarze ziemskiej nauki i kultury, dumni jako polscy nauczyciele, nieśmy w ofierze tej Ojczyźnie jasne jutro.

Idźcie więc w świat Drodzy Przyjaciele w Imię Boże, spełnić najzaszczytniejszy obowiązek obywatelski, polskiego nauczyciela!”.

Świadectwo moralności.

Ollechowi Bronisławowi

urodzonemu(ej) dnia 28. lutego 1911 r. w Czarnkowie

poświadcza się w celu uzyskania posady jako nauczyciel

że o zachowaniu jego(ej) podczas pobytu w Czarnkowie w czasie od uro-

dzenia

nic ujemnego nie doszło do urzędowej wiadomości. W rejestrze karnym wyżej wymieniony(a) nie jest zapisany(a).

CZARNKÓW, dnia 4. lipca 1930

Rzeczpospolita Polska - Miejski Urząd Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego w Czarnkowie

z pol. Miejski Urząd Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego.

(F. J. Broniewski)
sekretarz magistracki

Zaopatrzony w administracyjne świadectwo moralności, życiową podróż zawodową rozpoczyna w szkole powszechnej w Popowie Starym, gdzie jako nauczyciel tymczasowy pracuje bez otrzymywania wynagrodzenia. W następnym roku przenosi się do Śremu. W okresie 1932-35 uczy w Bydgoszczy; najpierw w 7-klasowej Publicznej Szkole Powszechnej im. Adama Mickiewicza (Okole), później w 7-klasowej Publicznej Szkole Powszechnej im. Królowej Jadwigi, na ulicy Karpackiej.

W okresie roku obejmującego lata 1935-36 przebywa w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie, którą opuszcza w stopniu podporucznika. Od 1935 kieruje 7-letnią Publiczną Szkołą Powszechną w Ślesinie. Nie jest możliwe już dzisiaj ustalenie, czy uczył także religii, w każdym razie w lutym 1937 otrzymuje „(...) *misję kanoniczną do nauczania religji św. katolickiej w szkołach powszechnych do dnia 11/II 1940 r.* (...) *Żywimy w Bogu nadzieję, że P. Bronisław Ollech przyswajając prawdy wiary młodzieży sobie powierzonej, wychowywać ją będzie przykładem swego życia do wzniosłych cnót chrześcijańskich, zaszczepiając równocześnie w jej duszach głębokie przywiązanie do Kościoła Chrystusowego.* (...) *Arcybiskup Gnieźnieński i Poznański August Hlond*”.

W 1937 poślubia Mieczysławę Jeske. Z dwójki dzieci, których dochowa się małżeństwo, pierwszy przyjdzie na świat Kazimierz (1939), a po wojnie Anna (1947).

Spokojne i ustabilizowane życie nauczycielskiego małżeństwa (Mieczysława jest absolwentką Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Lesznie) przerywa wojna.

Zmobilizowany we wrześniu 1939 z przydziałem do 62. Pułku Piechoty Wielkopolskiej stacjonującego w Bydgoszczy, bierze udział w największej bitwie wojny obronnej 1939 – „Bitwie nad Bzurą". W czasie odwrotu wojsk w kierunku Warszawy, pomiędzy 18 i 22 dniem września dostaje się do niewoli niemieckiej i trafia do oflagu VII A Murnau. Obóz ten, położony przy autostradzie Monachium – Partenkirchen, mieści początkowo 700-800 jeńców umieszczonych w niedawno wybudowanych koszarach. W kolejnych listach przesyłanych do rodziny – początkowo nawet wraz z paczkami pochodzącymi z Międzynarodowego Czerwonego Krzyża – rysuje się obraz pogarszających się w szybkim tempie warunków życia. Zasadniczym tego powodem było zwiększanie przez Niemców liczebności osadzonych: we wrześniu 1942 w obozie przebywa 4 tysiące jeńców, a w kwietniu 1945 – 5457., w tym Polaków 5114. Tak jak i w innych obozach z polskimi oficerami, liczne środowisko nauczycielskie (w Murnau około 600. nauczycieli-oficerów) szybko tworzy zorganizowane struktury kształcenia i doskonalenia zawodowego na różnych poziomach, w których Bronisław Ollech bierze udział jako słuchacz. Oswobodzenie przynosi 29 IV 1945 jeden z oddziałów amerykańskiej 12. Dywizji Pancernej podporządkowanej czasowo 3. Armii generała George'a Pattona. W amerykańskiej armii podejmie służbę w batalionach wartowniczych trwającą do maja 1946, w którym podejmuje decyzję o powrocie do kraju.

Bronisław Ollech (piąty od prawej) z klasą VII SP im. Królowej Jadwigi w Bydgoszczy w r. 1935.

Granicę w drodze do domu przekracza od południa Polski. Państwowy Urząd Repatriacyjny Ministerstwa Administracji Państwowej wydaje dokument, w którym można przeczytać: „(...) *Zaświadcza się niniejszym, że Obywatel Ollech Bronisław* (...) *przybył do Polski z terytorium Niemiec i dnia 20/5 1946 r. zarejestrował się w Punkcie Przyjęcia w Bielsku. Obecnie udaje się do Ślesina pod Bydgoszczą.* (...)".

Powojenny rozdział pracy pedagogicznej rozpocznie 4-letnią pracą na stanowisku kierownika Szkoły Podstawowej w Ślesinie, której towarzyszyć będzie intensywne podnoszenie kwalifikacji zawodowych. W 1949 ukończy Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski (kierunek matematyczno-fizyczny) w Poznaniu, a w 1950 Państwowy Wyższy Kurs Przysposobienia

Zawodowego Nauczycieli Szkół Średnich w zakresie matematyki w Warszawie, dający dyplom nauczyciela szkół średnich i zakładów kształcenia nauczycieli.

W sierpniu 1950 przeniesie się do Bydgoszczy i wpisze w okresie ponad 40. lat w historię wielu szkół bydgoskich jako nauczyciel matematyki, wychowawca klasowy, wicedyrektor i dyrektor. Pracę pedagogiczną rozpoczyna w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych, Państwowym Liceum i Technikum Przemysłu Odzieżowego oraz w Technikum Przemysłu Drzewnego. Trwałe miejsce na wiele lat życia zawodowego znajdzie pod dachem budynku przy ul. Św. Trójcy 37. W 1954 podejmie tu obowiązki sekretarza wydziału zaocznego TME, w 1956 zostanie jego głównym konsultantem, a po utworzeniu Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego, będzie zastępcą dyrektora tej placówki w latach 1960-66.

Po odejściu na emeryturę długoletniego dyrektora Technikum Geodezyjnego – Tadeusza Tarkowskiego – obejmuje jego stanowisku i po dwóch latach, wraz ze Szkołą wraca pod dach budynku szkolnego przy ul. Św. Trójcy. W latach 1968-72 jest jednocześnie dyrektorem Technikum Geodezyjnego oraz Technikum Mechaniczno-Elektrycznego. Po przejściu na emeryturę w 1972, jako nauczyciel niepełnoetatowy uczy matematyki w Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków, do 1982.

Spoczywa na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Wiślanej w Bydgoszczy.

Źródła: „Głos Uczniowski”, Miesięcznik Uczniów Seminarjum Nauczycielskiego w Czarnkowie, Nr 7, Rok III, Maj 1930, ss. 9, 13-4; *Nauczyciele w hitlerowskich obozach jeńców podczas II wojny światowej*, (red.) M. Piątkowski, Nasza Księgarnia, Warszawa 1967, s. 16; *20 lat Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1968, ss. 6, 10; Majchrowski S.: *Za drutami Murnau*, Wyd. MON, Warszawa 1970; *25-lecie Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Bydgoszczy*, (red.) Zofia Pietrzak, Bydgoszcz 1973, ss. 102-3; Notatka z rozmowy z Kazimierzem Ollechem w dniu 29.01.2010; *Oflag VII A Murnau*, [w:] pl.wikipedia.org (dostęp 29.01.2010); AZSM2/to. Sygn. Arch. 1/250-397, „Ollech Bronisław”, 1982.

OLLECH Kazimierz

Ur. 07 IV 1939 w Bydgoszczy; syn Mieczysławy i Bronisława, nauczycieli. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1956, technik elektryk o specjalności elektroenergetyka.

Pierwszą pracę zawodową po ukończeniu Technikum podejmuje w Bydgoskich Zakładach Elektromechanicznych „Belma”. W kolejnych latach pracuje jako konstruktor w Zakładach Radiowych „Eltra” (1957-59) oraz jako dyspozytor, a następnie kierownik zmiany w Zakładach Energetycznych Okręgu Północnego – Okręgowej Dyspozycji Mocy w Bydgoszczy (1961-72).

W 1968 kończy studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Poznańskiej; po przedłożeniu pracy pt. „*Maszyny cyfrowe w rozwiązywaniu problemów pracy układu elektroenergetycznego*” oraz złożeniu egzaminów uzyskuje dyplom inżyniera elektryka. Rok później, jako niepełnoetatowy nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych rozpoczyna pracę pedagogiczną w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym.

W 1964, w przeddzień „święta energetyka” dziennikarz gazety napisze: „*Siedzę w wygodnym fotelu w Okręgowej Dyspozycji Mocy i obserwuję pracę dyżurnych dyspozytorów.*

Powiedziano mi bowiem – tu znajduje się mózg całego północnego systemu energetycznego. Mózg reprezentuje na obecnej zmianie – starszy dyspozytor inż. Jan Dziewiątkowski, młodszy dyspozytor Kazimierz Ollech i kierownik ruchu inż. Kazimierz Musiał. (...)".

Przeminęło już 11 lat współtworzenia owego „mózgu" systemu, kiedy w 1972 dyrektor TMEZ – dr Jan Malinowski – obejmując stanowisko naczelnika Działu II Kuratorium Okręgu Szkolnego Bydgoskiego (szkolnictwo zawodowe), skłania Go do przejścia do pracy w Kuratorium. Najpierw pracuje tam jako inspektor, a w latach 1986-90 jest wicekuratorem. Pracy w administracji oświatowej towarzyszy nieprzerwana praca pedagogiczna w niepełnym wymiarze godzin; do 1975 w TMEZ a w latach 1975-92 w Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków.

Po przejściu na emeryturę w 1990 pracuje początkowo jako nauczyciel w Centrum i w Zespole Szkół Elektronicznych, a następnie w okresie 1998-2004 jako prezes Zarządu w Stowarzyszeniowej Spółce Elektryków „PRO-SEP" Sp. z o. o.

Od 2004 jest prezesem Zarządu Nauczycielskiej Spółdzielni Mieszkaniowej „ZNICZ".

Źródło: *Wysokich napięć! ...* , „Gazeta Pomorska", Nr 205, 1964, ss. 1-2; Notatka z rozmowy z Kazimierzem Ollechem w dniu 29.01.2010.

OLSTOWSKI Andrzej

Ur. 21 III 1936 w Bydgoszczy. Absolwent Studium Nauczycielskiego oraz Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; magister historii. Dyrektor Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w okresie 01 IX 1979-31 VIII 1983; inicjator nauczania w Zasadniczej Szkole Zawodowej Zespołu, zawodu „marynarz żeglugi śródlądowej" (1983-93).

W latach 1959-79 pracuje m. in. w: Zasadniczej Szkole Zawodowej Centralnego Związku Spółdzielczości Pracy (1959-63); Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym jako nauczyciel niepełnoetatowy (1966-71); Technikum Ekonomicznym jako kierownik wydziału (1971-72); Zasadniczej Szkole Zawodowej Dokształcającej jako zastępca dyrektora (1972-75); Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków jako zastępca dyrektora (1975-76); Centrum Kształcenia Ustawicznego Budowlanych jako dyrektor (1976-79).

W okresie 1988-91 nauczyciel niepełnoetatowy w ZSM Nr 1, a w 1991-99 wychowawca w internacie szkolnym, najpierw Technikum Kolejowego, później Zespołu Szkół Kolejowych; przez kilka lat faktycznie sprawuje obowiązki kierownika internatu, z uwagi na szkolne problemy kadrowe o podłożu zdrowotnym.

Nagrodzony i odznaczony m. in.: odznaką honorową „Za zasługi dla miasta Bydgoszczy" (1977); odznaką honorową „Za szczególne zasługi dla rozwoju województwa bydgoskiego" (1979); Złotym Krzyżem Zasługi (1979); nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania I st, Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1985), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986).

Źródła: AZSM1/to. „Olstowski Andrzej"; *50 CKU 1948-1998*, (red.) Bożena Escher, [et al.], Bydgoszcz 1998, s. 57.

Olszewska Irena: inż. elektryk, tpz., TME, 63-64;
Olszewski Edmund: npł., pnz., ZSM1, 80-91;

Olszewski Jerzy: mgr inż. npł., chem., przem. chem., GCh, LCh, 49-50;
Olszewski Kazimierz: wf., sP., PŚST, 46-51;
Olszewski Mirosław: mgr inż. łączności, npł., tpz. radiowo-telew., TME, 58-63;

OLSZEWSKI Wiesław Cezary

Ur. 21 V 1948 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1967, technik elektronik o specjalności radiotechnika i telewizja: „(...) *Po zdaniu stosownych egzaminów zostałem uczniem Technikum Mechaniczno-Elektrycznego o specjalności radiowo-telewizyjnej. Można rzec, że tworzyliśmy wraz z profesorami tę specjalność od podstaw. Profesorów zaś podzieliłbym na dwie grupy. Pierwsi – to stali nauczyciele tradycyjnych przedmiotów, a więc profesor Florkowski, profesor Morelski, Kędzierska, Fórmaniak, Przeniewski, Karwacki, Knorowski, Kądziorski i robiąca ogromne wrażenie na młodych mężczyznach, niezwykle atrakcyjna pani (...) od polskiego (nazwiska nie pomnę). Druga grupa to instruktorzy z bydgoskich firm: Telfy, Eltry i ZURT-u, którzy wykładali przedmioty „radiowe”, a więc praktycy dzielący się swym doświadczeniem z adeptami elektroniki. Wydaje się, że to był dobry system.* (...)”.

Kształcił się w Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy, Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Akademii Obrony Narodowej w Warszawie, Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, Francuskim Instytucie Gospodarki; magister inżynier elektronik, doktor nauk ekonomicznych.

W latach 1985-1991 dyrektor administracyjny Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy, później dyrektor bydgoskiego Oddziału „Invest-Bank” oraz Oddziału Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji „Polisa” w Bydgoszczy. Od 1999 jest dyrektorem Oddziału „Nordea” Bank Polska S.A. w Bydgoszczy. Profesor w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy. Członek zarządu Kujawsko-Pomorskiego Związku Pracodawców i Przedsiębiorców.

Działacz społeczno-polityczny; Wojewoda Bydgoski w latach 1994-1997, radny Miasta Bydgoszczy, pełnił także funkcję wiceprzewodniczącego Rady Miasta Bydgoszczy.

Odznaczony m. in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi oraz licznymi odznaczeniami resortowymi i państwowymi.

Ojciec dwojga dzieci, z których syn Paweł jest posłem na Sejm RP.

Źródła: Olszewski W.: *Inaugurowałem kierunek radiowo-telewizyjny*, [w:] Jeleniewski M.K.: *Od „Przemysłówki” do „Mechanika”*, Bydgoszcz 2001, ss. 79-80; Notatka autobiograficzna Wiesława Olszewskiego z dnia 12.02.2010; http://pl.wikipedia.org/wiki/Wies%C582aw_Cezary_Olszewski (dostęp 13.02.2010).

Ołtuszewski Marian: npł., wf., TME, 74-75;
Orchowski Kazimierz: mgr, npł., mat., TME, 60-61;
Orłowicz Ludwik: wf;

Ossowski Edward: inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 79-81, 89-90;

OSTROWSKI Andrzej

Ur. 02 II 1954 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1975, technik mechanik o specjalności obróbka plastyczna.

Ksiądz rzymsko-katolicki; w 1981 kończy studia w Wyższym Prymasowskim Seminarium Duchownym w Gnieźnie i 6 czerwca przyjmuje święcenia kapłańskie z rąk
Ks. bp. Jana Czerniaka; mgr teologii, absolwent Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Jako neoprezbiter rozpoczyna posługę duszpasterską w parafii pw. Św. Józefa w Osieku nad Notecią. W latach 1982-95 pracuje jako wikariusz w parafiach: Św. Mikołaja w Witkowie (1982-86); Św. Jadwigi Królowej w Bydgoszczy (1986-88); Chrystusa Króla w Bydgoszczy (1988-90); Św. Maksymiliana Kolbego w Bydgoszczy (1990-95).

W 1995 zostaje ustanowiony proboszczem w par. pw. Św. Michała Archanioła w Grzybowie koło Wrześni, gdzie pełni posługę do 2000. W okresie kolejnych 5. lat jest proboszczem w Osieku nad Notecią. Od 2005 pełni posługę proboszczowską w par. pw. Św. Katarzyny DM w Rynarzewie.

Źródło: Notatka z rozmowy z ks. Andrzejem Ostrowskim w dniu 31.01.2010.

Ostrowski Zenon: npł., pnz, ZSM1, 96-00;
Ostrowski Zygmunt: rys. techn., PŚST, 48-49;

OTRĘBOWICZ Marian

Ur. 01 VII 1932 w Zdunach, pow. Krotoszyn. Naukę zawodu rozpoczyna w gimnazjum przemysłowym założonym przez inż. Jana Przyborskiego przy upaństwowionej Fabryce Artykułów Elektrotechnicznych Inż. Ciszewski (późniejszej „Eltrze"), kontynuuje ją w Liceum Elektrycznym w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych, kończąc ostatecznie w 1952 Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy z dyplomem technika elektryka.

Po ukończeniu Technikum przez rok pracuje w „Eltrze" poczym rozpoczyna studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej zakończone w 1957 otrzymaniem dyplomu inżyniera elektryka.

Od 1957, do przejścia na emeryturę pracuje na stanowisku projektanta w Przedsiębiorstwie Elektryfikacji i Technicznej Obsługi „ELTOR" w Bydgoszczy.

W dorobku zawodowym posiada opracowane liczne dokumentacje oraz lata nadzoru nad robotami elektryfikacyjnymi w regionie, także opracowania studialne elektryfikacji rolnictwa dla potrzeb Zjednoczenia Elektryfikacji Rolnictwa w Warszawie oraz Biura Studiów i Projektów Elektryfikacji Rolnictwa w Warszawie.

Od 1998 współpracuje w charakterze projektanta i weryfikatora z Zakładem Projektowo-Studialnym „Margot Engineering" w podbydgoskim Lisim Ogonie. Jest współautorem, w

większości zrealizowanych i nagradzanych w konkursach ogólnopolskich, projektów oświetlenia oraz iluminacji wielu obiektów w Bydgoszczy (m. in.: Bazyliki – II nagroda; centrum Bydgoszczy – I nagroda; pomnika w fordońskiej „Dolinie Śmierci", budynku BRE – I nagroda).

Specjalista w sprawach oszczędnościowej modernizacji oświetlenia oraz sterowania zasilaniem oświetlenia ulicznego. Posiada uprawnienia budowlane do projektowania i kierowania robotami budowlanymi instalacji i urządzeń elektrycznych bez ograniczenia napięcia. Organizator szkolenia branżowego elektryków. Aktywny, wielokrotnie odznaczony członek Oddziału Bydgoskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich (Złota Odznaka Honorowa SEP w 2008). Członek Kujawsko Pomorskiej Izby Inżynierów Budownictwa.

Źródło: Notatka autobiograficzna Mariana Otrębowicza z dnia 09.02.2010.

P

Pacholec Czesława: mgr, j. ros., ZSM1, 75-84, npł., 84-85;
Paczkowski Edmund: mgr inż. elektryk, npł., tpz., TME;
Paczkowski Jan: pnz., PSST, TME, 50-53;

PAJĄK Zdzisław

Ur. 28 X 1948 w Zamościu. Dzieciństwo spędził w Toruniu (do 1957), lata dojrzewania i buntu w Bydgoszczy, czas pracy fizycznej (ogrodnik, murarz, tynkarz) w Niemczech. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1967, technik elektronik o specjalności radiotechnika i telewizja.

Po ukończeniu TME od razu rozpoczyna pracę w Rozgłośni Bydgoskiej Polskiego Radia (obecne Polskie Radio „Pomorza i Kujaw – Radio Pik), najpierw w dziale technicznym, a po trzech latach jako realizator dźwięku. Równolegle rozpoczyna studia wieczorowe w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Bydgoszczy, które kończy w 1973 z dyplomem inżyniera elektronika o specjalności telekomunikacja.

Już podczas studiów zaczyna współtworzyć muzyczny obraz bydgoskiej rozgłośni, najpierw ilustrując muzyką audycje radiowe a następnie pisząc teksty audycji i tworząc radiowe materiały, także dla programów ogólnopolskich – Programów III, I i IV. W 1977 zostaje kierownikiem Redakcji Muzycznej i współpracując ze środowiskiem artystycznym przyczynia się do powstania wielu nowych audycji i programów radiowych a także realizacji wielu transmisji radiowych z jesiennego, bydgoskiego festiwalu muzycznego, „Pomorskiej Jesieni Jazzowej” oraz okazjonalnych koncertów wykonawców rockowych i jazzowych, m. in. SBB i Stanisława Sojki.

W 1980 wraz z kilkoma kolegami zakłada radiową komórkę „Solidarności". Wkrótce zostaje przewodniczącym Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" i członkiem Krajowej Komisji Koordynacyjnej Radia i Telewizji. Wybrany na delegata I Zjazdu „Solidarności", bierze udział w pracach Komisji Uchwał i Wniosków. W stanie wojennym zostaje „zweryfikowany" negatywnie, i na podstawie dekretu wyrzucony z pracy w Rozgłośni.

Przez następne lata, do czasu wyjazdu z rodziną do Republiki Federalnej Niemiec w 1987, pracuje w bydgoskim klubie „Medyk" jako barman, jest też prezenterem dyskotek, instalatorem urządzeń elektrycznych w Spółdzielni Inwalidów, magazynierem w Zakładzie Wykonawstwa Sieci Elektrycznej, sprzedawcą w sklepie płytowym Oddziału Północnego Polskiego Stowarzyszenia Jazzowego oraz producentem wyrobów z folii.

W okresie 1982-83 kolporter wydawnictw podziemnych (m. in. „Serwis Informacyjny"), 1984-87 uczestnik spotkań Duszpasterstwa Ludzi Pracy, odpowiedzialny za stronę techniczną przedstawień teatralnych organizowanych w bydgoskich kościołach w ramach „Tygodni Kultury Chrześcijańskiej", współorganizator teatru prezentującego teksty patriotyczne (Bazylika, kościół pw. Św. Polskich Braci Męczenników).

Na obczyźnie przebywa trzy lata; do Kraju wraca pod koniec lipca 1990 roku, namówiony przez Michała Jagodzińskiego, kolegę z „Solidarności", który po ustrojowej zmianie został dyrektorem a od 1993 roku prezesem kontynuującego tradycję Polskiego Radia – radia PiK.

Przez następne lata, aż do emerytury w 2008 jest szefem muzycznym Stacji, kierownikiem Redakcji Muzycznej i szefem radiowego Archiwum. W 1994 miał też kilkumiesięczną przygodę z radiem komercyjnym, po wygraniu konkursu na prezesa Radia Toruń. Pracując jako radiowy dziennikarz i prezenter tworzy wiele nowych audycji, cieszących się sporym zainteresowaniem słuchaczy, jak np.: „Były to piękne dni" (1991), cykl koncertów w studiu „Zagrać każdy może", „5 dekad Rock'n'Rolla", „Muzyczne monograffie", „Zgaduj z nami", „Klub 33 i 1/3". Jako dziennikarz obserwuje wiele festiwali jazzowych, bluesowych i rockowych, prezentując po każdym z nich relacje, reportaże i audycje radiowe.

Już w latach 1980., pisząc najpierw pod pseudonimem, rozpoczyna również współpracę z prasą. Publikuje artykuły zarówno w gazetach i periodykach lokalnych („IKP", „Promocje", „BIK") jak też w ogólnopolskich („Opcje", „Jazz Forum", „Twój Blues", „Twoja Muza"). W 1998 publikuje pierwszą w Polsce biografię ex-wokalisty brytyjskiego zespołu „The Animals" – Eryka Burdona (Pająk Z.: Eric Burdon – Feniks Rocka, Bydgoski Dom Wydawniczy „Margrafsen", Bydgoszcz 1998), dziesięć lat później kolejną biografię innego sławnego muzyka bluesa i rocka – Eryka Claptona (Pająk Z.: Eric Clapton – Pielgrzym Rocka, BDW „Margrafsen", Bydgoszcz 2008).

Będąc na emeryturze nie traci kontaktu ani ze środowiskiem muzycznym, ani też z mediami lokalnymi i krajowymi; prowadzi koncerty w Filharmonii Pomorskiej, na festiwalach jazzowym i bluesowym, w klubach bydgoskich, jest też autorem prezentowanej w bydgoskiej telewizji historii muzyki rozrywkowej („Na muzycznej pajęczynie"), wykłada na Akademii Muzycznej w Bydgoszczy historię jazzu i muzyki rozrywkowej, od 1997 jest współzałożycielem oraz członkiem Stowarzyszenia Sympatyków Dziennikarstwa Młodzieżowego w Bydgoszczy.

Odznaczony m. in.: medalem „70 lat Polskiego Radia" (1995); Medalem Prezydenta Bydgoszczy (2005); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2005); Złotym Krzyżem Zasługi (2005);

Żonaty przez 40 lat z Grażyną; ma dwóch synów: Artura i Tomasza oraz dwoje wnuków: Oliwię i Bartłomieja.

Źródła: Derdowski K.: *Słownik opozycji demokratycznej regionu bydgoskiego 1980-1989*, Stowarzyszenie Wolnego Słowa, Warszawa 2008, ss. 102-3; Grysińska K.: *Zdzisław Pająk*, [w:] http://www.encyklopedia-solidarności.pl (dostęp 05.01.2010); http://www.radiopik.bydgoszcz.pl (dostęp 05.01.2010); List Zdzisława Pająka z dnia 04.02.2010 do autora.

Pakuła Henryk: npł., pnz., ZSM1, 79-83;

Pankowski Józef: mgr, fiz., TME, ZSM1 70-79;
Pańczyk Hanna: mgr, j. pol., ZSM1, 02- ;
Papis Krystyna: npł., pnz., ZSM1, 89-92;

PASIŃSKI Jerzy Witold

Ur. 18 IV 1947 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, rocznik 1966, technik mechanik o specjalności budowa maszyn. Jak przystało na prymusa szkolnego, bez trudności zdaje egzamin wstępny i z początkiem października 1966 otrzymuje indeks studenta Wydziału Budowy Maszyn Politechniki Gdańskiej. Wrodzone zdolności oraz solidne podstawy, które dało Technikum owocują wybijającymi się wynikami studiów, a po ich ukończeniu w 1971 i uzyskaniu tytułu magistra inżyniera mechanika, propozycją pracy naukowo-dydaktycznej na Politechnice Gdańskiej.

Absolwenci TME/1966 w Studium Wojskowym Politechniki Gdańskiej rok później. Od prawej: Jerzy Pasiński, Eugeniusz Polaszek, Edward Małachowski.

W latach 1971-89 pracuje w Zakładzie Podstaw Konstrukcji Maszyn (od 1983 Katedra Konstrukcji i Eksploatacji Maszyn, Wydział Mechaniczny) na Wydziale Budowy Maszyn PG, później w Instytucie Maszyn Przepływowych PAN. W działalności naukowej interesuje się m. in. tribologią. W 1985 zamyka przewód doktorski i na podstawie rozprawy pt. „*Wpływ wymuszeń działających na węzeł ślizgowy na zmianę właściwości użytkowych skojarzenia na przykładzie metalowego sprzęgła ciernego*" uzyskuje na macierzystym Wydziale stopień doktora nauk technicznych.

W 1989 żegna się z pracą naukowo-badawczą i dydaktyczną i podejmuje pracę z natury swej niełatwą i odpowiedzialną, a wówczas właśnie mającą jeszcze wszelkie znamiona wyzwania: zostaje Prezydentem Gdańska i funkcję tą pełni do połowy 1990.

W kolejnych latach pracuje w: Gdańskiej Izbie Prywatnego Przemysłu i Handlu jako dyrektor generalny (1990-91); PPH „MARŻAL" Sp. z o.o. jako dyrektor handlowy (1991); Centrum Targowym Sp. z o.o. najpierw jako wiceprezes Zarządu odpowiedzialny za rozwój bazy wystawienniczej, później jako prezes Spółki (1992-98); Międzynarodowych Targach Gdańskich S.A. najpierw jako dyrektor do spraw rozwoju, później przez 7 lat jako prezes Zarządu (1991-99); Gdańskim Towarzystwie Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. jako wiceprezes Zarządu (1998-99); „CERMAG" s.c. Opalenie jako dyrektor handlowy (1999-2002); Urzędzie Marszałkowskim województwa pomorskiego jako pełnomocnik Marszałka do spraw innowacji, w szczególności odpowiedzialny za stworzenie systemu wspierania „Transferu Innowacji w Województwie Pomorskim" (1999-2000); „DRUK art." Sp. z o.o. jako dyrektor zarządzający (2000); Przedsiębiorstwie Realizacyjno-Projektowym „FORMA" Sp. z o.o. jako wiceprezes (2000-2003); Urzędzie do spraw Kombatantów jako zastępca kierownika (2003); „Gama" SSW Sp. z o. o. jako kierownik do spraw organizacyjnych (2004).

Od 2004 jest prezesem Zarządu oraz dyrektorem naczelnym „Rudoportu" S.A. W październiku 2008 podpisuje umowę z Zarządem Morskiego Portu Gdańsk S.A., która dla „Rudoportu" otwiera nowy rozdział działalności, gdyż umożliwia rozpoczęcie budowy głębokowodnego terminalu dla przeładunków sięgających kilkunastu milionów ton rocznie towarów masowych (węgiel, ruda, kruszywo).

W historię działalności zawodowej wpisuje także członkostwo w Radach Nadzorczych: „HYDROVACUUM" S.A. w Grudziądzu (1996-97); „FAMUR" S.A. w Katowicach (1996-2002); „ELANA" S.A. w Toruniu (1997-99); „BUDUS" S.A. w Katowicach (1999-2000); w okresie 2001-2003 członek Zarządu Parku Naukowo-Technologicznego w Gdyni.

W latach 1991-2002 kształci się w Polsko-Kanadyjskim Centrum Marketingu, firmach Midwest oraz Ernst & Young, Fundacji Rozwoju Rachunkowości w Warszawie, Francuskim Instytucie Zarządzania (Warszawa, Paryż), Gdańskiej Fundacji Kształcenia Menadżerów.

Na listę dorobku zawodowego może zapisać m. in.: udział w opracowaniu koncepcji, projektu oraz uruchomieniu Parku Naukowo-Technologicznego w Gdyni; opracowanie i wdrożenie programu „Jarmarków Św. Dominika" w Gdańsku; zorganizowanie „Europejskiego Jarmarku Św. Dominika" z okazji 1000-lecia Gdańska; opracowanie i zorganizowanie w trzech kolejnych latach dużych pokazów lotniczych „Air Show" w Gdańsku i w Gdyni, wspólnie z Dowództwami Wojsk Lotniczych i Marynarki Wojennej RP;
współudział w opracowaniu, zaprojektowaniu i nadzór nad wykonaniem oraz wdrożeniem do produkcji dwóch automatów do montażu złączy dla przemysłu elektronicznego; współudział w opracowaniu zaprojektowaniu i zbudowaniu nowej maszyny badawczej do wszechstronnego badania olejów wg różnych metod badawczych.

Na polu działalności społecznej obecny m. in. jako: wiceprzewodniczący Rady Centralnego Związku Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego (1979-88); radny Miasta Gdańska (1984-90); przewodniczący Rady Centralnego Związku Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego (1989-90); prezes Zarządu Gdańskiej Izby Gospodarczej (1994-96); wiceprezes Pomorskiej Izby

Przemysłowo-Handlowej w Gdańsku (1996-98); od 2001 członek Rotary Klub Gdańsk-Sopot-Gdynia.

Żonaty – troje dzieci.

Współautor 12. patentów i wzorów użytkowych oraz około 20. publikacji w prasie fachowej, m. in.:

1979, Kłopocki J., Pasiński J.: *Urządzenie do badania kawitacji przepływowej i drganiowej*, „Biuletyn Urzędu Patentowego" (BUP), nr 1, s. 46; 1982, Kozakiewicz Z., Pasiński J.: *Urządzenie do badania zużycia materiałów ciernych*, Urząd Patentowy PRL (UP PRL), Opis Patentowy Nr 110823 z 15.02.1982; 1983, Pasiński J., Król M.: *Nakładka dłutownicza do wiertarki, szczególnie ręcznej*, UP PRL, Opis Patentowy Nr 118842 z 30.06.1983; 1984, Król M., Pasiński J., Maciakowski R.: *Zadajnik ciśnienia w komorze zamkniętej, zwłaszcza edometru*, BUP, nr 20, s. 66; 1985, Maciakowski R., Pasiński J.: *Uchwyt do mocowania przeciwpróbki*, UP PRL, Opis Patentowy Nr 128260 z 31.05.1985; 1991, Kolago M., Pasiński J.: *Urządzenie do wytwarzania teowników spawanych*, „Wiadomości Urzędu Patentowego" (WUP), nr 5, s. 406; 1991, Król M., Politowicz T., Pasiński J., Pałżewicz A.: *Orientownik elementów cylindrycznych wielośrednicowych o dowolnie położonym środku ciężkości*, WUP, nr 7, s. 536.

Źródła: Sieński J.: *W gdańskim Rudoporcie nie tylko ruda*, „Portowiec", nr 20, 2008, s. 8; www.portalmorski.pl; www.mech.pg.gda.pl; *Politechnika Gdańska, 50 lat, wczoraj dziś jutro*, (red.) Barbara Ząbczyk-Chmielewska, Bożena Hakuć, Politechnika Gdańska, Gdańsk 1995, ss. 125-8; Daily Report Supplement, East Europe, 11 August 1993, s. 23; List Jerzego Pasińskiego z dnia 15.02.2010 do autora.

Pawełczak Iwona: mgr, wych. św., ZSM1, 80-82;
Pawłowski Andrzej: inż. mech., tpz., ZSM1, 88-91;
Pazderski Aleksander: pnz., TME, 52-53;
Perełka Antonina: mgr, mat., ZSM1, 77-78;
Piesiewicz Michał: gospodarka i techn. smarownicza, TME, 53-54;
Peszyńska Ewa: mgr, chem., ZSM1, 02- ;
Peszyński Kazimierz: mgr inż. mech., npł., fiz., ZSM1, 84-92;
Pęsiek Czesław: inż. mech., kier. warszt., TME, 70-73;
Piątek Kazimierz: mgr, j. ros., ZSM1, 86-91, npł., 93-97;
Pieczka-Gummer Maria: mgr, j. pol., ZSM1, 02-08;

PIEPRZYK Józef Paweł

Ur. 16 XII 1949 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1968, technik elektryk o specjalności elektroenergetyka .

W 1972 kończy studia na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy otrzymując dyplom inżyniera elektronika, i podejmuje tam pracę w Zakładzie Telekomutacji jako asystent naukowo-dydaktyczny. Aktywnie włącza się w działalność Zakładu współtworząc nowoczesne laboratorium układów logicznych, współorganizując zakładowe seminaria naukowe oraz biorąc udział w pracach naukowo-badawczych. Jednocześnie podejmuje studia na Wydziale Matematyki toruńskiego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, które realizuje w

czasie o połowę krótszym od zwykłego cyklu; w 1975 uzyskuje magisterium z matematyki. Zasadniczym powodem podjęcia studiów matematycznych są prace, które prowadzi w związku z doktoratem dotyczącym kryptologii. Rozprawę doktorską pod tytułem „*Zastosowanie metod kryptograficznych do zabezpieczenia danych w systemach komputerowych*" składa w Instytucie Informatycznym Polskiej Akademii Nauk, i tam w 1980 otrzymuje stopień doktorski.

Do międzynarodowej rodziny kryptologów wchodzi w 1985 biorąc udział w europejskiej konferencji naukowej EUROCRYPT. Ma wówczas gotową rozprawę habilitacyjną, ale nie podejmie już jej obrony; z zasadniczych względów życiowych emigruje wraz z całą rodziną w 1986 do Australii.

Podwaliny obecnej, światowej pozycji naukowej w kryptologii kładzie pracując początkowo na Uniwersytecie Sydney oraz współpracując z akademią wojskową (Australian Defence Force Academy). Od 2001 jest profesorem na Uniwersytecie Macquarie (Sydney), gdzie kieruje Wydziałem Informatyki (Head of Department of Computing) w latach 2002-2004 oraz jest dyrektorem Centrum Zaawansowanych Algorytmów Kryptograficznych (Centre for Advanced Computing Algorithms and Cryptography – ACAC). Zajmuje się naukowo wieloma zagadnieniami kryptologii; bezpieczeństwem baz danych oraz internetowego systemu płatniczego, biologicznymi parametrami identyfikacji użytkownika systemu.

Dawni polscy współpracownicy podkreślają we wspomnieniach o Józefie Pieprzyku Jego wielką pracowitość i umiejętność organizacji własnego czasu: „(...) *Profesor Pieprzyk jest niesłychanie komunikatywny, skromny, ma bardzo duże poczucie humoru i co ważne – potrafi się śmiać z samego siebie (i z nazwiska także) prowokując wiele zabawnych sytuacji. (...) Jest bardzo pracowity, a przede wszystkim dobrze organizuje swój czas* (...)". Talenty i cechy osobiste pozwalają Mu na działalność na kilku polach. Jest konsultantem wielu firm teleinformatycznych oraz informatycznych; jest inicjatorem konferencji naukowej AUSCRYPT (obecnie przyjęła nazwę ASIACRYPT); zapraszany na najważniejsze światowe konferencje kryptologiczne prowadzi obrady, zasiada w komitetach naukowych, przedstawia referaty.

Jest członkiem kolegiów redakcyjnych lub naukowych rad w periodykach: „International Journal of Applied Cryptography" (Inderscience Publishers[1]); „International Journal of Information and Computer Security" (Inderscience Publishers); „International Journal of Information Security" (Springer-Verlag[2]); „International Journal of Security and Networks" (Inderscience Publishers); „Journal of Mathematical Cryptology" (De Gruyter[3]).

Tylko w okresie 2000-2009 uczestniczy w realizacji 13 grantów, w większości przyznanych przez Australian Research Council[4]; ostatnie prace to „Defence against physhing attacks" (2008-2010) oraz „Secure and efficient cryptographic hashing" (2009-2013).

W 2003 jest współsprawcą wydarzenia w świecie kryptologii, odnotowanego szeroko jako „atak Courtois[5]-Pieprzyk" na światowy standard szyfrowy AES[6], który zwyciężył w 1997 w konkursie amerykańskim NIST[7]; duet polskich kryptologów ujawnił wówczas słabe miejsca szyfru i możliwości jego złamania. O tej zasadniczej dla kryptologa kwestii, powie później: „(...) *Konstruowanie szyfrów to zawsze położenie dobrego własnego imienia pod topór, gdyż konstrukcja szyfrowa słabnie z każdą godziną. Wielu usiłuje ją łamać.* (...) *Kryptologia uczy pokory.* (...)".

Pozycję w światowej czołówce nadaje Mu także działalność publicystyczna. Jest autorem fundamentalnych podręczników wydawanych przez renomowane wydawnictwa, cytowanych standardowo w świecie kryptologów. Całkowity dorobek jako autora, współautora, redaktora i współredaktora to ponad 200 publikacji, które ukazały się drukiem.

Niektóre publikacje:

Książki: 1978, Molski M., Przybylski J., Pieprzyk J., Polaszek E.: *Laboratorium układów logicznych*, Wyd. Ucz. Akademii Techniczno-Rolniczej, Bydgoszcz; 1987, Finkelstein G.S., Pieprzyk, J.P.: *Nonlinear permutations in symmetric cryptosystems*, Technical report, Basser Department of Computer Science, University of Sydney; 1988, Condie L., Lo J., Pieprzyk J.: *Factorization using quadratic sieves*, Canberra, Australian Defence Force Academy; 1988, Seberry J., Pieprzyk J.: *Cryptography: An introduction to computer security*, New York, Prentice Hall; 1988,

Pieprzyk J.: *Non-linearity of exponent permutations*, Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1988, Pieprzyk J.: *Error propagation property and its application in cryptography*, Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1989, Brown L., Seberry J., Pieprzyk J.: *Key scheduling in DES type cryptosystems*, Canberra, Australian Defence Force Academy, University College, University of New South Wales; 1989, Seberry J., Pieprzyk J.: *Cryptography: An Introduction to Computer Security*, Advances in Computer Science Ser., New York, Prentice Hall: 1989, Richards S.E., Pieprzyk J.: *Complexity of exponential networks*, Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1989, Seberry J., Pieprzyk J.: *Cryptography: An introduction to computer security*, New York, Prentice Hall; 1989, Pieprzyk J., Zhang X.-M.: *Permutation generators of alternating groups,* Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1989, Pieprzyk J., Seberry J.: *Remarks on extension of DES – which way to go?* Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1990, Pieprzyk J.: *Probabilistics analysis of elementary randomizers*, Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1990, Pieprzyk J.: *How to construct pseudorandom permutations from single pseudorandom functions*, Canberra, Australian Defence Force Academy, University College, University of New South Wales; 1990, Pieprzyk J.: *Theory of pseudorandomness and its application to cryptography*, Canberra, Australian Defence Force Academy, University College, University of New South Wales; 1990, Pieprzyk J., Safavi-Naini R.: *Pseudorandom authentication systems*, Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1990, Pieprzyk J.: *Perfect randomizers*, Canberra, Australian Defence Force Academy, University College, University of New South Wales; 1990, Sadeghiyan B., Pieprzyk J.: *A construction for one way hash functions and pseudorandom bit generators*, Canberra, Australian Defence Force Academy, University College, University of New South Wales; 1991, Pieprzyk J., Zheng Y., Sadeghiyan B.: *Permutations based on single pseudorandom functions*, Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1991, Pieprzyk J., Sadeghiyan B.: *Optimal perfect randomizers*, Canberra, A.C.T.: University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1991, Pieprzyk J.: *Fast cubing in Galois fields*, Canberra, Australian Defence Force Academy, University College, University of New South Wales; 1991, Pieprzyk J.: *On bent permutations*, Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1991, Pieprzyk J.: *An implementation of the perfect randomizer*, Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1991, Sadeghiyan B., Pieprzyk J.: *On necessary and sufficient conditions for the construction of super pseudorandom permutations*, Canberra, University College, University of New South Wales, Australian Defence Force Academy; 1993, Seberry J., Pieprzyk J.: *Cryptography, An introduction to computer security*, New York, Prentice Hall; 1996, 1997, 1999, 2000, Pieprzyk J.: *Information security and privacy*, Springer; 2003, Pieprzyk J., Hardjono T., Seberry J.: *Fundamentals of computer security*, Springer; 2003, Pieprzyk J., Hardjono T., Seberry J., Żmijewski T., Grażyński A.: *Teoria bezpieczeństwa systemów komputerowych,* Wydawnictwo HELION, Gliwice;

Redakcja książek: 1990, Seberry J., Pieprzyk J.: *Advances in cryptology AUSCRYPT '90*, International Conference on Cryptology, Sydney, Australia, Lecture Notes in Computer Science (LNCS), vol. 453, Springer; 1993, Pieprzyk J., Sadeghiyan B.: *Design of hashing algorithms*, LNCS, Springer; 1994, Pieprzyk J.: *Advances in cryptology, ASIACRYPT'94*, 4th International Conference on the Theory and Applications of Cryptology, Wollongong, Australia; 2000, Pieprzyk J., Okamoto E., Seberry J.: LNCS, vol. 1975, Proc. of the 3rd International Workshop on Information Security, Wollongong, Australia, Springer; 2004, Wang H., Pieprzyk J, Varadharajan V: LNCS, vol. 3108, Information Security and Privacy, Proc. of the 9th Australasian Conference, ACISP 2004, Sydney, Australia; 2007, Pieprzyk J., Ghodosi H., Dawson E.: *Information Security and Privacy 12th Australasian Conference, ACISP 2007*, Townsville, Australia, LNCS, 4586, Springer; 2008, Pieprzyk J.: *Theory and application of cryptology and information security; Advances in cryptology,* ASIACRYPT 2008; 2009, Pieprzyk J., Zhang F.: *Provable security,* 3rd International Conference, ProvSec 2009, Guangzhou, China, LNCS, 5848, Springer;

Rozdział w książce: 2001, Josef Pieprzyk J.: *Multimedia copyright protection, Design management of multimedia information systems*, [in:] *Opportunities and challenges*, (Ed.) Syed Rahman, IDEA Group Publishing;

Artykuły w periodykach: 2000, Seberry J., Xia T., Pieprzyk J.: *Construction of cubic homogeneous Boolean bent functions*, „The Australasian Journal of Combinatorics", 22; 2000, Pieprzyk J., Li C.H.: *Multiparty key agreement protocols*, IEE Proceedings, „Computers and Digital Techniques", 147 (4); 2000, Qu C., Seberry J., Pieprzyk J.: *Homogeneous bent functions*, „Discrete Applied Mathematics", 102; 2001, Pieprzyk J., Pastuszak J.: *Identification of bad signatures*, „Telekomunikacja i Techniki Informacyjne", nr 2; 2001, Desmedt Y., Safavi-Naini R., Wang H., Batten L., Charnes C., Pieprzyk J.: *Broadcast anti-jamming systems*, „Computer Networks", 35 (2-3); 2002, Pieprzyk J., Zhang X.: *Multisecret sharing immune against cheating*, „Informatica", 26; 2002, Sedaghat S., Pieprzyk J., Vossough E.: *Computer-supported cooperative work in design - On-the-Fly Web content integrity Check Boosts Users' Confidence*, „Communications of the ACM", 45 (11); 2004, Pieprzyk J., Zhang X.: *Characterisations of ideal threshold schemes*, „Journal of Discrete Mathematics and Theoretical Computer Science", 6 (2); 2004, Xia T., Seberry J., Pieprzyk J., Charnes C.: *Homogenous bent functions of degree n in 2n variables do not exist for n>3*, „Discrete Applied Mathematics", 142 (1-3); 2004, Pieprzyk J., Zhang X.: *On cheating immune secret sharing*, „Journal of Discrete Mathematics and Theoretical Computer Science", 6 (2); 2004, Wang H., Pieprzyk J.: *Shared generation of pseudo-*

random functions, „Journal of Complexity", 20 (2); 2006, Long S., Pieprzyk J., Wang H., Wong D.: *Generalized cumulative arrays in secret sharing*, „Designs, Codes and Cryptography", 40 (2); 2006, Pieprzyk J., Zhang X.: *Ideal secret sharing schemes from permutations*, „International Journal of Network Security", 2 (3); 2006, Steinfeld R., Pieprzyk J., Wang H.: *Lattice-based threshold changeability for standard CRT secret sharing schemes*, „Finite Fields and Their Applications", 12 (4); 2008, Pasupathinathan V., Pieprzyk J., Wang H.: *Security analysis of Australian and E.U. e-passport implementation*, „Journal of Research and Practice in Information Technology", 40 (3); 2008, Tartary C., Wang H., Pieprzyk J.: *A coding approach to the multicast stream authentication problem*, „International Journal of Information Security", 7 (4);

Referaty w materiałach konferencyjnych – Lecture Notes in Computer Science (LNCS), Springer: 1985, Pieprzyk J.P.: *On public-key cryptosystems built using polynomial rings*, (Ed.) F. Pichler, Advances in Cryptology, EUROCRYPT 85, LNCS, vol. 219, Springer; 1999, Qu C., Seberry J., Pieprzyk J.: *On the symmetric property of homogeneous Boolean functions*, Proc. of ACISP, (Ed.) J. Pieprzyk, LNCS, Springer; 2000, Pastuszak J., Michałek D., Pieprzyk J., Seberry J.: *Identification of bad signatures in batches*, LNCS, vol. 1751, (Eds.) H. Imai, Y. Zheng, 3rd International Workshop on Practice and Theory in PKC, Melbourne, Australia; 2000, Ghodosi H., Pieprzyk J.: *Cheating prevention in secret sharing*, LNCS, vol. 1841, (Eds.) E. Dawson, A. Clark, C. Boyd, 5th ACISP 2000, Brisbane, Australia; 2001, Ghodosi H., Pieprzyk J.: *Democratic systems*, LNCS, vol. 2119, (Eds.) V. Varadharajan, Y. Mu, 6-th ACISP 2001, Sydney, Australia; 2001, Al-Ibrahim M., Pieprzyk J.: *Authenticating multicast streams in lossy channels using threshold techniques*, LNCS, vol. 2094, (Ed.) P. Lorenz, Network – ICN 2001, First International Conference, Calmer, France; 2001, Zhang X., Pieprzyk J.: *Cheating immune secret sharing*, LNCS, vol. 2229, (Eds.) S. Qing, T. Okamoto, J. Zhou, 3-rd ICICS 2001, Xian, China; 2002, Wang H., Pieprzyk J.: *A combinatorial approach to anonymous membership broadcast*, LNCS, vol. 2387, (Eds.) O. Ibarra, L. Zhang, 8-th Annual International COCOON 2002, Singapore; 2002, Pieprzyk J., Zhang X.: *Ideal threshold schemes from orthogonal arrays*, LNCS, vol. 2513, (Eds.) R. Deng, S. Qing, F. Bao, J. Zhou, 4-th ICICS 2002, Singapore, Springer; 2002, Courtois N., Pieprzyk J.: *Cryptanalysis of block ciphers with overdefined systems of equations*, LNCS, vol. 2501, (Ed.) Y. Zhang, ASIACRYPT 2002, 8th International Conference on the Theory and Applications of Cryptology and Information Security, Queenstown, New Zealand, Springer; 2002, Al-Ibrahim M., Ghodosi H., Pieprzyk J.: *Authentication of concast communication*, LNCS, vol. 2551, (Eds.) A. Menezes, P. Sarkar, Progress in Cryptology – INDOCRYPT 2002, 3rd International Conference on Cryptology in India Hyderabad, India, Springer; 2002, Pieprzyk J., Zhang X.: *Cheating prevention in linear secret sharing*, LNCS, vol. 2384, (Eds.) L. Batten, J. Seberry, 7th ACISP 2002, Melbourne, Australia; 2002, Martin K., Pieprzyk J., Safavi-Naini R., Wang H, Wild P., LNCS, vol. 2587, (Eds.) P.J. Lee, C.H. LIm, 5th ICISC 2002, Seoul, Korea, Springer; 2003, Wang H., Pieprzyk J.: *Shared generation of pseudo-random function with cumulative maps*, LNCS, vol. 2612, (Ed.) M. Joye, Cryptographers' Track RSA Conference, San Francisco, USA, Springer; 2003, Wang H., Pieprzyk J.: *Efficient one-time proxy signatures*, LNCS, Advances in Cryptology - ASIACRYPT 2003, (Ed.) Chi Sung Laih, 9th International Conference on the Theory and Application of Cryptology and Information Security, Taipei, Taiwan, Springer; 2003, Steinfeld R., Bull L., Wang H., Pieprzyk J.: *Universal designated-verifier signatures*, LNCS, Advances in Cryptology - ASIACRYPT 2003, (Ed.) Chi Sung Laih, 9th International Conference on the Theory and Application of Cryptology and Information Security, Taipei, Taiwan, Springer; 2003, Pieprzyk J., Zhang X.: *Ideal threshold schemes from MDS codes*, LNCS, vol. 2587, (Eds.) P.J. Lee, C.H. LIm, 5-th ICISC 2002, Seoul, Korea, Springer; 2003, Pieprzyk J., Pointcheval D.: *Parallel authentication and public-key encryption*, LNCS, vol. 2727, (Eds.) R. Safavi-Naini, J. Seberry, 8th ACISP 2003, Wollongong, Australia, Springer; 2004, Steinfeld R., Wang H., Pieprzyk J.: *Efficient extension of standard Schorr/RSA signatures into universal designated-verifier signatures*, LNCS, vol. 2947, (Eds.) F. Bao, R. Deng, J. Zhou, 7th International Workshop on Theory and Practice in PKC 2004, Singapore, Springer; 2004, Kurnio H., Wang H., Pieprzyk J., Gaj K.: *Securing multicast groups in ad hoc networks*, LNCS, vol. 3309, (Eds.) C-H. Chi, K-Y Lam, Content Computing – AWCC 2004, Zhen Jiang, Jiang Su, China; 2004, Steinfeld R., Wang H., Pieprzyk J.: *Lattice-based threshold-changeability for standard Shamir secret sharing schemes*, LNCS, vol. 3329, (Ed.) P.J. Lee, 10th International Conference on the Theory and Application of Cryptology and Information Security, Jeju Island, Korea, Springer; 2004, Cho J., Pieprzyk J.: *Algebraic attacks on SOBER-t32 and SOBER-t16 without stuttering*, LNCS, vol. 3017, (Eds.) B. Roy, W. Meier, Fast Software Encryption, Delhi, India, Springer; 2004, Pieprzyk J., Wang H., Xing C.: *Multiple-time signature schemes secure against adaptive chosen message attacks*, LNCS, vol. 2006, (Eds.) M. Matsui, R. Zuccherato, 10th Workshop on SAC 2003, Ottawa, Canada, Springer; 2005, Steinfeld R., Contini S., Pieprzyk J., Wang H.: *Converse result to the Wiener attack on RSA*, LNCS, Proc. of PKC 2005, Springer; 2005, Matusiewicz K., Pieprzyk J.: *Finding good differential patterns for attacks on SHA-1*, LNCS, Proc. of International WCC 2005, Bergen, Norway; 2005, Matusiewicz K., Pieprzyk J., Pramstaller N., Rechberger C., Rijmen V.: *Analysis of simplified variants of SHA-256*, LNCS, Proc. of Western Europen Workshop on Research in Cryptology, Leuven, Belgium; 2006, Steinfeld R., Pieprzyk J., Wang H.: *Higher order universal one-way hash functions from the subset sum assumption*, LNCS, PKC; 2006, Pieprzyk J., Zhang X., Golic J.: *Characterizations of extended resiliency and extended immunity of S-boxes*, LNCS, vol. 3935, (Eds.) D. Won, S. Kim, The 8-th ICISC 2005, Springer;

Referaty w innych materiałach konferencyjnych: 1984, Pieprzyk J.P., Rutkowski D.A.: *Design of public-key cryptosystems using idempotent elements*, Proc. of EUROCON, Brighton, UK; 1998, Pieprzyk J.: *Projektowanie i analiza algorytmów kryptograficznych*, Krajowa Konferencja Zastosowań Kryptografii (KKZK) „ENIGMA 98"; 1998,

Pieprzyk J.: *Identyfikacja użytkowników w systemach komputerowych*, KKZK „ENIGMA 98”; 1999, Pieprzyk J.: *Kryptoanaliza liniowa*, Projektowanie i analiza algorytmów kryptograficznych, KKZK „ENIGMA 99”; 2000, Pieprzyk J., Pastuszak J.: *Identyfikacja błędnych podpisów w kolekcjach*, KKZK „ENIGMA 2000”; 2000, Sedaghat S., Pieprzyk J.: *Secure on-line data acquisition systems in a web-based environment*, Proc. of the 5th International Conference on CSCWD 2000, Hong Kong; 2001, Sedaghat S., Pieprzyk J., Vossough E.: *A dynamic web agent for verifying the security and integrity of a web site's contents*, Proc. of the 6th International Conference on CSCWD 2001, (Eds.) W. Shen, Z. Lin, J-P, Barthes, M. Kamel, London, Ontario; 2001, Pieprzyk J., Pastuszak J.: *Kody identyfikujące błędne podpisy w kolekcjach*, Mat. Krajowej Konferencji Zastosowań Kryptografii „ENIGMA 2001”; 2001, Pieprzyk J., Zhang X.: *Nonlinear secret sharing immune against cheating*, The 2001 International Workshop on Cryptology and Network Security, Workshop Proceedings of The Seventh International Conference on Distributed Multimedia Systems, Tamkang University, Taipei, Taiwan; 2002, Pastuszak J., Michałek D., Pieprzyk J.: *Copyright protection of object-oriented software*, Proc. of the, 4th ICISC 2001, Seoul, Korea, Proceedings, (Ed.) K. Kim, LNCS 2288, Springer; 2002, Pieprzyk J., Zhang X.: *Constructions of cheating immune secret sharing*, Proc. of The 4th ICISC 2001, Seoul, Korea, Proceedings, (Ed) K. Kim, LNCS 2288, Springer; 2002, Pieprzyk J., Zhang X.: *Multisecret sharing immune against cheating*, The 8th International Conference on DMS 2002, San Francisco; 2002, Al-Ibrahim M., Pieprzyk J.: *Authentication of transit flows and k-sibling one-time signatures*, The 6th IFIP Advanced Communications and Multimedia Security Conference, CMS02, Portoz, Slovenia, Kluwer Academic Publisher; 2002, Pieprzyk J., Pastuszak J.: *Ochrona praw autorskich oprogramowania zorientowanego obiektowo*, KKZK „ENIGMA 2002”; 2002, Pieprzyk J.: *Algebraic attacks on block ciphers*, KKZK „ENIGMA 2002”; 2002, Pieprzyk J.: *Secret sharing protocols*, KKZK „ENIGMA 2002”; 2003, Pieprzyk J.: *Wielokrotne podpisy cyfrowe oparte wyłącznie na funkcjach skrótu* [j. ang.], KKZK „ENIGMA 2003”; 2003, Pieprzyk J., Zhang X.: *An equivalent expression of Rijndael algorithm*, Proc. of the 9th International Conference on Distributed Multimedia Systems, The 2003 International Workshop on CNS 2003, Miami, Florida; 2004, Pieprzyk J.: *Równoległe uwierzytelnianie i szyfrowanie z kluczem publicznym*, KKZK „ENIGMA 2004”; 2004, Pieprzyk J., Wang H.: *Malleability attacks on multi-party key agreement protocols*, Proc. of Workshop on CCC 2003, (Eds.) K.Q. Feng, H. Niederreiter, C.P. Xing, Birkhauser; 2005, Pasupathinathan V., Pieprzyk J., Wang X.: *Privacy enhanced electronic cheque system*, 7th IEEE International Conference on E-commerce Technology, CEC 2005, Munich, Germany; 2006, Pasupathinathan V., Pieprzyk J., Wang H.: *Formal analysis of card-based payment systems in mobile devices*, The Australasian Information Security Workshop - Network Security, Australian Computers Society Inc., vol. 54; 2006, Gupta G., Pieprzyk J., Wang H.: *An attack-localizing watermarking scheme for natural language documents*, ACM Symposium on Information, Computer and Communication, ASIACCS 06, Taiwan;

Źródła: *40 lat Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki, Akademia Techniczno-Rolnicza*, (red.) Zdzisław Drzycimski, Józef Stankiewicz, Maria Derecka, Włodzimierz Bieliński, Bydgoszcz 2000, ss. 160, 165, 173, 198; Molski M.: *Ekstraliga współczesnej światowej kryptologii – bydgoszczanin Józef Pieprzyk*, „Biuletyn Informacyjny ATR”, nr 1, 2005, ss. 28-9; www.comp.mq.edu.au/~josef/ (dostęp 28.12.2009).

---

[1] Inderscience Publishers: europejska oficyna wydawnicza założona w 1979; wydaje najwyższej klasy periodyki i książki naukowe (www.inderscience.com).

[2] Springer-Verlag: międzynarodowy wydawca działający od 1842; specjalizuje się w nauce, technice i medycynie (www.springer.com).

[3] Walter de Gruyter GmbH&Co. KG: berliński dom wydawniczy z 260-letnią historią i tradycją wydający publikacje z wielu dziedzin nauki i sztuki (www.degruyter.de).

[4] Australian Research Council (ARC): Australijska Rada Naukowa – odpowiednik polskiego Komitetu Badań Naukowych (KBN).

[5] Courtois Nicolas Tadeusz: ur. 14 XI 1971 w Lęborku.

[6] AES – Advanced Encryption Standard: symetryczny szyfr blokowy zwany także Rijndael opracowany przez belgijskich kryptologów Vincenta Rijmen oraz Joan Daemen.

[7] NIST – National Institute of Standards and Technology: Narodowy Instytut Standaryzacji i Technologii, założony w 1901 (jako National Bureau of Standards) jest agencją federalną działającą pod nadzorem Departamentu Handlu USA i pełniącą funkcję polskiego Głównego Urzędu Miar.

PIETRZAK Edward

Ur. 18 III 1947 w Kisielewie, pow. Lipno. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1966, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

W 1971 kończy Wyższą Oficerską Szkołę Samochodową w Pile, a w 1980 studia na Wydziale Maszyn Roboczych i Pojazdów Politechniki Poznańskiej; magister inżynier mechanik o specjalności systemy i urządzenia energetyczne – silniki spalinowe.

W latach 1966-67 odbywa staż pracy w Wojskowych Zakładach Elektronicznych w Zielonce koło Warszawy oraz w bydgoskich Zakładach Radiowych „Eltra". Po promocji wojskowej rozpoczyna służbę w 8. Pułku Samochodowym w Chełmnie. W kolejnych latach pracuje w Sztabie Pomorskiego Okręgu Wojskowego (1974-78) oraz jest zastępcą dowódcy do spraw technicznych w jednostce wojskowej w Bydgoszczy (1978-84).

W okresie 1984-1995 pracuje w Lidze Obrony Kraju, najpierw jako kierownik Wydziału Szkolenia Samochodowego (1984-90), a później jako dyrektor Biura Zarządu Wojewódzkiego LOK województwa kujawsko-pomorskiego (1990-95).

W 1990 żegna się z bronią w stopniu podpułkownika i przechodzi na emeryturę po przebytym zawale serca. Od 1990 związany z Wojewódzkim Ośrodkiem Ruchu Drogowego jako egzaminator posiadający uprawnienia egzaminacyjne na wszystkie kategorie prawa jazdy.

Odznaczony wieloma medalami wojskowymi i LOK oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1990).

Żona – Renata; córki – Małgorzata i Monika; wnuczęta – Marta, Julian i Maksymilian; zięć – Damian.

Źródło: Notatka autobiograficzna Edwarda Pietrzaka z dnia 11.02.2010.

Pietrzak Stanisław: pnz., TME, 70-71;
Pilinkiewicz Borys: mgr inż., przedm. geodezyjne, GM, LM;
Piłat Czesław: mech. techniczna, TME, 53-54;

PIŁOWSKI Jacek Andrzej

Ur. 28 XI 1945 w miejscowości Poniec w woj. wielkopolskim; rodzice – Czesław i Jadwiga z domu Przybylska. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, rocznik 1965, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem.

W 1972 kończy studia na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej z dyplomem inżyniera mechanika, otrzymując rok później nagrodę państwową za zrealizowaną pracę dyplomową. W latach 1989-97 uczestniczy w liczny kursach doskonalenia zawodowego: „Handel zagraniczny" (1989), „Nowoczesne techniki sprzedaży" (1993), „Rzeczoznawca w zakresie techniki samochodowej i ruchu drogowego" 1994), „Zarządzanie firmą ubezpieczeniową" (1994); w 1997 kończy w Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości w Poznaniu studia podyplomowe.

W pierwszym okresie drogi zawodowej pracuje w Zespole Obrabiarek i Technologii Budowy Maszyn na Wydziale Mechanicznym WSI w Bydgoszczy. W kolejnych latach pracuje w: Śląskich Zakładach Mechanizacji Budownictwa w Tychach (1969-70);
Instytucie Maszyn Spożywczych w Warszawie, Oddział w Bydgoszczy, najpierw jako konstruktor specjalista, później jako kierownik działu (1970-84); Polskim Związku Motorowym jako prezes-dyrektor Okręgowego Zespołu Działalności Gospodarczej (1984-91); Oddziale Towarzystwa

Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” S.A., który tworzy, i gdzie jest dyrektorem (1991-96); Oddziale Banku Pocztowego S.A. Oddział w Toruniu jako dyrektor (1996-97); towarzystwie ubezpieczeniowym „CONCORDIA POLSKA”, które tworzy, i gdzie jest dyrektorem Oddziału Bydgoszcz i dyrektorem Biura Zarządu Centrali w Poznaniu (1998-2004); Zarządzie Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych „TUZ” oraz w Polskiej Izbie Ubezpieczeń w Warszawie (2004-2006); Pomorskim Przedsiębiorstwie „PRO-ELMONT” Sp. z o. o. jako prezes Zarządu (2007-2009).

W działalności społecznej udziela się w latach 1978-91 jako wiceprezes Automobilklubu Bydgoskiego, wiceprezes Zarządu Okręgowego Polskiego Związku Motorowego w Bydgoszczy a także wiceprzewodniczący Głównej Komisji Sportu Kartingowego PZM w Warszawie. W tym okresie jest współorganizatorem zawodów o światowej randze (MŚ – 1994, 1996; Mistrzostwa Europy – 1979; Grand Prix Polski – 1990), sędzią klasy międzynarodowej, członkiem Komisji Torów i Tras ZG PZM oraz członkiem Stowarzyszenia Rzeczoznawców Techniki Samochodowej i Ruchu Drogowego i Federation Internationale des Experts en Automobile (FIEA).

Opublikował, m. in. Patent Nr 78657/1977 „Wał mieszający urządzenia do krystalizacji sacharozy”, kilka artykułów w „Przeglądzie Piekarniczym” i w „Auto Moto Technika Motoryzacyjna”, tłumaczenie „Reglement International des Karting CIK/FIA” oraz „Kodeks Sportu Kartingowego” (PZM, 1987). Jest autorem i współautorem projektów i wdrożeń 21. maszyn i urządzeń dla przemysłu spożywczego i motoryzacyjnego oraz 9. opracowań Polskich i Branżowych Norm.

Laureat nagrody państwowej indywidualnej (za opracowanie „Krystalizatora pomady dla potrzeb przemysłu spożywczego”, 1973) oraz zbiorowej (za „Opracowanie i uruchomienie produkcji obręczy ze stopów lekkich dla sportów motorowych”, 1989).

W sporcie samochodowym uzyskuje w latach 1977, 1978 oraz 1979 tytuł Zespołowego Motorowego Mistrza Polski.

Odznaczony, m. in.: Medalem 40-lecia Polski Ludowej (1984); Odznaką Honorową „Za Zasługi w Rozwój Kultury Fizycznej Województwa Bydgoskiego” (1985); Odznaką Honorową „Za Szczególne Zasługi dla Rozwoju Województwa Bydgoskiego” (1985); medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju” (1986); Srebrnym Krzyżem Zasługi (1987); medalem „Zasłużony dla Kultury Fizycznej” (1989) oraz licznymi odznaczeniami resortowymi i branżowymi.
Źródło: Notatka autobiograficzna Jacka Piłowskiego z dnia 20.01.2010.

Pinkowska Wanda: mgr, j. pol., ZSM1, 77-84;

PIOTROWSKA Anna

Ur. 17 VII 1954 w Krakowie. Absolwentka Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1973, technik elektryk o specjalności elektromechanika. W latach nauki w TME udziela się w szkolnym kabarecie oraz w Szkolnym Klubie Turystyczno-Krajoznawczym.

W 1979 kończy studia na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy z dyplomem magistra inżyniera elektryka. W tym samym roku rozpoczyna nieprzerwaną już pracę pedagogiczną w bydgoskim Zespole Szkół Samochodowych, która u swych początków jest kontynuacją dzieła Jej poprzedników – Józefa Rydzewskiego i Czesława Łopatki – prowadzili Oni w Zespole pracownię elektrotechniki.

Z natury skromna w byciu pośród ludzi, na dodatek należy zawodowo do wcale licznego grona pedagogów, o których najrzadziej się pamięta i mówi. To zastępcy dyrektorów szkół, nazywani często wicedyrektorami. Latami wtapiają się w codzienność szkoły, a ich zadania i działanie oraz rola w szkole, powszednieją mniej więcej tak, jak rola powietrza w oddychaniu; wszyscy wiedzą, że jest konieczne dla życia, dlatego też nie ma o czym specjalnie rozprawiać. To im właśnie wyznacza się przydział obowiązków mieszczący się w tytule służbowym: „zastępca dyrektora do spraw dydaktycznych". W tak sprytnie zarysowanych granicach pola obowiązkowych działań, mieści się właściwie wszystko prócz paru drobiazgów też mających jakieś znaczenie w pracy szkoły, ale przecież nie najważniejszych. Wicedyrektor nie musi się troszczyć o zatkaną muszlę klozetową w szkolnym wc, jest wolny od trosk, których przysparza związek zawodowy, nie jest zmuszony do stawania przed sądem pracy pozwany tam przez pracownika-warchoła. Ale odpowiada za całą resztę.

Jest zastępcą dyrektora Szkoły od 1994. Odpowiadając za sprawy dydaktyczne, realizuje zadania typowe dla podstawowej funkcji szkoły, którą jest uczenie w jedności z wychowywaniem, ale też wiele razy autoryzuje wydarzenia nadzwyczajne i jednostkowe, jak np.: przestawienie Szkoły na nowy standard egzaminu maturalnego, uruchomienie klasy z rozszerzeniem programowym (np. oddziały o specjalnościach lingwistyczno-turystycznej lub ratownictwo drogowe), przygotowanie dokumentacji koniecznej do uzyskania Certyfikatu Systemu Jakości ISO 9001, powołanie klasy sportowej (piłka nożna), zorganizowanie pierwszego w historii Zespołu zjazdu absolwentów.

W historię własnego rozwoju zawodowego wpisze m. in.: ukończenie studium pedagogicznego, I st. nauczycielskiej specjalizacji zawodowej w zakresie nauczania teoretycznych przedmiotów elektrycznych; ukończenie studium podyplomowego „Organizacja i zarządzanie oświatą" (2000); w 2001 uzyskuje stopień awansu nauczyciela dyplomowanego.

Nagrodzona i odznaczona m. in.: licznymi nagrodami dyrektora szkoły; nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania (1984); dwukrotnie nagrodą Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty (2002, 2009); Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Źródła: *XXX lat Zespołu Szkół Samochodowych w Bydgoszczy, Spotkanie po latach*, Bydgoszcz 2004; Notatka z rozmowy z Anną Piotrowską w dniu 08.01.2010.

PIOTROWSKA Ewa

Ur. 04 V 1944 w Tarnowie. Absolwentka bydgoskiego I Liceum Ogólnokształcącego (1962). W 1967, po przedstawieniu pracy pt. „*Monografia geograficzno-ekonomiczna Fordonu*” i zdaniu egzaminów, otrzymuje na toruńskim UMK dyplom magistra geografii ekonomicznej. Jako stypendystka Kuratorium Okręgu Szkolnego Bydgoskiego otrzymuje po ukończeniu studiów skierowanie do pracy nauczycielskiej w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym. Pracuje tutaj w okresie 1967-75, później w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w latach 1975-83 uczy wychowania obywatelskiego, propedeutyki nauki o społeczeństwie i geografii, jest wychowawczynią, a w okresie 1974-82 zastępczynią dyrektora Szkoły.

W latach 1983-2003 uczy w Zespole Szkół dla Pracujących Nr 1.

Odznaczona m. in.: nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania (1973); odznaczeniem „Zasłużony dla Miasta Bydgoszczy” (1976); Srebrnym Krzyżem Zasługi (1978); nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania (1978); w 2001, w dorocznym plebiscycie „Expressu Bydgoskiego” otrzymuje tytuł „Belfer Roku 2001”.

Źródło: AZSM1/to. „Piotrowska Ewa”.

Piotrowski Adam: inż., materiał. z chem., tpz. mechaniczne, PŚST, TME, 47-55;
Piotrowski Bogdan: pnz., TME, 65-71;
Piotrowski Paweł: mgr inż. mech., tpz., wych., TME, 51-53;

PISKORSKI Mirosław

Urodziłem się i wychowałem w „epoce gomułkowskiej”, na bydgoskim Wilczaku w bliskim sąsiedztwie naszego Technikum. Już w tych odległych latach budynek Szkoły mnie fascynował, kiedy wielokrotnie idąc wzdłuż Kanału Bydgoskiego do kościoła, bądź z rodzicami na zakupy do śródmieścia, wręcz ocierałem się o jego mury nie przypuszczając nawet, iż spędzę w nich kilkanaście lat pracy zawodowej.

Po ukończeniu VI Liceum Ogólnokształcącego w Bydgoszczy, cały okres lat 1980. spędziłem w Lublinie, studiując historię w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Poznając różne tajniki historii, miałem też okazję „po lubelsku” przeżyć historyczne chwile, składające się na czas stanu wojennego. Obok działalności naukowej zaangażowałem się w działalność artystyczną, uczestnicząc w pracach chóru akademickiego KUL. Był to okres intensywnego kształtowania mojego warsztatu muzycznego, licznych wyjazdów koncertowych w kraju i zagranicą oraz poznawania szerokiego świata.

Ten, jakże bogaty w działalność naukową i artystyczną czas, obejmujący także wielkie przeżycia i doświadczenie życiowe, skończył się w 1989 roku, kiedy wróciwszy do rodzinnej Bydgoszczy podjąłem pracę zawodową w mojej pierwszej placówce szkolnej, którą była Szkoła Podstawowa Nr 14.

Przerwawszy studia doktoranckie z historii, skupiłem się na pracy nauczycielskiej, działalności religijnej i ... tworzeniu własnej rodziny. Odpowiadając na potrzeby lokalnego Kościoła, zaangażowałem się jako katecheta w kilku bydgoskich szkołach, aby ostatecznie w 1996 roku zainstalować się w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Jednocześnie, dla uzyskania odpowiednich kwalifikacji realizowałem studia teologiczne w Kolegium Teologicznym w Gnieźnie, a następnie na Wydziale Teologicznym UAM w Poznaniu. Do dzisiaj trwam niezmordowanie na swoim stanowisku, dzieląc się z młodzieżą całą moją wiedzą i doświadczeniem zawodowym.

Mirosław Piskorski

Płachecka Krystyna: inż. mech., tpz., ZSM1, 80-84;
Płachta Dorota: mgr, wych. św., ZSM1, 06-07;
Płotek Bolesław: ww., pnz., ZSM1, 80-87;
Pocałujko Henryk: pnz., ZSM1, 76-82;

PODGÓRSKA Ewa

Ur. 09 IV 1967 w Bydgoszczy. Absolwentka VI Liceum Ogólnokształcącego w Bydgoszczy. W 1991 kończy studia na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu uzyskując dyplom magistra filologii romańskiej. Z uwagi na ukończone studia jak i własne zainteresowania lingwistyczne, zna cztery języki: angielski, francuski, rosyjski i włoski.

Pracę pedagogiczną rozpoczyna w 1992 w Zespole Szkół Nr 1 w Bydgoszczy jako nauczycielka języka francuskiego oraz wychowawczyni klasowa w X Liceum Ogólnokształcącym będącym w strukturze Zespołu. Z dniem 01 I 1999 obejmuje tam stanowisko wicedyrektorki, zajmując się nadzorem pedagogicznym nad Liceum. Po jego wyłączeniu w 2002 ze struktury ZS Nr 1 i przeniesieniu wraz z liczną grupą nauczycieli do Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1, piastuje od 01 IX 2002 funkcję zastępcy dyrektora tej Szkoły.

W latach 2000-07 w historię rozwoju zawodowego wpisze ukończenie studiów podyplomowych w zakresie zarządzania oświatą (2002, Wyższa Szkoła Zarządzania i Finansów w Bydgoszczy) oraz kursów: „Przygotowanie nauczycieli do wdrażania reformy edukacji" (2001); komputerowego „Intel – nauczanie ku przyszłości" (2002); „Wdrażanie technologii informatycznych oraz sposoby jej wykorzystywania w usprawnianiu zarządzania szkołą i kreowania jej wizerunku" (2005); „Projekt edukacyjny w nauczaniu języka obcego" (2007). W 2000 uzyskuje stopień awansu nauczyciela mianowanego; w 2001 zostaje wpisana na listę egzaminatorów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej jako egzaminator egzaminu maturalnego z języka francuskiego.

Pośród licznych pól działalności w ramach pełnionej funkcji, odpowiada za współpracę Szkoły z Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Bydgoszczy, dokąd trafia na studia w zakresie języka francuskiego, wielu Jej uczniów. Współpracuje również w sposób szczególny ze

Stowarzyszeniem „Bractwo Rycerskie Zamku Gniewskiego”. Nagrodzona licznymi nagrodami dyrektorów ZS Nr 1 oraz ZSM Nr 1.

Mężatka; mąż Janusz, córki Martyna i Aleksandra.

Źródło: Notatka autobiograficzna Ewy Podgórskiej z dnia 08.02.2010.

PODGÓRSKI Wincenty (19 VI 1879 Olszenie pow. Zwinogród – 01 XI 1939 Fordon)

Urodzony na ziemi kijowskiej. W 1900 kończy Gimnazjum Klasyczne w Cerkwi pow. Wasylków, a w 1907 Politechnikę Lwowską z dyplomem inżyniera budowy maszyn; w 1914 kończy także studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym wileńskiego Uniwersytetu im. Stefana Batorego.

Początkowo pracuje w zawodzie inżynierskim, m. in. w Fabryce Maszyn i Narzędzi Rolniczych „Mencel” w Białej Cerkwi oraz w Biurze Przemysłu Metalowego i Odbudowy Kraju w Krakowie. Od 1919 poświęca się całkowicie pracy nauczycielskiej. Najpierw jest dyrektorem Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Siedlcach, gdzie uczy także matematyki i fizyki. W 1921 zakłada Państwowe Seminarium Nauczycielskie Męskie w Borunach (Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego) i w 1924 obejmuje funkcję dyrektora tej placówki. W 1925 staje do konkursu na nauczyciela matematyki w bydgoskim Państwowym Gimnazjum Humanistycznym Męskim, i wygrywa go. W Państwowej Szkole Przemysłowej oraz w Państwowych Szkołach Przemysłowych uczy mechaniki, jako nauczyciel niepełnoetatowy.

Po aresztowaniu 14 X 1939 we własnym mieszkaniu i dwutygodniowej gehennie w obozie przy ul. Gdańskiej, zostaje zamordowany przez Niemców w fordońskiej „Dolinie Śmierci”.

Źródła: *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminarjów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych*, (red.) Zygmunt Zagórski, „Książnica Polska” TNSŚiW, Lwów-Warszawa 1924, s. 363; Drapiewski K.: *Męczennicy z Doliny Śmierci, 70 biografii na 70. rocznicę rozpętania przez Niemców najstraszliwszej z wojen, Część pierwsza*, Bydgoszcz 2009, s. 56.

POLASZEK Eugeniusz

Ur. 28 IV 1947 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1966, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

Po ukończeniu TME podejmuje studia na Wydziale Elektroniki Politechniki Gdańskiej, zakończone w 1971 uzyskaniem dyplomu magistra inżyniera. W czasie studiów działa w Zrzeszeniu Studentów Polskich pełniąc wiele funkcji, m. in. posła Wydziału Elektroniki do studenckiego, Uczelnianego Parlamentu oraz przewodniczącego Uczelnianego Sądu Koleżeńskiego. W okresie 1973-77 przewodniczący Okręgowego Sądu Koleżeńskiego SZSP w Bydgoszczy.

W latach 1971-95 pracuje w: Gdańskim Oddziale Instytutu Łączności (1971-73); Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy (pracownik naukowo-dydaktyczny w Zespole Teletechniki, później Zespole Telekomutacji, 1973-80; adiunkt; 1980-85 kierownik Zakładu Miernictwa Elektronicznego, później Zakładu Metrologii Elektrycznej i Elektronicznej); firmie „Micronet" Sp. z o. o. (współtwórca, dyrektor oddziału bydgoskiego, 1985-89); Bydgosko-Toruńskim Ośrodku Mikroelektroniki „TOSUMI" S.A. (wiceprezes zarządu, zastępca dyrektora generalnego, 1989-92); Oddziale Okręgowym Ogólnokrajowej Spółdzielni Turystycznej „Gromada" w Bydgoszczy (dyrektor, 1992-95). W 1995 zakłada bydgoski oddział firmy „Sprint" Sp. z o. o. w Olsztynie i pełni w nim funkcję dyrektora.

W 1979 uzyskuje na Wydziale Elektroniki Politechniki Gdańskiej stopień doktora nauk technicznych po przedłożeniu rozprawy pt. „*Model analogowy układu bodźco-twórczego i bodźco-przewodzącego serca*". W 1983 odbywa jednoroczny staż naukowy na moskiewskim Uniwersytecie im. Łomonosowa, prowadząc badania w zakresie biocybernetyki, inżynierii biomedycznej oraz bioelektroniki. Opracował 30 publikacji naukowych.

Nagrodzony i odznaczony m. in.: Srebrną Odznaką ZSP, Złotą Odznaką SZSP, nagrodami Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego II i III stopnia, Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Województwa Bydgoskiego", medalem „Za Zasługi dla Miasta Bydgoszczy", Brązowym Krzyżem Zasługi, Złotym Krzyżem Zasługi.

Autor i współautor, m. in.:

1975, Polaszek E.: *Układ bodźco-twórczy i bodźco-przewodzący serca z technicznego punktu widzenia*, Materiały III Seminarium „Fizyka i Elektronika w Medycynie", Gdańsk; 1976, Polaszek E.: *Analiza funkcji układu bodźco-twórczego i bodźco-przewodzącego serca*, „Problemy Techniki w Medycynie", nr 2; 1978, 1980, Molski M., Przybylski J., Pieprzyk J., Polaszek E.: *Laboratorium układów logicznych*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1979, Raczyński S., Polaszek E.: *Modell der Erregungsphysiologie des Herzens*, Kongres „Internationaler Beteiligung der Gesellschaft für Biomedizinische Technik", Berlin; 1981, Raczyński S., Polaszek E.: *Model czynności elektrycznej serca*, Zesz. Nauk. Politechniki Gdańskiej, Elektronika, nr 48; 1981, Raczyński S., Sajdak A., Polaszek E., Hemin J.: *Nieinwazyjna metoda wspomagania układu krążenia*, Zesz. Nauk. Politechniki Gdańskiej, Elektronika, nr 48.

Źródła: *Who i who w Polsce*, Hübners blaues Who is Who, Wydanie II uzupełnione, 2003, s. 3467; *40 lat Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki, Tom I*, (red.) Zdzisław Drzycimski, [et al.], Bydgoszcz 2000, ss. 160, 165, 173, 288-9, 291; *Almanach absolwentów Politechniki Gdańskiej działających w Bydgoszczy*, (red.) Edward Cyrklaff, Bydgoszcz 2004, s. 111; Notatka autobiograficzna Eugeniusza Polaszka z dnia 11.12.2009.

Popowski Kazimierz: npł., wych. int., TME, ZSM1, 74-81;
Poteracka-Noga Irena: mgr, npł., instr. muzyki, ZSM1, 87-93;

POMIANOWSKI Włodzimierz

Ur. 03 XI 1944 w Przygłowie, pow. Piotrków Trybunalski; rodzice – Józef i Stanisława z domu Rogulska. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1964, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

W 1966 kończy naukę w IV Studium Nauczycielskim w Warszawie i rozpoczyna pracę pedagogiczną w Szkole Rzemiosł Budowlanych Nr 1 jako nauczyciel przedmiotów zawodowych w klasach o specjalności monter instalacji elektrycznych. Podejmuje jednocześnie studia na Wydziale Wychowania Technicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, które kończy w 1971 z dyplomem magistra elektrotechniki.

W 1973 obejmuje funkcję wicedyrektora Zasadniczej Szkoły Budowlanej w nowoutworzonym Zespole Szkół Budowlanych Nr 2 w Warszawie; w 1976 zostaje powołany na stanowisko dyrektora Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół w Warszawie dla dzielnicy Wola, i wkrótce, w tym samym roku przechodzi do pracy w Urzędzie Dzielnicowym Warszawa Wola w charakterze zastępcy inspektora w Wydziale Oświaty i Wychowania.

01 IV 1986 powołany przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej na stanowisko zastępcy dyrektora do spraw ekonomiczno-administracyjnych w Instytucie Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie, gdzie pracuje do chwili obecnej.

Źródło: Notatka autobiograficzna Włodzimierza Pomianowskiego z dnia 31.01.2010.

POMIN Tadeusz

Ksiądz rzymsko-katolicki. Nauczyciel religii w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych oraz w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym (1948-56). Proboszcz w par. pw.: Św. Stanisława BM w Bydgoszczy (1957-71) oraz Św. Michała Archanioła w Gnieźnie (1971-85).

Źródła: *Jubileuszowy Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej 2000*, (red.) ks. Andrzej Jasiński, Gniezno 2000, ss. 293, 371.

Poprawska Lucyna: przedm. chemiczne, GCh, LCh, 50-51;
Porażyński Kazimierz: mgr inż. mech., tpz., ZSM1, 89-08;
Pracki Tadeusz: mgr inż. elektryk (później dr), tpz., TME, 72-73;

PRACKI Tadeusz Jun.

Ur. 23 V 1954 w Krakowie. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1974, technik elektryk o specjalności elektromechanika. W 1957 rodzice – Halina i Tadeusz – wraz z dwojgiem dzieci (Haliną i Tadeuszem) przeprowadzają się do Janikowa koło Inowrocławia, gdzie ojciec podejmuje pracę w Janikowskich Zakładach Sodowych. Od 1966 roku mieszka w Bydgoszczy.

Przygodę z elektroniką, którą interesował się już od połowy szkoły podstawowej, zaczyna w

Technikum. W pierwszej klasie konstruuje wzmacniacz lampowy oraz radio UKF; w kolejnych latach nauki w TME buduje inne urządzenia elektroniczne takie jak wzmacniacze, urządzenia pomiarowe, zasilacze oraz rozwija zainteresowania związane z elektroniką. Uważa, że czas nauki w Technikum to jeden z najciekawszych okresów w Jego życiu: „(...) *Wspaniali koledzy z klasy, świetni nauczyciele i wychowawcy! To także czas licznych zabaw i beztroskich żartów, do dziś chętnie wspominanych na kolejnych Zjazdach klasy. Technikum Mechaniczno-Elektryczne w tamtych czasach cieszyło się na tyle wysoką renomą, iż wszyscy absolwenci chcący dostać się na Wyższe Uczelnie techniczne, zostawali przyjmowani bez trudności.* (...)".

W 1979 kończy studia na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki Akademii Techniczno-Rolniczej otrzymując dyplom magistra inżyniera telekomunikacji o specjalności urządzenia cyfrowe i systemy kontrolno-pomiarowe.

Drogę zawodową rozpoczyna w Zakładach Naprawczych Sprzętu Medycznego w Bydgoszczy (późniejsze Zakłady Techniki Medycznej), gdzie naprawia i konserwuje sprzęt intensywnego nadzoru medycznego oraz aparaturę rentgenowską. Jako nauczyciel niepełnoetatowy uczy przedmiotów zawodowych w Pomaturalnym Studium Medycznym oraz Technikum Elektronicznym w Bydgoszczy.

W latach 1981-84 jako członek NSZZ „Solidarność" działa w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy bydgoskiej par. pw. Św. Polskich Braci Męczenników pełniąc funkcję fotografa. Od 1981 angażuje się w organizację 3. kolejnych Tygodni Kultury Chrześcijańskiej. Po zamordowaniu ks. Jerzego Popiełuszki jest wśród osób stawiających pierwszy Krzyż w miejscu uprowadzenia. W okresie stanu wojennego zajmuje się działalnością opozycyjną. W Jego mieszkaniu organizowane są szkolenia, które prowadzą m. in. mec. Leszek Piotrowski, przewodniczący ZAP Jerzy Puciata, a także ks. Jerzy Osiński.

W 1985 zatrudnia się w Katedrze i Zakładzie Fizjologii, na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Bydgoszczy (obecnie Collegium Medicum w Bydgoszczy, UMK w Toruniu) na etacie naukowo-inżynieryjnym, jako starszy specjalista elektronik, a następnie st. specjalista informatyk. Poznaje tu wówczas kierującego Zakładem prof. Juliusza Narębskiego oraz przyszłą żonę Darię, z którą – pod opieką Profesora – założą pierwszą w regionie i jedną z nielicznych w Polsce, Pracownię Badań nad Snem Człowieka.

W 1993 uzyskuje stopień doktora nauk medycznych, a Jego rozprawa zostaje nagrodzona I miejscem w Konkursie im. Juliusza Narębskiego organizowanym przez Polskie Towarzystwo Badań nad Snem.

W pracy naukowo-badawczej efektywnie łączy wiedzę z różnych dziedzin: elektroniki, informatyki i medycyny. Posiada „Certyfikat Polskiego Towarzystwa Badań nad Snem" uprawniający do prowadzenia odpowiedniej pracowni badawczej. Na jej potrzeby projektuje i konstruuje sprzęt biopomiarowy, jak na przykład pierwszy i jedyny w Polsce cyfrowy, przenośny, miniaturowy aktograf – bezprzewodowy rejestrator aktywności ruchowej, albo komputerową aparaturę do pomiaru czynności bioelektrycznej mózgu nietoperza.

Od 2008 na etacie naukowo-dydaktycznym i stanowisku adiunkta w Katedrze Fizjologii „Collegium Medicum" UMK w Bydgoszczy. W dorobku naukowym posiada ponad 30. artykułów i prawie 70 doniesień zjazdowych krajowych i zagranicznych, związanych głównie z badaniami nad snem, rytmami biologicznymi, konstruowaną aparaturą biomedyczną, czy też muzykoterapią. Od 2001 członek Rady Programowej czasopisma naukowego „Sen".

Żona – Daria, biolog i dr nauk medycznych. Dzieci: Agnieszka – studentka UTP; Jan – maturzysta roku 2010; Maria – uczennica liceum oraz szkoły muzycznej II st. w klasie fortepianu.

Wybrane publikacje:

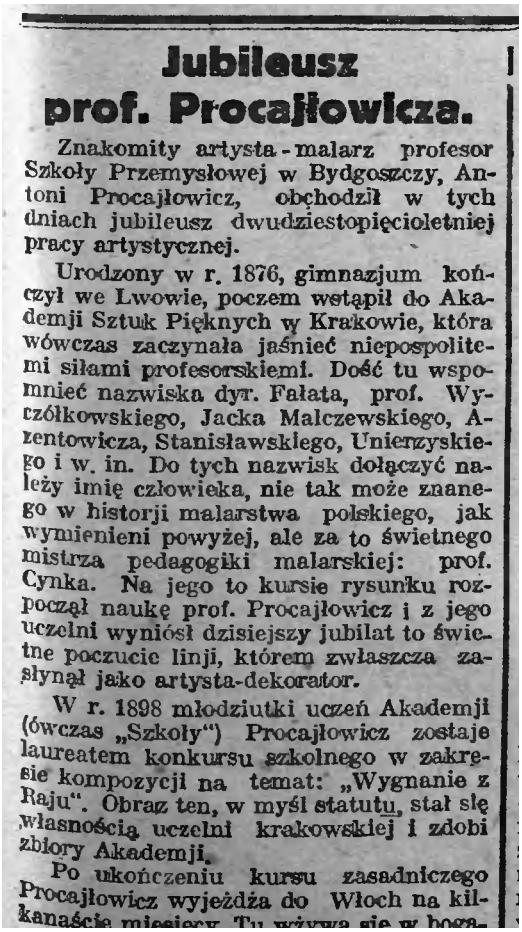
1989, Pracki T., Jurek K., Pracka D.: *Aktograf - rejestrator aktywności ruchowej*, „Problemy Techniki Medycznej", 20, 2; 1990, Pracki T., Zając J., Kowalski W., Kucharz E., Jurek K., Pracka D., Narębski J.: *Somnoscan - system ekspertowy analizy snu*, „Problemy Techniki Medycznej", 21, 1; 1991, Pracka D., Pracki T., Narębski J.: *Human sleep ultradian rhytmicity range and cycle sequence*, [in:] *Chronobiology and chronomedicine, Basic research and applications.*, (eds.) J. Surowiak, M.H. Lewandowski, Frankfurt am Main, Peter Lang, 89; 1996, Pracka D., Pracki T.: *Spectral analysis in cyclic changes of human sleep evaluation*, „Acta Neurobiol. Exp.", 56; 1996, Pracki T., Pracka D., Szelenberger W.:

Portable paperless system for sleep analysis, „Sleep Resarch", 5, suppl. 1; 1997, Tęgowska E., Wojciechowski M., Pracka D., Pracki T., Jefimow M., Ziemkiewicz A.: *Termoregulacja behawioralna nocka dużego (Myotis Myotis) a rytmika snu i czuwania*, III Kongres PTBS, Bydgoszcz, 7; 1999, Pracka D., Pracki T., Ciesielczyk K.: *The effect of zolpidem on EEG activity in healthy humans*, „Clin. Neurophysiol.", 110 (supp. 1); 2000, Pracka D., Pracki T., Ciesielczyk K.: *Wpływ zolpidemu na czynność EEG w procesie zasypiania*, „Psychiatria Polska", XXXIV, 4; 2001, Pracka., Ziółkowska-Kochan M., Pracki T.: *Zaburzenia snu w chorobach neurologicznych - podstawy patofizjologiczne oraz leczenie*, „Terapia i Leki", XXIX, LI, 5; 2002, Pracki T., Pracka D.: *Wzmacniacz napięć bioelektrycznych*, „Sen", 2 (1); 2006, Pracki T., Pracka D.: *Polisomnografia, Rozwój metod badawczych nad czynnością bioelektryczną mózgu we śnie*, „Sen", 6 (1); 2007, Pospiech W., Pracki T.: *Przestrzeń estetyczna, muzyka baroku wobec chaosu i ciszy*, [w:] *Wybrane aspekty opieki zdrowotnej*, (red.) Zbigniew Bartuzi, CM UMK, Bydgoszcz; 2008, Pracki T., Pracka D., Ziółkowska-Kochan M., Tafil-Klawe M., Szota A., Wilkość M.: *The modified color density spectral array - an alternative method for sleep presentation*, „Acta Neurobiol. Exp.", 68.

Źródła: *Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Bydgoszczy za rok 2001*, Akademia Medyczna im. L. Rydygiera, Bydgoszcz 2003; *Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Bydgoszczy za lata 2003-2004*, Akademia Medyczna im. L. Rydygiera, Bydgoszcz 2005; www.bg.cm.umk.pl (dostęp 06.01.2010); Autonotatka biograficzna Tadeusza Prackiego z dnia 13.01.2010.

PROCAJŁOWICZ Antoni Stanisław (1876 Rodatycze – 1949)

Jubileusz prof. Procajłowicza.

Znakomity artysta-malarz profesor Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy, Antoni Procajłowicz, obchodził w tych dniach jubileusz dwudziestopięcioletniej pracy artystycznej.

Urodzony w r. 1876, gimnazjum kończył we Lwowie, poczem wstąpił do Akademji Sztuk Pięknych w Krakowie, która wówczas zaczynała jaśnieć niepospolitemi siłami profesorskiemi. Dość tu wspomnieć nazwiska dyr. Fałata, prof. Wyczółkowskiego, Jacka Malczewskiego, Axentowicza, Stanisławskiego, Unierzyskiego i w. in. Do tych nazwisk dołączyć należy imię człowieka, nie tak może znanego w historji malarstwa polskiego, jak wymienieni powyżej, ale za to świetnego mistrza pedagogiki malarskiej: prof. Cynka. Na jego to kursie rysunku rozpoczął naukę prof. Procajłowicz i z jego uczelni wyniósł dzisiejszy jubilat to świetne poczucie linji, którem zwłaszcza zasłynął jako artysta-dekorator.

W r. 1898 młodziutki uczeń Akademji (ówczas „Szkoły") Procajłowicz zostaje laureatem konkursu szkolnego w zakresie kompozycji na temat: „Wygnanie z Raju". Obraz ten, w myśl statutu, stał się własnością uczelni krakowskiej i zdobi zbiory Akademji.

Po ukończeniu kursu zasadniczego Procajłowicz wyjeżdża do Włoch na kilkanaście miesięcy. Tu wżywa się w boga-

Rodatycze to wieś w rejonie Gródka Jagiellońskiego, w dawnym województwie lwowskim. We Lwowie kończy gimnazjum i następnie studiuje w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, m. in. w pracowniach Jacka Malczewskiego oraz Floriana Cynka.

W okresie I wojny światowej związany z Legionami służbą wojskową oraz artystycznie; w 1915 jest dyrektorem Centralnego Biura Wydawnictw porządkującego sztukę legionową; w 1916 opracowuje sławną litografię barwną pt. „Strzelec”.

Był artystą wszechstronnie uzdolnionym; zajmował się malarstwem sztalugowym i ściennym (polichromie), grafiką (ilustracje książkowe), witrażami, dekoracją wnętrz.

W bydgoskie Szkole Przemysłu Artystycznego nauczał ornamentyki i malarstwa dekoracyjnego a na Wydziale Grafiki Przemysłowej Państwowej Szkoły Przemysłowej rysunku ogólnego i zawodowego. Był jednocześnie kierownikiem artystycznym Zakładów Graficznych w Bydgoszczy. W Mieście pozostawił m. in. polichromie w kościele Św. Trójcy oraz w pobernardyńskim.

Źródła: *Jubileusz prof. Procajłowicza*, „Gazeta Bydgoska”, nr 293, 1923; *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminarjów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych*, (red.) Zygmunt Zagórski, „Książnica Polska” TNSŚiW, Lwów-Warszawa 1924, s. 411; *Utworzenie Wydziału Grafiki Przemysłowej w Państwowej Szkole Przemysłowej*, „Gazeta Bydgoska”, nr 126, 1924; http://www.muzeumwp.pl/wydarzenia.php (dostęp 24.02.2010); http://www.artlist.pl/Strona_glowna/Biogramy/Artyści_zwiazani_z_artlist.pl/919-Procajłowicz_Antoni (dostęp 24.02.2010).

PRZENIEWSKI Józef

W 1939 rotmistrz, dowódca I szwadronu w 16. Pułku Ułanów Wielkopolskich stacjonującego w Bydgoszczy. Po wyzwoleniu nauczyciel wychowania fizycznego w Bydgoszczy, najpierw w szkołach w budynku przy ul. Kopernika.

Od 1950 uczy w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych i następnie w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym. Na emeryturę odchodzi z Technikum, w 1974.

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/16_Pu%C5%82k_U%C5%82an%C3%B3w_Wielkopolskich (dostęp 22.02.2010)

PRZENIOSŁO Henryk

Ur. 04 IX 1931 w Bydgoszczy. W latach 1956-71 pracuje w kilku zakładach (m. in. w toruńskiej Fabryce Wodomierzy, Zakładach Sprzętu Budowlanego Nr 2 w Solcu Kujawskim, Kolejowych Zakładach Łączności w Bydgoszczy) na stanowisku konstruktora i starszego konstruktora. W 1971 rozpoczyna w bydgoskiej Średniej Szkole Zawodowej wieloletnią pracę pedagogiczną. W kolejnych latach jest nauczycielem teoretycznych przedmiotów zawodowych i wychowawcą w Liceum Zawodowym Nr 1. Po likwidacji placówki w 1978 przechodzi do pracy w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, gdzie do czasu odejścia na emeryturę w 1991, pełni funkcję zastępcy dyrektora. Do 2001 naucza w ZSM1 w niepełnym wymiarze godzin.

Tytuł inżyniera mechanika zdobywa w 1956 na Politechnice Częstochowskiej, a uzupełniające studia magisterskie kończy w 1975 na Studium Kształcenia Nauczycieli Przedmiotów Technicznych (w zakresie mechaniki) Politechniki Warszawskiej, otrzymując dyplom magistra mechaniki. W 1972 uzyskuje pełne uprawnienia pedagogiczne kończąc kurs pedagogiczny dla nauczycieli szkół zawodowych; w 1990 zdobywa II stopień specjalizacji zawodowej w zakresie nauczania przedmiotów mechanicznych.

Źródło: AZSM1/to. „Przeniosło Henryk".

PRZYBORSKI Jan (13 II 1913 Leithe-Wattenscheid, Niemcy – 13 II 1986 Bydgoszcz)

Leithe-Wattenscheid, to dziś północno-zachodnia część Bochum, a kilkadziesiąt lat wstecz odrębna mieścina w zagłębiu Ruhry. W tym miejscu, jak i w wielu innych podobnych, rozsianych w północnej Nadrenii-Westfalii, liczni emigranci z nieistniejącej na mapie Polski, szukali szczęścia dla swych rodzin. Wielu wracało na ojczystą ziemię stanąwszy nieco materialnie na nogach, bo taki był tylko motyw jej opuszczenia. Tak było i w przypadku Konstantego i Wandy – rodziców Jana – którego przywołali do życia na niemieckiej ziemi. Wrócili do Polski w 1920, niemal natychmiast jak powiedziano, że znowu jest. Ale miejsce urodzenia Jana będzie przyczyną dodatkowych kłopotów w Jego życiu. Najpierw Niemcy będą Go nękać w obozie jenieckim by przyjął obywatelstwo rasy panów. Później rodzima władza ludowa nie pozbędzie się nigdy podejrzeń, iż jej poddany wyjechawszy na „Zachód" z pewnością tam pozostanie. Najdalszą podróż w kierunku Europy zachodniej dokumentuje album rodzinny, w którym zamieszczono fotografie z kilku miast Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Tu kończył się geograficznie kredyt zaufania, choć współpracownicy z przedsiębiorstw, którym oddawał zawodowo wszystko co najlepsze, wyjeżdżali i na zachód Europy i do Chin choćby.

W 1930 kończy w Bydgoszczy szkołę średnią i rozpoczyna studia w poznańskiej Wyższej Szkole Budowy Maszyn i Elektrotechniki; w 1934 kończy je z dyplomem inżyniera elektryka i wyjeżdża na Kresy, by w Wołyńskiej Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii im. Marcina Kątskiego we Włodzimierzu Wołyńskim wypełnić obowiązek rocznej służby wojskowej.

Po powrocie z wojska rzuca się w wir pracy, której nie brakuje dla ludzi Jego profesji i wykształcenia. Wcześniejsze staże zawodowe odbyte w ramach praktyk studenckich (1932 –

Hipolit Cegielski w Poznaniu; 1933 – PKP w Bydgoszczy) dają wystarczający, wyjściowy kapitał zawodowy, by uzyskać w 1935 zatrudnienie w Wielkopolskim Towarzystwie Elektrycznym w Bydgoszczy. Pracę w Towarzystwie rozpoczyna jako projektant instalacji elektrycznych oraz linii przesyłowych niskiego napięcia. Po roku zajmuje się liniami i stacjami wysokiego napięcia projektując i nadzorując m. in. elektryfikację szpitala na Bielawkach oraz stacji pomp wodociągowych w Bydgoszczy, linię 15 kV Bydgoszcz – Solec Kujawski, linię 30 kV Łowicz – Skierniewice, linię 30 kV Dubno- Krzemieniec, stacje rozdzielcze 30/6 kV w Gdyni, Karsznicach i Herbach Nowych, związane z budową linii kolejowej „francuskiej". W styczniu 1938 obejmuje po raz pierwszy kierownicze stanowisko. Do wybuchu wojny jest kierownikiem technicznym w Bydgoskich Zakładach Mechanicznych, gdzie zajmuje się projektowaniem i wdrażaniem do produkcji aparatów wysokiego napięcia (odłączniki i wyłączniki) oraz osprzętu sieciowego do linii napowietrznych, a także projektowaniem słupów kratowych i wież reflektorowych.

Zmobilizowany 24 VIII 1939 w stopniu podporucznika, bierze udział w walce obronnej w składzie 15. Wielkopolskiego Pułku Artylerii Lekkiej; w III dywizjonie pułku jest oficerem ogniowym w 9. baterii. Dotrze ona jako nieliczna z pełnym wyposażeniem do Warszawy. Do niewoli zostanie wzięty z pola walki na cmentarzu powązkowskim, na którym świeże trupy mieszają się z wydobytymi na powierzchnię ziemi ogniem artyleryjskim, nieboszczykami starszej daty.

Okres okupacji spędzi w oflagu II-C Woldenberg (Dobiegniewo). Korzystając z działalności Koła Prawników, które było w obozie dużą i prężną organizacją prowadzącą wszechstronną działalność w postaci cyklów wykładów o charakterze studiów uniwersyteckich, uczestniczy w tych wykładach i składa egzaminy z zakresu 2-letnich studiów prawniczych.

Po tygodniowej wędrówce na zachód (24-31 I), którą Niemcy zafundowali jeńcom w ramach ewakuacji obozu, pojawi się 09 II 1945 w Bydgoszczy i następnego dnia zgłosi do Wydziału Przemysłowego Urzędu Miejskiego. Powierzone Mu tutaj stanowisko powiernika firmy Fabryka Gwintowników i Narzędzi „Prototyp" będzie pełnił przez rok uruchamiając zakład. W lutym 1946 przechodzi do upaństwowionej już Fabryki Artykułów Elektrotechnicznych Inż. Ciszewski i Ska (późniejsza „Eltra"), w której jest najpierw szefem produkcji, a później dyrektorem technicznym. W okresie do 1948 uruchamia całkowicie zdewastowany zakład i organizuje przyzakładowe 3-letnie gimnazjum przemysłowe.

W kolejnych latach pracuje w: Centralnym Biurze Studiów i Konstrukcji Sprzętu Instalacyjnego, którego jest organizatorem i dyrektorem (1949-51); Zakładach Wytwórczych Sprzętu Instalacyjnego A-4 – jako kierownik biura konstrukcyjno-technologicznego uruchamia produkcję wyrobów tzw. niekatalogowych, czyli dla wojska (1952-53); Bydgoskich Zakładach Sygnałów Kolejowych, najpierw jako główny technolog, później na stanowisku głównego inżyniera (1953-56); warsztatach szkolnych Technikum Chemicznego jako kierownik (1956-57); Spółdzielni Pracy Produkcji Części Samochodowych „Proczesam" na stanowisku wiceprezesa do spraw technicznych (1957-60); Bydgoskich Zakładach Elektromechanicznych „Belma" , gdzie na zaproszenie Rady Robotniczej obejmuje stanowisko zastępcy dyrektora do spraw technicznych (1960-63).

W październiku 1963, ze względów zdrowotnych przechodzi do pracy pedagogicznej, która nie jest dla Niego nowością. W szkole przyzakładowej Fabryki Wyrobów Elektrotechnicznych był jednym z nielicznych w Bydgoszczy inżynierów elektryków nauczycieli, w okresie 1947-1956 był niepełnoetatowym nauczycielem najpierw w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych, później w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, w okresie 1957-60 kierował sekcją w Okręgowym Ośrodku Metodycznym.

W Technikum Mechaniczno-Elektrycznym pełni w latach 1963-72 funkcję zastępcy dyrektora do spraw pedagogicznych. W krótkim wszakże okresie – od 17 XI 1967 do 01 III 1968 – jest dyrektorem Szkoły. W 1972 przechodzi na rentę inwalidzką.

W okresie pracy w przemyśle współpracuje z Polskim Komitetem Normalizacyjnym przewodnicząc w latach 1949-54 Komisji Materiałów Instalacyjnych. Udziela się również w Głównym Instytucie Elektrotechniki, gdzie w latach 1950. uczestniczy jako członek w pracach Zakładu Materiałoznawstwa (Wrocław) oraz Zakładu Elektrotechniki Morskiej.

Działacz Stowarzyszenia Elektryków Polskich, do którego wstąpił w 1937. W pierwszych powojennych latach pełni w Stowarzyszeniu wiele funkcji: sekretarza Oddziału (1947-48), wiceprezesa (1948-49; 1962-63), członka komisji rewizyjnej (1949-50),; w 1949 organizuje i prowadzi (do 1950) referat porad racjonalizatorskich SEP. W 1950 otrzymuje mandat SEP do działalności w ramach tzw. „piątki", czyli grupy działaczy NOT uczestniczącej w utworzeniu Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy, i zostaje wybrany przewodniczącym tej grupy. W latach 1950. członek zarządu Oddziału Wojewódzkiego NOT w Bydgoszczy.

Odznaczony m. in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955); Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972); Srebrną i Złotą Odznaką Honorową SEP (1974, 1981); Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Miasta Bydgoszczy" (1978); Medal Zwycięstwa i Wolności (1975); Medal za Warszawę 1939-45 (1975); Medal za Udział w Wojnie Obronnej 1939 (1982). W 1955 otrzymuje nagrodę indywidualną Ministra Przemysłu Motoryzacyjnego w „uznaniu ofiarnej pracy w dziedzinie postępu technicznego oraz ulepszeń aparatury górniczej", a w 1956 nagrodę za uruchomienie produkcji pierwszych klaksonów samochodowych i motocyklowych; jest nią samochód – znany wielu rocznikom uczniowskim w TME z parkowania przy szkole – czarny citroën.

Spoczywa na cmentarzu przy ul. Kossaka w Bydgoszczy.

Źródła: *Nauczyciele w hitlerowskich obozach jeńców podczas II wojny światowej*, (red.) Mieczysław Piątkowski, Nasza Księgarnia, Warszawa 1967, s. 86; *Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy w latach 1910-1985*, (red.) Fryderyk Iłowski, Bydgoszcz 1985, s. 49; *Elektryka Bydgoska, 80 lat SEP*, (red.) Józef Owczarek, Włodzimierz Sobecki, SEP Oddział Bydgoszcz, Bydgoszcz 2008, s. 16; Notatka z rozmowy z Aleksandrą Tomaszuk w dniu 22.01.2010.

PRZYBYLAK Zbigniew

Ur. w 1953 w Nakle. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1972, technik elektryk o specjalności elektromechanika. W 1978 kończy studia na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy z dyplomem magistra inżyniera elektryka.

Dość szybko schodzi z inżynierskiej ścieżki zawodowej i podąża w stronę dziennikarstwa specjalizującego się w szeroko rozumianej ekologii. Z czasem, na listę pól działalności dziennikarskiej wpisze bydgoskie gazety, liczne periodyki (m. in.: „Vilcacora", „Za Miastem", „Gospodarz", „Gospodyni", „Przyroda Polska", „Porady na Zdrowie", „BioKurier"), rozgłośnie radiowe, stacje telewizyjne oraz różne miejsca w sieci InterNet. Twórczość dziennikarska jest pochodną zainteresowań mających charakter pasji życiowych. Pośród nich trzeba wymienić

ekologię, naturalną i domową medycynę – zwłaszcza ziołolecznictwo, prognozowanie pogody w oparciu o dawną wiedzę i ludową meteorologię. Bliska jest Mu duchowość franciszkańska. Interesuje się także przepowiedniami dotyczącymi losów świata i Polski.

W 1993 rozpoczyna drukowanie pierwszego, własnego wydawnictwa periodycznego – „Biokosmicznego Kalendarza Księżycowego, Ogrodniczego i Gospodarskiego". Wydawnictwo kierowane jest do rolników, działkowców, ogrodników, gospodyń domowych, wędkarzy, pszczelarzy, zielarzy i grzybiarzy. Ta liczna rzesza czytelników znajdzie w nim wiele porad natury praktycznej, recepty zielarskie, kalendarze upraw i zbiorów. O Kalendarzu pisał: „(...) *Jest on odkurzeniem i usystematyzowaniem starej wielowiekowej wiedzy, tradycji ludowej oraz osiągnięć współczesnej kosmobiologii. Nie jest to więc wiedza nowa, wymyślona, czy nawet tylko powstała w oparciu o krótki cykl badań, na który powołują się autorzy tzw. kalendarzy biodynamicznych. Jest to uwspółcześniona, dawna, wielowiekowa tradycja. Gdyby nie sprawdzała się w życiu, myślę, że na pewno by nie przetrwała.*(...)".

Pozytywne doświadczenia w realizacji tego przedsięwzięcia oraz 7 publikacji książkowych wydanych w okresie 1993-96, skłaniają Go do założenia w 1996 rodzinnej firmy – Wydawnictwa „Gaj". Wydawnictwo kontynuuje przez kilka lat druk Kalendarza (nieco zmieniona później nazwa: „Biokosmiczny Ekologiczny Polski Kalendarz Księżycowy"), a w 2003 rozpocznie druk kwartalnika (red. naczelny Zbigniew Przybylak) „Eko Arka" kierowanego do rolników i ogrodników ekologicznych. „Eko Arka", jako praktyczny przewodnik ekologiczny dostarcza praktycznej wiedzy o ekologicznych metodach hodowli i pielęgnacji zwierząt, informacji o dawnych, zapomnianych i ginących rasach oraz gatunkach i odmianach roślin uprawnych.

W okresie 1996-2010 oferta wydawnicza „Gaju" osiągnie imponujące rozmiary wyznaczone przez blisko 60 tytułów książek, z których większość ukazuje się w tematycznych seriach (np. „Słynne Leki i Porady", „Domowy Poradnik Zielarski", „Domowy Poradnik Medycyny Naturalnej"). W ofercie znajdują się również reprinty starych podręczników rolniczych.

Jest członkiem Klubu Publicystów Ochrony Środowiska „Ekos" przy Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich. W 2003, jako ówczesny dziennikarz Gazety Pomorskiej został powołany przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w skład Rady Naukowo-Społecznej Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie" i do dzisiaj jest jej członkiem.

Odznaczony m. in. Brązową Odznaką Naczelnej Rady Zrzeszeń Handlu i Usług (2008) oraz Złotym Krzyżem Zasługi wręczonym podczas XV Krajowych Dożynek Ekologicznych w Przysieku (2009).

Autor i czasem współautor, m. in.:

1990, Przybylak Z.: *Tajemnice zdrowego i naturalnego życia*, „Domena", Bydgoszcz; 1990, Przybylak Z.: *Tajemnice „para" psychiki*, Stow. Radiestezyjne, Bydgoszcz; 1990, Przybylak Z.: *Proroctwa i przepowiednie końca świata i dobre dla Polski*, Wyd. „Elliot", Bydgoszcz; 1991, Przybylak Z.: *Praktyka samouzdrawiania relaksem i autosugestią*, Wyd. „Domena", Bydgoszcz; 1993, Przybylak Z.: *Poradnik antyrakowy, Naturalne i niekonwencjonalne metody terapii*, Wyd. „Nieznany Świat", Warszawa; 1993, Przybylak Z.: *Dobre proroctwa i przepowiednie dla Polski*, „Turpress", Toruń; 1994, Przybylak Z.: *Samouzdrawianie relaksem i autosugestią*, Wyd. „Comes", Warszawa; 1996, 1999, 2002, 2005, 2008, Przybylak Z.: *Słynne leki ziołowej apteki, Poradnik domowy*, Wydawnictwo „Gaj" (GAJ), Bydgoszcz; 1997, Przybylak Z.: *Jak samemu przepowiadać pogodę?*, GAJ, Bydgoszcz; 1997, Przybylak Z.: *Słynne leki domowej apteki*, Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników (WDR), Włocławek; 1997, Przybylak Z.: *Słynne leki ziołowej apteki, Poradnik domowy*, WDR, Włocławek; 1998, Przybylak Z.: *Najsłynniejsze proroctwa i przepowiednie dla Polski*, Michalineum, Warszawa; 1998, Przybylak Z.: *Recepty na zdrowie ojca Stanisława*, WDR, Włocławek; 1998, 2007, Przybylak Z.: *Jak samemu przepowiadać pogodę?*, Cz. 2, WDR, Włocławek; 1998, 2009, Przybylak Z.: *Jak samemu przepowiadać pogodę?*, Cz. 3, WDR, Włocławek; 1998, Przybylak Z.: *Ogród ekologiczny, W zgodzie z przyrodą*, ABC, Harcerskie Centrum Edukacji Ekologicznej, Funka; 1998, 1999, 2001, 2002, 2005, Przybylak Z.: *Słynne leki antyrakowe*, WDR, Włocławek, GAJ, Bydgoszcz; 1999, 2006, Przybylak Z.: *Słynne recepty i kuracje ojca Stanisława*, GAJ, Bydgoszcz; 1999, 2004, 2007, Przybylak Z.: *Słynne leki domowej apteki, Poradnik praktyczny*, GAJ, Bydgoszcz; 2000, 2003, 2006, Przybylak Z.: *Słynne leki ogrodowej apteki, Poradnik praktyczny*, GAJ, Bydgoszcz; 2000, Przybylak Z.: *Samouzdrawianie relaksem, medytacją i modlitwą*, WDR, Włocławek; 2000, Przybylak Z.: *Słynne leki leśnej apteki*, WDR, Włocławek; 2000, Przybylak Z.: *Słynne leki na 100 pospolitych dolegliwości*, WDR, Włocławek; 2000, 2003, 2006, Przybylak Z.: *Słynne leki na 100 pospolitych dolegliwości, Poradnik domowy*, GAJ, Bydgoszcz; 2000, 2003,

2006, Przybylak Z.: *Ziołowe kuracje medycyny ludowej, Poradnik praktyczny*, WDR, Włocławek, GAJ, Bydgoszcz; 2001, 2004, 2008, Przybylak Z.: *Słynne leki leśnej apteki, Poradnik praktyczny*, GAJ, Bydgoszcz; WDR, Włocławek; 2001, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na reumatyzm, nerki i przeziębienia*, WDR, Włocławek; 2001, 2004, 2008, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na reumatyzm, nerki i przeziębienia, Domowy poradnik zielarski*, GAJ, Bydgoszcz; 2001, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na serce, nerwy i bezsenność*, WDR, Włocławek; 2001, 2004, 2008, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na serce, nerwy i bezsenność, Domowy poradnik medycyny naturalnej*, GAJ, Bydgoszcz, WDR, Włocławek; 2001, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na wątrobę i żołądek*, WDR, Włocławek; 2001, 2004, 2007, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na wątrobę i żołądek, Poradnik praktyczny*, GAJ, Bydgoszcz; 2001, Przybylak Z.: *Ogrodniczy poradnik ekologiczny*, GAJ, Bydgoszcz; 2001, Przybylak Z.: *Kuracje najsławniejszych zielarzy i naturalistów*, WDR, Włocławek; 2001, 2005, Przybylak Z.: *Kuracje najsławniejszych zielarzy i naturalistów, Domowy poradnik medycyny naturalnej*, GAJ, Bydgoszcz; 2002, 2005, 2009, Przybylak Z.: *Słynne leki zielarzy ludowych, Poradnik praktyczny*, GAJ, Bydgoszcz; 2002, 2005, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na 100 dolegliwości seniorów*, WDR, Włocławek; 2002, 2005, 2006, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na 100 dolegliwości seniorów, Domowy poradnik medycyny naturalne*, GAJ, Bydgoszcz; 2002, 2005, 2007, Przybylak Z.: *Zielarska apteczka na 100 kobiecych dolegliwości*, WDR, Włocławek; 2002, 2005, 2007, Przybylak Z.: *Zielarska apteczka na 100 kobiecych dolegliwości, Domowy poradnik medycyny naturalnej*, GAJ, Bydgoszcz; 2003, 2005, 2009, Przybylak Z.: *Słynne proroctwa, objawienia, przepowiednie dla Polski i świata na XXI wiek*, GAJ, Bydgoszcz, Zysk i S-ka, Poznań; 2003, 2005, 2006, Przybylak Z.: *Sławne uzdrawiające kuracje naturalne*, WDR, Włocławek; 2003, 2006, Przybylak Z.: *Słynne recepty i kuracje ojca Stanisława, Poradnik praktyczny*, GAJ, Bydgoszcz; 2003, 2005, 2007, 2008, Przybylak Z.: *Sławne uzdrawiające kuracje naturalne, Praktyczny poradnik medycyny domowej*, GAJ, Bydgoszcz; 2003, 2005, 2009, Przybylak Z.: *Samouzdrawianie relaksem, medytacją i modlitwą, Poradnik praktyczny*, GAJ, Bydgoszcz; 2004, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na choroby skóry i włosów*, WDR, Włocławek; 2004, Przybylak Z.: *Ekologiczne Boże rolnictwo, Ekologia w służbie miłosiernemu Jezusowi*, GAJ, Bydgoszcz; 2004, 2007, Przybylak M., Przybylak Z.: *Ziołowe leki, Skóra, włosy, alergie, urazy, uroda, cera, Domowy poradnik medycyny naturalnej*, GAJ, Bydgoszcz; 2005, Przybylak Z.: *Wielkanoc w polskim domu*, Zysk i S-ka, Poznań; 2005, Przybylak Z.: *Tradycyjna kuchnia pomorsko-wielkopolska*, Zysk i S-ka, Poznań; 2005, Jarocka M., Przybylak Z., Fiedoruk A.: *Święta Bożego Narodzenia, Praktyczny przewodnik*, Zysk i S-ka, Poznań; 2005, Przybylak Z.: *Poradnik uzdrawiających kuracji naturalnych*, Zysk i S-ka Wydawnictwo, Poznań; 2006, Przybylak Z.: *Domowe recepty i kuracje uzdrawiające*, *Praktyczny poradnik medycyny domowej*, GAJ, Bydgoszcz; 2006, Przybylak Z.: *Sławne, uzdrawiające kuracje naturalne*, Cz. 3, WDR, Włocławek; 2007, 2009, Przybylak Z.: *Ziołowa apteczka na dziecięce choroby, Praktyczny poradnik domowych kuracji*, GAJ, Bydgoszcz; 2007, 2009, Przybylak Z.: *Ziołowa apteczka na dziecięce choroby*, WDR, Włocławek; 2007, Przybylak Z.: *Jak samemu przepowiadać pogodę?*, Cz. 1, WDR, Włocławek; 2007, Przybylak Z.: *Ziołowa apteczka na dziecięce choroby*, WDR, Włocławek; 2007, Przybylak Z.: *Słynne leki na 100 pospolitych dolegliwości*, WDR, Włocławek; 2007, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na dziecięce choroby*, GAJ, Bydgoszcz; 2008, Przybylak Z.: *Kuracje najsłynniejszych zielarzy i naturalistów, Poradnik praktyczny*, GAJ, Bydgoszcz; 2009, Przybylak Z.: *Pieczemy ekologiczny chleb*, GAJ, Bydgoszcz; 2009, Przybylak Z.: *Zielarska podręczna apteczka domowa, Praktyczny poradnik domowych kuracji*, GAJ, Bydgoszcz; 2009, Przybylak Z.: *Sławna uzdrawiająca apteczka z pól i łąk*, WDR, Włocławek; 2009, Przybylak Z.: *Ziołowa apteczka na dziecięce choroby, Cz. 2*, WDR, Włocławek; 2009, Przybylak Z.: *Zielarskie kuracje na dziecięce choroby, Tom II*, Wyd. „Gaj", Bydgoszcz; 2010, Babalski M., Przybylak Z., Przybylak K.: *Ekologiczne ziarna zbóż, Pokarm, lek, kosmetyki*, GAJ, Bydgoszcz.

Źródła: 40 lat *Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki, Akademia Techniczno-Rolnicza, Tom I*, (red.) Zdzisław Drzycimski, Józef Stankiewicz, Maria Derecka, Włodzimierz Bieliński, Bydgoszcz 2002, s. 78; http://poradnikksiężycowy.pl (dostęp 20.01.2010); www.wydawnictwogaj (dostęp 13.01.2010); www.farmer.pl (dostęp 20.01.2010); www.lp.gov.pl (dostęp 13.01.2010); www.ekos.org.pl (dostęp 20.01.2010); http://wewnetrznamoc.republika.pl/literatura_teksty.htm#Przybylak (dostęp 20.01.2010).

Przybylska-Kitab Anna: mgr, j. ros., ZSM1, 00- ;

PRZYBYLIŃSKI Bolesław

Ur. 16 I 1953 w Łabiszynie. Absolwent Technikum Mechaniczno-Eektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1973, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem. W 1978 kończy z dyplomem magistra inżyniera studia na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej i podejmuje pracę konstruktora w Fabryce Obrabiarek do Drewna w Bydgoszczy.

Od 1980 pracownik naukowo-dydaktyczny Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy, obecnie adiunkt w Zakładzie Pojazdów i Diagnostyki Instytutu Eksploatacji Maszyn i Transportu na Wydziale Inżynierii Mechanicznej Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego. Rozprawę doktorską pt. „*Trwałość zmęczeniowa elementów konstrukcyjnych spawanych*" składa na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Gdańskiej i tam, w 1988 otrzymuje stopień doktora nauk technicznych. Od 1988 adiunkt, w latach 1999-2002 członek Rady Wydziału Mechanicznego ATR, od 2008 do chwili obecnej członek Senatu UTP. W okresie 2000-2004 pełnomocnik Rektora do spraw absolwentów. Od 2009 zastępca Dyrektora Instytutu Eksploatacji Maszyn i Transportu Wydziału Inżynierii Mechanicznej UTP. W latach 2000-2005 prezes Stowarzyszenia Absolwentów Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy; przewodniczący komitetu organizacyjnego dwudniowego Zjazdu Absolwentów Wydziału Mechanicznego z okazji 50-lecia Wydziału (2001).

Aktywny członek Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich; wieloletni sekretarz naukowy konferencji organizowanych przez bydgoski Oddział wraz z ATR (UTP); wiceprzewodniczący (2002) oraz przewodniczący (2006) komitetu organizacyjnego jedynych cyklicznie organizowanych w Polsce konferencji poświęconych zagadnieniom odnowy elementów maszyn i urządzeń technicznych „REGENERACJA".

Prezes Sekcji Eksploatacji Maszyn przy Oddziale SIMP w Bydgoszczy (2002-06); wiceprezes Zarządu Sekcji Eksploatacji Maszyn i Urządzeń Technicznych przy ZG SIMP; członek (2002-06) oraz prezes ZO SIMP w Bydgoszczy (2006-2010).

W działalności naukowej zajmuje się szeroko rozumianą problematyką projektowania i konstruowania maszyn i urządzeń technicznych, bezpieczeństwem maszyn i urządzeń w eksploatacji, przywracaniem zdolności eksploatacyjnej zużytym elementom maszyn. Efektami prac badawczych i konstruktorskich są, m. in.: opracowanie autorskie dokumentacji i zbudowanie (jedyne rozwiązanie w Polsce) strzeżonych prawem patentowym natryskiwarek elektrostatycznych do pokrywania talkiem przewodów i kabli elektrycznych, konkurencyjnych funkcjonalnością w stosunku do rozwiązań amerykańskich i niemieckich (1996); zaprojektowanie i wykonanie maszyny do laminowania ML-1/2007 przeznaczonej do wytwarzania rur kompozytowych o geometrii walca, stożka lub walcowo-stożkowej (2007); zaprojektowanie maszyn do odzysku odpadów z najnowocześniejszej w Europie i najbardziej zaawansowanej technicznie linii na świecie, do produkcji falistych płyt włóknocementowych dla firmy CEMBRIT S.A. (2009).

Nagrodzony i odznaczony m. in.: nagrodą zespołową II st. Wojewody Bydgoskiego; wielokrotnie nagrodami Rektora UTP; Brązową, Srebrną i Złotą Odznaką SIMP; Srebrną i Złotą Odznaką Honorową NOT; Srebrnym Krzyżem Zasługi; najwyższym wyróżnieniem SIMP – Odznaką im. Henryka Mierzejewskiego.

Żonaty – żona Mirosława, dzieci: Maciej (1976) i Magdalena (1985).

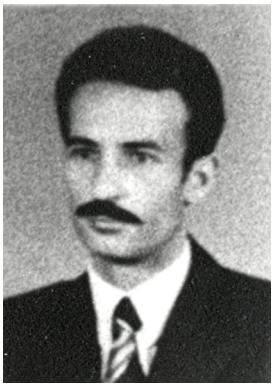
Autor lub współautor ponad 70. publikacji naukowych i naukowo-technicznych, a także kilku opracowań naukowo-badawczych i technicznych. Ważniejsze z nich w ostatnich latach to:

1997, Przybyliński B.: *Urządzenie do bezpyłowego pokrywania proszkiem ośrodków ciągłych*, Mat. Konferencji „Recyrkulacja w budowie maszyn", KBN, Wydz. Mechaniczny ATR, Bydgoszcz; 1999, Przybyliński B.: *Regeneracja elementów maszyn metodami galwanicznymi*, [w:] *Praktyczny poradnik konserwacji maszyn i urządzeń*, Wyd. Informacji Zawodowej „Alfa-Weka", Warszawa; 1999, Przybyliński B.: *Metoda malowania w polu elektrostatycznym z zamkniętym obiegiem powietrza*, Mat. Konferencji „Recyrkulacja w budowie maszyn", KBN, Wydz. Mechaniczny ATR, Bydgoszcz; 2001, Lechoto Z., Przybyliński B.: *Natryskiwarka elektrostatyczna, Wzór użytkowy (WU) Nr W58707*, Urząd Patentowy (UP) RP; 2003, Przybyliński B.: *Natryskiwarka elektrostatyczna jako maszyna przemysłu kablowego*, XXIII Sympozjon Podstaw Konstrukcji Maszyn, tom II, WNT, Bielsko-Biała; 2003, Przybyliński B.: *Jak przygotować się do poszukiwania pracy, czyli dyplom ukończenia studiów wyższych to dopiero początek*, Biuro Promocji i Kariery Absolwenta ATR, Bydgoszcz; 2004, Przybyliński B.: *Przyczyny awarii układów przekazywania napędu autobusów*

szynowych nr 003 i 004, Ekspertyza wykonana na zlecenie Pojazdów Szynowych PESA S.A.;2005, Przybyliński B.: *Technika odzyskiwania masy lepko-plastycznej*, „Inżynieria i Aparatura Chemiczna" (IACH), nr 3, vol. 44 (36); 2005, Przybyliński B.: *Recykling odpadów elektrotechnicznych*, IACH, nr 3, vol. 44 (36); 2005, Przybyliński B.: *Sposób eliminowania błędów osiowania układu przekazywania napędu pojazdu szynowego*, „Diagnostyka", 33; 2005, Przybyliński B.: *Ekran natryskiwarki elektrostatycznej, WU Nr W112434*, UP RP; 2005, Przybyliński B.: *Zbiornik fluidyzacyjny natryskiwarki elektrostatycznej, WU Nr W112605*, UP RP; 2006, Przybyliński B.: *Uwarunkowania prawne bezpieczeństwa naprawianych i modernizowanych maszyn*, Mat. VII Konferencji Naukowej „Regeneracja '06", Pieczyska; 2006, Jazdon A., Przybyliński B.: *Wybrane zagadnienia z zakresu recyrkulacji i regeneracji elementów samochodów wykonanych z tworzyw sztucznych*, Mat. V Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Technicznej „Problemy recyklingu", Warszawa; 2007, Przybyliński B., Żółtowski B.: *Innowacyjność procesowa w zakresie wdrożenia technologii zasilania skroplonym gazem ziemnym (LNG) autobusów niskopodłogowych dla komunikacji miejskiej SM12G i SM18G produkcji Fabryki Autobusów „SOLBYS" Sp. z o. o. z Solca Kujawskiego w związku ze składanym wnioskiem o dofinansowanie działalności z fuduszy Unii Europejskiej*; 2008, Przybyliński B.: *Modernizacja wytwarzania rur warstwowych*, IACH, nr 5; 2009, Przybyliński B.: *Bezpieczeństwo wyposażenia kontrolno-pomiarowego stacji kontroli pojazdów*, [w:] *Elementy diagnostyki maszyn i pojazdów*, Wyd. UTP, Instytut Technologii Eksploatacji, Bydgoszcz-Radom; 2009, Przybyliński B.: *Rozwłókniacz płyt włóknocementowych*, Mat. Seminarium „Twórczość inżynierska dla współczesnej Europy", Wydz. Mechaniczny UTP, SIMP O/Bydgoszcz.

Źródła: Jazdon A., Kozłowski M.M., Styp-Rekowski M.: *50 lat Wydziału Mechanicznego Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1951-2001*, Bydgoszcz 2001, ss. 173, 175-6, 203, 226, 241-2, 246-8, 251, 327-9, 322, 335, 337, 341, 350, 372-3; *Who is who w Polsce, Wydanie II uzupełnione*, Hübners blaues Who is Who, 2003, s. 3540.

PRZYBYLSKI Marian

Ur. 09 IX 1939 we Wrończowie, pow. Ropczyce, woj. Rzeszów. Absolwent toruńskiego UMK – magister matematyki. W latach 1962-79 pracuje w Bydgoszczy w: Liceum Pedagogicznym Nr 1 (1962-63); Technikum Zawodowym dla Pracujących (1963-67); Liceum Medycznym Pielęgniarstwa (1967-69, zastępca dyrektora); Inspektoracie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej (1969-70, zastępca inspektora); Zespole Szkół Zawodowych Zakładów Rowerowych „Romet" (1970-73). W latach 1973-79 pracuje w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym i Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, w tym jako zastępca dyrektora Zespołu w okresie 01 XI 1977-01 IX 1979.

Źródło: AZSM1/to. „Przybylski Marian".

Przybył Jerzy: inż. mech., npł., tpz., TME, 72-74;
Przychoda Janina: ww., npł., wf., TME, ZSM1, 74-79;

PUZDRAKIEWICZ Jan Franciszek

Ur. 08 IV 1946 w Kluczewie. W okresie 1967-89 pracuje w Państwowym Ośrodku Maszynowym oraz Spółdzielni Kółek Rolniczych na stanowiskach kontrolera, kierownika filii oraz kierownika Zakładu Usług Naprawczych. W Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 pracuje w latach 1989-2004 jako nauczyciel praktycznej nauki zawodu, zastępca kierownika warsztatów (1991-01) oraz ich kierownik (2001-04), i stąd przechodzi na emeryturę.

W kryzysie gospodarczym okresu przełomu lat 80. i 90. sprawnie wdraża produkcję dwuśladowego pojazdu rowerowego oraz tzw. „dziwnych rowerów". Do działalności warsztatów wpisuje organizację kursów spawalniczych dla uczniów, którzy otrzymują świadectwa uprawnień państwowych.

W 1990 uzyskuje na Politechnice Warszawskiej dyplom magistra inżyniera mechanika oraz kończy kurs pedagogiczny.

Źródło: AZSM1/to. „Puzdrakiewicz Jan".

Pyś Wacław: pnz., TME, 52-54;

R

Radzicki Józef: pnz., TME, 56-58;
Radziejowski Bogusław: inż. chem., tpz., GCh, LCh, 45-46;
Rafiński Franciszek (1879-?): instruktor ślusarstwa, PSPA;
Raubo Kazimierz: inż. elektryk, npł., tpz., TME, 65-75;
Redman Jerzy: inż. mech., npł., tpz., TME, 72-74;
Repińska Renata: mgr, npł., wych. int., ZSM1, 86-87;
Reszkowski Franciszek: mgr inż., npł., tpz., ZSM1, 76-77;

RISTAU Tadeusz

Ur. 12 X 1963 w Bydgoszczy. Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1983, technik mechanik o specjalności budowa maszyn.

Ksiądz rzymsko-katolicki CM[1]; w 1989 kończy studia w Instytucie Teologicznym

Księży Misjonarzy w Krakowie z dyplomem magistra teologii i otrzymuje w dniu 27 maja w Warszawie święcenia kapłańskie z rąk ks. bp. Stanisława Kędziory.

Jako neoprezbiter rozpoczyna posługę kapłańską w parafii pw. Św. Rodziny w Tarnowie. W 1992 zostaje przeniesiony do par. Św. Trójcy w Żmigrodzie. Od 1993 roku związany jest z parafią pw. Zmartwychwstania Pańskiego w Bydgoszczy. W 2007 roku decyzją Wizytatora Polskiej Prowincji Księży Misjonarzy zostaje mianowany proboszczem tej parafii.

Źródła: *Rocznik Diecezji Bydgoskiej 2005*, (red.) ks. Mariusz Kuciński, Bydgoszcz 2005, s. 103; Notatka autobiograficzna ks. Tadeusza Ristau CM z dnia 29.01.2010.

[1] CM: łac. Congregatio Missionis; Zgromadzenie Księży Misjonarzy Św. Wincentego à Paulo.

RODZEŃ Piotr

Po ukończeniu technikum, rozpoczyna w 1960 naukę na kierunku „budowa i eksploatacja samolotów" w Technicznej Oficerskiej Szkole Wojsk Lotniczych w Oleśnicy Śląskiej; po jej ukończeniu otrzymuje stopień podporucznika w korpusie oficerów lotnictwa.
Służbę rozpoczyna w jednostce wojskowej, gdzie zajmując się eksploatacją samolotów z silnikami tłokowymi oraz odrzutowymi, a także śmigłowcami, nabywa wojskowe uprawnienia lotnicze. W czasie służby kończy najpierw Wyższą Szkołę Inżynierską w Bydgoszczy, otrzymując na Wydziale Mechanicznym dyplom inżyniera mechanika o specjalności budowa maszyn, a następnie studium w Wojskowej Akademii Technicznej (1973).

Po ukończeniu studium, w 1974 zostaje skierowany do bydgoskich Wojskowych Zakładów Lotniczych Nr 2, gdzie pracując w biurze technologiczno-konstrukcyjnym zajmuje się remontami samolotów odrzutowych.

W 1989 zostaje skierowany do Oleśnicy Śląskiej na przeszkolenie w zakresie budowy i eksploatacji samolotu SU-22. Samolot ten poznaje także w największych białoruskich zakładach lotniczych w Baranowiczach, gdzie w 1990 odbywa przeszkolenie uzyskując uprawnienia eksploatacyjne i remontowe. W tym samym roku zostaje kierownikiem wydziału uruchomień samolotu SU-22 w macierzystym zakładzie.

Pracę w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 rozpoczyna w 1979 jako nauczyciel niepełnoetatowy na kierunkach lotniczych technikum 5- i 3-letniego. Uczy przedmiotów: budowa i eksploatacja samolotów, budowa i eksploatacja silników lotniczych, osprzęt lotniczy, osprzęt płatowca, pracownia techniczna.

Po przejściu na emeryturę w stopniu podpułkownika, dalej pracuje w ZSM1 ucząc w technikum 4-letnim na specjalności „mechanik lotniczy".

Źródło: Notatka autobiograficzna Piotra Rodzeń z dnia 07.12.2009.

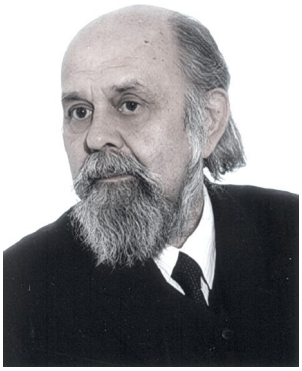
ROGAWSKI Grzegorz (06 X 1953 Bydgoszcz – ? Bydgoszcz)

Absolwent bydgoskiego Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków, rocznik 1976, technik mechanik. W okresie 1968-73 pracuje w Bydgoskiej Fabryce Urządzeń Chłodniczych jako mechanik urządzeń chłodniczych. W 1973 rozpoczyna pracę w TME, którą kończy w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w 2004, przechodząc na emeryturę: 1973-86 – ślusarz remontowy; 1986-2004 – nauczyciel praktycznej nauki zawodu. W 1985 kończy studium pedagogiczne, a w 1992 Pedagogiczne Studium Techniczne przy ZSM Nr 2 w Bydgoszczy.

Źródło: AZSM1/to. „Rogawski Grzegorz".

Rokosz Jerzy: mgr, npł., mat., ZSM1, 79-80;
Roliński Jan: pnz., ZSM1, 78-89;
Romanowska Wanda: mgr, wych. int., ZSM1, 76-77;
Rostowska Małgorzata: mgr, ped. szkolny, ZSM1, 09- ;
Rozwadowska Jadwiga: mat., GB, LB, PSST, 47-51;
Rozwarski Kazimierz: mgr fiz., tpz. radiowo-telew., TME, 67-68;
Różycki Wacław: inż. mech., tpz., ZSM1;

RUBCZAK Jan

Ur. 28 IV 1945 w Grodnie. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1963, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

Po ukończeniu studiów na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej z dyplomem magistra inżyniera elektryka, podejmuje pracę w Bydgoskim Biurze Projektowo-Badawczym Budownictwa Przemysłowego. W dorobku zawodowym projektanta w okresie 20 lat pracy w tym Biurze ma projekty instalacji elektrycznych i automatyki przemysłowej m. in. w: Zakładach Przemysłu Okrętowego „REMOR" (Recz Pomorski); „WARMA" (Grudziądz); „URSUS" (Włocławek); zakładach przemysłu mięsnego w Polsce, NRD i Czechosłowacji.

W 1992 przenosi się do Zakładu Specjalistycznych Instalacji Elektrycznych „ELSET", w którym obejmuje kierownictwo pracowni projektowej. W okresie 10 lat pracy w Zakładzie wykonuje projekty instalacji elektrycznych i automatyki dla wielu obiektów użyteczności publicznej w Bydgoszczy, m. in.: Regionalnego Centrum Onkologii; bloku operacyjnego Szpitala Miejskiego; Opery Nova, Portu Lotniczego, sklepów „Geant", „Castorama" oraz „Tesco"; wykonuje także projekt dla szpitala w Chojnicach.

W latach 1995-97 jest zatrudniony jako specjalista do spraw inwestycji w Polskim Radio Pomorza i Kujaw, w okresie zasadniczej modernizacji budynku Rozgłośni. W okresie 2002-2004

kieruje pracownią projektową firmy „LORIEN” – Gdańsk, gdzie projektuje instalacje dla obiektów handlowych, takich jak np. „Lidl” lub „Kaufland”.

Po przejściu na emeryturę współpracuje z Autorską Pracownią Architektoniczną „TDI Engineering“.

Studiom i wielu późniejszym latom działalności zawodowej towarzyszy realizacja zamiłowań i pasji artystycznych. W okresie studiów jest kierownikiem i aktorem Studenckiego Teatru Politechniki Gdańskiej „Kabaretu π”. Wspomina Jerzy Ciepielowski: „(...) *W tych to czasach, kiedy już »Bim-Bom«, niestety, kończył swoją działalność ostatnim swoim programem »Coś by trzeba...«, którego premiera odbyła się w l960 r., grupa zapaleńców z Politechniki Gdańskiej postanowiła grać dalej na katarynkach pobimbomowskich. W Klubie Politechniki Gdańskiej »Kwadratowa« w 1961 r. utworzony został kabaret »Kwadracik«. Premiery miał trzy, ale były to właściwie występy jednorazowe, komentujące aktualne wydarzenia kulturalne Wybrzeża. Przede wszystkim Drugi Ogólnopolski Festiwal Kultury Studenckiej, który odbył się w Gdańsku w 1961 r. W rok później postanowiliśmy założyć prawdziwy kabaret, aby pokazać, co w nas gra, co by trzeba i co potrafimy. A chciało się. Nasz kabaret powoli stawał się drugą ważną po studiowaniu sprawą, a często odwrotnie. Ważniejsze były działania w kierunku stworzenia i pokazania pierwszego programu niż ochrzczenie i nadanie nazwy kabaretowi. W bólach i wahaniach kabaret nazwaliśmy Studencki Teatr Politechniki Gdańskiej »Kabaret π«. Literka miała być symbolem technokracji kabaretu* (...) *Kolejne programy »Kabaretu π« prezentowane na (...) Ogólnopolskim Przeglądzie zdobywały uznanie jurorów, a zespół był nagradzany za » ... bardzo wysoki, wyrównany poziom aktorstwa ...« Nasi koledzy piosenkarze Jan Rubczak i Edward Licznerski zdobyli laury w Ogólnopolskim Festiwalu Piosenki i Piosenkarzy Studenckich w Krakowie.* (...) ”.

Po powrocie do Bydgoszczy wiąże się z Klubem Pracy Twórczej „BEANUS 70”; w jego liczne przedsięwzięcia artystyczne wpisuje się jako członek zespołu muzycznego „Spółka z Zaułka” oraz zespołu śpiewającego w języku esperanto „NIAJ BARDOJ” („Nasi Bardowie”). W kolejnych latach spełnia się artystycznie w działalności Klubu „Medyk” oraz Kawiarni Artystycznej „Węgliszek”; występuje w recitalach piosenkarskich, kolejnych edycjach „Szopki Bydgoskiej”, „Teatrze na Barce”, Spotkaniach z cyklu „Pokazywanie Języka”.

Od lat bezwzględnie wierny żeglarstwu (komandor sekcji żeglarskiej już na początku pracy zawodowej w BBP-B BP); można zaryzykować tezę, iż wierność tą rozciąga na inne jeszcze obszary, bo sam pisze „ciurkiem”: „(...) *Moje nierozłączne hobby to żeglarstwo. Mam niezmiennie tą samą żonę Anielę – matematyczkę, syna Jacka – muzyka, córkę Annę – architekta, córkę Paulinę – dziennikarkę. Dorobiłem się czterech wnuków. Jak ten czas płynie ...* (...)”.

Źródła: *Wszyscy ludzie BEANUSA, Historia klubu studenckiego BEANUS 70, Złote lata (1981-1985)*, Odcinek III, „Kwartalnik Akademicki“, Nr 4, 2004, s. 30; Notatka autobiograficzna Jana Rubczaka z dnia 09.02.2010; Ciepielowski J.: *Moje cudowne lata ...* , [w:] http://www.plezantropia.fora.pl (dostęp 10.02.2010).

RULEWSKI Jan

Kolebka

Szwederowo – południowo-zachodni kraj miasta – znalazło się w granicach administracyjnych Bydgoszczy w roku 1920. Ale znaczniej wcześniej, w okresie rozkwitu gospodarczego Miasta, osiedlali się tutaj robotnicy, i tak już pozostało na długie dziesięciolecia; Szwederowo – dzielnica robotnicza. Nie budowano tu wytwornych rezydencji jak na obrzeżach Śródmieścia, ale przecież już w 1897 roku doprowadzono gaz z sieci miejskiej. Nie zakładano tu miejskich parków, ale przecież nie brakowało licznych ogrodów i terenów zielonych. Mówiono o różnych obliczach kolorytu miejscowego, ale za niektóre, mieszkańcy płacili krwawe rachunki. To tutaj, we wrześniu 1939 zlikwidowano liczne punkty agresji sabotażystów niemieckich i zaraz potem stawiano opór oddziałom Wehrmachtu w rejonie ulic Orlej, Bielickiej i Żuławy. To tutaj, na ulicach, podwórkach i w ogrodach zamordowano w odwecie ponad 100. mieszkańców dzielnicy. To tutaj, 18 listopada 1956 roku, mieszkańcy wywieszali biało-czerwone flagi; mimo zmroku i nocy były widoczne w chybotliwym świetle pożaru, który niszczył urządzenia radiostacji zagłuszającej audycje „Radia Wolna Europa". Jeśli istnieje „duch miejsca" – w przypadku Szwederowa „duch" wolności i niezależności – to przecież może kogoś zainfekować swym szaleństwem.

Na Szwederowie, w domu przy ul. Chołoniewskiego rodzi się 18 IV 1944 z ojca Pawła i matki Anieli – Jan; wcześniej przyszło na świat rodzeństwo Jerzy i Daniela. Ojciec był murarzem „(...) *którego ciężka ręka wymuszała karność, ale zarazem wszczepiła odporność na trudy, szacunek dla pracy i nauki, która miała być alternatywą dla jego ciężkiego życia.* (...)"[1]. Matka „(...) *»przy mężu«, jak wówczas z dumą podkreślano ale też praca przy deptanej maszynie do szycia, kolejkach za kaszą i mięsem, wychowywaniu dzieci.* (...)".

Szkoła przy św. Trójcy

Po ukończeniu szkoły podstawowej rusza „(...) *tropem brata i siostry po fach czyli do Tech. Mech.-Elektr. Na początku było źle, gdyż odpokutowywałem zaniżony poziom edukacyjny z proletariackiej szkoły podstawowej. Zamiłowanie do piłki nożnej pchnęło mnie do trampkarzy Polonii obok innych szwederowskich »lujów« Hańczaka i Nuncka. I Bydgoszcz miałaby w mojej osobie świetnego bramkarza, gdyby nie problemy salowe Technikum i niemoc łączenia treningów z nauką. Wybrałem to pierwsze. A nawet się wyciągnąłem do czołówki. Zaś w historii sukces. Jako jedyny otrzymałem na świadectwie maturalnym piątkę od wymagającej prof. Sokołowskiej. Oczywiście niezasłużenie, gdyż za chaotyczną, dodajmy krytyczną, wiedzę o PRL-u.* (...)".

Dziennik lekcyjny klasy V b mechanicznej z roku szkolnego 1962/63 sytuuje się czasowo w samym środku gomułkowszczyzny. Archeologiczny dowód z okresu średniej edukacji nie przynosi zapisów wybiegających poza szarość ówczesnej codzienności, ani w skali kraju, ani w skali klasy szkolnej. Z dziennika dowiadujemy się, iż Jan zapisany pod numerem 25. pełnił funkcję łącznika klasy z biblioteką szkolną, wychowawstwo sprawował inż. Józef Zwoliński, a pośród nauczycieli byli Władysław Akoliński (przysposobienie obronne), Mateusz Balcerowicz, Władysław Ballant, Edward Kaczmarek, Kazimierz Koszewski (wf), Bronisław Ollech (matematyka), Edmund Świderski (j. polski), Alfons Tomaszewski, Czesław Trybuszewski.

W maju 1963 uzyskuje świadectwo maturalne i dyplom technika mechanika. W tamtych latach nie można było rozdzielić tych dokumentów; oba stanowiły pożądany paszport na progu podróży w nowy rozdział życia.

Obywatel w Armii

Obrany kierunek jazdy to elitarna szkoła wojskowa: „(...) *Bieda pchnęła mnie na studia do Wojskowej Akademii Technicznej*. (...)". By dostać się na WAT spoza „układu" wojskowego, trzeba było bardzo mocno chcieć. Zdanie egzaminu wstępnego oraz sprostanie wymaganiom testu sprawności fizycznej oznaczało ciężką harówkę; jedynie wynikami tego egzaminu można było

„przeskoczyć” kandydatów z rodzin oficerskich. I tak też się dzieje. W październiku 1963 otrzymuje indeks upragnionej zapewne uczelni.

W 1965 trwoni skarb własnej przyszłości: „(...) *Młode serce się wyrwało i ... nie pomaszerowało zbiórką na wybory. Pierwsze w życiu. Nie mogłem wybierać między katami Fieldorfa*[2]*,* (...) *Pużaka*[3]. (...)”. Za odmowę udziału w czerwcowych wyborach A.D. 1965 zostaje relegowany z uczelni; za protest przeciwko relegowaniu zostaje aresztowany i w szpitalu dla psychicznie chorych poddany przymusowym badaniom, podczas których podejmuje głodówkę; za całokształt, zostaje skierowany do karnej jednostki Ludowego Wojska Polskiego.

Ucieczka w wolność

Do jednostki nie dociera: „(...) *Poszedłem własną drogą. Dezercji. Niedługo, gdyż już po trzech miesiącach zawisłem na drutach, ale przed minami największego z obozów – socjalistycznego*. (...)”. Tyle trwała zagraniczna wędrówka bez paszportu podjęta w imię wolności i w kierunku kraju wolnego. Skończyła się na granicy czechosłowacko-austriackiej. Rodzime służby mogły zamknąć i odłożyć do archiwum pierwszą teczkę z napisem „SOP[4] – „Czołgista”. Funkcjonariusze StB[5], w ramach internacjonalistycznego porozumienia ponad konsulatami i ponad ambasadami, dokładają własne cegiełki do dzieła umacniania praworządności socjalistycznej u polskich sąsiadów. Po trzech miesiącach zapoznawania się z czechosłowackim więzieniem, „Czołgista” zostaje deportowany do Polski ze śladami na plecach, na które Matka nie mogła patrzeć do końca swego życia.

Rozpoczęty wkrótce proces sądowy sięga pod dach Szkoły: „ (...) *Podczas procesu w Warszawie o dezercję i ucieczkę (za drzwiami zamkniętymi) wezwano nieoczekiwanie moich trzech wykładowców. Oskarżyciel, czyli Informacja Wojskowa, wiedziała co robi; wskazano ich jako sprawców złej drogi życiowej ich wychowanka, mimo to p. prof. Sokołowska przesłuchiwana na okoliczność moich poglądów zeznała – w odpowiedzi na pytanie »czy Rulewski na lekcjach krytykował socjalizm i jak reagowała ona i uczniowie« – że krytykował. W tym momencie przeraził się adwokat, ja zbladłem, sędzia się zmieszał, jako że potwierdzało to tezę prokuratora, iż moja dezercja nie była dezercją tylko zdradą stanu, czyli właściwym jest wyrok nie mniejszy niż 10 lat więzienia. Ale profesor dodała – »krytykował i miał racje, gdyż wówczas wiele rzeczy było postawionych na głowie«. Wszyscy odetchnęli, a ja zdrajcą jednak nie zostałem, co też nie było prawdą.* (...)”[6]. Skazany przez Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego na 5 lat więzienia, wychodzi na wolność na mocy amnestii, w sierpniu 1969.

Dobry fachowiec, ale bezpartyjny

„(...) *W wieku 25 lat, w cerowanej koszuli, opuszczony przez przyjaciół, rozpocząłem życie mężczyzny. Obliczony był każdy dzień, wyliczone złotówki. Nie zapomniałem upokorzeń. Na razie walczyłem z komuną na froncie zawodowym. Dobry fachowiec, ale bezpartyjny mówiono.* (...)”. Musiało upłynąć nieco czasu, by zdobyć pochlebną opinię. Drogę zawodową rozpoczyna jako więzień-kontroler jakości w Przedsiębiorstwie Obróbki Metali „POMET” (Stargard Szczeciński, 1969-70). W okresie 1970-74 jest konstruktorem w bydgoskich Zakładach Rowerowych „PREDOM-ROMET”. Jest jednocześnie pod lupą władzy ludowej, której niepokój musi budzić Jego wzrastająca popularność w pracowniczym środowisku potężnej fabryki. W 1974 zostaje przesunięty do pracy w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym ZR „PREDOM-ROMET” na stanowisko specjalisty-konstruktora. Nie przeszkodzi to jednak, by w 1976, jako jedyny kandydat z sali, został wybrany na przewodniczącego Rady Zakładowej Związków Zawodowych Metalurgów.

„(...) *W międzyczasie studia zaoczne na bydgoskiej ATR. Udało się. Parę patentów. Mistrz Techniki Polskiej. Samochód i domek jako dodatkowa nagroda od życia.* (...)”. Lapidarność opisu jest odwrotnie proporcjonalna do zagęszczenia wydarzeń w tym okresie życia: w 1972 uzyskuje dyplom inżyniera mechanika w bydgoskiej Wyższej Szkole Inżynierskiej, jest współtwórcą 5. patentów, kilku wzorów użytkowych i ponad 100. projektów racjonalizatorskich, w okresie 1978-80

wraca do uczelni (ATR Bydgoszcz) i podejmuje uzupełniające studia magisterskie. W formalnym ich zakończeniu przeszkodzi Sierpień 1980.

W „Solidarności”

„(...) *W końcówce dni sierpniowych 1980 robotnicy Stoczni Gdańskiej i Gdyńskiej ruszyli pociągiem wolności w cały kraj, według własnego rozkładu jazdy. Na przystankach ludzie ze Szczecina, Jastrzębia, Kutna i Wadowic tłoczyli się by poddać się upajającej jeździe.* (...)”[7]. Również w Bydgoszczy nie brakuje chętnych do tej podróży. Z pasją i oddaniem zajmuje się zatem organizacją i prowadzeniem stosownego Biura: w 1980 staje na czele Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy, potem Zarządu Regionu oraz wchodzi w skład członków Krajowej Komisji Porozumiewawczej „S”; od lutego 1981 członek Tymczasowego Prezydium KKP „S”, od października członek Komisji Krajowej; w 1989 powtórnie przewodniczący Zarządu Regionu Bydgoskiego; w okresie 1991-93 wiceprzewodniczący Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”.

Koszty romansu z „Sentymentalną Panną S”

Ta metafora „Solidarności” pojawia się po raz pierwszy w październiku 1982 jako tytuł i podmiot piosenki Jana Krzysztofa Kelusa. Pierwszą pozycję w bilansie kosztów ponoszonych za życiowy z nią romans, Jan Rulewski zapisze znacznie wcześniej:
19 III 1981 – pobity przez stróżów porządku podczas wynoszenia (wywlekania) z sali Urzędu Wojewódzkiego, w której odbywa się sesja Wojewódzkiej Rady Narodowej;
13 XII 1981-22 XII 1982 – internowany w Ośrodku Odosobnienia w Strzebielinku, Warszawa-Białołęka;
22 XII 1982-10 VIII 1984 – osadzony w Areszcie Śledczym Warszawa-Mokotów wyrokiem Sądu Wojskowego za „*dążenie do obalenia przemocą socjalistycznego ustroju PRL*”; zwolniony na mocy amnestii z 27 VII 1984;
1984-85 – „na wygnaniu” w Kowalewie Wlkp.; w tamtejszych Zakładach Rowerowych „PREDOM-ROMET” pracuje jako konstruktor;
1985 – wyrzucony z pracy za zorganizowanie strajku (w okresie 1985-89 pracuje w Bydgoszczy jako taksówkarz; w 1989 przywrócony do pracy, na liście pracowników w Kowalewie do 2001);
26 IX 1988 – ukarany grzywną za „*wywołanie w Bydgoszczy* [25.08.1988] *niepokoju publicznego i kolportowanie ulotek wzywających do podjęcia »nielegalnej akcji strajkowej« jako wyraz solidarności ze strajkującymi stoczniowcami i górnikami*”;
2001 – po niepowodzeniu w realizacji osobistych planów wpisujących się w Wybory 2001, napisze: „(...) *Tak, byłem biedny, gdyż po tylu latach więzienia i polityki stałem się jałowym inżynierem, bez pracy, z bezrobotną towarzyszką życia i dziećmi na utrzymaniu. Zaparłem się jednak, nie skorzystałem z żadnych ofert pomocy, choć dwie były z – SLD. Stworzyłem warsztat naprawy sprzętu biurowego, gdzie jestem mechanikiem, dyrektorem, kierowcą i właścicielem.* (...)”.

Poseł i Senator

Przy sławnym meblu, zabrakło dla Jana Rulewskiego miejsca. Może uznano, iż przyjęta metoda doboru biesiadników, ciągle żywa, choćby w sprawie Rompuy[8]-Ashton[9], wyklucza obecność żarliwego wyznawcy demokracji? We wspomnieniach, w których nikomu nie uda się uciec całkowicie od pewnych interpretacji dokonywanych z perspektywy, nawiązuje do tej kwestii pośrednio, lub bezpośrednio. W 2005 powie: „(...) *Nie mam grubej skóry polityka, chcę być zawsze blisko problemów zwykłych ludzi, a to nie pozwala na wchłonięcie mnie bez reszty przez struktury jakiejkolwiek partii.* (...)”[10]. O roku 1989 napisze: „(...) *W międzyczasie, na wygnaniu w Kowalewie, ze wspaniałymi ludźmi żyłem. A nawet strajkowaliśmy. Większość wybrała jednak okrągły stół. My »honor Polaków«. Ale zwycięstwo było udziałem wszystkich.* (...)”.

W Sejmie „(...) *byłem długo, bo trzy kadencje. Podobno udanym posłem. W ostatniej kadencji pisałem samodzielnie ustawy.* (...)". Mandat w I kadencji (1991-93) uzyskuje z listy związkowej „S"; jest wiceprzewodniczącym Klubu Parlamentarnego „Solidarności" i jako jeden z nielicznych posłów „S" sprzeciwia się decyzji kierownictwa Związku, by „przewrócić" rząd Hanny Suchockiej. Mandat II kadencji (1993-97) otrzymuje z listy Unii Demokratycznej. W Sejmie III kadencji (1997-2001), z rekomendującą Go Unią Wolności, żegna się w 1998, ogłaszając niezależność i występując z Klubu Parlamentarnego UW. W Sejmie działa bardzo aktywnie: jest przewodniczącym Komisji Nadzwyczajnej rozpatrującej projekty ustaw dotyczących m. in. wynagrodzenia kadry kierowniczej niektórych przedsiębiorstw oraz kadry samorządowej; pełni także funkcję zastępcy przewodniczącego Komisji Rodziny. We wszystkich trzech kadencjach jest członkiem Komisji Polityki Społecznej.

Polityczne rozstania mają swój określony skutek: „(...) *Odpokutowałem wysiadkę z Unii Wolności, swoi z AWS – też mnie nie przyjęli. Oboje polegliśmy w wyborach 2001 roku.* (...)". Czas „pokuty" obejmie trzy kolejne kadencje. W kadencji VII, jako kandydat bezpartyjny, zgłoszony przez Komitet Wyborczy Platformy Obywatelskiej, uzyskuje mandat senatorski (2007).

Zamiast zakończenia

„(...) *Jest czas Wolności. Dla wielu podróżujących nadal jest aktualna inskrypcja wielkiego poety na Pomniku Stoczniowców: ... Który skrzywdziłeś człowieka prostego śmiechem nad krzywdą jego wybuchając. Nie bądź bezpieczny. Poeta pamięta. Możesz go zabić – narodzi się nowy. Spisane będą czyny i rozmowy ... Ludzie, mówię wam! Solidarność – wielka sprawa!*"[11].

Odznaczony i nagrodzony m. in.: tytułem „Mistrz Techniki Polskiej"; odznaką „Zasłużony Działacz Związku Zawodowego Metalowców"; Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski; Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (2006).

Autor i współautor, m. in.: 1974, Rulewski J., Bonk J., Grota B., Kruppa T., Wociak J.: *Rama roweru składanego*, Wiadomości Urzędu Patentowego (WUP), Nr 1, s. 41; 1974, Mackiewicz H., Podlaski J., Rulewski J., Ptaszyński H.: *Dzwonek, zwłaszcza do roweru*, WUP, Nr 1, s. 41; 1975, Nadolska U., Rulewski J.: *Zamek do rowerów z rama dzieloną*, Urząd Patentowy PRL, Opis patentowy 74695, 20.02.1975; 1976, Rulewski J., Bleja W.: *Węzeł tylnej budowy ramy roweru*, Biuletyn Urzędu Patentowego, Nr 26, ss. 35-6; 1976, Horoszczuk R., Rulewski J., Łykowski K., Andrzejewski H.: *Lampa tylna, zwłaszcza do roweru*, WUP, Nr 7, s. 561; 1979, Rulewski J., Podlaski J., Nowikowski W., Mura R., Sadowski P., Kaczała J., Begier Z.: *Trójkołowy skuterek dziecięcy z napędem nożnym*, WUP, Nr 5, s. 275; 1981, Rulewski J., Kentzer A., Pieczyński S.: *Rower do ćwiczeń, zwłaszcza w pomieszczeniach mieszkalnych*, WUP, Nr 4, s. 256; 1981, Rulewski J., Cichocki A., Piszczek T., Lewandowski J., Dumanowski T., Harendarski H.J., Andruszczak J., Tadych E., Mastek J., Pasiciel M., Nowakowski B., Burchardt H.: *Dzwonek, zwłaszcza do roweru*, WUP, Nr 7, s. 427;

Źródła: *Who is who w Polsce, Wydanie II uzupełnione*, Hübners blauers Who is Who, 2003. s. 3725; www.janrulewski.pl (dostęp 30.11.2009); pl.wikipedia.org (dostęp 30.11.2009); ludzie.wprost.pl (dostęp 17.11.2009); www.senat.gov.pl (dostęp 17.11.2009); www.encyklopedia-solidarnosci.pl (dostęp 27.11.2009); Rulewski J.: *Od Solidarności do Wolności*, "Promocje Kujawsko-Pomorskie", nr 7-11, 2005, s. 20; www.bip.gov.pl (dostęp 27.11.2009); AZSM1/dz.l. „V b mech., 1962/63"; List Jana Rulewskiego z dnia 05.02.2010 do autora.

---

[1] Dalsze, wszystkie cytaty bez odsyłacza wzięte są ze strony www.janrulewski.pl (dostęp 30.11.2009).

[2] Fieldorf August Emil (1895-1953): gen. bryg., zastępca Komendanta Głównego AK, rozstrzelany po sfingowanym procesie sądowym.

[3] Pużak Kazimierz (1883-1950): działacz socjalistyczny, Komendant Główny Gwardii Ludowej, zmarł w więzieniu w Rawiczu.

[4] SOP – Sprawa Operacyjnego Poszukiwania; w okresie 1965-89 Służba Bezpieczeństwa założyła J. Rulewskiemu 17 teczek, w tym SOP, Spraw Operacyjnego Sprawdzenia, Spraw Obiektowych, Spraw Operacyjnego Rozpracowania oraz internowania.

[5] StB – czes. Státnì bezpečnost (1945-90): tajna policja polityczna w Czechosłowackiej Republice Socjalistycznej.

[6] List Jana Rulewskiego z dnia 05.02.2010 do autora.

[7] Zob. Rulewski J.: *Od Solidarności do Wolności*, „Promocje Kujawsko-Pomorskie", nr 7-11, 2005, s. 19.

[8] Herman von Rompuy: od XI 2009 przewodniczący Rady Europejskiej.

[9] Catherine Margaret Ashton of Upholland; od XI 2009 Wysoki Przedstawiciel UE do Spraw Zagranicznych.
[10] Zob. *Solidarność była swoistym powstaniem narodowym w nowoczesnym wydaniu, Z Janem Rulewskim, legendarnym przywódcą „Solidarności Regionu Bydgoskiego" w latach 1980-1991 rozmawia Marek Chamot*, „Promocje Kujawsko-Pomorskie", nr 7-11, 2005, s. 20.
[11] Zob. Rulewski J.: *Od Solidarności do Wolności*, „Promocje Kujawsko-Pomorskie", nr 7-11, 2005, s. 19.

RUMIŃSKA Krystyna

Ur. 12 IX 1938 w Druskiennikach, sławnym w Polsce przedwojennej uzdrowisku położonym nad Niemnem (obecnie Druskininkai, Litewska Republika). Maturę uzyskuje w 1956 w Technikum Kulturalno-Oświatowym w Grodnie (obecnie Гродна, Republika Białoruś) i podejmuje pracę w bibliotece.

W 1960 przyjeżdża do Polski i podejmuje studia filologii rosyjskiej w poznańskim Studium Nauczycielskim. Po ich ukończeniu rozpoczyna w 1962 wieloletnią pracę nauczycielki języka rosyjskiego oraz wychowawczyni w szkołach bydgoskich: SP Nr 37 (1962-65); SP Nr 2 (1965-72); Liceum Zawodowym Nr 1 (1972-78); Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, skąd w 1991 przechodzi na emeryturę. W 1972 otrzymuje w Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Bydgoszczy dyplom nauczyciela filologii rosyjskiej.

Nagrodzona m. in. nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania (1975) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1983).

Źródło: AZSM1/to. „Rumińska Krystyna".

Runge Bogdan: naucz. dypl., j.niem., PŚST, 49-51;
Runge Ryszard: pnz., TME, 65-68;

RUPNIEWSKI Jerzy Mieczysław (21 IX 1888 Warszawa – 10 VI 1950 Bydgoszcz)

Artysta malarz. Syn Władysława i Marii z domu Janke. Najpierw uczęszcza do warszawskiej Szkoły Handlowej Zgromadzenia Kupców w Warszawie. W Lozannie kończy Wyższą Szkołę Handlową (1908) i 4 lata później podejmuje studia w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie w pracowniach Konrada Krzyżanowskiego, Stanisława Lentza, Wincentego Trojanowskiego oraz Ksawerego Dunikowskiego. Dalsze studia – głównie rzeźby – realizuje w Monachium (Killer, Kunstgewerbeschule) i w Paryżu (Academie Julian, później Academie Chaumiere). Do kraju wraca 1913. Początkowo uprawia rysunek ołówkiem i węglem oraz malarstwo olejne i akwarelowe.

Po zawarciu małżeństwa (1920) początkowo zamieszkuje w Zalesiu w powiecie bydgoskim, w nieruchomości należącej do żony, a od 1925 w Bydgoszczy. Osiedlenie się w Bydgoszczy otwiera nowy okres w Jego twórczości. Pod wpływem Juliana Fałata przerzuca się z uprawianego dotychczas malarstwa olejnego na akwarelowe, a następnie na temperę. Za prace o największej wartości artystycznej z tego okresu uchodzą, wykonane temperą „Wnętrze pracowni", „Wenecja bydgoska", „Dworzyszcze", „Czerwony gabinet" oraz akwarelowa „Fara bydgoska".

Rys. 3. Jerzy Rupniewski; „Bydgoszcz – kościół św. Trójcy", 1932 r., linoryt, papier 16 x 12,8, Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy.

Nauczyciel w Państwowej Szkole Przemysłowej. Współtwórca i prezes Związku Plastyków Pomorskich. Maluje architekturę i pejzaże, kwiaty, martwą naturę, wnętrza. Portrecista. Stworza koncepcję plastyczną biblioteki bernardyńskiej w Bibliotece Miejskiej (1936), obecnie Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna. Liczne Jego prace w Muzeum Okręgowym.

Pisał Marian Turwid: „*Należał do najpopularniejszych postaci w międzywojennej Bydgoszczy.* (...) *Gdym na przełomie lat międzywojennych znalazł się w Bydgoszczy nie mogłem nie trafić do jej najgłośniejszego plastyka. Pracownię miał w Klubie Polskim, w którym po okupacji znalazła swą siedzibę rozgłośnia radiowa. Poinformowano mnie, że gospodarza pracowni mieszczącej się na najwyższym piętrze gmachu zastać można tylko wieczorem, gdyż od świtu do zmierzchu obnosi swą sporej tuszy sylwetkę dobrze znaną Bydgoszczy, po wszystkich jej zakątkach i okolicach. I nikt mi nie zdoła wskazać, gdzie się mistrz aktualnie znajduje. Może gdzieś za siódmą*

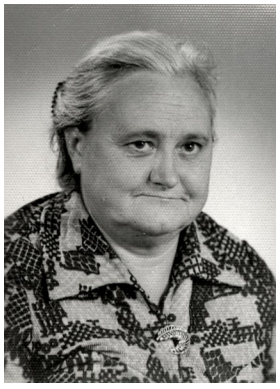
śluzą albo za siódmym kanałem, razem ze swą nieodstępną sztalugą i kasetą z farbami. Maluje i maluje, od wielu lat. Zawsze mniej więcej to samo, to znaczy Bydgoszcz. (...)".

Patron ulicy na osiedlu Przylesie w Fordonie. Spoczywa na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Lotników w Bydgoszczy.

Źródła: *Z Muzeum Miejskiego, Wystawa prac Jerzego Rupniewskiego*, „Gazeta Bydgoska", nr 83, 1927; Turwid M.: *Canaletto znad Brdy*, [w:] *Twórczość plastyczna Jerzego Rupniewskiego*, Kujawsko-Pomorskie Towarzystwo Kulturalne, Bydgoszcz 1986, ss. 5-16; rupniewski.freehost.pl (dostęp 19.09.2009).

Rutka Tadeusz: inż., chem., TME, 70-71;
Rutkowska Joanna: mgr, mat., ZSM1, 07- ;
Rutkowski Janusz: inż. mech., tpz., TME, 71-73;
Rutkowski Romuald: npł., pnz., ZSM1, 90-04;
Rybka Bogdan: mat., TME, 51-52;
Rychlicki Jan: wych. int., TME, 65-69;
Ryczak Roman: mgr, wf., ZSM1, 02- ;
Rzepecki Zenon: inż. chem., chem., TME, 57-58;

RYDZEWSKA Eugenia (14 VII 1921 Iszym, Rosja – 19 I 1991 Bydgoszcz)

Nazwisko rodowe – Żuk. Z rosyjskiego miasta Iszym (ros. Ишим) położonego w środkowo-południowej, azjatyckiej części Rosji nad rzeką Iszym, rodzina Żuków repatriuje na Pomorze w latach 1920. Początkowo zatrzymują się w Tczewie, później przenoszą się do Bydgoszczy. Tutaj kończy szkołę powszechną i rozpoczyna naukę w Prywatnym Żeńskim Gimnazjum Krawieckim, przerwaną wybuchem wojny. Wysiedlona w 1940 wraz z rodziną do Generalnej Guberni, lata okupacji spędza w Krężcach koło Skierniewic, wspomagając prowadzenie kompletów tajnego nauczania dzieci.

Do Bydgoszczy wraca w 1945 i podejmuje naukę krawiectwa w reaktywowanej pod nazwą Państwowe Gimnazjum Krawieckie szkole, kierowanej przez Janinę Oster-Cepiel. W 1946 kończy gimnazjum i z dyplomem czeladnika krawieckiego zostaje zatrudniona w charakterze asystentki w macierzystej szkole. W tym samym roku szkoła przenosi się z ul. Kujawskiej 4 do budynku przy ul. Św. Trójcy 37, i tutaj właśnie poznaje Józefa Śledzia pracującego w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych. W ostatni dzień grudnia 1948 biorą ślub i wyjeżdżają na Dolny Śląsk, gdzie Józef pracuje już od września. W tej nowej sytuacji przerywa po 6. semestrze naukę w liceum, i wkrótce odda się bez reszty obowiązkom rodzinnym: w 1950 przychodzi na świat Sławomira (Bydgoszcz), a w 1953 Krzysztof (podwrocławskie Siechnice).

W okresie 1960-68 pracuje jako nauczycielka-bibliotekarka w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym.

Spoczywa na cmentarzu par. Św. Trójcy przy ul. Lotników w Bydgoszczy.

Źródła: Notatka z rozmowy w dniu 30.12.2009 z Krzysztofem Rydzewskim; Chrzanowski W.: *Proces tworzenia szkolnictwa zawodowego w Bydgoszczy po I wojnie światowej na przykładzie Zespołu Szkół Gastronomicznych*, [w:] *Bydgoska oświata 1920-1995*, (red.) Andrzej Bogucki, 1996, ss. 51, 53-4.

RYDZEWSKA Zofia

Ur. 17 III 1949 w Ciechanowie. Po ukończeniu w 1968 Liceum Pedagogicznego w Mławie rozpoczyna studia na kierunku matematycznym gdańskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Kończy je w 1972 w uczelni przekształconej już w Uniwersytet Gdański, otrzymując dyplom magistra matematyki. Jako stypendystka Kuratorium Okręgu Szkolnego Bydgoskiego, po skończeniu studiów otrzymuje skierowanie do pracy w Liceum Ogólnokształcącym w Lipnie. Po pierwszym roku pracy osiedla się w Bydgoszczy, i w latach 1973-78 uczy matematyki oraz jest wychowawczynią w Liceum Zawodowym Nr 1. Po likwidacji placówki przenosi się do Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1, w którym w 2007 przechodzi na emeryturę.

Jej pracy pedagogicznej stale towarzyszą różne formy poszerzania i doskonalenia zawodowego, m. in.: ukończenie studium przedmiotowo-metodycznego z matematyki (1987); uzyskanie II stopnia specjalizacji zawodowej w zakresie nauczania matematyki (1988); ukończenie warsztatów pomiaru dydaktycznego w zakresie matematyki (1994); wpisanie do ewidencji egzaminatorów maturalnych z matematyki, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej (2001); uzyskanie stopnia awansu nauczyciela dyplomowanego (2003). Wielokrotnie nagradzana nagrodą dyrektora szkoły oraz dwukrotnie nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania (1978, 1985).

Źródło: AZSM1/to. „Rydzewska Zofia".

RYDZEWSKI Józef (28 II 1920 Ruda Wielka, pow. Radom – 09 V 1984 Bydgoszcz)

Od 1926 przebywa z rodzicami w Bydgoszczy. Po ukończeniu szkoły powszechnej rozpoczyna w 1936 naukę w Gimnazjum Elektrycznym w Państwowych Szkołach Przemysłowych przy ul. Św. Trójcy i kontynuuje ją do wybuchu wojny.

Piątego dnia wojny zostaje przez Niemców aresztowany i osadzony w obozie. Jako więzień-zakładnik przebywa kolejno w obozach pracy w Bydgoszczy, Grabównie koło Piły, Gniewie, Prabutach, Szczecinie oraz Sobieradzu (niem. Woltersdorf) koło Gryfina. Stamtąd, w styczniu 1942 ucieka, i poprzez Mławę oraz Warszawę przedostaje się do Radomia. Tam pracuje do 1945 w zakładzie elektromechanicznym.

W styczniu 1946 wraca do Bydgoszczy i w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych zostaje zatrudniony w charakterze asystenta. Jednocześnie podejmuje naukę w Państwowym Liceum Elektrycznym przy PŚST, które kończy w trybie przyśpieszonym uzyskując w 1947 świadectwo dojrzałości oraz dyplom technika elektryka. W latach szkolnych 46/47-47/48, w klasach Gimnazjum Elektrycznego uczy rysunku zawodowego, prowadzi zajęcia w pracowni elektrycznej i w warsztacie elektrycznym oraz pełni obowiązki wychowawcy klasy.

Jesienią 1948 wyjeżdża na Dolny Śląsk i po zatrudnieniu w Zjednoczeniu Elektroenergetycznym Okręgu Dolnośląskiego pracuje w różnego typu elektrowniach dopiero co przekazanych przez Armię Czerwoną administracji polskiej. Podnoszenie tych elektrowni z gruzów, ich uruchamianie i modernizacja dają możliwości nabycia niezwykłej praktyki zawodowej. W okresie 5. lat przebywania na Dolnym Śląsku zapoznaje się z pracą elektrowni wodnych; zbiornikowych i przepływowych postawionych na rzekach „Bóbr", „Kamienna" i „Kwisa" (miejscowości: Leśna, Nielestno, Ocice, Piechowice, Pilchowice, Siedlęcin, Stara Oleszna, Szklarska Poręba, Włodzice Małe, Wrzeszczyn, Złotniki Lubawskie). Jako elektryka, interesują Go w szczególności generatory elektryczne wraz z napędzającymi je turbinami. Poznaje dogłębnie budowę prądnic synchronicznych (m. in. firm Siemens-Schuckert, Sachsenwerk, AEG) oraz turbin Francisa i Kaplana (m. in. firm: J.M. Voith, Hansenwerk Gotha, Escher-Wyss.). W elektrowniach „Kaławskiej" (Zielonka pod Kaławskiem, późniejszym Węglińcem), „Czechnica" (podwrocławskie Siechnice) oraz „Wrocław"zapoznaje się z pracą elektrowni cieplnych.

Po pięciu latach wraca do Bydgoszczy i od 01 IX 1953 rozpoczyna w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym wieloletni, nieprzerwany już okres pracy pedagogicznej nauczyciela teoretycznych przedmiotów elektrycznych oraz wychowawcy. W nauczaniu maszyn elektrycznych oraz na zajęciach w pracowni elektrycznej poświęconych tym maszynom, efektywnie wykorzystuje bogate doświadczenie z praktyki zawodowej; do legendy szkolnej przeszły opowieści o Jego słuchu, niezwykle wyczulonym na dźwięki towarzyszące procesowi rozbiegania się silnika szeregowego prądu stałego i szybkości reakcji zapobiegającej nieszczęściu. Jako nauczyciel niepełnoetatowy uczy także w Zaocznym TME.

W 1963 finalizuje studia na Politechnice Poznańskiej; po przedłożeniu pracy pt. „*Projekt napędu elektrycznego kalendra 4-o walcowego z zakresem regulacji prędkości obrotowej 20-100%*" i zdaniu egzaminów otrzymuje dyplom inżyniera elektryka o specjalności elektrotechnika przemysłowa. W następnych latach kończy studium pedagogiczne.

W 1968 zmienia nazwisko „Śledź" na „Rydzewski".

Po likwidacji TME w 1975 przechodzi do Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków, w którym pracuje do chwili śmierci; umiera nagle w domu, przed wyjściem do szkoły, w której trwa sesja egzaminu maturalnego. To był jedyny dzień w Jego życiu, w którym nie dotarł do szkoły, bowiem w okresie 33. lat pracy nauczycielskiej nie opuścił ani jednego dnia zajęć.

Spoczywa na cmentarzu par. Św. Trójcy przy ul. Lotników w Bydgoszczy.

Źródła: AZSM2/to. Sygn. Arch. 1/283, „Rydzewski Józef"; *50 CKU, 1948-1998*, (red.) Bożena Escher, [et al.], Bydgoszcz 1998, s. 58; Notatka z rozmowy przeprowadzonej w dniu 30.12.2009 z Krzysztofem Rydzewskim.

RYNKIEWICZ Piotr ps. „Piotr", „Aleks" (04 VIII 1892 – 01 IV 1960 Bydgoszcz)

Ks. rzymsko-katolicki, wyświęcony w 1916 w Petersburgu, tajny szambelan papieski (1957). Licencjat prawa kanonicznego i nauk społecznych; prefekt w wileńskich szkołach. W latach 40. ppłk, dziekan polowy Okręgu Wilno Armii Krajowej. Pierwszy administrator bydgoskiej par. pw. Św. Józefa, erygowanej 24 VIII 1946. W latach 1945-48 etatowy nauczyciel religii w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych, wspominany przez byłego ucznia, późniejszego literata: „(...) *Zaimponował mi ksiądz prefekt, bo i głos miał dudniący, niski, budzący respekt i cały był taki wyrazisty w kroju i postawie.* (...)". W Bydgoszczy szybko zdobył serca wielu jej mieszkańców. Wśród wtajemniczonych, zwłaszcza wygnańców zza Buga, był znany i szanowany jako opiekun prześladowanych przez UB.

Źródła: Malinowski L.J.: *Ks. Piotr Rynkiewicz*, „Wileńskie Rozmaitości", nr 5, 2005, ss. 9-10; *Kościół katolicki w Bydgoszczy, Kalendarium*, (red.) Janusz Kutta, Bydgoszcz 1997, ss. 285, 306, 317-8; Sulima-Kamiński J.: *Most królowej Jadwigi, Tom III*, „Pomorze", Bydgoszcz 1988, s. 88.

Rynkiewicz Teresa: mgr inż., npł., tpz., ZSM1, 86-87;
Rzepecki Zenon: inż. chemik, chem., TME, 57-58;

S

Sadkiewicz Józef: mgr, geogr., noK, zagadn. gosp.-społeczne, wych., LM, 49-51;

SADOWSKI Krystian

Ur. 11 VII 1944 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1964, technik elektryk o specjalności elektromechanika.

Po ukończeniu Technikum podejmuje pracę w warsztatach szkolnych macierzystej szkoły, najpierw jako technolog w okresie roku, później jako nauczyciel praktycznej nauki zawodu; dodatkowo pełni w warsztatach funkcję głównego elektryka. Po 12. latach pracy w TME, z początkiem roku szkolnego 1976/77 przechodzi do Zespołu Szkół Elektroniczno-Elektrycznych, gdzie pracuje jako nauczyciel praktycznej nauki zawodu. W okresie 1977-96 pracuje jako nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych w Zespole Szkół Elektrycznych; tutaj od 1981, do czasu przejścia na emeryturę jest wicedyrektorem. Na rozległym obszarze działania, niekoniecznie w całości ujętym w formalnym zakresie obowiązków, zajmuje się m. in. infrastrukturą dydaktyczną, organizacją praktyk zawodowych, organizacją egzaminów z przygotowania zawodowego, współpracą z licznymi zakładami przemysłowymi. W latach 1990-91 przeprowadza wraz z uczniami generalną inwentaryzację instalacji elektrycznej budynku szkolnego zakończoną opracowaniem dokumentacji. W 1993 kieruje wdrożeniem w ZSE specjalności elektrotechnika przemysłowa oraz energoelektronika we wszystkich fazach i płaszczyznach (plan kosztów, urządzenie pracowni, zakupy, pełna dokumentacja organizacyjna i dydaktyczna).

W historię rozwoju zawodowego wpisuje m. in. ukończenie: studiów na kierunku elektrycznym Studium Nauczycielskiego (Warszawa, 1972); Studium Kształcenia Nauczycieli Przedmiotów Technicznych Politechniki Warszawskiej i uzyskanie dyplomu magistra elektrotechniki (1977); studium podyplomowego organizacji i zarządzania oświatą (IKN ODN Kalisz, 1984); kursu „Sprawdzanie elektrycznych przyrządów wskazówkowych" (NOT, 1988); kursu „Mikrokomputery w szkole" (1989). Dwukrotnie wpisany na listę egzaminatorów OKE jako egzaminator egzaminu sprawdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie elektromechanik i elektryk (2005) oraz technik elektryk (2006). W 2008 otrzymuje nominację na eksperta Krajowego Forum Chłodnictwa – Związku Pracodawców, w zakresie szkoleń i egzaminów personelu z dziedziny techniki chłodniczej, klimatyzacji i pomp ciepła.

Współautor publikacji zbiorowej: Sadowski K., [et al.]: *Vademecum dyrektora szkoły, cz. I*, (red.) Edward Małachowski, Społeczne Towarzystwo Edukacyjne w Bydgoszczy, Bydgoszcz 1992.

W niepełnym wymiarze godzin pracuje m. in. w Zespole Szkół Spożywczych (1996-2000), Centrum Kształcenia Ustawicznego oraz w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 2 (2000-2010).

Nagrodzony i odznaczony m. in.: nagrodami Ministra Oświaty i Wychowania – II st. (1976) i specjalną (1985), nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania (1981), Złotym Krzyżem Zasługi (1985), srebrną odznaką „Za Zasługi dla OHP" (1986), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1987), nagrodą Ministra Edukacji II st. (1994).

Żona Danuta (ślub w 1972) osiągnęła uprawnienia emerytalne także jako nauczycielka. W kolejnych latach na świat przychodzą: Magdalena (1973), Marcin (1976 †) oraz Dorota (1978). Dalszą perspektywę rodziny rysują wnuczęta: Szymon (1998), Mateusz (2004) oraz Majka (2004).

Źródło: Notatka z rozmowy z Krystianem Sadowskim w dniu 18.12.2009.

SANKOWSKI Paweł

Absolwent Technikum Mechanicznego w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 2002, technik mechanik o specjalności technologia osprzętu lotniczego. W 2005 kończy studia licencjackie na kierunku fizyka z informatyką w Akademii Bydgoskiej; magisterium z fizyki uzyskuje w 2007 na Wydziale Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej na UMK w Toruniu. Od 2007 nauczyciel w macierzystej szkole – ZSM Nr 1; uczy także w Zespole Szkół Chemicznych.

Źródło: http://zsm1.bydgoszcz.pl/readarticle.php?article_id=35 (dostęp 20.02.2010).

Sarczyńska Tatiana Barbara (1893-?): art. malarz, nauczycielka rysunku hafciarskiego w PSPA;
Saunders Derek: ww., (London Univ., Anglia), j. ang., ZSM1, 96-97;
Sądecki Teofil: pnz., (spawalnia, kuźnia), TME;
Schmidt Andrzej: mgr inż., npł., wych. int., ZSM1, 86-88;

SZMIDT Franciszek (16 XII 1882 Szynychy pow. Chełmno – 01 XI 1939 Fordon)

Szkołę powszechną kończy w rodzinnej miejscowości i po odbyciu praktyki u kowala, uzyskuje w 1901 świadectwo czeladnicze. W latach 1902-09 pracuje jako palacz na statkach. W marcu 1909 powraca w rodzinne strony i zatrudnia się w grudziądzkiej Fabryce Ventzki – Towarzystwo Akcyjne jako kierownik budowy pługów parowych.

W 1920 przenosi się do Bydgoszczy i podejmuje pracę w Głównych Warsztatach Kolejowych jako ślusarz. Od września 1923 nauczyciel zawodu ślusarsko-kowalskiego w Państwowej Szkole Przemysłowej (później Państwowych Szkołach Przemysłowych). W 1927 zdaje egzamin mistrzowski w zawodzie specjalisty budowy maszyn.

Zamordowany przez Niemców w podbydgoskim Fordonie w grupie bydgoskich nauczycieli. Spoczywa na Cmentarzu Bohaterów Bydgoszczy na Wzgórzu Wolności w Bydgoszczy.

Źródło: Drapiewski K.: *Męczennicy z Doliny Śmierci, Część pierwsza*, Bydgoszcz 2009, s. 72.

Schönhofer Karol: inż., przedm. geodezyjne, wych., GM, LM, 47-49;
Schröder Tadeusz: mgr inż. elektryk, npł., tpz., TME, 66-68;

SEIDEL Ryszard

Nauczyciel wychowania fizycznego i wychowawca w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy od 1975. Opiekun drużyn i reprezentacji odnoszących liczne sukcesy i stanowiących

czołówkę bydgoskiego sportu szkolnego w grach zespołowych (siatkówka, koszykówka, piłka ręczna) oraz wielu dyscyplinach lekkoatletyki. Miłośnik turystyki, organizator wielu szkolnych rajdów pieszych, także górskich.

Uprawia czynnie sport biorąc udział w różnej rangi zawodach weteranów; za wyniki w skoku wzwyż stawał m. in. na podium Mistrzostw Polski i Halowych Mistrzostw Polski; w Międzynarodowym Mityngu Weteranów LA w Sopocie, zdobył w 2002 srebrny medal.

Jako znakarz Oddziału Miejskiego PTTK w Bydgoszczy jest znawcą podmiejskich dróżek i szlaków turystycznych w całym województwie.

Współzałożyciel w okresie 1980-81 i działacz w następnych latach, NSZZ „Solidarność" w środowisku oświaty bydgoskiej.

Źródło: Notatka autobiograficzna Ryszarda Seidla z dnia 12.12.2009. .

SELL Edward

Ur. 31 VIII 1938 w Bydgoszczy, gdzie osiedlili się pochodzący z Wielkopolski rodzice – Agnieszka z domu Gabryszak i Jan. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Bydgoszczy, rocznik 1956, technik elektryk o specjalności budowa aparatów elektrycznych.

Po ukończeniu Technikum podejmuje pracę w Bydgoskich Zakładach Elektromechanicznych „Belma", w których z przerwą na odbycie zasadniczej służby wojskowej, pracuje do 1961 jako brakarz na wydziale produkcji aparatury elektrycznej dla górnictwa. W kolejnych latach pracuje w: Bydgoskim Przedsiębiorstwie Elektryfikacji Rolnictwa jako projektant; w dziale inwestycji Bydgoskich Zakładów Papierniczych na stanowisku inspektora do spraw energetycznych; Wodociągach Bydgoskich od 1962: najpierw maszynista pomp przy rozruchu Stacji Wodociągów Czyżkówko; od 1968 zastępca kierownika Stacji, od 1970 kierownik Wydziału Produkcji, w skład którego wchodziły wszystkie ujęcia wody dla Bydgoszczy; był trzecim z kolei kierownikiem Stacji Wodociągów Czyżkówko (po Januszu Firleju i Bronisławie Baranowskim).

W 1968, na Wydziale Elektrycznym Politechniki Poznańskiej uzyskuje dyplom inżyniera elektryka o specjalności gospodarka elektroenergetyczna. Temat pracy dyplomowej jest z życia zawodowego wzięty: „*Optymalizacja pracy pomp na przykładzie stacji wodociągów Czyżkówko*".

W 1975 zostaje zastępcą dyrektora Wojewódzkiego Zjednoczenia Przedsiębiorstw Gospodarki Komunalnej w Bydgoszczy; w tym samym roku obejmie stanowisko dyrektora Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania Miasta (późniejsze Miejskie Przedsiębiorstwo Usług Sanitarno-Porządkowych „Sanipor", a po prywatyzacji – „Remondis"), na którym pracuje do 1986 rozwijając wiele inwestycji umożliwiających mechanizację usług i podniesienie poziomu obsługi mieszkańców.

W okresie 1981-86 jest prezesem najstarszego klubu sportowego w Bydgoszczy – Klubu Sportowego „Gwiazda". W 1987 organizuje Zakład Wykonawstwa i Szkolenia MZKS „Gwiazda", a w 1989 Zakład Rozwoju i Wdrożeń Gospodarki Komunalnej w Bydgoszczy. W latach 1993-2003 działa na stanowisku wiceprezesa w Międzyzakładowym Klubie Techniki i Racjonalizacji Gospodarki Komunalnej w Bydgoszczy. Na emeryturę przechodzi w 2003.

Od 2000 zaangażowany w lokalnym samorządzie: przewodniczy Współnocie Mieszkaniowej Chmurna 3, od 2001 wiceprzewodniczący Rady Osiedla Czyżkówko, od 2005 przewodniczący Rady Osiedla Czyżkówko w dwóch kolejnych kadencjach.

Odznaczony m. in.: odznakami „Racjonalizatora Produkcji" oraz „Zasłużonego Racjonalizatora Produkcji"; Srebrnym Krzyżem Zasługi; Złotym Krzyżem Zasługi (1986).

Żona Helena zmarła nagle w październiku 2009; w 47. latach małżeństwa dochował się trojga dzieci oraz czworga wnucząt. Z kolegami z klasy maturalnej spotyka się dwa razy w roku począwszy od 2001.

Źródło: Notatka autobiograficzna Edwarda Sell z dnia 11.01.2010.

Semeryło Marian: wych. int. TME, ZSM1, 69-70, pnz., 70-76,

SEMPRUCH Janusz Krzysztof

Ur. 15 XII 1953 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, rocznik 1973, technik mechanik o specjalności Technologia Maszyn. Po ukończeniu w 1978 studiów na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej (dzisiaj Uniwersytet Technologiczno Przyrodniczy), drogę zawodową pracownika naukowo-dydaktycznego rozpoczyna w Katedrze Podstaw Konstrukcji Maszyn tej Uczelni..

Stopień doktora nauk technicznych otrzymuje na Politechnice Częstochowskiej w1983 na podstawie rozprawy pt. „*Rozwój pęknięć zmęczeniowych w cylindrycznych próbkach stalowych w warunkach zmiennego skręcania*"; habilitację uzyskuje w 1992 w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie przedkładając rozprawę pt. „*Kryterium wytrzymałości zmęczeniowej stali konstrukcyjnej 25CrMo4 w warunkach złożonego stanu naprężenia*"; tytuł naukowy profesora nadaje Mu Prezydent RP na wniosek Wydziału Samochodów i Maszyn Roboczych Politechniki Warszawskiej w 2002. Od 1978 kolejno: asystent i st. asystent naukowo-dydaktyczny, adiunkt (od 1984), profesor nadzwyczajny (od 1994), profesor zwyczajny (od 2008). Obecnie, profesor zwyczajny Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego, kierownik Zakładu Sterowania i Konstrukcji oraz dyrektor Instytutu Mechaniki i Konstrukcji Maszyn Wydziału Inżynierii Mechanicznej oraz profesor zwyczajny Instytutu Politechnicznego w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Stanisława Staszica w Pile.

W 1993 prodziekan do spraw nauki Wydziału Mechanicznego ATR; w latach 1993-96 prorektor do spraw nauki, w okresach 1996-99 oraz 1999-2002 rektor ATR.

W dorobku naukowym prof. dr. hab. inż. Janusza Semprucha wyróżnić można cztery grupy problemów, wokół których koncentrują się prace i osiągnięcia naukowe. Pierwsze trzy z nich dotyczą w ogólności problematyki oceny trwałości i wytrzymałości zmęczeniowej materiałów i elementów konstrukcyjnych (metalowe tworzywa konstrukcyjne). Badania na tym polu dotyczą ograniczonej i nieograniczonej trwałości zmęczeniowej, a w sposób szczególny, problematyki programowanych badań zmęczeniowych (modelowanie obciążeń eksploatacyjnych z wykorzystaniem metod statystycznej oceny przebiegów losowych, ich schematyzacji, budowa

programów obciążeń dla wykorzystania w badaniach i obliczeniach, budowa specjalistycznych stanowisk badawczych), wykorzystania opisu zaczerpniętego z mechaniki pękania do oceny trwałości zmęczeniowej na etapie rozwoju pęknięcia zmęczeniowego w warunkach zmiennego skręcania (próbki z ostrym karbem jako inicjatorem pęknięcia, specjalistyczna metodyka i stanowisko badawcze umożliwiające śledzenie prędkości i topografii pęknięcia na próbce cylindrycznej) oraz złożonych – nieproporcjonalnych – stanów obciążeń zmęczeniowych (także złożonych stanów naprężenia i odkształcenia). Z badaniami w tym obszarze związany był blisko 2-letni pobyt na RWTH Aachen (Niemcy) jako stypendysty DAAD. Czwarta możliwa do wyróżnienia grupa zagadnień związana jest z modelowaniem (głównie kinematycznym i dynamicznym) urządzeń transportu wewnątrzzakładowego. Modelowanie to ma na celu uzyskanie danych dla procesu projektowo-konstrukcyjnego urządzeń, jak i poprawnej (efektywnej) ich eksploatacji. W powyższych obszarach promuje czterech doktorów nauk technicznych.

Dorobek dydaktyczny wiąże się przede wszystkim z kierunkiem kształcenia „Mechanika i budowa maszyn". Prowadził i prowadzi zajęcia z przedmiotów: podstawy konstrukcji maszyn, technologiczność konstrukcji, komputerowe wspomaganie projektowania (CAD), transport wewnątrzzakładowy oraz seminarium dyplomowe dla studentów studiów stacjonarnych jednolitych magisterskich, specjalność – metody komputerowe w projektowaniu układów mechanicznych – i na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia, specjalność – konstrukcja maszyn i urządzeń.

W sposób szczególny interesuje się kształceniem ustawicznym. Swoją erudycję w tym zakresie kształtuje reprezentując ATR w SEFI („Société Européenne pour la Formation des Ingénieurs") oraz podejmując indywidualne członkostwo w IGIP (International Gesellschaft für Ingenieurpädagogik). Kontakty te owocują istotnym rozszerzeniem oferty w zakresie kształcenia ustawicznego w postaci około dziesięciu edycji studiów podyplomowych zrealizowanych przez zespół Profesora. W powiązaniu z tą problematyką realizuje kilka wyjazdów zagranicznych, w tym jeden miesięczny na Uniwersytecie Padeborn (Niemcy). Poczynając od 2003 jest kierownikiem Studium Doktoranckiego działającego początkowo na Wydziale Mechanicznym ATR, a dzisiaj Wydziale Inżynierii Mechanicznej UTP, w dyscyplinie budowa i eksploatacja maszyn.

Organizuje wiele konferencji naukowych i sympozjów. Najważniejsze z nich to Sympozjum naukowe „Zmęczenie i Mechanika Pękania", organizowane we współpracy z Międzysekcyjnym Zespołem Zmęczenia i Mechaniki Pękania Materiałów i Konstrukcji KBM PAN; w 1992 – sekretarz Komitetu Organizacyjnego; w latach 1994-98 wiceprzewodniczący, a w okresie 2000-2010 przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Sympozjum.

Członek Prezydium Komitetu Budowy Maszyn PAN - Wydział IV Nauk Technicznych, przewodniczący Międzysekcyjnego Zespołu Zmęczenia i Mechaniki Pękania KBM PAN, członek Polskiego Komitetu Teorii Maszyn i Mechanizmów KBM PAN oraz m. in.: członek Polskiego Towarzystwa Mechaniki Teoretycznej i Stosowanej, Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego, European Structural Integrity Society (ESIS), International Geselschaft für Ingenieur Pädagogik (IGIP).

Nagrodzony i odznaczony, m. in.: naukową nagrodą zespołową II st. Ministra Edukacji Narodowej; nagrodą zespołową za osiągnięcia naukowe II st. Wojewody Bydgoskiego; sześcioma nagrodami indywidualnymi Ministra Edukacji Narodowej.

Autor, współautor, redaktor i współredaktor ponad 100. opublikowanych prac naukowych i podręczników.

Niektóre z opracowań zwartych: 2002, Sempruch J., Piątkowski T.: *Środki techniczne transportu wewnątrzzakładowego*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 2002, *Development in control and machinery design*, (ed.) Janusz Sempruch, University Press of University of Technology and Agriculture, Bydgoszcz; 2002, Piątkowski T., Sempruch J.: *Krzywa Beziera w modelowaniu geometrii ramienia zgarniaka*, [w:] *Polioptymalizacja i komputerowe wspomaganie projektowania*, (red.) W. Tarnowski, T. Kiczkowski, WNT; 2003, *Developments in machinery design and control, vol. 2*, (eds.) Janusz Sempruch, Kazimierz Peszyński, University Press of University of Technology and Agriculture, Bydgoszcz; 2006, Sempruch J., Piątkowski T.: *Podstawy konstrukcji maszyn z CAD, Połączenia i elementy podatne*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica w Pile, Piła; 2009, *Metody doświadczalne w zmęczeniu materiałów i konstrukcji, Zbiór monografii*, T. 3, (red.) Janusz Sempruch, Dariusz Boroński, [et al.], Wyd. Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji - Państwowy Instytut Badawczy, Radom.

Wybrane artykuły naukowe: 2002, Sempruch J., Skibicki D.: *Concept of non-proportionality parametr in a complex fatigue load state*, „ Journal of Theoretical and Applied Mechanics”, 2 (40); 2002, Piątkowski T., Sempruch J.: *Sorting process of unit loads – dynamic model of scraping process*, „Archive of Mechanical Engineering”, nr 1, vol. XLIX; 2004, Skibicki D., Sempruch J.: *Use of a load non-proportionality measure in fatigue under out-of-phase combined bending and torsion*, „Fatigue and Fracture of Engineering Material and Structures”; 2005, Cichański A., Sempruch J.: *Experimental method of defining biaxial fatigue properties of elastic-plastic construction materials, Model formulation*, „Journal of Theoretical And Applied Mechanics”, 43, 1; 2005, Cichański A., Sempruch J.: *Experimental method of defining biaxial fatigue properties of elastic-plastic construction materials. Part 2 – Experimental research*, „Journal of Theoretical And Applied Mechanics”, 43, 1; 2005, Sempruch J., Piątkowski T.: *Modelling of curvilinear scraper arm geometry*, „Archive of Mechanical Engineering, vol. LII, 3; 2007, Nowicki K., Sempruch J.: *Problemy związane z treningiem sztucznej sieci neuronowej wykorzystanej do modelowania charakterystyk zmęczeniowych*, „Acta Mechanica et Automatica”, vol. 1, no.1; 2008, Piątkowski T., Sempruch J.: *Model of the process of load unit stream sorting by means of flexible active fence*, „Mechanism and Machine Theory”, 43, no. 5; 2008, Piątkowski T., Sempruch J.: *Model of inelastic impact of unit loads*, „Packaging Technology and Science”, 22/1; 2008, Piątkowski T., Sempruch J.: *Active fence with flexible element in a drive system*, „Archives of Mechanical Engineering”, vol. LIII, 4.

Źródła: Kwaśniewska K., Rak M.: *Naukowcy Bydgoszczy, Słownik biograficzny 1994*, Instytut Wyd. „Świadectwo”, Bydgoszcz 1994, ss. 167-8; *Who is who w Polsce, Wydanie II uzupełnione* , Hübners blaues Who is Who, 2003; Jazdon A., Kozłowski M.M., Styp-Rekowski M.: *50 lat Wydziału Mechanicznego Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1951-2001*, Bydgoszcz 2001, ss. 9, 55, 70, 74-5, 99, 202-4, 209, 212, 216-7, 292, 298, 300, 302, 313-6, 319, 329, 332-5, 340, 349, 352.

SENDECKA Ewa

Ur. 01 I 1940 w Rymanowie, woj. Rzeszów. Po ukończeniu poznańskiego Studium Nauczycielskiego (1960) kontynuuje studia na Wydziale Matematyczno-Fizycznym opolskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, gdzie w 1965 otrzymuje dyplom magistra fizyki. W latach 1965-70 pracuje w: Technikum Przemysłu Drzewnego w Jarocinie (1965-68); Technikum Elektrycznym i Zasadniczej Szkole Zawodowej w Krakowie-Nowej Hucie (1968-69); Zasadniczej Szkole Zawodowej Pomorskich Zakładów Budowy Maszyn „Makrum” w Bydgoszczy (1969-70).

Od 1970 uczy fizyki i pełni obowiązki wychowawczyni w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, później w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, z którego odchodzi w 1990 na emeryturę. Nauczyciel dyplomowany (1974), profesor szkoły średniej (1976). W 1980 otrzymuje nagrodę Kuratora Oświaty i Wychowania.

Źródło: AZSM1/to. „Sendecka Ewa”.

SENDECKI Zenobiusz Florian (03 X 1928 Bydgoszcz – 12 I 1994 Bydgoszcz)

Urodzony w rodzinie robotniczej, która wysiedlona przez Niemców z Bydgoszczy w 1940, przenosi się do Łodzi. Tam, po ukończeniu 14 lat zostaje skierowany do przymusowej pracy w warsztacie samochodowym; dwa lata później zostaje wywieziony na roboty do Niemiec.

Po zakończeniu wojny wraca w 1945 do Bydgoszczy i natychmiast podejmuje naukę w II Liceum Ogólnokształcącym im. M. Kopernika, w którym składa egzamin maturalny w 1949. W tym samym roku podejmuje pracę pedagogiczną w Szkole Ogólnokształcącej Stopnia Podstawowego i Licealnego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci oraz rozpoczyna zaoczne studia I stopnia na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Po ich ukończeniu (kierunek fizyka) w 1952 otrzymuje nakaz pracy w Zespole Szkół Drzewnych w Słupsku.

W 1955 wraca na stałe już do Bydgoszczy, gdzie wyłączywszy kilkuletnią przerwę, przepracuje prawie 30 lat w szkolnictwie jako nauczyciel fizyki i wychowawca. W kolejnych okresach pracuje w: szkole podstawowej i Liceum Ogólnokształcącym w Koronowie (1955-57); Zakładach Wyrobów Elektrotechnicznych „Eltra" jako starszy konstruktor (1957-61); Technikum Mechaniczno-Elektrycznym; Technikum Elektronicznym – przeniesiony służbowo wraz z kilkoma nauczycielami uczącymi w TME na kierunku elektronicznym (1968-75); Kuratorium Oświaty i Wychowania jako wizytator metodyk (1975-77); Zespole Szkół Elektronicznych do czasu przejścia na emeryturę w 1984.

Uzupełniające studia II stopnia kończy na toruńskim UMK w 1959 uzyskując dyplom magistra fizyki (fizyka teoretyczna); w 1976 kończy w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Nowym Sączu (IKN Warszawa) studium podyplomowe dla wizytatorów metodyków fizyki. Po przejściu na emeryturę uczy przez kilka lat w Zespole Szkół Elektronicznych jako nauczyciel niepełnoetatowy.

Spoczywa na Cmentarzu Nowofarnym przy ul. Artyleryjskiej w Bydgoszczy.

Źródła: *80 lecie nadania imienia szkole, II Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 2002, s. 96; Giedrojć D., Pielacka M., Powel N.: *VI Liceum Ogólnokształcące im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy*, Bydgoszcz [2008], ss. 19, 32; AZSE/to. „mgr Sendecki Zenobiusz".

SERWIŃSKI Leszek

Ur. 23 IX 1953 w Osieku nad Notecią. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, rocznik 1973, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem. W 1978 otrzymuje w Instytucie Technologii i Eksploatacji Maszyn bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej dyplom magistra inżyniera mechanika i rozpoczyna wieloletnią pracę pedagogiczną w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, z którego odchodzi na emeryturę w 2005.

Jest wychowawcą i nauczycielem teoretycznych przedmiotów zawodowych, opiekunem wielu uczniowskich prac dyplomowych nagradzanych na szczeblu wojewódzkim i krajowym. W ogólnopolskim konkursie na najlepszą pracę dyplomową w średnich szkołach technicznych, podopieczni Leszka Serwińskiego dwukrotnie sięgali po laury: w 1994 Grzegorz Głodek, Krzysztof Meyze, Piotr Seyda, Marian Szpajer, Dariusz Zelis, otrzymują nagrodę za pracę pt. „*Urządzenie do badania czasu reakcji i nauki startu w sporcie żużlowym*"; w 1998 uczeń Artur Rakowski otrzymuje I nagrodę za pracę pt. „*Urządzenie do statycznego wyważania wałów korbowych*". W wojewódzkim konkursie na najlepszą pracę dyplomową, organizowanym przez Bydgoska Radę Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT, w 1997 Rafał Bachorski i Łukasz Geszke otrzymują wyróżnienie; w 2001 uczniowie ZSM1 uzyskują: I nagrodę – Łukasz Quaas i Marcin Szymborski za pracę pt. „*Projekt i wykonanie urządzenia do perforacji powierzchni wewnętrznych*"; II nagrodę – Tomasz Chwieduk, Paweł Kasprowicz i Sebastian Różański za pracę pt. „ *Projekt i wykonanie mechanizmu do zamiany ruchu prostoliniowego na obrotowy z pominięciem ruchu płaskiego korbowodu*".

W rozwój zawodowy wpisuje m. in.: ukończenie kursu pedagogicznego (1981); ukończenie studium przedmiotowo-metodycznego (kierunek mechaniczny) w 1987; uzyskanie I stopnia specjalizacji zawodowej w zakresie nauczania teoretycznych przedmiotów mechanicznych (1999); współpracę z Katedrą Technologii, Maszyn i Automatyzacji Produkcji Wydziału Mechanicznego Politechniki Gdańskiej w zakresie konstrukcji i wdrożenia w szkole stanowiska dydaktycznego; współpracę z Zakładem Dydaktyki Techniki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Imponujący dorobek pedagogiczny, pozwala Mu bez trudności uzyskać w 2001 stopień awansu nauczyciela dyplomowanego.

W latach 1976-89 jest trenerem w klubie „Budowlany Klub Sportowy"; w 1983 uzyskuje na poznańskiej Akademii Wychowania Fizycznego kwalifikacje trenera II klasy w lekkoatletyce, podniesione do klasy I w 1989, dyplomem Przewodniczącego Komitetu do Spraw Młodzieży i Kultury Fizycznej. Jego wychowankowie, absolwenci ZSM1, m. in. Mirosław Chmara i Jarosław Kaniecki zdobywali medale w Mistrzostwach Polski i Świata w lekkoatletyce. W 1992 podejmuje pracę trenera na zajęciach ogólnorozwojowych w klubie żużlowym „Polonia Bydgoszcz". W okresie 1997-98 pracując w klubie żużlowym „GKM Grudziądz" przyczynia się do awansu drużyny do I ligi oraz współtworzy sukces Roberta Dadosa, uzyskującego tytuł mistrza świata juniorów. Obecnie, od trzech lat przygotowuje do sezonu aktualnego wicemistrza świata na żużlu – Tomasza Golloba.

Zamiłowanie do sportu i techniki, zaowocowało zaprojektowaniem i zbudowaniem hamowni silnika żużlowego w ramach „grantu oświatowego" przyznanego Szkole.

Autor i współautor, m. in.: 1992, Sewiński L.: *Pudełko do kaset wideo, zwłaszcza systemu VHS*, Biuletyn Urzędu Patentowego (BUP), Nr 26, Warszawa, s. 50; 1995, Serwiński L., Głodek G., Meyze K., Seyda P., Szpajer M., Zelis D.: *Symulator startowy*, BUP, Nr 25, Warszawa, s. 97; 1997, Grzesiak J., Serwiński L.: *Zawiasa, zwłaszcza do rozdzielnic niskiego napięcia*, BUP, Nr 13, Warszawa, s. 90.

Źródło: AZSM1/to. „Serwiński Leszek".

SERWIŃSKI Radosław

Absolwent Technikum Mechanicznego w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 2002, technik mechanik o specjalności technologia osprzętu lotniczego.
W 2005 kończy studia inżynierskie na Wydziale Inżynierii Produkcji Politechniki Warszawskiej prezentując pracę dyplomową pt. „Proces technologiczny elektrochemicznej obróbki panewki turbosprężarki samochodowej". Magisterium uzyskuje w 2006, także na Politechnice

Warszawskiej; na Wydziale Mechanicznym, Energetyki i Lotnictwa składając pracę magisterską pt. „Projekt wstępny jednostki PCU w układzie sterowania lotkami samolotu komunikacyjnego średniego zasięgu”. Od 2008 pracuje w General Electric Aviation i jest uczestnikiem programu rozwojowego Edison Engineering Development Program.

Źródło: http://zsm1.bydgoszcz.pl/readarticle.php?article_id=35 (dostęp 19.02.2010).

Siekierkowski Maksymilian: pnz., TME, 51-52;
Sieńska Iwona: mgr inż., fiz., ZSM1, 92-93;

SIERMIŃSKI Bolesław (01 I 1911 Długie, pow. Starogard – 21 I 1995 Bydgoszcz)

Syn Franciszka i Marianny z Gniewkowskich, urodzony na wsi kociewskiej (gmina Osieczna w dzisiejszym województwie pomorskim), leżącej w kompleksie leśnym Borów Tucholskich nad Jeziorem Długim, musiał przejawiać ponadprzeciętne zdolności i talenty, skoro trafia na naukę do Państwowego Gimnazjum Humanistycznego w Tczewie. W 1931 kończy Państwowe Seminarium Nauczycielskie Męskie w Tucholi (działa w latach 1874-1936) i rozpoczyna pracę pedagogiczną w Szkole Podstawowej w Gniewie. W latach 1932-33 odbywa czynną służbę wojskową w Batalionie Podchorążych Rezerwy Piechoty przy Szkole Podoficerów Zawodowych Piechoty w Grudziądzu, poczym w stopniu kaprala podchorążego rezerwy wraca do pracy w szkolnictwie; w okresie 1933-39 uczy w szkołach powszechnych w powiecie tczewskim oraz w Tczewie. Jest aktywnym członkiem Związku Strzeleckiego[1] oraz harcerstwa, w którym osiąga funkcję zastępcy harcmistrza.

W swej pracy zawodowej idzie charakterystyczną dla ambitnego nauczyciela w Polsce międzywojennej, ścieżką. Po dwóch latach pracy nauczycielskiej zdaje egzamin kwalifikacyjny o charakterze praktycznym. Egzamin ten, nazywany także drugim egzaminem nauczycielskim miał na celu sprawdzenie w jakim stopniu przygotowanie kandydatów do pracy pedagogicznej, wyniesione z seminarium nauczycielskiego, okazało się przydatne, w jakim stopniu poszczególni nauczyciele umieli zdobyte wiadomości stosować w nauczaniu, a także w jakim stopniu umieli organizować i prowadzić proces nauczana i wychowywania. Uzyskanie uprawnień do nauczania w wyższych klasach szkoły powszechnej wymagało ukończenia Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego. Bolesław Siermiński kończy taki kurs w 1938 w Poznaniu, w zakresie fizyko-matematycznym. Przyjęcie na Kurs uzależnione było od pomyślnego zdania egzaminu wstępnego. Złożenie z wynikiem pomyślnym egzaminu końcowego, dawało świadectwo umożliwiające pierszeństwo w ubieganiu się o wszelkie stanowiska w szkole powszechnej.

Jako rezerwista zamieszkały w strefie przygranicznej, już w czerwcu 1939 zostaje zmobilizowany i w stopniu podporucznika otrzymuje przydział do 2. Batalionu Strzelców. We wrześniu 1939 Batalion znajdował się w składzie Oddziału Wydzielonego „Wisła” Armii „Pomorze” i do walki wszedł 01 września z zadaniem obrony mostów w Tczewie. Stanowiły one ważny punkt strategiczny, tak dla Wojska Polskiego, jak i dla Niemców opracowujących plan „Fall Weiss”[2], w którym przesunięcie wojsk z Rzeszy przez polskie terytorium do Prus Wschodnich i

dalsze oskrzydlenie Warszawy, uwarunkowane było ich opanowaniem. Wczesnym rankiem, o godzinie 4.45, pierwszego dnia września Batalion odpiera pierwszy niemiecki atak; w godzinach 6 i 6.45 zostają wysadzone w powietrze kolejno przyczółki wschodni oraz zachodni mostu. W godzinach wieczornych Batalion opuszcza Tczew i kieruje się na południe w kierunku Skórcza, Osia i Świecia zajmując pozycje w obronie Grudziądza. 03 IX większość żołnierzy dostaje się do niewoli.

Podchorąży rezerwy, 1933.

W życiorysie Bolesława Siermińskiego zebrało się dostatecznie wiele powodów by znaleźć się na liście poszukiwawczej Gestapo (nauczyciel, harcerz, uczestnik obrony mostu tczewskiego); życie zawdzięcza najprawdopodobniej temu, iż po dostaniu się do niewoli trafia najpierw do odległego obozu jenieckiego – Oflagu XVIII C Spittal/Drau w Austrii (Karyntia) – w którym jesień, zimę i wiosnę 1939/40 spędza w stosunkowo przyzwoitych warunkach. Po likwidacji tego oflagu zostaje przeniesiony do Dobiegniewa (powiat lubuski) – Oflagu II C Woldenberg – w którym przebywa do wyzwolenia. O tej przeprowadzce wspomina jeden z jeńców: „(...) *Tam* [Spittal a/d Drau, przyp. red.] *mieszkaliśmy w 2 – 3-osobowych pokojach, w suchych i ogrzanych barakach, mając przed oczyma widok na śnieżne stoki Alp tyrolskich, tu zastaliśmy ogromne, puste baraki-stodoły, bez podłóg, bez łóżek (tylko drewniane trzypiętrowe prycze), bez żadnych użytkowych mebli, bez bieżącej wody, bez kanalizacji.* (...)”[3]. W Woldenbergu bierze czynny udział w życiu naukowym, słuchając w ramach Wydziału Pedagogicznego Wolnej Wszechnicy Polskiej wykładów wybitnych naukowców, profesorów Kazimierza Michałowskiego[4], Karola Górskiego[5], Konrada Górskiego[6] oraz Wiktora Steffena[7].

W Bydgoszczy pojawia się 08 II 1945 i powojenny okres życia rozpoczyna pracą organizatora i kierownika szkoły podstawowej przy ul. Leszczyńskiego na Szwederowie. W okresie 07 V-18 IX 1945 pełni służbę wojskową, którą kończy awansem na porucznika. W kolejnych latach kieruje Wieczorowymi Szkołami Podstawowymi Nr 2 i Nr 3; od stycznia 1947 uczy w Publicznej Średniej Szkole Zawodowej Nr 4 (1947-50) oraz jest wizytatorem toruńskiej Dyrekcji Okręgowej Szkolnictwa Zawodowego. W 1947 kończy Kurs Dyrektorów Średnich Szkół Zawodowych, a w 1950 studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; po przedłożeniu pracy pt. „*Środowisko i jego wychowawcze oddziaływanie w świetle współczesnej literatury pedagogicznej*” i zdaniu egzaminów otrzymuje dyplom magistra filozofii w zakresie pedagogiki.

Egzamin maturalny. Od lewej: Józef Mierzbiczak, Bolesław Siermiński, Feliks Florkowski. 1961.

W 1951 rozpoczyna pracę w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym: w latach 1951-62 jest zastępcą dyrektora, a w okresie 01 IX 1962-15 XI 1967 dyrektorem Szkoły. Od 1967 kieruje sekcją w Okręgowym Ośrodku Metodycznym. Jako nauczyciel-konsultant niepełnoetatowy, w latach 1952-71 pracuje najpierw na Wydziale Zaocznym TME, później w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym. Uczy fizyki i matematyki.

Zdecydowanie nie wyraża zgody by właśni synowie uczyli się w szkole, w której pełni funkcje kierownicze. Można przypuszczać, iż ów sprzeciw uzasadniony doświadczeniem życiowym Ojca, nie poplątał losów synów; obydwaj ukończyli w Bydgoszczy II Liceum Ogólnokształcące i następnie wyższe uczelnie: Andrzej – Politechnikę Warszawską (Wydział Mechaniczny), a Zygmunt – Uniwersytet Warszawski (fizyka jądrowa).

Do końca życia udziela się bardzo aktywnie w Klubie Woldenberczyków[8] oraz w środowisku absolwentów Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Tucholi. Na rok 1961 (3-4 VI) przypada II Zjazd Absolwentów tej Szkoły, w którym bierze udział; na jesieni tego roku współpracownicy z Technikum Mechaniczno-Elektrycznego urządzają swemu Dyrektorowi uroczystość jubileuszu 30-lecia Jego pracy pedagogicznej.

Odznaczony m. in. Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Grunwaldu III klasy.

Spoczywa w grobowcu rodzinnym na cmentarzu przy ul. Tańskich w Bydgoszczy.

Źródła: AZSM2/to. Sygn. Arch. 1/66, „Siermiński Bolesław"; List Andrzeja Siermińskiego z dnia 17.12.2009 do autora; *Nauczyciele w hitlerowskich obozach jeńców podczas II wojny światowej*, (red.) Mieczysław Piątkowski, „Nasza Księgarnia", Warszawa 1967, s. 136; Jankowska J., Ruczyńska E., Woźniak M.: *Wczoraj i dziś, 50 lat Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 2 w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1998, s. VII; Ickiewicz K.: *II wojna światowa wybuchła w Tczewie*, Tczew 1999, ss. 26, 30, 47; Żukowska A.M.: *O kształceniu, dokształcaniu i doskonaleniu zawodowym nauczycieli rysunku szkół ogólnokształcących w II Rzeczypospolitej*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Lublin, Polonia, Vol. I, Sectio L, 2003, ss. 231-2.

---

[1] Związek Strzelecki (1918-39) – paramilitarna organizacja społeczno-wychowawcza podległa Ministerstwu Spraw Wojskowych, związana z politycznym obozem Józefa Piłsudskiego.

[2] Kryptonim niemieckiego planu napaści na Polskę 01 IX 1939.
[3] Piątkowski Mieczysław: zob. Piątkowski M.: Nauczyciele w Woldenbergu, [w:] Nauczyciele w hitlerowskich obozach jeńców podczas II wojny światowej, (red.) Mieczysław Piątkowski, NK, Warszawa 1967.
[4] Michałowski Kazimierz Józef Marian (1901-81): archeolog, historyk sztuki.
[5] Górski Karol (1903-88): historyk.
[6] Górski Konrad (1895-1990): historyk i teoretyk literatury.
[7] Steffen Wiktor (1903-97): filolog klasyczny i hellenista.
[8] I zjazd byłych jeńców oflagu Woldenberg, który się odbył w 1958 określił ramy organizacyjne środowiska w postaci Klubów Woldenberczyka działających przy Zarządach Wojewódzkich Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Siołkowski Bronisław: mgr inż. mech., npł., tpz., TME, 65-68;

SITAREK Maksymilian (1896 Przechowo pow. Świecie – 29 X 1939 Fordon)

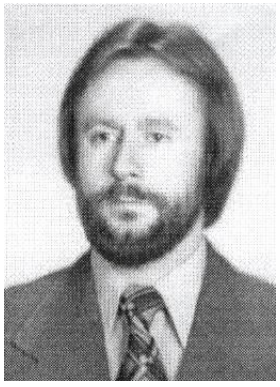
Szkołę powszechną kończy w Świeciu i tam przyucza się w zawodzie ślusarskim. Od 1911 pracuje w Bydgoszczy, najpierw w Fabryce Budowy Maszyn Blumwe i Syn, a od 1920 jako wykwalifikowany czeladnik-ślusarz w Głównych Zakładach Kolejowych. Posiadając świadectwo mistrzowskie w zawodzie ślusarsko-maszynowym oraz ukończone kursy pedagogiczne, w 1924 rozpoczyna pracę pedagogiczną instruktora zawodu w Państwowej Szkole Przemysłowej i pracuje tam do wybuchu wojny.

Po aresztowaniu 16 X 1939 zostaje osadzony w obozie przy ul. Gdańskiej; zamordowany przez Niemców w fordońskiej „Dolinie Śmierci".

Źródło: Drapiewski K.: *Męczennicy z Doliny Śmierci, 70 biografii na 70. rocznicę rozpętania przez Niemcy najstraszliwszej z wojen, Część pierwsza*, Bydgoszcz 2009, s. 69.

Skolasiński Lech: inż. mech., tpz., TME, 54-55;
Skorszewski Jerzy: mgr inż., npł., pnz., ZSM1, 79-90;
Skowroński Zdzisław: pnz., ZSM1, 76-89;
Skrzeszowski Leszek: wych. int., instr. koła fot., ZSM1, 85-87;
Skrzyniarz Magdalena: mgr, j. ang., ZSM1, 07- ;
Sławiński Bogdan: pnz., ZSM1, 89-05;
Słomkowski Andrzej: mgr inż. mech., npł., pnz., ZSM1, 95-96;

SŁOMKOWSKI Edmund

Ur. 24 VIII 1949 w Barcinie. W 1973 kończy w Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Bydgoszczy studia na kierunku filologia polska; dyplom magistra filologii polskiej otrzymuje w 1980 na toruńskim Uniwersytecie Mikołaja Kopernika; w 1988 uzyskuje II stopień specjalizacji zawodowej z zakresu nauczania języka polskiego.

W okresie 1973-2004 pracuje w Bydgoszczy jako nauczyciel języka polskiego i wychowawca w: Zespole Szkół Budowlanych (1973-74); Ośrodku Rehabilitacji Zawodowej Krajowego Centrum Kształcenia Niewidomych (1974-1982); SP Nr 7 (1983-84); Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 (1984-2004), skąd odchodzi na emeryturę.

Źródło: AZSM1/to. „Słomkowski Edmund”.

Słopianka Lothar: wych. int., TME, 66-67;

SŁOWIŃSKA Leokadia

Ur. 23 IX 1937 w Radziejowie, pow. Aleksandrów Kujawski. Absolwentka Państwowego Liceum Pedagogicznego w Toruniu (1956), Studium Nauczycielskiego (1965) i Wyższej Szkoły Nauczycielskiej (1973) w Bydgoszczy. Dyplom magistra filologii rosyjskiej otrzymuje w 1977 na Uniwersytecie Gdańskim. W latach 1956-71 uczy w SP w Wylatowie, pow. Mogilno oraz bydgoskich SP Nr 12 i SP Nr 61.

Od 1971 uczy w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, później w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, z którego odchodzi na emeryturę w 1986.

Źródło: AZSM1/to. „Słowińska Leokadia”.

Sobczak Józef: pnz., ZSM1, 79-83;

SOBECKI Włodzimierz

Harcerz Włodzimierz Sobecki z 14 Bydgoskich Drużyn Harcerskich przy Państwowych Średnich Szkołach Technicznych.

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1952, technik elektryk. Naukę zawodu rozpoczął w Gimnazjum Elektrycznym Państwowych Średnich Szkół Technicznych, kontynuował ją w Liceum Elektrycznym, przekształconym następnie w Technikum.

Po ukończeniu w 1957 studiów na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej z dyplomem magistra inżyniera elektryka o specjalności sieci i układy elektroenergetyczne, rozpoczyna długoletnią pracę zawodową jako główny energetyk w toruńskim OPPD.

W kolejnych latach pracuje w: Przedsiębiorstwie Elektryfikacji i Technicznej Obsługi Rolnictwa „ELTOR" w Bydgoszczy jako kierownik Zakładu Projektowania (1962-83); ELEKTRIM-NIGERIA Ltd. w Lagos (elektryfikacja Nigeria) jako kierownik Zespołu Projektowego (1983-86); INSTALEXPORT-EMIRATES Ltd. w Abu Dhabi (Zjednoczone Emiraty Arabskie) jako kierownik budów linii przesyłowych średnich i wysokich napięć na polach naftowych (1986-87).

Od 1989 kieruje Firmą „MARGOT-ENGINEERING" Sp. J., Lisi Ogon, Elektroenergetyka i Światło, obejmującą Zakład Wykonawstwa i Zakład Projektowo Studialny w Bydgoszczy oraz Zakład Automatyki w Gdańsku. Spółka działa w trzech zasadniczych obszarach: zasilania elektroenergetycznego, w tym projektowania i wykonawstwa oświetleń oraz iluminacji obiektów budowlanych; systemu zdalnego sterowania zasilaniem, zwłaszcza oświetlenia miejskiego oraz ochrony przeciwprzepięciowej.

W dorobku zawodowym, oprócz doświadczenia zagranicznego w dziedzinie konsultingu, projektowania i wykonawstwa nabytego w Nigerii i w Zjednoczonych Emiratach Arabskich posiada uprawnienia budowlane do projektowania i wykonawstwa branży elektroenergetycznej, bez ograniczeń napięcia, kwalifikacje elektroenergetyczne w zakresie dozoru „D", a także jest wpisany do rejestru tłumaczy tekstów technicznych języka niemieckiego i angielskiego (NOT). Od 1976 rzeczoznawca i weryfikator Izby Rzeczoznawców SEP w Warszawie w specjalnościach sieci i instalacje elektryczne. W latach 1988-92 wpisany na listę konsultantów World Banku, Washington, USA (AO 4825).

Autor; 2 . książek technicznych, 3. historycznych, 23 artykułów w technicznych i ekonomicznych czasopismach krajowych i zagranicznych, 6. świadectw autorskich i ochronnych Urzędu Patentowego. Między innymi:

1980, Sobecki W.: *Urządzenia piorunochronne w rolnictwie*, COSiW SEP, [Warszawa]; 2005, Trzeciakowski W., Sobecki W.: *„Krwawa Niedziela" w Bydgoszczy czyli jedyny pasujący klucz do wydarzeń z 3 i 4 września 1939*, Bydgoszcz; 2008, *Elektryka bydgoska, 80 lat SEP Stowarzyszenia Elektryków Polskich Oddziału Bydgoskiego*, (red.) Józef Owczarek, Włodzimierz Sobecki, Bydgoszcz; 2009, Kaczmarek Z., Kałdowski W., Sobecki W.: *Bydgoszcz-Bromberg wybrane fragmenty wspólnej polsko-niemieckiej historii wg seniorów bydgoskich 1939-2009, w 70 rocznicę wybuchu II wojny światowe*j, Bydgoszcz.

Aktywny kiedyś i obecnie na licznych polach działalności społecznej jako członek, m. in.: Polskiego Towarzystwa Naukowego Ekspertów Budownictwa w Warszawie (1961-64); Zarządu Głównego SEP (1983-86); Centralnej Komisji Norm i Przepisów SEP (1981-84); Centralnego Komitetu Ochrony Przed Zagrożeniem od Prądu Elektrycznego SEP (1991-2004); Zarządu Oddział Bydgoszcz SEP (od 1989).

Od 1993 członek Rotary International Club Bydgoszcz (od 1993, pastprezydent 1998/99). W Kujawsko-Pomorskim Związku Przedsiębiorców i Pracodawców przewodniczy od 2006 Komisji Etyki.

Odznaczony, m. in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1973); medalem „Zasłużony dla Rozwoju Województwa Bydgoskiego" (1977); Srebrną Oznaką „Zasłużony Dla Energetyki" (1979); Złotą Oznaką Honorową SEP (1979); Srebrną Oznaką Honorową NOT (1982); Medalami Zarządu Głównego SEP im. prof. inż.: Mieczysława Pożaryskiego, Kazimierza Hoffmanna oraz Alfonsa Szpotańskiego (1983-2008); Medalem Wojewody Kujawsko-Pomorskiego (2008).

Źródło: Notatka autobiograficzna Włodzimierza Sobeckiego z dnia 25.01.2010.

Sobieraj Maria: mgr, biol., ZSM1, 02- ;

Sobkowiak Adam: mgr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 84-85, 90-91;
Sobociński Teodor: ww., wych. int., ZSM1, 86-91;
Sobota Stanisław: inż., npł., pnz., TME, 72-74;
Sokołowska Irena: mgr, hist, j. niem., wych., TME, 51-lata 60.;
Sokołowska Monika: mgr, rel., ZSM1, 02- ;
Sokorska Jadwiga: mgr, npł., j. ros., ZSM1, 89-90;

SOSNOWSKI Roman

Ur. 06 II 1972 w Strzelnie. Ks. rzymsko-katolicki, wyświęcony 1999, magister teologii. Wikariusz w par. pw. Św. Michała Archanioła w Pobiedziskach (1999-2002). W latach 2002-05 wikariusz w par. pw. Św. Trójcy w Bydgoszczy i nauczyciel religii w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Od 2005 wikariusz w par. pw. Świętych Polskich Braci Męczenników w Bydgoszczy.

Źródło: *Jubileuszowy Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej 2000*, (red.) ks. Andrzej Jasińskie, Gniezno 2000, s. 596; *Rocznik 2007 Diecezji Bydgoskiej*, (red.) ks. Mariusz Kuciński, Bydgoszcz 2007,ss. 112, 219.

Sroka Andrzej: mgr, j. pol., ZSM1, 02-
Stankiewicz Waldemar: j. ros., PŚST, TME, 50-51;
Stankiewicz Zygmunt: dr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 84-88;
Stark: inż., dyr. Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w latach 1923-1924;

STARKOWSKA Zofia

Absolwentka Wydziału Elektrycznego Politechniki Gdańskiej, magister inżynier elektryk o specjalności sieci i systemy energetyczne. Od 1958 w Bydgoszczy. W latach: 1958-61 – kierownik stacji prób, później kierownik Wydziału Elektrycznego w Zakładzie Remontowym Energetyki Gdańsk, Oddział w Bydgoszczy; 1961-68 – inspektor przeciwawaryjny w Zakładach Energetycznych Okręgu Północnego w Bydgoszczy.

W 1968 rozpoczyna pracę pełnoetatowej, wkrótce dyplomowanej nauczycielki w bydgoskim Technikum Mechaniczno-Elektrycznym; uczy teoretycznych przedmiotów zawodowych, pełni funkcję wychowawcy klasy. Po przekształceniu Technikum Mechaniczno-Elektrycznego

Zaocznego w Ośrodek Kształcenia Ustawicznego w 1973, przechodzi tam do pracy pełnoetatowej, którą kontynuuje do czasu przejścia na emeryturę w 1992 (od 1974 – Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków).

W okresie 1968-74 wykładowca w Zakładzie Elektroenergetyki na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki bydgoskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej (później ATR).

W latach 1989-95 pracuje w Sekcji Oświatowej Zarządu Miejskiego NSZZ „Solidarność"; od 1980 działa bardzo aktywnie w Grupie Charytatywnej Św. Wincentego à Paulo przy par. pw. Zmartwychwstania Pańskiego w Bydgoszczy.

Źródła: *50 CKU, 1948-1998*, (red.) Bożena Escher, [et al.], Bydgoszcz 1998, s. 59; *40 lat Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki, Akademia Techniczno-Rolnicza*, (red.) Zdzisław Drzycimski, Józef Stankiewicz, Maria Derecka, Włodzimierz Bieliński, Bydgoszcz 2000, s. 243; *Almanach absolwentów Politechniki Gdańskiej działających w Bydgoszczy*, (red.) Edward Cyrklaff, Bydgoszcz 2004, s. 20.

STEFANIAK Zenon

Ur. 11 X 1942 w Bydgoszczy; matka Łucja z domu Leu; ojciec Dominik – humanista, z trudem godzący się z faktem, że wszystkie (5) jego dzieci uczęszczające do Szkoły pod dachem budynku przy ul. Św. Trójcy, wybrały wykształcenie techniczne. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, technik elektryk z rocznika 1961 dotkniętego niczym nie zasłużonym przedłużeniem nauki o jeden rok szkolny; „powtórzenie" klas I oraz II na poziomie klasy III było konsekwencją przestawiania przez władze oświatowe nauczania w technikum z cyklu czteroletniego na pięcioletni. W klasach III, IV oraz V uprawia wyczynowo wioślarstwo w Bydgoskim Towarzystwie Wioślarskim zdobywając w osadach medale na Mistrzostwach Polski.

Po ukończeniu Technikum, wraz z sześcioma kolegami z klasy zdaje egzamin wstępny na Wydział Elektryczny Politechniki Gdańskiej, podtrzymując dobre imię TME. Rok akademicki, w którym rozpoczyna studia przynosi dla studentów Wydziału Elektrycznego dość istotną nowość polegającą na przedłużeniu studiów do 11 semestrów; w I semestrze zajęcia odbywają się tylko popołudniami, bowiem w siedmiogodzinnym czasie pracy, studenci odbywają praktykę robotniczą w Stoczni Gdynia lub na gdańskiej Przeróbce w ZNTK. Trudy tego semestru powodują odpadnięcie około 40 % rozpoczynających studia, ale szóstka bydgoska przetrwała.

Zaopatrzony przez Oddział Warszawski NBP w przydział dewiz w kwocie 5. (pięciu) USD, wyrusza po IV roku studiów do Rzymu, by w Zjednoczeniu Energetycznym Okręgu Rzymskiego odbyć praktykę studencką. Aby uzyskać możliwość tak atrakcyjnego w roku 1965 wyjazdu, musi spełnić surowe wymagania regulaminu Zrzeszenia Studentów Polskich w kwestii przyznawania praktyki do kraju Europy Zachodniej; wysoka, średnia ocena w indeksie, znajomość języka obcego oraz działalność społeczna. Tę ostatnią realizuje przez cały okres studiów w Radzie Mieszkańców Domu Studenckiego oraz na różnych szczeblach organizacyjnych ZSP. W finale studiów przedstawia pracę magisterską pt. „*Badanie przydatności procesu elektrolitycznego usuwania zadziorów z blach magnetycznych*" i po zdaniu ostatniego egzaminu żegna w marcu 1967 Politechnikę z dyplomem magistra inżyniera elektryka.

Już w kwietniu tego roku rozpoczyna pracę w Dziale Głównego Energetyka Zakładów Chemicznych w Bydgoszczy, których jest stypendystą. Jako nauczyciel kontraktowy podejmuje równocześnie pracę pedagogiczną w Zespole Szkół Chemicznych.

Z początkiem 1970 rozpoczyna w Zespole Podstaw Elektrotechniki (od 1975 Zakład Podstaw Elektrotechniki) na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy, długoletnią pracę naukowo-dydaktyczną. W latach 1972-85 uczestniczy w pracach naukowo-badawczych – także jako kierownik – dla bydgoskich Zakładów Teleelektronicznych „Telkom-Telfa" oraz Zakładów Wytwórczych Urządzeń Teletechnicznych w Warszawie. Prace dla „Telfy", koncentrujące się na zbadaniu wpływu procesu technologicznego na działanie teletechnicznych przekaźników typu MT, B2 oraz C11, przynoszą liczne owoce dla Zakładu oraz w wymiarze osobistym, nie tylko finansowym: publikuje kilka prac w materiałach konferencyjnych oraz w czasopismach, uzyskuje patent (Stefaniak Z., Granowski P.: *Układ do pomiaru koercji magnetycznej, zwłaszcza w elementach magnetowodów przekaźników teletechnicznych*, Urząd Patentowy PRL, Opis Patentowy 106221, 30.06.1980), ale przede wszystkim przedkłada na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej rozprawę pt. „*Badanie wpływu procesów technologicznych na parametry magnetowodu miniaturowych przekaźników prądu stałego*", która przynosi Mu stopień doktora nauk technicznych uzyskany w 1977. Promotorem był prof. inż. Zbigniew Woynarowski, wcześniej promotor pracy magisterskiej.

W okresie „pierwszej" Solidarności, w pierwszych, demokratycznych wyborach do władz Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki ATR zostaje wybrany na stanowisko prodziekana do spraw nauczania i wychowania na lata 1981-84; elektorzy uczelniani powtórzą ten wybór jeszcze na dwie kolejne kadencje, czyli na lata 1993-99. Po odejściu na emeryturę dr. inż. Józefa Mierzbiczaka, kieruje Zakładem Podstaw Elektrotechniki w okresie 1996-2002.

Po rozległym zawale serca w 2003, przechodzi za namową kardiologa na emeryturę. Z poślubioną w 1965 Elżbietą (lekarz okulista – dr nauk medycznych) dochowują się czwórki dzieci: Jacka (1966), Anny (1970), Joanny (1977) oraz Dominiki (1988).

Źródła: *40 lat Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki, Akademia Techniczno-Rolnicza, tom I,* (red.) Zdzisław Drzycimski, Józef Stankiewicz, Maria Derecka, Włodzimierz Bieliński, Bydgoszcz 2000, ss. 54, 58-9, 238, 294-7; Notatka autobiograficzna Zenona Stefaniaka z dnia 22.01.2010.

Stegliński Czesław:
Stegliński Stanisław: mgr inż. łączności, tpz. grupy radiowej, TME, 62-68;

STOBRAWA Andrzej

Ur. 29 X 1940 w Bydgoszczy. Absolwent Zaocznego Technikum Kolejowego, rocznik 1963, technik mechanik o specjalności remont taboru kolejowego. W latach szkolnych członek drużyny piłki siatkowej SKS, zdobywającej liczne trofea, m. in. mistrzostwo Polski szkół kolejowych (1963), zawodnik sekcji piłki nożnej w KŚKS „Brda", później w „Gwieździe"; jako zawodnik w sekcji kajakowej klubu KS „Łączność" zdobywa m. in. wicemistrzostwo Polski (K4) oraz medal

srebrny (K4) na I Igrzyskach Młodzieży w Poznaniu, będących pierwszymi, nieoficjalnymi mistrzostwami Europy.

Po ukończeniu Technikum rozpoczyna studia w bydgoskim Studium Nauczycielskim na kierunku wychowanie fizyczne, które kontynuuje w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego w Poznaniu uzyskując w 1970 dyplom magistra wychowania fizycznego. W tym samym roku kończy w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego we Wrocławiu studium trenerskie otrzymując tytuł trenera II kl. w kajakarstwie.

W latach; 1982 – kończy studium podyplomowe z organizacji i zarządzania oświatą (WSP Bydgoszcz); 1994 – kończy studium podyplomowe finansów i marketingu (Akademia Ekonomiczna w Poznaniu); 2001 – zostaje wpisany na listę ekspertów MENiS.

Pierwszą pracę pedagogiczną rozpoczyna w 1965 jako nauczyciel wychowania fizycznego w bydgoskim Technikum Geodezyjnym. Jest jednocześnie trenerem kajakarstwa w klubie KS „Łączność".

Po przeniesieniu Technikum Geodezyjnego do budynku przy ul. Świerczewskiego (ob. Św. Trójcy) i stopniowej likwidacji szkoły, przechodzi w 1970 do pracy nauczycielskiej w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym; w tej szkole, przekształconej w Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1, jest w 1979-83 zastępcą dyrektora.

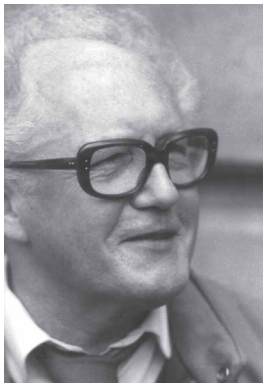
Od 1983 pracuje w Kuratorium Oświaty jako wizytator-metodyk do spraw sportu szkolnego oraz wizytator opieki i wychowania; w latach 1989-90 jest dyrektorem Wydziału Kształcenia Zawodowego. W 2003 przechodzi na emeryturę.

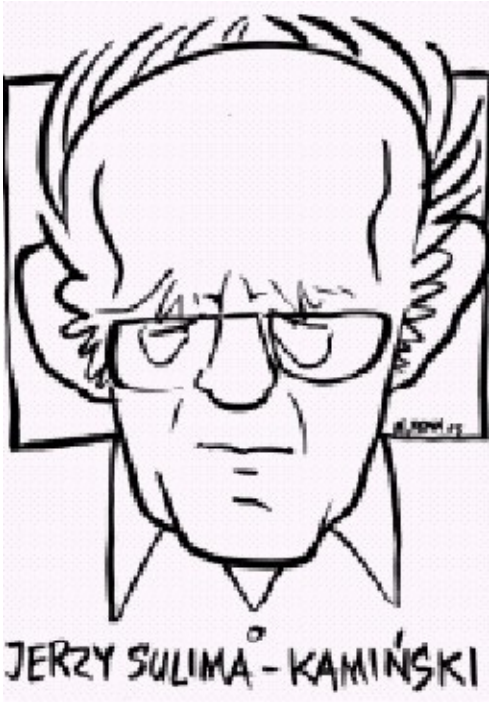
Odznaczony i nagrodzony m. in.: Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Złotym Krzyżem Zasługi, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej", Złotą Odznaką Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, dwukrotnie nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania.

Źródło: Małachowski E.: *Stobrawa Andrzej mgr*, [w:] *50 lat Technikum Kolejowego w Bydgoszczy, Leksykon 1952-2002*, (red.) Edward Małachowski, Bydgoszcz 2002, s. 519; AZSM1/to. „Stobrawa Andrzej".

Stołowski Helmut: bhp, TME, 51-52;
Sucharska Hanna: lic., j. ang., ZSM1, 95-05;
Sudnikowicz Zofia: mgr, j. pol., wych., PŚST, TME, 50-52;

SULIMA-KAMIŃSKI Jerzy (20 IX 1928 Bydgoszcz – 19 III 2002 Bydgoszcz)

Rys. Marek Rona.

Pisarz, dramaturg radiowy, felietonista, dziennikarz. Jerzuś – „lepszy gość", patron Gimnazjum Nr 24 przy ul. Kościuszki w Bydgoszczy, „Bydgoszczanin Roku 2001". Wprawdzie nie jedyny spośród byłych uczniów Szkoły przy ul. Św. Trójcy 37, który opierzywszy się pod jej dachem, chwycił za pióro, ale tylko On napisał epicki tryptyk „Most Królowej Jadwigi", który „(...) *Jest* (...) *sagą o bydgoskim drobnomieszczaństwie. Jest subiektywnym wizerunkiem jego fizjonomii obyczajowej i kulturowej, jego dążeń, ideałów i postaw. Jest wreszcie literacką próbą zarysowania mentalności tej klasy.* (...)"[1]. W tej sadze zarezerwował wiele miejsca dla Szkoły.

Ojciec – Bolesław – marynarz torpedowy w czasach Wilusia, później urzędnik państwowy „(...) *z policji jawnej, tajnej, wodnej i porządkowej* (...)"[2] uważał, że „(...) *trzeba go dać do lepszej szkoły. W tej powszechnej to tylko wszy i obraza boska. Sama hołota.* (...)".
Ta „lepsza", to też powszechna, ale przy gimnazjum; w spisie uczniów[3] „*Klasy P.I.*" Miejskiej Szkoły Powszechnej przy Miejskim Gimnazjum im. Kopernika, w roku 1936 figuruje pod numerem 13. Po latach napisze: „(...) *miałem szczęście i zaszczyt chodzić do powszechniaka przy męskim gimnazjum i liceum im. Mikołaja Kopernika.* (...)"[4].

Na rozpoczęcie roku szkolnego we wrześniu 1939 w klasie IV a, wszystko było gotowe: „(...) *Jutro pójdę do tej lepszej szkoły. Tornister wypchałem wszystkim, czym trzeba. Jest książka do polskiego, do arytmetyki, zeszyty oraz notesik, wszystko zawinięte w niebieski przeświecający papier. Na białych nalepkach ojciec wykaligrafował moje imię i nazwisko. A pod spodem: Klasa IV a.* (...)". Pierwszego września „(...) *Śniadanie jest* (...) *uroczystsze niż zazwyczaj; to przecież początek roku szkolnego. Na talerzu, obok rogalika z masłem, leży moja ulubiona, lukrowana amerykanka. Na stole wielki, papierowy róg ze słodyczami. Matka onduluje sobie włosy szczypcami grzanymi na gazie. Swąd przypalonych włosów miesza się z zapachem kakao w filiżance.* (...) *Nie mamy zbyt wiele czasu; o dziesiątej musimy być w szkole.* (...)".

Po śniadaniu (piątek) wybuchła wojna. We wtorek weszły do Bydgoszczy pierwsze oddziały wojsk niemieckich: „(...) *Miasto szumi oceanicznie.. Coś się w nim gotuje, coś przelewa z krańca po kraniec. Jakieś pełzające żelazne węże wiją się ulicami. Jacyś tysięczni kowale opasują miasto stalową obręczą. Niekiedy, z bardzo daleka, dochodzi ping-pong pojedynczych strzałów. Na lotnisku grzeją się motory samolotów. Nie dzwonią dzwony na wieczorny Anioł Pański i znikąd nie słychać radiowej muzyki.* (...)".

Gdy ukończył 14 lat upomniała się o Niego Rzesza: „(...) *Arbeitsamt skierował mnie na kolej. Mam w przyszłości prowadzić dyjcugi i sznelcugi, jak wuja Jerzy z Jachcic. Ale wpierw muszę się wyuczyć ślusarki. Mamy taki murowany baraczek na końcu trzeciego peronu.* (...)". Wiosną 1944, na bydgoski dworzec „(...) *zajeżdżają pociągi sanitarne ze świeżą rąbanką. Wagony pełne białych mumii, kukieł bez rąk i nóg. (...) Sanitariusze wynoszą z wagonów zakrwawione poczwary; formują z nich peronową kalwarię męki ludzkiej. (...) Wszystko to widać z okien naszego warsztatu. Stoję przy śrubsztoku i ciągnę pilnikiem po blasze, po kątownikach; udaję, że niczego nie widzę. Niczego nie słyszę. Próbuję wzbudzić w sobie nienawiść do tych porąbanych figur. Na próżno. To już nie są moi wrogowie*. (...)".

23 stycznia 1945, na moście przy ul. Królowej Jadwigi pojawiają się czołgi: „(...) *Ojciec tryka mnie w plecy końcówką laski. – Zobacz synu, czy to aby nie niemieckie tanki ...*
- Ale! – wykrzyknęliśmy razem, Dzichu i ja. – Mają białe orzołki!
- Takie jak dawniej? – pyta ojciec z kluchą w gardle.
- Takie same!
- Ii tam! – poprawia mnie Dzichu. – Bez kapelusza!
- Tjaaa – wzdycha ojciec boleściwie i żegna się. – Dzięki ci panie Boże, że doczekaliśmy ... Wszystko jedno jaka ta Polska będzie, byle była ... A potem się jakoś zobaczy ... (...)".

Na wiosnę trafia do kancelarii Państwowych Średnich Szkół Technicznych, w której „(...) *O nic nie pytali, tylko o imię, nazwisko, ile mam lat, gdzie mieszkam. I żebym przyniósł z domu coś do siedzenia, bo wszystkie parkowe ławki przeniesione ze skweru do klasy, są już obsadzone.* (...)", ale gdzie zapadła decyzja o wpisaniu na listę uczniów klasy przygotowawczej do Państwowego Gimnazjum Mechanicznego. Kancelaria i sale lekcyjne mieściły się początkowo w budynku na ul. Bernardyńskiej: „(...) *Stanąłem pode drzwiami wcale nie taki pewny, że zapukam i wejdę. Słyszałem*

zza drzwi głos belfra; coś tam mówił, prawie jak wierszem. Od dziedzińca wiatr nawiewał do gmachu wonie swobody i wiosny. Ode Brdy pachniało dziegciem berlinek oraz rześkim chłodem wodnego szlaku. Kasztany szemrały kusząco ... Po kiego ... myślałem – wsadzać łeb pod pętlę? – Już prawie miałem zrobić w tył zwrot, gdy zza drzwi buchnął gromki śmiech. Klasa zrywała boki i tupała jak na szportplacu. – Co oni tam za wyce sobie? ... – zaciekawiło mnie. Moja ręka wywarła nacisk na klamkę i ja za tą ręką wszedłem do klasy. (...) *Na podium stał ten porucznik-magister z podwórka, z wojskowym płaszczem na ramionach, z otwartą książką w ręku. On też się śmiał nie wiadomo z czego. Podałem mu kartkę z kancelarii.* (...)".

„Porucznik-magister z podwórka" to mgr Edmund Świderski. Na jednej z pierwszych lekcji języka polskiego zwrócił się do przyszłego literata: „(...) *przerabiamy »Zemstę«. Może wiesz, kto napisał »Zemstę«? – Zgłębiłem się w sobie. »Zemsta«? Co za paskudne słowo! Tylko ktoś nienawidzący ludzi mógł napisać »Zemstę«? Jakiś wyrzutek spod ciemnej gwiazdy ... – Hitler? – bąknąłem niepewnie. – To był wystrzał z Katiuszy. Chłopaki trzymali się za brzuchy, poszturchiwali jeden drugiego. Ryk, tupanie, a ja, czułem to, paliłem się. Policzki stanęły w płomieniach, rzęsy, brwi.* (...)". Edmund Świderski nie jest jedyną postacią spośród grona pedagogicznego Państwowych Średnich Szkół Technicznych, którą można bez trudu rozpoznać w III tomie „Mostu Królowej Jadwigi". O ks. Piotrze Rynkiewiczu, Autor pisze m. in.: „(...) *Zaimponował mi ksiądz prefekt, bo i głos miał dudniący, niski, budzący respekt i cały był taki wyrazisty w kroju i postawie.* (...)".

„Porucznik z napisem Poland na rękawie munduru" to mgr Władysław Śmigielski, który uczy angielskiego: „(...) *Angielski jest moją pasją. Miewam nawet angielskie sny; to znaczy, śnią mi się słowa, widzę je jak na ekranie, całe rzędy słówek z zeszytu, które czytam przed snem. Podobno mówię przez sen i ojciec pyta mnie rano: - Po jakiemu ty gadasz w śpiku? Jakbyś szczekał? – Ja mówię? – dziwi mnie to. – Szczekam? – Hau, hau, - wołasz, jak głupi jaki. – Ach! – zrozumiałem. – Pewnie how do you do? – Coś koło tego, ale niewyraźnie. – No – powiadam – bo my uczymy się angielskiego. – To się ucz – pozwala – tylko nie tak, żebyś na głowę zapadł. I pamiętaj: nie wolno ci się przez angielski opuścić w religii!*

Nasza szkoła koresponduje z młodzieżą z Cardifu w Walii. Piszemy do nich krótkie listy. Krótkie na razie. »I am a boy. I will have a«: - i tu przy pomocy naszego anglisty, też porucznika, z napisem POLAND na rękawie munduru, wyszczególniamy czego spodziewamy się po naszych angielskich rówieśnikach. Najczęściej domagamy się suwaków logarytmicznych, przyborników do kreślenia, słowników angielsko-polskich. (...)". Jest też Felicja Janczewska, uwikłana w fatalne wydarzenie szkolne w czasie pochodu 1-majowego; „(...) *Śrubka od matemy* (...), która „(...) *siedziała na składanym wędkarskim krzesełku z »Gazetą Pomorską« na głowie.* (...)".

Kurs przygotowawczy, zakłócany przenosinami szkoły i stopniowym zajmowaniem sal w budynku przy ul. Św. Trójcy 37 trwa krótko: od maja do lipca. W tym czasie „(...) *Wszystkie parkowe ławki, deski i kuchenne taborety ze starej szkoły, powędrowały za nami do nowej.* (...)". Pod dachem tej „nowej", w roku szkolnym 1945/46 rozpoczyna trwającą trzy lata naukę w Państwowym Gimnazjum Mechanicznym. Zachowane dzienniki lekcyjne klasy II b mechanicznej (1946/47) i III b mechanicznej (1947/48) zatrzymały tamten czas na swych kartach. W klasie II Jerzuś jest jednym spośród 53. uczniów, a w klasie III jest ich 48.; na starannie napisanej pismem technicznym liście uczniów na skrzydełku dziennika, figuruje pod numerem 17. Tuż przed Nim zapisany jest Kałdan Zenon. Wychowawstwo w tych klasach sprawuje mgr Edmund Świderski, nauczyciel języka polskiego i historii. Inni nauczyciele, którzy towarzyszą wzrastaniu Jerzusia, to: Kazimierz Adamkiewicz (nauka o Polsce współczesnej), inż. Władysław Ballant (fizyka z maszynoznawstwem), inż. Jan Głąb-Głębowicz (organizacja przedsiębiorstw), Maria Iwanowska (język angielski), Michał Kinasz (geografia), inż. Edward Laskowski (technologia metali, rysunki), inż. Kazimierz Łaszkiewicz (fizyka z maszynoznawstwem), Kazimierz Olszewski (ćwiczenia cielesne, przysposobienie wojskowe) oraz wymienieni już; ks. Piotr Rynkiewicz, Felicja Janczewska i mgr Władysław Śmigielski.

W 1948, w wieku 20. lat kończy gimnazjum. Fatalne warunki bytowania rodziny – „(...) *W domu goniliśmy resztkami, prawie nie było co do garnka włożyć.* (...)" – sprawiają, iż zaraz po

skończeniu gimnazjum zatrudnia się w Bydgoskiej Fabryce Maszyn: „(...) *teraz codziennie kiwam się nad pantografem i rysuję na kalce technicznej wentylatory. Mam suwak logarytmiczny, komplet przyborów kreślarskich, flaszkę z tuszem i flanelową szmatkę do wycierania grafionów. Zanim do tego doszło, pojawiłem się w Fabryce Maszyn z zapytaniem o robotę. – A co pan umie? – Spytał mnie ktoś. Według moich wyobrażeń mógł to być inżynier i potem kazało się, że był nim rzeczywiście. Wzruszyłem ramionami. – Coś przecież pan umie, skoro tu do nas przyszedł? – Mam małą maturę i świadectwo ślusarskiego czeladnika.* (...)". W tym samym roku zapisuje się do wieczorowego, 3-letniego Liceum Przemysłu Metalowego w Zespole Szkół i Kursów Przemysłu Metalowego (ul. Grodzka); w klasie I a, języka polskiego uczy Go mgr Jan Malinowski.

Z biegiem czasu otrzymuje coraz poważniejsze zadania zawodowe i skierowanie zakładu pracy do Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej, rozpoczynającej działalność we wrześniu 1951: (...) *Mnie kazano zaprojektować suwnicę! To zakrawało na gruby żart. Na karkołomny, a nawet kryminalny pomysł. Akurat otwierano Wieczorową Szkołę Inżynierską. Dyrekcje fabryk rekomendowały kandydatów na zerówkę i pierwszy rok studiów. U nas wypadło na mnie. I tak, nie zrobiwszy matury, zostałem studentem wyższej uczelni.* (...)".

Do 1955 będzie pracować jeszcze w Bydgoskim Biurze Projektów Budownictwa Przemysłowego, Zjednoczonych Zakładach Rowerowych oraz Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki. Nie ukończy liceum mechanicznego i porzuci studia na WSI, ale w tych latach zadebiutuje w „*Nowym Torze*"[5] wierszem „*Mleczarz*" (1953) a w Polskim Radio opowiadaniem „*Dezynfektor*" (1954); debiutem książkowym w 1958 będzie zbiór opowiadań pt. „*Czy księżyc się boi*".

W latach 1955-1990 pracuje w redakcji literackiej Polskiego Radia (jej kierownik w okresie 1965-70). Od 1959 członek Związku Literatów Polskich; od 1983 wiceprezes bydgoskiego oddziału ZLP. W 1983 wystąpił z apelem o odbudowę zachodniej pierzei bydgoskiego Starego Rynku w kształcie historycznym: „(...) *Stanowiący główny akcent architektoniczny pierzei – kościół pojezuicki winien, moim zdaniem, poza pewnymi funkcjami sakralnymi, przede wszystkim pełnić rolę mauzoleum ofiar hitleryzmu. Winien być on świątynią pamięci narodowej. Winien być przestrogą dla destruktywnych, niehumanitarnych i antyhumanitarnych sił dochodzących do głosu we współczesnym świecie. Powinien być materialnym wyrazem wyższości prawdy nad kłamstwem. Powinien być pomnikiem dla pomordowanych i wieczną hańbą dla ludobójców.* (...)". Radny miasta Bydgoszczy w dwóch kadencjach (1994-2002); przewodniczący podkomisji ds. nazewnictwa ulic.

Autor m. in.: powieści: 1972, *Stan podgorączkowy*; 1974, *Lot na uwięzi*; 1981, 1984, 1988, 2008, *Most Królowej Jadwigi, tom 1*; 1982, *Raj bez Ewy*; 1986, 1988, 1998, 2008, *Most Królowej Jadwigi, tom 2*, *tom 3*; 1989, 1991, *Bilet do Singapuru*; 1989, *Dokąd biegną twoje konie*; 1997, *Koktajl Dalajlamy*; opowiadań: 1964, Kapelusz z woalką; 1968, *Ktoś z jemiołą*; 1970, *Dach mojej mamy*; 1977, *Pustaki*; 1978, *Cymelium*; 1979, *Trzynoga*; 1982, *Patriarcha*;
aforyzmów i przypowiastek: 2001, *Piołuny i lukrecje* (wyd. 2); szkiców literackich: 1990, 1993, *Trzydzieści jeden lusterek.*

Nagrodzony i wyróżniony m. in.: nagrodą artystyczną Miasta Bydgoszczy (1959); nagrodą Wojewódzkiej Rady Narodowej w dziedzinie kultury (1974); nagrodą literacką „Faktów" (1983); nagrodą Funduszu Literatury (1989); medalem „Za Szczególne Zasługi dla Województwa Bydgoskiego (1996); odznaką „Zasłużony Działacz Kultury"; nagrodą Komitetu do spraw Radia i Telewizji za całokształt pracy literackiej dla radia; Złotym Krzyżem Zasługi, tytułem „Bydgoszczanin Roku" (2001); Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (pośmiertnie, 2002).

Awers Medalu Jerzego Sulimy-Kamińskiego

Dorocznie, od 2002, w rocznicę śmierci Pisarza, przyznawany jest – za wybitne zasługi dla kultury regionu Pomorza i Kujaw – Medal Jerzego Sulimy-Kamińskiego; wręczany jest jednej osobie w roku, podczas kwietniowego Wieczoru Pamięci. Medal otrzymali dotychczas: Stefan Melkowski (2002), Krzysztof Cander (2003), Wiktor Żwikiewicz (2004), Rafał Blechacz (2005), Andrzej Baszkowski (2006), Stefan Pastuszewski (2007), Wojciech Gutowski (2008).

Pochowany na Cmentarzu Starofarnym przy ul. Grunwaldzkiej w Bydgoszczy.

Źródła: Adamczak R.: *Jerzy Sulima-Kamiński (1928-2002)*, „Bydgoski Informator Kulturalny", 2002, nr 5, s. 62; Głębicka E.: *Sulima-Kamiński Jerzy*, [w:] *Współcześni pisarze polscy i badacze literatury, Słownik biograficzny, t. VIII*, (red.) Jadwiga Czachowska, Alicja Szałgan, WSiP, Warszawa 2003, ss. 100-1; pl.wikipedia.org (dostęp 12.11.2009); www.mok.bydgoszcz.pl (dostęp 12.11.2009); www.ckunr2.bydgoszcz.pl (dostęp 12.11.2009); lebioda.org: Lebioda D.T.: *Jerzy Sulima-Kamiński 1928-2002*, Bydgoszcz 2007; AZSM1/dz.lek. „II^{b} mech. 46/47"; AZSM1/dz. lek. „III^{b} mech. 47/48"; Sulima-Kamiński J.: *Ocalić kulturowe oblicze Bydgoszczy*, „Ilustrowany Kurier Polski", nr 54, 1983, s. 3; Sulima-Kamiński J.: *Duch miasta*, Program literacko-muzyczny Bydgoskiej Rozgłośni Polskiego Radia, 23 stycznia 1983.

---

[1] Z przedmowy Autora w: Sulima-Kamiński J.: *Most Królowej Jadwigi, Tom I*, „Pomorze", Bydgoszcz 1984, s. 8.

[2] Wszystkie cytaty bez odsyłaczy pochodzą z: Sulima-Kamiński J.: *Most Królowej Jadwigi, Tom I*, „Pomorze", Bydgoszcz 1984; Sulima-Kamiński J.: *Most Królowej Jadwigi, Tom II*, „Pomorze", Bydgoszcz 1986; Sulima-Kamiński J.: *Most Królowej Jadwigi, Tom III*, „Pomorze", Bydgoszcz 1988.

[3] *Sprawozdanie Miejskiego Gimnazjum Męskiego im. Mikołaja Kopernika w Bydgoszczy wydane z okazji 15-lecia istnienia Zakładu*, Bydgoszcz 1936, s. 51.

[4] Sulima-Kamiński J.: *Mój konfesjonał*, „Miesięcznik Kościelny Parafii Św. Trójcy", nr 6, 1990, Bydgoszcz.

[5] „*Nowy Tor*" (1951-57): periodyk kulturalno-literacki, dodatek do „*Gazety Pomorskiej*".

SZALA Józef

Urodzony 07 XII 1938 w Smolarach, woj. bydgoskie. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1956, technik mechanik o specjalności technologia maszyn.

W 1961 kończy studia na Wydziale Maszynowym Politechniki Gdańskiej – specjalność maszyny cieplne tłokowe – uzyskując tytuł zawodowy magistra inżyniera. W okresie 1961-66 pracuje początkowo jako konstruktor w biurze konstrukcyjnym Zakładów Sprzętu Budowlanego Nr 2 w Solcu Kujawskim, a następnie jako inspektor nadzoru budowy statków w Stoczni Gdańskiej z ramienia armatora oraz oficer mechanik chłodni na trawlerach przetwórniach w Przedsiębiorstwie Połowów Dalekomorskich „Dalmor" w Gdyni.

W 1966 rozpoczyna w bydgoskiej Wyższej Szkole Inżynierskiej (później Akademia Techniczno-Rolnicza, obecnie Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy) drogę zawodową naukowca i nauczyciela akademickiego, od asystenta naukowo-dydaktycznego do profesora zwyczajnego. Na podstawie rozprawy pt. „*Zastosowanie wybranych metod aproksymacji losowych zmian naprężeń do wyznaczania trwałości zmęczeniowej*" w 1975 otrzymuje stopień doktora nauk technicznych na Wydziale Maszyn Roboczych i Pojazdów Politechniki Poznańskiej; rozprawę habilitacyjną pt. „*Ocena trwałości zmęczeniowej elementów maszyn w warunkach obciążeń losowych i programowanych*" składa na Wydziale Mechanicznym Energetyki i Lotnictwa Politechniki Warszawskiej, i tam w 1981 otrzymuje stopień doktora habilitowanego; profesor nadzwyczajny w 1987, profesor zwyczajny w 1991; ukoronowaniem tytułów naukowych, jest

przyznany Mu w 2009 przez macierzystą Uczelnię tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy.

W okresie 1981-84 jest prodziekanem ds. nauki Wydziału Mechanicznego, a w latach 1990-93 jest rektorem Akademii Techniczno-Rolniczej. Od 1981 do 2008 kieruje Katedrą Podstaw Konstrukcji Maszyn. Jednocześnie jest profesorem zwyczajnym Politechniki Gdańskiej na Wydziale Oceanotechniki i Okrętownictwa (1985-90, 1996-2003), oraz profesorem w Instytucie Lotnictwa w Warszawie (1995-96).

Członek wielu gremiów, towarzystw i organizacji naukowych krajowych i zagranicznych, m. in.: Polskiej Akademii Nauk, Wydział IV – Nauk Technicznych, Komitet Budowy Maszyn (członek honorowy a w latach 1993-1999 i 2003-2007 przewodniczący tego komitetu); członek założyciel (od 1994 do 2007 przewodniczący) Zespołu Zmęczenia i Mechaniki Pękania Materiałów i Konstrukcji Komitetu Budowy Maszyn PAN; Akademii Inżynierskiej w Polsce (członek zwyczajny); Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego (1985-90); Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego (członek Zarządu, 1988-90 wiceprzewodniczący); stowarzyszeń: European Structural Integrity Society (ESIS) oraz The Society of Experimental Mechanics (SEM); Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, Sekcja VI - Nauk Technicznych (2007-2010).

Nagrodzony i odznaczony m. in.: pięciokrotnie nagrodą Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w tym trzykrotnie indywidualną I, II i III st. (1976, 1979, 1986) oraz dwukrotnie zespołową I i II st. (1973, 1981); czterokrotnie nagrodą Ministra Edukacji Narodowej I st. (1990, 1991, 1992, 1993); dwukrotnie nagrodą Prezesa PAN (1997, 2007); 2. złotymi i jednym srebrnym medalem na światowych wystawach innowacji, badań i nowych technologii „Brussels Eureka" (2001, 2002) i srebrnym medalem na salonie International des Inventions Geneve (2002); nagrodą zespołową II st. Wojewody Bydgoskiego (1977); Nagrodą Naukową Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego (2001), Srebrną (1983) i Złotą (1985) Odznaką SIMP oraz Złotą Odznaką NOT (1991); Złotym Krzyżem Zasługi (1986), Medalem Edukacji Narodowej (2001), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2009); odznaką honorową „Za Zasługi dla Miasta Bydgoszczy" (1984); odznaką honorową „Za Szczególne Zasługi dla Rozwoju Województwa Bydgoskiego" (1986).

Podstawowe zainteresowania naukowe, to m. in. ocena trwałości i wytrzymałości materiałów, mechanika i wytrzymałość konstrukcji, budowa i eksploatacja maszyn, podstawy konstrukcji maszyn, modele zmęczenia materiałów i konstrukcji oraz ich praktyczne zastosowanie.

Profesor Józef Szala jest twórcą szkoły naukowej z zakresu zmęczenia materiałów i zmęczeniowego pękania konstrukcji, skupiającej w Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym ponad 20. pracowników naukowych, w tym 5. profesorów i doktorów habilitowanych i 10. doktorów nauk technicznych. Dla naukowego środowiska krajowego i międzynarodowego opiniował: 3 doktoraty honorowe, 38 wniosków o nadanie tytułu naukowego i stanowisko profesora, 48 wniosków o nadanie stopnia doktora habilitowanego i rozpraw habilitacyjnych oraz 16 rozpraw doktorskich dla wielu wyższych uczelni technicznych. Za działalność dla naukowego i akademickiego środowiska wyróżniony został przez Wyższe Uczelnie 21. medalami.

Działalność naukowo-badawcza owocuje ponad 160. opublikowanymi pracami, których jest autorem lub współautorem. Niektóre z nich:

Książki: 1979, Szala J.: *Badania i obliczenia zmęczeniowe elementów maszyn w warunkach obciążeń losowych i programowanych*, „Prace Instytutu Podstawowych Problemów Techniki PAN", 6; 1985, 1991, 1997, Kocańda S., Szala J.: *Podstawy obliczeń zmęczeniowych*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa; 1985, Szala J.: *Wykład podstaw konstrukcji maszyn*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1986, 1997, Szala J.: *Napędy mechaniczne*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1988, Szala J.: *Łożyskowanie i sprzęganie wałów maszynowych, Materiały z podstaw konstrukcji maszyn*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1989, Szala J.: *Obciążenie i trwałość zmęczeniowa elementów maszyn, Materiały z podstaw konstrukcji maszyn, cz. 1*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1989, 1999, 2003, Szala J.: *Połączenia nierozłączne osie i wały*, [w:] *Podstawy konstrukcji maszyn, t. III*, (red.) M. Dietrich, PWN i WNT, Warszawa; 1990, Szala J.: *Podstawowe zagadnienia w konstruowaniu maszyn*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1992, Sempruch J., Szala J., Topoliński T: *Maszynoznawstwo i transport wewnątrzzakładowy*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1998, Szala J.: *Hipotezy sumowania uszkodzeń zmęczeniowych*, Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 1998, Szala J.: *Podstawowe problemy współczesnej techniki i technologii, Podręcznik dla studentów kierunku studiów zarządzanie i marketing w organizacji gospodarczej*,

Wyd. Ucz. ATR, Bydgoszcz; 2008, Szala J. Boroński D.: *Ocena zmęczenia materiału w diagnostyce maszyn i urządzeń*, Wyd. Instytutu Technologii Eksploatacji – Państwowego Instytutu Badawczego, Bydgoszcz-Radom.

Wybrane artykuły naukowe: 1989, Szala J. Zawiślak S.: *Experimental Verification of Fatigue Life Distribution Determination Calculation Method Based on Constant Damage Lines Hypothesis,* proceedings of X-th International Colloquium on Mechanical Fatigue of Metals, Drezno; 1990, Szala J., Zawiślak S.: *Application of Computer Simulation Method for Determining a Distribution Type of Construction Parts Fatigue Life***,** „Archive of Mechanical Engineering", Zeszyt 3; 1990, Szala J., Sempruch J.: *Multiaxial fatigue stress state - the theoretical analysis of the influence of phase angles various***,** Polish Academy of Sciences, Institute of Fundamental Technological Research, 28-th Polish Solid Mechanics Conference; 1993, Szala J., Mroziński S.: *Ananalysis of the Influence of Overloads on the Fatigue Life of 45-Steel within the Range of Low-Cycle Fatigue***,** „Journal of Theoretical and Applied Mechanics", 3, 31: 1995, Szala J., Boroński D.: *Comparative Analysis Experimental and Calculated Fatigue Life of the 45 Steel Notched Structural Member***,** „Archive of Mechanical Engineering", 1-2; 1995, Szala J., Boroński D.: *Fatigue Investigations of One - Track Vehicles***,** Proceedings of International Symposium Fatigue Design 1995, vol. I, Helsinki, wyd. VTT; 1996, Szala J., Mroziński S.: *Fatigue Life Under Axial Loading And Plane Bending Conditions - Experiment And Calculations Resul***t,** 6-th International Fatigue Congress Berlin, wyd. Pergamon; 1996, Szala J.: *Fatigue Fracture of Parts of Structures as a Vibration Effect,* Vibrations in Physical Systems, Polish Society of Theoretical and Applied Mechanics, XVII Symposium, Poznań; 2000, Szala J. Boroński D.: *The Quasihybrid Method of Strain Analysis in the Fatigue Life Calculation Methods.* Fifth International Conference on Engineering Structural Integrity Assessment, Cambridge, UK, EMAS Publishing; 2002, Szala J., Kaniowski J.: *Analysis of Fatigue Cracks Propagation i**n** Complex Structures, ECF14, Fracture Mechanics Beyond 2000*, EMAS Publishing, 2002**,** Vol. II; 2002, Szala J., Mroziński S.: *Experimental Appreciation of the Phenomenon of the Cyclic Properties Stabilisation of Construction Materials under Constant Amplitude and Irregular Loading, Symposium on Fatigue Testing and Analysis under Variable Amplitude Loading,* Tours, France; 2002, Szala J., Boroński D.: *The Hybrid Strain Analysis in Fatigue Loading Conditions, Fatigue 2002,* 8-th International Fatigue Congress*,* Stockholm, EMAS Publishing; 2006, Szala J., Boroński D.: *Fatique life test of steel laser-welded sandwich structures,* „Polish Maritime Research", special issne, s1; 2006, Szala J., Boroński D.: *Tests of local strains in steel laser-welded structures,* „Polish Maritime Research", Special issne, s1.

Źródła: Kwaśniewska K., Rak M.: *Naukowcy Bydgoszczy, Słownik biograficzny 1994*, Instytut Wydawniczy „Świadectwo", Bydgoszcz 1994, s. 179-80; Jazdon A., Kozłowski M.M., Styp-Rekowski M.: *50 lat Wydziału Mechanicznego Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1951-2001*, Bydgoszcz 2001, ss. 43, 51, 54-5, 70, 73, 75, 99, 127, 198-207, 210, 235-6, 298, 302, 307, 309, 313-5, 317, 319, 323-4, 326-7, 330, 332-4, 349-55, 373; *Almanach absolwentów Politechniki Gdańskiej działających w Bydgoszczy*, (red.) Edward Cyrklaff, Bydgoszcz 2004, s. 139.

SZAŁAJDA Bernard

Nauczyciele Szkoły Powszechnej im. J. Słowackiego w Bydgoszczy w r. 1939. Piąty od prawej Bernard Szałajda (fot. Album Bydgoski Gazety Pomorskiej).

Klasa II b z wychowawcą – 1961 r.

Przed 1939 nauczyciel fizyki w Szkole Powszechnej im. Juliusza Słowackiego przy ul. Nakielskiej 5 w Bydgoszczy. Jako żołnierz kampanii wrześniowej 1939 zostaje wzięty do niewoli i przebywa w niemieckim oflagu II D Gross-Born (Borne Sulinowo). W obozie uczestniczy bardzo aktywnie w działalności Instytutu Pedagogicznego prowadzonego przez Koło Nauczycielskie, jako asystent i referent.

Po wyzwoleniu podejmuje pracę pedagogiczną w Publicznej Szkole Dokształcającej Zawodowej Nr 4 (tzw. „Metalowej") działającej później pod nazwą Państwowej Średniej Szkoły Zawodowej Nr 4. W okresie 1952-53 jest dyrektorem Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Nr 2 przy ul. Grodzkiej.

Od 1954 pracuje w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym przy ul. Św. Trójcy jako nauczyciel fizyki i wychowawca; w latach 1954-57 uczy także matematyki. Na emeryturę przechodzi pod koniec lat 1960.

Źródła: *Jednodniówka Publicznych Średnich Szkół Zawodowych Nr 1-3-4-6 w Bydgoszczy wydana z okazji poświęcenia sztandaru i odsłonięcia tablicy pamiątkowej 10. V. 1948 r.*, Bydgoszcz 1948; *Nauczyciele w hitlerowskich obozach jeńców podczas II wojny światowej*, (red.) Mieczysław Piątkowski, Nasza Księgarnia, Warszawa 1967, s. 250; Jankowska J., Ruczyńska E., Woźniak M.: *Wczoraj i dziś, 50 lat, Zespół Szkół Mechanicznych Nr 2 w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1998, s. VII.

Szałajda Bogdan: mgr, npł., j. niem., TME, 69-73;
Szamotulski Julian: mgr, j.ros., TME, 65-66;
Szczepaniak Jarosław: mgr, npł., wych. int., ZSM1, 88-89;

SZCZEPAŃSKI Tadeusz

Ur. 25 VIII 1952 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszcy, rocznik 1972, technik elektryk o specjalności elektrotechnika przemysłowa.

W 1976 kończy studia na Wydziale Telekomunikacji i Elektrotechniki Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy uzyskując dyplom inżyniera elektryka. Bezpośrednio po ukończeniu ATR zostaje skierowany do Wyższej Oficerskiej Szkoły Radiolokacji w Jeleniej Górze, gdzie odbywa roczną służbę wojskową (Szkoła Oficerów Rezerwy), zakończoną mianowaniem na stopień podporucznika, ze specjalnością radiolokacja. W kolejnych latach poszerza kompetencje zawodowe: 1980 – kończy uzupełniające studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Poznańskiej, uzyskując tytuł magistra; 1984 – kończy studia na specjalności energetyka jądrowa na Wydziale Mechanicznym, Energetyki i Lotnictwa Politechniki Warszawskiej; 1992 – na Politechnice Poznańskiej kończy podyplomowe studia w zakresie telekomunikacji; 1998 – kończy studia na kierunku menadżerskim w Kolegium Zarządzania i Finansów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie; 2003 – w Kolegium Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, kończy studia podyplomowe „Zarządzanie spółką na rynku Unii Europejskiej".

Pracę zawodową rozpoczyna w 1977 w Zakładach Energetycznych Okręgu Północnego na stanowisku samodzielnego inżyniera do spraw sieci niskiego napięcia w Wydziale Sieci. Od 1990, jako pracownik Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A. zajmuje się programowaniem pracy sieci w Obszarowej Dyspozycji Mocy w Bydgoszczy. W kolejnych latach pracuje jako: kierownik Wydziału Sieci w PSE S.A. Oddział Bydgoszcz (1994-97); zastępca dyrektora do spraw technicznych i kierownik Obszarowej Dyspozycji Mocy w PSE Północ Sp. z o. o. (1998-2001) a w latach 1997-2000 pełni dodatkowo obowiązki Członka Rady Nadzorczej w PSE S.A.

W 2001 powierzono Mu stanowisko prezesa i kierowanie Zarządem Polskich Sieci Elektroenergetycznych Północ Sp. z o. o.; w styczniu 2008 Spółkę przekształcono w spółkę akcyjną (PSE Północ S.A.). Firma mając wieloletnie doświadczenie na krajowym rynku elektroenergetycznym w prowadzeniu ruchu i utrzymywaniu stacji rozdzielczych oraz linii przesyłowych najwyższych napięć, jest istotnym elementem wspierającym operatora systemu przesyłowego, między innymi, dzięki usługom świadczonym przez Obszarową Dyspozycję Mocy oraz inne służby techniczne na rzecz sieci przesyłowej i rozdzielczej.

Uczestnikom rynków elektroenergetycznych i innym podmiotom gospodarczym Firma oferuje usługi w zakresie: prowadzenia ruchu, utrzymania, projektowania rozwoju oraz pełnienia funkcji inwestora zastępczego sieci przesyłowej i rozdzielczej; wykonawstwa, uruchamiania i eksploatacji układów zabezpieczeniowych, pomiarów energii elektrycznej, systemów informatycznych i telekomunikacyjnych; administrowania obiektami energetycznymi.

W czasie sprawowania funkcji kierowniczych, Tadeusz Szczepański odpowiadał m. in. za budowę, a później eksploatację wysokonapięciowego (450 kV) połączenia prądu stałego łączącego Polskę (Ustka) ze Szwecją (Karlshamn), budowę linii 220 kV Olsztyn I-Olsztyn Mątki oraz stacji 400 /220 /110 kV Gdańsk I.

Działacz i rzeczoznawca SEP; od 2006 prezes Zarządu Oddziału Bydgoskiego SEP.

Nagrodzony i odznaczony m. in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi (2005); Złotą Odznaką „Zasłużony dla Energetyki" (2000); Medalem Pamiątkowym im. Prof. Alfonsa Hoffmanna (2004); Medalem 40-lecia Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy (2000); Medalem 90-lecia SEP (2009) i Medalem Pamiątkowym im. Prof. Stanisława Szpora (2009).

Autor i współautor m. in.:

1981, Szczepański T., Olejniczak Z.: *Sieć izolowana niskiego napięcia*, „Energetyk"; 1983, Szczepański T.: *Oświetlenie uliczne*, „Energetyk"; 1984, Mikołajczyk K., Szczepański T.: *Eksploatacyjna wycinka drzew i gałęzi w pobliżu napowietrznych linii elektroenergetycznych*, Opracowanie nr 48/15/84/Bg/N z dnia 19.11.1984, Izba Rzeczoznawców SEP, Oddział Bydgoszcz; 1985, Olejniczak Z., Szczepański T.: *Rozdzielcza sieć terenowa*, „Energetyk"; 1986, Grobelny J., Olejniczak Z., Szczepański T.: *Słupowe stacje elektroenergetyczne*, „Energetyk"; 1993, Grobelny J., Olejniczak C., Ciszewski W., Szczepański T., Lachowski T., Włodarczyk W., Rzaniak M., Olejniczak Z., Kuriata A.: *Elektroenergetyczna stacja transformatorowa i sposób montowania elektroenergetycznej stacji transformatorowej*, Wiadomości Urzędu Patentowego, Nr 3, s. 208; 2002, Szczepański T.: *Połączenie stałoprądowe Szwecja-Polska*, [w:]

VIII Sympozjum Energoelektronika w nauce i dydaktyce, Wyd. Ucz. Akademii Techniczno-Rolniczej, Bydgoszcz; 2007, Szczepański T.: *Chcieć to móc, O eksploatacji połączenia stałoprądowego Polska-Szwecja w latach 2001-2006*, „Wokół Energetyki", nr 3; 2009, Kamrat W., Szczepański T.: *Wybrane zagadnienia budowy i eksploatacji sieci przesyłowych najwyższych napięć*, „Energetyk", nr 10.

Źródła: *Elektryka bydgoska, 80 lat SEP*, (red.) Józef Owczarek, Włodzimierz Sobecki, Bydgoszcz 2008, ss. 38-40 oraz inne uzupełnienia; Notatka z rozmowy z Tadeuszem Szczepańskim w dniu 07.01.2010.

SZCZUREK Józef

Urodzony w Tenczynku, pow. Chorzów, woj. Kraków. Absolwent Gimnazjum Mechanicznego w Chrzanowie oraz Państwowego Technikum Mechanicznego Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego w Krakowie. W 1954 kończy Państwowy Wyższy Kurs Techniczno-Pedagogiczny (kierunek technologia metali) w Katowicach i podejmuje pierwszą pracę pedagogiczną w Zasadniczej Szkole Energetycznej w Strzelnie: tutaj w latach 1954-57 jest nauczycielem przedmiotów zawodowych oraz wychowawcą w internacie.

W kolejnych latach, jako nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych, wychowawca, zastępca dyrektora i dyrektor, pracuje w bydgoskich szkołach: Technikum Przemysłu Piekarskiego (1957-59); Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 1 (1959-61); Zasadniczej Szkole Zawodowej dla Pracujących Nr 1 (1961-64, 69-71); Zasadniczej Szkole Zawodowej dla Pracujących Nr 2 (1964-69, dyrektor); Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 3 (1971-74); Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 (1975-80); Zespole Szkół Samochodowych Nr 2 (1980-83, zastępca dyrektora); Zespole Szkół Elektrycznych (1983-92, dyrektor).

W 1974 kończy na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Wyższej Szkoły Nauczycielskiej wyższe studia zawodowe w zakresie zajęć praktyczno-technicznych; w 1975 na tej uczelni przekształconej w Wyższą Szkołę Pedagogiczną, kończy uzupełniające studia magisterskie, otrzymując dyplom magistra techniki.

Z placówki, w której najdłużej pracował, i z której odszedł na emeryturę (Zespół Szkół Elektrycznych) zachowały się uczniowskie wspomnienia, m. in. takie: „(...) *wszyscy w szkole, Dyrektora Szczurka bardzo się bali. Ja przyznaję, również przychodziłem z duszą na ramieniu. A tak naprawdę to prawdziwy mężczyzna, który bardzo dobrze wie, czego chce i konsekwentnie do tego dąży. Prawdziwy mężczyzna potrafi też wzruszyć się do łez i wcale się tego nie wstydzi – pamiętam ten moment z pożegnania Pani Kaloszy. Zresztą to emanowało na więcej osób.* (...)".

Odznaczony i nagrodzony m. in.: medalem „Za Zasługi dla Miasta Bydgoszczy", odznaką „Zasłużony dla Województwa Bydgoskiego", Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Źródła: AZSM1/to. „Szczurek Józef"; *30 lat Elektryka, 1976-2006*, Bydgoszcz 2006, s. 38.

Szczutkowski Marek: dr inż. mech., npł., tpz., j. ang., ZSM1, 06- ;
Szczutkowski Zdzisław: mgr, npł., fiz., ZSM1, 90-91;
Szczypiński Zbigniew: mgr inż. chem., przedm. chemiczne, npł., GCh, LCh, 46-49;
Szefler Henryk: npł., pnz., TME, 74-75;

Szlachta: pnz., wych., PŚST, TME, 48-52;
Szneidrowski Eugeniusz: mgr inż. elektryk (później dr), tpz., npł., TME, lata 60.;

SZOPOWSKI Władysław

Inżynier mechanik; od 16 III 1928 dyrektor szkół dokształcających oraz przez rok czasu pełniący obowiązki wizytatora szkół zawodowych, zwolniony na własną prośbę.
Nauczyciel maszynoznawstwa i gospodarki cieplnej w Państwowej Szkole Przemysłowej i później w Państwowych Szkołach Przemysłowych.

Źródło: Jabczyński M.: *Dziesięć lat szkoły polskiej w Poznańskim Okręgu Szkolnym*, Poznań 1929, s.158.

SZOT Krzysztof

Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1986, technik mechanik o specjalności budowa maszyn. Z dyplomem magistra inżyniera mechanika, podejmuje pracę w macierzystej Szkole w 1991, początkowo w niepełnym wymiarze godzin. W kolejnych latach zdobywa doświadczenie zawodowe pracując m. in. jako wykładowca na wyższych uczelniach, informatyk, wicedyrektor, dyrektor zespołów szkół policealnych oraz właściciel firmy informatycznej.

Nauczyciel informatyki i wychowawca. W informatyce specjalizuje się w językach programowania, sieciach komputerowych i stosowaniu programów CAD/CAM. Jako doktorant Polskiej Akademii Nauk prowadzi badania naukowe w zakresie zastosowania metod sztucznej inteligencji w zarządzaniu jakością pracy szkoły. Jest autorem artykułów i publikacji z dziedziny technologii informacyjnej, ECDL[1], informatyki i zastosowania logiki rozmytej w zarządzaniu jakością pracy szkoły.

Egzaminator (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna) egzaminu maturalnego w zakresie informatyki oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie technik informatyk; ekspert i rzeczoznawca MEN; egzaminator ECDL oraz ECDL-Citizen.

Członek Polskiego Towarzystwa Informatycznego, Oddział Kujawsko-Pomorski; współzałożyciel[2] i członek Polskiego Towarzystwa Kognitywistycznego[3].

Źródło: Notatka autobiograficzna Krzysztofa Szota z dnia 18.12.2009.

[1] ECLD: ang. European Computer Driving Licence; Europejski Certyfikat Umiejętności Komputerowych.
[2] Towarzystwo zostało zawiązane 15 V 2001 przez uczestników II Krajowej Konferencji „Technologia informacyjna w zmieniającej się edukacji", odbywającej się na UMK w Toruniu.
[3] Kognitywistyka: multidyscyplinarny obszar nauki zajmujący się problemami umysłu, w tym modelami i symulacją zdolności umysłowych.

Szukalski Krzysztof: mgr, j. ang., ZSM1, 06-07;
Szukała Jan: inż., przedm. chemiczne, npł., GCh, LCh, 46-49;
Szulc Henryk: mgr, hist., ZSM1, 85-87;

SZWABIŃSKI Jan (18 IV 1921 Dortmund – ?)

W latach 1938-39 pracuje w Bydgoskich Zakładach Siły i Światła K. Sokołowskiego, jako uczeń. Egzamin czeladniczy składa w 1942 przed niemiecką izbą rzemieślniczą w Bydgoszczy. Tutaj też, w okresie 1939-44 pracuje jako elektromonter w niemieckich firmach „Zakłady Elektryczne E. Rift" oraz „Siemens-Schuckerwerke".

Po zakończeniu wojny przenosi się na krótko do Słupska, gdzie pracuje jako elektromonter w Zakładach Elektrotechnicznych Okoj-Binkowskiego. W 1947, po udziale w kursie przygotowawczym, zdaje egzamin i otrzymuje dyplom mistrzowski.

Z dniem 01 IX 1948 zostaje zatrudniony w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych jako „nauczyciel zawodu elektrycznego" i rozpoczyna długoletnią pracę pedagogiczną znaczoną ciągłym podnoszeniem kwalifikacji. I tak: 1950 – kończy Roczny Kurs Pedagogiczny dla Nauczycieli Zawodu (kierunek elektryczny) organizowany przy PŚST; 1952 – otrzymuje wydany przez Centralny Urząd Szkolenia Zawodowego dyplom, uprawniający do prowadzenia zajęć w szkołach zawodowych o kierunku elektrycznym; 1957 – kończy Wydział Zaoczny TME otrzymując dyplom technika elektryka i zaraz potem mianowanie (Dyrekcja Okręgowa Szkolenia Zawodowego w Toruniu) na nauczyciela zawodu w Technikum Przemysłu Elektrycznego w Bydgoszczy; 1969 – kończy Studium Nauczycielskie (kierunek elektryczny) w Warszawie; 1974 – Kuratorium Okręgu Szkolnego Bydgoskiego nadaje Mu tytuł nauczyciela dyplomowanego.

W kolejnych latach pracuje w TME oraz w ZSM1. W 1976 przenosi się służbowo, na własną prośbę, do Zespołu Szkół Elektronicznych w Bydgoszczy, skąd odchodzi na emeryturę w 1984. Nagrodzony m. in. nagrodą Ministra Oświaty i wychowania II st. oraz Złotym Krzyżem Zasługi.

Źródła: AZSM1/to. „Szwabiński Jan"; *30-lecie czyli krótki zapis dziejów Zespołu Szkół Elektronicznych*, Bydgoszcz 198, s. 25.

Szwajkowski Jerzy: inż. mech., npł., pnz., ZSM1, 79-80;

SZWANKOWSKI Jerzy

Ur. 03 IX 1955 w Świeciu nad Wisłą. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1975, technik mechanik o specjalności obróbka plastyczna. Po uzyskaniu matury pracuje przez krótki okres czasu w zawodzie, poczym podejmuje studia na Wydziale Geodezji i Urządzeń Rolnych Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie; studia kończy w 1982 z dyplomem magistra inżyniera geodezji.

Terenową praktykę geodezyjną zdobywa w Okręgowym Przedsiębiorstwie Geodezyjno-Kartograficznym w Bydgoszczy i w Wojewódzkim Biurze Geodezji i Terenów Rolnych , Rejonowy Oddział w Tucholi. Pod koniec 1984 zostaje zatrudniony w administracji geodezyjnej, gdzie pracuje dotąd – ostatnio na stanowisku naczelnika Wydziału Geodezji i Kartografii Starostwa Powiatowego w Tucholi. Jest biegłym sądowym z zakresu niemieckiego odręcznego pisma neogotyckiego.

Zajmuje się naukowo dziejami ziemi pomorskiej pod panowaniem pruskim. W 2005 uzyskuje stopień doktora nauk humanistycznych na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, na podstawie rozprawy pt. „*Powiat tucholski w latach 1875-1920. Administracja – ludność – gospodarka – kultura*". Opublikował 40 rozpraw, biogramów i artykułów naukowych oraz około 150 artykułów popularnonaukowych w czasopismach polskich i niemieckich.

Jest żonaty i ma troje dzieci.

Ważniejsze opracowania:

Monografie i opracowania książkowe: 2003, *100 lat gazownictwa w Tucholi 1903-2003*, Tuchola; 2005, *Powiat tucholski w latach 1875-1920. Administracja – ludność – gospodarka – kultura*, Tuchola;

Rozprawy, artykuły i biogramy: 1996, *„Złote" stulecie w staropolskich dziejach Tucholi. Miasto w II połowie XVI i I połowie XVII wieku*, [w:] *Szkice tucholskie. W 650-lecie nadania praw miejskich Tucholi*, (red.) Włodzimierz Jastrzębski, Bydgoszcz-Tuchola; 1997, *Od czasów najdawniejszych do 1772*, [w:] *Dzieje Świekatowa i okolic*, (red.) Włodzimierz Jastrzębski, Świekatowo; 1997, *Lewandowski Jan (1894-1939)*, [w:] *Słownik Biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, t. III: L-P, Gdańsk; 1998, *Eksploatacja lasów w starostwach jasienieckim i świeckim oraz kluczu polnym starostwa tucholskiego w XVI-XVIII wieku*, [w:] *Bydgoszcz jako ośrodek administracyjny na przestrzeni wieków*, (red.) Zdzisław Biegański, Włodzimierz Jastrzębski, Prace Komisji Historii BTN, t. XVI, Bydgoszcz; 1998, *Szynkiewicz Jan (1892-1956)*, [w:] *Słownik Biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, suplement I, Gdańsk; 2001, *Listy duszpasterskie ks. dr. Stanisława Sychowskiego*, [w:] *Związki Kujaw i Pomorza na przestrzeni wieków*, (red.) Zdzisław Biegański, Włodzimierz Jastrzębski, Prace Komisji Historii BTN, t. XVII, Bydgoszcz; 2003, *Obraz Kosznajderii w serii wydawniczej „Koschneiderbücher" ks. dr. Josepha Rinka*, [w:] *Kosznajderia – kraina i ludzie między Chojnicami a Tucholą (XV-XX w.)*, (red.) Włodzimierz Jastrzębski, Bydgoszcz-Tuchola; 2004, *Samorząd i administracja powiatowa w sześciu prowincjach wschodnich Królestwa Pruskiego w latach 1872-1920 na przykładzie powiatu tucholskiego*, [w:] *Demokracja i samorządność na Kujawach i Pomorzu w dobie nowożytnej*, (red.) Zdzisław Biegański, Włodzimierz Jastrzębski, Prace Komisji Historii, BTN t. XVIII, Bydgoszcz, (tłum. niem. *Die Kreis- Selbstverwaltung und Administration in den sechs Ostprovinzen des Preussischen Königreiches von 1872-1920 am Beispiel des Kreises Tuchel*, Braunschweig 2004); 2004, *Polscy i niemieccy ziemianie powiatu tucholskiego w latach 1875-1945*, [w:] *Pomorskie rody ziemiańskie w czasach nowożytnych*, (red.) Włodzimierz Jastrzębski, Toruń; 2004, *Związek rodziny Dembińskich z Borami Tucholskimi*, [w:] *Bronisław Dembiński (1858-1939) wybitny historyk, polityk i działacz społeczny*, (red.) Włodzimierz Jastrzębski, Toruń; 2005, *Pruska administracja powiatu chojnickiego w latach 1772-1919*, [w:] *Przeszłość i teraźniejszość powiatu chojnickiego*, (red.) Jacek Knopek, Bogdan Kuffel, Chojnice; 2005, *Bory Tucholskie pod zaborem pruskim (1772-1920)*, [w:] *Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze Borów Tucholskich. Stan badań i potrzeby badawcze*, (red.) Włodzimierz Jastrzębski, Jacek Woźny, Bydgoszcz-Tuchola, (tłum. niem. *Die Tucheler Heide zur preussischen Zeit (1772-1920)*), „Tucheler Heimatgrüsse" 96/97 (2007); 2006, *Landrat w systemie administracji pruskiej w latach 1772-1920 na przykładzie powiatu chojnickiego*, [w:] *Rola starosty w administracji zespolonej na przykładzie powiatu chojnickiego*, (red.) Jacek Knopek, Chojnice; 2006, *Dr Joseph Müller (1782-1844) – dyrektor Królewskiego Katolickiego Gimnazjum w Chojnicach*, „Zeszyty Chojnickie" (red.) Jacek Knopek, 21; 2006, *Wybitni ludzie nauki i dydaktyki Królewskiego Katolickiego Gimnazjum w Chojnicach w latach 1815-1920. Cz. 1: Dr Heinrich Moiszisstzig (1816-1873)*, Chojnicki Biuletyn Informacyjny „Filomata", 2; 2007, *Wykorzystanie wód Brdy i jej dorzecza w gospodarce pruskiej*, [w:] *Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze Brdy i jej dorzecza*, (red.) Włodzimierz Jastrzębski, Jacek Woźny, Bydgoszcz-Tuchola; 2007, *Rodzeństwo Plehn z Lubocheni w powiecie świeckim*, [w:] *Kujawsko-pomorskie rodowody uczonych*, (red.) Zdzisław Biegański, Włodzimierz Jastrzębski, Prace Komisji Historii BTN, t. XX, Bydgoszcz; 2007, *Kształcenie muzyczne uczniów Królewskiego Katolickiego Gimnazjum w Chojnicach w latach 1815-1920*, [w:] *Nauczanie muzyki na Pomorzu i Kujawach*, (red.) Aleksandra Kłaput-Wiśniewska, Bydgoszcz; 2007, *Chojnickie „wędrowne ptaki", U źródeł młodzieżowych ruchów społecznych na ziemi chojnickiej*, „Zeszyty Chojnickie", (red.) Jacek Knopek, 22; 2007, *Wybitni ludzie nauki i dydaktyki Królewskiego Katolickiego Gimnazjum w Chojnicach w latach 1815-1920. Cz. 2: Per crucem ad lucem! Prof. Hermann Lindemann (1804-1856)*, Chojnicki Biuletyn Informacyjny „Filomata", 3; 2007, *Życie Tucholi w latach pierwszej wojny światowej*, [w:] *Tuchola. Obóz jeńców i internowanych 1914-1923*, cz. III: *Warunki życia jeńców i internowanych*, (red.) Zbigniew Karpus, [et al.], Toruń; 2007, *Opieka nad cmentarzami obozu jeńców w Tucholi*, [w:] *Tuchola. Obóz jeńców i internowanych 1914-1923*, cz. III: *Warunki życia jeńców i internowanych*, (red.) Zbigniew Karpus, [et al.], Toruń; 2008, *Kosznajderia i Kosznajdrzy w latach 1772-1920*, [w:] *Kosznajderia – fenomen tożsamości*, Chojnice; 2008, *Wybitni ludzie nauki i dydaktyki Królewskiego Katolickiego Gimnazjum w Chojnicach w latach 1815-1920. Cz. 3: Ferdinand Minsberg (1781-1855)*, Chojnicki Biuletyn Informacyjny „Filomata", 4; 2008, *Carl Roepell (1807-1887) i jego „Conitzer Mittheilungen", Z dziejów niemieckiej myśli liberalno-demokratycznej w Chojnicach*, „Zeszyty Chojnickie", (red.) Jacek Knopek, 23; 2008, *Rozwój organizacyjny tucholskiego kościoła ewangelickiego w latach 1796-1914*, [w:] *Miscellanea pomorskie*, (red.) Wojciech Skóra, Słupsk; 2008, *Początki szkolnictwa geodezyjnego w Bydgoszczy*, „Wiadomości Stowarzyszenia Geodetów Polskich", R. 13, 60; 2008, *Sylwetka Alfonsa Warczaka na tle życia codziennego i muzycznego Seminarium Nauczycielskiego w Tucholi,* [w:] *Nauczyciele muzyki na Pomorzu i Kujawach*, (red.) Aleksandra Kłaput-Wiśniewska, Bydgoszcz; 2008, *Okręg chojnicko-człuchowski w wyborach do Izby Deputowanych sejmu pruskiego,* [w:] *Związki Chojnic i Człuchowa na przestrzeni dziejów*, (red.) Jacek Knopek, Chojnice; 2009, *Drogi sprzed I wojny światowej jako element dziedzictwa technicznego Borów Tucholskich*, w:] *Dziedzictwo techniczne Borów Tucholskich*, (red.) Jacek Woźny, Bydgoszcz-Tuchola; 2009, *Niemcy, Polacy i Żydzi w bydgoskiej administracji i samorządzie powiatowym w latach 1815-1920*, [w:] *Bydgoszcz miasto wielu kultur i narodowości*, (red.) Katarzyna Grysińska, Włodzimierz Jastrzębski, Albert S. Kotowski, Bydgoszcz; 2009, *Wybitni ludzie nauki i dydaktyki Królewskiego Katolickiego Gimnazjum w Chojnicach w latach 1815-1920. Cz. 4: Dr Benzion Kellermann (1869-1923) i inni nauczyciele religii żydowskiej*, Chojnicki Biuletyn Informacyjny „Filomata", 5; 2009, *Życie muzyczne w parafii ewangelickiej w Siennie w powiecie bydgoskim*, [w:] *Musica ecclesiastica*, (red.) Aleksandra Kłaput-Wiśniewska, ks. Andrzej Filaber, Bydgoszcz; 2009, *Piekielne machiny pod Bramą Człuchowską, czyli rzecz o… początkach motoryzacji w Chojnicach i powiecie chojnickim (do 1914 roku)*, „Zeszyty Chojnickie", (red.) Jacek Knopek, 24.

Źródło: Notatka autobiograficzna Jerzego Szwankowskiego z dnia 18.01.2010.

Szydłowska Ewa: mgr, npł., tpz., ZSM1, 76-77;
Szydłowski Antoni: j. ros., wf, po, TME, 54-55;
Szyfer Kazimierz: npł., pnz., ZSM1, 79-80;
Szykowny Tadeusz: dr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 87-88;

SZYMAŁKA Roman (14 VII 1908 Wrocław – 25 II 1972 Warszawa)

Urodził się w środowisku robotniczo-rzemieślniczym; ojciec Szczepan – z zawodu stolarz-kołodziej, matka Wiktoria z domu Kaczmarek. Dzieciństwo i wczesną młodość spędza w Poznaniu. Tutaj kończy czteroklasowe Gimnazjum im. Św, Jana Kantego, poczym wstępuje do Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Czarnkowie, uzyskując 28 V 1929 kwalifikacje nauczycielskie. W tym samym roku wstępuje do wojska, gdzie kończy szkołę podchorążych, opuszczając ją w 1930 w stopniu podporucznika rezerwy.

Pracę pedagogiczną rozpoczyna 16 IX 1930 w Publicznej Szkole Powszechnej im. Królowej Jadwigi w Bydgoszczy jako nauczyciel tymczasowy. Po dwuletniej praktyce pedagogicznej i uzyskaniu pozytywnych ocen składa egzamin praktyczny przed Państwową Komisją Egzaminacyjną na Nauczycieli Publicznych Szkół Powszechnych i uzyskuje 10 IV 1933 świadectwo upoważniające do pracy w publicznych szkołach powszechnych.

W 1935 żeni się z bydgoską nauczycielką – Henryką Staczyńską. Lata do wybuchu II wojny światowej wypełnia Mu praca zawodowa, dokształcanie się i działalność społeczna.
Uczy w Publicznych Szkołach Powszechnych im. Leszczyńskiego oraz im. Dąbrowskiego, wzbogacając nie tylko praktyczne umiejętności zawodowe, ale także poszerzając wykształcenie ogólne, czego efektem jest pomyślne zdanie egzaminu 17 VI 1938 na Wyższym Kursie Nauczycielskim w Poznaniu. Społecznie zaangażowany jest w Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz w Związku Rezerwistów, z którego ramienia był przez szereg lat – aż do początków kampanii wrześniowej – instruktorem i wykładowcą w szkole przedpoborowych.

W sierpniu 1939, jako porucznik rezerwy zostaje zmobilizowany i w bydgoskim, 62. Pułku Piechoty uczestniczy w kampanii wrześniowej; ranny w nogę pod Modlinem, przedostaje się wpław przez Wisłę i dociera do Warszawy. Dzięki opiece szwagierki będącej pielęgniarką w Szpitalu Czerwonego Krzyża, po wyleczeniu skutecznie ukrywa się przed okupantami. Po wybuchu Powstania Warszawskiego, natychmiast po zdobyciu przez Niemców Mokotowa, na którym mieszkał, zostaje 01 VIII 1944 aresztowany i jako zakładnik osadzony w pobliskich koszarach. 20 VIII ucieka z transportu jenieckiego w Pruszkowie, w Gołkowie pod Warszawą doczekuje w 1945 wyzwolenia spod okupacji; w kwietniu tego roku wraca do Bydgoszczy.

Powojenny rozdział pracy pedagogicznej rozpoczyna 23 IV 1945 jako nauczyciel matematyki w nowootwartej Publicznej Szkole Dokształcającej Zawodowej; po jej podziale w roku szkolnym 46/47 na szkoły Nr 1, 3, 4 i 6 jest kierownikiem działu metalowego PSDZ Nr 4; w lutym 1947 szkoła zmienia nazwę na „Publiczna Średnia Szkoła Zawodowa Nr 4”[1]. Dodatkowo pracuje w Technikum Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych, mieszczącym się w okresie 1947-49 pod dachem Państwowych Średnich Szkół Technicznych przy ul. Św. Trójcy 37. W 1948 uzyskuje

dyplom uprawniający do nauczania matematyki w szkołach dokształcających, średnich szkołach zawodowych oraz szkołach przysposobienia zawodowego. W 1950 wstępuje do PZPR.

Z dniem 01 XI 1951 obejmuje funkcję zastępcy dyrektora Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, a od 01 XII tegoż roku funkcję dyrektora Technikum oraz, nieco później, kierownika jego wydziału zaocznego (20 XII 1951-31 VIII 1956).

W latach 1958-1960 pełni obowiązki przewodniczącego Zespołu Kadr Kierowniczych dla Techników Kuratorium Okręgu Szkolnego Bydgoskiego. Pracuje społecznie w ZNP, początkowo jako członek Zarządu Oddziału, później członek Zarządu Okręgu, następnie przewodniczący Sekcji Administracji Szkolnej Zarządu Głównego.

Powodowany względami osobistymi podejmuje w 1961 starania o służbowe przeniesienie do Warszawy. Zostają one uwieńczone powodzeniem; zwolniony z funkcji dyrektora Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, od 01 VII 1962 pełni obowiązki wizytatora szkół zawodowych w Kuratorium Okręgu Szkolnego Miasta Stołecznego Warszawy, a w okresie 27 IX 1962-31 XII 1966 kierownika referatu w Dziale Szkolnictwa Zawodowego.

We wspomnieniach współpracowników z bydgoskiego okresu pracy, najważniejszy z Jego sukcesów to „(...) *wytworzenie w tych – powtórzmy raz jeszcze – trudnych latach takiej atmosfery pracy, koleżeństwa, wzajemnego zaufania i zrozumienia, jednym słowem: takich przykładnych stosunków międzyludzkich w bądź co bądź dużym, niemal stuosobowym zespole pedagogicznym, jakich nigdy ani przed jego dyrekturą ani po niej w szkole tej nie było.* (...) *Sukces ten osiągnął zaś niewątpliwie dzięki najbardziej ludzkim, ale dlatego też i najbardziej cennym cechom swej osobowości: pogodzie usposobienia, bezinteresownej życzliwości wobec współkolegów – zarówno podwładnych jak i zwierzchników – oraz uczniów* (...) *Był to dobry człowiek w jak najlepszym zrozumieniu tego słowa! Ponad dziesięcioletnia jego dyrektura metodą najbardziej przekonywującą, bo doświadczalną, udowodniła, że te właśnie cechy jego charakteru – mimo słabości, którym też ulegał jak i każdy człowiek – więcej były warte z pedagogicznego punktu widzenia niż organizacyjne zdolności* (...)”.

Odznaczony m. in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł nagle na zawał serca. Pochowany na cmentarzu powązkowskim.

Źródła: *25-lecie Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego w Bydgoszczy*, (red.) Zofia Pietrzak, Bydgoszcz 1973, ss. 85-9; Jankowska J., Ruczyńska E., Woźniak M.: *Wczoraj i dziś, 50 lat, Zespół Szkół Mechanicznych Nr 2 w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1998, ss. V-VII; *Jednodniówka Publicznych Średnich Szkół Zawodowych Nr 1-3-4-6 w Bydgoszczy wydana z okazji poświęcenia sztandaru i odsłonięcia tablicy pamiątkowej*, Bydgoszcz 1948, ss. 18, 20; *20 lat Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego*, Bydgoszcz 1968, ss. 4, 6.

[1] Szczegółowe wytyczne do organizacji tych szkół pod nową nazwą „Publiczna Średnia Szkoła Zawodowa” zawierało rozporządzenie Ministra Oświaty z dnia 11 lipca 1947.

SZYMAŃSKI Brunon

Ur. 17 V 1942 w Grudziądzu. W latach 1962-90 pracuje w kilku zakładach i przedsiębiorstwach w kraju i na budowach zagranicznych pełniąc wiele funkcji: konstruktora, projektanta, głównego specjalisty, kierownika rozruchu, kierownika budowy, zastępcy dyrektora.

W Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 pracuje w okresie 1981-90 jako niepełnoetatowy nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych.

W 1976, w Instytucie Technologii i Eksploatacji Maszyn bydgoskiej ATR uzyskuje dyplom inżyniera mechanika; w 1980 na Wydziale Maszyn Górniczych i Hutniczych krakowskiej Akademii Górniczo-Hutniczej otrzymuje dyplom magistra inżyniera mechanika, a w Bydgoszczy kończy kurs pedagogiczny dla nauczycieli szkół zawodowych. W 1981 zostaje wpisany na listę rzeczoznawców NOT pod nr. 6283 w dziedzinie „Maszyny i urządzenia do produkcji materiałów budowlanych"; w 1982 kończy na Politechnice Poznańskiej studium podyplomowe „Eksport budownictwa i dostaw inwestycyjnych", a następnie studium przygotowania pedagogicznego w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy.

W okresie 1990-2002 pracuje w ZSM1 jako pełnoetatowy nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych. Bogata wiedza teoretyczna i duże doświadczenie praktyczne owocują wysokim poziomem nauczania w zakresie pracowni technicznej oraz przedmiotu „dźwignice i urządzenia transportowe". W latach 1990-93 uczestniczy w programie współpracy Szkoły z firmą holenderską „Stichting Opleidingen Metaal" współtworząc pakiet dydaktyczny do nauczania modułowego w zakresie metrologii warsztatowej, który uzyskuje międzynarodowy certyfikat do nauczania otwartego („open learning"). Na szczególne wyróżnienie zasługuje praca związana z modernizacją i unowocześnianiem pracowni specjalistycznych; wielkiemu zaangażowaniu na rzecz Szkoły, towarzyszył duży autorytet wśród młodzieży.

W latach 2002-2004, do czasu przejścia na emeryturę, kieruje warsztatami szkolnymi ZSM1.

Jest współtwórcą trzech wynalazków: Patent PRL Nr 63687 z dnia 12.01.1972; Patent PRL Nr 69360 z dnia 26.07.1974; Patent PRL Nr 91467 z dnia 10.01.1978.

Źródło: AZSM1/to. „Szymański Brunon".

Szymański Edward: npł., pnz., TME, 70-75;
Szymański Jerzy: tpz. grupy elektrycznej, TME, 65-68;
Szymczak Jan: inż. elektryk, tpz., wych., TME, 51-54;

SZYPURA Anna

Absolwentka bydgoskiego Technikum Chemicznego. W 1972 kończy na Wydziale Handlowo-Towaroznawczym Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Poznaniu z dyplomem magistra ekonomii.

W latach 1972-83 pracuje jako nauczycielka pełnoetatowa teoretycznych przedmiotów zawodowych i wychowawczyni najpierw w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, później w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. W 1976 kończy studium pedagogiczne dla nauczycieli szkół zawodowych; w 1978 otrzymuje tytuł nauczyciela dyplomowanego. W niepełnym wymiarze godzin pracuje w ZSM1 w okresie 1984-88.

Źródło: AZSM1/to. „Szypura Anna".

SZYPURA Zbigniew (?- 04 VI 1990 Bydgoszcz)

Absolwent bydgoskiego liceum ogólnokształcącego. W 1965 kończy Wyższą Szkołę Inżynierską w Bydgoszczy, otrzymując tytuł inżyniera na Wydziale Mechanicznym. W 1977, w Instytucie Technologii i Eksploatacji Maszyn bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej uzyskuje tytuł magistra inżyniera mechanika w zakresie specjalności nauczycielskiej.

W latach 1965-88 pracuje jako nauczyciel pełnoetatowy najpierw w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, później w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1; jest nauczycielem teoretycznych przedmiotów mechanicznych, wychowawcą klasy; przez wiele lat prowadzi pracownię obróbki plastycznej. W niepełnym wymiarze godzin pracuje w ZSM1 w latach 1988-90.

Spoczywa na Cmentarzu Nowofarnym przy ul. Artyleryjskiej w Bydgoszczy.

Źródło: Notatka sporządzona przez Annę Szypura z dnia 08.12.2009.

Śledź Józef → Rydzewski Józef

ŚLĘZAK Włodzimierz Andrzej

Ur. 14 XI 1952 w Bydgoszczy. Doktor nauk matematycznych, nauczyciel akademicki, nauczyciel w szkole średniej. W latach 1990-2006 etatowy nauczyciel fizyki w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. W 1995 otrzymuje dyplom Komitetu Okręgowego Olimpiady Fizycznej za wieloletnią, wybitną pracę z uczniami uzdolnionymi i przygotowywanie ich do zawodów olimpiad fizycznych. W 2005 wpisany na listę egzaminatorów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej jako egzaminator egzaminu maturalnego z fizyki i astronomii.

Jako naukowiec specjalizuje się w teorii multifunkcji i jest autorem wielu prac z tego zakresu publikowanych w czasopismach takich jak „Real Analysis Exchange” lub „Set Valued Analysis”.

Autor i współautor, m. in.:

Odyniec W., Ślęzak W.: *Wstęp do analizy wypukłej*, Wyd. Uczelniane WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1988, Odyniec W., Ślęzak W.: *Wybrane rozdziały analizy wypukłej*, Wyd. Uczelniane WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 2003, Odyniec W., Ślęzak W.: *Wybrane rozdziały teorii grafów*, Wyd. Akademii Bydgoskiej im. K. Wielkiego, Bydgoszcz; 2004, Ślęzak W.A.: *Fizyka i astronomia 1, Zakres podstawowy, Testy sprawdzające*, Wyd. Pedagogiczne „Operon", Gdynia; 2005, Ślęzak W.A.: *Fizyka i astronomia 1, Zakres rozszerzony, Testy sprawdzające dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, Wyd. Pedagogiczne „Operon", Gdynia.

Źródło: AZSM1/to. „Ślęzak Włodzimierz".

Śliwa Anna: inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 79-80;
Śliwarska Jadwiga: tpz. elektryczne, TME, 54-55;
Śliwarski Zbigniew: tpz. radiotechniczne, TME, 53-60;
Śliwiński Zbigniew: mgr inż., tpz., ZSM1, 82-85, npł., 85-86, 88-89;
Ślusarski Marian: inż., przedmioty geodezyjne, GM, LM, 45-51;
Śmieszek Józef: inż. mech., npł., tpz., TME, 74-76;
Śmigielski Władysław: mgr, j. ang., j. pol., PŚST, 45-46;

ŚWIDERSKI Edmund

Magister filologii polskiej. Urodzony w Chmielińcu – wiosce położonej w rejonie jeleckim (Елецкий район), w obwodzie lipieckim (Липецкая область), w europejskiej części Rosji. Przed 1939 nauczyciel języka polskiego w gimnazjum we Lwowie.

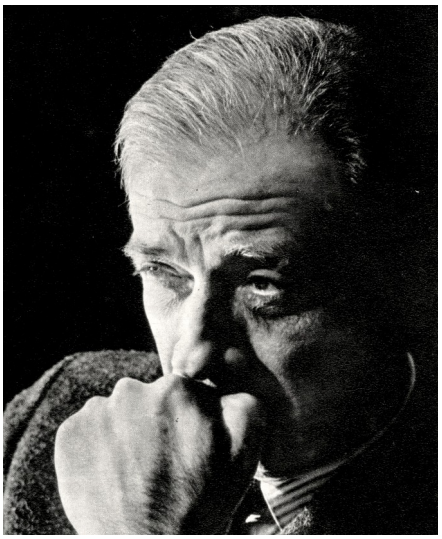
Kampanię wojenną kończy w Bydgoszczy w stopniu porucznika, pełniąc funkcję szefa sztabu Szkolnego Batalionu Zapasowego Wojska Polskiego. Pracę pedagogiczną podejmuje jeszcze przed zdemobilizowaniem, od połowy kwietnia 1945, ucząc języka polskiego i początkowo także historii Państwowych Średnich Szkołach Technicznych. Po ich przekształceniu w Technikum Mechaniczno-Elektryczne uczy tam dalej języka polskiego oraz jest wychowawcą klasowym do czasu przejścia na emeryturę pod koniec lat 1960.

W 1950, jako członek zespołu Oddziału Wojewódzkiego NOT angażuje się w starania o powstanie w Bydgoszczy Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej. Po rozpoczęciu jej działalności w 1951 jest wykładowcą w Studium Przygotowawczym prowadząc zajęcia wyrównawcze z języka polskiego.

W TME należy do tych nauczycieli, z którymi wiąże się najwięcej anegdot. Jedna z nich dotyczy praktykowanego przez kolejne pokolenia uczniowskie sposobu wytrącania prof. Świderskiego z zaplanowanego toku lekcji: – Panie profesorze, czy to prawda, że Pana brat jest aktorem? – Prawda, ale co to za zawód .... A jednak Jan Świderski (1919-1988), znakomity aktor pisał: „(...) *Jeśli widzom się wydaje, że zmieniam się w każdej roli, oczywiście w pewnym sensie, sprawia mi to satysfakcję. Ale ten proces zmiany nie jest zamierzony, odbywa się jakby poza moją świadomością.* (...) *Po prostu korzystam z tego, że postać ludzką kreują okoliczności, one decydują – nie tylko na scenie – o sposobie zachowania się, o wyrazie twarzy, o gestach. Im bardziej owe okoliczności , w teatrze przecież fikcyjne, odbiegają od mojej własnej, prywatnej rzeczywistości, tym bardziej dostrzegalna staje się dla widzów ta pozorna zmiana mojej postaci.* (...)".

Wystąpienie na uroczystości szkolnej w 1947 r.

Jan Świderski brat Edmunda

Źródła: AZSM1/dziennik lekcyjny kl. I mierniczej, 1945/46; AZSM1/dziennik lekcyjny klasy II b mechanicznej, 1946/47; Filler Witold: *Jan Świderski*, Wyd. Artystyczne I Filmowe, Warszawa 1977, s. 60; Jazdon A., Kozłowski M.M., Styp-Rekowski M.: *50 lat Wydziału Mechanicznego Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1951-2001*, Bydgoszcz 2001, ss. 18, 28.

T

TABOR Zdzisław

Ur. 13 V 1944 w Zdżarach, pow. ropczycko-sędziszowski, dawne województwo rzeszowskie. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1964, technik elektryk o specjalności elektromechanika. W latach szkolnych, jako członek Aeroklubu Bydgoskiego uzyskuje licencję pilota szybowcowego III klasy.

Po ukończeniu Technikum zdaje pomyślnie egzamin wstępny do Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie. Po odbyciu rocznej, zasadniczej służby wojskowej, rozpoczyna w 1965 studia inżynierskie na Wydziale Elektromechanicznym WAT. Po trzech latach studiów zostaje w 1968 awansowany na pierwszy stopień oficerski. Uczelnię kończy w 1969 z dyplomem inżyniera o specjalności kierowanie rakietami przeciwlotniczymi i zostaje skierowany do Centrum Szkolenia Specjalistów Artylerii i Radiotechniki[1] na etat wykładowcy.

W Centrum rozpoczyna się życiowa przygoda z filmem: „(...) *Chcąc usprawnić proces dydaktyczny realizowałem tam, amatorsko, filmy szkoleniowe. W związku z moim zainteresowaniem filmem wysłano mnie na praktykę dziennikarską do Redakcji Wojskowej TVP. Na Pierwszym Ogólnowojskowym Przeglądzie Filmów Amatorskich zdobyłem I nagrodę za film szkoleniowy oraz wyróżnienie w kategorii filmów dokumentalnych. Wówczas przedstawiciel Głównego Zarządu Szkolenia Bojowego zaproponował mi etat redaktora filmów szkoleniowych w Wytwórni Filmowej „Czołówka". Podczas pracy w „Czołówce", od 1978 r. jako redaktor filmów szkoleniowych uczestniczyłem w opracowaniu koncepcji dydaktycznej i wizualnej w ponad 200 filmach.* (...)".

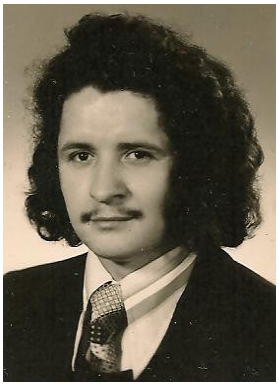
W 1986 kończy zaoczne studia magisterskie w Wojskowej Akademii Technicznej w zakresie eksploatacji urządzeń radioelektronicznych. Od roku 1982 jako reżyser realizuje filmy szkoleniowe, dokumentalne, oraz krótkometrażowy film fabularny. Uczestniczą one w festiwalach krajowych i zagranicznych zdobywając liczne wyróżnienia i nagrody, z których najbardziej licząca się to „Srebrny Lajkonik" na Ogólnopolskim Festiwalu Filmów Krótkometrażowych w Krakowie. W uznaniu dorobku filmowego, Minister Kultury i Sztuki przyznaje Mu kategorię zawodową reżysera filmów dokumentalnych i dydaktycznych.

W 1994, jako starszy specjalista pracuje w Departamencie Wojskowym Centralnego Urzędu Planowania; w tym samym roku kończy w Warszawskiej Szkole Zarządzania studia podyplomowe w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem. W 1995 żegna się z bronią w stopniu pułkownika.

Źródło: Notatka autobiograficzna Zdzisława Tabora z dnia 14.01.2010.

[1] Niejawna nazwa Centrum utworzonego w Bemowie Piskim w 1960; w korespondencji jawnej stosowano adres JW. 4487.

TABOR Zenon

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1970, technik elektryk o specjalności elektroenergetyka. Po ukończeniu Technikum przenosi się na Śląsk i pracuje jako sztygar w kopalni w Bytomiu. W kolejnych latach pracuje w Berlinie Wschodnim i Zachodnim. Po pięcioletnim pobycie w Niemczech wraca do Polski i zatrudnia się w Bydgoskiej Fabryce Kabli, gdzie pracuje jako mistrz. Obecnie jest właścicielem przedsiębiorstwa „SURTEX" w Bydgoszczy.

Źródło: Notatka autobiograficzna Zenona Tabora z dnia 18.01.2010.

Taczylow Zenon: mgr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 79-80;
Tarkowski Tadeusz: wych., PŚST, 50-51;

TOMAS Janusz

Ur. 16 VII 1960 w Bydgoszczy. Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1980, technik mechanik o specjalności obróbka plastyczna.

W okresie nauki w szkole średniej, członek zespołu poetycko-muzycznego „Imo Pectore"[1]. Zespół działał w 1976-79 przy VI Liceum Ogólnokształcącym pod kierownictwem Waleriana Krenza, ówczesnego nauczyciela muzyki w Liceum. Brał udział w licznych konkursach muzycznych i festiwalach, uzyskując wiele nagród głównych, m. in. „Złotą Jodłę" w Kielcach, czy też „Kryształową Nutę" na festiwalu „Wrocławski Maj"; grał liczne koncerty w całej Polsce oraz dokonywał wielu nagrań w studiach Polskiego Radia.

Uprawianie zainteresowań muzycznych przenosi na lata studiów zakładając zespół muzyczny „Mała Sprawa", dwukrotnie obecny z sukcesem na Studenckim Festiwalu Piosenki w Krakowie. Z sukcesem też kończy studia na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej, otrzymując w 1985 dyplom magistra inżyniera mechanika.

Pracę w Zespole Szkół Samochodowych w Bydgoszczy rozpoczyna jeszcze jako student ostatniego roku, pełniąc obowiązki instruktora zespołu muzycznego (1984). Po uzyskaniu dyplomu na ATR i oddaniu roku życia Ojczyźnie w Szkole Podchorążych Rezerwy (Chełmno, wojska

czołgowo-samochodowe), wraca do Zespołu i z początkiem roku szkolnego 1986/87 podejmuje w nim pracę nauczyciela teoretycznych przedmiotów zawodowych. W latach 1994-2001 jest wicedyrektorem Zespołu. W 2001, wraz z gronem współpracowników przygotowuje uroczystość zorganizowaną w Teatrze Polskim, na którą przybywają przedstawiciele władz Miasta, Kuratorium Oświaty, zaprzyjaźnionych firm, liczne grono byłych i ówczesnych nauczycieli, uczniowie; w atmosferze wielkiej serdeczności żegnany jest dyrektor Gerard Kolossa, odchodzący na emeryturę i mający w dorobku zawodowym prowadzenie Zespołu Szkół Samochodowych przez 23 lata. Jest to uroczystość pożegnalno-powitalna, bowiem wszyscy jej uczestnicy wiedzą, że Janusz Tomas przejmuje z dniem 01 września tegoż roku, fotel dyrektora Zespołu.

W historię rozwoju zawodowego wpisuje m. in.: studium pedagogiczne; I i II stopień nauczycielskiej specjalizacji zawodowej w zakresie nauczania teoretycznych przedmiotów mechanicznych; studium podyplomowe „Mechanika w dydaktyce" (1995); studium podyplomowe „Organizacja i zarządzanie oświatą" (2000); kilkakrotne uczestnictwo w wyjazdach studyjnych do Niemiec w ramach programu UE Socrates-Comenius pt. „ICT we Wspólnocie Europejskiej". W 2001 uzyskuje stopień awansu nauczyciela dyplomowanego. Zarządzeniem Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty powołany zostaje w 2008 w skład zespołu do spraw wypracowania działań dla podniesienia efektywności kształcenia zawodowego w województwie kujawsko-pomorskim. W październiku 2009 jest w składzie 3-osobowej reprezentacji oświatowej woj. kujawsko-pomorskiego na uroczystości z okazji Dnia Edukacji Narodowej, odbywającej się w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Jego wiedza, doświadczenie, pomysłowość i zaangażowanie owocują licznymi sukcesami szkoły oraz dokonaniami na wielu płaszczyznach jej działania. W 2003 Szkoła, jako jedna z nielicznych szkół ponadgimnazjalnych w Polsce i jako pierwsza w regionie, uzyskuje Certyfikat Systemu Jakości ISO 9001; w roku szkolnym 2006/2007 doprowadza Zespół Szkół Samochodowych do uzyskania ogólnopolskiego tytułu „Samochodowa Szkoła Roku 2007".

Niektóre efekty działalności widoczne są gołym okiem w czasie wędrówki po Szkole i jej otoczeniu, m. in.; stacja kontroli pojazdów, trzy pracownie komputerowe, sala multimedialna, pracownie specjalistyczne, pokój pracy własnej nauczyciela z pełnym wyposażeniem komputerowym, nowa portiernia i hall główny, zmodernizowany węzeł energetyczny, bieżnia na boisku szkolnym, nowe samochody do nauki jazdy.

Wpisując Szkołę w szerokie otoczenie społeczne realizuje wiele umów o współpracy, m. in. z: Uniwersytetem Technologiczno-Przyrodniczym, Wyższą Szkołą Gospodarki, Collegium Medicum UMK, Automobilklubem Bydgoskim. Szkoła jest organizatorem pięciu edycji Bydgoskich Targów Edukacyjnych odbywających się hali „Łuczniczka". Szkoła została wpisana na listę inwestycji na 2010 r. w przedsięwzięciu pod nazwą „Budowa Ośrodka Egzaminacyjnego oraz zagospodarowanie terenu i przeprowadzenie termorenowacji budynku Zespołu Szkół Samochodowych przy ul. Powstańców Wielkopolskich.

Nagrodzony m. in.: licznymi nagrodami dyrektora szkoły; dwukrotnie nagrodą Prezydenta Bydgoszczy (2003, 2007); nagrodą Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty (2001); nagrodą Ministra Edukacji Narodowej (2009)

Jest wiceprezesem ogólnopolskiego Stowarzyszenia Dyrektorów i Nauczycieli Aktywnych i Twórczych Szkół Zawodowych.

Źródła: *XXX lat Zespołu Szkół Samochodowych w Bydgoszczy, Spotkanie po latach*, Bydgoszcz 2004; Giedrojć D., Pielacka M., Powel N.: *VI Liceum Ogólnokształcące im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy*, [Bydgoszcz 2008], s. 41; Mikulski K.: *Kolejne działanie w sprawie poprawy efektywności zdawania egzaminów zawodowych*, „45 minut", nr 1, 2009; Notatka z rozmowy z Januszem Tomasem w dniu 08.01.2010; www.bydgoszcz.pl (dostęp 09.02.2010).

[1] „Imo Pectore": łacińskie „z głębi serca".

TOMASZEWSKA Teresa

Ur. 26 V 1938 w Bydgoszczy. Absolwentka Technikum Mechaniczno-Elektrycznego (Technikum Przemysłu Elektrycznego) w Bydgoszczy, rocznik 1955, technik elektryk. Po uzyskaniu świadectwa maturalnego podejmuje studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Poznańskiej zakończone w 1962 otrzymaniem dyplomu magistra inżyniera elektryka.

W okresie pierwszych dwóch lat od ukończenia studiów pracuje w biurze konstrukcyjnym Przedsiębiorstwa Elektryfikacji Rolnictwa jako projektant, a następnie jako weryfikator.

W 1965 podejmuje pracę naukowo-dydaktyczną w Zespole Podstaw Konstrukcji Wyższej Szkoły Inżynierskiej (później Akademii Techniczno-Rolniczej) w Bydgoszczy; jako asystent, starszy asystent oraz wykładowca pracuje tutaj do 1974. Stopień doktora nauk technicznych otrzymuje w 1972 na Wydziale Mechanicznym Politechniki Poznańskiej, po przedłożeniu rozprawy pt. „*Wpływ namagnesowania noża tokarskiego na trwałość ostrza*".

W 1974 przechodzi do Wyższej Szkoły Pedagogicznej, gdzie na Wydziale Matematyki i Techniki organizuje laboratorium elektrotechniki i maszyn elektrycznych. W działalności naukowej kontynuuje badania właściwości materiałów ferromagnetycznych, co znajduje wyraz w 8. artykułach naukowych i referatach konferencyjnych (Zeszyty Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego, Wydział Nauk Technicznych; Zeszyty Naukowe WSP – Studia Techniczne, Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Technicznej „Postępy w teorii i technice obróbki materiałów").

Nagrodzona i odznaczona m. in.: indywidualnymi i zespołowymi nagrodami Rektora WSP (1976, 81, 83, 88, 91. 93); nagrodą indywidualną III st. Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1978); Złotym Krzyżem Zasługi (1986); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1994).

Autorka i współautorka:

1975, 1981, Szeremeta R., Tomaszewska T.: *Laboratorium elektrotechniki, cz. 1*, Wydawnictwa Uczelniane (Wyd. Ucz.) Wyższej Szkoły Pedagogicznej (WSP) w Bydgoszczy, Bydgoszcz; 1975, Tomaszewska T.: *Wpływ stopnia i kierunku namagnesowania na trwałość ostrza noża tokarskiego ze stali SW 18*, Wyd. Ucz. WSP, Bydgoszcz; 1977, Szeremeta R., Tomaszewska T.: *Laboratorium elektrotechniki, cz. 2*, Wyd. Ucz. WSP, Bydgoszcz; 1981, Szeremeta R., Tomaszewska T.: *Laboratorium z elektrotechniki, cz. 1*, Wyd. Ucz. WSP, Bydgoszcz; 1991, 1994, Szeremeta R., Tomaszewska T.: *Podstawy elektrotechniki, Laboratorium elektrotechniki, cz. 1*, Wyd. Ucz. WSP, Bydgoszcz; 1993, 1997, Szeremeta R., Tomaszewska T.: *Maszyny i urządzenia elektryczne*, Wyd. Ucz. WSP, Bydgoszcz.

Źródło: Notatka autobiograficzna Teresy Tomaszewskiej z dnia 16.01.2010.

TOMASZEWSKI Alfons (18 IV 1919 Nowy Dwór, pow. Grudziądz – ?)

Absolwent szkół grudziądzkich: Publicznej Szkoły Wydziałowej (1936) oraz Szkoły Budowy Maszyn, w której uzyskuje dyplom technika mechanika (1939); praktykę zawodową odbywa w Parowozowni Głównej PKP Grudziądz oraz w grudziądzkich Miejskich Tramwajach, Elektrowni i Wodociągach. W okresie okupacji pracuje w grudziądzkiej fabryce maszyn „Unia", naucza na tajnych kompletach oraz kształci się, co potwierdza zaświadczenie, w którym można przeczytać m. in.; „(...) *Wysłuchał kursu elektrotechniki prądów silnych wg programu Wydziału*

Mechanicznego Politechniki Lwowskiej w czasie od 1.11.1941 do 31.8.1942 r. i złożył egzamin dnia 14.9.1942 r. z postępem dobrym (wykłady odbywały się potajemnie). (...)".

Powojenny rozdział życia zawodowego rozpoczyna w Bydgoszczy, gdzie od 06 III 1945 krótko pracuje jako praktykant w Parowozowni Głównej PKP. Po służbowym przeniesieniu do Gdańska, przebywa tam do maja 1947; pracuje w Wydziale Mechanicznym Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych, uczy w Publicznej Średniej Szkole Zawodowej we Wrzeszczu oraz studiuje w okresie prawie dwu lat na Wydziale Mechanicznym Politechniki Gdańskiej. W 1951 otrzymuje dyplom Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego uprawniający do nauczania maszynoznawstwa i mechaniki w zasadniczych szkołach grupy metalowej.

Pożegnanie maturalne kl. V c mech. w 1966 r. Siedzą od lewej: Roman Szulczewski, Bronisław Siołkowski, p. Sklepowicz (Komitet Rodzicielski), Alfons Tomaszewski (wychowawca), Elżbieta Dreier, Jerzy Drożniewski (wójt klasy).

Po powrocie do Bydgoszczy pracuje w okresie 1947-49 w Pomorskich Zakładach Budowy Maszyn oraz w niepełnym wymiarze godzin jako nauczyciel w Publicznej Średniej Szkole Zawodowej Nr 4, Technikum Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych, Liceum Przemysłu Metalowego oraz w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych.

Od września 1949 zatrudnia się na pełen etat w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych. W kolejnych latach uczy mechanicznych, teoretycznych przedmiotów zawodowych na Wydziale Zaocznym Technikum Mechaniczno-Elektrycznego (1951-59), Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Zaocznym (1959-73), Ośrodku Kształcenia Ustawicznego (1973-75) oraz w Centrum Kształcenia Ustawicznego Mechaników i Elektryków (1975-79); w Centrum przechodzi na emeryturę i pracuje w nim jako nauczyciel niepełnoetatowy do 1983.

Odznaczony i nagrodzony m. in.: nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania II st. (1973); Złotym Krzyżem Zasługi (1974); nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania I st. (1978); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1980); medalem „Za Udział w Wojnie Obronnej 1939" (1983); Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984).

Źródła: AZSM2/to. Sygn. Arch. 1/212, „Tomaszewski Alfons"; *50 CKU 1948-1998*, (red.) Bożena Escher, [et al.], Bydgoszcz 1998, s. 59.

TOMASZEWSKI Jerzy

Ur. 01 VII 1938 w Słaboszewie. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego Zaocznego, rocznik 1963, technik mechanik. Dyplom inżyniera mechanika zdobywa w 1973 w bydgoskiej Wyższej Szkole Inżynierskiej; w 1975 kończy na Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy uzupełniające studia magisterskiego; w 1989 Rada Wydziału Budowy Maszyn Politechniki Poznańskiej nadaje Mu tytuł doktora nauk technicznych.

W latach 1954-90 pracuje m. in. w „Belmie" pełniąc funkcje konstruktora, starszego konstruktora, kierownika działu, wiceprezesa; „Proczesamie", „Polonie", „Famorze", Akademii Techniczno-Rolniczej, „Ekopolu" oraz „Unitermie". Jako pełnoetatowy nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych pracuje w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 od 1992 do 2003, w którym przechodzi na emeryturę. Wieloletni przewodniczący zespołu przedmiotowego przedmiotów mechanicznych oraz opiekun uczniów biorących udział w Olimpiadzie Wiedzy Technicznej.

Źródło: AZSM1/to. „Tomaszewski Jerzy".

Tomyślak Adam: mgr inż. mech., npł., tpz., ZSM1, 07- ;

TONDER Zdzisław

Ur. 16 VIII 1947 w Bydgoszczy; rodzice – Florian i Urszula Wybrańska. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1947, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem.

Po ukończeniu Technikum podejmuje pracę w Zakładach Rowerowych „ROMET" w Bydgoszczy zajmując z biegiem lat stanowiska m. in.: technologa, kierownika sekcji technologicznej, doradcy technicznego Klubu Techniki i Racjonalizacji oraz mistrza zmianowego.

W 1982, na zasadzie porozumienia między zakładami przechodzi do pracy w Centrali Produktów Naftowych CPN w Bydgoszczy, na stanowisko kierownika warsztatu głównego mechanika obejmując także funkcję doradcy technicznego. W następnych latach jest kierownikiem Oddziału Wykonawstwa Inwestycyjnego. Po reorganizacji sektora paliwowego CPN, kontynuuje pracę w Dyrekcji Baz Magazynowych „NAFTOBAZY" Sp. z o. o. w Warszawie, w Nowej Wsi Wielkiej na stanowisku starszego mistrza, pełniąc jednocześnie funkcję zakładowego, społecznego inspektora pracy.

W wyniku kolejnych przeobrażeń sektora paliwowego kontynuuje pracę w spółce „NAFTOSERWIS" Zakład Serwisowy Nr 2 w Nowej Wsi Wielkiej, na stanowisku starszego mistrza. Posiadając odpowiednie uprawnienia energetyczne i dozorowe, nadzoruje prace remontowe, modernizacyjne oraz przy budowie rurociągów i zbiorników do przesyłu i magazynowania materiałów ciekłych, zapalnych, trujących lub żrących.

Od 2007 na emeryturze, po 42. latach pracy, w tym po 16. pracy w warunkach szczególnych. Posiada uprawnienia wykładowcy oraz instruktora kształcenia kierowców.

Żona Renata, z domu Grzybowska (ślub w 1973); synowie: Karol, Krzysztof i Kamil; wnuczęta: Wiktoria i Piotr (bliźniaki, potomkowie Karola) oraz Nicolas i Max (potomkowie Krzysztofa).

Źródło: Notatka autobiograficzna Zdzisława Tondera z dnia 15.02.2010.

TRIEBLER Piotr (22 XI 1898 Ligota pow. Prudnik – 31 III 1952 Bydgoszcz)

Urodzony 22 listopada 1898 roku w Ligocie pow. Prudnik. Tam ukończył szkołę powszechną. Pierwsze nauki rzeźby pobierał w latach 1914-17 w Zabrzu. W okresie 1920-1923 uczęszczał do klasy rzeźby w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Bydgoszczy. Równocześnie (w latach 1921-25) uczył się w Państwowej Szkole Sztuki Zdobniczej w Poznaniu.

Wykonał liczne rzeźby i płaskorzeźby na terenie Bydgoszczy i poza nią, m. in.: pomnik Najświętszego Serca Jezusowego na Placu Poznańskim w Bydgoszczy (wraz z Teodorem Gajewskim), popiersie Tadeusza Kościuszki (w kamienicy przy ul. Królowej Jadwigi 2) , popiersie Józefa Piłsudskiego (w Gimnazjum na Placu Wolności), popiersie Edwarda Śmigłego-Rydza (w Gimnazjum na ul. Grodzkiej). Jest także twórcą pomnika nagrobnego Leona Wyczółkowskiego we Wtelnie. Poza tym tworzył pomniki: Powstańców Wlkopolskich w Gnieźnie, Chrystusa Króla w Lubszy, Matki Boskiej w Inowrocławiu i wiele innych.

Po wyzwoleniu spod okupacji niemieckiej tworzył m. in.: pomnik Wolności w Świeciu nad Wisłą, Klemensa Janickiego w Januszkowie koło Żnina, Chrystusa w Rynarzewie, św. Ludwiki de

Marillac w bazylice św. Wincentego à Paulo w Bydgoszczy. Po zniszczeniach wojennych odrestaurował symbol Bydgoszczy, pomnik bydgoskiej Łuczniczki, dzieło Ferdynarda Lepcke. Był aktywnym członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków.

Spoczywa na cmentarzu par. Św. Trójcy przy ul. Lotników w Bydgoszczy.

Źródło: BSB, T.4, ss. 109-10.

Trojanowska-Troffaes Jolanta: mgr, j. pol., ZSM1, 02- ;

TRYBUSZEWSKI Czesław (20 III 1924 Nakło – 199? Bydgoszcz)

Syn pracownika kolejowego. W 1933 rodzina przeprowadza się do Bydgoszczy, i tu po skończeniu szkoły powszechnej, w 1937 zaczyna naukę w Gimnazjum Klasycznym. Wybuch wojny przerywa ją, a niemiecki system pracy przymusowej kieruje Go do bydgoskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego (Verkehrsbetriebe), gdzie jako tokarz pracuje do stycznia 1945.

Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości, podejmuje w 1953 studia na Wydziale Mechanicznym Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej, zakończone w 1957 otrzymaniem dyplomu inżyniera mechanika o specjalności technologia budowy obrabiarek. W 1975 kończy w bydgoskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej uzupełniające studia magisterskie w zakresie wychowania technicznego.

W latach 1945-91 pracuje w: Przedsiębiorstwie Państwowym PKP jako dyżurny ruchu (1945-53); Zjednoczonych Zakładach Rowerowych „Romet" jako kierownik biura konstrukcyjnego (1953-63); Technikum Mechaniczno-Elektrycznym i następnie Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, najpierw jako nauczyciel niepełnoetatowy, później pełnoetatowy, teoretycznych przedmiotów zawodowych oraz wychowawca (1960-82); po przejściu na emeryturę podejmuje niepełnoetatową pracę pedagogiczną w Zasadniczej Szkole Zawodowej dla Pracujących przy Zespole Elektrociepłowni w Bydgoszczy.

Odznaczony m. in. Złotym Krzyżem Zasługi (1981). Pochowany na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Wiślanej w Bydgoszczy.

Źródło: AZS12/to. Sygn. 1/55, nr 2/64, „Trybuszewski Czesław 1982-90".

TRZCIŃSKI Józef Tadeusz

Ur. 13 VII 1954 w Otorowie, woj. Bydgoszcz. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1974, technik mechanik. Dyplom magistra inżyniera mechanika otrzymuje w 1979 w Instytucie Technologii i Eksploatacji Maszyn bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej. W tym też roku podejmuje pracę pedagogiczną w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1, z którego odchodzi na emeryturę w 2007; jest nauczycielem teoretycznych przedmiotów zawodowych, wychowawcą oraz wieloletnim, szkolnym technikiem bhp.

W 1983 uzyskuje kwalifikacje pedagogiczne (studium pedagogiczne); 1987 – kończy studium przedmiotowo-metodyczne, kierunek mechaniczny. Wieloletni dorobek pedagogiczny pozwala Mu bez trudności uzyskać w 2003 stopień awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego. W 2006 zostaje wpisany do ewidencji egzaminatorów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej jako egzaminator egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie technika mechanika. Obsypywany latami nagrodą dyrektora szkoły.

Źródło: AZSM1/to. „Trzciński Józef".

TURKOWA Bronisława (? – 1972 Gdańsk)

Nauczycielka języka rosyjskiego. W latach 1945-51 nauczycielka w Publicznych Szkołach Dokształcających Zawodowych i po ich przekształceniach w Państwowej Średniej Szkole Zawodowej Nr 4. Od roku szkolnego 1951/52 do czasu przejścia na emeryturę uczy w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym.

Spoczywa na Cmentarzu Nowofarnym przy ul. Artyleryjskiej w Bydgoszczy.

Źródło: Jankowska J., Ruczyńska E., Woźniak M.: *Wczoraj i dziś, 50 lat, Zespół Szkół Mechanicznych Nr 2 w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1998, ss. VII, LXVII.

U

ULATOWSKI Kazimierz (02 III 1884 Łękno k. Wągrowca – 12 I 1975 Poznań)

Szkołę średnią kończy w Poznaniu. W czasie zaborów publikuje na łamach polskiej prasy poznańskiej, zajmując się propagowaniem polskiej kultury, m. in. Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych. Architekturę studiuje w Berlinie; usunięty z politechniki za działalność patriotyczną, naukę kontynuuje w Stuttgarcie, uzyskując w 1908 tytuł inżyniera architekta.

Po powrocie do Poznania bardzo aktywny w polskich stowarzyszeniach kulturalnych m. in. w Towarzystwie Przyjaciół Nauk, Towarzystwie Odczytów Ludowych i Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych. Po odzyskaniu niepodległości pracuje w Ministerstwie byłej Dzielnicy Pruskiej, jako naczelnik Wydziału Szkolnictwa Zawodowego.

W końcu 1920 przejmuje po Narcyzie Weimannie funkcję dyrektora Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Bydgoszczy, którą pełni do 1923. Aktywnie działa w organizacjach kulturalnych Bydgoszczy. Jest jednym z orędowników powstania Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych. W 1921 organizuje oddział Stowarzyszenia Techników Polskich w Bydgoszczy.

W 1925 przenosi się do Torunia, gdzie pracuje jako radca, a następnie naczelnik Wydziału Kultury i Oświaty tamtejszego magistratu. Wykłada w Liceum Budowlanym w Toruniu. W Toruniu także zakłada oddział Stowarzyszenia Architektów Rzeczypospolitej Polskiej, którego jest prezesem. Projektuje liczne budynki, obiekty, pomniki, m. in. Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, Ubezpieczalni Społecznej w Toruniu, Kościołów Chrystusa Króla w Toruniu oraz Św. Wojciecha w Starogardzie Gdańskim. W czerwcu 1939 przenosi się do Poznania. Po wojnie pracuje jako wykładowca w Szkole Inżynierskiej, a od 1956 na Politechnice Poznańskiej. Projektuje m. in. stadion w Lesznie, halę Dworca Głównego w Poznaniu, kościół św. Michała w Poznaniu. Od 1917 aż do śmierci działa aktywnie w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk.

Spoczywa na Cmentarzu Jeżyce w Poznaniu.

Autor m. in.:

1915, *Zabytki Wielkopolskie, Zeszyt III, Epoka gotycka, Cz. 1*, Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Poznaniu, Poznań; 1916, *Zabytki Wielkopolskie, Zeszyt IV, Epoka gotycka, Cz. 2*, Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Poznaniu, Poznań; 1917, *Zabytki Wielkopolski, Zeszyt V, Odrodzenie*, Wiek XVI, Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Poznaniu, Poznań; 1923, *Co jest prawdą w sztuce?*, „Gazeta Bydgoska", nr 295; 1923, *Co jest prawdą w sztuce?, II*, „Gazeta Bydgoska", nr 298; 1924, *Z powodu wystawy graficznej Karola Mondrala*, „Gazeta Bydgoska", nr 70; 1924, *Z powodu wystawy graficznej Karola Mondrala, II*, „Gazeta Bydgoska", nr 74; 1925, *Księga pamiątkowa Powstania Wielkopolskiego z ilustracjami*, (red.) Kazimierz Ulatowski, Nakładem Okręgu Bydgoskiego Związku Tow. Powstańców i Wojaków, Bydgoszcz; 1925, *Chełmno*, [w:] *Księga pamiątkowa Powstania Wielkopolskiego z ilustracjami* [okładkę zdobił Leon Dołżycki], (red.) Kazimierz Ulatowski, Nakładem Okręgu Bydgoskiego Związku Tow. Powstańców i Wojaków, Bydgoszcz; 1925, *Z dziedziny zabytków artystycznych w Wielkopolsce*, [w:] *Księga pamiątkowa Powstania Wielkopolskiego z ilustracjami*, (red.) Kazimierz Ulatowski, Nakładem Okręgu Bydgoskiego Związku Tow. Powstańców i Wojaków, Bydgoszcz; 1953, *Historia architektury powszechnej, cz. II, Starożytna Grecja*, PWN, Poznań; 1957, *Historia architektury renesansu włoskiego*, PWN, Poznań; 1957, *Historia architektury starożytnej Grecji,* PWN, Warszawa; 1962, *Architektura starożytnej Grecji*, PWN, Poznań; 1964, *Architektura włoskiego* renesansu, PWN; 1970, *Architektura starożytnej Grecji*, PWN; 1972, *Architektura włoskiego renesansu*, PWN; 1984, *Architektura włoskiego renesansu*, PWN, Warszawa.

Źródło: BSB, T. 4, ss. 112-4.

W

WACHOWSKI Mieczysław

Fot. Albert Zawada/AG

Ur. 21 XII 1950 w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1969, technik mechanik o specjalności budowa maszyn. Po ukończeniu Technikum przez dwa lata studiuje w Wyższej Szkole Morskiej w Gdyni.

W kolejnych latach pracuje w: Dyrekcji Rozbudowy Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni jako technik (1972-74); Zakładzie Farb Okrętowych w Gdyni jako specjalista (1974-76), Zarządzie Portu Gdynia jako kierownik sekcji (1976-78).

Pracując jako taksówkarz, podejmuje współpracę z powstającą na Wybrzeżu opozycją, m. in. pomagając w kolportażu podziemnego czasopisma „Bratniak", związanego z konspiracyjnym „Ruchem Młodej Polski".

Od września 1980 najpierw osobisty kierowca, później asystent przewodniczącego NSZZ „Solidarność" – Lecha Wałęsy. W 1987 uzyskuje pozwolenie na prowadzenie zakładu instalatorstwa sanitarnego, centralnego ogrzewania oraz gazu, i rozpoczyna działalność jako rzemieślnik.

Ponownie pojawia się w otoczeniu L. Wałęsy w 1989 jako osobisty sekretarz; od 1990 podsekretarz stanu i szef gabinetu prezydenta L. Wałęsy, następnie sekretarz i minister stanu.
W tym czasie słynie jako osoba publiczna, która w czasie sprawowania urzędu nigdy nie udzieliła żadnej wypowiedzi prasie. Tuż przed kolejnymi wyborami prezydenckimi w sierpniu 1995, zostaje odwołany ze stanowisk w Kancelarii Prezydenta RP, pozostając formalnie jej pracownikiem, aż do objęcia Urzędu przez Aleksandra Kwaśniewskiego.

Źródła: http://ludzie.wprost.pl/sylwetka/Mieczysław-Wachowski (dostęp 19.02.2010);

Waliszewski Piotr: mgr, j. ros., ZSM1, 04- ;

WANDACHOWICZ Piotr

Ur. 21 IV 1967 w Rejowcu. Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1987, technik mechanik. Ksiądz rzymsko-katolicki; w 1993 kończy studia w Wyższym Prymasowskim Seminarium Duchownym w Gnieźnie i przyjmuje święcenia kapłańskie; mgr teologii, absolwent Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W 1994 skierowany na 3-letnie studia biblijne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W kolejnych latach studiuje przez rok w Londynie, a następnie w okresie 1998-2000 na Uniwersytecie Ludwiga-Maximiliana w Monachium.

W okresie 2000-2002 asystent naukowo-dydaktyczny na Wydziale Teologicznym UAM. W latach 2002-2004 wikariusz w par. pw. Św. Maksymiliana Kolbego w Bydgoszczy. Od 2004 pełni posługę duszpasterską, także jako proboszcz w parafiach w Niemczech.

Źródło: http://www.pfarrgemeinde-aufkirchen.de (dostęp 10.01.2010).

Wankiewicz Grzegorz (1894-?): PSPA;

WARCHAŁ Jarosław

Ur. 13 VI 1986 w Bydgoszczy, syn Krzysztofa – absolwenta Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy. Absolwent X Liceum Ogólnokształcącego w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 2004. W wieku 13. lat, przelot samolotem z Europy do USA spędza w kabinie samolotu; wydarzenie to kształtuje później zainteresowania i pasje życiowe oraz drogę zawodową. W latach szkolnych jako członek Aeroklubu Bydgoskiego zdobywa licencję pilota szybowcowego umożliwiającą latanie samodzielne.

Po uzyskaniu świadectwa maturalnego podejmuje studia w Wyższej Szkole Lotniczej w Chełmnie; dłuższe okresy wakacyjne poświęca na kształcenie się w Ośrodku Szkolenia Lotniczego przy Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lotniczych w Dęblinie, i tam uzyskuje licencję pilota turystycznego. Kontynuując studia według indywidualnego programu studiów, w Chełmnie zdobywa licencję pilota zawodowego.

Po ukończeniu II roku studiów, z uwagi malejące możliwości pracy w lotnictwie, przerywa studia i przyjmuje ofertę pracy zatrudniając się na liniach Jet Air. Przenosząc się do Warszawy, podejmuje tam zaoczne studia w zakresie logistyki lotniczej.

Posiada uprawnienia instruktora lotniczego w zakresie licencji pilota turystycznego. Ma obecnie wylatanych 1.400 godzin i może przystąpić do egzaminu na licencję pilota liniowego.

Źródło: Notatka z rozmowy z Krzysztofem Warchałem w dniu 25.01.2010.

WARCHAŁ Krzysztof

Ur. 02 II 1955 w Bydgoszczy; ojciec Józef, w latach 1970. był lekarzem szkolnym w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym w Bydgoszczy. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1976, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem. W latach szkolnych, zainteresowaniom techniką zaczyna towarzyszyć, mające początek w literaturze, zaciekawienie kryminalistyką i prawem. Skutkuje to podjęciem – po uzyskaniu świadectwa maturalnego – nauki w Batalionach Centralnego Podporządkowania w Łodzi. Ta formacja szkolna Milicji Obywatelskiej zostanie przekształcona po 3. miesiącach w 2. Kompanię Szkoły Podoficerskiej MO i ulokowana w Pionkach koło Radomia; szkołę tę ukończy w 1978.

Wieloletnią służbę w MO/PP rozpoczyna w 1978 jako milicjant patrolowy i dzielnicowy w bydgoskiej Komendzie Dzielnicowej Szwederowo. Kolejny raport, który składa z prośbą o skierowanie do Wyższej Szkoły Oficerskiej MO w Szczytnie, zostaje pozytywnie rozpatrzony w 1983. Naukę w Szczytnie kończy w 1986 z dyplomem licencjata (ochrona bezpieczeństwa porządku publicznego); uzupełniające studia magisterskie kończy w 1988 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Gdańskiego.

W kolejnych latach jest kierownikiem Wydziału Kryminalnego oraz Sekcji Rozbojów i Napadów w Komisariacie Dzielnicowym PP Bydgoszcz-Wyżyny, naczelnikiem Wydziału Prewencji w Komisariacie Bydgoszcz-Szwederowo, dyżurnym Komendy Miejskiej PP z oddelegowaniem do Komisariatu Bydgoszcz-Bartodzieje.

W 2008 przechodzi na emeryturę intensyfikując działalność społeczną. Jest wiceprezesem (2004-2010) Zarządu Kujawsko-Pomorskiej Grupy Wojewódzkiej IPA (International Police Association, Polish Section) oraz Zarządu – Mundurowego Klubu Motorowego RP wchodzącego w skład IPMC (International Police Motor Corporation). Obie organizacje działają na rzecz wymiany międzynarodowej członków, wspomagają Policję i jej środowisko w organizacji działalności sportowo-rekreacyjnej

Odznaczony m. in.: Srebrną Odznaką „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, Medalem „Za Zasługi w Ochronie Ładu i Porządku”, Medalem Prezydenta Bydgoszczy (1999), Medalem Artura Troopa[1] (2004).

Źródło: Notatka z rozmowy z Krzysztofem Warchałem w dniu 25.01.2010; http: //ipa-iac.org/en/en_troop.htm (dostęp 27.01.2010).

[1] Troop Arthur (1914-2000); angielski policjant, założyciel Międzynarodowego Stowarzyszenia Policjantów IPA.

Wasielewski Jan: pnz., TME, 63-80;
Wasilewski: planowanie i kalkulacja, przyrządy i uchwyty, TME, 54-55;

WEIMANN Narcyz (29 X 1871 Salno k. Koronowa – ?)

Po skończeniu szkoły powszechnej podejmuje naukę w Seminarium Nauczycielskim w Kcyni. Pierwotnie pracuje w szkole w Rąbczynie, potem w Tarnowie Pałuckim i Łęgowie koło Wągrowca. Od 1900 naucza w Bydgoszczy, zarówno w szkołach powszechnych jak średnich. W 1920 jest najpierw pełnomocnikiem do spraw polskich dyrektora Akademii Przemysłu Artystycznego – Arno Koerniga, następnie przejmuje jego funkcję, a od 17 X 1920 zostaje dyrektorem Państwowej Szkoły Przemysłowej Dokształcającej (późniejsza Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa Nr 1) w Bydgoszczy, założonej w gmachu Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego. Szkoła ta korzystała także z pomieszczeń przy ul. Nakielskiej i Dworcowej; w 1933 otrzymała gmach na ul. Konarskiego 2.

Radny miejski trzech kadencji. W chwili wybuchu wojny był na emeryturze od kilku już lat. Aresztowany przez Niemców 01 XI 1939, zaginął w nieznanych okolicznościach; miejsce pochówku nieznane.

Źródła: *Jednodniówka Publicznych Średnich Szkół Zawodowych Nr 1-3-4-6 w Bydgoszczy wydana z okazji poświęcenia sztandaru i odsłonięcia tablicy pamiątkowej 10. V. 1948 r.*, Bydgoszcz 1948, ss. 17-8; BSB, T. 2, ss. 149-150; Jeleniewski M.K.: *Od „Przemysłówki" do „Mechanika"*, Bydgoszcz 2001, s. 30.

WEITMANN Zygmunt (1900 – 01 XII 1993 Warszawa)

Inżynier elektryk; absolwent Państwowej Szkoły Budowy Maszyn w Grudziądzu oraz Politechniki Gdańskiej. Współorganizator kursów wieczorowych dla monterów instalacji elektrycznych w Państwowych Szkołach Przemysłowych w Bydgoszczy w 1933.
W okresie międzywojennym działacz Pomorskiego Okręgu SEP w Bydgoszczy, współorganizator wystawy towarzyszącej w Bydgoszczy VII Walnemu Zgromadzeniu SEP (1935).

Po wojnie pracuje w Zakładach Energetycznych Okręgu Północnego, prowadząc nadzór nad budową elektroenergetycznych obiektów stacyjnych i sieciowych 220 i 110 kV, później w dyrekcji Inwestycji Zjednoczenia Energetyki w Warszawie jako główny specjalista.

Źródło: *Elektryka bydgoska, 80 lat SEP*, (red.) Józef Owczarek, Włodzimierz Sobecki, Bydgoszcz 2008, s. 32.

WELC Franciszek (04 V 1926 Bydgoszcz – 16 V 1995 Inowrocław)

Ks. rzymsko-katolicki, wyświęcony 1953, dr teologii (KUL, 1966), kanonik Kapituły Kolegiackiej w Kruszwicy (1981), dziekan Dekanatu Inowrocławskiego. Wikary w bydgoskiej par. pw. Św. Trójcy; prefekt w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym w latach 1957-60. W 1964 mianowany duszpasterzem środowisk akademickich i inteligenckich; założyciel i duszpasterz Ośrodka Duszpasterstwa Akademickiego „Viator". Od 1981 proboszcz par. pw. Św. Mikołaja w Inowrocławiu.

Źródło: Zmuda W.: *Ks. Franciszek Welc*, [w:] *40 lat Duszpasterstwa Akademickiego w Bydgoszczy*, (red.) Edward Małachowski, WPSTiH w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2004, ss. 186-7.

WENDA Krzysztof

Ur. 26 III 1956 w Bydgoszczy; rodzice – Halina z domu Wiśniewska i Medard. Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1976, technik mechanik o specjalności budowa maszyn; w klasach IV i V wójt klasy.

W 1981 kończy studia w Instytucie Technologii i Eksploatacji Maszyn Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy z dyplomem magistra inżyniera mechanizacji rolnictwa; trzymiesięczną praktykę kierunkową na IV roku, odbywa w Szwajcarii. Po ukończeniu studiów odbywa roczną służbę wojskową (pierwsze pół roku w Szkole Podchorążych Rezerwy we Wrocławiu, drugie pół – w jednostce wojskowej w Szczecinie, na praktyce), której czas przypada na okres stanu wojennego.

W latach 1982-88 współgospodarzy w gospodarstwie rolnym. W 1988 rozpoczyna pracę w Zakładach Techniki Medycznej w Bydgoszczy; początkowo jest konstruktorem, od 1991 zastępcą dyrektora do spraw technicznych , a od 1994 – dyrektorem naczelnym. W okresie 1995-97 pracuje w firmie Helvetia Furniture Sp. z o. o. jako asystent prezesa i szef do spraw marketingu; w tym czasie zdaje państwowy egzamin z języka niemieckiego oraz kończy szkolenie marketingowe prowadzone w języku niemieckim w Szkole Kupiecko-Handlowej w Karlsruhe w Niemczech.

Od 1997 pracuje w firmie „Pol-Elektra" Sp. z o. o. w Łochowicach. W tej spółce z branży elektrotechniki samochodowej (100% kapitału niemieckiego) jest członkiem Zarządu i dyrektorem.

W 2003, na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, kończy studia podyplomowe w zakresie zarządzania finansami i marketingu.

Źródło: Notatka autobiograficzna Krzysztofa Wendy z dnia 17.01.2010.

Wenderlich Czesław: mgr, mat., TME, 51-55;
Wernerowski Józef: mgr, fiz., chem., mech. techn., wych., TME, 51-53;
Weyna Jerzy: npł., wf., ZSM1, 00-01;
Wiecki Zbigniew: pnz., ZSM1, 91-04;
Wiercińska Teresa: TME, 62/63;
Wiernikowski Józef: inż., tpz. mechaniczne, TME, 51-53;
Wiese Maria: mgr, npł., fiz., ZSM1, 77-78;

WILCZYŃSKI Zbigniew (20 VIII 1949 Bydgoszcz – 12 XII 1993 Bydgoszcz)

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1968, technik mechanik o specjalności obróbka skrawaniem. Naukę kontynuuje na Wydziale Mechanicznym Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy, uzyskując dyplom inżyniera mechanika w 1972.

Początkowo pracuje w Fabryce Obrabiarek do Drewna i w Bydgoskim Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych „BINSTAL", kończąc w tym czasie uzupełniające, magisterskie studia na Politechnice Gdańskiej. Od 1980 pracownik naukowo-dydaktyczny w Zakładzie Materiałoznawstwa i Obróbki Plastycznej. W 1983 uzyskuje na Politechnice Warszawskiej stopień doktora nauk technicznych, przedstawiają rozprawę na temat obróbki plastycznej na zimno.

Aktywny członek Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich, wyróżniony Srebrną i Złotą Odznaką Honorową SIMP.

Umiera nagle. Spoczywa na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Wiślanej w Bydgoszczy.

Źródło: Jazdon A., Kozłowski M.M., Styp-Rekowski M.: *50 lat Wydziału Mechanicznego Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1951-2001*, Bydgoszcz 2001, ss. 144, 297, 328, 330, 365.

Wilk Halina: mgr, j. ros., TME, 67-75;
Wińcza Józef: sP, TME, 51-52;
Winger Jadwiga: chem., TME, 57-58;
Wiśniewski Zdzisław: npł., pnz., ZSM1, 80-83;
Witkowski Jerzy: skrawanie, TME, 54-55;

WITKOWSKI Mieczysław

Ur. 13 VII 1953 w Bydgoszczy. Absolwent Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy (1976) i Politechniki Poznańskiej (1980) – magister inżynier mechanik.

W latach 1976-82 pracuje w Bydgoszczy w PKS (mistrz zmianowy stacji obsługi, kierownik stacji) oraz w Zakładzie Wzorcowania i Badania Okuć Meblowych „FAM" (konstruktor).

Pracę pedagogiczną rozpoczyna w 1982 w Zespole Szkół Zawodowych ZR „Romet". W Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy jest nauczycielem teoretycznych przedmiotów

zawodowych oraz wychowawcą od 1984. W 1989 uzyskuje I st. nauczycielskiej specjalizacji zawodowej; 2001 – otrzymuje stopień awansu nauczyciela dyplomowanego; 2001 – wpisany na listę ekspertów MEN wchodzących w skład komisji kwalifikacyjnych lub egzaminacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o stopień awansu zawodowego; 2006 – wpisany na listę egzaminatorów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej jako egzaminator egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie technik mechanik.

Do historii rozwoju zawodowego wpisuje, m. in. ukończenie studium pedagogicznego (1983) oraz studium podyplomowego (1989, Wydział Mechaniczny, Energetyki i Lotnictwa Politechniki Warszawskiej).

Radny w Radzie Miasta Bydgoszczy

Źródło: AZSM1/to. „Witkowski Mieczysław".

Witkowski Stefan: inż., npł., pnz., ZSM1, 80-82;
Witt Franciszek: wych. int., ZSM1, 83-89;
Witulski Bernard: pnz., ZSM1, 84-93;
Włoch Justyna: mgr, mat., ZSM1, 07- ;
Włodarczyk Zenon; pnz., ZSM1, 83-89;
Wojciechowski Edward: mjr, inż. elektronik, npł., tpz., ZSM1, 78-81;
Wojtalewicz Jerzy: npł., pnz., TME, ZSM1, 72-77;
Wojtowicz Maria: mgr, n. bibliotekarz, ZSM1, 87-90;
Wojtynowska Marzena: mgr, hist., ZSM1, 02- ;
Wolak Jerzy: mgr inż. mech., npł., pnz., ZSM1, 81-82;

WOLNIK Elżbieta

Ur. 08 VII 1940 we Lwowie. Absolwentka Liceum Felczerskiego w Szczecinie; po zdaniu egzaminu maturalnego i otrzymaniu dyplomu felczera medycyny, rozpoczyna studia w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Po przedstawieniu pracy pt. „*Ocena zwinności jako elementu sprawności fizycznej u dziewcząt w wieku 7 lat z województwa wrocławskiego*" i zdaniu egzaminów, otrzymuje w 1965 dyplom magistra wychowania fizycznego.

Jako stypendystka Powiatowej Rady Narodowej w Strzelinie, otrzymuje po skończeniu studiów skierowanie do pracy nauczycielskiej w Szkole Podstawowej w Wiązowie (1965-66); w kolejnych latach uczy w Liceum Medycznym Pielęgniarskim w Strzelinie (1966-72).

W Bydgoszczy pracuje najpierw w Liceum Zawodowym Nr 1 (1972-78), a po likwidacji tej placówki przenosi się do Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1, skąd w 2007 przechodzi na emeryturę.

W dorobku zawodowym gromadzi prawie wszystkie najwyższe formy awansu, które władze oświatowe wymyślały na przestrzeni lat, znaczonych zmianami społeczno-politycznymi: 1976 – otrzymuje powołanie (Kuratorium Okręgu Szkolnego Bydgoskiego) na stanowisko nauczyciela dyplomowanego; 1978 – otrzymuje tytuł profesora szkoły średniej; 1987 – uzyskuje II stopień

specjalizacji zawodowej w zakresie nauczania wychowania fizycznego; 1987 – otrzymuje mianowanie nauczyciela dyplomowanego Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1; 2002 – uzyskuje stopień awansu nauczyciela dyplomowanego. Otrzymuje bardzo liczne nagrody dyrektora szkoły i cieszy się wielkim uznaniem jako działaczka Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Źródło: AZSM1/to. „Wolnik Elżbieta".

Wolska Anna → Piotrowska Anna
Wolski Edward: chem., fiz., TME, 52-53;
Woniakowska Krystyna: mgr inż., tpz., ZSM1, 80-85;
Woroniecki: inż., podstawy elektrotechniki, TME, 51-52;
Wójt Edmund: mgr, bhp, ochr. środowiska, zarządzanie jakością, ZSM1 09- ;
Wójt Wacław: rys. techn., TME, 51-52;

WROŃSKI Grzegorz

Absolwent Technikum Mechaniczno-Elektrycznego w Bydgoszczy, rocznik 1975, technik mechanik o specjalności budowa maszyn. W Bydgoszczy kończy studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej z dyplomem magistra techniki. W Chicago uzyskuje dyplom w dziedzinie projektowania wnętrz w International Academy of Design and Technology – elitarnej, wyższej uczelni, w której rozpoczęcie studiów przez studentów zagranicznych warunkowane jest zdaniem testu z języka angielskiego.

„ (...) *Wracając myślami wstecz może wydawać się, że świat w którym żyliśmy, lub ten w którym obecnie egzystujemy jest wymiennie nierzeczywisty. W moim przypadku te dwa wątki koegzystują nieodłącznie, a wrażenie nierzeczywistości przesuwa się w zależności od punktu widzenia. Wychowałem się w Bydgoszczy, ale większość lat mojego dorosłego życia przypada na Stany Zjednoczone. Wykształcenie zdobyłem też w Bydgoszczy, ale moja kariera zawodowa ma prawie tylko wątki amerykańskie. Patrząc wstecz, bilans strat i zysków jest trudny do określenia, a osiągnięta pozycja w nowym kraju, jak i koszt poniesiony mają często pejoratywne znaczenie.*

Moja kariera zawodowa w Ameryce nie jest odmienna od losów wielu rodaków; na początku praca w fabryce, poprzez biuro konstrukcyjne jako kreślarz, potem niezależna pozycja projektanta i coraz wyższe szczeble w hierarchii firm, w których pracowałem.
Projektowanie opraw oświetleniowych jest dyscypliną, w której osiągnąłem najwięcej. Od ponad 12 lat pracuję w firmie branży oświetleniowej Cooper Lighting (Chicago, Atlanta, Szanghaj).

Kieruję grupą inżynierów odpowiedzialnych za prestiżową linię opraw oświetleniowych: IRiS Lighting Systems. Współpracuję z firmami amerykańskimi, europejskimi i azjatyckimi, jestem zaangażowany w rozwój technologii LED, kooperując z liderami w tej dziedzinie, takimi jak Philips i Osram. Od 1999 roku prowadzę ścisłą współpracę z producentami i projektantami w Hong Kongu, Tajwanie i Chinach. (...)".

W dorobku zawodowym, w obszarze techniki świetlnej, ma m. in. opracowania projektów: opraw sufitowych typu „downlight" – linia „Halo"; opraw sufitowych architektonicznych: dla lamp

kompaktowych (uznane przez Stowarzyszenie Inżynierów Oświetlenia – IES, za „postęp w technice świetlnej") oraz z regulowanym strumieniem światła (2 zgłoszenia patentowe); opraw sufitowych kwadratowych (Iris Squares) wielokrotnie nagrodzonymi za nowatorskie rozwiązania i estetykę i wyróżnione przez magazyn „Woman's Day Special" jako „Produkt Roku 2009"; opraw LED przy współpracy z Philipsem (jedno zgłoszenie patentowe). Obecnie w firmie Cooper Lighting (Atlanta) zajmuje stanowisko kierownika do spraw rozwoju produkcji (product development manager).

Autor lub współautor, m. in.:

2004, US Patent 6 726 347; 2005, Us Patent Application 0 247 842; 2007, US Patent Application 0 261 881; 2008, *Hangar bar for recessed luminaires with integral nail*, US Patent Application 0 217 500; 2008, UA Patent Application 0 025 031; 2009, Wronski G., Zhihong L.: *Reflector assembly for a recessed luminaire*, US Patent Application 0 273 938; 2009, Green R., Wronski G., Rongxiu H.: *Surface-mounted lighting system*, UA Patent Application 0 175 040.

Źródła: http://en.wikipedia.org/wiki/International_Academy_of_Design_and_Technology; www.iris-lighting.com; Notatka autobiograficzna Grzegorz Wrońskiego z dnia 17.01.2010.

Wrzesiński Mieczysław: mgr inż., wych. int., ZSM1, 86-91;

WRZESZCZ Stanisław

Ur. 26 XI w Prądach, pow. Bydgoszcz. Drogę zawodową rozpoczyna pod okupacją niemiecką, pracując jako pomocnik mechanika lotniczego w warsztatach lotniczych w Bydgoszczy w latach 1942-45. Po wojnie, w okresie 1945-49 pracuje jako uczeń w firmie F. Graczkowskiego – Specjalistyczne Warsztaty Elektryczne „Magneto", później w bydgoskim Aeroklubie jako mechanik lotniczy i uczy się; 3-letnią naukę na wydziale elektro-radiotechnicznym Publicznej Średniej Szkoły Zawodowej Nr 4 kończy w 1948. W tym samym roku składa w bydgoskiej Izbie Rzemieślniczej egzamin czeladniczy.

Z dniem 01 II 1950 zostaje zatrudniony w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych „*w charakterze kontraktowego nauczyciela zawodu (elektromechanik – nawijacz silników elektrycznych)*"; w kolejnych 26. latach wpisze w życie zawodowe pracę w placówkach, w które Szkoła się przekształcała – w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym, później w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1. Z tej ostatniej przejdzie na własne życzenie w 1976 do pracy w bydgoskim Zespole Szkół Elektronicznych, z którego odchodzi na emeryturę w 1985.

Charakterystyczną cechą Jego drogi zawodowej jest stałe podnoszenie kwalifikacji: 1953 – kończy kurs organizowany przez Centralny Urząd Szkolenia Zawodowego, dający podstawowe uprawnienia pedagogiczne; 1954 – uzyskuje dyplom nauczyciela zawodu, uprawniający do „*praktycznego nauczania elektromonterstwa w szkołach zawodowych*"; 1957 – uzyskuje świadectwo dojrzałości oraz dyplom technika mechanika na Wydziale Zaocznym Technikum Mechaniczno-Elektrycznego; 1974 – kończy Pedagogiczną Szkołę Techniczną we Włocławku. Odznaczony m. in. Złotym Krzyżem Zasługi i nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania III stopnia.

Źródła: AZSM1/to. „Wrzeszcz Stanisław"; *30-lecie czyli krótki zapis dziejów Zespołu Szkół Elektronicznych*, Bydgoszcz 1998, s. 25.

WTOREK Ryszard

Ur. 11 I 1960 w Bydgoszczy. Absolwent Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, rocznik 1980, technik mechanik o specjalności budowa maszyn. Kapłan rzymsko-katolicki, jezuita (SJ[1]). Po przerwaniu trzeciego roku studiów na Wydziale Mechanicznym bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej, wstępuje w Kaliszu w sierpniu 1983 do zakonu jezuitów. Śluby składa w 1985; święcenia kapłańskie przyjmuje w Warszawie w kwietniu 1995.

W okresie 1985-88 odbywa studia filozoficzne na Wydziale Filozofii Towarzystwa Jezusowego w Krakowie; następnie studiuje język arabski i przygotowuje się do pracy duszpasterskiej na Bliskim Wschodzie (Kair, 1988-91) oraz studiuje teologię na Wydziale Filozoficzno-Teologicznym Towarzystwa Jezusowego „Centre Sévres" w Paryżu (1991-96).

W 1996, po zakończeniu studiów teologicznych rozpoczyna pracę misyjną w jezuickim Kolegium Świętej Rodziny w Kairze (Collège de la Sainte Famille); najpierw przez cztery lata jest wychowawcą i ojcem duchownym młodzieży, a następnie odpowiada za sprawy administracyjno-finansowe kolegium (minister i ekonom). W czasie pobytu w Egipcie żywo włącza się w życie kairskiej Polonii sprawując nad nią opiekę duszpasterską i często goszcząc na łamach jej periodyka pt. „Polonez"[2]

Pod koniec 2009, rozpoczął swój rok sabatyczny[3] przenosząc się do Jerozolimy na studia biblijne.

Autor, m. in.:

2004, *Une société plurielle est-elle possible?*, „Se Comprendre", nr 04/04, Avril; 2006, *Misje w krajach islamu*, „Posłaniec", listopad; 2006, *Mojżesz – między wiarą a nauką, O doświadczeniu pielgrzymowania do Ziemi Świętej*, „Przegląd Powszechny", nr 4, nr 5; 2006, *Dialog między cywilizacją Zachodu a islamem*, „Przegląd Powszechny", nr 11; 2007, *Izrael między Biblią a historią, cz. 1, cz. 2*, „Polonez", nr 68, wrzesień-październik, nr 69, listopad-grudzień; 2008, *Izrael między Biblią a historią, cz. 3, cz. 4*, „Polonez", nr 70, styczeń-luty, nr 71, marzec-kwiecień; 2008, *Zwyczaje bożenarodzeniowe w Egipcie*, „Polonez", nr 74, listopad-grudzień; 2009, *Obawy i nadzieje*, „Posłaniec", lipiec; 2009, *Synaj, czyli o pielgrzymowaniu śladami Mojżesza i biblijnych Hebrajczyków*, „Polonez", nr 79, lipiec-sierpień.

Źródła: List o. Ryszarda Wtorka SJ z dnia 17.02.2010 do autora; http://www.polonez-magazyn.com (dostęp 18.02.2010); http://www.jezuici.pl/misje/wiki/index.php/Ryszard_Wtorek (dostęp 17.02.2010).

[1] SJ – łac. Societas Iesu, pol. Towarzystwo Jezusowe.
[2] Wychodzi od 1996 r. najpierw jako „Magazyn Informacyjny" Związku Rodzin Polsko-Egipskich; od 2003 „Polonez", którego wydawcą jest Wydział Konsularny Ambasady RP w Kairze.
[3] W życiu misjonarza rok czasu (urlopu) przeznaczony dla odnowy życia duchowego, refleksji nad pracą misyjną z perspektywy minionego czasu, pogłębienia wiedzy, przygotowania się do przeżycia swego jubileuszu konsekracji.

WYRODA Eugeniusz (28 XII 1935 Okół – 1991 okolice Poczdamu)

Okół to wieś w powiecie Ostrowiec (od 1937 Ostrowiec Świętokrzyski), dawne województwo kieleckie. Według kroniki ukrytej na strychu szkoły, przerobionej przez Niemców na komendanturę w 1939: „(...) *1924 to rok przełomowej zmiany* (...)" bowiem we wsi powstaje dwuklasowa szkoła powszechna. Lata dzieciństwa Eugeniusza Wyrody przypadają na okres historii

Okołu scharakteryzowany przez członkinie koła gospodyń wiejskich, następująco: „(...) *przed wojną głód, a w czasie wojny głód i strach* (...)".

Wyzwolenie przychodzi z dniem 13 I 1945, a w następnych tygodniach, według prowadzonej dalej kroniki „(...) *Młodzież masowo wstępuje do ORMO. Powstają liczne koła Związku Walki Młodych*. (...)".

Ucząc się w ostrowickim liceum ogólnokształcącym, nie uczestniczy zapewne w walce mieszkańców Okoła zapoczątkowanej w marcowym dniu 1950, kiedy we wsi pojawia się mierniczy. Jego pomiary mają zapoczątkować kolektywizację jednak na drodze stają mu dzieci z kamieniami, a z nimi matki uzbrojone w kije i motyki.. Wieś przegra ostatecznie tę potyczkę z władzą ludową: dziesięciu gospodarzy trafi na dwa lata do kieleckiego więzienia, a kiedy wyjdą w grudniu na wolność, na spółdzielczych polach będą gniły buraki.

Świadectwo maturalne daje szansę na pożegnanie się ze światem dzieciństwa i dorastania, i z szansy tej skorzysta podejmując w 1953 studia na Uniwersytecie Łódzkim.

W 1957 kończy studia z dyplomem magistra geografii i otrzymuje nakaz pracy w miejscu jeszcze bardziej odległym od stron rodzinnych, niż Łódź; linia prosta łącząca Nowogard – miasteczko odległe ok. 60. km od Szczecina – z Okołem, to przekątna Polski, biegnąca do południowego wschodu na północny zachód i mająca kilkaset kilometrów długości. W Nowogardzie przebywa w latach 1957-60 ucząc w Liceum Pedagogicznym dla wychowawczyń przedszkolnych oraz w Liceum Ogólnokształcącym.

W Bydgoszczy pojawia się w 1960. Początkowo uczy w Szkole dla Pracujących Nr 8 i w Szkole Podstawowej Nr 12. W okresie 01 II-31 VIII 1968 jest dyrektorem Technikum Mechaniczno-Elektrycznego. Ten krótki okres zapoczątkuje dwadzieścia prawie kolejnych lat życia zawodowego, w których jest dyrektorem bydgoskich szkół; w latach 1968-76 – I Liceum Ogólnokształcącego, a w latach 1976-87 Centrum Kształcenia Ustawicznego Ekonomistów, przekształconego później w Centrum Kształcenia Ustawicznego Ekonomistów i Pracowników Administracji Państwowej. Współpracownicy z Centrum zachowują w serdecznej pamięci swego wieloletniego dyrektora: „(...) *Każdy egzamin to był rzetelny sprawdzian wiedzy i umiejętności, bez taryfy ulgowej, co sprawiało – a umożliwiał to dużo łagodniejszy i wydaje się bardziej życiowy niż dziś regulamin – że w wieku przypadkach zdawano go parokrotnie. Dawano w ten sposób uczniom po prostu szansę i to stanowiło podstawową dewizę wieloletniego dyrektora Centrum – śp. mgr Eugeniusza Wyrody: stworzyć daleko idące możliwości kształcenia, zmobilizować słuchaczy do wysiłku, do przezwyciężania własnych słabości czy uporania się z obiektywnymi przeciwnościami; umiejętność zaś wykorzystania tych szans nie oznacza tolerancji, ale zrozumienie ludzkich potrzeb, trudności, wyjście naprzeciw.* (...)".

Po przejściu na emeryturę, w okresie 1987-89 pracuje w CKU jako nauczyciel w niepełnym wymiarze godzin. W 1990 przez kilka miesięcy jest zastępcą dyrektora Centrum poczym zostaje powołany najpierw, na stanowisko wizytatora Kuratorium Oświaty i Wychowania, a następnie naczelnika Wydziału Szkolnictwa Ogólnokształcącego.

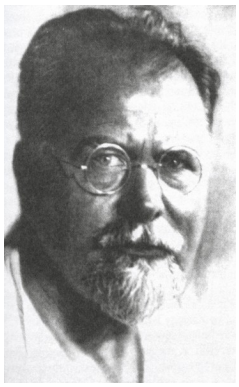
Ginie tragicznie w wypadku samochodowym w podróży powrotnej do Bydgoszczy, po odwiedzinach córki mieszkającej w Niemczech; na autostradzie w okolicach Poczdamu na samochód, który prowadzi, najeżdża z pasa przeciwnego ruchu ciężarówka armii rosyjskiej gubiąca wcześniej jedno koło.

Odznaczony m. in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1969); Złotym Krzyżem Zasługi (1978); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1978); Złotą Odznaką ZNP (1978); Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Województwa Bydgoskiego".

Spoczywa na Cmentarzu Bielawki przy al. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Bydgoszczy.

Źródła: *50 lat 1951-2001 Centrum Kształcenia Ustawicznego Nr 2 w Bydgoszczy*, (red.) Dobromiła Marszalec, Bydgoszcz 2001, ss. 5, 7, 32; ACKU2/to., Sygn. Arch. 9/W-22, „Wyroda Eugeniusz"; Ostanowska L.: *Okół wokół*, [w:] http://wyborcza.pl/1, 76842,6918306,Okol_wokol.html?as=2&ias=8 (dostęp 21.01.2010).

WYSOCKI Jan (07 II 1873 Mysłowice – 03 X 1960 Katowice)

Urodził się w stosunkowo zamożnej rodzinie właściciela stolarni Antoniego i właścicielki gospody – Marii z domu Poppek. Po ukończeniu miejscowej szkoły powszechnej kontynuuje naukę w Gimnazjum w Weidenflies (Paczków) na Śląsku Opolskim. Bardzo wcześnie wyróżnia się ogromnym talentem artystycznym i w tym kierunku idzie też Jego dalsza edukacja po ukończeniu 6-klasowego gimnazjum.

Od lat młodzieńczych wiąże się z czołowymi europejskimi ośrodkami kultury i sztuki w Niemczech, Francji i we Włoszech. Tam swoje zamiłowania i talent rozwijał w trzech dziedzinach sztuki: malarstwa, rzeźbiarstwa, ale przede wszystkim jednak medalierstwa.
W 1893 wyjeżdża do Monachium, gdzie przebywa do zakończenia I wojny światowej. Uczy się tam rysunku w pracowni profesora H. Knirra, by następnie podjąć studia na Akademii Sztuk Pięknych. W 1896, w związku z przyznaniem stypendium w Paryżu, przerywa studia i doskonalił swoje umiejętności malarskie w Akademii Juliena i Collarossi. Po powrocie do Monachium studia kończy i uzyskuje dyplom Akademii Sztuk Pięknych. W 1904 przyjeżdża z Monachium na 4-letni pobyt na Górnym Śląsku i w Katowicach prowadzi prywatną szkołę sztuk plastycznych.

Po kolejnych pobytach w Monachium przedzielonych okresem paryskim przyjeżdża w 1919 na Śląsk i stamtąd, w 1920 do Bydgoszczy. Tutaj, w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego uczy na Wydziale Rzeźby i Brązownictwa. Po przekształceniu placówki w Państwową Szkołę Przemysłową przeprowadza się do Poznania i przez kolejnych 16 lat kontynuuje pracę pedagogiczną w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych.

W latach okupacji niemieckiej pracuje jako robotnik w Sosnowcu. Po wyzwoleniu przenosi się do Katowic, gdzie najpierw podejmuje pracę w Wydziale Kultury Urzędu Wojewódzkiego, a później wraca do pracy pedagogicznej w Liceum Sztuk Plastycznych.

Źródła: *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminarjów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych*, (red.) Zygmunt Zagórski, „Książnica Polska" TNSŚiW, Lwów-Warszawa 1924, s. 411; Sulik A.: *Galeria Zasłużonych Mysłowiczan*, [w:] http://www.myslowice.celniej.pl/index2.php?id=_historia/aleria_wysockijan (dostęp 03.12.2009).

Wyszkowski Zbigniew: ww., hist., ZSM1, 78-80;
Wyżynkiewicz: inż., techn. gazownictwa, PSP, PSPe;

Z

Zakrzewski Bolesław: pnz., TME, 70-73;
Zaleski Witold: fiz., wych., TME, 52-55;
Zalewski Józef: mgr inż. łączności (później dr), tpz. radiowo-telew., TME, 66-68;
Zarzycki: wych., PŚST, 50-51;
Zarzyka Katarzyna: mgr, mat., ZSM1, 02- ;
Zastempowski Bogdan: inż. npł., tpz., TME, 74-75;
Zastempowski Zbigniew: inż. mech., tpz., TME, ZSM1, 72-75, npł., 75-78;
Zawadzki Władysław: pnz., PŚST, 46-47;

ZBICHORSKI Zygmunt (1914 Łódź – 02 VIII 2002 Warszawa)

Absolwent Wydziału Gazowniczego Państwowych Szkół Przemysłowych. O Szkole przy ul. Św. Trójcy 37 pisał w opracowaniu jubileuszowym Gazowni Bydgoszcz w 1960 r.: Zygmunt Zbichorski: *Szkoła techników gazownictwa*, [w:] *100 lat Gazowni w służbie społeczeństwa miasta Bydgoszczy 1860-1960*, Bydgoszcz 1960.

Profesor, dr inżynier; po wojnie rozpoczyna wieloletnią działalność naukową w obszarze organizacji produkcji i zarządzania. Współtworzy na Politechnice Warszawskiej podstawy nauk o zarządzaniu, jest założycielem Katedry Zasad Organizacji Pracy na Wydziale Mechaniki Precyzyjnej (1965-70). W późniejszych latach jest profesorem w Instytucie Organizacji i Zarządzania w Przemyśle „ORGMASZ".

Autor i współautor kilkuset opublikowanych prac, m. in.:

1946, Zbichorski Z.: *Przyrządy i uchwyty, Tulejki wiertnicze*, Wyd. Kazimierza Rutskiego, Łódź; 1946, Zbichorski Z.: *Zasady organizacji i kierownictwa*, Dep. Kadr, Wydz. Szkolnictwa Zawodowego, Warszawa; 1947, *Wykresy Gantta*, (red.) Zygmunt Zbichorski; 1957, 1958, Zbichorski Z.: *Zasady organizacji przedsiębiorstwa przemysłowego*, Państwowe Wydawnictwa Gospodarcze; 1959, Zbichorski Z. *Aktualne zagadnienia ekonomiki i organizacji pracy*, PWT; 1963, Zbichorski Z.: *Zasady organizacji produkcji w przedsiębiorstwie przemysłowym*, PWE, Warszawa; 1971, *Opłacalność remontów maszyn i urządzeń*, (red.) Zygmunt Zbichorski, PWE; 1972, Zbichorski Z.: *Organizacja stanowisk roboczych*, Instytut Wyd. CRZZ, Warszawa; 1972, Zbichorski Z.: *Organizacja transportu wewnętrznego w zakładach przemysłu maszynowego*, Wyd. Przem. Maszynowego „Wema"; 1975, 1981, Zbichorski Z.: *Ekonomika i organizacja produkcji*, KiW; 1977, Zbichorski Z.: *Metody graficzne w zarządzaniu i organizacji produkcji*, WNT, Warszawa; 1983, Zbichorski Z., Krawczyński F.: *Podstawy organizacji remontów*, (red.) Zygmunt Zbichorski, PWN, Warszawa; 1984, Zbichorski Z.: *ABC kierownika*; 1994, Zbichorski Z.: *Podstawy nowoczesnego menedżeryzmu*, „Ekonomika i Organizacja 1994, Przedsiębiorstwa" (EOP), nr 2; 1994, Zbichorski Z.: *Budowa struktur zarządzania*, Warszawa; 1994, Zbichorski Z.: *Zarządzanie przez jakość*, Bellona, Warszawa; 1997, ZbichorskiZ.: *Mistrz menedżerem produkcji*, „Orgmasz", Warszawa; 1997, Zbichorski Z., Janicki G.K.: *Inżynier menedżerem produkcji*, EOP, nr 5; 1997, Zbichorski Z.: *Rewolucja menedżerska*, EOP, nr 11; 2007, Zbichorski Z., Górska E.: *Zapewnienie bezpieczeństwa pracy podstawą rozwoju nowoczesnych przedsiębiorstw produkcyjnych*, EOP, nr 2, 2007.

Źródła: http://www.dws-xip.pl/PW/bron/pw25.html (dostęp 16.02.2010);
http://www.warszawa.tnoik.org (dostęp 16.02.2010);

Zdrojewski Mieczysław: inż. mech., tpz., PŚST, TME, 50-57;
Ziarkowska Ewa: mgr, mat., ZSM1, 02- ;
Zwierzchlewski K.: PŚST, 46-47;
Zwoliński Józef: mgr inż. mech., tpz., TME, ZSM1, 54-58, npł., 58-65, 88-89;
Żarska Ludmiła: npł., j. ros., TME, 66-67;

ŻARSKI Zbigniew (20 VII 1931 Milejczyce, pow. Siemiatycze - ?)

Dyplom inżyniera mechanika uzyskuje w 1955, w Szkole Inżynierskiej w Poznaniu; uzupełniające studia magisterskie kończy w 1970 w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku – po przedstawieniu pracy pt. „*Koszty i efekty pracy warsztatów szkolnych w województwie bydgoskim w latach 1961-1968*" oraz zdaniu egzaminów, otrzymuje dyplom magistra pedagogiki.

W okresie 01 V-31 VIII 1972 jest zastępcą dyrektora Technikum Mechaniczno-Elektrycznego; dyrektorem tej Szkoły jest od 01 IX 1972 do 28 II 1977. Od 01 III 1977 przeniesiony na własną prośbę do Instytutu Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Bydgoszczy.

Źródło: AZSM1/to. „Żarski Zbigniew".

Żółkowski Witold: inż. mech., tpz., PŚST, TME, 50-51, npł., 54-58;
Żółtowski Bronisław: inż. elektronik, npł., instr. koła rtv, ZSM1, 78-79;

ŻURAWSKI Bernard (01 IV 1903 Drezno – ?)

Ks. rzymsko-katolicki, wyświęcony w 1926. W latach 1927-30 studiuje na zagranicznych uniwersytetach (Insbruck, Fryburg, Rzym) i pracuje w duszpasterstwie francuskim; 1930-39 – prefekt i nauczyciel propedeutyki filozofii w Prywatnym Liceum Żeńskim Najświętszego Serca Jezusowego w Polskiej Wsi koło Pobiedzisk; wikariusz parafii farnej w Bydgoszczy (1939-44); aresztowany 10 V 1944 przez Gestapo za współpracę z podziemiem, uwolniony 21 I 1945 z więzienia bydgoskiego. W okresie 1957-60 nauczyciel religii w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym.

Źródła: AZSM1/to. „Żurawski Bernard"; Śmigiel K.: *Kościół katolicki w okresie okupacji niemieckiej*, [w:] *Historia Bydgoszczy, Tom II, Część druga*, *1939-1945*, (red.) Marian Biskup, Bydgoszcz 2004, s. 318.

Żywiałowski Leszek: mgr inż. mech., npł., tpz., TME, 74-75;

Adamkiewicz Kazimierz

Baliński Zbigniew

Ballant Władysław

Baszkowska Jadwiga

Bączkowski Jerzy

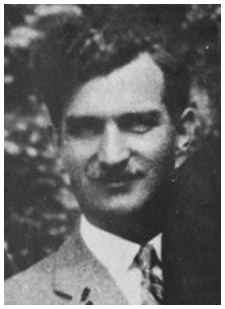
Boniecki Józef

Czajkowska Danuta

Eysmont Wiesław

Garbicz Eustachy

Gliszczyński Jerzy

Głowacka Józefa

Górowski Edward

Ignasiak Hieronim

Karowski Bogdan

Kęsicki Adam

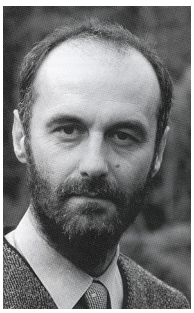
Kornacki Andrzej

Kozłowska Krystyna

Kradyna

Krenz Walerian

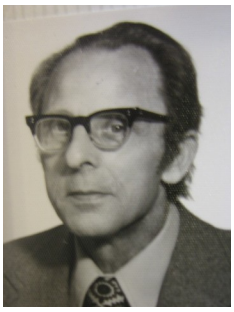
Laskowski Kazimierz

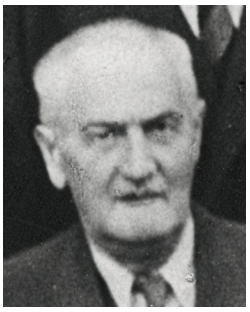
Lewandowski Włodzimierz

Lisiecki Mieczysław

Listewnik Alfons

Łaszkiewicz Kazimierz

Łepek Kazimierz

Łukaszewicz J.

Łuniewski Grzegorz

Matusiak Jan

Michalak Andrzej

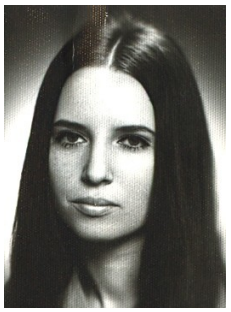
Michałowska Danuta

Morelski Wincenty

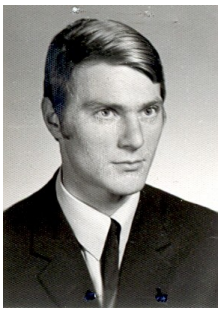
Nalazek Z.

Nowakowska Lidia

Olszewski Mirosław

Pankowski Józef

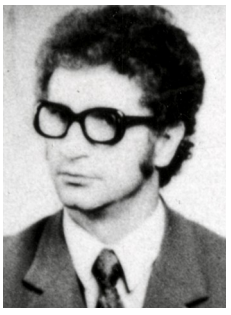
Peszyński Kazimierz

Porożyński Kazimierz

Pracki Tadeusz Sen.

Przybył Jerzy

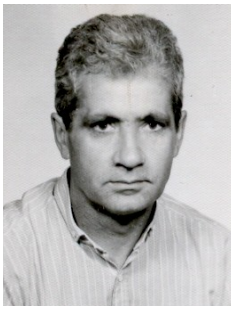
Raubo Kazimierz

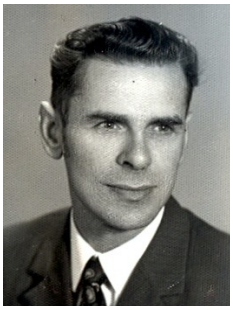
Rozwarski Kazimierz

Różycki Wacław

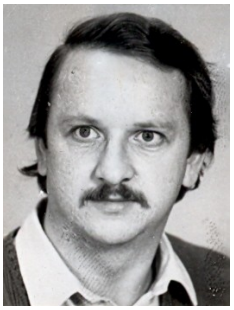
Rutkowski Romuald

Skowroński Zdzisław

Słopianka Lothar

Słowiński Bogdan

Sokołowska Irena

Stegliński Stanisław

Szneidrowski Eugeniusz

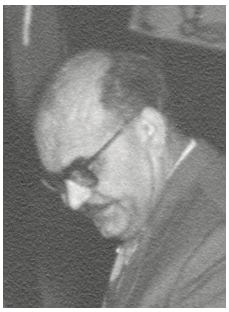
Szukalski Krzysztof

Szydłowski Antoni

Śliwarski Zbigniew

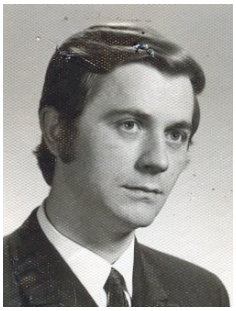
Tarkowski Tadeusz

Wasielewski Józef

Wiecki Zbigniew

Witulski Bernard

Zalewski Józef

Zastempowski Zbigniew

Zawadzki Władysław

Zwierzchlewski K.

WYKAZ NIEKTÓRYCH SKRÓTÓW UŻYWANYCH W NOTACH BIOGRAFICZNYCH

ACKU2/to. – archiwum Centrum Kształcenia Ustawicznego Nr 2 w Bydgoszczy, teczka osobowa
APA – Akademia Przemysłu Artystycznego
AZS12/to. – archiwum Zespołu Szkół Nr 12 im. Jana Króla Sobieskiego w Bydgoszczy, teczka osobowa
AZSCh/to. – archiwum Zespołu Szkół Chemicznych w Bydgoszczy, teczka osobowa
AZSE/to. – archiwum Zespołu Szkół Elektronicznych w Bydgoszczy, teczka osobowa
AZSM1/to. – archiwum Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy, teczka osobowa
AZSM2/to. – archiwum Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 2 w Bydgoszcz, teczka osobowa
AZSSp/to. – archiwum Zespołu Szkół Spożywczych w Bydgoszczy, teczka osobowa
BBS – Bydgoski Słownik Biograficzny
bhp – bezpieczeństwo i higiena pracy
biol. – biologia
chem. – chemia
ekon. przeds. – ekonomika przedsiębiorstw
fiz. – fizyka
GCh – Gimnazjum Chemiczne w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych
GE – Gimnazjum Elektryczne w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych
geogr. – geografia
GM – Gimnazjum Miernicze w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych
hist. – historia
inform. – informatyka
inż. bud. – inżynier budownictwa
inż. bud. okr. – inżynier budownictwa okrętowego
inż. chem. – inżynier chemik
inż. mech. – inżynier mechanik
j. ang. – język angielski
j. franc. – język francuski
j. niem. – język niemiecki
j. pol. – język polski
j. ros. – język rosyjski
kier. int. – kierownik internatu szkolnego
kier. warszt. – kierownik warsztatów szkolnych
K-PSRPA – Królewsko-Pruska Szkoła Rzemiosł i Przemysłu Artystycznego
LB – Liceum Budowlane w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych
LCh – Liceum Chemiczne w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych
LE – Liceum Elektryczne w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych

LM – Liceum Miernicze w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych
mat. – matematyka
noK – nauka o Konstytucji
noP – nauka o Polsce i świecie współczesnym
npł. – niepełnozatrudniony
op. – opiekun
po – przysposobienie obronne
pnz. – praktyczna nauka zawodu
przedm. – przedmioty
przedm. ogólnokszt. – przedmioty ogólnokształcące
PSP – Państwowa Szkoła Przemysłowa
PSPe – Państwowe Szkoły Przemysłowe
PSPA – Państwowa Szkoła Przemysłu Artystycznego
PŚST – Państwowe Średnie Szkoły Techniczne
rel. – religia
sP – służba Polsce
Sygn. Arch. – sygnatura archiwalna
tpz. – teoretyczne przedmioty zawodowe
TME – Technikum Mechaniczno-Elektryczne
TMEZ – Technikum Mechaniczno-Elektryczne Zaoczne
wf – wychowanie fizyczne
wos. – wiedza o społeczeństwie
ww. – wykształcenie wyższe
wwz. – wykształcenie wyższe zawodowe
wych. – wychowawca
wych. intern. – wychowawca w internacie szkolnym
wych. ob. – wychowanie obywatelskie
X LO – X Liceum Ogólnokształcące
ZSM1 – Zespół Szkół Mechanicznych Nr 1 im. Franciszka Siemiradzkiego w Bydgoszczy

PAŃSTWOWE ŚREDNIE SZKOŁY TECHNICZNE (1945-1951)

1947 Wydział Elektryczny

(1-37)

Bakalus Wiktor
Bielawa Alfred
Błaszkowski Józef
Bonański Tadeusz
Brzozowski Ludwik
Ćwik Hieronim
Demont Jerzy
Dołżyński Władysław
Dudzik Marian
Dziwma Jan
Giemski Aleksander
Janiszewski Kwiryn
Jasiński Mirosław
Kaczorowski Benedykt
Karasek Jan
Kasperski Maciej
Komań Adam
Konieczny Eugeniusz
Koralewicz Czesław
Kretkowski Franciszek
Lachowski Zdzisław
Zawadzki Władysław
Mędlewski Zdzisław
Młodzikowski Alojzy
Morzuch Ignacy
Palczek Zygmunt
Pawluk Edmund
Ruhnke Józef
Roskosz Alfons
Sibilla Mieczysław
Siemiątkowski Edward
Śledź Józef
Wilczak Zbigniew
Windorbski Henryk
Włodarczak Władysław
Wtorkiewicz Janusz
Zwierzchlewski Kazimierz

1950 Wydział Elektryczny

(38-53)

Adamowicz Zdzisław
Barak Bogdan
Bednarek Edmund
Doborski Andrzej
Jędrzesiak Jan
Karczyński Rajmund
Kazimierczak Jan
Kozłowski Paweł
Kwiatkowski Bernard
Lewandowski Eugeniusz
Ogórkiewicz Tomasz
Orzechowski Tadeusz
Pałczyński Jerzy
Porada Zygmunt
Węgierski Tadeusz
Zapolski Leon

1950 Wydział Mechaniczny

(54-113)

Halicki Jerzy
Pomykajczyk Michał
Jagła Henryk
Wiśniewski Jerzy
Skopowski Edmund
Franc Mieczysław
Sobolewski Zdzisław
Tomicki Witold
Gutkind Leopold
Skórzewski Jan
Pomykajczyk Henryk
Masłowski Jerzy
Szlachta Czesław
Wypijewski Alojzy
Witnicki Czesław
Wiese Jerzy
Loroch Jan
Wacholc Czesław
Siepkowski Henryk
Śródka Józef
Sosnowski Waldemar

Rauchfleisch Roman
Rak Piotr
Paszkowski Bernard
Pfeiffer Edward
Nowaczewski Kazimierz
Niesobski Kazimierz
Mączka Fryderyk
Lange Edmund
Kubert Roman
Kwella Klemens
Kniecow Janusz
Kołodziejczyk Wincenty
Hofbauer Franciszek
Gąszczak Sylwester
Gałewski Edmund
Drężewski Mieczysław
Birhholz Grzegorz
Angul Zbigniew
Danecki Tadeusz
Domeracki Stefan
Lindek Ildefons
Gehrmam Jerzy
Drożyński Kazimierz
Grzesinski Marian
Kaczmarek Zdzisław
Iłapilewicz Zdzisław
Kościelny Edmund
Lenart Zbigniew
Lipiński Tadeusz
Piasecki Andrzej
Pawlak Marian
Piekut Jan
Szaliński Zdzisław
Walkiewicz Władysław
Wegnerowski Benedykt
Wasierski Hubert
Wieszczycki Andrzej
Wizuś Henryk
Zawadzki Bronisław

1951 Wydział Elektryczny

(114-156)

Barche Stanisław
Bogacz Stanisław
Bossak Zdzisław
Cyprys Henryk
Dorożała Henryk
Durajewski Edmund
Fiałkowski Roman
Galant Julian
Gierałtowski Stanisław
Grosskreutz Jan
Grzegorowski Zbigniew
Kamiński Jerzy Jan
Kamiński Jerzy Wiktor
Karnowski Karol
Kolenda Zdzisław
Kowalczyk Kazimierz
Kulenty Zbigniew
Kwioła Bohdan
Lewandowski Tadeusz
Ledziński Henryk
Łopatka Czesław
Nowakowski Tadeusz
Paczkowski Edmund
Padlinowski Zenon
Pawlikowski Henryk
Pawłowski Stanisław
Przybyła Józef
Rolirad Antoni
Stasiński Grzegorz
Stróżyński Marian
Sylwester Henryk
Szamocki Zygmunt
Szczypiorski Tomasz
Szymkowiak Marian
Tokarski Jerzy
Tomasik Jan
Tomaszewski Norbert
Wielewicki Henryk
Wilcz Tadeusz
Wojtis Wojciech
Zamiara Roman
Zdziubany Zbigniew
Zimnoch Kazimierz

1951 Wydział Mechaniczny

(157-217)

Apanowicz Tadeusz
Banek Tadeusz

Bieszczak Stanisław
Bocheński Jerzy
Donarski Zdzisław
Faleńczyk Ignacy
Fiećko Stanisław
Gątkowski Kazimierz
Gniot Tadeusz
Kaczmarek Edward
Kamiński Michał
Koperski Józef
Korzeński Jan
Kurowski Zdzisław
Lebioda Zygfryd
Łęczka Leszek
Mikulski Jan
Orzechowski Marian
Piątkowski Maciej
Pinkowski Władysław
Popowski Franciszek
Rzeźnikowski Józef
Szlukat Zbigniew
Sarnowski Aleksander
Szczuko Roman
Szynkiewicz Ludomir
Szyperski Henryk
Szyperski Mieczysław
Wedel Stanisław
Wełniak Zygfryd
Wojtkiewicz Mieczysław
Zieliński Mieczysław
Babecki Roman
Borkowski Eugeniusz
Draim Stanisław
Habel Hieronim
Jaskulski Jerzy
Kierzkowski Kazimierz
Kocoń Edward
Kęsik Hugon
Kostencki Marian
Łukaszewski Leon
Majtkowski Wiesław
Mroczyński Edmund
Osiewicz Kazimierz
Pączek Henryk
Piesiewicz Donat
Radomski Brunon
Rynkiewicz Czesław
Ratke Tadeusz
Reich Henryk
Siwka Konrad
Szamski Edward
Szmigiel Grzegorz
Szydłowski Mieczysław
Świtała Edward
Tobolewski Bernard
Turkosz Henryk
Waśniewski Jerzy
Wolski Zbigniew
Zawadzki Jerzy

TECHNIKUM MECHANICZNO-ELEKTRYCZNE (1951-1975)

1952 Wydział Elektryczny

(218-345)

Armknecht Edward
Bachorski Czesław
Barylski Edmund
Baszkowski Zbigniew
Baumgart Adam
Bekrendt Edward
Bieganowski Janusz
Bilski Romuald
Biniewski Edmund
Błażejczak Zenon
Błażewicz Zenon
Buda Henryk
Chamski Roman
Chmielecki Leszek
Chmurszczyński Leszek
Cieślewicz Zbigniew
Cząstkiewicz Jerzy
Danilczuk Wacław
Dąbrowicz Lucjan
Dercheld Jerzy
Derkowski Kazimierz
Dąbrowski Karol
Dworzański Rolisław
Dziekan Euzebiusz
Forysiak Andrzej

Fryder Mieczysław
Gackowski Tadeusz
Gatzkowski Jerzy
Gorgolewski Zbigniew
Grabowicz Witold
Graciński Zbigniew
Gruchała Stefan
Grzenysa Zenon
Górecki Kazimierz
Hoppe Czesław
Janicki Edward
Jankowiak Jan
Jańczak Tadeusz
Józefiak Marceli
Kaczmarek Henryk
Karmiński Marian
Karsznia Henryk
Kasprzak Hieronim
Keller Romuald
Kloka Hubert
Kłosowicz Marian
Korzeniowski Roman
Kowalczyk Marian
Kozłowski Stanisław
Krzmiecik Henryk
Kubera Kazimierz
Kucol Roman
Lewandowski Lech
Lincher Leszek
Maj Marian
Majewski Kazimierz
Małecki Franciszek
Małecki Włodzimierz
Mańkowski Edward
Marciniak Henryk
Markowski Stefan
Martenka Edward
Marzowski Bernard
Mazalon Włodzimierz
Michalak Henryk
Michalak Janina
Miegier Witold
Mikołajczak Jan
Mikołajczyk Henryk
Mikułan Gotfryd
Muchowicz Michał
Musiał Rudolf
Nadolski Mieczysław
Nawrocki Zbigniew
Nowaczyk Henryk
Opolski Ryszard
Otrębowicz Marian
Pawlak Tadeusz
Pieniężny Józef
Poćwiardowski Zygmunt
Podlaszewski Edward
Podzorski Zdzisław
Ratke Zdzisław
Rechman Jerzy
Reszczyński Jerzy
Richter Jerzy
Rożnowski Ludwik
Rudnicki Sławomir
Ruge Janusz
Rydzkowski Roman
Ryżdżyński Kazimierz
Schmelter Jan
Siuda Stefan
Sobecki Włodzimierz
Sobolewski Romuald
Sokołowski Zbigniew
Sprada Zdzisław
Springer Zbigniew
Stawski Zdzisław
Stecki Tadeusz
Stoga Andrzej
Stryszyk Stanisław
Sykutera Czesław
Szeliga Wiesław
Szydłowski Adam
Szóstak Leonard
Świtała Edmund
Tarczyński Krzysztof
Tatarek Bogdan
Teresiński Stanisław
Trepczyński Czesław
Tópajka Alfons
Vogt Tadeusz
Wak Emilian
Wandzioch Henryk
Wierzelowski Andrzej
Wika Henryk

Witkowski Leon
Wojciechowski Zbigniew
Wołoszewicz Michał
Woźniak Ryszard
Wrona Józef
Wrzeszcz Marian
Wyborski Władysław
Zatorski Kazimierz
Zieniak Jerzy
Ziółkowski Ryszard
Żurek Roman

1952 Wydział Mechaniczny

(346-478)

Brzeziński Benon
Brzostowicz Edmund
Domiński Walerian
Drzewiecki Bogdan
Glesmer Hilary
Jagielski Władysław
Kądziorski Jan
Kurdyn Kazimierz
Lipiński Jerzy
Malik Tadeusz
Michalak Jerzy
Mroziński Stanisław
Nowak Zdzisław
Onyśków Zbigniew
Pałubiecki Kazimierz
Panka Zbigniew
Rogaczewski Franciszek
Russ Antoni
Siuda Józef
Słoń Stanisław
Szczepański Witold
Schreiber Tadeusz
Świątkowski Stanisław
Szymanowski Edwin
Szymczak Władysław
Waszyński Tadeusz
Wilczyński Zbigniew
Zieliński Jerzy
Kozłowski Bogusław
Nowak Ireneusz
Bułowski Jerzy
Sieradzki Sylwester
Kubiak Kazimierz
Kłoda Leszek
Śniegocki Edward
Żebrowski Alfons
Bednarek Tadeusz
Maxelon Zenon
Bruski Janusz Józef
Kłosowski Zbigniew
Epiński Rajmund
Ejsymont Lech
Kubiak Zenon
Nowakowski Edward
Grzegorzewski Tomasz
Kierzkowski Zygmunt
Piński Aleksander
Słabiak Zbigniew
Dercheld Henryk
Szmidt Ryszard
Bogusławski Bronisław
Dębny Julian
Grzegorzewski Andrzej
Stachowicz Henryk
Szymankiewicz Edward
Wierzbicki Tadeusz
Batko Kazimierz
Cholasiński Arkadiusz
Chojacki Leopold
Durzyński Henryk
Dąbrowski Kazimierz
Filipowicz Marian
Głogowski Marian
Grabski Stanisław
Gackowski Alojzy
Januszkiewicz Jarosław
Jeżewski Bogdan
Królikowski Zbigniew
Kłosowski Ryszard
Kruszczyński Kazimierz
Królikowski Zdzisław
Kończal Zbigniew
Krysiński Alfred
Kubik Zbigniew
Kowalewski Krzysztof
Kliś Tadeusz
Łubieński Stanisław

Łoś Witold
Miller Stanisław
Majewicz Zenon
Małachowski Jan
Malicki Mieczysław
Piotrowski Jan
Raseczny Tadeusz
Radtke Józef
Rosiak Wiesław
Stępniewski Gabriel
Szuszkiewicz Stanisław
Szefer Krzysztof
Stefanowicz Wiesław
Sokołowski Edward
Siemianowski Lech
Silarski Stanisław
Sadowski Adam
Ulatowski Stanisław
Zachacz Czesław
Bluhm Bogusław
Goc Ignacy
Perdenia Józef
Babiński Andrzej
Butt-Hussaim Arsen
Czyżewski Leonard
Chojnacki Włodzimierz
Ciepły Henryk
Czarnecki Zbigniew
Drabiński Zbigniew
Dubrowski Henryk
Głowacki Franciszek
Grodzki Zygmunt
Falkiewicz Adam
Homerliński Aleksander
Hinz Edward
Kahanek Arkadiusz
Kądziorski Rajmund
Komisarek Jan
Kuchciński Czesław
Kujawski Henryk
Lewandowski Jerzy
Lebarski Marian
Marciniak Dominik
Małek Bogdan
Poddany Henryk
Robakowski Andrzej
Raczyński Leonard
Stobka Kazimierz
Synoradzki Zbigniew
Stankiewicz Czesław
Szczepański Henryk
Wieczorkowski Zdzisław
Wojciechowski Włodzimierz
Wyrwicki Jerzy
Witamowski Zygmunt
Ziółkowski Zdzisław

1953 Wydział Elektryczny

(479-527)

Bartyszel Jan
Bocian Jerzy
Bogacki Paweł
Borkowski Eugeniusz
Borzyszkowski Hieronim
Chmara Henryk
Cierzniakowski Eugeniusz
Głowacki Stanisław
Gołębiowski Henryk
Grzybowski Henryk
Jankowski Marian
Jeńczak Edmund
Kaczmarek Tadeusz
Kaczorek Jan
Kant Franciszek
Kapikowski Edward
Kaźmierczak Kazimierz
Kozicki Franciszek
Kretek Józef
Krzyciwa Tadeusz
Lange Eligiusz
Lipiecki Henryk
Maj Jan
Nowakowski Witold
Nowicki Marian
Ostrowicki Jan
Pankan Stanisław
Pietrzak Aleksandra
Pop Kazimierz
Pożarski Stanisław
Reszka Wacław
Rynkiewicz Zdzisław

Samuelski Kazimierz
Stopa Zdzisław
Suchomski Czesław
Szews Edward
Szpajda Marian
Szrieber Tadeusz
Szulc Bernard
Śliwiński Henryk
Turowski Stanisław
Umiejski Marian
Urbański Henryk
Wącek Kajetan
Werdin Eugeniusz
Wierzbowski Zenon
Wilkowski Jan
Wrzeszcz Jerzy
Żak Roman

1953 Wydział Mechaniczny

(528-730)

Bełz Aleksander
Drzewiecki Edmund
Działkowski Jan
Gastecki Władysław
Gawroński Ryszard
Gawrych Wojciech
Gehrmann Henryk
Huss Janusz
Jasiński Wiesław
Kamiński Zbigniew
Kątny Grzegorz
Kowalski Wiesław
Konop Roman
Knich Rafał
Kurowski Romuald
Kukliński Aleksy
Lewandowski Bogdan
Marciniak Zdzisław
Ossowski Czesław
Ożóg Józef
Rulewski Jerzy
Sochaczewski Jerzy
Tomczyk Bronisław
Włodarczyk Henryk
Wysocki Eugeniusz
Zieliński Marian
Zienowicz Czesław
Kowalski Marian
Gajewski Józef
Maślankowski Henryk
Adaszyński Tadeusz
Bołejko Bogdan
Bosak Eligiusz
Chmielewski Leszek
Czachrowski Adam
Dudek Zenon
Hinz Brunon
Iwicki Jerzy
Jeziorowski Waldemar
Kamiński Józef
Kłos Jan
Kokoszewski Zdzisław
Kozłowski Jerzy
Lipski Aleksander
Łosiński Tadeusz
Majewski Bartłomiej
Niemczyk Zbigniew
Neukampf Stanisław
Owczarek Antoni
Podlasiński Mieczysław
Sterniecki Jan
Skrzypiński Czesław
Śmieszek Józef
Trochimiak Wiesław
Tuszyński Zbigniew
Urtnowski Mieczysław
Warchała Jerzy
Wojciechowski Jerzy
Zieliński Marek
Żbikowski Jan
Błażejewski Stefan
Bąk Wiesław
Choroś Władysław
Durszewicz Marian
Giese Józef
Gorynia Jerzy
Górecki Henryk
Hajdas Bogdan
Hołówko Arnold
Janowski Franciszek
Kowalski Ryszard

Kowalski Zbigniew
Kurowski Kazimierz
Kiński Lucjan
Kilanowski Benedykt
Kurczewski Jan
Lisiewicz Ryszard
Malicki Edmund
Markowski Eugeniusz
Marynowski Witold
Nowacki Włodzimierz
Purczyński Dominik
Rauhut Bogumił
Radowski Franciszek
Szuberga Ewaryst
Szymański Mieczysław
Sankowski Antoni
Spich Zygfryd
Steller Bogdan
Żbikowski Eugeniusz
Kot Mieczysław
Struensee Edmund
Jabłoński Zenon
Szcześniak Mieczysław
Szczypiński Bolesław
Drzewiecki Zygmunt
Blomrok Władysław
Brucki Kazimierz
Chyrek Marian
Dominiak Walery
Dornowski Mieczysław
Ganak Hubert
Gonia Czesław
Grzela Jerzy
Hartwig Ryszard
Janka Zbigniew
Kowalczyk Feliks
Kowalski Eligiusz
Kruczkowski Jerzy
Laczkowski Edward
Żaniecki Stanisław
Makowski Henryk
Manikowski Eugeniusz
Nitka Alfons
Nowak Zbigniew
Pawlak Czesław
Pietrzak Kazimierz
Piniewski Marian
Połtyn Eugeniusz
Smentek Tadeusz
Soroka Ryszard
Suchomski Kazimierz
Szymczak Józef
Tarnowski Wojciech
Wesołowski Władysław
Żanecki Tadeusz
Zagórski Edward
Cichy Edward
Dziakiewicz Zdzisław
Dyro Czesław
Grabowski Marian
Gnizot Jerzy
Jakimiec Władysław
Jaskielewicz Władysław
Kadzidłowski Kazimierz
Kowalski Edmund
Kierik Wacław
Latko Edward
Latuszek Zdzisław
Łydkowski Feliks
Marchlewski Walenty
Pawłowski Zdzisław
Pelc Zdzisław
Pietrzak Kazimierz
Ptak Adolf
Raksimowicz Aleksander
Retkowski Marian
Różański Eugeniusz
Ruciński Stefan
Synkowski Henryk
Stępniewski Henryk
Stanilewicz Czesław
Suder Stefan
Sumelka Andrzej
Szawłowski Mieczysław
Szrepfer Jan
Szuster Henryk
Trychon Piotr
Wardziński Eugeniusz
Wieczorek Bronisław
Wilk Zbigniew
Więckowski Bronisław
Worek Romuald

Wojdanka Jan
Ziółkowski Józef
Źródlewski Jan
Żuk Marian
Pietkiewicz Czesław
Piątkowski Jerzy
Adamczyk Józef
Barański Kazimierz
Białodrzewski Zygmunt
Bielen Eugeniusz
Bykowski Konrad
Chmielewski Marian
Gesnowicz Stanisław
Dąbrowski Józef
Dworakowski Stanisław
Frost Ryszard
Jewstapiew Ryszard
Jędrachniewicz Jan
Kamiński Władysław
Karaszewski Eugeniusz
Karpow Zygmunt
Kampiński Lech
Konopka Mieczysław
Kozicki Eugeniusz
Lachowic Stanisław
Łabejsza Bogdan
Łumieński Edward
Madaj Henryk
Mołajło Jerzy
Mielgny Mikołaj
Moszczyński Jan
Politowicz Leon
Pyz Piotr
Rampalski Jan
Rowiński Eugeniusz
Rzymski Kazimierz
Sędlak Henryk
Sobotkowski Autoni
Staszewicz Władysław
Żmich Jerzy

1954 Wydział Elektryczny

(731-783)
Badziak Mieczysław
Baranowski Józef
Bęczkowski Jerzy
Bijakowski Stanisław
Błaszczyk Władysław
Flemming Leon
Gac Henryk
Guss Jerzy
Jaroch Eugeniusz
Jurek Mikołaj
Kahelski Henryk
Karbowski Stanisław
Konieczka Grzegorz
Koszowski Franciszek
Kowalczyk Bernard
Krokos Zygmunt
Krupiecki Zdzisław
Kucharczyk Stanisław
Lisowski Ignacy
Maj Jan
Michalak Kazimierz
Miszuk Henryk
Młyński Antoni
Mnigowski Zenon
Nadolski Metody
Paprocki Wiesław
Pawlik Zbigniew
Pawłowski Roman
Pokuć Romuald
Porada Andrzej
Porożyński Henryk
Przytarski Ryszard
Przytarski Jerzy
Ristan Zenon
Rutecki Alfons
Siemończyk Świętosław
Skibiński Tadeusz
Srzypstryc Alfons
Stachowiak Stanisław
Stankiewicz Mieczysław
Stepa Zdzisław
Strzelecki Stanisław
Synakiewicz Witold
Szurlaj Jan
Targ Stanisław
Tomaszewski Edwin
Trybuszewski Jan
Wierzbicki Włodzimierz

Włoszczyński Edmund
Woźniak Zygmunt
Zarembski Stefan
Zieliński Mieczysław
Ziółkowski Antoni

1954 Wydział Mechaniczny

(784-943)

Chyła Zdzisław
Dunajski Marian
Hnuj Edwin
Sobolewski Józef
Chojnacki Stefan
Kluszczyński Paweł
Kaźmierczak Stanisław
Jankowski Aleksy
Wolnik Tadeusz
Miśkiewicz Kazimierz
Tecław Czesław
Starożuk Jan
Barcikowski Wiktor
Bąk Jan
Stefaniak Tadeusz
Stypka Jan
Gołąb Zbigniew
Ratajczak Zbigniew
Sitek Ryszard
Sztylter Stefan
Kołaczyński Daniel
Ruciński Henryk
Wieliczko Bogusław
Andrzejak Zdzisław
Osiński Czesław
Pioterek Henryk
Compa Marian
Domek Marian
Kukla Grzegorz
Michalski Zenon
Prusiński Jerzy
Szymanowski Zenon
Landowski Alojzy
Buraczewski Mirosław
Grodzki Eugeniusz
Słupiński Jan
Schmidt Stanisław
Kaczorowski Kazimierz
Kulesza Jerzy
Stefański Leonard
Głazik Czesław
Pawlak Zbigniew
Kosiarek Czesław
Jankowski Brunon
Gdaniec Leon
Drzewiecki Zygmunt
Strensee Edmund
Kiese Jerzy
Kaźlikowski Kazimierz
Dobrowolski Leonard
Więckowski Jan
Karzyka Jan
Krapiński Zygmunt
Ruciński Stefan
Niesoboka Janina
Witucki Olech
Szczypiński Bolesław
Wojcieniak Henryk
Strzelecki Tadeusz
Lewandowski Jerzy
Jabłoński Zenon
Siadak Hilary
Kubiak Ignacy
Kozłowski Jerzy
Podlecziński Mieczysław
Bukowski Mieczysław
Brejwo Eugeniusz
Draheim Alfons
Dworznik Tadeusz
Dembek Leon
Galewski Kazimierz
Gmur Wacław
Jabłoński Zdzisław
Jurek Bugusław
Komasiński Antoni
Kuśnierek Stanisław
Krygier Mieczysław
Lisewski Rajmund
Materek Zbigniew
Mindykowski Tadeusz
Nowak Jan
Pęsiek Czesław
Polaski Stanisław

Posiński Stefan
Ryczek Czesław
Rychlicki Hilary
Skibicki Henryk
Stopa Edmund Henryk
Stawiński Henryk
Spychalski Grzegorz
Świtała Kazimierz
Szatkowski Franciszek
Wróblewski Franciszek
Witkowicz Henryk
Więckowski Zbigniew
Wojciechowski Antoni
Woźniak Aleksander
Wójt Wacław
Zawadzki Zdzisław
Zimniewicz Marian
Olkowski Zygmunt
Jakubowski Józef
Zydon Jacek
Michalski Julian
Krause Tadeusz
Hetzyg Teodor
Kukliński Eugeniusz
Klonowski Gwidon
Buchorzewski Henryk
Anreskowski Gwidon
Szwargot Benedykt
Wciseł Zygmunt
Scheffler Brunon
Zblewski Józef
Więcek Romuald
Wasielewski Zdzisław
Knosiński Wacław
Smulski Mieczysław
Gruba Jan
Szczepański Jerzy
Jaminkiewicz Stanisław
Pyda Zygmunt
Szczepański Bernard
Wieczorek Czesław
Fiksa Ryszard
Szymański Janusz
Staśkiewicz Kazimierz
Muller Stefan
Kośmider Andrzej
Kwiatkowski Jerzy
Jakubowski Roman
Krzewiński Jan
Gawrych Eugeniusz
Rychłowski Bogdan
Iciak Jerzy
Klon Stanisław
Jóźniak Bogumił
Ksieniewicz Antoni
Szulc Marian
Urbański Zenon
Figura Władysław
Janusi Tadeusz
Koralewski Jan
Kraka Ludwik
Lewandowski Stanisław
Luleczko Janusz
Łepak Bogdan
Mikołajczyk Kazimierz
Safijem Władysław
Siwka Kazimierz
Treka Tadeusz
Walentyn Henryk
Wardziński Eugeniusz
Wierzbowski Roman
Wilk Eugeniusz
Witkowski Henryk
Włodarski Czesław
Wrzos Zbigniew
Wyrobek Stefan
Żebrowski Jan

1955 Wydział Elektryczny

(944-1039)

Bajer Zbigniew
Balcewicz Wiktor
Biskupowski Adolf
Bocian Eugeniusz
Borysewicz Edward
Bugalski Zygmunt
Bukowski Jerzy
Burchardt Eugeniusz
Bursztyński Sylwester
Czarnecki Lech
Czechowski Bronisław

Deręgowski Edmund
Dracheim Bernard
Drygalski Marian
Drzewiecki Jan
Drzyzga Edward
Erdman Tadeusz
Furmaniak Tadeusz
Gajewski Leon
Gajzler Roman
Gazecki Jerzy
Ginter Zygmunt
Gładki Waldemar
Grabowicz Benon
Gruntkowski Lech
Guss Jerzy
Górecki Jerzy
Górecki Tadeusz
Horabik Zofia
Hys Wiktor
Jarka Franciszek
Jawidowicz Bogumił
Jaworski Tadeusz
Iwicki Marian
Kalinowski Zdzisław
Kapinka Kazimierz
Kempiński Romuald
Kędziorski Zbigniew
Klonowski Stanisław
Kaczorowska Teresa
Komowski Piotr
Koralewicz Roman
Kordecki Ryszard
Kowalewski Henryk
Kozdroń Stanisław
Krakowski Roman
Krawczak Ryszard
Kruczyński Zbigniew
Kubicki Ryszard
Kuczkowski Jerzy
Kulesza Ziemowit
Kwapich Jerzy
Leczkowski Maksymilian
Lemańczyk Edward
Leniec Krystyna
Lewandowski Kazimierz
Luther Hubert
Łuczkowski Stefan
Maciejewski Edmund
Mahn Adam
Malicki Zygmunt
Małecki Józef
Musiał Marian
Musiał Mieczysław
Napierała Ryszard
Nowak Zygmunt
Olszewski Tadeusz
Olwert Zenon
Paczkowski Eugeniusz
Pawłowski Roman
Pichłocz Marian
Pierożyński Jerzy
Piotrowski Jerzy
Podlewski Kazimierz
Połoński Tadeusz
Raniszewski Romuald
Reich Edward
Rokicki Józef
Rygalski Leonard
Sakowicz Bogusław
Ślagowski Jan
Stec Stanisław
Szewczyk Jan
Szneidrowski Eugeniusz
Sztapiński Zenon
Szybowicz Stefan
Szymankiewicz Sylwester
Truszczyński Stefan
Turo Wacław
Urban Mieczysław
Walczak Stanisław
Wenker Henryk
Włosiniak Ireneusz
Wróblewski Zygmunt
Wysocki Jerzy
Żelazny Piotr

1955 Wydział Mechaniczny

(1040-1190)

Borkowski Aleksander
Dombrowski Henryk
Gulańczyk Kazimierz

Górkiewicz Zbigniew
Górzyński Jerzy
Hajkowski Zdzisław
Hołowiej Jan
Kiciński Kazimierz
Kobyliński Kazimierz
Kulik Henryk
Kupczak Józef
Januszkiewicz Leopold
Lipski Tadeusz
Ługowski Tadeusz
Małkiewicz Mieczysław
Modrzejewski Zdzisław
Oleksik Kazimierz
Płotnicki Henryk
Różalski Kazimierz
Rymkiewicz Jerzy
Świderski Kazimierz
Armknecht Bolesław
Bąk Jerzy
Bogaczyk Ryszard
Ciężki Mieczysław
Gano Kazimierz
Gajewski Józef
Gonia Janusz
Graczyk Kazimierz
Gronostaj Zbigniew
Jakubowski Kazimierz
Kołodziej Bolesław
Lewandowski Antoni
Pawlak Stanisław
Roczyński Edmund
Stusiński Andrzej
Wieczorek Marian
Wieloch Edward
Żemko Andrzej
Wiśniewski Józef
Borowski Antoni
Borzykcy Józef
Figiel Zenon
Galla Henryk
Gwizdała Jarosław
Jaroński Stanisław
Jażdżewski Józef
Jurek Aleksandra
Kaluszka Stefan
Kot Edward
Kowalski Zbigniew
Kibak Michał
Lorenz Zenon
Ostrowski Władysław
Rielinger Adam
Wyszyński Jerzy
Węgierski Ireneusz
Wester Alojzy
Bieniakoński Janusz
Częstochowski Edmund
Dominiczak Józef
Grajewski Zbigniew
Głowacki Kazimierz
Koźlak Władysław
Latoś Hubert
Myśliwiec Eugeniusz
Nierzgudziński Jerzy
Racinkowski Marian
Rybicka Zofia
Ryczek Ludwik
Sarnowski Janusz
Stefaniak Andrzej
Stępiel Włodzimierz
Warda Roch
Wiesie Ryszard
Zalewski Roman
Zielisławski Andrzej
Bochnicki Roman
Błaszak Kazimierz
Duran Seweryn
Grześkowiak Andrzej
Herzberg Henryk
Kaczmarek Wojciech
Kabat Jerzy
Olejniczak Wojciech
Słowiński Kazimierz
Talkowski Jerzy
Wędkowski Stefan
Wojtarz Edward
Domański Jerzy
Gąsieński Stanisław
Gilewski Edward
Glinewicz Henryk
Grubicki Gerard
Kuliński Wiesław

Marciniak Marian
Muzyk Bronisław
Perlik Eugeniusz
Piotrowski Teofil
Świątek Jerzy
Walczak Włodzimierz
Wojciechowski Mieczysław
Ziółkowski Franciszek
Łazikowski Brunon
Osiński Czesław
Majsner Witold
Czyżewski Henryk
Dąbka Kazimierz
Dobosz Tadeusz
Frelichowski Tadeusz
Gutmański Klemens
Górski Ryszard
Hinta Henryk
Jakubiak Edward
Kamiński Czesław
Kowalczyk Zbigniew
Klusek Stanisław
Kępski Ludwik
Ogiński Stanisław
Pokojski Wiesław
Radke Zenon
Rutkiewicz Hubert
Sobczak Romuald
Średziński Zbigniew
Sławiński Roman
Tadych Jan
Tomaszewski Henryk
Truszczyński Stefan
Dalewski Zbigniew
Dyrka Hieronim
Frankowski Wiesław
Folaron Benon
Frankiewicz Lucjan
Gołębiewski Aleksy
Jałorzyński Ryszard
Kubalewski Henryk
Kaczyński Józef
Kruczkowski Jerzy
Lipiński Zygmunt
Mikołajczewski Jan
Mazur Jerzy
Olszewski Innocenty
Powlak Henryk
Podgórski Jan
Pustuła Ryszard
Robakowski Henryk
Samól Henryk
Spudych Alfons
Szweda Ludwik
Tyloch Marian
Wołoszyn Kazimierz

1956 Wydział Elektryczny

(1191-1263)

Aleksandrowicz Lech
Sell Edward
Berendt Zygmunt
Binkowski Romuald
Borzyszkowski Edward
Brodowski Ryszard
Brzeziński Bernard
Brzeziński Tadeusz
Brzęczek Janusz
Brzozowski Tadeusz
Bystry Kazimierz
Damski Ryszard
Damski Tadeusz
Danielski Jerzy
Dąbrowski Kazimierz
Dłoniak Zenon
Dulski Zygmunt
Faleńczyk Edward
Geschke Gerard
Giese Lucjan
Gołębiowski Marcin
Grażewski Horst
Gruszka Zdzisław
Gwizdała Janusz
Hamasa Kazimierz
Jaszkowski Bernard
Jurewicz Bernard
Kałdan Jarosław
Karwacki Zbigniew
Kausa Roman
Kiełbaska Edward
Klawiński Ryszard

Konitz Jerzy
Kosiedowski Tadeusz
Krzeszowski Henryk
Królikowski Jerzy
Kucharski Ryszard
Laszta Józef
Lichota Zbigniew
Łowicki Czesław
Mierzejewski Jerzy
Migana Mieczysław
Murawski Eugeniusz
Nowakowski Jan
Nowakowski Stefan
Ollech Kazimierz
Pawłowski Jerzy
Piasecki Jerzy
Piontek Franciszek
Rambo Tadeusz
Ranadowski Bronisław
Retmański Gerard
Romachowski Zenon
Rosowski Marian
Skrzypnik Zbigniew
Skubich Czesław
Spiczonek Jan
Stankiewicz Bogdan
Strorz Bernard
Suchomski Kazimierz
Szmelczyński Stanisław
Sznajder Beniamin
Szymański Alfons
Tadych Czesław
Tomaszewski Grzegorz
Turgał Tadeusz
Wasilewski Tadeusz
Wieczyński Kazimierz
Wojciechowska Jadwiga
Wojciechowski Roman
Wojtanowski Andrzej
Wolańczyk Marian
Żbikowski Krzysztof

1956 Wydział Mechaniczny

(1264-1391)

Bildukiewicz Bartłomiej
Gackowski Janusz
Warsiński Marek
Dawid Roman
Dominik Andrzej
Fąglewski Andrzej
Grochola Adam
Gutowski Lech
Grzeszczak Kazimierz
Łojkuć Kazimierz
Meller Edward
Polak Eugeniusz
Rochowiak Andrzej
Stachowiak Bogdan
Strzelecki Władysław
Szala Józef
Stencel Bogumił
Smaczny Paweł
Zdziarski Konrad
Bąk Roman
Bartoszak Kazimierz
Garstka Marian
Jurski Janusz
Karczewski Jerzy
Krzywiński Edmund
Kwarciński Jerzy
Lipowski Czesław
Nowakowski Eugeniusz
Rigall Alojzy
Rudy Jerzy
Rychlewski Stanisław
Świrko Andrzej
Szostak Kazimierz
Turski Tomasz
Sikora Kazimierz
Szulc Edward
Wierzbicki Aleksander
Sikora Zenon
Wróblewski Józef
Zaręba Feliks
Żurawski Tadeusz
Żyliński Jan
Kotlarek Grzegorz
Czajka Wiesław
Czech Wiesław
Chudzik Edward
Echta Zenon

Kłos Jerzy
Kornaś Marian
Krzekotowski Mieczysław
Matuszewski Józef
Nowakowski Józef
Oparkowski Zygfryd
Pokora Stefan
Ptaszyński Stanisław
Rotkiewicz Ryszard
Walczak Stanisław
Witucki Stanisław
Jaruzel Zbigniew
Bieńkowski Witold
Borowski Andrzej
Drewański Eugeniusz
Jagwa Edward
Langner Zenon
Łukanowski Tadeusz
Łukaszek Ryszard
Maciejkiewicz Ryszard
Mienczak Edward
Neuman Bogumił
Pal Antoni
Putyrski Henryk
Rybicki Zygmunt
Rychlicki Władysław
Szkundlarz Zbyszko
Tomkiewicz Zdzisław
Popierowski Wincenty
Orzechowski Wacław
Milecki Waldemar
Nowicki Marian
Lisowski Mirosław
Kurowski Zygfryd
Kuberski Henryk
Kowalski Jan
Grembowski Kazimierz
Golasiński Tadeusz
Czechowski Jarosław
Louch Henryk
Czech Marian
Budziński Kazimierz
Chmielewski Edward
Laskowski Jan
Kocieniewski Zygmunt
Tynkiewicz Tadeusz
Zysk Roman
Grzechowiak Kazimierz
Wałęga Longin
Montewski Stanisław
Pawlikowski Zbigniew
Bednarski Sylwester
Bolt Józef
Buzalski Jerzy
Chyrek Ludomir
Głowacki Marek
Nowak Zdzisław
Piotrowski Ferdynand
Pokorski Zbigniew
Stasiński Zdzisław
Świątek Tadeusz
Patkiewicz Ireneusz
Tomaszewski Wacław
Woźnik Henryk
Boroński Grzegorz
Jarzębek Władysław
Jerszyński Władysław
Klapka Marian
Koterski Franciszek
Kruger Ryszard
Magierowski Bolesław
Oliwa Jan Wiesław
Płaczkowski Antoni
Suplicki Adam
Pawłowski Zdzisław
Poklękowski Kazimierz
Sperkowski Kazimierz
Smulski Mieczysław
Ziętek Mieczysław
Pisula Marian
Siekierka Benedykt

1957 Wydział Elektryczny

(1392-1433)

Artmann Mieczysław
Burczyk Edmund
Burdelski Henryk
Ciesielski Kazimierz
Czerniak Jerzy
Drzewiecki Piotr
Gładziszewski Stanisław

Grzegorzewicz Ryszard
Henczel Sergiusz
Hoppe Kazimierz
Iwaszkiewicz Andrzej
Jahr Ulrich
Jałoszyński Jerzy
Kil Chia-Gil
Kondek Andrzej
Kosiedowski Tadeusz
Kościecha Zenon
Li Yn-Bon
Lisówna Adamina
Machutta Mariusz
Małecki Jan
Małecki Kazimierz
Mikołajczyk Leon
Mroziński Feliks
Nowicki Wacław
Olszański Stanisław
Poddany Jerzy
Rzęski Zbigniew
Siuda Zbigniew
Skutecki Jerzy
Sychowska Irena
Szmidt Jan
Sztych Konrad
Thews Stefan
Tranowski Andrzej
Tranowski Stanisław
Tychonicz Oleg
Ważbiński Henryk
Weryna Stefan
Wierzbowski Andrzej
Wierzchowski Wojciech
Żychliński Tadeusz

1957 Wydział Mechaniczny

(1434-1520)

Angowski Jerzy
Barc Kazimierz
Buzalski Czesław
Cilindź Jan
Derol Jerzy
Dubiela Bolesław
Gaca Janusz
Gradek Ryszard
Jasiński Kazimierz
Kasica Waldemar
Koszanowski Ryszard
Kubalewski Jerzy
Kuczora Jerzy
Łatuszak Zygmunt
Leda Jerzy
Malinowski Stanisław
Mykaj Roman
Nadolny Edward
Osipowicz Wiesław
Piekarski Zenon
Reczko Ryszard
Sieracki Piotr
Wyzga Janusz
Adamczyk Wiesław
Boroń Zenon
Dobek Jerzy
Grajek Franciszek
Humeniuk Eugeniusz
Jeliński Jan
Kwieciński Eugeniusz
Lewandowski Jan
Skuza Mieczysław
Szczepaniak Lech
Szula Wiesław
Szypula Wiesław
Tabisz Zenon
Zaręba Jerzy
Zegarowski Maciej
Alama Janusz
Bajewski Henryk
Czekajło Artur
Dobielewski Stanisław
Duran Kazimierz
Girzycki Tadeusz
Karpowicz Zygmunt
Kucharski Romuald
Wisiak Tadeusz
Malewicz Józef
Matuszewski Leon
Motłowski Henryk
Nowak Albin
Nowacki Łucjan
Nuszkowski Hubert

Piotrowski Edward
Rogacewicz Janusz
Sień Aleksander
Sobota Stanisław
Wedeł Józef
Welik Zbigniew
Wolf Walenty
Wyrwicz Tadeusz
Wyrwicz Mieczysław
Chrocłowski Zbigniew
Malicki Roman
Przybysz Jerzy
Puwalski Jerzy
Skólmowski Kazimierz
Słomiński Michał
Stępień Józef
Ścieszka Jan
Wilkosz Zdzisław
Wołoszyn Tadeusz
Wyżlic Józef
Zalewski Lech
Król Zbigniew
Bieske Zygmunt
Ciechocki Janusz
Gozdecka Maria
Kokiet Kazimierz
Lewandowski Gabriel
Rumiński Stanisław
Rybak Rajmund
Wędzikowski Stefan
Węglarski Stefan
Wilcz Stefan
Jaśniak Zygfryd
Pokorowski Czesław

1958 Wydział Elektryczny

(1521-1550)

Borkowski Jan
Bremer Edward
Bryl Remigiusz
Czapczyk Zdzisław
Dacki Jeremiasz
Dąbrowski Jerzy
Fagiewicz Krzysztof
Grzyl Andrzej
Hołub Ryszard
Jakubowicz Marek
Jaszczerski Stanisław
Jankowski Andrzej
Jelonek Henryk
Kochowicz Marek
Kowalski Wacław
Klinger Waldemar
Lisowski Jerzy
Łaszewski Jerzy
Młodzianowski Szymon
Nowak Ryszard
Poczobut Józef
Poliński Bogusław
Rogacewicz Bohdan
Rybak Mieczysław
Sinkiewicz Andrzej
Szkudlarz Henryk
Ważbiński Henryk
Wolff Andrzej
Wollboldt Lidia
Żmijewski Marek

1958 Wydział Mechaniczny

(1551-1590)

Bała Artur
Block Henryk
Cybulski Janusz
Fórmaniak Jerzy
Gołąb Stanisław
Gruszczyński Stanisław
Kaczorowski Jan
Kowalkowski Zygmunt
Maler Edward
Neuman Jan
Strychalski Franciszek
Zieliński Stanisław
Parol Ryszard
Leja Józef
Nawrocki Ryszard
Sigurski Jerzy
Waliszko Marian
Łukowski Janusz
Maciejewski Waldemar
Suszyński Andrzej

Urbański Władysław
Guzik Witold
Block Aleksander
Walkowicz Stanisław
Barański Hieronim
Horyszczak Zdzisław
Gondek Marian
Jaśniak Zygfryd
Kasica Waldemar
Kochanowski Ryszard
Jan Mirosław
Moraczewski Norbert
Nardowski Czesław
Rećko Ryszard
Sieradzki Piotr
Słomski Roman
Szymczak Kazimierz
Wiśniewski Alfons
Wencel Henryk
Wyrwicz Tadeusz

1959 Wydział Elektryczny

(1591-1652)

Asztemborski Stanisław
Baranowski Marian
Barnabowicz Antoni
Barnaczek Marcin
Biernacki Zenon
Biliński Franciszek
Bondarczyk Józef
Ciesielski Roman
Datoń Józef
Drożak Zdzisław
Feliński Konrad
Franckowski Stanisław
Gąsiorowski Czesław
Gierak Remigiusz
Golirczak Edward
Gorajewski Zbigniew
Gorzyca Jan
Goździecki Kazimierz
Górecki Henryk
Hajduga Roman
Han In Sul
Jeran Zygmunt
Joppek Zygfryd
Kankiewicz Kazimierz
Karczewski Henryk
Klimkowski Marian
Klockowski Rudolf
Knossalla Jerzy
Kordaczuk Kazimierz
Kozłowski Marek
Kulpa Eugeniusz
Lasota Czesław
Łoś Eugeniusz
Łukasik Zenon
Makarow Aleksander
Marcinkowska Genowefa
Michalski Czesław
Molenda Mirosław
Mróz Romuald
Najalski Wiktor
Najdzicz Henryk
Nowaczyk Wacław
Nowakowski Ryszard
Olejnik Józef
Pawełczyk Tadeusz
Piątkowski Eugeniusz
Piątkowski Witold
Piechowiak Benedykt
Potocki Adam
Przewoźny Alfred
Rapielei Ryszard
Rydzewski Józef
Różyło Józef
Schulc Henryk
Skoczek Witold
Sobolewski Zenon
Spychalski Jerzy
Starzyński Roman
Szczęsnowicz Tadeusz
Tejrzewski Janusz
Wasilewski Zygmunt
Włodarczyk Mieczysław

1959 Wydział Mechaniczny

(1653-1746)

Cyniczy Walenty
Gajewicz Edward

Napierski Ryszard
Skiba Kazimierz
Solik Józef
Szczepan Antoni
Tronowski Zbigniew
Wieliczko Bogusław
Wieczorek Bronisław
Wełniski Jan
Żurek Eugeniusz
Budzanowski Ryszard
Hudziński Stefan
Faustman Stefan
Kuźmiński Stanisław
Lietze Zdzisław
Kotarski Alfons
Nowak Jan
Piotrowski Adam
Rosłan Marian
Wiśniewski Stanisław
Wronko Witold
Ziomkiewicz Stanisław
Borowicz Tadeusz
Gatz Ryszard
Gierszewski Jerzy
Hardenbicker Roman
Kasprzak Tadeusz
Kobyliński Roman
Marycz Włodzimierz
Mrozowski Krzysztof
Poroszła Krzysztof
Przybył Marian
Pierudzki Witol
Potocki Waldemar
Rogacki Ryszard
Rusek Zdzisław
Rutkowski Jan
Sobota Andrzej
Sobiechowski Kazimierz
Skulmowski Edward
Tyszkiewicz Roman
Warchoł Zdzisław
Wróblewski Stanisław
Adamczyk Bogdan
Cieślik Andrzej
Liczner Zbigniew
Liwiński Andrzej
Okonek Edward
Ostrowski Janusz
Piekarski Waldemar
Sierzputowski Jan
Stuczyński Jerzy
Urbański Andrzej
Wawrzyniak Józef
Werkowski Ryszard
Wiścierz Waldemar
Wojciechowski Leonard
Zarębski Ryszard
Grochocki Henryk
Pniewski Zbigniew
Ślęzak Jan
Pauszek Janusz
Pierzyński Jerzy
Pietrzyk Stanisław
Trawczyński Bogusław
Kulbacki Włodzimierz
Zasadzki Ryszard
Andrejańczyk Jan
Grzegorek Jerzy
Fabiś Tadeusz
Hmara Waldemar
Grabowski Roman
Grzech Józef
Guss Henryk
Jurek Henryk
Kaszyński Jerzy
Kożuchowski Antoni
Kukliński Henryk
Matuszak Tadeusz
Michałowicz Ryszard
Montwiłł Tadeusz
Pokora Zygmunt
Pokorski Leon
Ruciński Andrzej
Pędowska Zdzisława
Pruszak Tadeusz
Scheibe Grzegorz
Szczepański Andrzej
Tilmann Ryszard
Trzos Marian
Walkowski Jerzy
Wierzbicki Michał
Wojciechowski Ryszard

1960 Wydział Elektryczny
(1747-1748)

Bolt Edmund
Lanoch Jan

1960 Wydział Mechaniczny
(1749-1761)

Niewiadomski Ryszard
Lewandowski Ryszard
Tomaszewski Henryk
Sandro Walery
Ruciński Józef
Siuda Jan Ryszard
Chyliński Jakub
Majorczyk Adam
Skrzypczak Edward
Tomczak Zbysław
Świerzewski Andrzej
Paterski Edmund
Kraiński Jerzy

1961 Wydział Elektryczny
(1762-1787)

Biernacki Jan
Bręczewski Wiesław
Butryn Marian
Czartoryski Bogdan
Dąbrowski Henryk
Januchowski Jan
Jańcza Krzysztof
Kaczmarek Henryk
Kamiński Ryszard
Lański Stanisław
Zienkiewicz Krystyna
Maćkowicz Ryszard
Matuszak Ryszard
Mieruszewski Jan
Ostry Jochen
Popiela Andrzej
Porożyński Edward
Rutkowski Ryszard
Rydlewski Kazimierz
Stawski Stanisław
Stefaniak Zenon
Szemro Andrzej
Śledziński Jerzy
Świta Roman
Wieczorkowski Marian
Wydzki Brunon

1961 Wydział Mechaniczny
(1788-1832)

Buczkowski Roman
Deręgowski Michał
Dudziar Tadeusz
Eisymont Henryk
Goździewiński Mariusz
Jaruszewski Zygfryd
Jeliński Jerzy
Konieczny Bogdan
Kubicki Jerzy
Pieczyński Andrzej
Ruciński Jan
Rutkowski Kazimierz
Sekuła Waldemar
Wieczorek Henryk
Wierzbowski Romuald
Iciek Henryk
Perejczuk Jan
Niewiadomski Zdzisław
Żak Rajmund
Myśliwiec Romuald
Antoniewicz Wacław
Hypszer Ryszard
Kotlarek Marcin
Rubar Bernard
Lubecki Paweł
Chilla Ryszard
Binerowski Hubert
Holka Henryk
Sobczak Gerard
Semrau Henryk
Ormanowski Ryszard
Turkowski Adam
Zachowski Antoni
Beltrowski Jerzy

Stablewski Wojciech
Kubacki Alfons
Janowicz Roman
Grajek Bogdan
Żuralski Edmund
Kausa Bernard
Korned Andrzej
Grzonka Wojciech
Strzyżewski Jan
Uran Henryk
Jankowski Antoni

1962 Wydział Elektryczny

(1833-1856)

Bracka Norbert
Charłanowicz Władysław
Chilewski Jerzy
Cygler Henryk
Gachowski Andrzej
Hejman Zbigniew
Horodowicz Anatol
Januszewski Kazimierz
Karolewski Henryk
Kowalski Joachim
Kukliński Ryszard
Miszker Remigiusz
Murawski Leszek
Musiał Marian
Najda Andrzej
Nowicki Romuald
Oźmiński Ryszard
Piętek Piotr
Siuda Ryszard
Śmierzewski Jan
Tabaczyńska Maria
Targowski Henryk
Warzewski Hubert
Wieczorek Andrzej

1962 Wydział Mechaniczny

(1857-1899)

Soboń Henryk
Muszyński Edgar
Dziewałtowski Lucjan
Grocholewski Ryszard
Harendarski Henryk
Janka Witold
Kornatowski Zdzisław
Kugler Marek
Mackiewicz Waldemar
Miechowicz Andrzej
Nadolski Witold
Nowak Aleksander
Puziak Bogdan
Prywiński Albin
Rosiński Konrad
Szulc Ryszard
Zadernowski Wiesław
Battke Zbigniew
Borożyński Edward
Ciechocki Rajmund
Cieślewicz Adam
Czajkowski Waldemar
Daroń Henryk
Hyjek Józef
Januszewski Roman
Józefiak Lech
Klabecki Ryszard
Krzyżaniak Bernard
Kubiak Czesław
Kurrek Ferdynand
Madurajski Zenon
Okryński Andrzej
Orlikowski Henryk
Pietrzak Władysław
Potrykus Władysław
Drzewoski Gerard
Radziuk Ryszard
Robótka Zdzisław
Sell Zbigniew
Wolański Włodzimierz
Zabłocki Tadeusz
Chodorowski Zygmunt
Rutkowski Kazimierz

1963 Wydział Elektryczny

(1900-1929)

Aszklar Bolesław

Białka Jerzy
Bocian Jerzy
Bohatyrewicz Juliusz
Bylicki Andrzej
Cybulski Henryk
Czarnecki Janusz
Dzięciołowski Grzegorz
Gabryel Andrzej
Hermanowski Jerzy
Jastrzemski Bodo
Jurkowski Józef
Kapka Adam
Kowalewicz Piotr
Kozłowski Włodzimierz
Kresło Romuald
Łopaciński Kazimierz
Maciejewski Andrzej
Matuszewski Bernard
Marika Bogdan
Michalski Stefan
Niedbała Lechosław
Niewiadomski Mirosław
Płaczek Jan
Rubczak Jan
Ślesar Józef
Sternicki Zygfryd
Szukalski Jan
Szymkowski Zbigniew
Zięba Henryk

1963 Wydział Mechaniczny

(1930-2001)

Ławski Henryk
Głuszczyński Zbigniew
Lackowski Teodor
Szajówka Stanisław
Bieńkowski Zbigniew
Buraczewski Jerzy
Burzyński Paweł
Chomicz Jan
Gaura Henryk
Herzog Eugeniusz
Kałużny Wojciech
Kwaśniak Andrzej
Leśniewicz Egon
Lubiewski Franciszek
Łent Zygfryd
Łobecki Medard
Majchrzak Jerzy
Nalazek Waldemar
Nowacki Jerzy
Permoda Bolesław
Piasecki Henryk
Piasecki Zenon
Polanowski Kazimierz
Popowski Leon
Przecherko Jerzy
Rethe Stanisław
Różański Bogdan
Rulewski Jan
Soroko Jan
Szeliga Edward
Tyrakowski Roman
Welik Janusz
Wietchy Ryszard
Wojciechowski Jerzy
Wypijewski Jerzy
Adamski Ryszard
Cholewiński Zbigniew
Czechowski Juliusz
Czerwiński Włodzimierz
Gigoło Bernard
Górzany Bogdan
Guzik Kazimierz
Jankowski Roman
Jaroszewski Mieczysław
Jaruzel Edwin
Jaworski Eugeniusz
Jeliński Ryszard
Karl Stanisław
Kowalski Janusz
Krajewski Jerzy
Łoboda Joachim
Łosowski Jerzy
Michalski Jacek
Niegoda Józef
Obuchowicz Janusz
Petrykowski Ryszard
Rakowicz Jerzy
Rassmus Edward
Ratusiński Kazimierz

Recki Norbert
Siuda Bernard
Skowroński Józef
Ślósarek Zenon
Szlachcikowski Piotr
Tronowski Feliks
Warszewski Tadeusz
Wielgosz Bogdan
Wolski Ryszard
Wruś Roman
Zaręba Stanisław
Zubrzycki Kazimierz
Śliwa Norbert

1964 Wydział Elektryczny

(2002-2053)

Burlikowski Ryszard
Chropowski Grzegorz
Chybicki Dariusz
Ciemniak Bolesław
Dacki Ryszard
Drążkowski Marek
Dryjański Jerzy
Durlak Stanisław
Forycki Bohdan
Główczewski Maksymilian
Grabichinowicz Romuald
Grodulski Andrzej
Guzikowski Jerzy
Górski Adam
Jaskólski Edmund
Kaszuba Jacek
Kiełkiewicz Jan
Kochański Jan
Komar Adam
Kościelny Benedykt
Kowalski Jerzy
Kukl Ryszard
Kwiatkowski Gerard
Lembo Salvatore
Lewandowski Jerzy
Michałowski Zbigniew
Nowaczyk Jerzy
Okoński Tadeusz
Ostrycharczyk Henryk
Pomianowski Włodzimierz
Posadzy Edward
Pufal Jan
Rabczewski Stefan
Rogowski Andrzej
Romanowski Andrzej
Różański Jerzy
Sadowski Krystian
Stawarz Jerzy
Strzelewicz Stanisław
Suchecki Jerzy
Tabor Zdzisław
Taźbinowski Adam
Tomaszewski Jerzy
Tumielewicz Marek
Walentowicz Zygmunt
Wichaski Edward
Wojciechowski Zdzisław
Wolniewicz Henryk
Wróblewski Roman
Zablikowski Jan
Żmigrodzki Rafał
Żurowski Waldemar

1964 Wydział Mechaniczny

(2054-2098)

Czajkowski Bogdan
Landowski Lech
Wałoch Janusz
Sucharski Henryk
Daszuta Jerzy
Lenard Jerzy
Wichrowski Andrzej
Bąkowski Gabriel
Gapiński Ludwik
Rapęcki Jan
Karski Jerzy
Jarmarkowicz Sławomir
Styczyński Stanisław
Boniewicz Waldemar
Czyż Zdzisław
Torbicki Zygmunt
Kogutino Roman
Piwański Marcin
Pokrzywiński Piotr

Filipiak Tomasz
Bystrzyński Włodzimierz
Berliński Józef
Bogusławski Grzegorz
Downarowicz Wojciech
Gruszka Mieczysław
Jezierski Jerzy
Kaczmarek Alojzy
Pauka Łukasz
Kubik Czesław
Kurczewski Henryk
Łoboda Czesław
Marcewicz Andrzej
Michalak Wiesław
Nieradzki Wiesław
Odraza Władysław
Grochowiak Franciszek
Różewicki Ryszard
Skoczek Janusz
Siech Marek
Słowiński Leszek
Śpiewakowski Jerzy
Wełnic Jerzy
Wołkowski Jerzy
Zieliński Leszek
Zmyśliński Kazimierz

1965 Wydział Elektryczny

(2099-2150)

Auguścik Ryszard
Bagniewski Czesław
Batke Norbert
Błażejewski Janusz
Cyrankiewicz Mirosław
Gronowski Ryszard
Grossmann Janusz
Grzemski Bolesław
Guzowski Tadeusz
Hirsch Henryk
Jagodziński Bogdan
Jasiński Tadeusz
Jeziorski Jan
Jurek Ryszard
Juszczyk Piotr
Katulski Wiesław
Konieczny Zbigniew
Kowalewski Stefan
Kowalski Józef
Kwiatkowski Zdzisław
Leśniewski Anatoliusz
Lewandowski Lech
Lis Mieczysław
Łangowski Bronisław
Malicki Bernardyn
Merzyński Zbigniew
Mikułan Odon
Murawski Henryk
Nazarski Zbigniew
Neumann Sylwester
Nitschke Bogdan
Opaska Tadeusz
Ożdżoński Stanisław
Przyborska Krystyna
Radke Andrzej
Rażkiewicz Bernard
Skiba Andrzej
Słowiński Janusz
Szalbierz Marian
Szelenberger Stefan
Szmyt Grzegorz
Szukała Andrzej
Szymański Jerzy
Świder Jan
Urbański Marek
Widmanowski Marian
Wildhirt Stanisław
Wiśniewski Wojciech
Wyrczak Antoni
Zakrzewski Marek
Zawodny Henryk
Ziółkowski Leszek

1965 Wydział Mechaniczny

(2151-2218)

Bąk Franciszek
Biniecki Jan
Bonk Henryk
Brzeziński Eligiusz
Chojnacki Edward
Czerniak Józef

Dobrak Zenon
Erdmann Zbigniew
Faleńczyk Zbigniew
Folaron Zdzisław
Galicki Kazimierz
Gawiński Kazimierz
Hadrysiak Jerzy
Kaczmarek Jan
Komorski Jerzy
Lewandowski Ryszard
Lisiak Marek
Lewandowski Jarosław
Lubojemski Andrzej
Malinowski Zygmunt
Maniewski Jerzy
Matuszak Jerzy
Młynarek Jerzy
Piłowski Jacek
Smoliński Aleksander
Pinkowski Henryk
Szczepaniak Zbigniew
Szeliga Andrzej
Szott Piotr
Thielmann Andrzej
Tomaszewski Krystian
Tobolewski Andrzej
Wesołowski Alojzy
Wietchy Tomasz
Zastempowski Bogdan
Dobosz Leszek
Bardadyn Zbigniew
Biela Waldemar
Bocian Jerzy
Bogdaszewski Witold
Bojczuk Wiesław
Ceglarski Kornel
Duwe Zbigniew
Garbaczewski Jerzy
Głogowski Zenon
Górny Zenon
Górski Zygmunt
Januszewski Władysław
Jaskólski Henryk
Kaczmarek Aleksander
Kobylski Zygmunt
Kłowicz Albin
Kowalkowski Leszek
Kwiatkowski Aleksander
Łoziński Witold
Milko Jan
Nowak Roman
Poklewski-Kozieł Andrzej
Rębowiecki Tadeusz
Rogiński Ireneusz
Sołtan Ryszard
Stasiński Henryk
Stróżyński Marek
Szczypiorski Zbigniew
Walecki Zbigniew
Woda Stefan
Wojciechowski Tadeusz
Ziółkowski Konrad

1966 Wydział Elektryczny

(2219-2294)

Adamczewska Krystyna
Barlik Roman
Bartwicki Andrzej
Błasiak Jan
Bojarski Andrzej
Bondara Stefan
Brodecki Henryk
Centała Zbigniew
Chodorowski Zenon
Ciszek Ryszard
Czarnecki Andrzej
Czarnecki Leszek
Depczyński Bogdan
Dolecki Longin
Gackowski Jan
Grabowicz Jerzy
Grzegorzewski Grzegorz
Góralski Ryszard
Haponiuk Zbigniew
Jabłoński Jurand
Kaczmarek Edmund
Kaczmarek Marian
Kanikowski Jan
Klepcarz Wiktor
Kłosowski Zenon
Kocerka Roman

Kołodziej Andrzej
Kosmowski Kazimierz
Kowalczuk Jerzy
Kawałek Zdzisław
Kowalski Zenon
Kowalski Zbigniew
Kulczyński Sylwester
Kwiatkowski Roman
Laskowski Jacek
Lewandowski Jan
Lewicki Marek
Łuczak Bogdan
Łuczkowski Lech
Małachowski Edward
Męczyński Wojciech
Mikołajczyk Jan
Morzyński Eugeniusz
Mrozowski Andrzej
Olejniczak Janusz
Orbaczewski Wiesław
Pietrzak Edward
Pietrzak Roman
Piotrowska Barbara
Płuciennik Adam
Polaszek Eugeniusz
Powązka Grażyna
Przegiętka Zbigniew
Rogożyński Maciej
Rozczyniała Roman
Różalski Zbigniew
Sitarek Stanisław
Skomski Andrzej
Stefaniak Dominik
Stefański Stefan
Strzyżewski Wojciech
Sucharski Witold
Szczyplik Włodzimierz
Szkotnicki Andrzej
Szynkiewicz Wiesław
Tomaszewski Eugeniusz
Tomczak Antoni
Urbański Andrzej
Walkiewicz Janusz
Wika Eugeniusz
Wiśniewski Romuald
Wiśniewski Zenon
Zarzycki Andrzej
Zegar Krzysztof
Zengel Marek
Żywiałowski Leszek

1966 Wydział Mechaniczny

(2295-2390)

Andruszczak Jerzy
Baranowski Lech
Bogucki Leszek
Borkowski Zbigniew
Cegiel Jerzy
Cieślewicz Zenon
Chruściel Władysław
Grenda Zdzisław
Gutmajer Maciej
Jagodziński Władysław
Kaczmarek Tadeusz
Kanigowski Kazimierz
Kopiński Jan
Kotnowski Witold
Kozłowski Bogdan Piotr
Krzywiec Antoni
Krzywiec Józef
Kuraczyk Józef
Kuperling Janusz
Liszewski Władysław
Małecki Bogdan
Nieśmiałek Zenon
Orszulewski Roman
Pasternakiewicz Mirosław
Przybyła Jerzy
Remus Edmund
Rybicki Henryk
Stalewski Sławomir
Sznajdrowski Stanisław
Szulakowski Jerzy
Tonder Zdzisław
Tyburski Wiesław
Urbański Jerzy
Wieczorek Andrzej
Zakrzewski Andrzej
Ziółkowski Tadeusz
Żytelewski Janusz
Bednarski Andrzej

Chilewski Andrzej
Chmieliński Sławomir
Dziuba Wojciech
Ekwiński Witold
Filek Adam
Frankowski Jerzy
Girgel Marian
Gądecki Piotr
Głowiński Alfons
Gonia Janusz
Grolewski Michał
Iwanusek Ryszard
Jankowski Jan
Kozłowski Bolesław
Krauze Kazimierz
Krupiaro Janusz
Łuszpiński Andrzej
Majchrzak Roman
Merecki Andrzej
Michalak Andrzej
Michalski Zbigniew
Mikołajczyk Stanisław
Olejarz Edward
Orlikowski Adam
Perz Hieronim
Polachowski Edmund
Romanowski Bogdan
Rutkowski Janusz
Stock Józef
Ściesiński Kazimierz
Świerzyński Eugeniusz
Wasilewski Józef
Apiecionek Władysław
Appelt Ryszard
Dagiel Henryk
Drejem Elżbieta
Drożniewski Jerzy
Dulin Jan
Durałek Tadeusz
Graczykowski Tadeusz
Kałużny Henryk
Karczewski Paweł
Komosa Józef
Kosmatka Ryszard
Mazurkiewicz Janusz
Morański Włodzimierz
Nusbaum Zdzisław
Pasiński Jerzy
Rybacki Wiesław
Sieracki Grzegorz
Sklepowicz Janusz
Sucharski Janusz
Suwalski Jerzy
Szulczewski Roman
Szymański Kazimierz
Tejszerski Bogusław
Wrzesiński Wojciech
Żalikowski Ryszard

1967 Wydział Elektryczny

(2391-2456)

Bambrowicz Andrzej
Banach Grzegorz
Baranowski Zbigniew
Barzyk Wojciech
Biernacki Janusz
Borowik Grzegorz
Buzalski Jerzy
Chęsiak Ryszard
Dankowski Józef
Daroń Grzegorz
Dombrowski Andrzej
Dorszewski Witold
Druszyński Stefan
Fedek Jerzy
Fortuna Ryszard
Gackowski Witold
Gajak Bogdan
Gonczewicz Paweł
Habel Ryszard
Jaskółka Feliks
Jendykiewicz Romuald
Kaczmarek Mirosław
Kamińska Bożena
Karczewski Czesław
Karnowski Czesław
Kicior Jan
Klawikowski Eugeniusz
Koe Władysław
Konieczny Tadeusz
Kubiak Piotr

Kugler Janusz
Kwiatkowski Jan
Latos Adam
Lewandowski Janusz
Lisiak Andrzej
Małecki Jan
Marciniak Marian
Marzec Ryszard
Mike Adam
Neumann Marek
Nowacki Bogusław
Nowak Wojciech
Olszewski Tadeusz
Ossowska Wiesława
Pałka Tadeusz
Pierniak Janusz
Pliszka Jerzy
Polasiak Czesław
Przekwas Janusz
Przeniewski Gabriel
Pusowski Roman
Rogal Janusz
Sawościan Walenty
Siankowski Adam
Smulski Adam
Szala Leszek
Szalewski Zdzisław
Szwebs Jan
Śmigielski Ireneusz
Śmigielski Sławomir
Tessmer Andrzej
Turaj Czesław
Wacławek Bożydar
Warszak Stefan
Wrzesiński Adam
Zientek Andrzej

1967 Wydział Mechaniczny

(2457-2542)

Berszel Adam
Brodowski Andrzej
Czarra Andrzej
Dulcet Edmund
Durek Bernard
Frąckowiak Wiesław
Jankowski Krzysztof
Kaszuba Ryszard
Konwiński Stanisław
Krzemieniecki Adam
Legawiec Grzegorz
Madej Grzegorz
Malinowski Stefan
Mazurkiewicz Wiesław
Ożga Antoni
Sierszyński Krzystof
Stępczyński Krzysztof
Stojak Włodzimierz
Świgikowski Bogdan
Toczek Marian
Wojewódzki Jan
Urbański Wiesław
Zaręba Janusz
Ziętak Janusz
Andryszak Andrzej
Cyganek Stefan
Dudziński Jan
Hofmann Włodzimierz
Janczewski Jarosław
Kaczmarek Andrzej
Keutzer Tomasz
Leppert Tadeusz
Łęgowski Jan
Łyko Franciszek
Malec Jacek
Matusiak Krzysztof
Michalski Zdzisław
Moroz Lech
Nowaczyk Mieczysław
Pańka Wojciech
Paradny Andrzej
Pawłowski Tomasz
Pieczyński Sylwester
Ruhnke Wiesław
Rumiński Marceli
Rycharski Paweł
Semprucki Roman
Sendra Edward
Sławiński Marian
Urbański Bogdan
Zarzycki Stanisław
Żmuda Ryszard

Lewandowski Ludomir
Białachowski Władysław
Buczkowski Andrzej
Burak Romuald
Ciężyński Zbigniew
Dabrowski Piotr
Drumlewski Jerzy
Fik Jan
Godziński Marek
Goławski Stanisław
Graszewicz Andrzej
Janowski Jan
Kaczmarek Adam
Kolesiński Kalikst
Kowalkowski Józef
Krupiński Aureliusz
Kulas Zbigniew
Kuligowski Roman
Makarewicz Jerzy
Milewski Wojciech
Mroczyński Ryszard
Nowicki Longin
Orłowski Jan
Osiński Zbigniew
Priewe Zbigniew
Rabczuk Wojciech
Raut Wiesław
Strzyżewski Ryszard
Świtalski Jerzy
Trystuła Edward
Urbaniak Bronisław
Wilkowiak Marian
Wocianiec Władysław
Żychla Jerzy

1967 Wydział Elektroniczny

(2543-2566)

Bartoszewicz Bogusław
Baumgart Jerzy
Bąk Wojciech
Bąkowski Marek
Czyż Ryszard
Drążkowska Barbara
Frelichowska Łucja
Grądzki Stefan
Gucz Henryk
Gucza Tadeusz
Janicki Paweł
Kaczmarek Lech
Olszewski Wiesław
Łęczycki Krzysztof
Pająk Zdzisław
Szykowna Elżbieta
Szykowny Janusz
Wasilewski Ryszard
Waszak Marek
Wawrzkowicz Stanisław
Wiśniewski Waldemar
Wenda Stanisław
Wolfram Janusz
Ziółkowski Tadeusz

1968 Wydział Elektryczny

(2567-2638)

Adamczyk Czesław
Araśniewicz Ryszard
Barzych Antoni
Biały Andrzej
Błażejczak Eugeniusz
Bogusławski Stefan
Bohatyrewicz Andrzej
Budziak Wojciech
Bylicki Ryszard
Chałacicki Waldemar
Fedorowski Wacław
Gackowski Henryk
Gajewski Andrzej
Gierej Zenon
Graczkowski Janusz
Graduszewski Roman
Grochulski Jerzy
Grogowski Leon
Grys Marian
Hałas Jerzy
Hjarzewicz Roman
Homme Zbigniew
Ignatowicz Ryszard
Jakubowski Stanisław
Klugiewicz Witold
Kłoda Piotr

Knitter Jan
Kołodziej Jerzy
Kostkowski Zdzisław
Kostrzewski Andrzej
Kransewicz Roman
Kubiak Henryk
Lanowski Zdzisław
Leśniewski Zenon
Maciejewski Maciej
Maniewski Czesław
Marecki Edward
Maślankowski Andrzej
Meller Ryszard
Michalski Aleksander
Michnik Roman
Mikołajczyk Bogdan
Mojjmann Czesław
Nawra Stanisław
Obremski Janusz
Pieprzyk Józef
Pietrasiński Jerzy
Pietrasiński Wiesław
Pietrzykowski Zbigniew
Piętka Roman
Pliszka Kazimierz
Prążkiewicz Ryszard
Priefer Andrzej
Rautman Lech
Reich Romuald
Ropicki Ryszard
Spychalski Zdzisław
Statkiewicz Józef
Szmyła Ryszard
Szmyt Wojciech
Szplitt Andrzej
Szwed Wacław
Torzecki Marian
Wawrzkowicz Jan
Wenerski Leszek
Wiśniewski Zbigniew
Wojtanowski Andrzej
Wrzeszcz Wojciech
Wróblewski Eugeniusz
Wróblewski Roman
Zastempowski Zbigniew
Zobek Kazimierz

1968 Wydział Mechaniczny

(2639-2711)

Apanasiewicz Janusz
Arndt Andrzej
Baldowski Franciszek
Bielski Ireneusz
Birk Andrzej
Brąszkiewicz Ryszard
Bryl Adam
Brzozowski Józef
Chwiałkowski Janusz
Depczyński Leszek
Derus Mirosław
Drozdowski Zbigniew
Duda Zbigniew
Fórmaniak Wojciech
Gomulak Marek
Hoffman Andrzej
Iwiński Paweł
Janas Zbigniew
Januszewski Edward
Kałka Grzegorz
Karabasz Włodzimierz
Karaś Jan
Kinowski Maciej
Kluj Stefan
Kolański Jan
Kołecki Edward
Konarski Zbigniew
Kosowski Stanisław
Krawczyk Jan
Kruk Jan
Kubiak Michał
Kwiatkowski Wojciech
Leśniewicz Andrzej
Lewandowski Włodzimierz
Matuszewski Zbigniew
Mudziejewski Romuald
Napierała Kazimierz
Nowak Eugeniusz
Ogożeja Andrzej
Pepliński Ireneusz
Piasecki Michał
Porażyński Andrzej

Prandol Jerzy
Przygodziński Adam
Rogalski Jan
Ruciński Janusz
Ruliński Lech
Rymaszewski Edward
Sadowski Jan
Sekuła Jerzy
Serafin Ryszard
Siewert Jerzy
Sik Eligiusz
Sitarek Andrzej
Skorupski Piotr
Słomkowski Józef
Stach Zbigniew
Stalewski Wiesław
Starzyk Kazimierz
Stasiński Romuald
Szymański Bartłomiej
Śmigiel Piotr
Traczykowski Janusz
Tutlewski Leszek
Tyrakowska Róża
Wajdeman Ryszard
Wilczyński Zbigniew
Wiśniewski Andrzej
Wnuk Wiktor
Wojtas Stefan
Wolak Janusz
Zawidzki Sylwester
Zeitz Kazimierz

1968 Wydział Elektroniczny

(2712-2744)

Bretes Jędrzej
Cudak Henryk
Chmielewski Leszek
Domański Krzysztof
Domeracki Jan
Graczkowska Wiesława
Jabłonka Zbigniew
Jankowski Adam
Jędrzejewski Kazimierz
Kasprzak Jan
Kipczak Zdzisław
Jantarski Zbigniew
Konowalski Krystyn
Koszowski Leszek
Krause Edward
Kuliński Krzysztof
Listewnik Stefan
Michałowski Edward
Nowicki Witold
Pliszczyński Bogdan
Sucharski Włodzimierz
Świgon Marian
Szpak Czesław
Ścibor Eugeniusz
Ślężak Stanisław
Śliż Eugeniusz
Urbanowski Krzysztof
Weryho Ryszard
Wiśniewski Włodzimierz
Wolski Jan
Wolski Zbigniew
Woźniak Franciszek
Żurawski Marek

1969 Wydział Elektryczny

(2745-2797)

Borucki Edmund
Brzeski Jerzy
Czupryński Ryszard
Dawgajło Aleksander
Gdula Ryszard
Głon Andrzej
Goncerzewicz Marek
Kęciński Tadeusz
Kocieniewski Józef
Koperski Władysław
Kowalewski Andrzej
Kubiszewski Zbigniew
Latos Janusz
Noga Jerzy
Nowak Tadeusz
Resmer Tadeusz
Rybarczyk Włodzimierz
Sobański Włodzimierz
Sztejka Roman
Szulc Jerzy

Szymański Lech
Świtalski Janusz
Wojtynowski Zbigniew
Aleksiewicz Roman
Bagniewski Stanisław
Bieliński Stanisław
Drabb Jarosław
Gratz Zbigniew
Gierlikowski Marek
Giezek Wojciech
Jakimowicz Stanisław
Jankowski Edward
Kitowski Wojciech
Kliszewski Zbigniew
Krakowiak Zbigniew
Kruszyński Andrzej
Kuśniek Andrzej
Lewandowski Zbigniew
Mackiewicz Andrzej
Ostrywka Zygmunt
Pawlukiewicz Jerzy
Pietrasiński Ryszard
Piszczak Franciszek
Popowski Ryszard
Rochman Waldemar
Skrzypczak Zdzisław
Sokulski Piotr
Starzyński Waldemar
Woźniak Roman
Wyszyński Andrzej
Dzięgiel Zbigniew
Garstka Stanisław
Kaliszewski Grzegorz

1969 Wydział Mechaniczny

(2798-2883)

Bartel Zbigniew
Błajda Krzysztof
Byzdra Jan
Gliński Jerzy
Januszewski Zbigniew
Januszewski Józef
Jaźbor Ryszard
Kołytczak Andrzej
Korzec Andrzej
Krzyżanowski Tadeusz
Kubiak Andrzej
Mazany Andrzej
Peszyński Kazimierz
Rein Wojciech
Roszewski Bogdan
Rubczak Stanisław
Rugowski Stefan
Sadecki Bogdan
Szafrański Andrzej
Szymborski Janusz
Świergocki Bolesław
Tokarski Jerzy
Triebwasser Bogdan
Tworek Stanisław
Wawrzyniak Bogdan
Wiśniewski Czesław
Woźniak Ryszard
Wrzesiński Andrzej
Balzer Zbigniew
Czerniecki Antoni
Doręda Wojciech
Dylewski Ryszard
Heliński Tadeusz
Janas Henryk
Kamiński Krzysztof
Kałek Andrzej
Kocikowski Ryszard
Kruszka Andrzej
Krzemiński Andrzej
Kubicki Bogdan
Madela Zbigniew
Marjanowski Romuald
Ostrowski Kazimierz
Pangowski Felicjan
Paradny Józef
Prażyński Sławomir
Radziemski Grzegorz
Saroma Lech
Sperkowski Andrzej
Szarek Jan
Szuła Mirosław
Świtalski Marek
Tkaczyk Marian
Tycner Zbigniew
Wełnic Stefan

Winiewicz Andrzej
Woźniak Andrzej
Chalamoński Marian
Drzycimski Aleksander
Duczyc Bolesław
Hajdamowicz Kazimierz
Konikowski Bernard
Kojewko Ryszard
Krosta Józef
Matuszyński Andrzej
Mazurkiewicz Jerzy
Niedbała Leszek
Olejarz Jerzy
Popierski Jerzy
Pitera Bogdan
Rasała Adam
Rotkiewicz Andrzej
Sadowski Andrzej
Szramka Lech
Śmigielski Ryszard
Tomczak Leonard
Wachowski Mieczysław
Weigl Janusz
Wojtyna Ryszard
Wrona Zbigniew
Wyszomirski Henryk
Zawodna Barbara
Lewandowski Waldemar
Polkowski Mirosław
Zygowski Jan
Lewandowski Włodzimierz

1970 Wydział Elektryczny

(2884-2925)

Antkowiak Anna
Barczyńska Wiesława
Bednarek Janusz
Bieliński Stefan
Biskupski Ryszard
Byczyński Wiesław
Czapiewski Wojciech
Dudek Jerzy
Dymek Czesław
Greliciak Adam
Jarocki Andrzej

Kruk Wacław
Kruszka Andrzej
Kwiatkowski Andrzej
Lach Stanisław
Maciejewski Witold
Malicki Marek
Mędrzejewski Wiesław
Mikołajun Andrzej
Neumann Andrzej
Nowakowski Bogdan
Pawelski Grzegorz
Pilmowski Włodzimierz
Piotrowski Witold
Polański Ryszard
Prawecki Adam
Przeniewski Marek
Przywer Jerzy
Siudowski Mariusz
Śledziński Ryszard
Sobowiec Piotr
Solecki Włodzimierz
Staniłko Bernard
Stefanowicz Andrzej
Ślebiota Wiesław
Tabor Zenon
Wdowiak Grzegorz
Wdzięczny Andrzej
Wiewióra Wiesław
Wittstock Lech
Wolny Adam
Żur Zbigniew

1970 Wydział Mechaniczny

(2926-3008)

Balcerzak Włodzimierz
Bielski Krzysztof
Bogusławski Jerzy
Boiński Marek
Dąbrowski Zbigniew
Dembski Ryszard
Dołkowski Grzegorz
Furmaniak Ryszard
Heise Roger
Jankowiak Zbigniew
Jasewicz Tadeusz

Kleineder Andrzej
Kolasiński Romuald
Koronka Bogdan
Kostencki Andrzej
Meger Janusz
Mulczyński Andrzej
Orłowicz Marian
Panasko Bogdan
Sikora Krzysztof
Smiśniewicz Ryszard
Szymanowicz Roman
Wincek Jerzy
Zieliński Zdzisław
Adamski Jerzy
Bandoszek Dariusz
Ciepłowski Lech
Chudy Andrzej
Dzięgiel Andrzej
Frączek Robert
Gawryłkiewicz Bogdan
Gierszewski Eugeniusz
Gmyrek Jerzy
Jędrzejewski Mariusz
Marusiak Bogumił
Matyja Janusz
Modrzejewski Marek
Migdał Maciej
Nowak Romuald
Sinko Bogusław
Smolibocki Wojciech
Sommer Eugeniusz
Stellmach Wojciech
Świątek Edmund
Urbański zdzisław
Walewski Aleksander
Wełnowski Janusz
Wojciechowski Andrzej
Bahyrycz Zdzisław
Brzuskiewicz Wojciech
Cieślicki Krzysztof
Domagała Janusz
Gadziński Paweł
Gawroński Piotr
Kaczmarek Piotr
Klimczyk Zdzisław
Kobiak Andrzej
Koralewski Piotr
Kujawa Krzysztof
Lackorzyński Krzysztof
Łesik Wiesław
Magierowski Andrzej
Marcinkowski Janusz
Mazurek Eugeniusz
Mikołajczyk Tadeusz
Mroczyński Bogdan
Owczarzak Wawrzyniec
Sałek Tadeusz
Struski Henryk
Trokowski Piotr
Tupko Czesław
Wiciński Sławomir
Wierzchosławski Janusz
Wocianiec Ryszard
Wojtczak Adam
Zieliński Piotr
Zieliński Tadeusz
Zwoliński January
Drążkowski Ryszard
Napierała Waldemar
Boruta Roman
Nowicki Adam
Słodkowski Lucjan

1971 Wydział Elektryczny

(3009-3040)

Chmara Wojciech
Dolecki Eugeniusz
Dygarzewicz Janusz
Jaworski Andrzej
Kiernik Krzysztof
Knajdek Ewa
Koczorowski Marek
Kowalerowicz Marek
Kula Janusz
Kwiatkowski Janusz
Kwiatkowski Zdzisław
Linka Marek
Maćkowiak Janusz
Mańkowski Czesław
Nowicki Lech
Paluch Andrzej

Peszel Mariusz
Porożyński Andrzej
Radecki Tadeusz
Rokicki Andrzej
Rutkowski Witold
Ryszewski Wenancjusz
Spychalski Marek
Stachowiak Andrzej
Stankiewicz Janusz
Suligowski Jerzy
Synakiewicz Józef
Szamlewski Andrzej
Śmiglewski Ryszard
Wawrzyniak Romuald
Wojaczyński Andrzej
Zalesiak Janusz

1971 Wydział Mechaniczny

(3041-3114)

Adamski Józef
Berek Krzysztof
Błaszkiewicz Janusz
Chmarzyński Mariusz
Czajka Henryk
Dąbrowski Stanisław
Darnowski Wojciech
Dreier Jerzy
Drwęcki Zygmunt
Fordoński Paweł
Gaul Kazimierz
Hoppe Jerzy
Jurkowski Grzegorz
Kamiński Andrzej
Kamiński Benedykt
Kausa Zbigniew
Komasiński Roman
Kwiatkowski Andrzej
Łoboda Ryszard
Machwicz Andrzej
Matuszewski Stanisław
Michalczyk Piotr
Michalski Jerzy
Mleczko Jerzy
Nowicki Henryk
Pawlak Janusz
Piotrowski Roman
Pospieszyński Marek
Rohele Roman
Samburski Zbigniew
Sobański Mirosław
Stenka Rafał
Świtała Andrzej
Szatkiewicz Eugeniusz
Szczerbik Krzysztof
Sztejka Henryk
Szulc Zenon
Walewski Jerzy
Wiciński Ryszard
Bańkowski Zbigniew
Biernat Dariusz
Cherek Jerzy
Czeszejko Tadeusz
Dołkowski Tadeusz
Domeracki Ryszard
Durski Krzysztof
Fechner Włodzimierz
Gieraj Lech
Głowiński Romuald
Goliński Zbyszko
Kaczmarek Zbyszko
Goldman Wojciech
Kahlan Ryszard
Krzemiński Piotr
Krzyżelewski Janusz
Krzyżelewski Zygmunt
Kuźniak Andrzej
Lenarcik Wojciech
Maćkowiak Henryk
Malczyk Krzysztof
Mierzejewska Stefania
Minta Roman
Muszyński Grzegorz
Pilecki Janusz
Radowski Marek
Rumiński Edward
Rybak Jerzy
Siennicki Zbigniew
Stawski Adam
Swobodziński Bogumił
Szućko Wacław
Szykowny Tadeusz

Winklewski Stanisław
Wróblewski Wiesław

1972 Wydział Elektryczny
(3115-3143)

Augustyniak Krzysztof
Chyła Wiesław
Dąbrowski Andrzej
Domachowski Zenon
Drożdżyński Stanisław
Gdula Janusz
Kempiński Roman
Kosznik Włodzimierz
Kubiatowicz Marek
Lange Jerzy
Marasz Tadeusz
Miesała Zbigniew
Milanowski Janusz
Nakielski Wojciech
Nowak Mieczysław
Nowastowski Janusz
Paluch Andrzej
Pawlukiewicz Janusz
Piłka Leszek
Rudziński Tadeusz
Samolik Jerzy
Sampławski Marek
Szczepański Tadeusz
Szczęsny Leszek
Szczęsny Tadeusz
Szulc Grzegorz
Torz Janusz
Weyna Zbigniew
Zabłocki Lech

1972 Wydział Mechaniczny
(3144-3172)

Dobrański Zbigniew
Dobrzyński Piotr
Dojerski Jan
Dydyszko Andrzej
Fac Kazimierz
Gaca Stanisław
Jaroch Mieczysław
Kawicki Remigiusz
Kłos Grzegorz
Knihinicki Mirosław
Kompa Sławomir
Kotnowski Leonard
Leszczyński Tomasz
Pastwa Danuta
Plaskaty Ireneusz
Ratke Zdzisław
Reszczyński Jerzy
Rzyszkowski Włodzimierz
Sas Wojciech
Stachowiak Stanisław
Staroń Bogdan
Szeląg Henryk
Szwaracki Janusz
Śliwiński Zbigniew
Walczak Adam
Weltrowski Janusz
Włodarski Roman
Zieliński Jan Łucjan

1973 Wydział Elektryczny
(3173-3229)

Banach Piotr Wojciech
Bartkowiak Maciej
Bocianowski Andrzej
Bonin Krzysztof
Budziak Andrzej
Chilewski Adam
Chylewski Andrzej
Domański Bogusław
Dreger Zbigniew
Dyrka Jan
Dziadoń Jadwiga
Gałkiewicz Adam
Hypszer Włodzimierz
Jałoszyńska Maria
Jarocki Piotr
Klarkowski Henryk
Klóska Wiktor
Kocieniewski Leszek
Kowalski Ryszard
Kreusch Krzysztof

Waldemar Tomasz
Kulesza Tomasz
Kwiatkowski Jerzy
Laskowski Edward
Letkiewicz Krystian
Lewandowski Marek
Łokuciejewski Marian
Mackiewicz Maciej
Mackiewicz Zdzisław
Malinowski Andrzej
Marcinkowski Jacek
Mikołajczyk Alicja
Niedzielski Mieczysław
Nitycz Roman Jerzy
Ochmański Rajmund
Osiński Roman
Pieczka Andrzej
Przybylak Zbigniew
Reinowski Stanisław
Ringwelski Leszek
Rospęk Roman
Rytlewski Janusz
Rzekanowski Marek
Sawościan Krystyna
Siczewski Jerzy
Skiba Renata
Skórczewski Ryszard
Sykutera Maria
Szeliga Henryk
Trawicka Maria
Węsierska Barbara
Wiśniewski Maciej
Wiśniewski Edward
Woźniakowski Tadeusz
Wucens Włodzimierz
Zehner Krzysztof
Zielińska Maria

1973 Wydział Mechaniczny

(3230-3314)

Byzdra Ryszard
Dębiński Włodzimierz
Dżur Janusz
Gawrych Andrzej
Jaracz Andrzej
Jaworski Andrzej
Knajdek Adam
Krysiak Roman
Lewandowski Marek
Lipowski Marek
Miklas Janusz
Mrozik Zbigniew
Mrozowski Jerzy
Oskwarek Zbigniew
Owczarz Zbigniew
Przybyliński Piotr
Ratman Henryk
Rybak Zbigniew
Serwiński Leszek
Sinko Zbigniew
Sobiś Włodzimierz
Sobkowiak Adam
Suchocki Bogusław
Szyc Krzysztof
Tomczak Jacek
Tydda Mariusz
Wiatr Roman
Wojcieszak Janusz
Wytkowski Ireneusz
Zachwieja Zdzisław
Bednarski Mieczysław
Czajka Jerzy
Gawryś Elżbieta
Gęsikowski Wiesław
Gill Anna
Gorzelak Stanisław
Guzowski Lech
Hyjek Mieczysław
Kluczyński Henryk
Lengas Teresa
Michalik Tadeusz
Przybyliński Bolesław
Rak Jerzy Janusz
Rybak Karol
Sempruch Janusz
Semrau Jan
Sieg Helena
Sosnówka Jerzy
Świtała Piotr
Wesołowski Andrzej
Bieliński Marek

Boniecki Andrzej
Borkowska Krystyna
Oberstein Piotr
Dolny Krzysztof
Goździewski Jarosław
Groen Ewaryst
Jaworski Edmund
Korsak Zbigniew
Kubasiewicz Ryszard
Latos Andrzej Maksymilian
Latos Andrzej Wojciech
Matysiak Zbigniew
Michalski Józef
Milej Zbigniew
Płaczkowski Zbigniew
Reszka Andrzej
Ritter Grzegorz
Rybczyński Grzegorz
Suplicki Edward
Strehlke Stefan
Szczęśniak Bogusław
Wilczyński Krzysztof
Woźniak Marek
Wisniewski Zdzisław
Wytrążek Adam
Zawacki Paweł
Żur Grzegorz
Gawryś Elżbieta
Rybak Karol
Owczarz Zbigniew
Frączek Zygmunt
Plaskaty Ireneusz
Rozwadowski Marian
Gordon Grzegorz

1974 Wydział Elektryczny

(3315-3377)

Alabaster Regina
Bernat Elżbieta
Betlejewski Andrzej
Bielawa Wojciech
Boczkowski Zenon
Brodecki Roman
Brzyk Bożena
Bukowski Henryk
Czerwiński Piotr
Domachowski Zenon
Dubriel Jerzy
Dziwnik Tadeusz
Fraszek Krzysztof
Główczewski Tadeusz
Gogoloński Adam
Groren Elżbieta
Górniak Krystyna
Hancke Wojciech
Kautz Grzegorz
Kolaszewski Jerzy
Kośmieja Gabriela
Kubok Adam
Kucharski Marek
Kufel Piotr
Lange Piotr
Leśniewski Wiesław
Liczewski Jerzy
Liwczuk Anna
Łobocki Mieczysław
Maniewska Janina
Marcinkowski Jerzy
Matuszyński Ryszard
Murawska Grażyna
Nitka Roman
Ogórkiewicz Jacek
Okrążkowski Michał
Osmański Marek
Osowski Andrzej
Pipowska Grażyna
Poprawski Włodzimierz
Pracki Tadeusz
Puszer Romuald
Rogoziecki Zenon
Sawolik Zbigniew
Smolarek Władysław
Sommer Janusz
Spychowski Jerzy
Stadnicki Janusz
Szczepaniak Romuald
Sztyma Edmund
Szuk Tadeusz
Szuk Zdzisław
Świderski Jerzy
Toczko Jerzy

Torz Marek
Weber Barbara
Wegierek Jolanta
Wiśniewski Janusz
Witkowski Zygmunt
Włoszczyk Waldemar
Wolska Anna
Zawadzki Mirosław
Znajdek Marek

1974 Wydział Mechaniczny

(3378-3500)

Badziński Andrzej
Pik Jerzy
Krause Grzegorz
Gołaszewski Andrzej
Szostak Stanisław
Rożek Jan
Urbański Stanisław
Barwicki Andrzej
Ciesielski Zbigniew
Ptaszyński Jerzy
Rakuć Ryszard
Szczawiński Kazimierz
Tubacki Grzegorz
Zackorzyński Mirosław
Deptuła Andrzej
Solis Janusz
Gumowski Andrzej
Pietruszewski Kazimierz
Bilewski Janusz
Brodecki Jerzy
Chojnicki Ryszard
Danilkiewicz Sławomir
Dębowski Ryszard
Galicki Andrzej
Górewicz Ryszard
Hubner Zenon
Jolczak Dariusz
Janik Zbigniew
Januszak Marek
Kalinowski Marek
Karpowicz Andrzej
Kroll Janusz
Kieniewicz Józef
Kwapiszewski Bogdan
Malik Piotr
Milewski Andrzej
Niemczyk Józef
Niesłuchowski Krzysztof
Nowak Bogdan
Palicki Zbigniew
Papurzyński Paweł
Starobrat Zbigniew
Świtała Waldemar
Szoka Wiesław
Wieczorek Andrzej
Wiśniewski Roman
Wyrzykowski Tadeusz
Walczak Piotr
Witt Andrzej
Zieliński Henryk
Błaś Jerzy
Dobrzyński Mirosław
Fliciński Andrzej
Fliciński Marek
Grajewska Alicja
Jany Wiesław
Jabłoński Sławomir
Korzec Jerzy
Kraśkiewicz Maciej
Krysiński Waldemar
Lewandowski Marian
Liczmański Andrzej
Majewski Lech
Meinicke Elżbieta
Michałowski Jan
Palicki Janusz
Sadowska Elżbieta
Sajdak Adam
Siennicki Leszek
Średziński Roman
Tejkowski Witold
Ulińska Danka
Wiśniewski Jan
Ziemiński Andrzej
Zwoliński Marek
Żmijewski Krzysztof
Gaca Stanisław
Adamczewski Ryszard
Bachiński Lech

Biskupski Mieczysław
Brzostowicz Marek
Chyła Wiesław
Drążek Andrzej
Frankowski Henryk
Gorczyński Andrzej
Jerań Włodzimierz
Kłos Ryszard
Koźbiał Andrzej
Krawczyk Zbigniew
Król Andrzej
Leśniewski Roman
Lizoń Zbigniew
Matuszewski Waldemar
Milej Wiesław
Siuzdak Lech
Sobieraj Ryszard
Spionkowski Tadeusz
Stańczyk Tadeusz
Ślagowski Bogdan
Tomczyk Jerzy
Trzciński Józef
Wawrzyniak Leon
Wiśniewski Paweł
Wiśniewski Piotr
Zdrodowski Wojciech
Ziółkowski Ryszard
Żurawski Edmund
Żurek Andrzej
Olkowski Marian
Banasik
Borysiak
Grabowski Andrzej
Klawiter Teresa
Iwicka Aleksandra
Fila Jerzy Stanisław
Deptuła Andrzej
Biskup Stanisław
Wiśniewski Paweł
Ziółkowski Ryszard
Kuhn Janusz
Solis Janusz
Lackorzyński Mirosław
Szczepański Jerzy

1975 Wydział Elektryczny

(3501-3557)

Bethka Ryszard
Biskupska Małgorzata
Bock Zdzisław
Brzozowski Marek
Chmurzyńska Elżbieta
Ciesielski Stanisław
Dorszewski Franciszek
Dudziak Adam
Gdowski Adam
Gołuchowski Bogdan
Grochowski Józef
Hryniewiecki Mirosław
Imbierowski Zenon
Kamyk Ewa
Karnowski Ryszard
Kozłowski Józef
Kwaśniewski Janusz
Leśny Mirosław
Lewandowska Elżbieta
Lipiński Franciszek
Łopatka Jarosław
Maćkiewicz Barbara
Maliszewski Ryszard
Marasz Tadeusz
Menderski Ryszard
Mućko Jan
Nowicki Wiesław
Nowiński Andrzej
Olszewski Zbyszko
Pałys Piotr
Paradowski Krzysztof
Petla Leszek
Pieślak Jerzy
Piotrowska Grażyna
Popczyk Grażyna
Rębacz Andrzej
Ringwelski Bogumił
Rokita Jerzy
Rybarczyk Marek
Rzepka Ryszard
Sadecki Henryk
Sadowski Janusz
Sobczak Andrzej

Stróżyńska Danuta
Sugier Jan
Szarafiński Ryszard
Szczęsny Zbigniew
Szmelter Tadeusz
Szymańczak Wiesław
Waśniewski Andrzej
Wesołowski Janusz
Wędzikowska Danuta
Wiśniewski Krzysztof
Wujewski Piotr
Wyrwa Wiesław
Wyszyński Zbigniew
Zasadzki Mirosław

1975 Wydział Mechaniczny

(3558-3708)

Kórczewski Zbigniew
Andrzejczak Andrzej
Bogusz Marek
Bromberek Franciszek
Domagała Janusz
Dziamski Leszek
Durszewicz Marek
Faleńczyk Krzyszof
Gończak Bogdan
Hamernik Andrzej
Kaszek Włodzimierz
Kościelak Mirosław
Kowalkowski Marek
Kubara Zbigniew
Urmanowski Wiesław
Kurowski Zbigniew
Kurowski Jerzy
Łukaszewski Janusz
Marciniak Ryszard
Nietuszewicz Waldemar
Polakowski Marek
Pająk Jacek
Ptasznik Zdzisław
Stępień Bolesław
Szaefer Marek
Włodarczyk Ryszard
Wysocki Ireneusz
Zachwieja Janusz
Żurawski Grzegorz
Bączkowska Maria
Bilecki Roman
Broniecki Andrzej
Brucki Włodzimierz
Chabowski Edmund
Czepek Piotr
Dreiser Anna
Dreżewski Piotr
Gołata Albin
Horbulewicz Henryk
Hryszkiewicz Henryk
Hulewicz Olga
Konarzewski Wojciech
Konol Leszek
Kuhn Wojciech
Kujawiński Ryszard
Lizoń Ryszard
Majchrzak Włodzimierz
Malon Marek
Miławski Romuald
Miziołek Ryszard
Palmowski Tomasz
Piwecki Eugeniusz
Puzewicz Mieczysław
Redlarski Andrzej
Rybak Adwiga
Słotwiński Mariusz
Szumilas Jolanta
Trybuszewski Bogumił
Umiński Zbigniew
Walczyk Janusz
Wesołowski Andrzej
Winklewski Marek
Procek Zbigniew
Wiszniewski Czesław
Witkowska Małgorzata
Wroński Grzegorz
Wszelaczyński Wiesław
Żmijewski Bogumił
Baś Wojciech
Biatka Zygmunt
Brzuchalski Andrzej
Chaliński Wiesław
Cholewiński Ryszard
Cisiewski Marcel

Dominas Ryszard
Fraś Waldemar
Gackowski Andrzej
Grabianowski Marek
Kordymowicz Andrzej
Kranz Romuald
Lisewski Mariusz
Majewski Grzegorz
Medyński Karol
Nowak Krzysztof
Ostrowski Andrzej
Pasieka Leszek
Pęsiek Krzysztof
Pędziszczak Zbigniew
Poliński Tomasz
Radke Eugeniusz
Rogóż Jerzy
Nitz Czesław
Sawka Ryszard
Wollandt Jan
Witkowski Grzegorz
Cieliński Krzysztof
Dutkowski Tomasz
Figas Jerzy
Giza Zdzisław
Hełminiak Leszek
Jachowski Roman
Janowicz Andrzej
Jęchlewicz Zbigniew
Kamiński Waldemar
Kujawik Wiesław
Matysiak Grzegorz
Nowakowski Wojciech
Okoński Ryszard
Pajączkowski Krzysztof
Reszczyński Waldemar
Rydlichowski Adam
Romanczewski Ryszard
Sobczak Janusz
Staśkiewicz Janusz
Szwankowski Jerzy
Urbanowski Piotr
Wawrzkiewicz Ireneusz
Wideł Zygmunt
Wierzbanowski Ryszard
Błachowiak Ewa
Bołzan Jan
Chowański Jan
Górska Maria
Gromada Zenon
Hołowniak Waldemar
Jaśko Antoni
Kordas Róża
Kozłowski Adam
Kolarzewski Janusz
Meirzew Lech
Mańkowski Ludwik
Penc Ryszard
Prejs Andrzej
Siuda Bogusław
Szklarski Henryk
Tafiński Ryszard
Witkowska Kamila
Klawiter Teresa
Pietruszewski Kazimierz
Kuzimski Franciszek
Hulewicz Adam
Janas Juliusz
Jesiołowski
Jarzembowski
Włodarczyk Kazimierz
Walczak Adam
Zieliński Jan
Maciejczak Roman
Czaska Krzysztof
Wojciechowski Henryk
Reich Zbigniew

ZESPÓŁ SZKÓŁ MECHANICZNYCH NR 1 (1975-2009)

1976 Technikum Mechaniczne

(3709-3878)

Brona Wiesław
Centek Piotr
Chrzanowski Bogusław
Dziewulski Mirosław
Drażniug Marek
Filipowicz Borys

Gołębiowski Zdzisław
Górski Marek
Kasprowicz Wojciech
Kasperkowiak Grzegorz
Kijek Marek
Kijek Witold
Kosiak Krzysztof
Latos Waldemar
Majer Andrzej
Michalski Adam
Nowak Juliusz
Ochędzan Roman
Olejniczak Roman
Ornatek Sławomir
Piasecki Zygmunt
Piątkowski Adam
Rozmianiec Jerzy
Rusielewicz Marian
Staśkiewicz Mirosław
Sudorowski Jerzy
Tabaczyński Waldemar
Warmbier Adam
Zieliński Roman
Antochewicz Arnold
Brzezińska Jolanta
Bros Zbigniew
Bujewski Janusz
Czajkowski Zbigniew
Czyżewski Wojciech
Dąbrowska Teresa
Dereszyńska Renata
Drapała Wiktor
Hajdukiewicz Tadeusz
Hopke Zbigniew
Jelinowski Paweł
Kaczmarowski Grzegorz
Kądziorski Jan
Kemnitz Witold
Kornowski Ryszard
Kujawa Włodzimierz
Lamke Paweł
Lewandowska Aleksandra
Mackiewicz Elżbieta
Manowska Małgorzata
Mazalon Piotr
Michalski Mirosław
Mocarski Marek
Mularski Paweł
Nowakowski Mirosław
Pawlikowski Zdzisław
Pepliński Czesław
Priebe Wojciech
Prymer Tadeusz
Pudliński Bogdan
Reszczyńska Wiesława
Roszyk Mirosława
Sadowski Waldemar
Swobodziński Janusz
Symonowicz Zbigniew
Szczepanek Marek
Szczepanek Ilona
Szewczuk Bożena
Sztukowska Lucyna
Szwajkowski Piotr
Wachniew Jerzy
Wenda Krzysztof
Wiśniewski Janusz
Witkowski Jan
Wyrwa Roman
Adamczak Mieczysław
Apryas Grzegorz
Badura Krzysztof
Deliński Zbigniew
Dominiak Marek
Ejankowski Piotr
Fryszkowski Zenon
Gniedziejko Andrzej
Hermanowski Bogusław
Klein Tadeusz
Konorek Zbigniew
Kowalski Jan
Kozłowski Janusz
Kruszyński Zbigniew
Maciejewski Jerzy
Malewicz Edward
Miszczak Jerzy
Morykszewicz Edward
Mrzygłocki Grzegorz
Niemczewski Marek
Ochęduszko Józef
Olejnik Andrzej
Olszewski Krzysztof

Przybysław Aleksander
Przychoder Marek
Rekowski Janusz
Staroń Marek
Starszak Grzegorz
Studziński Mieczysław
Szamocki Andrzej
Szczepański Krzysztof
Tyszczuk Krzysztof
Wyrzgowski Grzegorz
Żak Mirosław
Bonas Leokadia
Bielicki Aleksander
Chlebowski Waldemar
Foks Alina
Gałęski Jerzy
Gołębiowska Ewa
Jaskuła Krzysztof
Jaworska Ewa
Józefowicz Zenon
Kaczyński Witold
Kufta Maria
Lewandowska Małgorzata
Mąka Danuta
Misiak Grażyna
Najdowska Grażyna
Paluszkiewicz Bogusław
Piórkowska Danuta
Ryszewska Elżbieta
Szpotański Zbigniew
Świderska Danuta
Tłoczyńska Donata
Warchał Krzysztof
Wojtowicz Barbara
Brzeziński Janusz
Ciechanowski Mirosław
Cyrankowski Leszek
Dąbrowski Jerzy
Grzegorowski Eligiusz
Grzesiński Marek
Kośmicki Marek
Krzysztofiak Cezary
Lewicki Grzegorz
Maciejewski Piotr
Malinowski Zenon
Młodzikowski Tadeusz
Pawlak Piotr
Gucisz Zdzisław
Podhorodecki Jacek
Sawlewicz Tadeusz
Słupiński Marek
Stefanowicz Krzysztof
Stelter Andrzej
Szczygielski Mirosław
Zielke Tadeusz
Żurawski Mirosław
Skrzeszanowski Leszek
Reich Zbigniew
Maciejczak Roman
Wojciechowski Henryk
Ringwerski Mirosław
Jankowska Danuta
Wierzchucki Janusz
Żołnierczyk Andrzej
Pulkowski Tadeusz
Skrzeszowski Leszek
Nelke Józef
Pawlak Piotr
Kubera Andrzej
Kawalec Adam
Krupa Zbigniew
Megger Leonard

1977 Technikum Mechaniczne

(3879-4089)

Borkowski Janusz
Borowicz Leszek
Dachniewicz Ryszard
Dolecki Waldemar
Durczak Marek
Duszyński Roman
Fedyk Wojciech
Fiećko Jacek
Gawara Krzysztof
Gębczyński Janusz
Głodek Krzysztof
Grott Władysław
Kaźmierski Marek
Kryger Grzegorz
Malanowski Piotr
Napierała Marek

Nowacki Ryszard
Nowaczyk Maria
Nowicki Mariusz
Pawelec Andrzej
Piasecki Jerzy
Planutis Krzysztof
Sempowicz Jacek
Smoczyński Grzegorz
Szubert Janusz
Szukaj Mirosław
Średziński Roman
Tomczak Piotr
Wachowicz Danuta
Walens Zygmunt
Wasielewska Halina
Wojtasiuk Jarosław
Wrukowski Rafał
Zawadzki Andrzej
Bogdański Lech
Burchardt Leszek
Chabowski Jerzy
Czajkowski Andrzej
Czarnecki Marek
Gill Grażyna
Kolanowski Bogusław
Konieczka Zdzisław
Krawczyk Krzysztof
Krzemiński Waldemar
Lech Leszek
Małek Marek
Mączka Włodzimierz
Miesała Grzegorz
Mirynowski Wiesław
Chorowski Lech
Najmowicz Ireneusz
Rozwarski Grzegorz
Zwierzyński Wojciech
Tomajczyk Jerzy
Walczak Wiesława
Waszkowiak Bolesław
Witkowski Ryszard
Żak Marek
Abramowski Leszek
Affeldt Piotr
Bartoszek Grzegorz
Bawaj Mariusz
Bochański Adam
Budziak Roman
Czajka Wiesław
Czarnecki Mirosław
Czekaj Wiesław
Dworznik Waldemar
Fąś Grzegorz
Grocki Piotr
Hoffman Marek
Jeleniewski Marek
Karwacki Tomasz
Kęsik Grzegorz
Kraska Tadeusz
Kurzydło Leszek
Kwiatkowski Piotr
Kwieciński Andrzej
Lejer Mariusz
Lipski Marek
Matylis Andrzej
Michna Mariusz
Najdowski Krzysztof
Opasiński Waldemar
Paczkowski Krzysztof
Panasko Marek
Przybyliński Piotr
Pytel Mirosław
Rzepikowski Jerzy
Śpiewakowski Zbigniew
Szymczak Roman
Wawrzon Mirosław
Wojtczak Adam
Szymański Wojciech
Andrysiak Andrzej
Cybiński Piotr
Czeszejko Jarosław
Dąbrowski Andrzej
Depta Wojciech
Goncerzewicz Marek
Grabowski Marek
Igła Henryk
Juszkiewicz Marek
Jaworski Marek
Kloska Mieczysław
Lewandowski Wiesław
Łabęda Zbigniew
Łataś Wiesław

Michalski Sławomir
Narożny Tadeusz
Nowak Janusz
Panfil Leszek
Paterski Jerzy
Pawłowski Andrzej
Pietracha Marek
Rutkowski Henryk
Sinko Andrzej
Stachowiak Piotr
Stawczyk Roman
Susała Roman
Sztalmirski Romuald
Trochonowicz Zbigniew
Wierciński Andrzej
Winarski Jan
Woś Ignacy
Zachwieja Zdzisław
Zieliński Grzegorz
Zając Leszek
Arczykowska Bogumiła
Bakalarczyk Leszek
Deba Jan
Foks Krystyna
Gaca Grażyna
Gałęcki Roman
Janus Roman
Karabanowicz Piotr
Klemp Piotr
Koperska Barbara
Koronka Tadeusz
Kowalski Mirosław
Kozłowski Zbigniew
Malak Tadeusz
Mikołajczyk Seweryn
Mozgała Sławomir
Mrotek Andrzej
Niklewicz Violetta
Nowakowski Waldemar
Oziębłowski Kazimierz
Płucisz Jan
Rembecka Danuta
Spacjer Krzysztof
Świerczyński Zdzisław
Zielińska Maria
Żmuda Zdzisław

Błaszkiewicz Janus
Bombała Zbigniew
Dobroliński Zbigniew
Feit Andrzej
Frydrych Bolesław
Gomia Jerzy
Januszewski Krzysztof
Kaźmierczak Grzegorz
Kowalski Krzysztof
Lisowiec Sławomir
Miech Jacek
Niewiadomski Wiesław
Pawłowski Krzysztof
Smerliński Grzegorz
Szkotak Leszek
Teske Piotr
Urbaczewski Włodzimierz
Waleńczuk Mieczysław
Wierzbowski Rafał
Weber Lech
Wolski Wiesław
Zamiar Stanisław
Maciejewski Piotr
Cyrankowski Leszek
Kawalec Adam
Wierzchnicki Janusz
Antczak Wiesław
Delig Krzysztof
Guziołek Zbigniew
Turowska Elżbieta
Pedro Jerzy
Misiak Zbigniew
Tyczyński Zenon
Bieliński Władysław
Jaracz Aleksander
Nowacki Stefan
Miastowski Jarosław
Kowalewicz Krzysztof
Jakubowski Andrzej
Krawczyk Sławomir
Kosiński Wojciech
Kabat Zdzisław
Schmidt Marek
Mazurek Mirosław
Rutkowski Jerzy
Hoffmann Marek

Marszałkowski Andrzej
Urbański Kazimierz
Gościnny Wiesław
Koreciński Mirosław
Wiatrowski Marek
Miech Jacek
Pawłowski Krzysztof
Januszewski Krzysztof
Szrajda Marek
Feit Andrzej
Skutnik Grzegorz

1978 Technikum Mechaniczne

(4090-4224)

Bernat Romuald
Cieślak Romuald
Cisowski Zdzisław
Dalak Mirosław
Fiut Kazimierz
Fraszek Ryszard
Frącek Tomasz
Gorynia Andrzej
Granuszewski Jerzy
Gronowski Piotr
Hilscher Piotr
Kałużny Zbigniew
Kaźmierski Józef
Klorek Andrzej
Kowalski Ryszard
Kryspin Grzegorz
Kuśmierek Janusz
Laskowski Piotr
Lewicki Zbigniew
Lubomski Andrzej
Marciniak Leszek
Olędzki Krzysztof
Pogorzelczyk Andrzej
Schneider Mirosław
Skaliński Mirosław
Smeja Henryk
Smyrgała Marek
Śmiechowski Mirosław
Tomaszewski Zbigniew
Twardowski Leszek
Wiśniewski Janusz
Wyka Zbigniew
Zander Marek
Zieliński Piotr
Żurawski Roman
Andrzejewski Piotr
Błaszkiewicz Andrzej
Błażyca Henryk
Boniecki Tadeusz
Brysiak Przemysław
Cyzio Zbigniew
Czerniak Stefan
Czerwiński Waldemar
Dominas Teresa
Dzikowski Waldemar
Frankiewicz Ryszard
Grabowski Piotr
Grzenia Mirosław
Guziołek Piotr
Kaczmarek Zbigniew
Kathke Janusz
Kowalewska Elżbieta
Kreja Marek
Kruber Irena
Kwiecień Zbigniew
Łazarski Dariusz
Mackiewicz Jerzy
Majchrzak Marek
Matczyński Zbigniew
Noga Grzegorz
Nowak Zdzisław
Ratajczak Andrzej
Rosa Krzysztof
Rudnik Edward
Songin Ryszard
Świgoń Romuald
Urbański Janusz
Wietniński Jacek
Wincek Piotr
Żakowski Jerzy
Żalis Tadeusz
Baśniak Andrzej
Błaszczyk Krystyna
Bąk Janusz
Dziobak Antoni
Gaczkowski Eugeniusz
Gadacz Remigiusz

Gierba Andrzej
Goncerzewicz Tomasz
Hoffmann Janusz
Janowiak Zenon
Kajzer Andrzej
Kokot Wiesław
Kostrzewska Maria
Kulka Hanna
Kryger Małgorzata
Kuźma Zbigniew
Kwiatkowski Ryszard
Maśliński Włodzimierz
Miławski Wiesław
Nowak Lech
Paź Andrzej
Pokora Andrzej
Pokorski Wojciech
Sajdak Grażyna
Sosnowski Zbigniew
Staszczyszyn Janusz
Struż Grzegorz
Urbaniak Zbigniew
Wawrzkiewicz Elżbieta
Wolak Hanna
Ambroziak Ewa
Bagrowski Mieczysław
Benderska Ewa
Grzyb Mirosław
Guciński Tadeusz
Jabłoński Marcin
Jarecka Danuta
Kapłoński Andrzej
Kowalczyk Zdzisław
Kruzberska Alina
Kujawiński Bogusław
Kwapiszewski Jerzy
Latuszek Małgorzata
Leśny Adam
Łakomska Aldona
Makowski Zdzisław
Matuszak Mirosław
Mrówka Lucjan
Oleszczak Alina
Oleszczak Ewa
Oraszewska Dorota
Pol Zygmunt
Połczyński Jan
Prejs Andrzej
Różański Wiesław
Rudnicki Jacek
Ryś Dariusz
Safian Andrzej
Siedlaczek Andrzej
Szatkowski Zdzisław
Wierzchosławski Leszek
Kozłowski Tadeusz
Wodnicka Grażyna
Perłowski Krzysztof

1979 Technikum Mechaniczne

(4225-4325)

Bednarski Władysław
Borkowski Grzegorz
Cieśla Piotr
Cholewiński Krzysztof
Grulkowski Krzysztof
Hensel Marek
Kaźmierski Dariusz
Karonoski Janusz
Kobza Wojciech
Kowalski Władysław
Krajewski Zygmunt
Kusz Krzysztof
Łukowski Andrzej
Musielak Roman
Nowak Romuald
Otlewski Janusz
Pawlak Grzegorz
Piniarski Marek
Pospieszyński Jan
Proch Michał
Rostowski Dariusz
Ryniec Krzysztof
Skowroński Roman
Starzyński Grzegorz
Suliga Grzegorz
Szymonowiesz Krzysztof
Stawarz Mieczysław
Szymczak Mirosław
Wierzbicki Piotr
Wiśniewski Waldemar

Wojnowski Andrzej
Zawodny Piotr
Żurański Piotr
Antczak Mirosław
Bodak Waldemar
Chojnacki Piotr
Ciechanowska Małgorzata
Cieśla Marek
Kowalski Andrzej
Durczak Mieczysław
Kraszkiewicz Jerzy
Jesiołowska Jolanta
Kasprzyk Marek
Kowalski Andrzej
Kraszkiewicz Jerzy
Krauze Jacek
Kruzel Tomasz
Miławski Kazimierz
Niesobski Dariusz
Nowak Krzysztof
Pijawski Zdzisław
Polasik Krzysztof
Rubrycki Lech
Ryczek Zbigniew
Sieciński Andrzej
Sobola Kazimierz
Wilczewski Andrzej
Wołoszynek Bogdan
Zienowicz Elżbieta
Żebrowski Andrzej
Balcer Zofia
Bandura Felicja
Bednarski Mieczysław
Boczkowska Hanna
Brukwicki Leszek
Chęcińska Mirosława
Chrapowska Krystyna
Dec Ireneusz
Dembski Andrzej
Dranicka Marlena
Folaron Andrzej
Grzegorczyk Maria
Kowalik Grzegorz
Krajewski Jerzy
Leda Witold
Lubońska Małgorzata
Łapka Stefan
Łassa Adam
Maiszew Ewa
Marzyńska Wanda
Palacz Kazimierz
Piaskowska Jolanta
Ratajczak Mirosław
Rogulski Marian
Sobacha Barbara
Sobieraj Krzysztof
Strzelecki Marek
Szewc Teresa
Talaśka Barbara
Wiklewski Sławomir
Ziółkowska Elżbieta
Żelazna Krystyna
Antczak Wiesław
Potasik Krzysztof
Kasprzyk Marek
Malec Ryszard
Fus Andrzej
Płaszczykowska Jadwiga
Winklarz Janusz
Celmer Ireneusz
Bzdziorz Tadeusz

1980 Technikum Mechaniczne

(4326-4472)

Adamski Zbigniew
Augustyński Wojciech
Bohdanowicz Andrzej
Bolt Janusz
Domikowski Andrzej
Drobotkowski Piotr
Drzewiecka Bernadeta
Dumanowski Zbigniew
Grzawka Roman
Iciak Andrzej
Karbowski Roman
Kopka Andrzej
Korbal Mirosław
Krzemkowski Marek
Kucewicz Krzysztof
Malinowski Mirosław
Maliński Konrad

Milanowski Jarosław
Nawrocki Leszek
Oleniuk Jan
Ozimiński Marek
Peciulewicz Marek
Panas Janusz
Radzikowski Jan
Rzyduch Wiesław
Sadka Krzysztof
Salachna Zbigniew
Szatkowski Janusz
Szupryczyński Mirosław
Tadych Krystyna
Uzarski Marek
Uziębło Marek
Woluszewski Wiesław
Wtorek Ryszard
Wróblewski Grzegorz
Zmiercza Mirosław
Andrzejewski Ryszard
Baran Krzysztof
Baszyński Maciej
Błaszków Piotr
Chabowski Mirosław
Ciepłowski Janusz
Daroszewski Leszek
Drążek Adam
Faliński Dariusz
Hajdamaszczuk Janusz
Jabłoński Stanisław
Jarzyska Dariusz
Karulski Tomasz
Kaszuba Wojciech
Kiński Mariusz
Konicki Sławomir
Kożuch Witold
Krug Dariusz
Lewandowski Mariusz
Łobacz Krzysztof
Łukiewski Jan
Makuch Piotr
Mathea Bogusław
Nowak Wiesław
Osmólski Krzysztof
Palicki Zenon
Podolski Roman
Ponikierski Janusz
Różyński Ryszard
Stypa Krzysztof
Supeł Janusz
Synak Piotr
Szulc Jarosław
Tomas Janusz
Tomaszewski Jacek
Twarużek Piotr
Warmbier Krzysztof
Witkowski Dariusz
Wochna Marek
Woźniak Józef
Woźniakowski Marek
Zaucher Janusz
Zawadzki Mariusz
Ciesielski Włodzimierz
Dudziak Andrzej
Figler Mieczysław
Gręzicki Wiesław
Jabłoński Jacek
Kowalski Krzysztof
Kruziński Zbigniew
Kucal Krzysztof
Ławniczak Andrzej
Łuczak Zbigniew
Michalczyk Andrzej
Pankanicz Mirosław
Płóciennik Grzegorz
Rafalski Piotr
Rompalski Piotr
Rutkowski Grzegorz
Skowroński Grzegorz
Smoczyk Józef
Sobczyk Stanisław
Stefański Zenon
Szczęsny Marek
Szymczak Marek
Wrotkowski Krzysztof
Zakrzewski Norbert
Zehmer Jerzy
Żak Zbigniew
Andrearczyk Andrzej
Bednarski Janusz
Bloch Andrzej
Burczyk Wojciech

Czerwiń Andrzej
Dobben Zbigniew
Dobosz Roman
Duszyński Bogusław
Dzieńkowski Lech
Głowski Andrzej
Gowin Ryszard
Janicki Roman
Kamiński Marek
Kicior Hieronim
Lange Marek
Nadorski Janusz
Niespodziński Arkadiusz
Orechwo Mirosław
Orzechowski Andrzej
Pawlak Sławomir
Perlik Krzysztof
Podhajski Tomasz
Popa Zygfryd
Roszak Roman
Sarnecki Roman
Sochanowski Mirosław
Suchomski Piotr
Sylwanowicz Piotr
Szczęśniak Kazimierz
Szudrowicz Waldemar
Śpiewak Janusz
Urbański Roman
Wendt Roman
Wiśniewski Marek
Woliński Czesław
Zwolicki Zbigniew
Zygowski Tomasz
Zieliniacki Ryszard
Jabłoński Jacek
Kruziński Zbigniew
Płóciemilk Grzegorz
Żak Zbigniew

1981 Technikum Mechaniczne

(4473-4624)

Badziński Waldemar
Bitowt Dariusz
Burzych Jerzy
Chorobiński Piotr
Deptuła Grzegorz
Gozdera Wiesław
Grzegrzółka Roman
Jabłoński Mariusz
Janiak Dariusz
Kuligowski Krzysztof
Marchel Leszek
Młodecki Grzegorz
Modrakowski Grzegorz
Patalon Jerzy
Pepliński Krzysztof
Piotrowski Sławomir
Piór Waldemar
Ratajczak Piotr
Sanicki Mieczysław
Stachowicz Jarosław
Swatoński Narek
Targosz Zbigniew
Biudek Bogusław
Bromberek Jan
Chyłła Mirosław
Dondalski Sławomir
Górnowicz Mieczysław
Graczyk Piotr
Grajewski Mariusz
Januszewski Piotr
Juras Janina
Leszczyński Dariusz
Mazurczak Krzysztof
Olejniczak Marek
Ossowski Włodzimierz
Politowski Zbigniew
Rumiński Krzysztof
Sawka Grzegorz
Stalter Ryszard
Szczepaniak Tomasz
Ślimak Halina
Wawrzyniak Rafał
Witkowski Andrzej
Wojtkowiak Sławomir
Badziański Leszek
Białczak Cezary
Błażewicz Mirosław
Bujewski Andrzej
Czapiewski Janusz
Peja Grzegorz

Dobromylski Marek
Dragon Mirosław
Drażewski Roman
Falkowski Janusz
Figas Dariusz
Fliciński Janusz
Grzelak Mirosław
Jańczuk Zbigniew
Kierna Krzysztof
Kopaczewski Grzegorz
Maksymowicz Bogdan
Miziniak Mirosław
Ożóg Roman
Pęczowski Mirosław
Puzacz Józef
Reich Mirosław
Szczepanek Dariusz
Walc Marek
Welke Piotr
Biaduń Jacek
Brzeski Maciej
Bukowski Andrzej
Cieślak Piotr
Jackiewicz Andrzej
Kasprzak Mirosław
Kaśpiewicz Wojciech
Leszczyński Wiesław
Lisiecki Piotr
Faustowski Andrzej
Łukasiewicz Krzysztof
Maćko Michał
Malewicz Jarosław
Milak Mirosław
Mączyński Wojciech
Mroziński Stanisław
Osiński Edward
Pawlaczyk Mirosław
Rzymyszkiewicz Eugeniusz
Urbański Włodzimierz
Werkowski Krzysztof
Wiejak Waldemar
Wiśniewski Grzegorz
Włoszczyk Dariusz
Wyszyński Grzegorz
Zmysłowski Krzysztof
Żurawski Jarosław
Augustyński Jarosław
Bogaczyk Grzegorz
Bugajski Bogusław
Cydzik Marek
Domek Mariusz
Gowdzik Marek
Gąbka Bogusław
Graboń Henryk
Hościłowicz Bogdan
Jamasiak Grzegorz
Jarolewski Andrzej
Kalanowski Ireneusz
Krawyciński Piotr
Kruś Jarosław
Łuczak Mieczysław
Matjaszewski Dobiesław
Osojca Ryszard
Pawłowski Andrzej
Piniarski Marcin
Przyleciński Grzegorz
Redtke Andrzej
Stachowiak Zbigniew
Sudoł Ryszard
Szewczyk Zbigniew
Szymański Tadeusz
Wasilewski Marek
Zasada Marek
Zawrot Ireneusz
Żełobowski Józef
Przybylski Henryk
Derheld Dariusz
Filipczak Mirosław
Janusz Zbigniew
Jędraszczak Sławomir
Kuliński Włodzimierz
Lewandowski Waldemar
Łąsiak Leszek
Olszewski Andrzej
Stuermer Andrzej
Witkowski Bogdan
Kormet Krzysztof
Łobocki Krzysztof
Makuszewski Marek
Marek Piotr
Ratajczak Jan
Sobieszyński Jerzy

Celmer Ireneusz
Galiński Wiesław
Adamczyk Tomasz
Żurawski Jarosław
Mioduszewski Marek
Frieske Andrzej
Augustyński Jarosław
Krawczyński Piotr
Hościłowicz Piotr
Burczyk Wojciech

1982 Technikum Mechaniczne

(4625-4728)

Dolata Adam
Beszczyński Wiesław
Boroński Włodzimierz
Buszka Janusz
Filipczak Sławomir
Firfas Leszek
Gierek Włodzimierz
Górski Mirosław
Grochowski Mariusz
Idczak Dariusz
Jeżerski Jacek
Kowalski Piotr
Król Ryszard
Kubiak Wojciech
Lewandowski Marek
Olędzki Jacek
Poćwiardowski Ryszard
Roch Marek
Serwaczak Stefan
Sobczak Roman
Tatarski Grzegorz
Welc Dariusz
Wielda Andrzej
Zalcman Piotr
Zgubieński Krzysztof
Ziegerd Joachim
Wiśniewski Jerzy
Berger Rafał
Błaszczyk Jerzy
Burzyński Tadeusz
Dobrzecki Karol
Fabiszewski Marek
Klecman Andrzej
Kolasiński Mieczysław
Koźlinka Marek
Krakowiak Waldemar
Kwiatkowski Piotr
Kwiatkowski Romuald
Olejniczak Ryszard
Ostrowska Elżbieta
Podobiński Roman
Sipiński Roman
Sitkowski Dariusz
Siwak Krzysztof
Słomski Krzysztof
Sobota Włodzimierz
Superson Grzegorz
Szulgacz Andrzej
Tabaczyński Jacek
Taszarek Marek
Tobolska Bernadeta
Tryka Ireneusz
Wodziński Marek
Warda Tomasz
Welk Bogusław
Wichman Dariusz
Zupa Wojciech
Arkmnecht Ryszard
Bagiński Krzysztof
Baranowski Janusz
Borakiewicz Wojciech
Chmielewski Tadeusz
Ćwiek Paweł
Danielewicz Adam
Dyczko Zbigniew
Estkowski Paweł
Grabowicz Jacek
Gralak Marek
Jasiński Krzysztof
Kowalczyk Leszek
Kożuchowski Andrzej
Kuzman Wojciech
Łączny Tomasz
Markowski Grzegorz
Mąkol Klaudiusz
Mikołajewski Dariusz
Modrakowski Marek
Pośpieszny Jarosław

Raczak Jarosław
Rzepczyk Jacek
Schneider Jarosław
Sierszulski Krzysztof
Sławatycki Jacek
Wichłacz Michał
Wójt Zbigniew
Zbylut Piotr
Steltman Jacek
Sobota Włodzimierz
Kwiatkowski Piotr
Burzyński Tadeusz
Krukowiak Waldemar
Surlagacz Andrzej
Kwiatkowski Romuald
Słomski Krzysztof
Wichman Dariusz
Targowski Zbigniew
Ciechowski Radosław
Boradeńko Aleksander
Knop Adam
Krasiec Jarosław
Wiśniewski Jerzy
Kletkiewicz Sławomir
Krakowiak Waldemar
Szulgacz Andrzej

1983 Technikum Mechaniczne

(4729-4857)

Raczyński Dariusz
Bancerek Wincenty
Baryłka Dariusz
Brzozowski Donat
Doberski Jerzy
Domanowski Piotr
Drzewiecki Andrzej
Firzyn Andrzej
Gątarski Mirosław
Gomulak Ryszard
Hiller Ryszard
Juchniewicz Jacek
Kozalczyk Andrzej
Kruczkowski Dariusz
Lipiński Krzysztof
Lipiński Piotr
Lewandowski Mieczysław
Miłoń Zenon
Pacanowski Waldemar
Pleśniak Ryszard
Pietrzuszkiewicz K.
Ristau Tadeusz
Scheller Wiesław
Spibida Piotr
Sterma Krzysztof
Tyma Piotr
Wachowiak Roman
Wąsowicz Piotr
Wieczerzak Mirosław
Wieczorek Stanisław
Wiśniewski Kamil
Wiśniewski Zbigniew
Włodarski Jarosław
Wojturski Leszek
Babiński Zbigniew
Bajek Dariusz
Betlejewski Dariusz
Czyszewski Bogusław
Daks Józef
Gacki Krzysztof
Gerc Krzysztof
Gehrke Tadeusz
Hamerliński Maciej
Hass Tomasz
Iziński Marek
Jarząbkowski Zdzisław
Kocznur Sławomir
Molenda Piotr
Nowicki Leszek
Perlik Mariusz
Przerywacz Dariusz
Słoma Andrzej
Stańczyk Piotr
Superczyński Dariusz
Świderski Mariusz
Zieliński Jarosław
Zych Waldemar
Żuchowski Sławomir
Biernat Dariusz
Buchholtz Józef
Ciupa Andrzej
Gołębiewski Jacek

Gorzejewski Ryszard
Kaczyński Grzegorz
Kamiński Adam
Kamiński Amadeusz
Kądziorski Zbigniew
Kołpacki Mariusz
Kozalski Grzegorz
Kozalski Wojciech
Lany Wacław
Laudański Roman
Luchowski Dariusz
Martenka Wojciech
Matuszczak Zbigniew
Michalak Jarosław
Mul Mirosław
Nowak Wiktor
Paczkowski Sławomir
Pezała Piotr
Rapicki Marek
Redis Piotr
Rzepkowski Andrzej
Ściesiński Mariusz
Skiert Grzegosz
Sławkowski Wiesław
Stasiak Mariusz
Strzyżewski Zbigniew
Szczęsny Roman
Wciseł Dariusz
Włodarczyk Wojciech
Wróbel Jerzy
Banas Jan
Jóźwicki Mirosław
Żołnierowicz Bogdan
Bartoszewicz Wojciech
Braniewski Jarosław
Kołodziej Mariusz
Lotys Waldemar
Ładniak Zbigniew
Łunkiewicz Dariusz
Majewski Janusz
Nowak Mariusz
Pisarski Zbigniew
Rogalski Ireneusz
Rusznica Sławomir
Szopiński Dariusz
Szulc Mirosław
Tarnolicki Romuald
Wieliński Mirosław
Wrzesiński Piotr
Ziółkowski Krzysztof
Boroziak Roman
Bożek Zbigniew
Brzeziński Wojciech
Gamszej Jarosław
Grochowski Wojciech
Karczewski Wojciech
Maternowski Sławomir
Musiał Wiesław
Pachowicz M.
Pytlak Andrzej
Szmidt Bogdan
Zarychta Jacek
Zaniecki Wiesław
Piotr Marek
Steryeński Jan
Buca Marek
Dyczko Zbigniew

1984 Technikum Mechaniczne

(4858-4970)

Drzewiecki Andrzej
Ristau Tadeusz
Adamiec Tomasz
Andrzejewski Krzysztof
Albiński Witold
Bąk Cezary
Bednarek Jacek
Bursztyński Andrzej
Chleborz Dariusz
Czerpak Mariusz
Czechowicz Włodzimierz
Dąbrowska Iwona
Gęsicki Waldemar
Kulpiński Michał
Kwiatkowski Waldemar
Malinowski Piotr
Małkiewicz Sławomir
Mazur Bogusław
Milla Paweł
Mąka Mirosław
Nowidzki Jan

Opara Robert
Rujner Marek
Rachwalski Krzysztof
Schmidt Sławomir
Samoliński Jacek
Smentek Sławomir
Szubert Jarosław
Śmigielski Janusz
Świercz Piotr
Walentyn Robert
Weise Ryszard
Wiśniewski Mariusz
Witosławski Mirosław
Wróblewski Andrzej
Biedroń Jacek
Boniek Dariusz
Chabencki Andrzej
Falgowski Jacek
Fuss Piotr
Grajko Tomasz
Hoszewski Piotr
Jugler Leszek
Kwiatkowski Waldemar
Kozłowski Dariusz
Kujawski Marek
Krajewski Krzysztof
Kowalczewski Tomasz
Lorenc Piotr
Łukiewski Cezary
Milczarczyk Zbigniew
Nowak Dariusz
Pawlak Zbigniew
Polciń Henryk
Półgąsek Marek
Rumielski Wojciech
Rosa Andrzej
Szmidt Piotr
Szuprytowski Jerzy
Ziegert Wawrzyniec
Żołnierczyk Piotr
Bajerski Jacek
Betański Piotr
Deręgowski Jan
Grzywacz Marek
Gierszewski Jarosław
Głowacki Andrzej
Jaworski Ireneusz
Korkowski Lech
Kalinowski Wiesław
Kopczyk Wiesław
Marciech Andrzej
Liziach Jarosław
Mójta Jacek
Nowak Jerzy
Olejnik Tomasz
Orłowski Jan
Piotrowski Andrzej
Piotrowski Zbigniew
Podgórski Sławomir
Sikora Sławomir
Siuda Dariusz
Siuchiński Piotr
Szczepański Andrzej
Szprynger Zenon
Szyszka Sławomir
Tadrowski Zdzisław
Tomyślak Adam
Wandek Tomasz
Wejner Arkadiusz
Wielgot Dariusz
Witt Tomasz
Wanała Roman
Zamaro Sławomir
Afelt Sławomir
Adamowski Jacek
Cieślaż Leszek
Cieszyński Jacek
Dąbek Mirosław
Gwizdała Krzysztof
Hoppe Andrzej
Lewandowski Waldemar
Mucha Piotr
Rajski Andrzej
Sztalmirski Krzysztof
Urbankiewicz Waldemar
Waszak Janusz
Czajka Janusz
Rzepkowski Andrzej
Zarychta Jacek
Szopiński Dariusz
Pytlak Andrzej
Buczkowski Tomasz

1985 Technikum Mechaniczne

(4971-5114)

Ciemniak Radosław
Domarus Maciej
Dubielewicz Mariusz
Fiałkowski Jacek
Golczyk Jacek
Graczyk Tomasz
Grobel Jarosław
Helek Mariusz
Giżycki Maciej
Jarzemska Ewa
Jaworski Mirosław
Kowalewski Dariusz
Łapiński Tomasz
Ławniczak Dariusz
Małachowski Wojciech
Ossowski Andrzej
Powalisz Adam
Sadowski Krzysztof
Stanisławski Arkadiusz
Szarafiński Cezariusz
Wątorek Adam
Barciński Sławomir
Chmielewski Piotr
Diakiewicz Jarosław
Firmowski Wojciech
Kanarkowski Tomasz
Klimczak Waldemar
Kostecki Maciej
Mach Maciej
Malon Waldemar
Molenda Andrzej
Opoka Tomasz
Gierta Bogusław
Raszeja Piotr
Rosołowski Marek
Różański Piotr
Skonieczny Andrzej
Sobieralski Jarosław
Sokołowski Jan
Stock Ryszard
Szczepaniak Zygmunt
Zakęs Waldemar
Świetlik Zenek
Bryfczyński Mirosław
Budziszewski Jacek
Fiszer Marek
Filipiak Dariusz
Gołębiowski Adam
Gronowski Jarosław
Jankowiak Elżbieta
Jędryczka Jacek
Kaszyński Jarosław
Kalińska Maria
Kazimierczak Jarosław
Kinczewski Rafał
Kowalski Mariusz
Kozłowicz Jacek
Lewandowski Piotr
Łączkowski Dariusz
Michalski Krzysztof
Michalewski Marek
Miśkiewicz Krzysztof
Pawnuk Mariusz
Pisarek Jarek
Radoszewski Jacek
Raczkowski Piotr
Rygżewicz Wojciech
Stańczak Krzysztof
Tadych Mariusz
Uliszak Jacek
Woźnica Dariusz
Biniecki Krzysztof
Bzyl Robert
Bukowiecki Jurand
Chrościński Tomasz
Gackowski Krzysztof
Kaszyński Jacek
Klein Jerzy
Kołodziej Piotr
Koziara Dariusz
Kusiak Wojciech
Kwiatkowski Wojciech
Lafert Krzysztof
Martysiak Ireneusz
Mieketyński Krzysztof
Opara Krzysztof
Parczewski Sławomir
Smutka Andrzej

Sokół Wojciech
Szczęsny Marek
Szłapka Rafał
Świderski Piotr
Zbożerski Marek
Bąk Janusz
Bogruszewski Damian
Ceranowski Roman
Jarzembowski Jarosław
Kalinowski Zbigniew
Kantowicz Waldemar
Kusiński Piotr
Nowak Adam
Pietrasiński Robert
Popielarz Damian
Rojanek Robert
Rzepka Adam
Skrzypacz Dariusz
Szczygieł Zbigniew
Szopiecki Krzysztof
Tomaszewski Marek
Trojanowski Piotr
Wiesner Jacek
Wiśnicki Janusz
Wójt Henryk
Zbylut Jacek
Zelek Rafał
Babańczyk T.
Bogucki Sławomir
Borkowski Marek
Boruczkowski Mariusz
Bulur Jacek
Buliński Leszek
Cemeler Roman
Drabik Dariusz
Grobelny Grzegorz
Guss Mariusz
Jasiński Krzysztof
Kijas Jarosław
Mróz Roman
Pawełko Krzysztof
Pilarski Krzysztof
Radziński Witold
Reszkowski Jacek
Skory Sławomir
Szarafiński Piotr
Sypniewski Wiesław
Urbanowicz Dariusz
Wargin Adolf
Woźniak Wojciech
Buczkowski Tomasz
Chleborz Dariusz
Łuniewski Cezary
Afelt Wojciech
Erdmann Adam
Szczepański Sławomir

1986 Technikum Mechaniczne

(5115-5217)

Boguszewski Mariusz
Bębnista Jarosław
Gaworzewski Marek
Jankowski Tomasz
Jankiewicz Robert
Jedliński Piotr
Kubski Tomasz
Kaczmarek Zbigniew
Kielichowski Jarosław
Koźlak Jarosław
Kruzel Krzysztof
Kuczkowski Tadeusz
Lipiński Arkadiusz
Lipski Andrzej
Michalak Andrzej
Niciejewski Karol
Szczypniewski Jarosław
Staśkiewicz Wiesław
Sulecki Mariusz
Świtkowski Adam
Szczech Marek
Szot Krzysztof
Woźniak Marek
Woźny Tomasz
Woźny Piotr
Zawiszewski Mariusz
Andrzejewski Lucjan
Baśniak Janusz
Bółka Sławomir
Cichowicz Jarosław
Drachiewicz Krzysztof
Dziok Sławomir

Górecki Jarosław
Iwanicz Maciej
Jarząbek Jarosław
Krelski Wiesław
Nowakowski Jerzy
Piotrowicz Sławomir
Piórkowski Henryk
Pomianowski Sławomir
Sikorski Piotr
Składanowski Piotr
Stefański Dariusz
Starzyński Sławomir
Sraga Adam
Szatkowski Jacek
Ślebioda Jarosław
Tadrowski Jarosław
Welka Roman
Umiński Jarosław
Wiśniewski Jacek
Dąbrowski Sławomir
Fajga Wojciech
Grzybowski Mirosław
Juranty Piotr
Karow Grzegorz
Latta Piotr
Michaś Beata
Nowak Mirosław
Osmański Piotr
Chojnacki Dariusz
Pawlikowski Tomasz
Piontkowski Marek
Potrzelski Marek
Piotrkowiak Sławomir
Rejman Marek
Rzęski Tomasz
Skałecki Jacek
Stanek Sławomir
Szustakowski Dariusz
Wałczyk Wojciech
Trelikowski Jarosław
Górecki Jacek
Gzella Janusz
Hildebrant Marek
Jurkowska Jarosław
Juszyński Grzegorz
Kobus Jerzy
Klincewicz Jarosław
Kępiński Antoni
Kędzierski Janusz
Mróz Jacek
Malczak Krzysztof
Osiński Jacek
Ochała Roman
Pogorzały Piotr
Pawlicki Wiesław
Rutkowski Jacek
Sobczak Zbigniew
Stasiejko Jarosław
Szymanowski Mirosław
Świdurski Dariusz
Wojtak Zbigniew
Zalewski Grzegorz
Nowak Marek
Wargin Artur
Matyaszczyk Zbigniew
Iżycki Maciej
Kozłowicz Jacek
Rysiewicz Wojciech
Woźnica Dariusz
Szczygieł Zbigniew
Pawełko Krzysztof

1987 Technikum Mechaniczne

(5218-5335)

Angowski Robert
Bagnicki Dariusz
Danielewicz Jan
Dziewiątkowski Adam
Fiutak Dariusz
Tereniec Zenon
Gill Rajmund
Gawrych Kazimierz
Grabowski Sławomir
Grzegrzółka Jarosław
Hetzig Piotr
Milscher Waldemar
Kalwaj Karol
Kasjanowicz Jacek
Kurzeja Michał
Konop Jacek
Kowalski Piotr

Kapłanowski Romuald
Kubiak Krzysztof
Licznerski Sławomir
Ładanaj Albert
Matuła Kazimierz
Malinowski Dariusz
Mykowski Krzysztof
Modliński Grzegorz
Niemyjski Andrzej
Skonieczny Tomasz
Staliński Andrzej
Spiczonek Rafał
Staniek Piotr
Woźniak Mieczysław
Babiński Jacek
Borowski Dariusz
Brzozowski Mirosław
Burnicki Mariusz
Cichański Artur
Dąbrowski Tomasz
Dolata Mariusz
Draheim Władysław
Janicki Adam
Kilanowski Jarosław
Kozłowski Zbigniew
Kulczewski Piotr
Lis Remigiusz
Ledworowski Mariusz
Miętki Rafał
Motławski Piotr
Mokczyński Robert
Niemczyk Jerzy
Nagler Piotr
Pałecki Roman
Piórkowski Roman
Sierzkowski Piotr
Supeł Ryszard
Słowiński Przemysław
Teske Jacek
Ujazdowski Dariusz
Wandachowicz Piotr
Węgorowski Andrzej
Wróblewski Jarosław
Bagniewski Leszek
Bruski Zbigniew
Czarnecki Sławomir
Guziwelakis Tomasz
Karaczun Maciej
Kamieniecki Andrzej
Kosakowski Piotr
Kanielski Jarosław
Lipecki Artur
Małachowski Krzysztof
Neukampf Adam
Owczarzak Tomasz
Orwat Piotr
Pietruczuk Andrzej
Pawlak Dariusz
Rutkowski Dariusz
Solecki Sebastian
Tamporowski Andrzej
Winiarski Wojciech
Żołnierczyk Wojciech
Zych Leopold
Andczak J.
Bednarek Tomasz
Broc Jacek
Budziński Adam
Brett Sławomir
Florczak Adam
Grzegorek Jarosław
Grom Adam
Kukuła Włodzimierz
Lubiewski Andrzej
Lewandowski Andrzej
Łangowski Krzysztof
Mrotek Mariusz
Zmarzły Leszek
Mygga Roger
Megger Mirosław
Malak Jarosław
Niemczewski Piotr
Oziembłowska Joanna
Piasecki Marek
Połczyński Marek
Panfil Janusz
Pokorski Piotr
Podobiński Jacek
Rochowiak Dariusz
Rook Ryszard
Rybacki Roman
Semieniuk Robert

Suletzki Jacek
Szczęchor Mirosław
Hildebrand Marek
Mróz Jacek
Sobczak Zbigniew
Jarząbek Jarosław
Nowakowski Jerzy
Erdman Adam
Niemyjski Andrzej

1988 Technikum Mechaniczne

(5336-5402)

Barlik Zbigniew
Biedowicz Mariusz
Cemprowski Leszek
Czechowski Jarosław
Cieślak Leszek
Chomicki Jacek
Dominiczak Piotr
Grego Janusz
Gurbada Karol
Grabowski Marek
Jaśniak Przemysław
Kozłowski Marek
Kieć Artur
Kamiński Piotr
Kopeć Jarosław
Licheniak Jacek
Michalak Jerzy
Mączyński Piotr
Nowak Piotr
Piekarski Marek
Popiołek Zbigniew
Paszkiewicz Tomasz
Szczepanek Robert
Szybilski Joachim
Seuger Marek
Trzciński Mariusz
Wojciechowski Jarosław
Żuchowski Dariusz
Beszczyński Leszek
Boniewicz Andrzej
Burczyk Paweł
Chróśniak Paweł
Farlon Zbigniew
Kopeć Jacek
Kuropatwa Jarosław
Ludowski Bogdan
Nawrocki Wojciech
Osuch Dariusz
Płachecki Grzegorz
Rodzeń Artur
Rotter Paweł
Ratke Włodzimierz
Świerczyński Jarosław
Struchman Wojciech
Szymczak Andrzej
Walczak Piotr
Wadzała Jerzy
Witkowski Krzysztof
Adamczyk Bogdan
Brzuszkiewicz Sławomir
Janik Wojciech
Kaszyński Marek
Korpal Jacek
Kubiak Jacek
Latuszek Piotr
Masiełajc Wiesław
Nawrocka Ilona
Pietrzak Wiesław
Rozmarynowski Jacek
Stachowski Grzegorz
Stępniewska Beata
Latta Piotr
Grzegrzółka Jarosław
Niemczewski Piotr
Gurbada Karol
Nowak Piotr
Wąs Krzysztof

1989 Technikum Mechaniczne

(5403-5497)

Borowiecki Maciej
Bujalski Marek
Cackowski Michał
Dombrowski Tomasz
Gurgul Jarosław
Jarzkowski Piotr
Jucewicz Jacek
Krajnik Jacek

Kapka Grzegorz
Konecki Dariusz
Kapta Marek
Keczmer Maciej
Kryszewski Ryszard
Kwarciński Tomasz
Malicki Piotr
Perkowski Maciej
Różewicki Krzysztof
Śpica Andrzej
Świetlik Mirosław
Stoppel Tomasz
Slachera Przemysław
Stępniak Robert
Witt Grzegorz
Wasela Jarosław
Wesołowski Zbigniew
Andrych Andrzej
Beister Cezary
Bielski Adam
Bursztyński Marek
Dombrowski Artur
Grzelak Dariusz
Chyłła Aleksandra
Jarzkowski Paweł
Karwasz Marek
Krupiński Andrzej
Kurlarzol Dariusz
Kosłowski Tomasz
Mezer Mariusz
Musiał Dariusz
Narojczyk Robert
Neumann Andrzej
Pawlicki Karol
Pawikowski Jacek
Szefke Mirosław
Skwierczyński Andrzej
Szychulski Piotr
Trzciński Piotr
Woźniak Tomasz
Wiecki Piotr
Andrulewicz Roman
Betka Jacek
Bogłowski Jacek
Głowacki Dariusz
Dorzyński Waldemar
Kapczyński Robert
Kania Dariusz
Kęska Karol
Lula Ryszard
Ledworowski Jacek
Lewandowski Bogusław
Maciejewski Ryszard
Ormanowski Maciej
Ratajczak Andrzej
Szwedo Sylwester
Trępała Jerzy
Wojcieszak Jarosław
Wieczorek Dariusz
Wątroba Wiesław
Walentyn Arkadiurz
Zamaro Waldemar
Andrzejewski Jacek
Barański Jarek
Bańka Bogusław
Borecki Arkadiusz
Dec Przemysław
Dziarnowski Dariusz
Górski Krzysztof
Kaczmarek Adam
Kamiński Jacek
Łoś Bogdan
Mowrz Piotr
Pierzyński Dariusz
Saniek Adam
Sołtys Piotr
Spychalski Krzysztof
Sałatalski Marek
Szmelter Jerzy
Sztuba Lech
Szymański Marek
Tobolski Jarosław
Tokalski Piotr
Woźniak Mariusz
Zerbyst Janusz
Zieliński Mariusz
Bednarek Tomasz

1990 Technikum Mechaniczne

(5498-5600)

Balsiewicz Wojciech

Dąbkowski Jarosław
Dominiak Jarosław
Ćwik Robert
Czyżewski Dariusz
Falkowski Piotr
Filcek Robert
Kugler Wojciech
Kowalczyk Jarosław
Kujawa Piotr
Kwiatkowski Krzysztof
Łapiński Cezary
Łosiński Tomasz
Lisewski Jarosław
Makowski Tomasz
Muszyński Sławomir
Orzeł Marcin
Perzyński Wojciech
Polewczyński Tomasz
Rosiński Damian
Szczutkowski Jacek
Szafrański Andrzej
Stasiak Robert
Warczachowski Wojciech
Walecki Tomasz
Zieliński Damian
Raczyński Tomasz
Andreskowska Grażyna
Baraczyński Jarosław
Binikowski Marek
Bogłowski Krzysztof
Brzozowska Magdalena
Dulian Radosław
Cisowski Andrzej
Dudziński Mirosław
Dziok Roman
Górski Robert
Jurkowski Maciej
Klomfas Michał
Kluszczyński Andrzej
Leśniewicz Wiesław
Lipski Adam
Łosiakowski Jacek
Marzec Jacek
Miarga Adam
Michalski Marcin
Rakowski Aleksander
Tymosiak Dariusz
Woźny Jarosław
Wesołowski Przemysław
Wyrwicki Robert
Wojdon Jerzy
Wesołowski Andrzej
Murawski Mariusz
Andrzejak Krzysztof
Ciapa Jarosław
Braniewski Piotr
Guślak Gerard
Górny Leszek
Heise Lesław
Kaliński Arkadiusz
Kaniecki Mariusz
Kowalczewski Jędrzej
Krug Rafał
Masłowski Piotr
Mieszkowski Arkadiusz
Pytlik Marek
Roźwiakowski Piotr
Stefański Jacek
Wieczorek Robert
Zastawny Jarosław
Zamorowski Grzegorz
Bethke Leszek
Bladowski Wojciech
Busz Robert
Bardniak Michał
Baranowicz Mirosław
Cuske Roman
Faustman Robert
Eljaszewicz Zbigniew
Gembowski Marek
Grey Robert
Grodzicki Jacek
Juchniak Marek
Kaczorowski Jarosław
Kościński Zbigniew
Kobusiński Tomasz
Kwiatkowski Piotr
Olszewski Jacek
Pająk Paweł
Polowiec Dariusz
Radomski Marek
Stępka Piotr

Sypień Mariusz
Szparaga Albert
Thomas Roman
Walczak Mariusz
Warszawski Marian
Wieczór Adam
Kryszewski Ryszard
Dąbrowski Tomasz
Andrulewicz Roman
Wąs Krzysztof

1991 Technikum Mechaniczne

(5601-5715)

Bajan Maciej
Cerak Jarosław
Chmara Sebastian
Dąbrowski Sławomir
Dobrak Wojciech
Garlaczewski Witold
Jędrzejewski Jacek
Kwiatkowski Marcin
Kwiatkowski Sławomir
Krajecki Sebastian
Kujawa Krzysztof
Malinowski Norbert
Nowicki Krzysztof
Pawełczak Wojciech
Renek Wojciech
Siekierski Piotr
Stafiej Wojciech
Talar Wiesław
Waleszczykowski Sławomir
Warszawski Piotr
Witkowski Wacław
Zdunkiewicz Robert
Zalewski Janusz
Żarkowski Krzysztof
Żywiałowski Jacek
Araczewski Jarosław
Baryczka Kamil
Czekała Arkadiusz
Głazik Jacek
Jankowski Robert
Jaworski Klaudiusz
Kaluta Zbigniew
Kowalski Dariusz
Kruszewski Tomasz
Kupcewicz Krzysztof
Łoboda Tomasz
Mędrygał Krzysztof
Mierzwiński Roman
Mroczyński Tomasz
Musiał Adam
Nowacki Krzysztof
Ogórkiewicz Borys
Pamuła Tomasz
Pociecha Krzysztof
Pyszka Maciej
Piotrowski Jerzy
Rasieja Cezary
Radliszewski Jacek
Rogalski Maciej
Salamoński Andrzej
Sobkowiak Ryszard
Staszczyk Aldona
Szyszko Edward
Błaszak Małgorzata
Iwasyszyn Adam
Jaworski Wojciech
Kannenberg Tomasz
Kasprzak Robert
Kiełpikowski Paweł
Klimkiewicz Maciej
Klajbor Wojciech
Kunicki Marcin
Lewandowski Maciej
Lipiński Dariusz
Mądry Krzysztof
Piasecki Tomasz
Paluszek Tomasz
Pończek Sławomir
Pytlewicz Przemysław
Rutkowski Robert
Siwiak Piotr
Smerża Sławomir
Wirszyłło Krzysztof
Wełniak Adam
Woropaj Robert
Wiese Andrzej
Auchimiak Piotr
Babicki Tomasz

Budzyński Marek
Brall Andrzej
Banas Jacek
Golczyk Jacek
Grzybek Sławomir
Kabuła Andrzej
Kowalewski Krzysztof
Kałamaja Andrzej
Kostkowski Dariusz
Meinert Sławomir
Musiał Michał
Musialski Dariusz
Pietura Grzegorz
Podliński Piotr
Wolski Grzegorz
Danielewski Tomasz
Gackowski Artur
Gorczyca Arkadiusz
Graczyk Krzysztof
Guzicki Jacek
Jabłoński Mirosław
Król Stanisław
Luzak Andrzej
Najdowski Artur
Piotrowski Artur
Pląskowski Cezary
Sypniewski Grzegorz
Staszewski Jarosław
Świerczyński Roger
Tokowski Dariusz
Wiewiórski Arkadiusz
Bandziak Michał
Thomas Roman
Miazga Adam
Filcek Robert
Kasprzak Robert
Paluszek Tomasz

1992 Technikum Mechaniczne

(5716-5810)

Gaca Radosław
Górski Dariusz
Hołyński Robert
Joppek Krzysztof
Kościński Robert
Krzyżelewski Rafał
Ligmacz Piotr
Łaszcz Paweł
Mroziński Adam
Okoński Paweł
Orzechowski Jarosław
Przybylski Andrzej
Rybaszewski Roman
Suszkiewicz Bogdan
Szutkowski Michał
Tutlewski Robert
Wesołowski Maciej
Wrzosek Maciej
Adamowski Mirosław
Byczyński Kamil
Balcerzak Tomasz
Biedroń Piotr
Dąbrowski Artur
Drela Piotr
Dynak Dariusz
Filipiak Andrzej
Fronczak Paweł
Gawryś Tomasz
Gawrysiak Dariusz
Gonia Krzysztof
Jankowski Maciej
Jaranowski Maciej
Kapinos Jarosław
Kowalski Krzysztof
Kubiak Robert
Kuligowski Cezary
Ławkowski Stanisław
Piechowski Jarosław
Sawczuk Mariusz
Smeja Mariusz
Strużyński Filip
Urbański Sławomir
Urbański Marcin
Waleńczykiewicz Marcin
Warda Wojciech
Wancionek Piotr
Paliwoda Modest
Kaliński Krzysztof
Kałużny Andrzej
Koczeniecki Robert
Kuniecki Marek

Litwin Piotr
Łyczek Jarosław
Matyga Jarosław
Musiał Adam
Niedzielski Rafał
Płócienniciak Rejnard
Powała Zbigniew
Terziman Jarosław
Wojtynowski Wojciech
Wiczyłło Krzysztof
Zakrzewski Sławomir
Andrzejewski Artur
Artuciak Paweł
Babicki Leszek
Gromulski Tomasz
Janczenko Mariusz
Kozłowski Artur
Kaja Andrzej
Kocik Waldemar
Mazur Mirosław
Rzotkiewicz Marek
Schmidt Tomasz
Rożek Dariusz
Urbaniak Wojciech
Wierzbiński Piotr
Żurek Dariusz
Buczkowski Jacek
Domaruz Rafał
Gronek Krzysztof
Guziecki Jacek
Kojno Mariusz
Król Robert
Łosicki Piotr
Michalski Dariusz
Mencfeld Andrzej
Nosał Hubert
Pruski Andrzej
Pasieka Jacek
Piesic Piotr
Rutkowski Wojciech
Sobolewski Grzegorz
Tyrz Aleksander
Piotrowski Artur
Polowiec Dariusz

1993 Technikum Mechaniczne

(5811-5905)

Bartnik Szymon
Bielski Piotr
Gajor Sebastian
Faltyński Grzegorz
Grzegorczyk Marek
Habel Piotr
Hołowicki Jarosław
Kruk Rafał
Kirhner Daniel
Kaniasty Marcin
Leszczyński Michał
Łykowski Tomasz
Makowski Jarosław
Nowidzki Sławomir
Redmański Rafał
Siewerd Krzysztof
Tomeczek Rafał
Wack Waldemar
Bosak Krzysztof
Faleńczyk Fabian
Henke Jarosław
Chęć Rafał
Igliński Dariusz
Kobylski Adam
Lisiewicz Andrzej
Mątel Krzysztof
Masteruch Arkadiusz
Matuszewski Rafał
Nowidzki Andrzej
Popławski Robert
Radwański Artur
Smoczyński Sławomir
Śmigielowski Sylwester
Frankowski Piotr
Zawodny Wojciech
Balcerzak Rafał
Cękała Ryszard
Chmielewski Robert
Dysarz Krzysztof
Filipnik Maciej
Jabłoński Dariusz
Kruth Maciej
Krautz Adam

Koniewski Artur
Lorenc Marcin
Nawrot Piotr
Napierała Leszek
Puszakowski Przemysław
Rubciński Tomasz
Superson Jarosław
Synowy Piotr
Wawrzyniak Sylwia
Chmielewski Dominik
Dambecki Piotr
Dudek Paweł
Jarmołkowicz Olgierd
Janiszewski Sebastian
Lewandowski Maciej
Lubawy Adam
Madej Tomasz
Malinowski Arkadiusz
Matuszewski Maciej
Marcinczyk Robert
Mędrawski Tomasz
Nalianek Wojciech
Milewski Jacek
Patka Mariusz
Pytliński Piotr
Radlak Wojciech
Sieńkowski Michał
Sanak Sylwester
Czeja Krzysztof
Gawniak Zbigniew
Dalke Michał
Kietrys Krzysztof
Kolenda Mariusz
Sobolewski Wiesław
Wesołowski Wiesław
Czekalski Maciej
Dukat Arkadiusz
Giża Mariusz
Gołembiewski Marek
Jaśniewski Maciej
Kojro Maciej
Kozłowski Rafał
Lackner Adam
Jarcysiak Tomasz
Nowakowski Krzysztof
Sas Robert
Pasternak Kornel
Szczeciński Piotr
Tomaszewski Jacek
Surpin Tomasz
Hoływski Robert
Kałużny Andrzej

1994 Technikum Mechaniczne

(5906-6026)

Burzawa Artur
Baranowski Tomasz
Michna Krzysztof
Nawrocki Waldemar
Polewski Jacek
Roguski Ireneusz
Rolinka Leszek
Włodarczyk Maciej
Waseńczuk Artur
Girgel Rafał
Bogusławski Robert
Bogusławski Adam
Daroń Marcin
Dylewicz Sebastian
Gawrych Rafał
Chrapkowski Jerzy
Jessa Andrzej
Kołodrzejewski Piotr
Kowalik Sławomir
Kitowski Jacek
Laskowski Jacek
Myler Mariusz
Nawrocki Dariusz
Peczka Roman
Pamfil Maricin
Rogala Krzysztof
Syczak Zbigniew
Spychała Sławomir
Tomaszewski Rafał
Wojtowicz Mariusz
Białecki Marcin
Bloch Kamil
Bocian Maciej
Czyżewski Bartosz
Gajewski Tomasz
Gugała Arkadiusz

Głodek Grzegorz
Gurgul Adam
Myjek Grzegorz
Jagodziński Jacek
Kruszka Marcin
Kolański Marcin
Kowalski Rafał
Langowski Wojciech
Laśkiewicz Mariusz
Leszczyński Krzysztof
Ludkiewicz Arkadiusz
Lemański Robert
Meyze Krzysztof
Michalski Michał
Piotrowicz Mariusz
Prażmo Jarosław
Przybyła Fabian
Remiński Tomasz
Rogalski Krzysztof
Rozmanowski Tomasz
Seyda Piotr
Szczypior Sebastian
Zelis Dariusz
Bartosiński Tomasz
Cholewiński Tomasz
Gust Maciej
Górny Janusz
Górski Krzysztof
Kuc Sławomir
Kaczmarek Arkadiusz
Kortas Marek
Maszkiewicz Marek
Perkowski Andrzej
Krzysiewkowski Sławomir
Reszczyński Jarosław
Rosała Michał
Rakowski Rafał
Szczejka Tomasz
Sitkowski Maciej
Saganowski Tomasz
Schmidt Robert
Urbaniak Maciej
Wierzbiński Artur
Wojciech Marek
Bzdra Krzysztof
Goczoch Marek
Jurkiewicz Wojciech
Kobylarek Tomasz
Kubaczyk Piotr
Kusyk Sławomir
Majdan Marek
Mętkowski Artur
Michalak Filip
Michniewski Robert
Miroński Rafał
Pawlikowski Jacek
Przykłowa Krzysztof
Płotka Jarosław
Rygielski Marcin
Zieliński Michał
Wybrański Radosław
Żalikowski Marek
Bąk Waldemar
Borkowski Sławomir
Brzozowski Wojciech
Drzewiecki Jacek
Gonia Robert
Gumienny Sławomir
Kujawski Aleksander
Leszczyński Kamil
Łukasik Marek
Michałek Maciej
Racinowski Marcin
Rumański Piotr
Starzecki Robert
Pietrzykowski Maciej
Tadych Rafał
Urbański Sebastian
Makowski Jarosław
Waśniewski Maciej
Ketler Arkadiusz
Zbiranek Remigiusz
Gonia Robert
Urbański Sebastian
Michałek Maciej

1995 Technikum Mechaniczne

(6027-6130)

Bandoch Mariusz
Barth Grzegorz
Berdycki Sławomir

Biel Marek
Brąszkiewicz Piotr
Brzuchalski Maciej
Bzdawka Michał
Bzdawka Tomasz
Chodowicz Marcin
Czarnecki Krzysztof
Drozd Ryszard
Drzazga Mikołaj
Florek Radosław
Gach Radosław
Garstecki Michał
Gave Artur
Gawrych Rafał
Glonke Maciej
Gołygowski Marcin
Graczyk Jarosław
Grajnert Rober
Grochowski Krystian
Gwizdała Wiesław
Hermik Jarosław
Jagielski Jacek
Jankowski Rafał
Jaroszewski Adam
Juchniak Grzegorz
Jurkowski Piotr
Józefowicz Tomasz
Kaliński Grzegorz
Kamecki Grzegorz
Kamoliński Marcin
Kania Radosław
Kminikowska Małgorzata
Kołacki Artur
Kosiński Maciej
Kosycarz Wiesław
Kozieli Jarosław
Kreczmański Waldemar
Kruszyński Mariusz
Kucewicz Maciej
Kujawski Aleksander
Latos Kamil
Latuszek Marcin
Lipiński Artur
Litwuski Jakub
Lubiewski Krzysztof
Łukowski Sebastian
Maciejewski Paweł
Maćkowiak Marzena
Malinowski Wiesław
Małecki Artur
Matuszak Piotr
Mazur Piotr
Mazurkiewicz Maciej
Miękczyński Rafał
Mojta Błażej
Myjek Grzegorz
Nadoli Łukasz
Niedzielski Artur
Nowakowski Piotr
Nowik Michał
Olszewski Rafał
Osiński Dariusz
Panfil Marcin
Pawlak Marcin
Pawlikowski Bogumił
Pezacki Marcin
Pietrzykowski Maciej
Piwko Michał
Polaszewski Robert
Prentki Piotr
Priefer Tomasz
Prymus Robert
Przybylski Marcin
Pytlik Adam
Remus Jarosław
Roszald Jacek
Rydyszski Ryszard
Schmidt Robert
Sobczak Marcin
Sochacki Michał
Sokołowski Sławomir
Soroko Adam
Stasiak Jarosław
Stawicki Robert
Stranz Arkadiusz
Szafrański Piotr
Szpajer Marcin
Syjka Michał
Talma Arkadiusz
Tomaszewski Piotr
Trytek Dariusz
Twaróg Marcin

Wachlewicz Przemysław
Wdowiak Robert
Wietrzycki Jan
Wijcek Piotr
Wisłocki Andrzej
Wiśniewski Paweł
Witt Jacek
Zając Mariusz
Ziętara Janusz

1996 Technikum Mechaniczne

(6131-6232)

Adamowski Michał
Arndt Robert
Bachowski Maciej
Bogusławski Piotr
Brzeziński Piotr
Bukczyński Jacek
Burant Marcin
Chruszczewski Krzysztof
Ciupak Dariusz
Czaczyk Marcin
Dankowski Artur
Dąbrowski Maciej
Dulian Dariusz
Dziedzic Jacek
Foks Marcin
Fujawski Rafał
Gadzinowski Sławomir
Glamowski Adam
Godlewski Tomasz
Goryszewski Jakub
Grabarski Piotr
Gradecki Sebastian
Grasik Sławomir
Grzeszak Tomasz
Guz Tomasz
Jakubek Waldemar
Janicki Robert
Janowski Marcin
Jarchewicz Marek
Kacprowicz Sławomir
Kolibski Mariusz
Kołodziej Rafał
Kosiedowski Krzysztof
Kosmala Maciej
Kosycarz Wojciech
Kowalski Michał
Kozion Jacek
Kozłowski Piotr
Kozubski Maciej
Krakowski Maciej
Krauza Andrzej
Krokowski Maciej
Krzanowski Tomasz
Kulczyk Mikołaj
Kulpa Michał
Kwas Krzysztof
Kwiatkowski Rafał
Langowski Wiesław
Lipieski Dariusz
Lipowska Agnieszka
Macewicz Rafał
Maciejewski Robert
Marciniak Przemysław
Matuszewski Rafał
Michalak Dawid
Mojsiewicz Sławomir
Mrówczyński Marek
Muszyński Bartłomiej
Nadolski Sebastian
Okonek Piotr
Olejnik Sebastian
Orczykowski Rafał
Orzechowski Ryszard
Ostlafia Marian
Pakulski Jarosław
Papierowski Dariusz
Pawlak Marcin
Pedde Jarosław
Pietrzak Robert
Pochwała Robert
Poklękowski Mariusz
Pepliński Marcin
Prus Remigiusz
Przybylak Waldemar
Rychter Karol
Sieraszewski Robert
Sobecki Sebastian
Sobieraj Krzysztof
Sobierajski Piotr

Śpiewalski Marek
Szarata Dawid
Sztok Remigiusz
Świetlik Robert
Świniarski Paweł
Tabor Marek
Taraska Grzegorz
Tomacki Sergiusz
Twarkowski Jarosław
Wachowiak Agnieszka
Walecki Robert
Warczak Piotr
Wełnowski Damian
Wiatr Michał
Widuto Arkadiusz
Wodecki Wojciech
Wojciechowski Grzegorz
Wolf Marcin
Wolski Tomasz
Wytykowski Remigiusz
Zajdlewicz Ireneusz
Zalewski Robert
Zawadzki Wojciech

1997 Technikum Mechaniczne

(6233-6324)

Baca Sławomir
Bachorski Rafał
Barłog Przemysław
Bazak Karol
Bilewski Piotr
Błażejewski Wojciech
Bratkowski Marcin
Budziszak Tomasz
Chabowski Karol
Chilla Wiktor
Chyliński Filip
Ciałoszewski Krzysztof
Cichy Rafał
Ciechalski Daniel
Czepiewski Arkadiusz
Delestowicz Robert
Durlak Damian
Dymała Cezary
Dynowiak Filip
Dyrała Cezary
Fiałkowski Tomasz
Fijałkowski Krzysztof
Filipiak Marcin
Gamoń Ireneusz
Geszke Łukasz
Glon Maciej
Głowiński Michał
Goliwski Paweł
Jarzembowski Jarosław
Janicki Tomasz
Jarzembowski Jarosław
Juliewicz Maciej
Kacprowicz Radosław
Kasprowicz Marcin
Kazimierczak Łukasz
Kempski Marek
Kitowski Piotr
Kompa Maciej
Kowalski Bartosz
Krzaczowski Przemysław
Królikowski Mariusz
Kubiak Piotr
Kwasiński Michał
Lewandowski Krzysztof
Lewandowski Jacek
Lewandowski Krystian
Maćkowski Marcin
Malinowski Robert
Marchewka Dariusz
Marciniak Paweł
Mejankowski Cezary
Miętkowski Robert
Molak Marcin
Mrugowski Adrian
Nadolny Marcin
Nagowski Jacek
Niedźwiedzki Piotr
Paczkowski Dominik
Paliga Maciej
Pecyna Michał
Pepliński Dariusz
Pinczewski Robert
Piotrowski Jarosław
Pisarek Jacek
Piwowarski Tomasz

Plichewski Krzysztof
Polakowski Radosław
Ratajczak Marcin
Ratz Rafał
Rembisz Rafał
Rościszewski Sebastian
Slesur Radosław
Smaga Robert
Smola Łukasz
Sobieszczyk Rafał
Sobolewski Michał
Spica Tomasz
Spiołek Tomasz
Stankiewicz Sebastian
Świech Robert
Tarłowski Jarosław
Trzewski Damian
Twojtas Artur
Walczak Artur
Wilczak Marcin
Wiśniewski Robert
Wojewódzki Robert
Woźniak Grzegorz
Zaderecki Krzysztof
Zieliński Dariusz
Ziomek Tomasz
Ziółkowski Sławomir

1998 Technikum Mechaniczne

(6325-6405)

Arcyński Sebastian
Baranowski Piotr
Bartkowiak Marek
Bączkowski Maciej
Bednarski Jarosław
Belka Sławomir
Bocikowski Michał
Brzykacz Przemysław
Bujak Maciej
Chmara Michał
Chodkiewicz Tomasz
Cieśla Piotr
Czyżewski Sebastian
Dąbrowski Jarosław
Dolski Łukasz
Gil Remigiusz
Golasiewski Daniel
Gołkowski Robert
Gołofil Igor
Gorzke Grzegorz
Gutkowski Marek
Kalinowski Jakub
Kaniewski Michał
Koczeski Jacek
Krzewiński Radosław
Latko Wiktor
Leszczyński Marcin
Lipiński Robert
Łuka Rafał
Łukawski Mirosław
Małek Robert
Maniewski Jacek
Matczyński Maciej
Matysiak Marcin
Mazurkiewicz Piotr
Michalski Tomasz
Mielcarek Andrzej
Mrozik Paweł
Mrówka Marcin
Multan Jarosław
Najdowski Tomasz
Nowicki Dawid
Okociski Wojciech
Okoniewski Tomasz
Orzechowski Marcin
Pawlikowski Piotr
Pietrzak Marcin
Pilas Jacek
Polek Grzegorz
Przybylski Adam
Ptaszyński Sławomir
Puszkiewicz Michał
Rokowski Artur
Sikorski Sławomir
Siudak Michał
Sławiński Krzysztof
Słojewski Filip
Stelmaszek Bartosz
Świechowicz Krzysztof
Szatkowski Rafał
Szubiet Tomasz

Szyslew Jarosław
Świątkowski Bartosz
Tischew Romuald
Tobolewski Grzegorz
Tomaszewski Przemysław
Towisza Krzysztof
Trzpius Marcin
Trzebiatowski Przemysław
Warfała Roman
Wasilewski Rafał
Wejer Paweł
Wojdylak Marcin
Wolny Marcin
Worotnik Paweł
Wypych Sławomir
Zamiatała Daniel
Zieliński Arkadiusz
Zygmunt Marcin
Żmuda Bartłomiej
Żyłkiewicz Paweł

1999 Technikum Mechaniczne

(6406-6484)

Balia Daniel
Banasiak Krzysztof
Barański Jacek
Błachewicz Jacek
Bogacki Andrzej
Chruścicki Marcin
Czyżak Piotr
Czyżkiewicz Adam
Drabik Adam
Draczyński Marek
Duczyński Krzysztof
Dymiak Mariusz
Gaca Rafał
Gawor Olaf
Gorczyński Michał
Gorzyński Marcin
Grabowicz Andrzej
Grabowski Rafał
Grzegorz Marcin
Grzybowski Sebastian
Guziołek Grzegorz
Hellak Wojciech
Hoffman Tomasz
Janicki Leszek
Jankowski Paweł
Jarmuła Arkadiusz
Jurgielewicz Sebastian
Kalinowski Arkadiusz
Karpiński Łukasz
Klin Piotr
Kociwal Krzysztof
Kopaczewski Marcin
Korneli Grzegorz
Koszczyński Przemysław
Kwiatkowski Bartosz
Leszczyński Marcin
Leszczyński Maciej
Litkowski Marcin
Łapa Dariusz
Maćkowski Mariusz
Malicki Radosław
Młodzikowski Dariusz
Netka Piotr
Palicki Maciej
Pocięgiel Artur
Porożyński Sławomir
Ptak Cezary
Richter Maciej
Rokche Andrzej
Rosin Seweryn
Rychlewski Andrzej
Safian Robert
Sandalar Łukasz
Serocha Agnieszka
Sieczka Karol
Siewkowski Tomasz
Słojewski Filip
Stańczyk Grzegorz
Szczenik Damian
Szczepanek Bartosz
Szczukowski Sebastian
Sztejka Adam
Szudowicz Rafał
Szulc Tomasz
Szuścielin Piotr
Szweda Łukasz
Świtalski Adrian
Tawaska Marcin

Tietz Robert
Towaska Marcin
Urbanowicz Daniel
Wejer Marek
Węglarz Daniel
Wojtowicz Marcin
Wojtylak Sebastian
Woliński Bartłomiej
Wyczicki Paweł
Zieliński Krzysztof
Żmicki Andrzej

2000 Technikum Mechaniczne

(6485-6562)

Bartkowiak Jacek
Borowa Tomasz
Brzozowski Karol
Chapski Paweł
Czubak Sławomir
Dołęga Tyberiusz
Dydkiewicz Artur
Dyrała Arkadiusz
Filipiak Bartosz
Franz Paweł
Gorzelańczyk Przemysław
Gołda Piotr
Grzybowski Sebastian
Gucielski Krzysztof
Górski Tomasz
Jankiewicz Marcin
Jaskólski Sławomir
Jóźwiak Wojciech
Józefowicz Maciej
Jóźwiak Sebastian
Kaczmarek Adam
Karawan Sławomir
Karpiński Tomasz
Kiedrowicz Artur
Konsowicz Krzysztof
Kozłowski Rafał
Kuchta Jacek
Lewiński Daniel
Ładiwski Celestyn
Łukarczyk Marcin
Małek Krzysztof
Mańczuk Sebastian
Marucha Mirosław
Matuszak Artur
Milewski Łukasz
Moraczewski Marcin
Mosek Paweł
Nawrocki Robert
Neumerf Krzysztof
Niemczyński Jan
Nowak Michał
Nowak Jakub
Nowak Marcin
Nowak Michał
Olejniczak Adam
Oparka Marcin
Pawłowski Robert
Pipowski Artur
Popielasz Jarosław
Powalisz Tomasz
Prusak Norbert
Przybysz Krzysztof
Rawan Sławomir
Richter Maciej
Riemen Paweł
Rolka Dawid
Romanowicz Adam
Rybak Artur
Sieczka Paweł
Śliżewski Piotr
Spejer Piotr
Spychalski Tomasz
Synak Marek
Synchiewicz Artur
Syrewicz Arkadiusz
Szawaficki Sławomir
Szczepaczek Łukasz
Szopiński Jarosław
Szpajda Piotr
Szudrowicz Rafał
Szymański Krzysztof
Szymczuski Piotr
Trzeciakowski Marcin
Urban Tomasz
Urbański Sebastian
Wesołowski Tomasz
Wojtowicz Daniel

Żakowski Marcin

2001 Technikum Mechaniczne

(6563-6657)

Abram Piotr
Adamczyk Artur
Białowąs Michał
Bielewicz Remigiusz
Borowiecki Remigiusz
Chojnacki Remigiusz
Czyżewski Patryk
Dąbrowski Szymon
Dombrowski Marcin
Dudziński Marek
Dumajewski Maciej
Dziamski Wojciech
Dziamski Adam
Gietrykowski Krzysztof
Hellak Mariusz
Hoffman Krzysztof
Jara Marzena
Jarecki Wiesław
Jaskólski Sławomir
Jastrzembski Marcin
Joachimiak Adam
Kamiński Adam
Kasprowicz Paweł
Klatecki Paweł
Kołutkiewicz Tadeusz
Kostecki Andrzej
Kosycarz Dariusz
Kotowski Przemysław
Kowalski Marcin
Kruczyńska Magdalena
Kulikowski Robert
Kuś Maciej
Kwiatkowski Kordian
Kwiatkowski Leszek
Kwieciszewski Andrzej
Leszczyński Paweł
Listowski Mariusz
Luchwierski Lesław
Ludkiewicz Maciej
Man Łukasz
Marchlewski Marcin
Masłowski Krzysztof
Michałek Piotr
Michałek Piotr
Mojsiewicz Janusz
Mosiądz Piotr
Nadratowski Tomasz
Niedźwiedzki Piotr
Niemczyński Jan
Nowicki Maciej
Ober Krzysztof
Olejniczak Marek
Olwieduk Tomasz
Orczas Łukasz
Orłowski Piotr
Pacewicz Juliusz
Parternali Paweł
Paszke Maciej
Petrycja Mariusz
Pękała Piotr
Piórkowski Sebastian
Prokop Arkadiusz
Przybiński Andrzej
Radajewicz Marek
Radorzewski Dariusz
Roguszczak Łukasz
Rosenau Dominik
Ryżomski Sebastian
Ryżyński Arkadiusz
Skulski Radosław
Smarul Marcin
Srokowski Wojciech
Stempowski Karol
Strzyż Rafał
Suszyński Grzegorz
Swobodziński Radosław
Szczęski Marcin
Szmyt Marcin
Szmyt Bartłomiej
Szymborski Marcin
Szymczak Tomasz
Szymczak Sylwester
Szywański Michał
Tubisz Arkadiusz
Tubisz Oskar
Watola Piotr
Wełnicki Jacek

Wilczoch Robert
Wilgórski Michał
Wilk Piotr
Wojdyła Marcin
Woźniak Leszek
Wybranowski Daniel
Zawiszewski Marcin
Zygiel Michał

2002 Technikum Mechaniczne

(6658-6743)

Adamczyk Szymon
Bagniewski Michał
Bączkowski Michał
Bernadowicz Łukasz
Bisunowicz Edward
Brąszkiewicz Milena
Bromberek Michał
Bross Mariusz
Brzeziński Robert
Ciesielski Wojciech
Czarnecki Grzegorz
Czarnecki Łukasz
Czarnecki Jacek
Demski Marcin
Draniecki Przemysław
Dworzecki Mariusz
Galewski Paweł
Gałąska Maciej
Golc Artur
Gołda Paweł
Gorczyński Filip
Goszka Radosław
Grajzer Marcin
Guber Tomasz
Guzikowski Bartosz
Hetman Sebastian
Jendryczka Maciej
Judkowiak Michał
Jułga Piotr
Kaliski Grzegorz
Kaminski Marcin
Kauszka Filip
Klotz Michał
Kobieski Daniel
Korczyński Daniel
Kościński Mariusz
Kostrz Arkadiusz
Kozłowski Adam
Kubicki Robert
Kukowski Artur
Kwieciszewski Andrzej
Lipowski Andrzej
Łaski Roman
Maliński Paweł
Maria Paweł
Mendyk Jakub
Misiuro Sławomir
Mlicki Michał
Nowakowski Michał
Olkowski Robert
Pawlak Łukasz
Pietrzyk Przemysław
Poklękowski Leszek
Popielarz Sławomir
Popławski Karol
Pudliński Radosław
Radwański Artur
Rogawski Marcin
Salom Damian
Sankowski Paweł
Sarnowski Sławomir
Secziński Radosław
Siekierka Jarosław
Siuda Marek
Skałecki Tomasz
Strokowski Paweł
Strzyżewski Arkadiusz
Suswiłło Jan
Szczepański Andrzej
Tawaska Paweł
Tomczyk Krzysztof
Trzaskowik Marcin
Twardowski Tomasz
Waligórski Krzysztof
Wesołowski Paweł
Wesołowski Dawid
Wittkowicz Piotr
Wioniewski Piotr
Wiśniewski Arkadiusz
Wójcik Sebastian

Zapęcki Michał
Zawiszewski Karol
Zieliński Łukasz
Ziętal Adrian
Zwich Tomasz
Żyto Paweł

2003 Technikum Mechaniczne

(6744-6818)

Arcyński Tomasz
Barszcz Łukasz
Bednarek Sebastian
Błaszczyk Andrzej
Boniek Sebastian
Brodecki Paweł
Ciecziwski Bartosz
Czyżewski Piotr
Dalak Dominik
Domagalski Łukasz
Domalski Piotr
Dragoński Dawid
Drygas Dominik
Ernest Marcin
Gachowski Mieczysław
Gonczerzewicz Paweł
Guber Tomasz
Gutowski Sławomir
Górski Krzysztof
Hamernik Robert
Jakubczak Łukasz
Janas Piotr
Janicki Rafał
Janik Marcin
Jarzembski Michał
Judlowich Michał
Karłowski Błażej
Kemszka Filip
Klause Piotr
Klemensowicz Gracjan
Klimek Mirosław
Kochański Robert
Korczyński Daniel
Kowalski Mariusz
Kowalski Radosław
Kozłowski Krzysztof
Kuśmierek Krzysztof
Kwapich Dawid
Kwiatkowski Kazimierz
Ludwiczak Damian
Łukaszek Przemysław
Marciniak Sebastian
Michalski Michał
Należyty Michał
Nowakowski Tomasz
Orzechowski Jacek
Osatkowski Radosław
Paluszkiewicz Marek
Pestka Marcin
Pietranek Mariusz
Piwoński Krzysztof
Ptak Tomasz
Pulkowski Dariusz
Radomski Maciej
Ratajczak Waldemar
Rębisz Rafał
Robaszkiewicz Bartłomiej
Romaczewski Paweł
Rosiuski Michał
Rota Jan
Rozmarynowski Rafał
Sachowski Krzysztof
Sachowski Piotr
Sieraszewski Piotr
Szawurski Marcin
Sztymer-Orczowski Bartosz
Tomaszewski Daniel
Tomaszewski Paweł
Tucholski Miłosz
Urbański Daniel
Woźniak Maciej
Wróblewski Michał
Zadroga Radosław
Zienkiewicz Marcin
Zwierzchlewski Łukasz

2004 Technikum Mechaniczne

(6819-6909)

Adamowski Jacek
Adamski Łukasz
Arndt Rafał

Arndt Jarosław
Balcer Piotr
Bardoch Stanisław
Barejka Michał
Barszczewski Wojciech
Błachowiak Marcin
Brzeziński Szymon
Budiński Marek
Chlarzyński Paweł
Chmara Mariusz
Chorbacz Piotr
Deja Jacek
Demiski Adrian
Dominiak Jarosław
Domka Radosław
Frączkowski Wojciech
Giesz Michał
Goza Kamil
Gusek Dawid
Hordyński Filip
Jachimowski Michał
Jeleniewski Janusz
Kempiński Kamil
Koblański Patryk
Kolczyński Adam
Kowalski Adam
Krajewski Dawid
Kruszka Maciej
Kuffel Rafał
Kupiewski Maciej
Kwiatkowski Kazimierz
Lawda Marcin
Lutowski Marcin
Łaksa Tomasz
Macewicz Jakub
Mamrkiewicz Paweł
Maras Adam
Marchlewicz Łukasz
Melak Przemysław
Mikołajczyk Adam
Muszyński Paweł
Nennert Mariusz
Nowak Sebastian
Oziębłowski Krzysztof
Palacz Piotr
Pawlaczyk Maciej
Piotrowski Tomasz
Pokupiński Paweł
Polak Piotr
Pruszkowski Marcin
Rożyński Grzegorz
Ruciński Karol
Rytlewski Przemysław
Różycki Mirosław
Schwermer Maciej
Siedlak Jakub
Sieg Sławomir
Sobolewski Mariusz
Sowna Michał
Spychała Lech
Stępak Zbigniew
Stolarczyk Krzysztof
Stroński Mariusz
Suliński Michał
Suswiłło Witold
Szarpak Robert
Szastak Michał
Szczelan Dariusz
Szczepański Krzysztof
Szeloch Arkadiusz
Szupytowski Krzysztof
Szwagrzyk Grzegorz
Szyczakiewicz Łukasz
Szydłowski Dawid
Szymczak Robert
Tomczak Marcin
Trybuchowicz Krzysztof
Watola Krzysztof
Wesołowski Robert
Winkowski Marcin
Wojciechowski Łukasz
Wojczarowski Łukasz
Woźniak Tomasz
Zielewski Łukasz
Zieliński Kamil
Zieliński Stanisław
Ziółkowski Paweł
Żarkowski Arkadiusz

2005 Technikum Mechaniczne

(6910-7009)

Arndt Marek
Babiński Michał
Bassa Iwona
Bednarek Dawid
Bilecki Łukasz
Boniek Damian
Budny Łukasz
Caban Dawid
Chmiel Karol
Chrząszcz Marek
Coblewski Marcin
Dambecki Michał
Dembiński Rafał
Dula Mariusz
Dobrychowski Łukasz
Drozdowski Tomasz
Drzycimski Michał
Dworzecki Piotr
Fatz Robert
Fedman Marek
Filipiak Łukasz
Fraszek Krzysztof
Gamalczyk Rafał
Glama Rafał
Graban Remigiusz
Górecki Marcin
Jaśniowski Dawid
Jodek Dariusz
Kaczmarowski Maciej
Kamiński Łukasz
Kapturczak Maciej
Karasiński Paweł
Karmiński Łukasz
Karpiński Wojciech
Kiełpinowski Kamil
Klein Jarosław
Kmach Rafał
Korzeński Dawid
Kostrzewski Piotr
Kotecki Marcin
Kubiak Paweł
Leszczyński Kamil
Lewandowski Paweł
Matczyński Dariusz
Mendowski Łukasz
Mirus Paweł
Morowski Marcin
Munczkowski Sławomir
Murawski Juliusz
Muszyński Adam
Nadolski Michał
Nietz Dawid
Nowak Cezary
Nowak Marcin
Nowak Robert
Nowakowski Marcin
Nuszalski Tomasz
Oleszkiewicz Oskar
Paczkowski Kamil
Paszklewicz Michał
Pietraszek Krzysztof
Potom Kamil
Przybytek Łukasz
Puto Dariusz
Radtke Karol
Radtke Przemysław
Rasielewski Miłosz
Rusin Tomasz
Sadowski Dariusz
Samek Krzysztof
Sikorski Rafał
Skiert Krzysztof
Sobiech Dawid
Sopalski Piotr
Standzon Krzysztof
Stankiewicz Artur
Staszak Przemysław
Staszyński Jan
Straszewski Przemysław
Strzelecki Sławomir
Sudoł Wojciech
Szewczyk Jarosław
Szopiński Andrzej
Tkacz Maciej
Tlock Tomasz
Tracz Jarosław
Turowska Roksana
Wichrowska Marta
Włoch Jakub

Włodarczyk Sławomir
Wolski Tomasz
Woźniak Dawid
Wyrwicki Artur
Zając Paweł
Zakaszewski Dawid
Zarembski Tomasz
Żerdziński Marcin
Zieliński Piotr
Zimny Łukasz
Żurak Kamil

2006 Technikum Mechaniczne

(7010-7078)

Błażewicz Szymon
Bombała Marcin
Chyła Krzysztof
Drożyński Łukasz
Garsiecki Wojciech
Kaczyński Kryspin
Kasprzyk Bartosz
Kościerski Krzysztof
Krzyżanowski Daniel
Kussy Mariusz
Majewski Damian
Masiak Paweł
Pieścinowski Jerzy
Schreiber Piotr
Jelewski Janusz
Pietraszek Mariusz
Rozmarynowski Rafał
Janicki Tomasz
Jurkiewicz Maciej
Keller Arkadiusz
Wiśniewski Piotr
Witt Roman
Zbieraczek Remigiusz
Zieliński Adam
Andrzejczak Mateusz
Badziągowski Arkadiusz
Barszcz Krzysztof
Bartoszak Bartosz
Bartoszek Michał
Biesek Sebastian
Borowicz Paweł
Borucki Bartłomiej
Ciszewski Michał
Daszek Sebastian
Dąbrowski Patryk
Delbowski Maciej
Draganek Michał
Dudziak Piotr
Falkowski Patryk
Glama Przemysław
Gołata Marek
Hałas Paweł
Jakubczak Michał
Kęcik Marcelina
Konkel Bartosz
Krupa Adam
Krzyżanowski Dawid
Kuffel Marcin
Lubiewski Damian
Ławigus Adam
Marcinkowski Ariel
Michalski Maciej
Należyty Piotr
Niemczewski Krystian
Olszewski Paweł
Okoniewski Emil
Piotrowski Michał
Porczyński Piotr
Rządkowski Przemysław
Sadowski Waldemar
Sikorski Krzysztof
Soboczyński Adam
Sokoliński Adam
Sopór Kajetan
Stuczyński Michał
Syrocki Kazimierz
Wesołowski Rafał
Wolski Michał
Wolski Przemysław

2007 Technikum Mechaniczne

(7079-7127)

Adamczyk Łukasz
Adamkiewicz Krzysztof
Amborski Przemysław
Barlasz Marcin

Bojda Michał
Ciupak Łukasz
Czapiewski Bartosz
Czeliński Filip
Dondalski Mateusz
Flakowski Piotr
Gbur Piotr
Graczyk Dawid
Janicki Kamil
Janiszewski Marcin
Jara Damian
Jastrowski Sebastian
Jełka Miłosz
Kaczorowski Przemysław
Kozioł Marek
Leśniak Adrian
Lewandowski Paweł
Łoboda Maciej
Łosoś Jacek
Majek Rafał
Megger Sylwester
Muller Szymon
Pietrzak Dawid
Pietruszyński Marcin
Pietrzak Mariusz
Piskorski Andrzej
Poklękowski Dawid
Przybyski Krzysztof
Rogaszewski Szymon
Roszewski Daniel
Rudnicki Łukasz
Sadowski Paweł
Serwiński Radosław
Siuchniński Grzegorz
Słaboszewski Piotr
Sobczyk Arkadiusz
Stablewski Marcin
Strokowski Tomasz
Sularz Maciej
Szczęsny Piotr
Szukiel Leszek
Śmigiel Dawid
Winiecki Adam
Wolny Krzysztof
Żurawski Artur

2008 Technikum Mechaniczne

(7128-7184)

Badziński Piotr
Bednarek Paweł
Borowiak Szymon
Brenk Damian
Broń Michał
Chludziński Piotr
Chwała Błażej
Dobosiewicz Michał
Drzymulski Sebastian
Erdmann Jacek
Grabowski Krystian
Grzeca Tomasz
Janasz Michał
Jasiński Kazimierz
Kadlec Ariel
Kardacz Maciej
Kędzierski Krzysztof
Kosmala Łukasz
Krall Marcin
Kryl Jacek
Kubera Piotr
Kuliński Karol
Kurek Damian
Kuśmierek Michał
Kwiatkowski Krzysztof
Kwiatkowski Paweł
Lekmaclong Adrian
Leszczyński Łukasz
Lewandowski Kamil
Lubiński Dawid
Łuczkowski Piotr
Mazur Damian
Minczyński Tomasz
Mrowiński Dawid
Mrówczyński Paweł
Mróz Marcin
Naukowski Artur
Nowak Michał
Nowak Wiktor
Pawlicki Marcin
Pawłowski Tomasz
Ranowski Daniel
Romanowski Maciej

Roszak Filip
Rybczyński Paweł
Różycki Maciej
Siegert Mateusz
Sieraszewski Maciej
Smoliński Michał
Stasiak Maciej
Stempowski Mariusz
Stokłosa Maciej
Suczypczak Paweł
Szatkowski Damian
Szymanowski Michał
Wołowicz Damian
Zieliński Łukasz

2009 Technikum Mechaniczne

(7185-7248)

Bączkowski Łukasz
Bernadowicz Dawid
Błaszkiewicz Adrian
Bosak Łukasz
Cebała Łukasz
Chamerski Dawid
Chojnacki Andrzej
Choleński Michał
Dudziński Krzysztof
Frankowski Marcin
Goźliński Karol
Gruszczyński Bartosz
Grzelak Jakub
Harasymowicz Michał
Henke Tomasz
Jakubczak Rafał
Jaroch Łukasz
Jendrzejewski Remigiusz
Jędryczka Jakub
Kaduczka Grzegorz
Kolberg Wojciech
Kołacki Jarosław
Krysłowczyk Artur
Kuffel Piotr
Kujaczyński Marcin
Kwasek Paweł
Leis Adam
Lewandowski Krzysztof
Lewandowski Rafał
Lewandowski Marek
Lipnowski Arkadiusz
Lis Wiesław
Majdowski Bartłomiej
Makowski Marcin
Mazurek Radosław
Michalski Sylwester
Mierzejewski Jacek
Mrówczyński Sławomir
Nawrzyło Mariusz
Nowakowski Adrian
Olszewski Piotr
Olszewski Łukasz
Pawlewski Robert
Piechota Mateusz
Pieczka Robert
Radewicz Adam
Radman Mateusz
Radtke Adrian
Regosz Marcin
Snowieczny Jakub
Stefański Damian
Stelter Jacek
Szczeblewski Paweł
Szczepaniak Radosław
Szewczyk Marcin
Śluga Marcin
Tomaszewski Marcin
Westfal Dawid
Woźny Dariusz
Zdrojewski Bartosz
Zieliński Łukasz
Zieliński Piotr
Żak Arkadiusz
Żmich Marcin

Policealne Studium Zawodowe (1977-1983)

1977

(7249-7268)

Butkowski Paweł
Bylina Grzegorz
Chojecki Kazimierz

Fiderek Dionizy
Gabrysiak Krzysztof
Grewling Marek
Hiliński Andrzej
Kania Tadeusz
Karczewski Jerzy
Kutnik Andrzej
Martyn Jerzy
Nowak Stanisław
Różycki Grzegorz
Schmidt Marek
Sielski Roman
Sobecki Mirosław
Szymborska Maria
Wasilewski Włodzimierz
Widziński Władysław
Zaborowska Jolanta

1978 (7269-7311)

Baczyński Jan
Bartoszek Andrzej
Benke Tadeusz
Blechacz Krzysztof
Bożek Barbara
Brachowski Andrzej
Butowski Mirosław
Dobrzański Kazimierz
Dramicki Ireneusz
Drożdż Ryszard
Frohlich Danuta
Gałęzka Sławomir
Gerka Henryk
Gierszewski Włodzimierz
Głogowska Maria
Grochowski Stanisław
Górski Jakub
Jurkowski Janusz
Jóźwiak Krzysztof
Kmieć Marek
Kostkowska Elżbieta
Kowalczyk Grzegorz
Kozak Grzegorz
Kręski Krzysztof
Kupski Tomasz
Meder Marek
Naruszewicz Mariusz
Nowicki Roman
Pawłowski Andrzej
Pora Grzegorz
Pulczyński Janusz
Ryngwelski Wincenty
Samodrzwicz Roman
Siudek Henryk
Sobociński Waldemar
Swoińska Janina
Szmuc Jan
Szubski Zbigniew
Świechowski Zygmunt
Turzyński Wojciech
Welc Ryszard
Ziberkowska Elżbieta
Ziółkowski Jan

1979 (7312-7370)

Adamczyk Ewa
Bogusiewicz Anna
Borysow Urszula
Chrztek Edmund
Czura Teresa
Dombrowski Jacek
Eichstnedt Piotr
Frąckowiak Stefan
Gawlik Michał
Gimiński Zbigniew
Gorączkowski Krzysztof
Gort Adam
Hofman Eugeniusz
Iwicki Wiesław
Jankowski Andrzej
Jankowski Marcin
Jankowski Eligiusz
Kajewska Anna
Karnikowski Jacek
Karnowski Grzegorz
Kosecki Karol
Kotlęga Eugeniusz
Kowalewski Ryszard
Królikowski Aleksander
Kujawski Maciej
Lipiński Ryszard
Lipka Stefan
Łochowicz Mirosław

Majewski Grzegorz
Majorczyk Mariusz
Marciniak Jerzy
Marszewska Jolanta
Michalak Henryk
Modrzyński Andrzej
Mrówczynski Roman
Pacek Jerzy
Pisarecki Mazek
Przybyliński Bogdan
Radomski Mariusz
Rajski Marian
Rydzik Marek
Różycki Grzegorz
Sauter Marcin
Siejna Jan
Siwiak Izabela
Strzeszewski Janusz
Szmagliński Stanisław
Szymańska Bożena
Szymański Jerzy
Śmigielski Zbigniew
Świnka Mirosław
Trejderowski Zbigniew
Trzebiatowski Bronisław
Waszkiewicz Tadeusz
Wiland Henryk
Wujak Mirosław
Wyrobek Andrzej
Ziętak Andrzej
Ziętak Adam

1980 (7371-7403)

Bachman Marian
Ciesielski Fernand
Cieśla Wanda
Czapiewski Jan
Dumata Jarosław
Dybowski Tadeusz
Grzanka Franciszek
Grzechowiak Dorota
Jankowski Dariusz
Januszewski Szczepan
Kęskrawiec Wiesław
Krawczyk Ryszard
Krzemiński Marek
Kuczma Eugeniusz
Maciejczak Henryk
Mączyski Stefan
Młodzikowska Halina
Nowakowski Janusz
Pastura Eugeniusz
Pawlak Jarosław
Pinkowski Roman
Polinowski Stanisław
Przybyłowski Eugeniusz
Ptoszek Paweł
Ratajska Mirosława
Rusin Czesław
Rybarczyk Alicja
Szewa Grzegorz
Szwochert Eugeniusz
Śliwiński Jan
Śmigaj Tadeusz
Tanczak Ryszard
Wojnarowska Marzena

1981 (7404-7453)

Basara Przemysław
Białas Zenon
Biskup Włodzimierz
Bona Leszek
Chybowski Igor
Czarnocki Krzysztof
Dorywalski Jerzy
Drążek Roman
Edwarczyk Wojciech
Filbrandt Lech
Firch Mariusz
Graul Ryszard
Hinz Piotr
Hus Jerzy
Jarczak Cezary
Kamzol Mirosław
Kasprzak Zbigniew
Kiełpiński Ryszard
Kilanowska Anna
Kopeć Aleksander
Kozłowski Jerzy
Krajewski Piotr
Kuberacki Andrzej
Kuchta Jan

Lewandowski Piotr
Libner Tomasz
Lubomski Waldemar
Łyszkiewicz Krzysztof
Maćkowiak Mirosław
Majkut Tadeusz
Mazur Waldemar
Mróz Ignacy
Piąta Mariola
Pieso Gregorz
Pietrzak Zbigniew
Podgórski Waldemar
Potocki Marek
Prodziński Henryk
Rubrycka Małgorzata
Różek Robert
Sierkowski Wojciech
Składamowski Tomasz
Stróżyński Jacek
Szarwaryn Cezary
Szumiewicz Mariusz
Wanda Aleksander
Wiśniewski Grzegorz
Woliński Sławomir
Zysk Artur
Żelazik Mariusz

1982 (7454-7481)

Basiński Leszek
Brygin Mariusz
Ćwikliński Janusz
Grzechowiak Jan
Grzesiak Paweł
Kraśniewski Krzysztof
Kruszczyński Grzegorz
Kulczyk Ryszard
Lidzbarski Janusz
Małek Julisz
Mikulski Stanisław
Motzek Robert
Murzyn Marek
Paszanowski Lech
Pawlak Roman
Pepliński Adam
Pięta Marek
Półgęsek Adam
Różnowski Bohdan
Schmidt Waldemar
Sobczak Michał
Sobiecki Artur
Syczyło Marek
Szymankiewicz Marek
Teler Andrzej
Wielewicki Stanisław
Woźny Jacek
Ziębicki Andrzej

1983 (7482-7495)

Bukowski Andrzej
Cykras Piotr
Kłaput Krzysztof
Kryszak Piotr
Łysik Waldemar
Magierowski Krzysztof
Malak Mirosław
Murlewski Grzegorz
Nawrocki Czesław
Opaliński Bolesław
Reksa Iwona
Rzeżuski Krzysztof
Sobota Mariusz
Szupryt Jacek

Liceum Zawodowe (1979-1984)

1979 (7496-7613)

Antosik Marek
Augustyniak Roman
Bargiel Karol
Bąk Krzysztof
Białkowska Grażyna
Bogacki Mariusz
Borzych Grzegorz
Brzeziński Krzysztof
Bucka Maria
Chorobiński Krzysztof
Cyganiak Grażyna
Czajnowska Mariola
Damratk Bogusław
Dominikowski Grzegorz
Drozdowski Zenon

Drożdż Marek
Dziadoli Mariusz
Eluszkiewicz Jacek
Finc Marek
Frajterz Zdzisław
Gaik Henryk
Gapińska Grażyna
Głowacki Zbigniew
Gołąbiewski Grzegorz
Gotowicz Anna
Grabowski Mariusz
Grabowski Ryszard
Gurgul Krystyna
Hass Michał
Hinel Edward
Igielski Jarosław
Iwicki Mirosław
Janowski Roman
Jasiński Robert
Jeżewski Marek
Jędral Maciej
Kamiński Janusz
Kamiński Adam
Kasiorek Jacek
Kiełtyka Mirosław
Knap Maria
Kołakowski Andrzej
Kopaniarz Danuta
Kryszak Mariusz
Kuczmińska Wiesława
Kujot Wiesław
Kurdynowski Waldemar
Kurza Jarosław
Kusyk Stanisław
Laskoś Marek
Laskowski Janusz
Leśniewski Maciej
Lewandowski Krzysztof
Lewicki Marek
Łukasik Stanisław
Lutowski Krzysztof
Łasa Krzysztof
Łaszcz Marek
Łucka Ewa
Maciaszek Mirosław
Markiewicz Łucja
Markiewicz Wiesław
Mazgała Krzysztof
Mazurek Regina
Michalski Wiesław
Mierzejewski Dariusz
Nawrocki Rafał
Nikiel Wiesław
Niwiliski Bogdan
Olszowy Leszek
Orłowicz Marek
Pająk Janusz
Pieczka Aleksandra
Pipowski Wiesław
Płotka Anna
Poteracki Andrzej
Powalisz Aleksandra
Pruszyński Mieczysław
Przybył Teresa
Rafiński Marek
Rajpold Andrzej
Roman Martyn
Sarnowski Grzegorz
Sichel Jacek
Sierant Jerzy
Skotnik Jerzy
Skubisz Piotr
Smutka Ewa
Sobowska Krystyna
Stachewicz Janina
Stankiewicz Andrzej
Szałkowska Małgorzata
Szamlewski Zbigniew
Szczeblewski Wojciech
Szczygielski Kzysztof
Szerszyński Marek
Świetlik Piotr
Teresa Wojciech
Tonder Eugeniusz
Trąpała Marek
Wachowski Włodzimierz
Walter Krzysztof
Waszak Daria
Wieczyńska Ewa
Winiatowska Grażyna
Winiewczyk Alicja
Wiśniewski Tadeusz

Wiśniewski Mirosław
Wiśniewski Ryszard
Wiśniewski Maciej
Woźniak Czesław
Woźniak Marian
Woźniak Edward
Wróblewski Andrzej
Zakrzewska Bernadeta
Żychliński Bogusław
Żydczak Marek
Żygowska Maria

1979 (7614-7653)

Anosiński Krzysztof
Barabas Małgorzata
Baszelak Ryszard
Bereszko Jerzy
Gbiórczyk Piotr
Jarzowicz Jan
Karabasz Mirosław
Kasprzak Barbara
Kowalski Rajmund
Lachowski Marek
Lewandowski Dariusz
Lis Leszek
Majewski Jarosław
Michas Małgorzata
Pawlikowski Jarosław
Płatnicki Marek
Ptaszyńska Marlena
Pytel Jacek
Rogawska Dorota
Rogowska Małgorzata
Roman Lucyna
Rook Renata
Rozwodowski Maciej
Rożek Renata
Sadowska Krystyna
Sierant Ewa
Skupisz Andrzej
Śmiałka Ewa
Socha Dariusz
Stasiak Andrzej
Szablicki Krzysztof
Schmidt Robert
Szewczyk Elżbieta
Szews Waldemar
Szymkowicz Alicja
Tkacz Iwona
Wilowiecki Mirosław
Zabeski Wiesław
Załuska Urszula
Zieliński Krzysztof

1980 (7654-7667)

Berkowicz Anna
Biskup Jerzy
Dudziak Sławomir
Jakubowicz Janusz
Ksycki Jarosław
Magowska Grażyna
Paczyńska Hanna
Pankowska Hanna
Przybytkowski Janusz
Siuzdak Leszek
Urbańska Elżbieta
Widuto Jerzy
Zakrzewski Jarosław
Zieliński Mirosław

1981 (7668-7717)

Antosz Grzegorz
Błażejczyk Sławomira
Burzyński Mirosław
Cisowicz Grzegorz
Cukras Piotr
Frommkolz Zbigniew
Gajewska Elżbieta
Groblewski Tomasz
Jagielski Jarosław
Jaworski Piotr
Jurgiel Danuta
Klampińska Wiesława
Kołdan Janusz
Korwacka Alicja
Kretowicz Beata
Kusz Andrzej
Lipiecki Mariusz
Loretański Leonard
Mackowicz Beata
Maćkowski Roman

Marciniak Wojciech
Maśkiska Małgorzata
Momch Jarosław
Oczkowski Wiesław
Okoński Andrzej
Pawlak Adam
Piparski Ryrszard
Pisarek Jolanta
Roslau Stanisław
Rostkowski Piotr
Rozwadowski Maciej
Rugowska Dorota
Sierzchulski Jacek
Śliński Jacek
Slotoła Dariusz
Stasińska Mariola
Strelczak Wiesław
Szczutkowski Jacek
Szpak Elżbieta
Szuchewicz Mieczysław
Tajkowska Brygida
Tyburska Mieczysława
Urbańska Elżbieta
Walkowiak Sławomir
Wierzbowski Mario
Witkowska Małgorzata
Witkowski Piotr
Zaleski Wiesław
Zieliński Jacek
Żółwowska Mirosława

1982 (7718-7740)

Barski Leszek
Daliński Piotr
Dziubkowski Mariusz
Formella Dariusz
Grzybowski Paweł
Karabasz Jarosław
Ksobiech Jacek
Kuchler Waldemar
Leszczyńska Urszula
Miastowski Sławomir
Pankowska Hanna
Piekarski Krzysztof
Płażeńska Teresa
Radatz Sławomir
Rambowicz Arkadiusz
Skupin Andrzej
Strelszczuk Wiesław
Szczutkowski Jacek
Szopniewski Zbigniew
Waszkowska Hanna
Wrembel Andrzej
Żurawska Aleksandra
Żyłkowski Mariusz

1983 (7741-7776)

Banek Kazimierz
Brass Marek
Derda Rafał
Dubiela Artur
Dziubkowski Mariusz
Formela Jacek
Fronckowski Bolesław
Gałgański Andrzej
Grzesik Janusz
Grzybowski Robert
Hartkich Piotr
Kasprzak Tomasz
Kilt Tomasz
Kleńkowicz Małgorzata
Kujawa Eugeniusz
Lisiewska Apolonia
Luks Janusz
Marciniak Wojciech
Nowakowski B
Oczkowski Piotr
Owczarzak Jacek
Pazdan Elżbieta
Piotrowski M
Połczyński R
Raczkowski Sławomir
Radtke Andrzej
Rózga Tadeusz
Staliński Zbigniew
Tobolewski Zbigniew
Trochorski Jarosław
Waligóra Włodzimierz
Wiśniewski Waldemar
Wróblewski Bogusław
Zieliński Janusz
Zieliński Jerzy

Ziółkowski Mariusz

1984 (7777-7810)

Biruta Dariusz
Borkowski Sławomir
Brączkiewicz Mariusz
Dąbrowski Maciej
Dialeszyk Wojciech
Fabiszewski Piotr
Gałgański Andrzej
Grabowski Tadeusz
Gruszczyński Tomasz
Jakubowski Sławomir
Kasprzak Tomasz
Kujawa Eugeniusz
Liniecki Sławomir
Maciejewski Jacek
Maleszyk Wojciech
Matuszczak Zbigniew
Mikołajczyk Mirosław
Mordak Piotr
Nizioł Ireneusz
Nowak Leszek
Nowak Marek
Olszewski Krzysztof
Połczyński Robert
Przeradzki Waldemar
Rabikowski Dariusz
Smol Zbigniew
Smolerz Krzysztof
Sykutera Marek
Tobolewski Zbigniew
Walas Sławomir
Wenker Marek
Zdrojewski Piotr
Zdrojewski Maciej
Żołdawicz Sławomir

X Liceum Ogólnokształcące

2000 (7811-7884)

Andrzejewska Magdalena
Baczyński Krzysztof
Bajek Krzysztof
Baran Klaudia
Bartczak Anna
Bartz Izabela
Birkholz Ewa
Boman Adam
Borakiewicz Paweł
Borzych Dominika
Braciszewska Beata
Bratz Karolina
Bruczek Maciej
Brzyski Krzysztof
Buszman Maiusz
Dębińska Marlena
Dudek Dawid
Dyczewski Rafał
Feit Daniel
Gałązka Małgorzata
Gerorz Emilia
Gibaszek Agnieszka
Głodzińska Katarzyna
Głuszek Magdalena
Gorznia Małgorzata
Gummer Andrzej
Haller Oktawian
Harężlak Nina
Hoffmann Monika
Jarecka Elżbieta
Jarosz Katarzyna
Józkowiak Renata
Kobus Rafał
Kołowajtys Joanna
Kozubowska Mirela
Krywald Emilia
Maraśkiewicz Anna
Mazur Mariusz
Młodzińska Patrycja
Mrozik-Gliszczyńska Ewa
Należyta Maja
Napiórkowska Aleksandra
Nowak Magdalena
Nowicka Anna
Obidzińska Katarzyna
Ostojska Magdalena
Paluszkiewicz Anna
Paluszkiewicz Beata
Peplińska Elwira
Prażyńska Ewa

Przybylik Anita
Rogalska Magdalena
Sieta Anita
Sinda Joanna
Skierecki Krzysztof
Skora Dagara
Sławska Dorota
Stolarczyk Wioletta
Szczepański Robert
Szypelow Jerzy
Ścieszyński Jarosław
Środa Barbara
Tomaszewska Magdalena
Tomaszewski Rafał
Twaróg Anna
Umińska Anna
Uroska Marta
Wesołowska Anna
Wesołowski Marcin
Wiśniewski Adam
Woźniak Dominika
Zajdlewicz Julita
Zdurzek Tomasz
Zubek Agnieszka

2001 (7885-7977)

Adamska Karolina
Andruszczak Joanna
Bagnerowska Magdalena
Bieszke Agnieszka
Birnbaum Krzysztof
Borkowska Beata
Borowiec Marianna
Bruzda Bogusława
Bujakowska Anna
Buras Rozalia
Cerajewski Jacek
Czubachowski Rafał
Dombek Maria
Drojma Katarzyna
Dulęba Justyna
Fąfara Agnieszka
Figacz Marta
Floeter Daria
Fraszczyk Maciej
Gehrmann Łukasz
Gołatka Michał
Gorynia Paulina
Graczyk Magdalena
Grochala Anna
Gółkowska Anna
Górna Aneta
Iwanow Patrycja
Kałużna Anna
Kamińska Aleksandra
Kłos Monika
Kmieć Krzysztof
Koblański Łukasz
Kowalczyk Anna
Kowalska Katarzyna
Kozłowska Wioletta
Krupczak Dominika
Kubik Joanna
Kubik Tomasz
Kudła Bartosz
Kulas Karolina
Kuraś Roksana
Kurczych Agnieszka
Kuta Michał
Kwasek Jakub
Lewandowski Filip
Łoboda Michalina
Łoboda Beata
Malikowska Ilona
Malinowski Michał
Małecka Barbara
Matuszczak Barbara
Michalak Katarzyna
Mroczkowski Michał
Najmowski Sebastian
Nowak Beata
Nowicki Szymon
Ostrowski Michał
Pazderska Justyna
Piaskowski Daniel
Pisarecka Monika
Pisarecki Grzegorz
Podolecka Katarzyna
Prymas Michał
Pulzin Ewa
Pycior Jarosław
Radzisz Katarzyn

Ręklewska Anna
Roman Urszula
Rudzka Agnieszka
Schewe Aneta
Skarzyński Mateusz
Starzyński Paweł
Stoppel Karolina
Surma Mariusz
Szczepanowska Katarzyna
Szcześniewski Adam
Szpadziński Łukasz
Szyttenholm Gracjan
Świerczyk Małgorzata
Świerniak Anna
Tańcula Monika
Tudek Wanda
Tuszyński Paweł
Wagner Katarzyna
Walkiewicz Adam
Wawro Adriana
Wiszniewska Anna
Wiśniewska Paulina
Włoch Weronika
Wojcieszaj Małgorzata
Wyrzykowska Dominika
Wyżgowska Magdalena
Zająkała Krzysztof

2002 (7978-8105)

Badowska Joanna
Balcer Katarzyna
Baran Alicja
Barcerzak Maja
Bartnik Monika
Bączkowska Mariola
Beger Anna
Bilon Alicja
Brzezicka Agnieszka
Burzych Dorota
Cesar Bartosz
Chałat Karolina
Chłona Patrycja
Chudyk Julia
Cieciora Agnieszka
Cieślak Patrycja
Cioch Daniel
Ciosmak Monika
Czajkowska Paulina
Czajkowski Michał
Dybicz Hanna
Fischer Karolina
Głowacki Wojciech
Gordon Agnieszka
Grecza Anna
Grzeszak Piotr
Grzonkowska Emilia
Górko Michał
Hemmerling Hanna
Hendzel Karolina
Hermit Dawid
Herniak Monika
Jackowiak Ewa
Janiak Ewelina
Jaroch Magdalena
Jastębska Agata
Jaśkowiak Joanna
Jeleńska Anna
Jerzy Beata
Jułga Marta
Kaczmarek Oliwia
Karnowska Anna
Kęsa Rafał
Kitowski Filip
Klatecka Jolanta
Klimak Piotr
Klimek Magdalena
Kłopotek Agnieszka
Kogut Hanna
Kopydłowska Katarzyna
Koss Janusz
Kossmann Anna
Kotowska Liliana
Kowalczyk Adam
Koziol Wojciech
Kryszak Sylwia
Krzyżanowska Natalia
Kubryniec Karolina
Kucapska Marlena
Kuś Kamil
Kutowińska Monika
Kwiatkowska Emilia
Latuszek Mariusz

Leńska Karolina
Lewandowska Angelika
Linkowski Michał
Łukomska Małgorzata
Maciejewska Dorota
Macińska Małgorzata
Magdański Tomasz
Marciniak Angelika
Markowski Łukasz
Matyka Joanna
Mazany Agnieszka
Mądrowska Marta
Miękczyński Miłosz
Mikołajewska Małgorzata
Miszker Przemysław
Modrakowski Roland
Mroziński Adam
Nierzwicka Elżbieta
Nieżurawska Alina
Nowak Rafał
Opasińska Aleksandra
Oszywa Agnieszka
Paluszek Rafał
Passelt Małgorzata
Pawlicka Marta
Piekarz Karolina
Pożarowski Łukasz
Roehle Mateusz
Rosenthal Barbara
Roszyk Magdalena
Sankiewicz Marzena
Skalski Krzysztof
Skibińska Martyna
Skórzewska Paulina
Smagieł Natalia
Śmigielska Daria
Smolińska Wiktoria
Sobiszewski Tomasz
Strzałkowska Dorota
Strzesak Karolina
Superczyński Jacek
Sygnecka Agnieszka
Szałkowicz Karolina
Szczechla Aleksnadra
Szczepańska Katarzyna
Szulc Daria
Szymańska Justyna
Szyttenholm Oliwer
Szyttenholm Darian
Śrudek Anna
Świniarska Wioleta
Tokarska Magdalena
Tomaszewska Magdalena
Tryciński Micha
Twaróg Robert
Urban Magdalena
Wabnic Artur
Waliszewska Iwona
Warszawska Karolina
Wedeł Magdalena
Wiśniewski Bartosz
Wronkowski Dartosz
Zaorska Agnieszka
Zaorska Anna
Żarnowska Monika

2003 (8106-8271)

Andczak Anna
Andczak Magdalena
Antosik Katarzyna
Archaniołowicz Dorota
Badyna Jakub
Balcewicz Magdalena
Bandoch Andrzej
Baranowicz Joanna
Barkowska Anna
Bączkowski Cyprian
Bąkowska Magdalena
Betyna Wojciech
Bon Edyta
Bortkiewicz Dagmara
Brykmarz Katarzyna
Buczkowska Aleksandra
Bunchardt Karolina
Byszewska-Nowak Patrycja
Chałat Karolina
Chylewska Joanna
Cięszka Roksana
Cioch Daniel
Czajkowska Dorota
Dawid Maciej
Dąbrowski Łukasz

Dądeleski Rafał
Deja Katarzyna
Domańska Dorota
Drywa Małgorzata
Dura Katarzyna
Dziarnowski Mateusz
Dziwnik Szymon
Erwardt Gabriela
Felich Małgorzata
Fischer Karolina
Franciszkowska Katarzyna
Frąckowiak Bartosz
Frieske Emilia
Fydryszek Ewelina
Gill Tomasz
Glaza Marta
Gliniecha Justyna
Godek Damian
Godlewski Łukasz
Golec Agnieszka
Grochowski Jacek
Górecki Adrian
Han Sławomir
Helak Ewelina
Herba Justyna
Jachowski Jakub
Jankowski Michał
Janusik Kosma
Januszkie Michał
Jaworska Agnieszka
Jaworska Kamila
Jeleń Agnieszka
Kaczyński Andrzej
Kamińska Katarzyna
Kańczewski Bartłomiej
Kapelski Michał
Kardak Marta
Karnowska Marta
Kempiński Wojciech
Kiciński Jakub
Kiełtyka Mateusz
Kijak Krystyna
Kleba Natalia
Klemińska Monika
Klinger Kamila
Knowat Agata
Kołodziejska Marta
Konopka Joanna
Konowalska Agnieszka
Kornacha Justyna
Kosińska Agieszka
Kosiol Wojciech
Kowalska Magdalena
Kryspin Lucyna
Kuciarska Karolina
Kufel Anna
Kukiełka Żaneta
Kunawska Katarzyna
Kuś Kamil
Kuśmierek Ewelina
Kwaśniewski Arkadiusz
Lewandowska Monika
Lewandowska Sylwia
Łubacz Maciej
Łubacz Jakub
Łukowska Berenika
Majewski Marcin
Małek Sylwia
Mańkowski Marcin
Matyka Joanna
Mechiurska Sylwia
Mianowska Natalia
Miernicka Magdalena
Miękczyński Artur
Miklaszewski Marcin
Molenda Krzysztof
Morteńska Joanna
Murawa Anna
Najdowska Anna
Nieczwicka Agnieszka
Niedzielski Sławomir
Niemcewicz Antoni
Niewęglowska Magdalena
Nowak Łukasz
Nowakowska Elżbieta
Oleś Karolina
Oleś Anna
Olszewska Dominika
Orłowicz Monika
Orpiszewska Justyna
Ożdnyńska Anna
Pankowska Grażyna

Paruzel Marta
Piątkowska Izabela
Pietczak Jakub
Piłat Wjciech
Pinkowska Agnieszka
Polcyn Monika
Pubanc Daniel
Pułkowska Dominika
Radzińska Mirosława
Relaczyńska Monika
Robaczewski Karol
Stranc Karolina
Sienkiewicz Paulina
Sienkiewicz Natalia
Sierko Katarzyna
Skuba Magdalena
Skórzewska Paulina
Sobolewska Wioletta
Sokołowski Piotr
Staczewski Bartosz
Stańczuk Joanna
Stefaniak Anita
Stelten Renata
Szczepaniak Natalia
Szpulecka Paulina
Szymański Paweł
Szymczak Anna
Szymczyk Katarzyna
Ślusarski Przemysław
Śmiek Anna
Tawarkiewicz Sylwia
Tolarz Zofia
Tuniska Izabela
Wachnicki Michał
Węgiel Aleksandra
Wilczak Barbara
Wilela Michał
Wiśniewska Grażyna
Wiśniewski Filip
Witek Marta
Witkowski Jakub
Wnuk Aldona
Wołoch Izabela
Wrokowski Bartosz
Wróblewska Aleksandra
Zakrzewski Dawid
Zubrycha Anna
Żądłow Łukasz
Żmich Liliana

2004 (8272-8455)

Archaniołowicz Alicja
Bachor Marcin
Bachowska Hanna
Bała Paweł
Banachowicz Inez
Banaszak Dawid
Baniak Katarzyna
Barczak Katarzyna
Białoczewski Kami
Błaszkowski Filip
Boganyk Kinga
Bogucka Monika
Bryfański Adam
Burchard Anna
Chlebowicz Katarzyna
Cynlewska Anna
Cysak Mariusz
Czechowicz Joanna
Czeczinska Dorota
Czereski Paweł
Czyż Łukasz
Dembna Karolina
Derengowska Aleksandra
Dornowska Katarzyna
Dysaczki Łukasz
Filipska Agnieszka
Finch Marlena
Frankiewicz Marta
Frankowski Artur
Gadacz Malwina
Gieszewski Daniel
Golińska Karolina
Gołębiowska Anna
Gonia Bartosz
Grabińska Daria
Grzeszczyk Monika
Gumpa Izabela
Helter Dorota
Honc Michał
Hoppe Michalina
Hutek Joanna

Indykiewicz Kinga
Jakubas Romuald
Janosik Bartłomiej
Jarzembska Weronika
Jaszczyszyn Michał
Jemioła Anna
Jędukiewicz Grzegorz
Juszkow Izabela
Kabczeczeński Karol
Kalinowska Monika
Krakowiak Marta
Karabasz Agnieszka
Kasperch Iwona
Kasprowicz Anita
Kawat Paulina
Kieczkowska Natalia
Kirklewska Iwona
Kizelbach Roksana
Klimek Wojciech
Knoblanch Kinga
Kochanowska Aleksandra
Kokoszyńska Marcelina
Kolewska Emilia
Konieczka Katarzyna
Kosedowska Magdalena
Krawczyk Monika
Krupska Karolina
Krzyżanowska Karolina
Król Karolina
Kubicka Aleksandra
Kubnyniec Monika
Kucharska Katarzyna
Kucia Aleksandra
Kwiatkowska Katarzyna
Lanarek Anna
Leszczykowski Mateusz
Linczewska Magdalena
Lipiec Joanna
Łączny Krzysztof
Łopatto Tomasz
Mała Paulina
Mazurowska Monika
Michalik Kamil
Miechalska Jolanta
Mieczejewska Marta
Mileńska Joanna
Młynarek Agnieszka
Moniuszka Roksana
Motoła Dominiki
Mrozińska Sabina
Mrówczyńska Joanna
Murawski Piotr
Mykowski Bartosz
Nargiel Tomasz
Natstały Damian
Nowacka Magda
Nowakowski Bartosz
Nowicka Małgorzata
Obryk Katarzyna
Oksik Kamil
Olszewski Kamil
Paszkowska Daria
Patha Marietta
Paweł Marek
Pawełkowska Kamila
Pawrożnik Elżbeta
Piotrowska Anna
Płaczkowska Marta
Poczwardowska Aneta
Poćwiardowska Ewelina
Popławska Magdalena
Porkopowicz Dorota
Przewicz Robert
Przytaska Marlena
Pustoła Dorota
Radzisz Katarzyna
Ratkowska Karolina
Retka Izabela
Ritter Michał
Rodziewicz Katarzyna
Rojewska Alina
Roza Paulina
Rumińska Joanna
Ruta Arkadiusz
Rutkowska Katarzyna
Rybacka Agnieszka
Rychławski Michał
Seidel Izabela
Sigiel Anna
Siwiak Marta
Skoczylas Iwona
Skoniewska Aleksandra

Skupielska Bogumiła
Skórcz Monika
Suchomska Katarzyna
Sokołowski Tomasz
Spychalska Grażyna
Stamińska Paulina
Stężewska Karolina
Sznatkowska Dorota
Stokowiec Adam
Sudoł Łukasz
Suś Katarzyna
Szczesik Dagmara
Szostak Magdalena
Sztucka Beata
Szumotalska Małgorzata
Szynkowska Katarzyna
Świtalska Małgorzata
Teclaf Joanna
Tkaczyk Magdalena
Tomasik Beata
Tomaszewska Daria
Trybuś Natalia
Tubisz Sylwia
Walczak Dorota
Waldren Joanna
Wanecki Bartłomiej
Waniakowska Danuta
Wankiewicz Bartłomiej
Warmbier Magdalena
Weissenberg Krzysztof
Wejman Miłosz
Welc Cezary
Wentowski Krzysztof
Wesołowska Karolina
Wieszczeńska Malwina
Wilnyńska Lucyna
Wiśniewska Katarzyna
Wiśniewski Łukasz
Witt Małgorzata
Wojciechowski Paweł
Wojnar Beata
Wyczychowska Monika
Wyczykowska Dominika
Woźniak Dawid
Zalewska Anna
Zdankowska Ewa
Zieleniewska Agata
Zieleżkiewicz Aleksandra
Zielińska Ilona
Zubsycka Anna
Żabińska Monika

2005 (8456-8605)

Aftyka Beata
Ajpold Grzegorz
Andasińska Anna
Arndt Natalia
Baranowska Monika
Bednarczyka Paulina
Bembnista Maciej
Bertling Przemysław
Bębnista Marlena
Biskupski Bogusz
Błażewicz Dawid
Bojko Sandra
Bombała Monika
Bonk Anna
Bordon Weronika
Borkowska Joanna
Borowski Jakub
Bredow Dawid
Bruska Magdalena
Bugaj Agnieszka
Cebula Anna
Chałkiewicz Mateusz
Ciężna Wioletta
Ciupna Anna
Czapiga Patrycja
Czarnobaj Katarzyna
Czechowicz Anna
Czerwiński Sebastian
Czubek Marcin
Damazyn Anna
Deka Magda
Deka Tomasz
Delig Marta
Dorszewska Izabela
Drost Paulina
Dudek Monika
Dziekanowska Sylwia
Fabijański Arkadiusz
Fetzka Monika

Figura Joanna
Gabryszewska Anna
Galiasz Daria
Gąsior Marcjana
Graczyk Iwo
Gralak Piotr
Gralak Paweł
Gutkowska Aleksandra
Guzik Kinga
Hyjek Stefa
Janiak Agnieszka
Kisiel Sławomir
Kleba Patryk
Kolbuszewski Zbigniew
Konieczny Arkadiusz
Kowalczyk Natalia
Kozłowska Patrycja
Krygier Justyna
Krzysińska Karolina
Kujawa Radosław
Kumczuk Paulina
Kurek Julia
Kuźniak Dominika
Lamperska Dominika
Leppert Ewa
Loose Filip
Łoś Agnieszka
Malazek Magdalena
Małwiecka Paulina
Manuszewska Monika
Marks Katarzyna
Mastalerz Kamil
Maślińska Joanna
Mechaniuk Dominika
Megger Joanna
Milewska Emilia
Miłkowska Dorota
Minołowska Weronika
Mioduszewska Dorota
Mionso Marta
Moppetz Rafał
Nastały Arkadiusz
Nesterok Agata
Nietupska Joanna
Nowak Brygida
Nowak Karolina
Nowak Jakub
Olejnik Katarzyna
Ostry Karolina
Owsiakowski Krzysztof
Pałys Magdalena
Pasieka Daria
Paszkiewicz Daria
Pawłowska Agnieszka
Paradowska Magdalena
Pniewska Ewa
Podkówka Julia
Podleszańska Agnieszka
Polewska Magdalena
Przyłowski Roman
Ptasznik Oskar
Prabucka Anna
Radewska Izabela
Ragiel Maciej
Redesłowicz Marlena
Rębacz Anna
Rosa Joanna
Rosiak Natalia
Rudnicka Joanna
Rychlik Malwina
Rzeska Beata
Sabara Dawid
Salkowska Magdalena
Serwińska Sylwia
Siedel Joanna
Sieg Dawid
Sieman Natalia
Sitnik Ewelina
Skierska Izabela
Sokołowska Monika
Stangrecka Paulina
Starszewska Anna
Stefaniuk Samanta
Stempińska Sandra
Surowska Sylwia
Sódał Mariusz
Sypniewska Iwona
Szaflik Sandra
Szczepaniak Dawid
Szkatuła Maciej
Szmataj Natalia
Szmidanowski Marcin

Szubińska Anna
Szwajkowska Marta
Szypryt Magdalena
Ślebioda Dominika
Świerczyńska Agnieszka
Tecław Jarosław
Tomczak Dawid
Traczyk Joanna
Wakuła Maciej
Waleńko Ewa
Warchał Jarosław
Wenderska Kamila
Wilczyńska Emilia
Wilczyńska Martyna
Wituski Marcin
Zamiar Justyna
Zubrycka Kamila
Zwierzycka Edyta
Żywicki Bartosz

2006 (8606-8739)

Adamczyk Natalia
Adamski Krzysztof
Andrasiak Piotr
Andrzejewska Kamila
Augustyn Michał
Bagińska Monika
Barszcz Bartosz
Będziak Marta
Biechowiak Damian
Borowska Aneta
Buczkowiak Marta
Bułowiecki Tomasz
Chirrek Mariusz
Cichy Waldemar
Cybuszka Marta
Cysewski Adam
Czajkowska Sylwia
Czerpak Natalia
Danielewicz Radosław
Demska Aleksandra
Dragan Anita
Dudek Paweł
Dudek Anna
Dziegiel Paweł
Fac Edyta
Fąs Agnieszka
Filarska Paulina
Gmerek Piotr
Gmitruk Katarzyna
Godawa Joanna
Golik Krzysztof
Grabowska Angelika
Górska Katarzyna
Izdebski Adrian
Kapka Kamila
Kęcik Paulina
Klamborowska Agnieszka
Klesiński Radosław
Koczorowska Kamila
Kolerski Adrian
Kołaa Paweł
Kozłowska Anna
Konarska Katarzyna
Kopowska Joanna
Kornacka Paulina
Kowalska Dorota
Koziarska Karolina
Krakowiak Maciej
Kranz Mateusz
Krawczyk Ewelina
Kruk Magdalena
Kruszka Angelika
Kryszak Marcin
Krzyżanowski Karol
Książek Kalina
Kwiatkowski Radomir
Lewandowska Karolina
Lorenc Paweł
Ławicka Monika
Maciejczyk Kamil
Majerska Magdalena
Marcinkowska Magdalena
Mazur Magdalena
Mazurek Natalia
Michalska Natalia
Michalski Grzegorz
Michałek Ewelina
Mioduszewska Ilona
Miękczyński Remigiusz
Mikołajczak Sebastian
Mikołajczyk Dariusz

Misiak Aleksandra
Modrzejowska Agata
Motyl Magdalena
Nadolski Bartosz
Nejman Patrycja
Niedźwiecka Katarzyna
Niemmann Marta
Nogał Bartosz
Nowak Rafał
Nowakowska Jadwiga
Nowastowski Marcin
Olwig Jakub
Palicki Adrian
Pastor Joanna
Pezała Joanna
Pieńczewski Robert
Pierztnkowska Michalina
Piotrowska Karolina
Piórkowska Agnieszka
Plutka Magdalena
Polak Henryk
Porażyński Michał
Prabucka Natalia
Prądzińska Magdalena
Pudlińska Beata
Radecki Jakub
Rakowska Malwina
Reich Joanna
Rejman Agnieszka
Rocławska Paulina
Rybak Ewelina
Sikorska Aleksandra
Skibiński Łukasz
Skorzewski Marcin
Snopkowski Dawid
Sobiechowska Daria
Sowińska Hanna
Staińska Paulina
Stareńczak Piotr
Stawiszewska Anna
Szelbrasikowska Kamila
Szpajda Agnieszka
Szplitt Anna
Sztawgierska Angelika
Szymańska Marika
Ściesiński Miłosz
Światowy Sylwia
Świech Alicja
Tecław Agnieszka
Twaróg Paulina
Urbańska Anna
Walczak Michał
Walczyński Paweł
Wałęsa Szymon
Wawrzyniak Dawid
Wełnicka Karolina
Wesołowska Marika
Wilińska Justyna
Włodarczyk Magdalena
Wrzesiński Michał
Zielińska Sara
Żbikowski Michał
Żychowska Ewelina

2007 (8740-8904)

Andrzejewska Karolina
Andrzejewska Małgorzata
Antoniuk Michał
Augustyniak Rafał
Baczyński-Śliwa Szymon
Bandoch Piotr
Barandzinak Marcin
Bartyś Mateusz
Bednarski Bartosz
Bethke Paulina
Bettka Dorota
Białousewicz Monika
Błaś Katarzyna
Bonk Paulina
Bozowicz Marcin
Bryl Dominik
Brzezińska Magdalena
Brzezińska Natalia
Budzińska Katarzyna
Chabel Agata
Chęć Anna
Ciborowski Daniel
Cuske Bartosz
Czarnecka Olga
Damazyn Kinga
Dąbrowa Grzegorz
Deręgowski Jarosław

Didyk Michał Paweł
Dobrzeniecki Łukasz
Durałek Eliza
Dyngosz Joanna
Dziarnowska Dominika
Dziewulski Marcin
Dzikowska Daria
Felc Marta
Fracek Anna
Frąckowiak Filip
Fundament Anna
Gąssowska Marta
Gąsior Katarzyna
Glonek Natalia
Gmat Marcin
Golecki Arkadiusz
Gomulak Paweł
Gordon Małgorzata
Grabińska Katarzyna
Grabowski Łukasz
Groza Agnieszka
Grzybowski Maciej
Górka Piotr
Górna Karolina
Iwińska Natalia
Jancza Waldemar
Jankowska Sonia
Jasińska Ewa
Jaszkowska Ewelina
Józefiak Krzysztof
Kabacińska Karolina
Kaczmarek Paulina
Kaute Katarzyna
Karpińska Paulina
Kawałek Michał
Kiełtyka Weronika
Kłossowska Katarzyna
Kolano Magdalena
Kołodziej Katarzyna
Kordys Klaudia
Kot Tomasz
Kotowska Katarzyna
Kranz Maciej
Krzewiński Łukasz
Krzywoszyńska Natalia
Kufel Małgorzata Marta
Langowski Piotr
Leliński Jarosław
Lepfe Anna
Lepfe Łukasz
Lewandowski Sebastian
Lewandowska Paulina
Liedke Emilia
Ludwicki Milan
Majewska Marta
Makowska Magdalena
Malicki Michał
Maliszewska Milena
Małkowski Kamil
Manikowska Laura
Mańkowska Agnieszka
Maras Aleksandra
Marchlewska Paulina
Marcinowska Izabela
Mecaniuk Aleksandra
Motyliński Paweł
Nawrocka Małgorzata
Nowakowska Natalia
Nowicka Magdalena
Olcek Ewa
Olszak Małgorzata
Olszewska Kamila
Opiela Sylwia
Osak Marcin
Owczarska Jagoda
Padewska Aleksandra
Pankowska Kamila
Parszeniew Rafał
Paterczyk Radosław
Paterski Dawid
Pawlak Mariusz
Pawlicki Paweł
Pazera Artur
Pazgrat Aleksandra
Pelpińska Hanna
Pilarska Agnieszka
Popa Paulina
Poćwiardowska Ewelina
Powaga Aleksandra
Ptaszyński Maciej
Puzewicz Monika
Raczek Adam

Radtke Kamil
Radzimska Monika
Ratkowska Kamila
Rocławska Ewelina
Rogosz Malwina
Rosenkiewicz Mateusz
Rosochacz Christian
Rządkowska Katarzyna
Rzyska Aleksandra
Sabara Małgorzata
Sawicka Julia
Sech Dagmara
Serbański Michał
Sikora Dorian
Sikora Martyna
Sikorska Ewelina
Siwczuk Agnieszka
Skibińska Barbara
Skornia Marcin
Smyk Anna Maria
Sobczak Paulina
Stalmierska Daria
Stoiński Łukasz
Stypczyński Radosław
Sulska Lucyna
Sylarz Weronika
Szajbe Monika
Szarpak Marek
Szeferski Paweł
Tomasik Anna
Topolińska Aleksandra
Torz Anna
Twork Sylwia
Tyranowski Jakub
Wachowiak Michał
Wankiewicz Maciej
Wesołek Justyna
Wesołowska Joanna
Wierbicki Michał
Wierzba Izabela
Wikarska Katarzyna
Zielińska Anna
Zielińska Adrianna
Ziętek Natalia
Zmaczko Beata
Żuchelkowska Natalia

2008 (8905-9024)

Bandoch Paweł
Belak Daria
Będzidka Krystian
Bieszke Jakub
Biriwska Roksana
Boruch Anna
Bujewska Nina
Bukolt Piotr
Chęć Michał
Chojacka Kamila
Czerwińska Katarzyna
Dembek Iwona
Dobucki Adam
Domżała Jakub
Drożyńska Klaudia
Drzycimska Joanna
Gackowski Jacek
Gapiński Daniel
Giżycka Paulina
Glanc Patrycja
Gmerek Paulina
Gorączkowski Jan
Gorączkowski Jacek
Grabowski Patryk
Gramacki Jakub
Gronowska Natalia
Herder Magdalena
Hoffmann Katarzyna
Jankowska Małgorzata
Jaracz Aleksandra
Jasińska Aleksandra
Jeziorska Paulina
Jozajtis Dawid
Jurkiewcz Paweł
Kamrowska Marta
Karnowska Justyna
Karwasz Monika
Kasprzak Paulina
Kaufka Ewelina
Kawicki Michał
Kierońska Agnieszka
Klucz Maria
Kokorniak Natalia
Kopeć Kamila

Kosatka Katarzyna
Kosecka Natalia
Kowalski Marcin
Kozielec Małgorzata
Kozłowski Przemysław
Krzemińska Marta
Kubacka Izabela
Kujawski Paweł
Kurek Laura
Kurkierewicz Agata
Kurowska Aldona
Kwiatkowska Monika
Latos Joanna
Lelińska Katarzyna
Lewandowska Marta
Lewandowski Marcin
Luszczyk Wojciech
Łangowska Beata
Łukaszewicz Monika
Maćkowiak Miłosz
Majchrzak Paulina
Majewska Joanna
Marut Magdalena
Melkowska Natalia
Michalska Kamila
Mikołajczyk Monika
Moczadło Kacper
Mróz Judyta
Neumann Wojciech
Nowacka Emilia
Nowak Ewelina
Nowak Joanna
Nowak Tomasz
Olkuśnik Magdalena
Orechwo Dorota
Orłowska Katarzyna
Petrich Dawid
Pochylski Dominik
Poćwiardowski Marcin
Podsiadły Tomasz
Pokorniecka Katarzyna
Praska Patrycja
Przybylska Natalia
Rauhut Mateusz
Robak Maciej
Rosek Agata
Ruczyńska Patrycja
Rybarczyk Łukasz
Schuchmilski Kamil
Sęk Joanna
Sikora Marcin
Skoneczna Barbara
Suszek Maciej
Szpener Sebastian
Szwajkowska Paula
Szypelow Krzysztof
Śliwińska Magdalena
Templin Sandra
Tomaszewska Justyna
Trojanowski Michał
Urtnowska Marta
Walkowiak Patryk
Wejma Agnieszka
Wełnińska Sylwia
Wesoła Patrycja
Wesołowska Roma
Wiatr Justyna
Wierzbicki Rafał
Wiśniewska Agata
Witkiewicz Magdalena
Włodarska Izabela
Wróblewska Katarzyna
Wszołek Krzysztof
Zabulski Marcin
Zakurzewska Michalina
Zubrycka Agata

2009 (9025-9189)

Ackermann Tomasz
Bąg Przemysław
Bąkowska Patrycja
Bezak Adrian
Białek Karolina
Biskupska Paulina
Bieliński Adam
Bleńkowska Natalia
Bloch Malwina
Bottcher Sara
Brukwicka Małgorzata
Brzozowski Grzegorz
Byrger Robert
Ciosek Anna

Czajkowski Karol
Dąbrowski Paweł
Dąbrowski Dariusz
Deja Marek
Deka Paweł
Deptuła Dominika
Dering Magdalena
Don Krzysztof
Drechnowicz Sylwia
Dymorz Monika
Dzwonkowska Aleksandra
Erwiński Krzysztof
Felczykowska Edyta
Frelichowska Natalia
Gabrych Michał
Gawron Radosław
Gerlipp Magdalena
Grabiński Sławomir
Graczkowski Kamil
Grochowski Maciej
Grzela Judyta
Grywczewska Kinga
Gumińska Aleksandra
Gurda Dominika
Gzelo Marta
Górska Marta
Harmacińska Natalia
Idzikowska Agata
Imbirski Piotr
Jaginiak Julita
Jagodziński Mateusz
Jamur Sławomir
Jankowska Daria
Janukowska Joanna
Januszewska Marta
Jastrzębska Kinga
Jaworska Joanna
Jędyczowski Karol
Joppek Jakub
Kallas Małgorzata
Kaźmierczak Paulina
Kisser Paulina
Klimczyk Bartosz
Klimek Paweł
Kokoszewski Mateusz
Kolczyk Magdalena
Kołek Marta
Konklewski Arkadiusz
Kosmatka Natalia
Koszyński Radosław
Kościuk Aleksandra
Kruber Karolina
Kruszik Marta
Krystolczyk Daria
Krzemkowska Sandra
Kubicka Patrycja
Kunde Tomasz
Kwaśniewska Marlena
Lange Fabian
Lemański Marcin
Lewandowska Martyna
Lewandowski Rafał
Linowska Małgorzata
Lisiecka Marta
Łakomski Paweł
Ławrykowicz Tomasz
Łuczak Dawid
Maćkiewicz Tomasz
Madzińska Monika
Majcherczyk Jakub
Majewicz Anna
Malendowicz Artur
Marcinkowski Michał
Marciński Szymon
Marszałek Anna
Maślińska Sandra
Mazurkiewicz Katarzyna
Miękczyńska Julia
Miraszewska Sandra
Modrzejewski Bartosz
Morkowska Anna
Moryń Katarzyna
Mrozik Sylwia
Mróz Małgorzata
Nowak Paulina
Nowicka Kamila
Nuszkiewicz Paweł
Olejniczak Marcin
Olszowy Bartosz
Paszek Jakub
Pietrzyk Katarzyna
Pniewski Michał

Piotrowska Olga
Piusińska Justyna
Pochowska Justyna
Polatowski Radosław
Pułkownik Paulina
Rajewska Agnieszka
Rataj Anna
Reinlender Jennifer
Roman Paulina
Ruczyńska Anna
Rypima Paweł
Rzepiński Krzysztof
Sawkow Dawid
Serwin Szymon
Sidor Michał
Sierek Katarzyna
Skiert Jagoda
Skórzewska Daria
Słowikowska Dominika
Smarzewski Krzysztof
Sment Michał
Sobieska Marta
Stankiewicz Tomasz
Stasiak Monika
Stężała Wojciech
Streich Marlena
Strelau Maciej
Strzemkowska Patrycja
Strzyżewska Aleksandra
Sudak Agata
Szakczyk Agnieszka
Szponder Marcin
Szuprytowska Monika
Szynwelska Daria
Ślósarek Natalia
Taczkowska Natalia
Talbierz Dagmara
Tomczak Marta
Trela Marcelina
Turczyn Agnieszka
Urban Paweł
Waleńko Łukasz
Wandiuk Grzegorz
Wandzel Radosław
Warmijak Piotr
Wegner Barbara
Węgierski Mateusz
Wiencek Wojciech
Więckowska Izabela
Winkiewski Tomasz
Winkowski Damian
Wiśniewska Marta
Witkowski Paweł
Woźniak Izabela
Woźniak Krzysztof
Zakrent Natalia
Zasadzka Aleksandra
Zborała Dawid
Żabczyńska Żaneta

Zasadnicza Szkoła Zawodowa (1973-2003)

1973 (9190-9266)

Andrzejewska Maria
Batka Barbara
Bielicki Aleksander
Bonas Leokadia
Bonas Mirosława
Brańka Mirosława
Brzeziński Janusz
Chełczyński Jan
Chojnacka Maria
Chorążyczewska Stefania
Ciechanowski Mirosław
Cieciura Henryka
Ciesielska Anna
Dobosz Jadwiga
Domieracka Barbara
Dragon Małgorzata
Foks Alina
Frankiewicz Stefan
Gorczyca Danuta
Grzegorowski Eligiusz
Górecka Grażyna
Jankiewicz Barbara
Jarecka Bogumiła
Jaworska Ewa
Kaczyński Witold
Kamińska Ewa
Kawalec Adam

Kędzierski Mirosław
Kowalczyk Zbigniew
Kubera Andrzej
Kufta Maria
Lewandowska Małgorzata
Lewicki Grzegorz
Lubka Jan
Łabisz Jan
Łuczak Aurelia
Maciejewski Piotr
Malicki Grzegorz
Malinowski Zenon
Mąka Danuta
Mielnikow Elżbieta
Miękiszak Jerzy
Milczyńska Gabriela
Miś Władysława
Mordec Ryszard
Murach Barbara
Musiał Grażyna
Najdowska Grażyna
Nelke Józef
Omińska Teresa
Pawełczak Grzegorz
Pawlak Piotr
Pawlikowska Alicja
Piwańska Gabriela
Piórkowska Danuta
Podchorodecki Jacek
Posłuszny Stanisław
Prusińska Anna
Radna Jolanta
Rudzińska Janina
Ryszewska Elżbieta
Sobiechowska Henryka
Struensee Daniela
Szulc Halina
Szyfer Barbara
Śrama Danuta
Tłoczyńska Donata
Tyczyński Zenon
Umżyński Zbigniew
Warchał Krzysztof
Westwalewski Janusz
Wierzbowska Grażyna
Wojtowicz Barbara
Woźniak Bożena
Wszelaki Edward
Zielke Tadeusz
Żurowski Mirosław

1974 (9267-9383)

Adamczyk Marek
Andrysiak Andrzej
Arczykowska Bogumiła
Bardziński Andrzej
Biegajewski Andrzej
Błaszczyk Krystyna
Bobrowski Zdzisław
Cybiński Piotr
Czeszejko Jarosław
Dąbrowski Andrzej
Deba Jan
Delig Krzysztof
Depta Wojciech
Dolatowska Iwona
Ebertowska Bożena
Filipek Mirosław
Florczak Roman
Foks Krystyna
Gaca Grażyna
Gałęcki Roman
Godzisz Jan
Goncerzewicz Marek
Grabowski Marek
Grzeca Jerzy
Grzybek Janina
Guzik Wiesław
Guziołek Zbigniew
Górny Ryszard
Hemmerling Janusz
Igła Henryk
Jagodziński Józef
Jakubowski Andrzej
Janus Roman
Jaracz Aleksader
Jarzyński Bogusław
Jaworski Janusz
Jaworski Marek
Jeliński Marek
Juszkiewicz Marek
Kac Jan

Kak Gabriela
Kaliciński Roman
Karabanowicz Piotr
Kluska Mieczysław
Kosiński Wojciech
Kowalewicz Krzysztof
Kozłowski Zbigniew
Krawczyk Sławomir
Królikowski Roman
Królikowski Andrzej
Kuczawski Zbigniew
Kupczak Czesław
Lewandowski Wiesław Jan
Lewandowski Wiesław Stefan
Lewandowski Marek
Łabęda Zbigniew
Łataś Wiesław
Malach Maria
Malak Tadeusz
Markiewicz Marek
Maśliński Włodzimierz
Miastowski Jarosław
Michalska Jolanta
Michalski Sławomir
Mikołajczyk Seweryn
Miłoszewicz Henryk
Mozgała Sławomir
Mulcan Eugeniusz
Narożny Tadeusz
Niklewicz Violetta
Nitka Wojciech
Nowak Janusz
Nowakowski Waldemar
Nowicki Leszek
Panfil Leszek
Paternoga Stanisław
Pawłowski Andrzej
Pietracha Marek
Pikut Adam
Pinkowski Henryk
Rutkowski Henryk
Rutkowski Jerzy
Schmidt Marek
Schmidt Krystyna
Sel Halina
Sikora Wiesław
Sinko Andrzej
Skonieczny Zbigniew
Stachowiak Piotr
Stawczyk Roman
Stolc Marek
Strzeszyńska Barbara
Susała Roman
Szczechowicz Mirosław
Sztalmirski Romuald
Szymański Bogdan
Świerczyński Zdzisław
Świniarski Janusz
Tajkowska Mirosława
Talaśka Anna
Trochonowicz Zbigniew
Urbaniak Zbigniew
Wachowiak Jolanta
Węglarz Henryk
Wierciński Andrzej
Winiarczyk Ewa
Winiarski Jan
Włodarczyk Ewa
Woś Ignacy
Zachwieja Zdzisław
Zając Leszek
Zgórzyński Jerzy
Zieliński Grzegorz
Ziętek Andrzej
Zinkiewicz Lech
Żaguń Andrzej
Żmuda Zdzisław

1975 (9384-9438)

Ambroziak Ewa
Bagrowski Mieczysław
Balcerek Genowefa
Bednarska Ewa
Bednarski Mieczysław
Bekczyński Zygmunt
Bielawa Ryszard
Bzdzion Tadeusz
Chróściel Andrzej
Dzikowski Krzysztof
Furmaniak Krystyna
Gadacz Remigiusz
Grzyb Mirosław

Holka Jolanta
Jabłoński Marcin
Jackowska Barbara
Jarecka Danuta
Kajzer Andrzej
Kałdon Andrzej
Kamińska Ewa
Kaptur Ewa
Knap Stanisław
Kokot Wiesław
Kowalczyk Zdzisław
Kujawiński Bogusław
Kurkowski Krzysztof
Kuźnia Zbigniew
Kwiatkowski Ryszard
Matkowska Helena
Matuszewska Teresa
Michalski Andrzej
Mrówka Lucjan
Napierała Michał
Nowak Lech
Obrych Maria
Oleniuk Zbigniew
Oraszewska Barbara
Pawlewicz Leszek
Paź Andrzej
Pokora Andrzej
Ptaszyński Janusz
Rogowska Maria
Rozpond Stanisław
Różański Wiesław
Safian Andrzej
Siedlaczek Andrzej
Siwiak Michał
Sosnowski Zbigniew
Szatkowski Zdzisław
Wawrzkiewicz Elżbieta
Wolak Hanna
Zająkała Barbara
Zuba Elżbieta
Żakowska Aldona

1976 (9439-9481)

Balcer Zofia
Bandura Felicja
Baran Daniel
Boczkowska Hanna
Brukwicki Leszek
Celmer Ireneusz
Chęcińska Mirosława
Chudy Krzysztof
Dranicka Marlena
Ermanowicz Grzegorz
Falaron Andrzej
Gaca Henryka
Grabowski Janusz
Grzegorczyk Maria
Jońca Żaneta
Kiedrowski Piotr
Kowalik Grzegorz
Kowalski Krzysztof
Krajewski Jerzy
Leda Witold
Łapka Stefan
Łassa Adam
Ławniczak Andrzej
Maiszew Ewa
Malec Ryszard
Miller Ryszard
Nowak Zdzisław
Oleksowicz Zbigniew
Pacura Zdzisław
Pażątka-Lipiński Zenon
Podchorodecki Henryk
Ratajczak Mirosław
Ristan Marian
Rogulski Marian
Sobota Piotr
Strzelecki Marek
Talaśka Barbara
Tomczak Dariusz
Trybuszewski Marek
Wesołowski Grzegorz
Wiśniewski Ryszard
Wojciechowska Maria
Żelazna Krystyna

1977 (9482-9511)

Banaszak Andrzej
Ciesielski Włodzimierz
Dobek Zbigniew
Dudziak Andrzej

Figler Mieczysław
Gręzicki Wiesław
Gromacki Piotr
Jabłoński Jacek
Jałowicki Mirosław
Jankowski Jacek
Jeran Przemysław
Kicior Hieronim
Kucal Krzysztof
Kufta Adam
Łuczak Zbigniew
Maniewski Mariusz
Michalski Mirosław
Pankanin Mirosław
Płóciennik Grzegorz
Popa Zygfryd
Rampalski Piotr
Sobczyk Stanisław
Szczęsny Marek
Szymczak Marek
Świetlik Krzysztof
Wrotkowski Krzysztof
Zakrzewski Norbert
Zechner Jerzy
Zygowski Tomasz
Żak Zbigniew

1978 (9512-9541)

Biernacki Waldemar
Bugajski Bogusław
Cydzik Marek
Drogowski Tomasz
Drzewucki Adam
Filipczak Mirosław
Gawdzik Marek
Graboń Henryk
Jacewicz Andrzej
Jarosz Zbigniew
Jarzkowski Grzegorz
Jarzowiak Grzegorz
Jurkowski Andrzej
Kaczór Anna
Korzet Krzysztof
Kruś Jarosław
Lewandowski Jarosław
Łobocki Krzysztof
Machaj Kazimierz
Machaj Stanisław
Makuszewski Marek
Marerz Piotr
Olszewski Andrzej
Przybylski Henryk
Ratajczak Marek
Skoczek Krzysztof
Świerczyński Andrzej
Wajda Marek
Witkowski Bogdan
Zawrot Ireneusz

1979 (9542-9576)

Adamiuk Ryszard
Bakowicz Zbigniew
Buca Marek
Cała Zdzisław
Drin Jacek
Droźniewski Krzysztof
Drzazga Sławomir
Dudziński Tomasz
Gordon Barbara
Grzywacz Dariusz
Janiszewski Marek
Kołutkiewicz Janina
Kroll Anna
Kruber Krzysztof
Kulpeszka Mirosława
Lunkiewicz Dariusz
Mięsak Józef
Milczewska Arletta
Mirończuk Marek
Mrozowski Andrzej
Nowak Mariusz
Nowakowski Piotr
Nowicki Antoni
Pacura Jerzy
Płóciennik Bogdan
Purolnik Zenon
Remus Benedykt
Sorzgin Marek
Suchomski Marian
Surkiewicz Mirosław
Trępała Krzysztof
Trojanowski Marek

Wasielewski Andrzej
Wasilewski Kazimierz
Żurawski Piotr

1982 (9577-9640)

Afelt Roman
Babańczyk Tomasz
Baran Mariusz
Barczyński Mariusz
Bodył Leopold
Bogucki Sławomir
Bonk Dariusz
Borkowski Marek
Borowicz Andrzej
Brucki Zbigniew
Buhl Jacek
Buliński Leszek
Chmara Mirosław
Czurek Karol
Dabal Marian
Domieracki Józef
Frelichowski Piotr
Gumienny Piotr
Giannelos Jacek
Gluba Ryszard
Gus Mariusz
Górny Lucjan
Jaświński Krzysztof
Jędras Dariusz
Kaliszewski Jacek
Kijos Jarosław
Kopciuch Andrzej
Korbiński Adam
Krzemiński Mariusz
Lesiński Adrian
Lis Krzysztof
Majewski Mariusz
Meyer Jarosław
Modrakowski Paweł
Modrakowski Piotr
Nalejewajek Tomasz
Pacek Kazimierz
Pepliński Zbigniew
Peszyński Aleksander
Piątek Andrzej
Piecuch Robert
Pieprz Janusz
Pikulik Eugeniusz
Popielarz Grzegorz
Prętki Janusz
Radziński Witold
Rogowski Zbigniew
Ryczkowski Tomasz
Siuda Wojciech
Skowroński Dariusz
Spychalski Marek
Stachowski Piotr
Strychalski Piotr
Suchomski Maciej
Sypniewski Wiesław
Szmydt Mirosław
Szrajber Piotr
Szófrajda Marian
Śliżewski Jan
Świerblewski Tomasz
Tutak Paweł
Urbanowicz Dariusz
Wargin Artur
Woźniak Wojciech

1983 (9641-9691)

Abramczyk Robert
Bethke Adam
Brann Andrzej
Ciórkowski Wojciech
Dziemidzik Waldemar
Frank Jacek
Frelichowski Jarosław
Gill Mariusz
Goździewski Piotr
Górecki Jacek
Hildebrandt Marek
Jagielski Tomasz
Jaworski Jarosław
Joppek Dariusz
Kędzierski Janusz
Kępiński Antoni
Klincewicz Jarosław
Kopicki Zbigniew
Kowalczyk Stanisław
Kowalski Wojciech
Majcher Jarosław

Matczak Krzysztof
Mrotek Mariusz
Niemczewski Marek
Nowak Marek
Osiński Jacek
Osowski Andrzej
Owczarski Tomasz
Pawlicki Wiesław
Piekarski Sławomir
Piskuła Edward
Piórkowski Dariusz
Płaczkiewicz Marek
Redel Sławomir
Stosiejko Jarosław
Strzałkowski Jacek
Szczepaniak Zbigniew
Szymanowski Mirosław
Szyperski Andrzej
Świderski Dariusz
Tomczyński Mariusz
Tutak Paweł
Uciechowski Dariusz
Wesołowski Sławomir
Westfal Kazimierz
Wilbrand Mirosław
Wilzoch Grzegorz
Wodowski Dariusz
Zakrzewski Grzegorz
Zieliński Dariusz
Żernicki Andrzej

1984 (9692-9714)

Bogusławski Andrzej
Czarnecki Ryszard
Ćwik Mirosław
Daraszewski Dariusz
Dembiński Dariusz
Dubiela Romuald
Grzechowiak Dariusz
Jankowski Jarosław
Kaczmarek Henryk
Kaschubowska Małgorzata
Maniewski Andrzej
Mazurkiewicz Bogdan
Michniewski Jarosław
Mrozik Jacek
Olszewski Wojciech
Platun Krzysztof
Rybacki Waldemar
Rygielski Mirosław
Różycki Romuald
Wesołek Piotr
Zakrzewski Arkadiusz
Zmarzły Leszek
Zygmuntowicz Maciej

1985 (9715-9754)

Adamczak Bogdan
Bonin Tomasz
Chmiel Barbara
Ejsmont Andrzej
Gliński Jacek
Głon Krzysztof
Gołębiewski Mariusz
Jagorodzik Jacek
Jakubik Sławomir
Jakubowski Dariusz
Janiak Stanisław
Kacprzak Edwin
Karzyński Marek
Kasprzak Stanisław
Korpal Jacek
Koziński Robert
Kruszyński Artur
Kujawa Jacek
Kułtoniak Mirosław
Kumin Robert
Kwarciński Jerzy
Lewanczyk Jacek
Lewandowski Artur
Łoboziak Mariusz
Maciejewski Dariusz
Majchrowicz Dariusz
Masiełajec Wiesław
Merzyńska Aleksandra
Mróz Piotr
Oleksy Roman
Pietrzak Wiesław
Pirowicz Waldemar
Remus Kazimierz
Rulnicki Jacek
Stępniewska Barbara

Szczepaniak Mariusz
Węgrzyński Zbigniew
Zdrojewski Maciej
Żewojewski Piotr
Żygowski Wawrzyniec

1986 (9755-9798)

Barański Mirosław
Boroń Waldemar
Budawski Eliasz
Chrzeniecki Edward
Dee Przemysław
Drapiewski Mścigniew
Graba Artur
Grymuła Mirosław
Górski Krzysztof
Jachym Dariusz
Jesion Ireneusz
Juchnik Marek
Kaliszewski Tomasz
Kamiński Zbigniew
Kaźmierski Wiesław
Kizioł Jarosław
Mastalerz Andrzej
Maśkiewicz Krzysztof
Michalak Marek
Mokry Krzysztof
Moroń Piotr
Nawrocka Ilona
Pamarzewski Marek
Pilarski Mirosław
Raese Rafał
Rożniak Mariusz
Serbinowski Jarosław
Skowroński Piotr
Sołtysiak Piotr
Spychalski Krzysztof
Sztuba Lech
Szymański Stanisław
Świderski Jarosław
Świetlik Tomasz
Świtalski Marek
Tuciński Dariusz
Ujchelowski Marek
Wegner Grzegorz
Wojcieszak Piotr
Wołoch Marek
Wronkowski Jan
Wysocki Dariusz
Ziarnik Roman
Żukin Krzysztof

1987 (9799-9834)

Bernat Andrzej
Brzozowski Dariusz
Ciećwierz Tomasz
Cykulski Zbigniew
Falkowski Mariusz
Fatyga Dariusz
Fiuk Sławomir
Gierlak Andrzej
Gorczyca Ryszard
Grodzicki Jacek
Jołkowicz Zbigniew
Kaczorowski Jarosław
Kobusiński Tomasz
Kotkiewicz Dariusz
Kubacki Waldemar
Kwiatkowski Piotr
Litkowski Marek
Ławnik Jacek
Maciąg Wiesław
Majewski Janusz
Miłkowski Mariusz
Nickel Roman
Nowakowski Janusz
Olejniczak Maciej
Partacz Andrzej
Pikurski Robert
Pluciński Krzysztof
Rękowski Jerzy
Sobota Leszek
Stepka Piotr
Sumiński Ryszard
Szopiński Paweł
Tuczkowski Dariusz
Walczak Waldemar
Warela Leszek
Wieczór Adam

1988 (9835-9863)

Barczak Marek
Gorczyca Arkadiusz
Jabłoński Sławomir
Kabuła Andrzej
Kadelski Mariusz
Kaliszewski Leszek
Karolewski Robert
Konwent Robert
Kowalewski Krzysztof
Kowalski Wojciech
Król Stanisław
Lidwin Dariusz
Marciniak Eryk
Mroziński Adam
Piotrowski Artur
Popiołek Piotr
Pultyn Janusz
Sandomierz Marek
Sip Roman
Sopoliński Artur
Sypniewski Grzegorz
Śliwiński Zbigniew
Śmiegielski Janusz
Świerczyński Roger
Tokarski Dariusz
Walczak Robert
Westwal Ireneusz
Zieliński Andrzej
Zygman Piotr

1989 (9864-9892)

Andrzejewski Artur
Antczak Paweł
Bolejko Sławomir
Ciechanowski Piotr
Gorczyca Artur
Grochowski Robert
Gromulski Tomasz
Janeczko Marian
Kaliszewski Leszek
Kielmann Mariusz
Kowalewski Krzysztof
Kozłowski Artur
Krzak Piotr
Kuczkowski Tomasz
Lech Mariusz
Mazur Mirosław
Nieiwicki Maciej
Nosal Hubert
Nowicki Janusz
Pawlak Piotr
Pawlak Leszek
Półtorak Sebastian
Ronowin Mirosław
Rutkowski Wojciech
Wierzbiński Piotr
Winiarczyk Waldemar
Wojtowicz Mirosław
Zielińska Angela
Żelazo Rafał

1990 (9893-9927)

Beltrowski Maciej
Birzkowski Sławomir
Burzyński Waldemar
Chrapkowski Jerzy
Cieślak Sebastian
Czaja Krzysztof
Czekalski Maciej
Girgiel Rafał
Gołembiewski Marek
Jaśniewski Maciej
Kolczyk Dariusz
Lampka Sebastian
Lis Stanisław
Machowski Andrzej
Marciniak Mariusz
Nowakowski Krzysztof
Obawa Roman
Oleszkiewicz Piotr
Pamian Jacek
Parlow Krzysztof
Pawlak Krzysztof
Pawlak Piotr
Prętki Adam
Ratkowski Bogdan
Rybarczyk Sławomir
Sadecki Adam
Skupisz Tomasz
Stykała Sebastian

Swojski Mariusz
Tomaszewski Jacek
Urbaniak Wojciech
Winiecki Sławomir
Zajączkowski Adam
Zakrzewski Arkadiusz
Żylski Krzysztof

1991 (9928-9946)

Baranowski Tomasz
Bartkowski Rafał
Bielawski Jacek
Czyżak Artur
Ćwierdziński Robert
Kurnatowski Adam
Matuszewski Tomasz
Mazurkiewicz Robert
Michna Krzysztof
Paliwoda Krzysztof
Paters Rafał
Pilarek Marek
Piotrowski Przemysław
Poetner Jarosław
Rogalski Krzysztof
Roszak Tomasz
Sobczyński Piotr
Stanisławski Sławomir
Wielewicki Sebastian

1992 (9947-9993)

Bachnicka Marzena
Badziński Marek
Biel Marek
Błaszczyk Arkadiusz
Busz Piotr
Fikowski Sławomir
Florek Radosław
Fryckowski Zbigniew
Fuksiewicz Michał
Gliński Jerzy
Juchniak Grzegorz
Kaczor Wojciech
Kilczewski Robert
Kmiec Norbert
Kokoszewski Maciej
Konieczny Jacek
Konopa Sławomir
Kościelski Władysław
Kubisztal Mirosław
Kwaszyński Sławomir
Latta Waldemar
Luelka Marcin
Ładomaj Joachim
Mazur Piotr
Miecznikowski Tomasz
Miękczyński Rafał
Molenda Jerzy
Motyliński Marek
Nadolski Piotr
Peracki Marcin
Rogowski Marcin
Rybak Ireneusz
Różewicki Mirosław
Skowroński Bartosz
Sokołowski Sławomir
Stryżewski Krzysztof
Szafrański Piotr
Szarafiniak Rafał
Talar Grzegorz
Tyburek Jacek
Waczocha Jacek
Wąsik Sebastian
Wielowicki Sebastian
Wojtecki Rafał
Zajdlewicz Ireneusz
Żuchowski Marcin
Żwirkowski Aleksander

1993 (9994-10080)

Andrzejewski Rafał
Bachowski Rafał
Banach Mariusz
Biczkowski Grzegorz
Bronikowski Roman
Bugalski Jarosław
Chłond Tomasz
Chwiałkowski Artur
Ciesielski Maciej
Ciesielski Krzysztof
Czepiel Wojciech
Dankowiakowski Maciej

Demys Aleksandra
Ewald Wojciech
Fiebig Robert
Florek Agnieszka
Gaweł Krzysztof
Grodzki Tomasz
Hyjek Adam
Jędrzyński Marcin
Jopek Radosław
Jurałowicz Sławomir
Kacprowicz Sławomir
Kaczmarowski Jacek
Kasperski Jarosław
Kasprzak Dariusz
Kawałek Dawid
Kiciński Andrzej
Knanowski Tomasz
Kopczyński Sergiusz
Kosmala Maciej
Kozioł Tomasz
Kozłowski Piotr
Krajciewski Radosław
Kramm Mirosław
Krauza Andrzej
Krokowski Maciej
Ksobiech Dariusz
Kujawa Tomasz
Kulczyński Piotr
Kwasek Rafał
Lipowska Agnieszka
Malak Piotr
Marchlewski Przemysław
Marciniak Sebastian
Matuszewski Piotr
Miklusiew Rajmund
Miller Wojciech
Muller Daniel
Niewczas Iwona
Nowak Maciej
Olszewski Dariusz
Orzechowski Ryszard
Oszywa Robert
Pawlik Krzysztof
Pietrzak Robert
Piskor Żaneta
Poklękowski Marcin
Puchowska Marzena
Radała Adam
Radziewska Iwona
Radziński Piotr
Refling Michał
Rutkiewicz Adam
Rybarczyk Marcin
Ryzop Rafał
Scheffs Waldemar
Siwiak Marcin
Szkopian Marcin
Szmankowski Adam
Śliżewski Roman
Śpiewakowski Marek
Tafliński Maciej
Tarlecki Dariusz
Toporek Artur
Trzaskowski Jarosław
Westfalewski Sławomir
Wiatr Michał
Wieloch Piotr
Wnuk Mirosław
Wojszwiłło Krzysztof
Woźniak Daniel
Woźniak Marcin
Zająkała Tomasz
Zawadzki Wojciech
Zbiranek Krzysztof
Ziaja Marcin

1994 (10081-10145)

Baranowski Tomasz
Bartkowski Artur
Cichy Rafał
Ciechalski Daniel
Cieślak Radosław
Czubala Marcin
Dodak Arkadiusz
Drobiński Maciej
Galasiński Daniel
Gieszke Łukasz
Grzelska Jolanta
Janiak Krystian
Janicki Tomasz
Jasiński Andrzej
Jurkiewicz Maciej

Jurski Tomasz
Józefiak Piotr
Kasprowicz Marcin
Kaszewski Michał
Kocieniewski Jarosław
Krzemiński Radosław
Królikowski Mariusz
Kubiak Piotr
Kuhlmejer Roman
Laskowski Mariusz
Lewandowski Krystian
Malinowski Robert
Małkowski Krystian
Marchewka Dariusz
Mazurek Andrzej
Milhausen Andrzej
Młynarz Marek
Neumann Tomasz
Pilch Oktawian
Polakowski Radosław
Połczyński Daniel
Reszczyński Marcin
Rogowski Maciej
Rościszewski Sebastian
Rudziński Piotr
Siwkowski Sławomir
Słabęcki Andrzej
Sontowski Sebastian
Sosnowski Dariusz
Specht Tomasz
Spica Tomasz
Spiołek Tomasz
Stróżyński Dariusz
Szuta Damian
Szymański Dariusz
Szypryf Dariusz
Świątkowski Dariusz
Tabaczyński Marcin
Tarnowski Sławomir
Tecław Daniel
Tworek Piotr
Urbański Sebastian
Wieczorek Dariusz
Wilczek Marcin
Wojewódzki Robert
Wolnik Rafał
Zaborowski Andrzej
Zakrzewski Wojciech
Ziółkowski Sławomir
Zydlewicz Artur

1995 (10146-10199)

Bednarski Sylwester
Błaszczyk Robert
Błażejewski Jarosław
Bonikowski Michał
Borakiewicz Maciej
Borucki Łukasz
Ciara Krzysztof
Ciechalski Janusz
Ciski Krzysztof
Dargatz Marcin
Dąbrowski Tomasz
Durałek Paweł
Gołkowski Robert
Hatłas Piotr
Hosa Sebastian
Katarzyński Wojciech
Kaźmierczak Krzysztof
Kortas Przemysław
Kowalski Andrzej
Kruk Norbert
Kryspin Krzysztof
Łukowski Mirosław
Maćkowski Jacek
Matusiak Maciej
Minikiewicz Łukasz
Miodziński Mirosław
Mroziński Sławomir
Napieralski Mariusz
Pawlak Tomasz
Pietrzyk Marcin
Pijanowski Sławomir
Przybylski Adam
Reinke Tomasz
Romanowski Janusz
Rusin Arkadiusz
Sikorski Sławomir
Sobczak Sebastian
Solewski Michał
Stachurski Hubert
Staszczyk Grzegorz

Stelmaszek Bartosz
Stojak Edyta
Szubert Tomasz
Tomsza Krzysztof
Tyll Tomasz
Wasielewski Jacek
Waszak Marek
Wilkoszewski Jarosław
Wiśniewski Paweł
Wiśniewski Tomasz
Wochna Grzegorz
Wojciechowski Tomasz
Wolny Marcin
Zep Piotr

1996 (10200-10254)

Anasiewicz Waldemar
Banaszak Krzysztof
Banaś Rafał
Baraszek Arkadiusz
Bartoszyński Andrzej
Bethke Daniel
Bethke Tomasz
Błaszczak Bernard
Borkowski Rafał
Budziak Paweł
Dadak Sławomir
Dobrowolska Aleksandra
Dolata Michał
Dombrowski Marcin
Duszyński Krzysztof
Dyniak Dariusz
Dyniak Marcin
Fiedrowicz Krzysztof
Filipiak Maciej
Głowik Grzegorz
Gordon Michał
Gorzelany Sebastian
Gwiazda Maciej
Jarmuła Arkadiusz
Jaworski Marcin
Kasperski Damian
Kawała Marek
Kitowski Marcin
Koszczyński Przemysław
Kozłowski Jakub
Kujarzyński Rafał
Maćkowski Dariusz
Marełko Jacek
Mrówka Marcin
Nararzek Sebastian
Netka Piotr
Nowiński Maciej
Obremski Adam
Ogara Wojciech
Olkowski Damian
Orłowski Grzegorz
Pawłowski Robert
Rachiński Zbigniew
Rzeźnik Dariusz
Schmidt Maciej
Sieczka Karol
Siewkowski Tomasz
Skrzyniasz Piotr
Stefański Bartosz
Szczygielski Edward
Szuchowicz Rafał
Taraska Marcin
Williński Krzysztof
Wuler Piotr
Wyrwicki Paweł

1997 (10255-10308)

Bachnij Mariusz
Biernacki Michał
Brodawski Marcin
Bryk Dariusz
Chojnacki Paweł
Ciesielczyk Dariusz
Doliwa Stanisław
Drabik Tomasz
Dyrała Arkadiusz
Falkiewicz Piotr
Filipiak Bartosz
Fojucik Arkadiusz
Getka Robert
Gołda Paweł
Grabarz Tomasz
Jakubowski Paweł
Jankowski Jacek
Jara Marzena
Jarzembski Michał

Jurałowicz Paweł
Kaczmarek Jarosław
Klet Rafał
Korbal Przemysław
Kuchta Jacek
Kwiatkowski Leszek
Leszczyński Marcin
Lewandowski Sławomir
Lewiński Daniel
Łopociński Stefan
Maltusak Artur
Mańczak Sebastian
Mazurek Sławomir
Michalski Włodzimierz
Moraczewski Marcin
Mosek Paweł
Najmanowicz Rafał
Pałka Tomasz
Pasternak Paweł
Pepliński Jarosław
Pieczeniecki Marcin
Prusak Norbert
Rychlicki Tomasz
Sensak Paweł
Syrewicz Arkadiusz
Szalla Mariusz
Szałajda Łukasz
Szymański Michał
Szymborski Marcin
Tykwińska Beata
Węcławek Patryk
Wiśnicki Patryk
Wiśniewski Mariusz
Witkowicz Piotr
Zygiel Michał

1998 (10309-10370)

Berend Sławomir
Bohdanowicz Przemysław
Borowski Adam
Buchnik Piotr
Budziński Marcin
Duran Ariel
Dziurban Adam
Gałczyński Wojciech
Gąsior Wojciech
Glasner Michał
Gockowski Robert
Gołata Miłosz
Gołata Marcin
Grabowski Krzysztof
Hetzig Marcin
Jarecki Wiesław
Jarel Paweł
Kaczmarek Michał
Karczmarczyk Michał
Kątnik Mariusz
Kęsy Tomasz
Kolmajer Mariusz
Kołutkiewicz Tadeusz
Konieczny Daniel
Kotowski Przemysław
Kowalski Patryk
Kriese Tomasz
Lach Krzysztof
Luchiński Lesław
Makowski Robert
Malak Piotr
Maliński Paweł
Majka Krzysztof
Michalski Michał
Michalski Piotr
Mrozik Bartłomiej
Nadratowski Tomasz
Napieralski Krzysztof
Niezabitowski Tadeusz
Nowak Daniel
Olesz Radosław
Ouass Łukasz
Paszke Maciej
Pawłowski Marcin
Pietryszek Andrzej
Piórkowski Sebastian
Pławski Artur
Polakowski Jacek
Reszkowski Krzysztof
Rotkiewicz Tomasz
Różyński Arkadiusz
Samolik Radosław
Stugielski Artur
Suplicki Sławomir
Szalla Łukasz

Szczepański Marcin
Szydełko Krzysztof
Szymczak Tomasz
Tafliński Artur
Wełchowski Tomasz
Wiśniewski Rafał
Zwiewka Tomasz

1999 (10371-10437)

Afelt Maciej
Batkowski Sławomir
Bartczak Michał
Bieruta Michał
Bloch Rafał
Borzych Robert
Bruski Tomasz
Brzozowski Przemysław
Chudnik Sławomir
Deske Jakub
Domeracki Bartosz
Domeracki Sebastian
Drojma Michał
Drzewiecki Paweł
Dyszkiewicz Michał
Filipiak Dawid
Filipczak Marcin
Fołta Marcin
Gorzejewski Radosław
Grajzer Marcin
Idziewski Krzysztof
Irza Michał
Janas Sebastian
Janik Marcin
Jułga Piotr
Karaś Maciej
Kauszka Filip
Kikoła Karol
Kuśmierek Krzysztof
Kaźmierczak Karol
Kryczyński Marcin
Maliszewski Łukasz
Markiel Piotr
Masełko Andrzej
Mele Damian
Muller Tomasz
Olkowski Robert
Paszkiet Marcin
Paszul Damian
Pawlak Łukasz
Pawłowski Adrian
Pepliński Sławomir
Pettka Robert
Poklękowski Leszek
Pol Michał
Rolnicki Mariusz
Rozalski Robert
Rudzki Łukasz
Saganowski Michał
Sarnowski Sławomir
Siekierski Remigiusz
Siewkowski Sebastian
Sikorski Karol
Skrzyniarz Paweł
Springer Marcin
Stencel Roman
Szawerski Marcin
Tyszczuk Jarosław
Waleńczykowski Maciej
Wasielewski Waldemar
Wiesiołkowska Magdalena
Wieżelewski Michał
Winowiecki Sebastian
Wiśniewski Dawid
Wiśniewski Sebastian
Zieliński Krystian
Ziętak Michał

2000 (10438-10509)

Adamczyk Tomasz
Adamowski Jarosław
Aftyka Dariusz
Bohdan Waldemar
Boniek Sebastian
Dąbek Krzysztof
Demski Adrian
Dragoński Dawid
Dróbka Tobiasz
Gackowski Mieczysław
Gorzejewski Marcin
Goszczyk Dawid
Gutowski Sławomir
Górka Damian

Górski Krzysztof
Irza Tyberiusz
Janas Piotr
Janicki Rafał
Jeleniewski Janusz
Klemensowicz Gracjan
Koczycki Marcin
Koszowski Wojciech
Kowalczuk Krzysztof
Kowalski Radosław
Kraszewski Michał
Krzyżyński Krystian
Kujawa Daniel
Kurkowski Tomasz
Kwasek Radosław
Lewandowski Dawid
Łazarczyk Dawid
Maciejewski Karol
Malicki Konrad
Marosz Wiesław
Mazurkiewicz Paweł
Meler Grzegorz
Michałek Robert
Mrotek Dawid
Mrówka Roman
Muller Łukasz
Muras Marcin
Neuman Marek
Olek Mirosław
Paliwoda Krzysztof
Pestka Marcin
Piątkowski Sławomir
Polak Łukasz
Polcyn Łukasz
Pulkowski Dariusz
Raciczowski Marcin
Recki Damian
Robaszkiewicz Bartłomiej
Romanowski Paweł
Rosiński Michał
Rozmarynowski Rafał
Rupiciak Krzysztof
Rybka Bartosz
Sercow Tomasz
Skrzynecki Sebastian
Sobolewski Maciej
Szewert Damian
Szulc Sławomir
Tomaszewski Dariusz
Tomczak Marcin
Urbański Daniel
Wegenke Michał
Wiśniewski Daniel
Woźniak Maciej
Zarembski Michał
Zienkiewicz Marcin
Złotnicki Damian
Zuckermann Henryk

2001 (10510-10551)

Adamski Łukasz
Arndt Jarosław
Arndt Marek
Balcer Piotr
Barszczewski Wojciech
Bednarek Dawid
Bielawski Tomasz
Borkowski Andrzej
Borkowski Dawid
Bruski Krzysztof
Cichy Krzysztof
Czarnecki Karol
Dembiński Rafał
Gackowski Daniel
Guziński Rafał
Górecki Łukasz
Kamiński Marcin
Kasprzak Adrian
Klimczak Marcin
Kościelniak Łukasz
Kowalski Marcin
Lang Martin
Macewicz Jakub
Machiński Bartosz
Mruczkowski Sławomir
Nowakowski Michał
Oziębłowski Krzysztof
Palacz Piotr
Płotka Zdzisław
Polak Piotr
Prokurat Tomasz
Sieg Sławomir

Srakuła Przemysław
Stefański Damian
Szczeblewski Paweł
Szynwelska Anna
Trafas Marcin
Winkowski Marcin
Zgórski Jerzy
Zielewski Łukasz
Zieliński Tomasz
Zubanek Marcin

2002 (10552-10590)

Anasiewicz Marcin
Armknecht Daniel
Bojakowski Paweł
Boniek Damian
Caban Dawid
Cieszyński Adam
Dąbrowski Michał
Dembowski Michał
Geruzel Krzysztof
Iwanek Michał
Jastrzembski Piotr
Jaśniowski Dawid
Joppek Arkadiusz
Karpiński Wojciech
Knach Rafał
Łukasiewicz Marcin
Matczyński Dariusz
Muszyński Adam
Nietz Dawid
Nowak Robert
Oleś Bartosz
Paczkowski Kamil
Pawlikowski Janusz
Pawski Marcin
Pietraszek Krzysztof
Pluta Paweł
Preihs Dawid
Pysura Adam
Radtke Przemysław
Rakowski Krzysztof
Rogala Łukasz
Seidel Paweł
Standzon Krzysztof
Strzelecki Sławomir
Tkacz Maciej
Tracz Jarosław
Trefon Bartosz
Zakaszewski Dawid
Żurak Kamil

2003 (10591-10617)

Archaniołowicz Damian
Bombała Marcin
Borzych Rafał
Ceglarski Tomasz
Chyła Krzysztof
Ciechowski Grzegorz
Kantz Krzysztof
Kasprzyk Bartosz
Kerczyński Kryspin
Kościerski Krzysztof
Krzyżanowski Daniel
Kugiel Radosław
Majewski Damian
Makowski Łukasz
Masiak Paweł
Nowak Radosław
Nowak Paweł
Puchalski Paweł
Rejgel Jarosław
Roda Marcin
Rutyna Piotr
Rzepka Robert
Sajdutko Przemysław
Schreiber Piotr
Sprawa Karol
Szczepański Przemysław
Wojtkowiak Jakub

Pamiątkowe fotografie na zakończenie nauki cieszyły się popularnością przez dziesiątki lat. Powyżej rocznik, który rozpoczął naukę w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym (1972/73) a skończył w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 1 (1976/77).

Odchodząc z Wielkopolskiego Towarzystwa Elektrycznego do innej pracy, inż. Jan Przyborski otrzymał w 1938 r. tekę z dziesięcioma akwafortami Stanisława Brzęczkowskiego (zbiór znajduje się w prywatnych rękach).

Odchodząc z Wielkopolskiego Towarzystwa Elektrycznego do innej pracy, inż. Jan Przyborski otrzymał w 1938 r. tekę z dziesięcioma akwafortami Stanisława Brzęczkowskiego (zbiór znajduje się w prywatnych rękach).

תעודת כבוד
Dyplom Honorowy

NINIEJSZYM ZAŚWIADCZA SIĘ, ŻE RADA
D/S SPRAWIEDLIWYCH WŚRÓD NARODÓW
ŚWIATA PRZY INSTYTUCIE PAMIĘCI
NARODOWEJ "YAD VASHEM" PO ZAPOZNANIU
SIĘ ZE ZŁOŻONĄ DOKUMENTACJĄ
POSTANOWIŁA NA POSIEDZENIU W
DNIU 7 · V · 1987 r.
ODZNACZYĆ Michała i
Stanisławę Kinasz ORAZ
ICH CÓRKĘ Bożenkę
MEDALEM SPRAWIEDLIWYCH WŚRÓD
NARODÓW ŚWIATA, W DOWÓD UZNANIA
ŻE Z NARAŻENIEM WŁASNEGO ŻYCIA
RATOWALI ŻYDÓW PRZEŚLADOWANYCH
W LATACH OKUPACJI HITLEROWSKIEJ.
WYMIENIONYM PRZYZNAJE SIĘ PRAWO
ZASADZENIA POD ICH IMIENIEM
DRZEWKA W ALEI SPRAWIEDLIWYCH NA
WZGÓRZU PAMIĘCI W JEROZOLIMIE.

וזאת לתעודה שבישיבתה
ביום ח אייר תשמ"ז
החליטה הוועדה לציון
חסידי אומות העולם
שליד רשות הזיכרון יד ושם
על יסוד עדויות
שהובאו לפניה, לתת כבוד
ויקר ל מיכל ו-
סטניסלבה קינאש
ובתם בוז'נקה
על אשר בשנות השואה
באירופה שמו נפשם בכפם
להצלת יהודים נרדפים
מידי רודפיהם ולהעניק להם
את העדליה לחסידי אומות
העולם ולהרשות להם
לנטוע עץ בשמם בשדרות
חסידי אומות העולם על
הר הזיכרון בירושלים.

Jerozolima, Izrael, dnia
9 · IV · 1989 r.

ניתן היום בירושלים, ישראל
ד' ניסן תשמ"ט

Dr. Yitzhak Arad
בשם רשות הזכרון יד-ושם
W IMIENIU "YAD VASHEM"

בשם הועדה לציון חסידי אומות העולם
W IMIENIU RADY D/S SPRAWIEDLIWYCH

Nauczyciele – Stanisława i Michał Kinaszowie wraz z córką Bożeną -Sprawiedliwi wśród Narodów Świata.

Dzieło absolwenta Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego – Teodora Gajewskiego: rzeźba w drewnie, 22x30 cm, 1948 (w rękach prywatnych).

Ze zbioru Marka Jeleniewskiego.

Ze zbioru Edwarda Małachowskiego.

Piknik UE – Różopole 2004.

Uroczystość szkolna.

Sala informatyczna.

Zajęcia z programowania robotów.

Pracownia wytrzymałości materiałów i materiałoznawstwa.

Pracownia metrologii.

Lekcja matematyki.

Pracownia podstaw konstrukcji maszyn i technologii CNC.

Inauguracja roku szkolnego – orkiestra szkolna.

Wędrówka w Tatrach w 2000 roku.

Festyn UE na płycie bydgoskiego lotniska w 2004 roku.

Uroczystość 95-lecia Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy.

Uroczystość 95-lecia Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy.

Reprezentacja Zespołu Szkół Mechanicznych Nr 1 w Bydgoszczy otrzymuje nagrodę Grand Prix na Targach Edukacyjnych „Start 2010” (marzec 2010 r.).

BOHAMET®

ARMATURA

„Bohamet-Armatura" Sp. j.
Ciele, ul. Kościelna 2, 86-005 Białe Błota
tel. +48 52 581-67-51, 581-67-58, 581-67-54
fax +48 52 581-67-52, 581-67-56
www.bohamet.pl, armatura@bohamet.pl

BYDGOSZCZ

Elmontaż-BG®

PRZEDSIĘBIORSTWO PRODUKCYJNO-USŁUGOWE

PARTNER SCHNEIDER ELECTRIC Polska

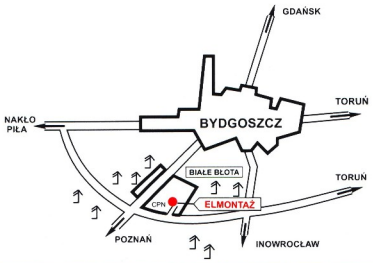
Produkuje: URZĄDZENIA STEROWNICZO-ROZDZIELCZE TYPOWE DLA:

- wiejskich stacji wodociągowych (WRW)
- stacji paliw
- węzłów ciepłowniczych
- budownictwa mieszkaniowego

URZĄDZENIA STEROWNICZO-ROZDZIELCZE PROJEKTOWANE INDYWIDUALNIE DLA:

- wszelkich przemysłowych stacji rozdzielczych
- oczyszczalni ścieków
- chłodni i mroźni, kotłowni
- młynów gospodarczych
- magazynów zbożowych
- mieszalni pasz

BATERIE KONDENSATORÓW MOCY BIERNEJ

86-005 Białe Błota, ul. Niedzielna 24,
tel./fax (052) 381 42 99, tel. 349 41 11, tel. 349 42 81
www.elmontaz.com.pl, info@elmontaz.com.pl

GRAFORM

TÜV CERT ISO 9001 Zertifikat: 75.100.30096
TÜV Rheinland InterCert

TÜV CERT ISO/TS 16949:2002 Certificate: 01 111 021228

ZAKŁAD PRODUKCJI FORM, NARZĘDZI SPECJALNYCH I PRZETWÓRSTWA TWORZYW SZTUCZNYCH
Stanisław Grabowski

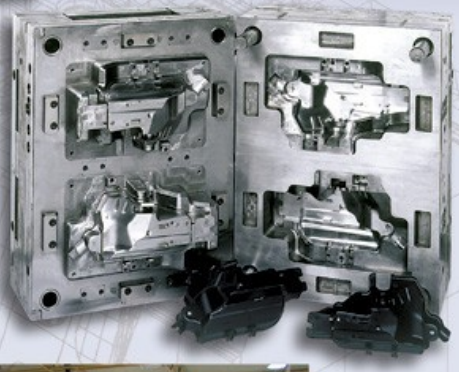
85-437 Bydgoszcz, ul. Wróblowa 3
tel. +48/ 52/372 39 14, fax 372 48 53
e-mail: graform@graform.pl
internet: www.graform.pl

Firma specjalizuje się w produkcji i montażu wyrobów z tworzyw sztucznych oraz wykonywaniu form wtryskowych. GRAFORM produkuje wyroby techniczne z konstrukcyjnych tworzyw sztucznych (PA, PBT, PC, PC/PBT, ASA itp). Są to wyroby dla przemysłu motoryzacyjnego, oświetleniowego i elektronicznego. Projektujemy i wykonujemy również urządzenia i linie montażowe.

Produkujemy również urządzenia i linie montażowe. Posiadamy nowoczesne wtryskarki o sile zwarcia od 25 do 800 ton. Detale z tworzyw sztucznych produkowane są głównie na formach wykonanych we własnej narzędziowni. Nasz potencjał maszynowy umożliwia wykonanie form o wymiarach 1400 x 1100 i masie do 10T. Nowoczesne biuro konstrukcyjne wyposażone w nowoczesne programy CAD/ CAM (Catia, Pro-Engineer, Power Mill), zatrudniające doświadczonych konstruktorów, pozwala na konstruowanie precyzyjnych form wtryskowych, zawierających wiele nowoczesnych rozwiązań konstrukcyjnych. Wysoka jakość naszych wyrobów oraz organizacja firmy potwierdzona jest posiadanymi certyfikatami ISO 9001:2000 i ISO/ TS 16949:2002.

MARGOT - ENGINEERING

Lisi Ogon 43 k/Bydgoszczy, 86-065 ŁOCHOWO
tel. (0-52) 796-735, 797-807; fax. (0-52) 796-735

MARGOT – ENGINEERING Sp. J.
Włodzimierz Sobecki

Lisi Ogon, ul. Toruńska 16, 86-065 Łochowo
Rok założenia 1990
NIP 554-008-45-45

Lisi Ogon (k/Bydgoszczy - obwodnica)
tel./fax. 052 3796-735, 3797-807,
tel. kom. 607 584 513

Zakład Automatyki Gdańsk
tel./fax. (058) 5578-788

ELEKTROENERGETYKA i ŚWIATŁO
PROJEKTOWANIE – WYKONAWSTWO – EKSPERTYZY

- **zasilanie elektroenergetyczne - kompleksowo (SN, nn, automatyka), sieci napowietrzne, kablowe, stacje transformatorowe, rozdzielnice, instalacje wnętrzowe siły i światła, automatyki i sterowania, rozwiązania „inteligentne";**
- **systemy sterowania (częstotliwością akustyczną i radiem)** ***(medale targowe),***
  np. system Radiowego Sterowania Mocą RSM Solec Kujawski - STEREN – ENEA Bydgoszcz – ogólnokrajowy system sterowania w energetyce z nadajnika w Solcu Kujawskim,
  (nagrody Międzynarodowych Energetycznych Targów Bielskich ENERGETAB'2003, 2004, 2005).
- **sterowanie zdalne przemysłowe z monitoringiem, - radiowe i przewodowe,**
- **oświetlenie uliczne, oświetlenie specjalne , iluminacje budowli , zabytków, kościołów, wewnętrzne i zewnętrzne, energooszczędne sterowanie komputerowe oświetlenia**
  (nagrody krajowe i wyróżnienia zagraniczne),
- **montaż traktów światłowodowych na liniach nn, 15 kV i 110 kV (ADL, ADSS...),**

OCHRONA PRZECIWPRZEPIĘCIOWA
(certyfikat międzynarodowy)

- **produkcja pomocnicza – słupów oświetleniowych, konstrukcji, wysięgników ozdobnych, ustojów, radiowych przekaźników sterowania (RPS) dla systemu RSM, rozdzielnic specjalnych....**

Doświadczenia części załogi na budowach zagranicznych, referencje firm zagranicznych i polskich firm handlu zagranicznego.

NASZA SZKOLNA PIOSENKA

Piosenka była śpiewana w Państwowych Średnich Szkołach Technicznych (1945-1951). Autorzy tekstu i muzyki nie są znani. W 2004 r. piosenkę opracował i nagrał na płycie CD – Jerzy Jan Kamiński, absolwent Liceum Elektrycznego w PŚST.

Gdy wieczorem siedzę sam, to w mej wyobraźni
Stają widma młodych lat szczęścia i przyjaźni.
Gwar wesołych młodych dusz w sercu mym się cieśni
Zda się słyszę z dala ton ulubionej pieśni.

Posłuchać prosimy opowieści tej,
Co w sercach nosimy i bez woli złej
Wieczór ten jest dla was, dla nas wszystkich też,
Więc wspólnie przeżyjmy całorocznej pracy plon.

Może mało, może wiele
Ale zawsze to weselej
Jeśli coś stworzymy wspólnie razem.

Może ładnie, może składnie,
Może nie tak nam wypadnie,
Lecz zrozumieć przeto trzeba nas,
Że my uczniowie młodzi
Nam pieśni nie szkodzi i nas uwodzi.
Śpiewać chcemy dla swych gości, więc nucimy wraz:

Refren:

A w naszej Bydgoszczy, w pięknym grodzie tym
Wiele jest zabytków drogich sercu mym
Najpiękniejsza jednak szkoła nasza jest
Bo się w niej uczymy i to szczęściem naszym jest.
W niej oddziały: elektryczny,
Mechaniczny i chemiczny, i mierniczy,
A w nich uczniów wiele.
Profesorów, instruktorów i systemów jest bez liku
Inżynierów, kierowników moc.
Wszyscy pracują społem,
W dzień i wieczorem, zawsze z humorem.
Bo każdemu w szkole miło. Każdy z nas jest rad.

Jeden z profesorów język polski ma,
Uczy pilnie wszystkich i o wszystkich dba.
Drugi matematyk i o wszystkich dba.
Trzeci z geografii męczy wyliczaniem ras.

Angielskiego nie liczymy,
Bo się chętnie też uczymy
Tej wymowy pięknej znad Tamizy.

I historia dla nas łatwa,
Bo się w głowie tak nie gmatwa,
Lecz z fizyką trudna sprawa jest.
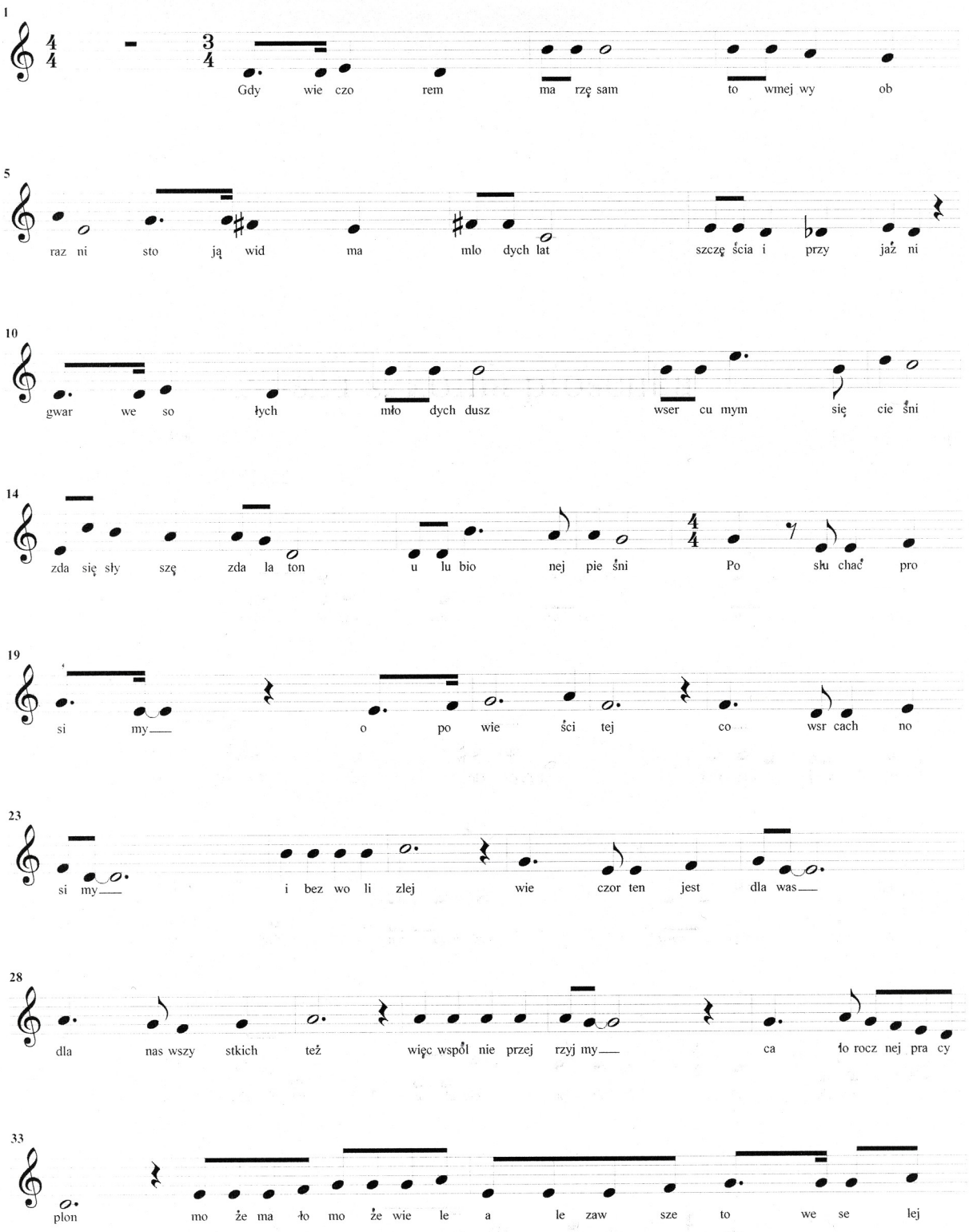
Za to śpiewać lubimy,
Próby robimy, chętnie chodzimy.
Lżejsze to niż technologia, więc nucimy wraz:
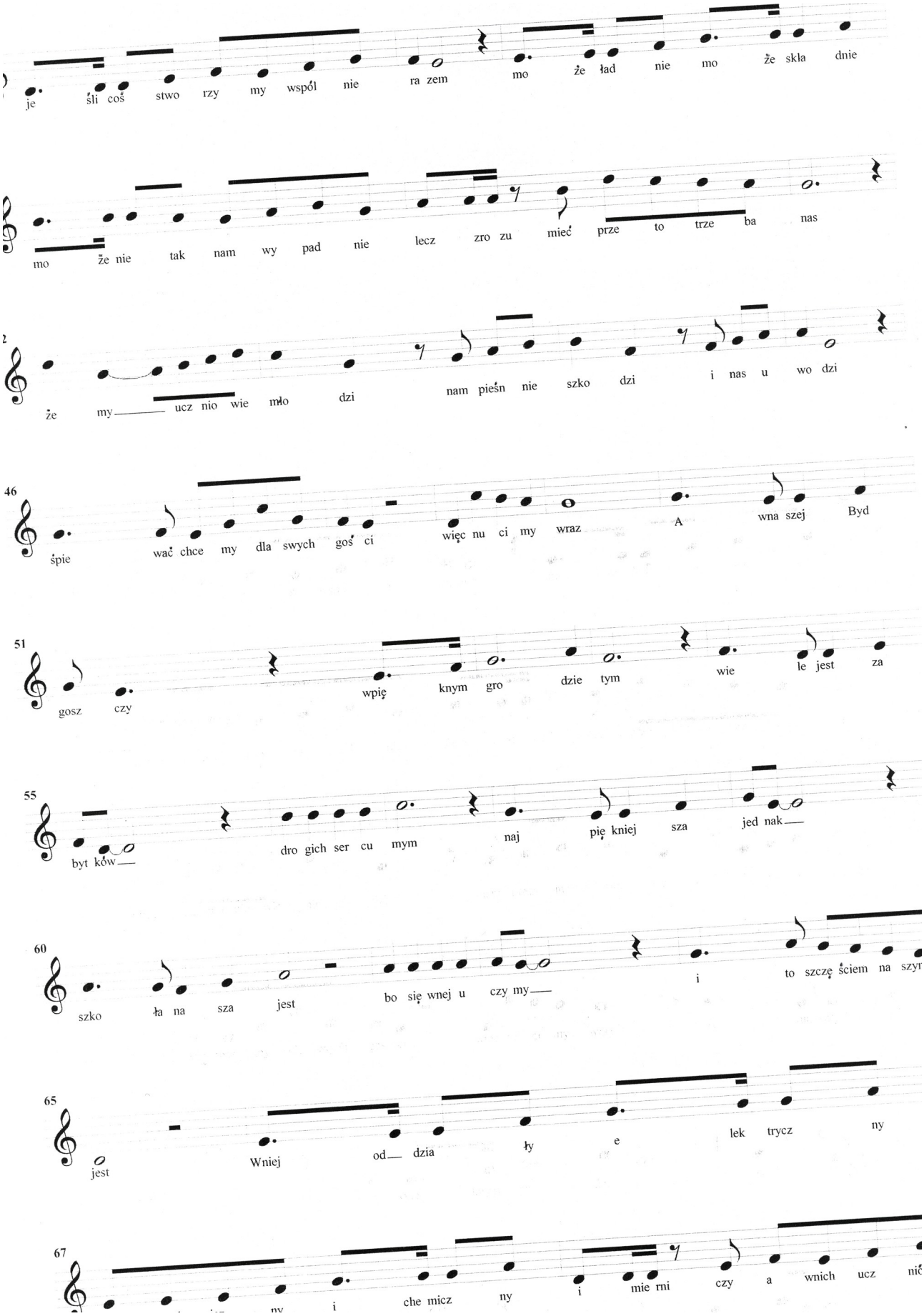
Refren:
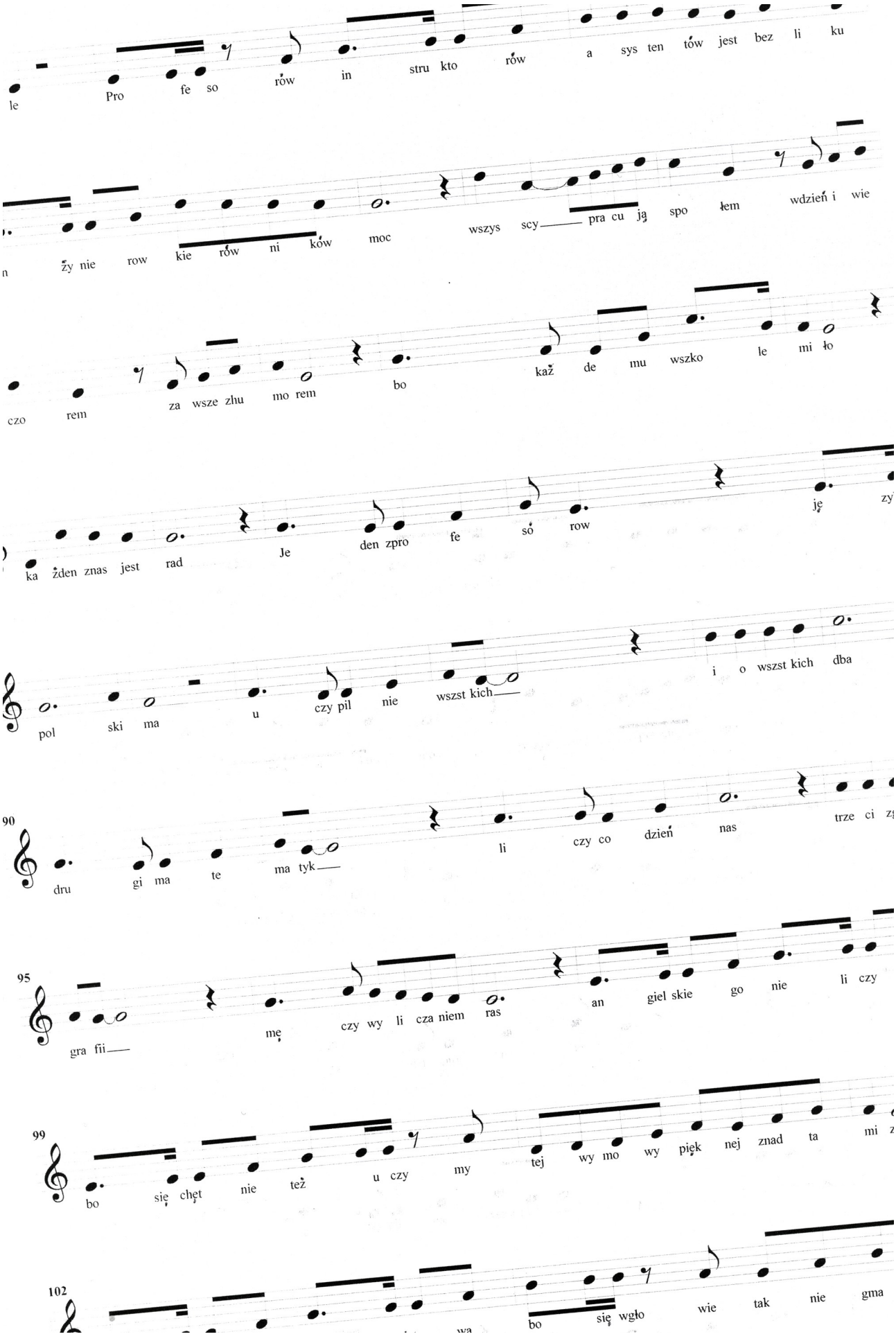
Nasza szkolna piosenka .
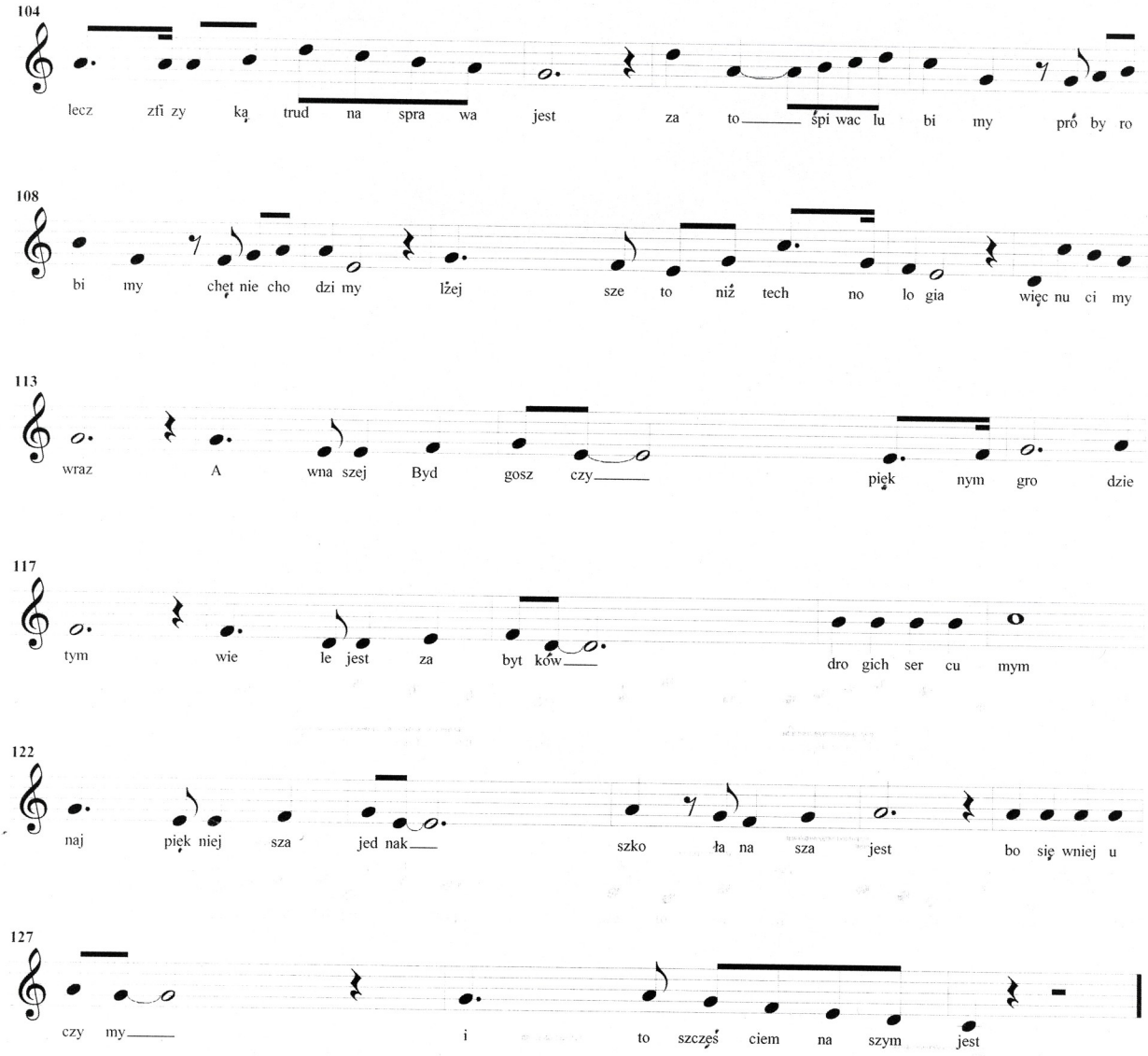
Autor--Nieznany

Opracował i wykonał Jerzy Kaminski

je śli coś stwo rzy my wspól nie ra zem mo że ład nie mo że skła dnie
mo że nie tak nam wy pad nie lecz zro zu mieć prze to trze ba nas
że my ucz nio wie mło dzi nam pieśn nie szko dzi i nas u wo dzi
46
śpie wać chce my dla swych gość ci więc nu ci my wraz A wna szej Byd
51
gosz czy wpię knym gro dzie tym wie le jest za
55
byt ków dro gich ser cu mym naj pię kniej sza jed nak
60
szko ła na sza jest bo się wnej u czy my i to szczę ściem na szyr
65
jest Wniej od dzia ły e lek trycz ny
67
ny i che micz ny i mie rni czy a wnich ucz nić

le Pro fe so rów in stru kto rów a sys ten tów jest bez li ku
n ży nie row kie rów ni ków moc wszys scy pra cu ją spo łem wdzień i wie
czo rem za wsze zhu mo rem bo każ de mu wszko le mi ło
ka żden znas jest rad Je den zpro fe só row ję zy
pol ski ma u czy pil nie wszst kich i o wszst kich dba
90 dru gi ma te ma tyk li czy co dzień nas trze ci
95 gra fii mę czy wy li cza niem ras an giel skie go nie li czy
99 bo się chęt nie też u czy my tej wy mo wy pięk nej znad ta mi
102 bo się wgło wie tak nie gma

104
lecz zfi zy ką trud na spra wa jest za to śpi wac lu bi my pró by ro
108
bi my chęt nie cho dzi my lżej sze to niż tech no lo gia więc nu ci my
113
wraz A wna szej Byd gosz czy pięk nym gro dzie
117
tym wie le jest za byt ków dro gich ser cu mym
122
naj pięk niej sza jed nak szko ła na sza jest bo się wniej u
127
czy my i to szczęś ciem na szym jest